„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVII. évf. 1. szám

2016. február

275,– Ft

Mi jót hozott a kereszténység?

Kivonulás a német egyházakból

A katolicizmus Dél-Amerikában

Vallásváltási kényszer Indiában

Ateista mozgalmak

Moha-mese

Úti beszámoló

Pillanatképek a BOKOR életéből

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

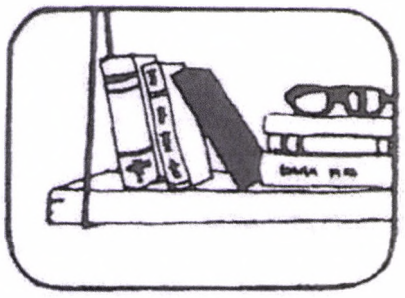

Arnold Angenendt

Mi jót hozott a kereszténység?

Manapság nyilvánosan és erőteljesen kipellengérezik az egyházak múlt- és jelenbeli teljesítményét, vezető történészek azonban rámutatnak a kereszténység másik oldalára is.

Kezdetben volt a hit

Heinrich August egyenesen biblikusan csengő mondattal kezdi A nyugat története c. művét: „Kezdetben volt egy hit: az Egy Istenbe vetett hit.” Szerinte a Nyugat létrejöttéhez többre volt szükség, mint csupán a monoteizmusra, „de nélküle nem lehet megmagyarázni a Nyugatot”. A monoteizmus kultúrforradalmi jelentősége nyilvánvaló: Az ember bűnösségének belátása, illetve az eljövendő, földöntúli igazságosság reménye, továbbá minden egyes ember istenképisége mint felszabadító erő a rabszolgák számára is, végül „a sajátosan keresztény különbségtétel isteni és emberi rend között, ami már megalapozta a világ szekularizálását és az ember önállósodását”.

A berlini középkor-szakértő, *Michael Borgolte* hasonlóképpen ama térként írja le Európát, ahol – összevetve a világ más részeivel – egyedülálló módon érvényesült a monoteizmus, „az egyetlen Teremtőbe és egyetemes Úrba vetett hit, persze három vallásban kifejeződve”. Ebben különbözik Európa a kereszténység előtti ókortól és a Távol-Kelet vallási sokféleségétől. „Ebben az értelemben a monoteizmus ’hozta létre’ Európát”, írja Keresztények, zsidók, muzulmánok c. könyvében.

A szeretet keresztény Istene

A bibliai főparancs azt kívánja, hogy szeressük Istent és embertársainkat (Mk 12,30-31). A mózesi megkülönböztetés és a monoteizmus ára c. könyvében *Jan Assmann* egyiptológus úgy véli, hogy csak a monoteista világvallások emelték Istent az igazságosság, az erkölcsiség és a szeretet képviselőjévé, ez pedig fejlődést váltott ki az emberi lélek történetében is: az igazságos, erkölcsös és szerető Isten mintájára immár az ember is kialakította magában ezeket a tulajdonságokat, vagyis igazságos, erkölcsös és szerető alannyá vált.

A francia ókortörténész, *Paul Veyne* igazolja ezt a szerető Istent az ókor vallási világával szemben: „A pogány vallás nem tudta nyújtani egy szerető Isten szeretetét. Nem létezett érzelmi kapcsolat az emberek és e hatalmas távoli lények között... Híveik nem folytatnak párbeszédet a szívükben... A keresztény vallásban azután – annak etikai melegsége révén – sokkal nagyobb teret kap a szeretet és a szenvedély...” (A görög-római vallás, kultusz, vallásosság és morál).

Emberszeretet

A Biblia által legfőbb értékké emelt szeretet „fölismerteti velünk a másik emberben Isten képmását”, írja Hittételek c. könyvében *Gerd Theißen* evangélikus újszövetséges. Az istenszolgálat mindig emberszolgálat is. Az ókorban sem Görögországban, sem Rómában nem alakult ki általános gondoskodás a szegényekről. *Paul Veyne* írja: „Az alamizsnálkodás zsidó kötelezettsége eljut az egyházba is, amely a kórházak, öregotthonok és szegényházak létrehozásával feltalálta a szervezett jótékonykodást, ez pedig ma az állami szociális rendszerben él tovább szekularizált módon.” Jelenleg világszerte igazodási pontnak számít Szent Ferenc és Teréz anya.

A személyes hivatás

Isten minden ember iránti szeretetéből következik a személyes hivatás jelensége, ahogyan azt a Biblia ismeri, de nem ismerik az ókori vallások: Isten meghívott *téged*, mielőtt még az anyaölben megfogantál volna, azaz öröktől fogva. Ezenkívül Isten sajátos karizmát szánt *neked*, személyes szerepet az emberi kapcsolatok összjátékában. Az egyéni hivatásnak az a rendeltetése, hogy a többieket szolgálja, és beleszövődjék a nagyobb Mi-be, persze ezzel az alapfeltétellel: *én* hiszek, *én* tartok bűnbánatot, *én* mondok igent a szolgálatra. A reformáció óta önfegyelmezéssé világiasodott a hivatás. *Max Weber*, a németországi vallásszociológia megalapítója szerint csak a kálvinista-protestáns ethosz hozta létre azt a típust, aki szigorúan a közjó elkötelezettjének tudja magát, és fel van vértezve minden korrupció ellen. Ez újdonság volt, mondja A protestáns etika c. tanulmányában Weber.

Keleten hiányzik az a fegyelmezettség, amelyet Európában „a protestantizmus szelleme” honosított meg, véli Az egyén az európai középkorban c. művében *Aaron Gurjevics* orosz történész. Ma az atombomba után a korrupció jelenti a második legnagyobb veszélyt a világra, és még a kommunista Kínában is grasszál. Az euró-válság Európa mai helyzetét tükrözi: a katolikus esendőséget és a kálvinista ellenállóerőt.

A felelősség elve

A felelősség ma világi értéknek számít: hajdani vallási jelentése – az ítéleten számot kell adnunk Istennek egyéni életünkről – politikai kulcsfogalommá vált. Mivel saját kezünkbe vesszük a világ és az emberiség sorsát, kitágul a felelősség köre: nemcsak önmagunkért és önmagunk előtt vagyunk felelősek, hanem „az emberiség előtt”, „a történelem előtt” és „a teremtett világ előtt” is. Korábban sosem kellett az embernek felelősséget vállalnia a globális dimenzióért és a távoli jövőért, nem is szólva arról, hogy a fajok létezéséért. „Az effajta megbízotti szerepre (a valláson kívül) egyetlen korábbi etika sem készített föl minket, a természet ma uralkodó tudományos szemlélete pedig még kevésbé”, írta A felelősség elve c. művében *Hans Jonas*. Még bevallottan ateista személyek is „a teremtett világ tiszteletét” prédikálják ma.

Egyetemesség

Aki kereszténnyé lett, annak hitet kellett tennie az egyenlőség mellett. Azok számára, akiket Krisztusra kereszteltek meg, „nincs többé zsidó és görög, rabszolga és szabad, férfi és nő” (Gal 3,27-28). Jézus szemében az számít anyának és testvérnek, „aki teljesíti a mennyei Atya akarát” (Mt 12,50). Másfelől „bármely nemzethez tartó ember kedves Isten előtt, ha elölti őt az ő félelme, és igaz tetteket visz végbe” (ApCsel 10,35). Az első és egyetlen emberpár megteremtésével a monoteista Isten legyőzi a soknemzetűséget, és megalapozza az emberi nem egységét. A legerősebb, a véren és rokonságon alapuló kötődéseket vissza kell nyesni az egyetemes nyitottság javára. Az ősegyház önmeghatározása szerint egyház ott van, ahol sok népből egyesülten jön létre.

A mai Európa, amely politikailag sosem volt egységes, „lényegében azoknak a szellemi és kulturális folyamatoknak az eredménye, amelyeknek a központja itt csaknem kétezer év óta a vallásban volt”, véli Az újkor. A kereszténység Európájától az államok Európájáig c. könyvében *Heinz Schilling* történelemtudós. A francia forradalom köpenyéből kibújt nacionalizmusok milliók életébe kerültek. De az is igaz, hogy az 1945 utáni Európa-eszme sajátosan „katolikus utópia” volt, amelyet olyan katolikus politikusok lendítettek előre, mint *Alcide de Gasperi*, *Robert Schuman* és *Konrad Adenauer*, mondja A Nyugatra vezető hosszú út c. művének második kötetében *Winkler*.

Emberi méltóság

„Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette az embert, férfinak és nőnek teremtette” (Ter 1,27). Ez a hasonlatosság isteni méltósággal ruházza föl az embert. Hit és tudás c. könyvében *Jürgen Habermas* filozófus feltételezi, hogy a vallásban ott szunnyad az a parázs, amely különböző normatív tartalmakat hozott létre, például az ember istenképiségének eszméjét, amelytől a „világi” társadalomnak nem szabad elvágnia magát.

A hit mint döntés c. művében *Hans Jonas* vallásszociológus úgy látja, hogy az emberi jogok csak ott vannak biztosítva, ahol transzcendens szentséggel ruházzák föl, és így érinthetetlenné teszik az egyént. Tekintettel arra, hogy ma be lehet avatkozni a kozmosz és az ember szubsztanciájába, Hans Jonas már korábban, A felelősség elve c. művében követelte, hogy állítsák helyre a Szentnek és az Érinthetetlennek a felvilágosodás által lerombolt kategóriáit. Ha túlságosan megkínozzuk, a kozmosz ténylegesen bosszút állhat, például a légkör felmelegedésével. De megbosszultnak tapasztaljuk-e az ember transzcendens szentségének megsértését? Itt jelentkezik a teodícea-probléma, vagyis az a kérdés, hogyan engedheti meg Isten a rosszat.

Partneri házasság

A papok ma még alig mernek a szexualitásról és a házasságról beszélni. Először is tudatosítanunk kell rég elfeledett, de egykor uralkodó tárgyi kényszereket. A nagy anya- és gyermekhalandóság vezetett oda, hogy a nemileg érett lányokat 14-15 évesen rögtön férjhez adták. Dürer anyja a 15. században 15 évesen ment férjhez, 17 gyereket szült, közülük három élte túl. Bennünk inkább az tudatos, hogy a nő fizikailag gyengébb, és egyúttal a férfivágy tárgya. A megerőszakolásokról érkező indiai hírek csak az egyik példája ennek. Teljesen tudatunkon kívül fekszik az az egykor az egész világon uralkodó elképzelés, hogy a menstruáció és a szülés miatt a nő tisztátalan. Az ilyen tárgyi és gondolkodásbeli kényszerek eredményezték a férfiuralmat, és tették alacsonyabb rendű lénnyé a nőt.

Az egyenjogúság ösztönzőjévé a házassági konszenzus eszméje lett, ahogyan azt a sztoa és a kereszténység hirdette: mindkét partnernek bele kell egyeznie a házasságba, azaz a nőnek is. Az, hogy mily kevéssé magától értetődő ez a konszenzus, rögtön kiderül, ha rápillantunk Japánra, Kínára, Indiára, az iszlám világra és Afrika nagy részére, ahol legalábbis a lányokat továbbra is a szülők házasítják ki. A házassági konszenzus által újból megindított, világszerte terjedő fejlődés keresztény alapokon nyugszik, amint ezt Miért Európa? Egy különút középkori alapjai c. könyvében *Michael Mitterauer* kimutatta: „A konszenzus-elképzelés lényegi alapelve a 'házastársközpontú családnak', amelyben a párkapcsolat áll a középpontban. A konszenzus keresztény elvén nyugszik ... a szerelmi házasság ideálja, de éppúgy annak fonákja is, ennek a személyes vonzalmon és szabad döntésen nyugvó kapcsolati formának az esendősége.”

A gyermek

A gyerekek különösen sok hasznot húztak a kereszténységből. Annak, hogy Jézus megáldotta a gyerekeket, s az Újszövetség ezt oly nyájasan ábrázolta (Mk 10,15 skk; Lk 18,15 skk), beláthatatlan következményei lettek. Nem mintha a kereszténységen kívüli világban nem létezett volna a gyerekek iránti szeretet, mégis meg kell állapítani, hogy valaha a gyerekeket megölték, kitették, eladták, tárgyként kezelték, rabszolgává tették, sőt szexuális játékszerül szolgáltak. Jogi védelmük például az ókorban nem létezett, a pedofileket nem lehetett volna perbe fogni. Határozottan másképpen viszonyultak hozzájuk a keresztények. *A Tizenkét apostol tanítása* (*Didakhé*) már az első században megtiltotta a fiúk megrontását, az abortuszt és a megszületett gyerekek megölését. Ettől az új keresztény kezdeményzéstől egyenes vonal vezett atz ENSZ modern gyermekjogi nyilatkozatához, ahogyan erre rámutatott A gyermekek és a kereszténység c. könyvében *Hubertus Lutterbach* kultúrtörténész. Annál szégyenletesebbek a szexuális visszaélések esetei a keresztény, illetve egyházi intézményekben.

A rabszolgaság

A rabszolgaságot, amely ősibb a piramisoknál is, a kereszténység küszöbölte ki, nem a zsidóság vagy az iszlám. A rabszolgaság lépcsőfokára leszállt Istenfiú aurája (vö. Fil 2,7) Isten legkisebb fiait és lányait is fölemeli majd. Miután a rabszolga a középkorban személlyé vált, s többé nem volt tárgy, a 18-19. században bekövetkezett a rabszolgaság megszüntetése. Hatékony felszabadítási mozgalom „csak Nyugaton alakult ki”, írja A rabszolgaság világtörténelme c. művében *Egon Flaig* történész.

A rabszolga-felszabadítás előharcosai nem a felvilágosodásból jöttek, nem is a francia forradalomból, hanem „a protestáns kisebbségek szellemi teréből”. Egon Flaig kollégája, *Jürgen Osterhammel* egyetért abban, hogy a rabszolgaság megszüntetése „vallási indíttatású” volt, és „nem az emberi, ill. polgári jogok nyelvezetével adták elő”; „'az ész korszakában' ténylegesen csak kevés európai botránkozott meg a rabszolgaságon és a rabszolga-kereskedelmen”, ahogyan A rabszolgaság és a nyugati civilizáció c. könyvében írja.

De az is igaz, hogy a katolikus egyház, amely a középkorban „kiszárította” a rabszolgaságot, Dél-Amerikában maga is tartott rabszolgákat. Ma a rabszolgaság tilalma világméretű hatással bír, s az ENSZ emberjogi nyilatkozata rögzíti.

Eretnek- és boszorkányölések

A legkényesebb ügy, amellyel ma a kereszténynek szembe kell nézniük, az eretnek- és boszorkánykivégzések. A keresztény alapelv forradalmi volt, és az is marad. Miközben minden vallásban halállal büntették az istenkáromlást, az Isten elleni súlyos provokációt, az Újszövetség egészen másképp jár el: a végső ítéletet Isten számára tartja fenn, ahogyan a búzáról és a konkolyról szóló példabeszéd tanítja. Az emberre ez a szabály érvényes: „Hagyjátok, hadd nőjön mindkettő az aratásig” (Mt 13,24-30). Jürgen Habermas tanítványa, *Rainer Forst* azt írja Konfliktus esetén tolerancia c. művében: „Senki ember a földön ne bitorolja azt az ítéletet, amely egyedül Istent illeti meg!” Mihelyt az embereknek többé nem kell kivégzéssel büntetniük az istenkáromlást s ezzel az adott vallás elhagyását, megtörténik a döntő lépés a modern tolerancia, vagyis a vallás „szabad elhagyása” felé.

Csakhogy történelme során a kereszténység maga is súlyosan vétkezett az újszövetségi szabadság ellen. Aquinói Tamás helyeselte az eretnekkivégzéseket, Luther Márton pedig kötelezte a világi hatalmat az istenkáromlók eltüntetésére. Ezzel szemben a felvilágosodás kiharcolta vallásszabadságot, persze már a „Ne tépjétek ki a konkolyt!” elvének ismeretében. A II. Vatikáni zsinatnak a vallásszabadságról szóló nyilatkozata ismételten a „Ne tépjétek ki!” parancsára hivatkozik.

Cáfolhatatlan az a szemrehányás, hogy a kereszténység gyakorolta a boszorkányégetést, mégpedig ezerszeresen. E terület specialistája, *Wolfgang Behringer* azonban más oldalról is láttatja a dolgot: az egyház nélkül sokkal több áldozat lett volna, mivel a modern kort megelőzően „normális” volt a boszorkányüldözés, ahogyan Afrikában ma is az. Ezzel szemben az egyház egészen a késő középkorig rögeszmeként utasított el minden boszorkánysággal kapcsolatos elképzelést. A pápák és az egyházi bíróságok, sőt – ami nehezen fér a fejünkbe – az inkvizíció is elvetette a boszorkányok megölését, éppen a korai modern kor üldözései hullámaiban; a halálos ítéleteket világi bíróságok mondták ki, többnyire a jogi, nem pedig a teológiai fakultások jóváhagyásával.

A 2009-es speyeri boszorkánykiállítás katalógusának útbaigazítása talán meghökkent minket: „A kora újkor boszorkányeljárásainak abszolút többségét világi bíróságok folytatták le, mégpedig legális perekként, a kortárs büntetőjog mércéje szerint. A bírák felelkezete csak alárendelt szerepet játszott”, írja Boszorkányok. Mítoszok és valóság c. könyvében *Rita Voltmer* történész. A feltételezett klerikális nőellenességgel ellentétben *Wolfgang Schild* jogtörténész szerint a boszorkánypereket „nem szexuális problémáktól szenvedő klerikusok folytatták, hanem világi hatóságok, vagyis házas polgárok”. De ehhez megint csak hozzátartozik egy megdöbbentő tény: Mértékadó egyházi emberek helyeselték ezeket az eljárásokat, például a fanatikus domonkos szerzetes, *Heinrich Kramer* a maga Boszorkánykalapácsával, vagy *Luther Márton* Wittenbergben. A legtöbb esetért a német hercegérsekek a felelősek, akiktől pedig a leginkább lehetett volna elvárni az ellenállást; persze a tényleges ítéletet ilyenkor is világi bíróságok mondták ki. Jóllehet évek óta biztosnak tekinthető a kivégzések – kétségtelenül rettenetes – ötvenezres száma, egyesek továbbra is arról beszélnek, hogy „feltehetően milliószámra történtek” – így például A vallás csődje. Egy hívő elmélkedései c. könyvében *Frido Mann*.

A leghatározottabban egy pap, a jezsuita *Friedrich Spee* tiltakozott, ismét csak a „Ne tépjétek ki!” érvével. *Rainer Forst*tal együtt ragaszkodnunk kell ehhez az alaptételhez: „Egyedül Isten szava lehet az ember fegyvere, a kényszer és az erőszak nem!”

Az egyetem

A bibliai főparancshoz Jézus hozzátett egy görög kiegészítést, nevezetesen hogy Istent nemcsak egész szívünkkel, hanem egész értelmünkkel is szeretnünk kell. Ebből jött létre a teológia, s a középkorban az egyetemek. *Michael Borgolte* szerint ily módon alakult ki az az intézmény, amely a tudomány más formáját, illetve új embertípust hozott létre. „Összehasonlítva a bizánciakkal, akik ragaszkodtak öröklött anyagaik kánonjához és a hagyományos tanítási módszerekhez, a muszlimokkal, akik távol tartották iskolarendszerük lényegétől a görög örökség kihívását, és a zsidókkal is, akik mint mindig, a Biblia és a Talmud értelmezésére összpontosítottak, a nyugati oktatás újításai egyenesen forradalminak tűnnek”, állapítja meg Keresztények, zsidók, muzulmánok c. művében a történész. *Jürgen Osterhammel* pedig azt írja A világ átalakulása c. könyvében: Az összevetésre alkalmas civilizációkban, például a kínaiban és a muszlimban „a Nyugattal való kapcsolatfelvétel előtt is léteztek a tudás megszerzésének és átadásának nem kevésbé hatékony intézményei” – ennek ellenére már a középkori egyetem is kitűnt azáltal, hogy „viszonylag független volt a külső hatalmaktól, és saját joggal bíró térként szervezték meg”. Ez a fajta egyetem „európai kultúraexporttá” vált, és ma „a modern világ bázisintézményeinek egyike”.

Művészet és vallás

Természetesen a kereszténység előtt is létezett művészet. Az Újszövetség még az ószövetségi képtilalmat is folytatja – ennek ellenére a keresztény templomokba belépve képeket és szobrokat látunk. A Megfeszített képein a szenvedés és a haldoklás fájdalmának olyan ábrázolásával találkozhatunk, mint különben nemigen. Rögtön *Matthias Grünewald* (1475/1480-1528) jut eszünkbe. Az Isenheimi oltáron Jézus halála a lehető legreálisabb keserűséget árasztja, ezért nincs benne semmi kétségbeesés. Vagy vegyük a Madonnát a Gyermekkel: vagy csupa anyai öröm, vagy csupa anyai fájdalom.

Aztán ott vannak a gótikus katedrálisok mint világító mennyei városok: Ha Isten ragyogása egykor betölti majd a világot, minden csupa dicsőséggé változik – a katedrális ezt az ígéretet akarja ábrázolni üvegablakainak fényhatásaival. Éppígy fényt áraszt a barokk is, de immár a Menny ragyogásába való bepillantásként. „Nyitva látom az eget, és Isten jobbján állni az Emberfiát”: így kiáltott fel István, az első vértanú (ApCsel 7,56). Ezért tekint fel a barokk egészen a fényes Szentháromságig.

Összeomláshoz vezetne, ha világunkból ki akarnánk hagyni a kereszténység hozadékait.

A szerző teológiai doktor, a közép- és újkori egyháztörténet professzora Münsterben.

Forrás: CIG 34/2013

Az én barlangom, a vallás

A KERESZTÉNY HIT ALAPSZÖVEGEI nem valami barátságosak a haza, az otthon iránt. Amikor Jézus első követői az otthona iránt érdeklődnek, azt feleli: „Az emberfiának nincs hová lehajtania a fejét” (Mt 8,20). A korai keresztények éppígy hazátlan cimboráknak látták egymást: „A mi hazánk a mennyben van” (Fil 3,20); „Nincs itt maradandó városunk, mert az eljövendőt keressük” (Zsid 13,14).

Szellemi poggyászunkban ezekkel a mondatokkal nemigen tudjuk teli tüdőből fújni a hazafias dalokat. Tehát sosem leszünk egészen „itteniek”, sem abban az országban, sem abban az egyházban, amelyben élünk. Ez a kereszténység egyik szépsége: nem engedi meg nekünk, hogy leláncoljon minket a jelen, amelyben a bénák még nem táncolnak, s a zsarnokokat még nem döntötték le trónjukról. De nem is vagyunk csupán „jövőbeliek” és „odaátiak”; várótermekben nem lehet élni, szeretni, építkezni és lélegezni. Viszont senki sem foszthat meg minket a biztonságot és meleget nyújtó barlangok jogától.

Azt kérdezem tehát, miféle melegséggel vesz körül „barlangotthonom”, a vallás. Persze könnyen föl tudnám sorolni azokat az eseteket is, amikor „kiállít engem a zuhogó esőbe”, de most nem ez a témám. Hogyan oltalmaz tehát engem a vallásom? (Tudatosan nem a „hit” szót választom, hanem a kétesebb „vallást”.)

Elsőként azt a nyelvet említem meg, amelyet ott találtam, és megtanultam; mert az élet nem a nyelv háta mögött zajlik. Röviddel ezelőtt kereszteltem az egyik unokámat. Nemcsak szűkös szívünk szeretetében vetettünk ágyat neki, hanem egy régi nyelvezetben és gesztusrendszerben is. A közénk érkezett új emberért érzett hálánkat nem zártuk el a szívünkbe, hanem zengő énekekkel fejeztük ki. Senki se kérdezze tőlem, vajon „lényegileg szükséges-e” a keresztség e gyermek számára! Sokkal fontosabb annál: Szép! És mi oltalmazhatna jobban minket életünk szegényes barlangjaiban, mint az a szépség, amelyet észreveszünk és megéneklünk?

Ahhoz, hogy fészket rakhasson a szívünkben, a reménynek szüksége van a „haszontalan” szépségekre, az énekekre, a költeményekre és a nagy elbeszélésekre. Néhány hónappal ezelőtt halt meg *Stéphane Hessel*, egyike a nagy emberbarátoknak és lázadóknak. 93 évesen írta meg az emberbaráti harag könyvét, *Lázadjatok fel!* címmel. Lázadjatok és köteleződjetek el! – kiáltotta oda a fiataloknak, és nem csupán nekik. Megkérdezték tőle, hogy megannyi politikai vereség után hogyan képes megőrizni a reményt. Azt felelte: „Tanuljatok meg verseket és dalokat!” Olvassátok Rilkét, Hofmannstahlt és Goethét! Egy TV-interjúban látni lehetett őt, amint a villamoson ül, és a zaj ellen Hölderlin egyik versét szavalja – fejből! Igen. Nem csupán morálra van szükségünk; a szépségre emlékezés is éltet minket.

Más nagy szövegeket és dalokat is találok barlangomban: a gyász, a bűn, a megbocsátás, a hála, a kétségbeesés és a vigasztalás dalait. Elmondhatatlanul az agyamra mennek azok a valláskritikusok – a saját házamban is –, akik az ideiglenes védelmet nyújtó barlangokban semmi mást nem találnak, csak dohot és bomlást. Persze igazuk van, de semmi másuk sincs. Amikor a feleségem meghalt, *Paul Gerhard* „A fényes istenarcot” kezdetű énekéből azt a szakaszt énekeltem hangosan, amely így kezdődik: „Ha egyszer majd el kell költöznöm...” – ahogyan feleségem énekelte, amikor anyja haldoklott, és ahogyan remélem, nekem is elénekli majd valaki. Miért izgatna engem abban az órában, hogyan éltek vissza a történelem során ennek az énekszövegnek a teológiájával?

BARLANGOTTHONOM TÖRTÉNETEI nem énekelnek semmilyen elszédítő éneket, amint gyakran teszik ezt a hazafias dalok. Dacos pimaszságuk miatt szeretem őket, amellyel kinevetik a bálványokat és a hamis dolgok állítólagos fontosságát. Csupán annak a gazdag parasztnak a szélsőségesen ironikus elbeszélését említem meg, aki azt hitte, bebiztosíthatja az életét azáltal, hogy nagyobb csűröket épít felhalmozott gazdagsága számára, és közben megfeledkezett arról, hogy halandó (Lk 12,15-21). Azt hiszem, az a mi tulajdonképpeni barlangbetegségünk, hogy nem vesszük tudomásul ennek az elbeszélésnek a lázadó mivoltát. Kinevetni a bálványokat, lázadás. Állítani a szabadságot, lázadás. A zsarnokok bukásáról szóló elbeszélések lázadók. Nem sok olyan barlang van, ahol ilyen történetek keringenek.

Azt, hogy ez a vallási barlang az otthon rókalyukja lehet, nem okos elmélkedéssel lehet megtapasztalni, hanem cselekvés révén. A gondolkodás önmagában véve sosem képes meggyőzni, ha elválasztjuk a cselekvéstől. Az ember nem maradhat sokáig pusztán csodálója valaminek, ha a csodálat nem válik gyakorlattá is. Egy zsoltár szépségét csak akkor fogom fölismerni, ha a zsoltár imádkozójává válok. Egy istentisztelet szegényes szépségét csak akkor láthatom meg, ha részt veszek rajta. Az hoz majd megvilágosodást, amit teszünk, nem pedig az, amit csupán szemlélünk. A hit többek között azért vált nehézzé, mert elveszítette magától értetődő vallási gyakorlatát, és mert már nem fejeződik ki szokásokban: az imádkozás szokásában, a vallási időszakok tiszteletben tartásának szokásában, saját hagyományunk szövegei tudomásulvételének szokásában, az istentiszteletek szokásában. Igenis megkockáztatom ezt a vitatott szót, és azt mondom: a szokások révén nem csupán élvezem barlangom melegét, hanem létre is hozom azt. A szokások természetesen vakká tehetnek és elbutíthatnak, különösen akkor, ha kívülről diktálják, és aztán csak felszínesen hajtják végre őket. De ez már nem a mi problémánk; a mi problémánk a vallás elhalványulása, mivel egyre kevésbé mutatkozik meg gyakorlatként.

A szokások mindig kissé unalmasak is, ezt mindenki tudja, és mindenekelőtt tudjuk mi, akik minden feszültséget előnyben részesítünk az unalommal szemben. De a szokások megszabadítanak minket hangulataink és vágyaink szubjektív véletlenszerűségeitől. Mikor volt a vallás hétköznapi gyakorlata valaha is érdekfeszítő vagy lebilincselő? Mikor volt valaha is lebilincselő az istentisztelet, az imádkozás, a meditáció vagy a bibliaolvasás? A vallási gyakorlatok mindig olyanok, mint a barna kenyér, ha nem éppen a fekete kenyér. Munkát jelentenek. A munka szép szó. Azt jelenti, hogy az ember nemcsak szemlélője és élvezője nagy eseményeknek, hanem résztvevője is. A látszólagos „nagy események”, például a pompás, lebilincselő istentiszteletek elbűvölhetnek ugyan, de keveset alakítanak rajtunk, ellentétben

a hűségesen megélt hétköznapokkal. Továbbá a bűvölet gyakran azt jelenti, hogy a gondolkodás behódol a látványosságnak.

Vallási barlangom azért is otthonos számomra, mivel melegét megosztom másokkal. Ott együtt vagyok élő és elhunyt testvéreim hitbeli vendéglőjében. Az elhunytak előmelegítették számomra a zsoltárokat, amelyeket hallok és imádkozom. Testvéreim, akikkel együtt éneklek az istentiszteleten, megfényesítik az én érdes hangomat. A hit nehéz dolog, és nem tudom egyedül hordozni terhét. Nem is kell, mert testvéreim a támaszaim. Ebben a rókalyukban nem kell saját hitem egyeduralkodójának lennem. Micsoda megkönnyebbülés!

Most másik nevén nevezem meg ezt a rókalyukat: Egyház! Nem, nem vagyok egészen otthon ebben az egyházban. De nem is kaptunk ígéretet arra, hogy valahol egészen otthon leszünk. Ez csak afféle nyers téglaépülete annak a hazának, amelyet várunk. Az ilyen nyers épületben talán többet lát az ember, mint a kész, befejezett, szép házban. Látjuk, mi hiányzik még, és nincs még meg. És ezáltal arra a másik házra utal – jobban mondva arra a másik városra, ahol „letörölnek a szemünkről minden könnyet, és halál nem lesz többé, sem bánat, sem jajgatás, sem fájdalom" (Jel 21,4). Addig minden otthon inkább csak szállás, mint igazán lakható hely, de legalább mint ilyenek léteznek.

Fulbert Steffensky

Forrás: Publik-Forum Extra, 2013/9

A nagy kivonulás

Tömeges kilépés a német egyházakból

AZ IDŐKÖZBEN ELHUNYT MÜNSTERI SZOCIÁLETIKUS, Franz Groner már 1971-ben így kommentálta a katolikus egyházból történő kilépések számát: „Az benne az ijesztő, hogy a hanyatlásban állandó a folytonosság." Groner látta az istentiszteleteken rendszeresen résztvevők egyre kisebb arányát: 1954-ben 49,2% volt, 1964-ben 43,4% és 1969-ben azért még 39,2%. „Könnyen ki lehet számítnai, hány katolikus fog részt venni a vasárnapi szentmisén tíz, húsz, harminc év múlva, ha így folytatódnak a dolgok", vélte Groner. A valóság felülmúlta az ő félelmét: a vasárnapi istentiszteletek látogatóinak aránya 2014-ben sok püspökség terütelén 10% alatt volt. A Német Püspöki Konferencia azonban csupán ezt fűzte hozzá: „Még mindig sok ember mozdul meg vasárnapról vasárnapra; olyan szám ez, amelyet nem kell szégyellnünk az egyéb rendezvények résztvevőinek száma mellett, például a sportesemények vagy a múzeumlátogatások összefüggésében."

Feltűnő, hogy a püspökök szemmelláthatóan meg sem kérdezik, ki mozdul meg vasárnaponkint, és ki nem; 2012-ben a 16-29 éves katolikusok 4%-a volt ilyen, az azonos korú evangélikusoknak pedig csak 1%-a. Velük szemben tízszer annyi 60 év fölötti áll a katolikusoknál, evangélikus oldalon pedig egyenesen tizenötször annyi. Ez a korszerkezet nemcsak azért probléma, mert a templomlátogatóknak hosszú távon nincs utánpótlásuk, hanem azért is, mert az elöregedés meghatározza az istentiszteletek megformálását, illetve a fiatalabbak érzéseit, akiknek az a benyomásuk, hogy nyugdíjasok rendezvényén vesznek részt. Az erős infrastruktúra és a nagy számú személyzet bevetése ellenére – a hitoktatástól az ifjúsági szervezetekig – egyik egyháznak sem sikerül megállítania a fiatalabbak évek óta felismerhető elvándorlását. Ezért egy *Detlef Pollack* és *Rosta Gergely* által készített, hosszabb időszakot felölelő tanulmányban (A vallás a modern korban, 2015) ez áll: „A templomba járás a jövőben is tovább fog esni, sőt, ez a visszaesés még gyorsulni fog."

Pollack és Rosta „az egyházak belső kiüresedéséről" beszél, mondván, ezek „mint tagsággal bíró szervezetek kifelé jobban állnak, mint belső viszonyaikat tekintve". Ezen túlmenően a kutatók felmérésekkel bizonyítják, hogy „a templomba járás statisztikailag kimutathatóan szoros összefüggésben áll más vallási gyakorlatokkal", másképpen kifejezve: aki nem jár istentiszteletekre, az ritkábban imádkozik is, nemigen kereszteltetni meg a gyerekeit, és kevésbé él más vallási kínálatokkal is.

TEKINTETTEL ENNEK A HELYZETNEK A DRÁMAISÁGÁRA, meglepő, hogy a püspökök a múzeumlátogatók és a sportesemények nézőinek számával mérik a misére járók számát, s ily módon az almát a körtével hasonlítják össze. Egy múzeum vagy egy mérkőzés megtekintése ugyanis önkéntes szabadidős tevékenység, a vasárnapi mise látgatása ellenben – eltérően az evangélikusoktól – kötelesség a katolikusok számára: „Aki szándékosan nem tesz eleget e kötelezettségnek, súlyos bűnt követ el", áll a Világkatekizmusban, „mivel már nem fejezi ki odatartozását és hűségét Krisztushoz és az ő egyházához". Persze az egyház legtöbb tagja semmibe veszi ezt a kötelezettséget. Feltehetően éppoly kevéssé tudnak róla, mint a „súlyos" és a „bocsánatos" bűnök megkülönböztetéséről. És végképp nem fogadják el az ezek mögött álló gondolkodási modelleket: „A meg nem gyónt súlyos bűnök megfosztanak minket az Istennel való közösségtől, és ezáltal képtelenné tesznek minket az örök életre", mondja a Világkatekizmus. De nem veszítette-e el régóta érvényességét a mennyország, a tisztítótűz és a pokol megkülönböztetése is, jóllehet e különbségtétel hivatalosan még mindig érvényben van? A gyónást gyakorlatilag már egyáltalán nem gyakorolják – egyébként a legtöbb lelkipásztor sem, amint egy új tanulmány tájékoztat róla. Rögzítsük: A legtöbb katolikus vasárnaponként súlyos bűnt követ el, amelyet nem gyónnak meg, amivel negatív túlvilági státust vonnak magukra – bár ebben persze a legtöbb teológus sem hisz.

E néhány tényállás alapján is érezzük: mifelénk véget ért egyfajta egyházi élet – és ezzel véget érnek a hozzá kapcsolódó kötelezettségek is. Az egyház tagjai

nem hagyják, hogy az egyház rendszabályozza testüket és cselekedeteiket, de még vallásgyakorlásukat sem. És minél fiatalabbak, annál kevésbé.

A szemünk előtt megy végbe az egyháznak mint normaállító és szankciókra képes intézménynek az összeomlása, legalábbis abban a formájában, amivé évszázadok alatt – és különösen a 19. század közepe óta – fejlődött. Meglehet, az egyházi normák még kötelező erőt igényelnek maguknak a hivatalos egyházi szövegekben, de már nincs befolyásuk az emberek viselkedésére.

Manapság Németország lakosságának legnagyobb része, azaz 34%-a felekezet nélküli, avagy „felekezettől mentes”, ahogyan az ország keleti részében még mindig szívesen mondják. Az evangélikus (28,4%) és a katolikus (29,5%) egyháztagok részaránya 60% alá esett, és az ortodox egyház (2,1%), az evangélikus szabadegyházak és más keresztény közösségek (1%) tagjaival együtt sem alkotja a népesség kétharmadát. Csak a keresztelések száma viszonylag stabil, még ha az egykor magasabb katolikus keresztelési szám az 1970-es évek második fele óta az alacsonyabb evangélikus szintre állt is be. 2010 és 2014 között több mint 800 000 gyereket kereszteltek katolikusnak, de ugyanezen időszakban 1,2 millió katolikust temettek el egyházilag. Ha hozzászámítjuk azokat a megkereszteltetéket is, akik nem igényelnek egyházi temetést (jó 10%, és a tendencia erősödik), és ezt kiegészítjük az egyházból való kilépésekkel, akkor a katolikus egyháznak az utóbbi öt évben mintegy 1,3 millió tagja elvesztését kellett elkönyvelnie Németországban. Az egyházba történő (újbóli) belépések száma csekély – határozottan kevesebb, mint az evangélikus oldalon.

Erősen visszaesett az egyházi esküvők száma is. Az 1970-es évek kezdetén még szűk két harmadát egyházilag kötötték meg azon házasságoknak, amelyekben legalább az egyik fél katolikus volt; ez ma az egy harmadot sem éri el. Éppen csak valamivel jobb az arány evangélikus részről. Ebben több tényező játszik közre. Eltűnőben van az a készség, hogy az emberek egyáltalán megházasodjanak. Az egyházi szertartással szembeni fenntartások éppúgy belejátszanak, mint az újraházasodás katolikus tilalmának akadálya. Az egyházi esketések számának visszaesése a családfelfogás, és különösképpen a szexuálisan megalapozott házasság és partnerség elvilágiasodását is tükrözi. Az emberek nem kívánják a lelkészek jelenlétét a házasság létrejöttekor, sőt azt is lehet, hogy még Isten tekintélyének sem kívánják alárendelni partneri kapcsolatukat. A testtel, a szexualitással, a partnerséggel, a házassággal és a családdal összefüggő kérdések már régóta mind elszakadtak az egyházi normáktól.

Lehetséges, hogy az egyházi esküvők iránti csökkenő érdeklődésben a szertartásfelfogás változása is megmutatkozik, aminek az egyház felelősök nem akarnak megfelelni. A szertartásoktól manapság nem annyira azt várják el az emberek, hogy a kollektív hagyományba betagolódást jelképezzék, hanem inkább azt, hogy esztétikusan juttassák kifejezésre egy kapcsolat személyes és eseményszerű páratlanságát. Ezen a ponton összeütközésbe kerül egy viszonylag új szertartásfelfogás az egyházak szertartásértelmezésével. Minél fiatalabb valaki, annál inkább kész a vallások szabad piacán, nem egyházi szolgáltatóktól beszerezni az életfordulók szertartásait.

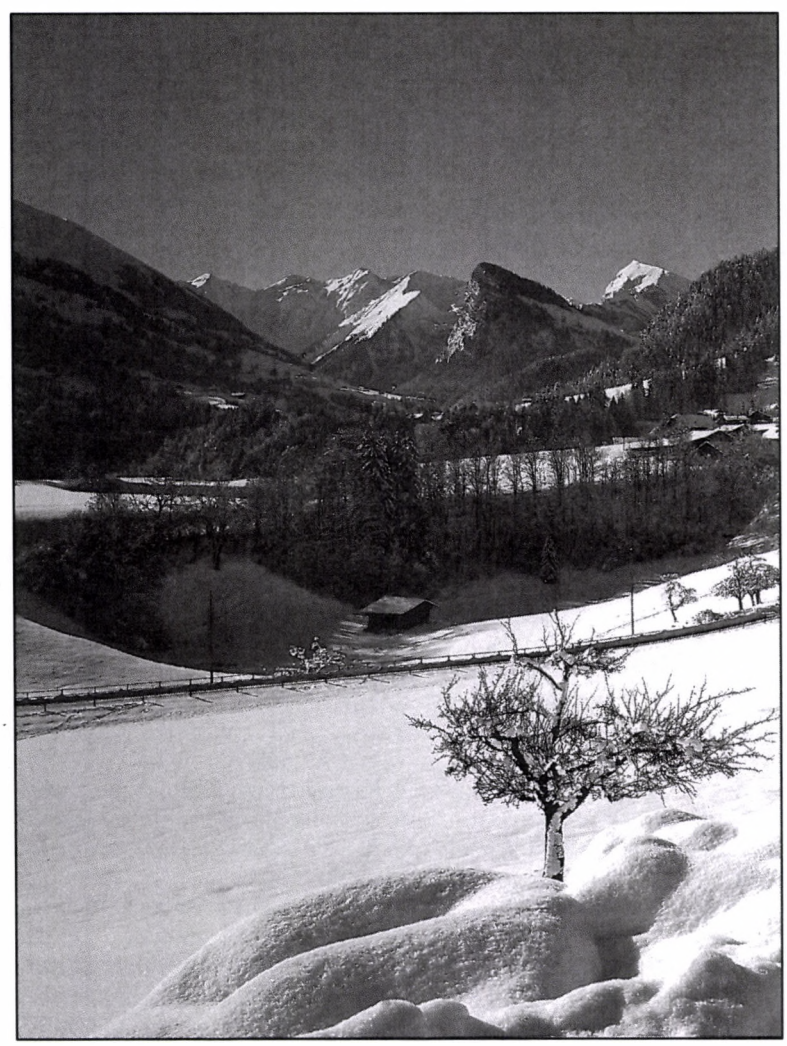

2014-ben 217 716 *katolikus* jelentette be kilépését az egyházból, és vetette le ezzel minden egyházi kötődését. Ez jóval meghaladta az 1992-es csúcsértéket, amikor is 190 000 volt a kilépések száma. A *Német Evangélikus Egyház* kereken 410 000 tagját veszítette el 2014-ben, ebből 240 000-t kilépések révén. Tekintettel ezekre a számokra – amilyeneket eddig még sosem regisztráltak ezen a tájon –, az egyházak nemcsak kulturális, hanem szociális kötőerejükből is veszítenek. Még sok tagjuk van, a jó gazdasági helyzet miatt anyagilag még jól állnak, de egyre terjed bennük a közömbösség és a tanácstalanság. Az egyház sok tagja számára már nem létezik olyan cél, amely ténylegesen összekötné őket az egyházzal, és amelynek érdekében megérné erőfeszítéseket tenniük. A többség csak olyan intézményt lát az egyházban, amely bizonyos helyzetekben szolgáltatásokat nyújt, különben pedig sok alternatívát lát maga előtt ahhoz, hogy kitöltse életének idejét. Egyre kevesebben tudnak hinni abban, hogy életük abban az Istenben teljesedik be, aki Jézus által ismertette meg magát.

Michael N. Ebertz

A szerző 1953-ban született, szociológus és teológus, a Freiburgi Katolikus Főiskola professzora, kutatási területe a vallásszociológia.

Forrás: Publik-Forum, 2015/18

A katolicizmus problémái Dél-Amerikában

Sok igazság van abban a jól ismert mondásban, hogy „az egyház Latin-Amerikában a szegényeket választotta, a szegények pedig a pünkösdistákat”.

Aligha meglepő, hogy a latin-amerikai Ferenc pápa megválasztása ráirányította a figyelmet a latin-amerikai katolicizmusra, illetve a hetvenes-nyolcvanas években a katolicizmust megrengető felszabadítás teológiájáról szóló vitákra. A szomorúan ironikus az, hogy ez a megújuló figyelem olyasmire irányul, aminek sok katolikus régóta tudatában van, de ami a nem-katolikusok számára inkább nyilvánvaló: hogy Latin-Amerika identitása „katolikus kontinensként” eltűnőben van, és nem tegnap óta.

Nem azt mondom, hogy a legtöbb latin-amerikai ne tartaná magát katolikusnak. Ez továbbra is így van. Sok országban a Rio Grandétól délre ez még mindig igaz. De az is világos, hogy a katolicizmus ereje, amellyel meghatározta Latin-Amerika vallási kontextusát, hanyatlik, vagy – egy másik nézőpontból nézve – néhány versenytárssal néz szembe: nemcsak az „evangéliumi keresztények” (idegen nyelveken „evangelikálok”; ez egy gyűjtőfogalom, amely számos felekezetet és teológiai állaspontot jelöl), hanem az agnoszticizmus és az ateizmus részéről is.

Két, a latin-amerikai vallásosságról nemrég készült kutatás is alátámasztotta mindezt. A nagyobb figyelmet kapott felmérés, a *Pew Research*-é rámutatott, hogy szinte minden latin-amerikai országban jelentősen csökkent a magukat katolikusnak tartó emberek száma. És még azok közt is, akik magukat katolikusnak tartják, sokan vannak azok, akik hadilábon állnak az Egyház egyes hittel, illetve erkölccsel kapcsolatos tanításaival. Tulajdonképpen az „evangéliumi kereszténységre” áttérők 60 százaléka mondja azt, hogy az egyik ok, amiért otthagyták a Katolikus Egyházat, az, hogy határozottabb erkölcsi tanításra vágytak. Mint a Pew-kutatás is mutatja, mindez igencsak számít az olyan társadalmakban, amelyekben a szokásos forró kérdésekben a legtöbben ragaszkodnak az általában konzervatívnak nevezett állásponthoz.

Latin-Amerika rendszeresen templomba járó katolikusai – amint azt a Pew-felmérés is kimutatja – sokkal jobban követik az Egyház tanítását, mint azok a katolikusok, akik nem járnak templomba. De ez a kapcsolat többé-kevésbé minden országra jellemző. A gyakorló latin-amerikai katolikusok aránya szégyent hoz a nyugat-európai országokban élő hittársaikra. Az „evangéliumi keresztényekről” a felmérés azt hozza ki, hogy közöttük még a templomba járó katolikusokénál is nagyobb az elköteleződés az imádságos élet, az imádás és a gyülekezet köré szerveződő többi tevékenység iránt.

A Pew-felmérést már csak azért is hitelesnek kell tartanunk, mert az eredmények megerősítik egy 2014 áprilisi felmérés adatait, amelyeket a *Latinobarómetro Corporation*, a kontinens egyik legjobbnak tartott közvéleménykutató cége hozott nyilvánosságra, de amelyek akkor kevés figyelmet kaptak. Hogy konkrét példát is mondjunk, a Latinobarómetro azt állítja, hogy Honduras lakosságának kevesebb mint fele, pontosabban csak 47 százaléka katolikus. Ez alapos csökkenés az 1995-ös 76 százalékról. A Pew szerint az arány ma 46 százalékos. Mindkét jelentés azt erősíti meg, hogy Honduras katolikus egyháza, legalábbis ami a számokat illeti, komoly bajban van, és nem lehet elkendőzni, hogy sok sebből vérzik.

Mindkét felmérés elképesztően sok nyers adatot közöl a latin-amerikai vallásossággal kapcsolatban, amelyeket a szociológusoknak még sokáig kell emészteniük. De egyik felmérés sem azzal a szándékkal készült, hogy magyarázatot adjon a „tulajdonképpen mi is történt a latin-amerikai katolicizmussal az elmúlt húsz évben” kérdésre, vagy hogy a jövőre vonatkozó jóslásokat tegyen. Mindazonáltal rámutatnak néhány olyan szempontra, amelyek további megfontolásokat igényelnek.

Az első ezek közül az, hogy a katolicizmus Latin-Amerikában versenyhelyzetbe került, és hogy ez a folyamat már legalább harminc éve tart. A magam részéről ezt jó dolognak tartom. A többféle választás lehetősége, ha úgy tetszik, a különböző vallási elképzelések piaca végül is arra bátorítja az embereket, hogy komolyan megfontolják, miben is hisznek.

Ha egy olyan intézmény, mint a Katolikus Egyház Latin-Amerikában, hosszú időn át monopolhelyzetben volt, akkor csak nagyon nehezen tud alkalmazkodni a versenyhelyzet új kihívásaihoz. Kezdetben blokkolja vagy lekicsinyli őket (ami persze nem szokott sikerülni), ahelyett hogy önmagát kérdezné, hogyan tegye azt, amit mások hatékonyabban tesznek.

A kérdés, hogy az egyszer-volt monopolhelyzet folyamatos szétmállása nem vezet-e mégis elkötelezettebb és életerősebb katolicizmushoz Latin-Amerikában, teljesen nyitott. Mint *Rodney Stark* szociológus kimutatta *The Victory of Reason* című, 2006-os könyvében: azok a katolikus mozgalmak, amelyek alapos képzést adnak és a szorosabb elköteleződésre buzdítanak – Opus Dei, Comunione e Liberazione, Katolikus Karizmatikusok – sok latin-amerikai országban virágoznak. Ők azok, akik új templomokat építenek, akiknél vannak hivatások, akik egyetemeket nyitnak, és akik aktívan evangelizálják az embereket. És jól tudják, menynyire hibás azt feltételezni, hogy „a kultúra” a katolikus hit irányába készteti az embereket.

A második tényező, amely további megfontolásra érdemes: az „evangéliumi keresztények”. Nos, az „evangéliumi keresztények” evangéliumibbak, mint a katolikusok. A vallási kisebbségekre, különösen ha azok egy már csak névleges katolicizmusból frissen megtértekből állnak, ez általában is jellemző. Latin-Amerika „evangéliumi keresztényei”, amint azt a felmérés mutatja, sokkal inkább akarnak Krisztusról magáról beszélni, mint a katolikusok, akik – úgy tűnik – sokkal inkább szociális akciók révén remélik elérni a szegényeket.

Az is látható ugyanakkor, hogy habár az „evangéliumi keresztények” nagyobb hangsúlyt helyeznek arra, hogy elvigyék Krisztust az embereknek, mint a szociális mun-

kálkodásra, a Pew-kutatás szerint az „evangéliumi keresztények” arányosan jobbak a szociális munkálkodásban is, és tevékenyebben foglalkoznak a szegényekkel, mint a katolikusok. Különösen is jók például abban, hogy munkát találjanak az embereknek, illetve hogy kivezessék őket az alkoholizmusból.

Mindez összhangban van *Stark* megállapításaival, aki számos bizonyítékot hoz arra, hogy Latin-Amerika igazán elkötelezett katolikusai és „evangéliumi keresztényei” sokkal inkább részt vesznek a valóságos hús-vér emberek mindenoldalú és vesződséges megsegítésében, mint vallásilag is langyosabb társaik. Egyszóval, a Krisztus iránti belső elköteleződésnek – katolikus vagy „evangéliumi” közösségekben egyaránt – konkrét és társadalmilag hasznos lecsapódásai vannak a szegénység enyhítésének területén is.

Azoknak a katolikus vezetőknek Latin-Amerikában, akik abban érdekeltek, hogy felélesszék a katolicizmus kiemelkedő jelenlétét a mindennapi életben, át kell gondolniuk, hogy miként tudják Krisztust szociális munkájuk középpontjába és frontvonalába helyezni. Ezen nem a „Krisztus, a szociális munkás” és a „Krisztus, a közösségépítő” felfogását értem. Ha a felszabadítási teológia igencsak átpolitizált változatainak sorsa mond nekünk valamit, akkor azt, hogy ha Krisztust politikai üzenetté alacsonyítjuk le, akkor az aláássa az emberek hitét. Amint azt egy igen bölcs katolikus pap, aki az Egyház társadalmi tanítását tanítja Rómában, írja: „Latin-amerikai diákjaim, akik közt vannak laikusok és papok is, arról tanúskodnak a saját plébániájukkal kapcsolatban: akárhol és akármikor megjelent a felszabadítási teológia, az emberek elvesztették a hitüket.”

A Krisztust magát a középpontba állítás igénye azt is jelenti, hogy egy „alacsony intenzitású” kereszténység nem lehet út a latin-amerikai egyház számára. Az „alacsony intenzitású” katolicizmus túltengésének biztos jele, ha azt kell észlelnünk, hogy azok a katolikusok, akik az Egyház jelenlétéről vagy elérhetőségéről beszélnek, ugyancsak vonakodnak magáról Krisztusról beszélni, mintha nem ő lenne a hit középpontja. A hatás az, mondhatná valaki, hogy az Egyház láthatatlanná válik, mint egy olyan bútordarab, amely ősidők óta a házban van, de mivel soha nem használják, elfelejtődik vagy a padlásra kerül.

Ez nem a vagy-vagy esete: jelenlétre és megnyilatkozásra egyaránt szükség van. Számít, hogy mit jelentesz ki. A hetvenes és a nyolcvanas években a latin-amerikai katolicizmus nyilvános megszólalásainak jó része sokkal inkább politikai és gazdasági kérdések megfontolását jelentette, semmint Krisztus hirdetését.

Sok esetben ez ahhoz vezethetett, hogy akik magát Krisztust keresték, máshol találták meg őt. A Pew-felmérés szerint az „evangéliumi kereszténység” latin-amerikai terjedésének első számú oka – az oda átlépők 81 százaléka válaszolt így – az Istennel való személyes kapcsolat keresése. Szociális aktivizmust az ember bárhol találhat. Ami a kereszténységet megkülönbözteti, az Krisztus. Ezt nem hangsúlyozni a katolicizmus összerogyásának biztos útja, amely az Egyházat – amint attól Ferenc pápa számos alkalommal óvott – a civil, nem-kormányzati szervezetek egyikévé teszi.

A felmérésekből nem szabad túlzott általánosításokat levonni. Jóllehet az „evangéliumi kereszténység” mélyen behatolt néhány latin-amerikai országba, másokban, például Mexikóban, minimális maradt a hatása. Aki csak kicsit is utazott Latin-Amerikában, jól ismeri az egyes országok, mondjuk a Brazília és a Venezuela közötti hatalmas kulturális különbségeket. Gazdasági szempontból is nagy a változatosság. Uruguay és Chile fejlett országnak tekinthető. Argentína, az az ország, amely a szó földrajzi értelmében kettejük között van, a gazdasági bajok tankönyvi példája.

Mindezen különbségtételek ellenére, mind a *Pew*, mind a *Latinobarómetro* felméresei az „egyik sem” válaszok növekvő száma mellett is azt mutatják, hogy Latin-Amerika mélyen vallásos kontinens maradt. A vallás folyamatos és tartós befolyását groteszk módon még az is illusztrálja, hogy az ottani populista baloldal továbbra is olyan szónoki fogásokba csomagolja magát, amelyek kifejezetten keresztény jelképekre építenek. Ezt példázza az az álvallásos személyi kultusz is, amelyet az egykori argentin politikusok, *Juan* és *Evita Peron,* vagy a nemrég elhunyt venezuelai *Hugo Chavez* körül építettek ki. Jóllehet ezek az emberek a gazdaságot zátonyra futtatva hosszú távra is leronthatták országaikban a politikai stabilitás esélyét, honfitársaik egy részének szemében ma is szinte a szentekéhez hasonlítható, nagy népszerűségnek örvendenek.

Végezetül, természetesen, a katolicizmus nem a számokra játszik. Az Egyház nem arra törekszik, hogy piaci részesedést érjen el egy bizonyos népességen belül. Az Egyház fő teendője az Igazság hirdetése. Számos oka van annak, hogy üzenetét sokan nem akarják befogadni. De ha az üzenet el sem hangzik, hogyan is lehetne állást foglalni mellette? Amíg a latin-amerikai katolikusok sokasága nem szánja el magát arra, hogy Krisztus teljességét hirdesse, addig minden ok megvan rá, hogy további gyengüléssel számoljunk, ami a katolikus egyház helyzetét illeti azon a kontinensen, ahol a világ katolikusainak többsége él.

És ez semmiképp sem lehet jó hír a világegyház számára.

Samuel Gregg

A szerző az amerikai Acton Institute kutatási igazgatója.

Ford.: *G. Barna*

Forrás:
www.catholicworldreport.com/Item/3557/catholicisms_latin_american_problem.aspx

És hirtelen hinduk lesznek...

Vallásváltási kényszer Indiában

Minden az észak-indiai Agra városának egyik nyomornegyedében kezdődött. Az itteniek a kelet-indiai Bengáliából származó muszlim menekültek, akik szemétgyűjtésből élnek. 2014. december 8-án hinduista szertartásra hívták őket azzal az ígérettel, hogy ott szociális segítségnyújtásra fogják regisztrálni őket. Amikor a lakosok összegyűltek, hindu istenszobrokat állítottak föl, és vallási énekekbe kezdtek. A végén nagy csodálkozásukra azt mondták nekik, hogy ők most már hinduk.

Noha a szertartás – amely mögött *Dharam Jagaran Szamiti* (DJS) nacionalista hindu szervezet rejtőzött – heves vitát váltott ki, nem maradt egyedi eset. A következő hónapokban alig múlt el olyan hét, amikor ne kerültek volna az újságok címlapjára további szertartások, amelyeken a hinduizmusra térítettek át muszlimokat és keresztényeket. Olykor néhány tucatot, máskor néhány százat. És ismételten szó esett arról, hogy az érintettekre nyomást gyakoroltak, vagy pénzt, földet és más előnyöket ígértek nekik.

Miközben a kritikusok kényszertérítésről beszélnek, a szervezők az önkéntes jelleget hangsúlyozzák. A hindu nacionalisták számára egyáltalán nem misszióról van szó, amikor keresztényeket és muszlimokat a hinduizmusra térítenek át, hanem „hazatérésről" (*Gahr Vapszi*), mert az ő nézőpontjukból a muszlimok és a keresztények valójában hinduk, akik csupán a muszlim hódítók kényszerének vagy a keresztény misszionáriusok megtévesztésének hatására hagyták el eredeti vallásukat. Azt, hogy a vallásváltás gyakran hosszú nemzedékekre nyúlik vissza, a hindu nacionalisták egyszerűen figyelmen kívül hagyják.

Különleges szakítóerőt azáltal kapott a kampány, hogy *Narenda Modi* személyében 2014 májusa óta egy nacionalista hindu vezeti a kormányt Újdelhiben. Modi azzal az ígérettel vezette viharos győzelemre pártját (*Bharatiya Janata Party* – BJP), hogy gondoskodni fog a gazdasági fejlődésről. A hivatalba lépése utáni hónapokban választási ígéretéhez hűen teljesen a gazdaságra összpontosított, de a kritikusok szerint a háttérben ő mozgatja a keresztények és muszlimok áttérítésére irányuló kampányt. Modi pártja ugyanis ugyanahhoz az ideológiai mozgalomhoz tartozik, mint a DJS, amely a *Ghar Vapszi*-kampány mögött rejtőzött. Mindkét szervezet része a hindu nacionalista családnak, az ún. *Sangh Parivar*nak. Ennek középpontjában a harcos önkéntesekből álló mozgalom, a *Rastriya Szvayamszevak Szangh* (RSS) áll. Ezt 1925-ben alapították, és fasiszta szervezetek mintájára építették fel; önértelmezése szerint a jövendő, megreformált hindu nemzet csírája és lándzsahegye. Tagjai paramilitarista kiképzésben részesültek, hierarchikusan szervezettek, és ifjúságuktól fogva hindu nacionalista eszméket sulykoltak beléjük. Fehér ingből, khakiszínű rövid nadrágból és fekete sapkából álló egyenruhájukról lehet felismerni őket. Az RRS-ből hozták létre az 1950-es években a jelenlegi kormánypártot, a BJP-t, amely a mozgalom politikai szárnyának tartja magát. Kádereinek nagyobbik része az RRS-ből származik, így Modi miniszterelnök is.

Jóllehet atz indiaiak több mint 80%-a hindu, s a keresztények éppen csak 2%-nyi kisebbséget alkotnak, az RRS állandóan a hinduk „kihalására" figyelmeztet. Nézetük szerint India a hinduk állama, az indiai nemzetre vonatkozó vallási felfogásuk értelmében pedig keresztények és muszlimok sosem lehetnek valódi indiaiak; állandóan azzal gyanúsítják őket, hogy lojalitásuk megosztott. Ki hindu? c., 1921-ben megjelent befolyásos könyvében a hindu nacionalisták fő ideológusa, *Vinajak Damodar Szavarkar* ezt írta: „Mert még ha a muszlimoknak és a kereszténynek, mint minden más indiainak, hazájuk is Hindusztán, de nem szent földjük. Az ő szent földjük messze távol fekszik, Arábiában vagy Palesztinában. Mitológiájuk és isteneik, eszméik és hőseik nem ennek a földnek a gyermekei. Következésképpen nevük és világnézetük idegen szagú. Szeretetük megosztott."

Hasonlóképpen érvelt *Madhav Szadashiv Govalkar* (1906-1973), az RRS karizmatikus másodvezetője: a keresztények és a muszlimok számára nincs hely Indiában; csak az áttérés vagy a teljes alárendelődés marad számukra. 1939-ben megjelent, *We, Or Our Nationhood Defined* c. könyvében a zsidók németországi jogfosztását mintaként írta le arra vonatkozóan, hogyan kell bánni az indiai kisebbségekkel: „A hindusztáni idegen fajoknak vagy el kell fogadniuk a hindu kultúrát és nyelvet, és meg kell tanulniuk tisztelni-becsülni a hindu fajt és kultúrát, vagy csak a hindu nemzetnek teljesen alárendelve maradhatnak meg az országban, anélkül, hogy bármit is kívánhatnának, kiváltságok nélkül, nem is szólva előnyös bánásmódról – még polgárjogokról sem."

Ilyen radikális hangokat ma nem lehet hallani az RRS-vezetés részéről, de az Agrában történt rejtett vallási áttérítések körüli viták közepette a DJS helyi vezetője, *Rajeshsar Szingh* azt mondta: „Célunk az, hogy 2021-re hindu nemzetté tegyük Indiát. Keresztényeknek és muszlimoknak nincs joguk itt maradni. Vagy áttérnek a hinduizmusra, vagy kényszeríteni fogjuk őket arra, hogy elmenjenek." Ő gondoskodni fog arról, hogy 2021 végéig India mentes legyen a muszlimoktól és keresztényektől, mondta Szingh.

Miközben zajlottak az áttérítések, keresztény templomok és iskolák elleni sorozatos támadások gondoskodtak további feltűnésről. Csupán a fővárosban, Újdelhiben öt templom ellen intéztek támadást néhány héten belül. A rendőrség és a kormány bűnözőket tett felelőssé ezért, a templomok képviselői azonban radikális hindu nacionalisták művét látták ebben. Mindez a késői 1990-es évekre emlékezette őket, amikor is a BJP kormányzása idején már érte erőszakhullám a kereszténységet.

Amikor 2015 tavaszán a támadások bekerültek a nemzetközi sajtóba, Modi csak több hetes hallgatás után jutott el oda, hogy elhatárolódjon ezektől. Nem fogja tűrni a vallási erőszakot, bizonygatta, és felemelte szavát a kényszeres áttérítések ellen is. „Kormányom szavatolni fogja a hit teljes szabadságát", ígérte Modi a keresztényeknek és muszlimoknak: „Mindenkinek elvitathatatlan joga, hogy a választása szerinti vallást megtartsa vagy elfogadja, kényszer vagy megengedhetetlen befolyás nélkül."

De ezután egy nyugat-bengáliai kolostoriskola egyik idős apácájának megerőszakolása keltett felháborodást,

és a templomok elleni támadások is folytatódtak. A hindu nacionalistáknak már régóta célpontjai a keresztények. Még ha a kereszténység a hagyomány szerint Kr. u. 52-ben, Tamás apostollal került is Indiába, a hindu nacioionalisták szemében szorosan kötődik a gyarmatosításhoz. Különösen a keresztény misszionáriusok munkája váltja ki rosszkedvüket. Indiában a kereszténység különösen a szegény népesség és az alsóbb kasztok körében talál visszhangra, tehát a társalom peremén álló csoportokban: ők azt remélik, hogy kitörhetnek a merev hierarchikus kasztrendszerből, és olyan elismeréshez jutnak, amelyet különben megtagadnak tőlük.

Bár az áttérítések és a templomok elleni támadások nyomán színre léptek egyes nemzetközi jogvédők, de nemigen ártottak Modi miniszterelnök tekintélyének. A gujarati muszlimok elleni vérengzésekben játszott szerepe miatt korábban sokáig nem kívánatos személynek számított Nyugaton, manapság azonban körülrajongják a befektetők és a politikusok. 2015 februrájában még az amerikai elnök, Barack Obama is körüludvarolta. Áprilisban a hannoveri vásár megnyitásán maximális tiszteletadással fogadta őt Angela Merkel kancellár. Amennyire tudni lehet, a találkozón nem került szóba az indiai keresztények helyzete.

Ulrich von Schwerin

Forrás: Publik-Forum, 2015/14

Nyitott szívvel mind a tíz égtáj felé

Emlékezés *Hugo Enomiya-Lasalle* jezsuita zen-mesterre

Egyike volt a vallásközi megértés nagy hídépítőinek. *Hugo Makibi Enomiya-Lasalle* 1979-ben a keresztények közül elsőként kapott engedélyt a zen tanítására *Yamada Koun Roshi* japán zen-mestertől. A szikár, viseltes öltözetű jezsuita nemegyszer fölült az asztalra, amikor előadást tartott, egyik lábát a másikra helyezte, és így mutatta be a zen-ülést. Lasalle így maradt meg sokak emlékezetében: szerény idős papként, akinek „a szíve nyitva áll mind a tíz égtáj felé” – ez Japánban az erénynek szóló bók. Az emberek gyorsan megérezték: Itt olyan valaki van, aki éli azt, amit tanít.

Egy hugenottáktól leszármazott német milliomos család fiaként 1898. november 11-én született. Az I. világháborúban szerzett sebesülés után belépett a jezsuita rendbe, és afrikai misszióba akart menni. A rend azonban 1929-ben Japánba küldte, amely akkoriban koldusszegény küszöbország volt. Tokió nyomornegyedeiben hozta létre a „Settlement”-et, egy mindmáig működő szociális programot.

Lasalle nem kudarcot vallott kereszténykén, hanem vallási érdeklődésből jutott el a zenhez. Már akkor, harminc évvel a II. Vatikáni Zsinat előtt az volt a vágya, hogy Japán életébe szervesen beleépült kereszténységet hozzon létre. A zen-buddhizmus akkoriban a japán kultúra szívéhez tartozott. Ezenfelül Lasalle sajátos imaformát keresett a japánok számára, akiknek a szavakkal imádkozás európai formája nem feküdt. A zen-gyakorlatban az ember maga mögött hagyja a szavakat és a fogalmakat, pont úgy, mint a keresztény misztikában, amelyet Lasalle saját tapasztalatából ismert. Ezért 1943 januárjában, a II. világháború közepette, hirosimai lakhelye közelében, Eimeji zen-kolostorában zen-kurzuson vett részt. Úgy találta, hogy a zen-szerzetesek spártai életmódja nagyon hasonlít saját ideáljaihoz. Ebből arra következtetett, hogy életcéljuk is hasonló: mindkettejük számára az el nem múló boldogságról van szó, csak a buddhisták olyan negatív megfogalmazásokat használnak, mint a „nirvána” vagy az „üresség”.

Amikor 1945. augusztus 6-án ledobták Hirosimára az atombombát, Lasalle csak a szilárdan megépített plébániaépületnek köszönhette, hogy életben maradt. Vezetésével később Hirosimában felépítették az emléktemplomot, és 1954. augusztus 6-én fel is szentelték. Rendje azonban közölte vele, hogy nem lehet ennek a templomnak a plébánosa. Két évvel később az akkor 58 éves Lasalle elhatározta, hogy a zen gyakorlását teszi meg élete tartalmává.

A zsinat nyomán szabaddá vált az út a vallásokat átfogó spirituális gyakorlat számára. Lasalle hamarosan már nemcsak Japánban vezetett zen-kurzusokat, hanem Európában is. Kezdeményezésére 1978-ban Dietfurtban nyitották meg az első keresztény zenközpontot.

A zen és a kereszténység közötti hídverés egyik fontos motívuma Lasalle és zen-mestere, Roshi számára egyaránt a béke melletti elkötelezettség volt. Ekkoriban a hideg háború uralkodott, és egykori katonákként mindketten tudták, mennyire fontos a béke. Úgy látták, hogy a zen gyakorlása hozzájárul a békéhez, mert a zen, ha helyesen gyakorolják, csökkenti az egoizmust. A buddhista zen-mester, Roshi ezért bízta rá Lasalle-ra mint keresztényre a zen oktatásának hivatalát.

A bátor hídverés elmélyítéséhez sok vallásközi párbeszédre, valamint elméleti tanulmányokra is szükség lett volna – de a zen-tanítók következő nemzedéke ezt elmulasztotta. Lasalle gyakran beszélt az Új Tudatosságról, arról, hogy ne dualista módon, hanem a-perspektivikusan és a-racionálisan, tehát a fogalmak és az érzelmek általi korlátozottság nélkül lássuk a világot, és ilyen, az egóhoz nem rögzült tudatosságból fakadóan cselekedjünk. Ebben látta a konfliktusokból kivezető egyetlen hatékony utat.

Minden politikai és ökológiai válság ellenére Lasalle reményteljes maradt. Amikor 80. születésnapjára gyapjúzoknit ajándékoztak neki, azt mondta, félreteszi öregségére. 25 évvel halála után szinte minden oktatóházban és kolostorban vannak meditációs szobák és zsámolyok. A keresztény misztika iránti újraéledt érdeklődésben is nagy része van. 1990. július 7-én hunyt el.

Ursula Baatz

Forrás: Publik-Forum, 2015/13

Isten nélkül, de vallásosan

Ateista mozgalmak „egyháziasodása"

„A keresztények Hitler, az éhezés és a hajhullás ellenére is hisznek egy mindenható, jóságos Isten mindenütt való jelenlétében; Istenük ráadásul rendkívül furcsa, többszörös személyiségzavarban szenved (Szentháromság)." Megemlékezve „Isten nagymértékben pszichopatologikus megváltói tettéről", a hívek minden héten „furcsa szertartáson vesznek részt, ahol külön erre a célra kiképzett ceremóniamesterek titokzatos varázsigéket mondanak ki". Ha a *Giordano-Bruno-Stiftung* [Giordano Bruno Alapítvány] igazgatósági szóvivője, *Michael Schmidt-Salomon* filozófus a kereszténységről beszél, akkor gyakran hangzanak el ilyen vaskos kifejezések. Átalakított *Ikea*-szlogenek is kiválóan alkalmasak a provokációra. Például ez: „Még hiszel, vagy már gondolkodol?"

„Hit helyett gondolkodás" – ez ugyancsak lényegi követelménye a hamburgi *Szent Jakab Gyülekezet* egykori vezető lelkészének, *Paul Schulz*nak. Ő az ateista gondolkodásmódot tartja a teljesen szabad és önálló ember döntő ismertetőjegyének. Szerinte az istennélküliség bizonyos fokig a földi tökéletesség állapota, amelyet hét lépésben lehet elérni, kezdve az első kételyektől addig a bizonyosságig, hogy semmiféle Isten nem létezik.

Első pillantásra a legjobb barátoknak tarthatnánk az egykori lelkészt és az ateista filozófust. De nem azok. Szövetségesként legjobb esetben is csak az egyházak kiváltságai elleni harcban találkoznak. Az *Evangélikus Akadémia* Hofgeismarban megtartott konferenciáján *Schulz* egyenesen sajnálkozott amiatt, hogy szellemi testvérei „sok kárt okoztak" tartós vitatkozásukkal.

Mert miközben a *Giordano-Bruno-Stiftung* csakúgy, mint az ún. *Új ateisták* kiemelkedő amerikai élharcosai – például az evolúcióbiológus és sikerkönyvszerző *Richard Dawkins* vagy a 2011-ben elhunyt irodalomkritikus, *Christopher Hitchens* – veszélyes rossznak tartják a vallást, és legszívesebben minden vallási jelenséget kiszorítanának a társadalomból, *Paul Schulz* „ateista egyházról" álmodik. Úgy véli, hogy csak el kell ragadni a kereszténytől, és újra kell értelmezni a hit, a spiritualitás és az egyház fogalmát. Felfogása szerint „az értelem ateista egyházát" – amelyet „a szabadság bázisdemokratikus tereként" ír körül – nagyon is jellemezhetik a közösségépítés vallásos jellegű formái, az érzékletes szertartások és a spirituális jelképek.

Londonban, Berlinben, Hamburgban és több nagyvárosban már egy lépéssel továbbhaladtak. Az ott megtartott ateista vasárnapi összejövetelek (*Sunday Assemblies*) az Isten nélküli liturgikus kísérletezés terepét jelentik. Ausztriában pedig már megalapítottak egy „Ateista Vallási Társaságot".

A radikális „botrány-ateisták" és a „vallásilag érzékeny ateisták" közötti irányzati vita furcsának tűnhet, de politikailag jelentős. A „vallásilag érzékenyeknek" ugyanis az a céljuk, hogy világnézeti közösségként az állam minden területen az egyházakkal és a nagy vallási közösségekkel azonos jogállásúnak ismerje el őket. Nekik semmi kifogásuk nincs az egyetemek teológiai tanszékei, a tábori lelkészek vagy az egyházi fenntartású óvodák ellen; ők ugyanezt akarják – ateista világnézetükre alapozva.

Fontos részcélokat már el is értek. Időközben csaknem minden német pártban léteznek már többékevésbé rendszeres beszélgetőkörök. Berlinben felmentik az aznapi oktatásban való részvétel alól azokat a diákokat, akik a Világ Humanistáinak Napján akarnak részt venni. Hollandiában, ahol Németországhoz képest előrehaladottabb az elvilágiasodás, már természetes, hogy humanista tanszék van az egyetemeken, és ateista „lelkészek" működnek a hadseregben.

Németországban különösen az önkéntes halálhoz nyújtott segítség területén legalább annyira elfogadottak a humanista szempontok, mint az egyházak intelmei. A semlegesen csengő című internetes oldalt, a *www.patientenverfügung.de*-t [„a betegek önrendelkezése"] az 1993-ban alapított *Humanistischer Verband Deutschland* [Németországi Humanisták Szövetsége] működteti.

„Kicsik, széttagoltak, de befolyásosak" – így jellemzi a németországi ateista szervezeteket a téma kiváló ismerője, *Andreas Fincke*, erfurti evangélikus egyetemi lelkész. Összevetve azzal a ténnyel, hogy a felekezeten kívüliek alkotják a legerősebben növekedő csoportot Németországban, és tíz éven belül feltehetően a népesség többségét fogják jelenteni, a különböző szövetségek taglétszáma viszonylag szerény. A legbefolyásosabb szereplő a Németországi Humanisták Szövetsége a maga kb. 19 000 tagjával. A hesseni tartományi szövetség az utóbbi négy évben meg tudta háromszorozni tagjainak számát – és fölvitte hatvanra. „Ha ez így megy tovább, 27 év múlva utolérjük Kurhessen-Waldeck Evangélikus Egyházának létszámát", tréfálkozik a tartományi elnök, *Carsten Werner* matematikus.

Taglétszámukat tekintve jelenleg még nagy fölényben vannak az egyházak, de jól teszik, ha nem pihennek a babérjaikon, és nem adják át magukat annak az illúziónak, hogy a felekezeten kívüliek valamikor majd fölfedezik maguknak a kereszténységet. A Lipcsei Egyetem friss vallásszociológiai felmérése azt mutatja, hogy a felekezeten kívülieknek csak egészen csekély részét lehet egyáltalán megszólítani az Isten-témával.

Másfelől ezen a csoporton belül Nyugat-Németországban csak egy, Kelet-Németországban két százalék azonosul ezzel a mondattal: „Igyekszem a lehető legtöbb embert meggyőzni arról, hogy Isten nem létezik." A felekezeten kívüliek túlnyomó többsége egyszerűen értelmetlennek és tisztán magánügynek tartja a vallást, vagy még sohasem foglalkozott komolyan ezekkel a kérdésekkel.

Arik Platzek, a Humanista Szövetség sajtószóvivője gondolkodó fiatal férfi, akinek „van érzéke a végtelen iránt, és van ízlése ebben a tárgyban”, ahogyan önmagáról állítja. Vallástalanul szocializálódott, soha nem volt személyes konfliktusa valamely egyházzal, nem is érte sérelem azok részéről, és nincs benne semmilyen feszültség, ami az állam és a vallás viszonyát illeti. A szervezett kereszténységben – eltekintve az istenhittől – bizonyos egyházi vezetők önteltsége zavarja, különösen akkor, ha azok gyámkodóan viselkednek. Viszont rögtön együtt működne velük a vasárnapi munkaszünet fenntartásáért vagy az üzletek korlátlan nyitva tartása ellen folytatott küzdelemben. Másfelől számára „szent” az ember önrendelkezése, akárcsak az evolúció tana mint a világ magyarázati modellje. Ha megkérdezik tőle, hogy a magánemberként általa is látogatott *Sunday Assemblies* formája miért hasonlít annyira a szabadegyházak istentiszteleteire, akkor azt feleli, hogy azért utánozzák ezt a formát, mert történelmileg bevált.

Különben *Platzek* szívesen utal arra a pozitív visszhangra, amelyre a Humanista Szövetség szolgáltatásai találnak. A kínálat már a bölcsőtől a sírig terjed. A humanisták gyermekeknek szóló szabadidős programokat, életvezetési oktatást és ifjúvá avatási szertartást is kínálnak, megvannak a saját ünnepnapjaik, saját fenntartású óvodáik és iskoláik (2008-ban alapították az első humanista általános iskolát Fürthben), tanácsadással támogatják az időseket és súlyos betegeket. Állítólag 250 000 embert érnek el évente, és ez a szám egyre nő.

Pikáns részlet: hívő ember nem tölthet be vezetői vagy pedagógusi állást humanista óvodában vagy iskolában. Aki – keresztény nyelven szólva – megtér, a munkáját kockáztatja. Ez elvben nem más, mint a humanisták által erősen bírált munkajog lemásolása. „Ugyanazok a szabályok érvényesek, mint más irányzatos intézményekben”, mondja *Arik Platzek*, igencsak kitérve a kérdés elől.

Az „ateista” mint önmegjelölés a modern kor jelensége. Az ateizmus mint filozófiai álláspont csak a 17. sz. közepe óta ismeretes. Előzőleg „kirekesztő harci fogalom” volt, amelyben ott csengett az erkölcstelenség és a megbízhatatlanság felhangja, magyarázta a hofgeismari konferencián *Thomas Kuhn* teológus. A korábbi társadalmak egyszerűen nem tudták elképzelni Isten létének vitatását. Aki komoly kétséget tanúsított Isten léte iránt, az vagy betegnek, vagy elvakult bolondnak, vagy veszélyesen erkölcstelen embernek számított, mivel megkérdőjelezte az együttélés vallási és erkölcsi alapjait.

Az ateizmus vádja érte például a zsidó Jahve-hívőket is, akik az asszír-babiloni istenvilág közepette tagadták Samas napisten létét, és ehelyett megvetőleg „pusztán világítótesteknek” nevezték a Napot, a Holdat és a csillagokat, mondván, azokat az egyetlen, mindent fölülmúló Isten teremtette, meglepően későn, a teremtés negyedik napján.

Kultúr- és tudománytörténeti szempontból hallatlan jelentőségű a mitológiátlanítás. A római kultúrában a korai keresztények is „ateistának” számítottak. Környezetük számára gyanússá tette őket viszonylag elvont, áldozatbemutatás nélküli és a szomszédos vallásokhoz képest rendkívül tartózkodó kultuszuk, s ezt csak erősítette, hogy megtagadták a császárnak szóló vallási hódolatot. Nem kevés teológus és történész van azon a nézeten, hogy a kereszténység világvallássá emelkedését nem a hatalmi politika magyarázza, hanem a benne rejlő felvilágosító erő, amelyhez a kirekesztettek és a gyengék iránt tanúsított, forradalmi szociális elkötelezettség társult.

Ezért éppen a kereszténységnek nem kellene megrettenniük, ha a jelenlegi mitológiátlanítás értelmében az új ateisták rákérdeznek az istenképükre. És tudniuk kellene ellenállni annak a kísértésnek, hogy az ateizmust ismét harci fogalomként használják, abban az értelemben, hogy aki semmiben sem hisz, annak nincsenek belső értékei. Szociológiai vizsgálatok kimutatták, hogy a vallásos emberek nem automatikusan segítőkészebbek vagy türelmesebbek, mint az ateisták. *Albert Camus* A pestis c. regényének hitetlen orvosa, *Bernard Rieux* nem a legjobb irodalmi példája-e az önfeláldozóan küzdő, mélységes részvét által mozgatott humanistának? Ahogyan *Niklas Luhmann* szociológus már évtizedekkel ezelőtt kijelentette, manapság „már nincsenek a valláson kívüli indokai annak, hogy valaki vallásos legyen”. Mindazonáltal a társadalom és kultúrája szempontjából nem csekély jelentőségű az, hogyan gondolkodik a többség a vallási kérdésekről. Nagy zeneműveket, grandiózus szakrális tereket, megható regényeket, sőt Európában egész városi és oktatási koncepciókat nem lehetett volna elképzelni az Istenről alkotott keresztény gondolatok nélkül, nem is szólva a hit által ihletett segélyszervezetek nagy szociális vívmányairól, amelyek végső soron az Isten emberré lett Fia és az ő földi sorsa iránti részvétben és együttérzésben gyökereztek. Ez nem csupán muzeális örökség.

Kétségtelen, hogy a kereszténység bonyolult vallás, merész, spekulatív tanokkal, amelyeket egyre több ember tart furcsának. De a humanisták igénye, hogy a tudomány világát tartsák a világ teljességének, és mindent az evolúcióbiológiával magyarázzanak, nem kevésbé merész. *Dietrich Korsch* marburgi teológus úgy véli, hogy – tekintettel az egyediséget becsülő mivoltára, a szenvedés iránti érzékenységére és kifinomult istenfogalmára – „a mi kultúrterületünk és felvilágosult társadalmunk számára a kereszténység a legérettebb vallás”, amely ráadásul viszonylag nagy ellenállóerővel rendelkezik az elharapódzó, mindent átfogó kapitalizmussal és annak strukturális erőszakával szemben.

Abból a hitbeli meggyőződésből, hogy Isten emberré lett, az ember általános nagyrabecsülése következik, s ez mindmáig képes megóvni őt a legkülönfélébb túlzott elvárásoktól és attól, hogy eszközként használják valamilyen cél érdekében. És azáltal, hogy ártatlanul ölték meg, a názáreti Jézus mindmáig képviselője mindazoknak, akiket ártatlanul öltek és ölnek meg. Azokat a következtetéseket, amelyek ebből adódnak, senki sem kerülheti meg, ha komolyan veszi Jézus követését. Annál inkább szükség van arra, hogy a modern kultúrában hihetővé és elfogadhatóvá tegyük Isten létének gondolatát.

A jövőben feltehetően nemcsak abban fognak versenyezni keresztények és ateisták, hogy ki kínálja a jobb gyermekellátást vagy a jobb iskolákat, hanem abban is, hogy ki határozza meg hihetőbben, következetesebben és meggyőzőbben az egyén és a világegyetem viszonyát.

Michael Schrom

Forrás: Publik-Forum, 2015/9

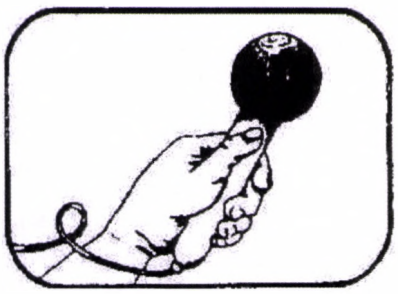

Egyetlen Isten minden vallás mögött?

Interjú *Perry Schmidt-Leukel* vallástudóssal

A Németországi Evangélikus Egyház legutóbbi memoranduma méltatja a vallási sokféleséget – mégis azt állítja, hogy az az elképzelés, amely szerint a zsidók, a keresztények és a muszlimok ugyanahhoz az Istenhez imádkoznak, „merő elvontság”, amely nem segít előre. Ön ellentmondott ennek. Miért?

Mivel a memorandum vitatja, hogy a vallások – különbségeik ellenére – ugyanarra az egy Istenre hivatkoznak. Az a tétel, hogy „valamennyien ugyanabban az Istenben hiszünk”, természetesen nem jelenti azt, hogy valamennyien „ugyanazon a módon” hiszünk Istenben. Ez már a kereszténységen belül sem érvényes. Jézus istenképe sem volt szentháromságos, de aligha akarjuk azt mondani, hogy ő más Istenben hitt, mint a keresztények.

A pluralista vallásteológia lényege abban a kijelentésben áll, hogy minden nagy vallás egyképpen üdvösségre vezet. Ön hogyan indokolja meg ezt?

Ha Isten minden ember Istene, akkor lehetetlen, hogy nem akar tudni az emberiség nagy részéről. Ma már sem a kizárólagos álláspont („csak az én vallásom vezet el az üdvösségre”), sem a bennfoglaló álláspont („a másik vallás is tartalmaz igazságokat, de az enyém különb annál”) nem meggyőző. Ha például az 1. Jánoslevélben az áll, hogy „Isten a szeretet” – miért legyen ez a mondat igaz, ha a Bibliában áll, és hamis, ha egy hinduista iratban áll? Ha tehát megállapíthatjuk, hogy a nem keresztény vallások is gyakorolják a felebaráti szeretetet, és Isten szerint tájékozódnak, méghozzá olyan mértékben, amely nem marad el a kereszténység mögött, akkor ez erős ellenvetés a kereszténység fölényére irányuló igénnyel szemben. A pluralista vallásteológia ezért azt a tételt képviseli, hogy minden nagy vallásnak ahhoz a valósághoz van köze, amelyet az ábrahámi hagyományban „Istennek” nevezünk, és e vallások egyformán jól képesek kapcsolatba hozni az embereket ezzel a valósággal.

Gondolatban utazzunk el a jeruzsálemi templomhegyre! Lent zsidók imádkoznak Jahvéhoz a templom újbóli felépüléséért, fent muszlimok imádkoznak Allahhoz. Ezek is, azok is hiteles tapasztalokra tesznek szert az imádságban, mégis ellenséges érzületűek. Találkozhattak-e ugyanazzal az Istennel?

Ebből indulok ki. Ha valamennyi vallás valóban komolyan venné, hogy Isten a többiek Istene is, akkor nem lenne többé okuk arra, hogy a többi vallás legyőzésére törekedjenek. Bár még mindig elég konfliktus lenne – de más alap lenne a megoldásukhoz. Aki ezzel szemben leszűkítő módon saját hagyományához akarja kötni Istent, az végső soron abszolúttá teszi a maga istenképét. Egy egyszerű bálványimádás.

Miért bonyolódtak bele a vallások oly gyakran az erőszakba?

Szívesen hangoztatják, hogy ezt kizárólag a vallással való visszaélésre kell visszavezetni. Ez a tézis nem győz meg engem. Csak olyasmivel élhetek vissza, ami megfelelően hatékony. Aki fel akarja gyújtani a szomszédja házát, az nem vizet használ a tűz élénkítésére, hanem benzint. Tekintélyes mértékű konfliktuslehetőség van a vallásokban, mégpedig eredetien vallási okokból. Mert ha abból indulok ki, hogy csak az én vallásomban létezik igazság, vagy az én vallásom fölényben van minden másikkal szemben, akkor őszinte szívvel azt kell kívánnom, hogy minden ember eljusson ennek a legjobb vallásnak az ismeretére. Vagyis azt kívánom, hogy ideális esetben minden ember az én vallásom tagja legyen. Ennek azonban az a következménye, hogy ideális esetben minden más vallás eltűnik. A más vallásokhoz tartozó emberek azonban ezt egyáltalán nem tartják ideálisnak. Csak a fenyegetés lehetőségét érzik. És mivel minden vallás ilyen igénnyel lép föl, nagyon érzékenyek a többiektől érkező fenyegetés lehetőségére.

Úgy tűnik, hogy az évszázados, traumatikus üldöztetési tapasztalatok ellenére a zsidóságban ma alig van félelem a kereszténységtől.

Becsületesen meg kell mondani, hogy a kereszténység tanult a zsidóságot illetően. A holokauszt után a kereszténységben megkezdődött a gondolkodás arról, hogy a keresztény antijudaizmus miképpen járult hozzá az antiszemitizmushoz és a rasszizmushoz. Ily módon időközben sok keresztény ismerte el a zsidóságot az üdvösség maradandóan érvényes útjának, és ezek a keresztények búcsút mondtak a zsidók misszionálásának.

Az iszlám viszont nagy félelmet vált ki.

Az első időkben az iszlám számos keresztény területet hódított meg. Ezért a keresztények nemcsak teológiailag, hanem konkrétan is egzisztenciális fenyegetésnek élték meg. Később fordult a helyzet. Nem szabad elfelejteni, hogy a 19. század kezdetétől a 20. század közepéig négy ország kivételével az egész iszlám világ nyugati, vagyis keresztény gyarmati uralom alá került. Az ilyen történelmi emlékek utólag is hatnak, és mindkét oldalon fűtik a félelmet.

Elismerhetnék-e a keresztények egyenrangú prófétának Mohamedet?

Mohamed nincs olyan helyzetben az iszlámban, amelyet össze lehetne hasonlítani azzal a helyzettel, amelyet Jézus foglal el a kereszténységben. Ezért a Mohamed–Krisztus párhuzam problematikus. A kérdés azonban így hangzik: Vitatniuk kell-e a kereszténységnek a muszlimok azon igényét, hogy Mohamed Isten egyik prófétája? Úgy vélem: a kereszténységnek minden teológiai okuk megvan arra, hogy valódi prófétának ismerjék el Mohamedet. Ha abból indulunk ki, hogy a muszlimoknak ugyanazzal az Istennel van dolguk, mint a kereszténységnek, akkor nem lehet lesöpörni azt a kérdést, hogy ki alapította ezt a hitet. Ez pedig Mohamed, és ebben állt az ő prófétai szerepe. A próféta ugyanis nem jövendőmondó, hanem az a személy, aki valamely meghatározott helyzetben Isten jelenlétének újfajta tu-

datát teremti meg. És Mohamed kétségtelenül megtette ezt, magától értetődően korának gyermekeként.

Másfelől: A muszlimok el tudják-e ismerni Krisztust Isten Fiának?

Szeretem ezt a kérdést, mert világokat nyithat meg. Sokan vélik úgy, hogy a kereszténység és az iszlám viszonya áthidalhatatlan, mivel a keresztények azt mondják: Krisztus az Isten Fia. És a muszlimok azt mondják: Istennek nincsen fia. Tehát egymást kizáró állításokról van szó. A kérdés csak az: Ugyanazt értjük-e azon, hogy „Isten fia"? A Korán elveti azt az elképzelést, amely szerint Istennek vannak nemileg nemzett fiai, ahogyan például Zeusz nemzett fiakat az emberek asszonyaival. Hangsúlyozza, hogy Mária szűz volt, és Jézus kizárólag Isten szava által lépett be az életbe. A szűzi születés mitikus síkján nincs véleménykülönbség. Az istenfiúság teológiailag tartalmasabb kijelentése azt mondja ki, hogy Jézus olyan valaki, aki életében megfelelt annak, amit az Atya akaratának tapasztalt meg. Ebben áll az ő istenfiúsága, avagy – teológialag kifejezve – „megtestesült Igeként" felfogott egzisztenciája. Jézus effajta értelmezése elvileg elfogadható az iszlám számára is, írja *Muhammad Legenhausen*, az iszlámra áttért vallásfilozófus, aki Ghomban, a legfontosabb iráni síita főiskolán tanít. Az az elképzelés, hogy Isten szava nemcsak egy szöveg – nevezetesen a Korán – alakját öltheti, hanem egy emberét is, véleményem szerint semmiképpen sem korlátozza a szigorú monoteizmust. Ezek óriási előrelépések, és azt kívánom, hogy mindkét irányban célt érjenek.

A kereszténységben létezik az az elképzelés, hogy Isten kinyilatkoztatja magát. Az iszlámban erősebb az az elképzelés, hogy Isten a Koránt nyilatkoztatja ki, azaz egy szöveget. Hogyan lehet összeegyeztetni ezt a kettőt?

Azt a keresztény hagyományt, amely szerint „Isten Igéje" testté lett, én így értelmezem: egy ember a maga konkrét megjelenésében azt testesíti meg, hogyan viszonyul hozzánk Isten, és mit jelent számunkra Isten. Azok az emberek, akik Jézussal találkoznak, általa újfajta istenkapcsolatot élnek meg. Az iszlámban analóg elképzeléssel találkozunk: Az, ami itt újfajta istentudathoz vezetett, egy szöveg volt, mégpedig nem egy könyv szövege – hiszen a Korán nem modern értelemben vett könyvként kezdődik –, hanem karizmatikusan ihletett szövegek gyűjteménye, amelyek eleinte eleven, recitált szavak. Iszlám távlatból tehát a recitált szavak szépsége hozza létre az újfajta istentudatot. Nézetem szerint tehát egyszerűen két emberi médiumról van szó, amelyek révén Isten megnyilatkozik: egyszer a Názáreti Jézusról, máskor a koráni szöveggyűjteményről.

Pongyolán fogalmazva: Ha Isten már kinyilatkoztatta magát Mózesnek a csipkebokorban, miért nyilatkoztatja ki magát később Jézus Krisztus által, és még később Mohamed által, és miért alkalmaz minden alkalommal új hangsúlyokat?

Ha így képzeljük el Isten cselekvését, akkor nem számolunk eléggé a kinyilatkoztatás emberi részével. Kinyilatkoztatás csak akkor érhet el engem, ha olyan nyelven érkezik, amelyet megértek. Isten csak akkor válhat számomra jelentőssé, ha ez a jelentőség számomra ismert nyelven, jelképekben és kódokban nyilatkozik meg. E nélkül az emberi rész nélkül nem létezik kinyilatkoztatás. És mivel ez különbözőképpen fejeződik ki a történelemben és a különböző kultúrákban, ezért különböző kinyilatkoztatásaink vannak. E nélkül az értelmezési modell nélkül a bibliai kinyilatkozatás történetét sem lehetne megmagyarázni. Különben azt kellene mondani: egészen az elején Isten szélvész- és viharistenségként jelenik meg, szorosan egy kis néphez kötődve, erkölcsi szempontból ingadozóként, s gyakran haragvóként. Ez az istenség aztán fokozatosan erkölcsileg érettebb és egyetemesebb vonásokat mutat. Végül Jézus Krisztusban feltétlen szeretetként mutatkozik meg, és ráadásul még háromságosnak. Az ember azt kérdezi: Minek Isten részéről ez a maskarádé? Ennek az egész fejlődésnek csak akkor van értelme, ha nem Isten fokozatos önfeltárásaként fogjuk fel, hanem abból indulunk ki, hogy az emberi tudat finomodott Istennel kapcsolatosan. Ez a belátás segít abban, hogy összességében megértsük a vallástörténet kinyilatkoztatásainak különbözőségét.

Ön tehát azt mondaná, hogy mindegy – vagy egyenesen értelmetlen dolog –, hogy személyként vagy személytelenül képzeljük-e el Istent?

Nem. Ez sem nem mindegy, sem nem értelmetlen, hanem hatással van a vallási életre. Hiszen a legtöbb vallásban mindkét elképzelés létezik, eltérő súlypontokkal. A személytelen képek többnyire kontemplatív és meditatív vonásokkal állnak összefüggésben, nem pedig egy személyre irányuló imagyakorlattal. Mivel azonban Ázsiában is sokszor személyes jelleggel írják le az Istent, s ugyanakkor a kereszténységben, az iszlámban és a zsidóságban is létezik kontempláció és meditáció, mindenütt találkozunk egymást kiegészítő képekkel. Ezért úgy gondolom, nem lenne szabad ezeket egymást kölcsönösen kizáróknak tekinteni.

Az az Isten, akiről nem tudjuk megmondani, vajon személy-e, vagy sem, akit nem tudunk megszólítani, igencsak sápadtnak tűnik. Ezt intellektuálisan be lehet látni. De mi a helyzet a vallási érzülettel?

Az ellenvetés jogos. Abban a pillanatban, amikor az isteni valóság jelentőssé válik az ember számára, konkrét, megfogható történetekben, szimbólumokban és vonásokban fejeződik ki. De abban a tudatban is van valami erősen vigasztaló, hogy végső soron egyetlen kép, egyetlen szimbólum, egyetlen szó sem tudja kifejezni Isten valóságát.

A keresztények a feltámadást és Isten örök látását várják, a muszlimok a közösséget az isteni Paradicsomban, a buddhisták a megváltást az újjászületések körforgásából... Mibe vessük a reményünket?

Sejtelmem sincs (*nevet*). Legszívesebben így felelnék: Nem tudjuk, hogy egyáltalán létezik-e isteni valóság. Meglehet, hogy ateista fivéreinknek és nővéreinknek van igazuk. De ezt sem lehet bizonyítani. Ha tehát az emberiség túlnyomó többsége nem téved, amikor Istenre gondol, és létezik az isteni valóság, amely nincs alávetve semmilyen véges korlátozásnak, akkor ez azt jelenti: Létezik a világ sorsa szempontjából és az egyes ember sorsa szempontjából egy ismeretlen tényező. Az ateista szükségképpen azt fogja mondani, hogy a világ a semmiben süllyed el, és minden vívmánynak legjobb esetben is csak időleges jelentősége van; eljön az az állapot, amikor mindez mintha nem létezett volna. Ha azonban Isten létezik, akkor megalapozott a remény, hogy az emberi tudat és minden általa létrehozott jelenség nem süllyed el a semmiben. Hogy ez konkrétan mit jelent, nem tudjuk megmondani. Ezért a túlvilágról alkotott képeket ama remény metaforáinak kellene tekintenünk, hogy a világ léte jó cél felé halad.

Michael Schrom

Forrás: Publik Forum, 2015/13

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A kísértet

Kedves Gyermekeim, most elmondom, miként kerültem ide a Rádióba, és miért szólok hozzátok.

Nem régiben kint ültem egy este a házikóm előtt, néztem a mélyben kanyargó Dunát, a túlsó parton a Pilis-hegységet és a lenyugodni készülő Napot. Eszembe ötlött, hogy én tulajdonképpen nem is tudom: vannak-e, nincsenek-e különleges, ritka gyógyfüvek a Pilis-hegységben. Másnap reggel – egyik oldalamon az elemózsiás, másik oldalamon a növénygyűjtő tarisznyámmal – lementem a Dunához, a kismarosi réven átkeltem, és nekiindultam kutatóutamnak a Pilis-hegységben. Hogy mit találtam, mit nem, arról most nem beszélek. Most csak azt akarom elmondani, hogy egy este – amikor már Buda határában jártam –, szokásom szerint nézelődni kezdtem, hol kérjek éjszakai szállást. Éppen egy szép kis kertes településhez érkeztem – később megtudtam, hogy Budaliget a neve –, és a legelső házacska mindjárt meg is tetszett nekem. Az is tetszett, hogy két gyerek játszott a kertben: egy kisfiú meg egy kislány. Megálltam a kerítés kapuja előtt, és beszóltam nekik: „Jó estét, kedves barátaim! Mit gondoltok, kapnék szállást szüleitektől éjszakára?” A gyerekek az első pillanatban egy kicsit megijedtek tőlem.

Másnap elmondották, hogy sosem láttak még törpét, és hirtelenében azt hitték: az a gipsztörpe elevenedett meg, amely a szomszédjuk kertjében áll a fűben. Mert nekem is éppen olyan csúcos fövegem, hosszú, deres szakállam, széles bőrövem és rövid szárú csizmám van. Meghökkenésüket azonban tüstént el is oszlatta a mellettük ugráló házőrző kutyának, Fricinek a viselkedése. Frici ugyanis rögtön odaszaladt hozzám a kerítéshez, felágaskodott rá, barátságosan csóválta a farkát, és meg akarta nyalni az arcomat. Aztán ide-oda futkosott a gyerekek között és köztem: biztatta őket, hogy engedjenek csak be nyugodtan, nincs miért félniük tőlem. A gyerekek kinyitották a kaput, és belépdeltem, a gyerekek a szemembe néztek, és már nem is volt szükség Frici ajánlgatására: megérezték, hogy jóbarátjuk vagyok. Megmondottam, hogy Moha bácsi a nevem, és megtudtam, hogy a kisfiú neve Andriska, a kislányt meg Erzsikének hívják. Erzsike megfogta a kezemet, és húzni kezdett a ház felé. Azt akarta, hogy odabent telepedjem bele az ő fonott kisszékébe, először is abban pihenjek egyet. Andriska megfogta a másik kezemet, nézegette, milyen kicsiny, mégis milyen erős, és ámulva kérdezte: „Moha bácsi igazi mesebeli törpe?” Szokásom szerint ezt feleltem rá: „Nem mesebeli, hanem Börzsönybeli.” Elmondottam nekik, hogy a börzsönyi törpék – Törpeháza lakosai – ugyanolyan emberek, mint a többi ember, éppen csak kis termetűek. Elmondottam, hogy a börzsönyi törpék követ és ezüstöt bányásznak, de vannak köztük ötvösművészek is. Kancsókat, díszes poharakat kalapálnak ezüstből. Jómagam meg ritka gyógyfüveket gyűjtök. Elmondottam, hogy most is kutatóúton vagyok, s ott hálok meg, ahol éppen elér az este. Ekkor aztán kiderült, hogy a két gyerek magában van odahaza – szüleik látogatóba mentek a közeli Pesthidegkútra. De arra kért Erzsike is, Andriska is, hogy várjam meg őket, mert egészen bizonyos, hogy örömmel adnak szállást nekem. Kértek, hogy menjünk be a házba, ott várakozzunk rájuk, már úgyis mindjárt besötétedik.

A ház ajtaja szép kis konyhába nyílt, onnan meg egy másik ajtó a szobába. Igen barátságos volt a szoba is. Az asztal már meg volt terítve vacsorára, s most Erzsike gyorsan még egy terítéket tett fel. De meg volt már terítve a Frici kutyának is. A konyhában, az ajtó közelében bádogtányér állt a földön, benne mócsingdarabok. Örvendeztem, hogy ilyen gondos, rendszerető emberek házába kerültem.

Erzsike mindenáron azt akarta, hogy az ő fonott kisszékébe üljek, én azonban megmutattam, hogy fel tudok ülni felnőttnek való székre is, és felugrottam egy karosszékbe. Mert hiszen nem vagyok én olyan túlságosan kicsiny: a csizmám sarkát meg a kefehajamat is beleszámítva egy méter és három centiméter a magasságom. Persze, mihelyt felültem a székbe, mellém telepedtek a gyerekek is, és arra kértek, meséljek nekik. De a mesére – egy igen különös esemény miatt – csak később került sor. Belekezdtem ugyan a mesébe: „Hol volt, hol nem volt, volt egyszer...”, ekkor azonban kopogtattak a konyha ajtaján. Az, hogy kopogtat-

tak, nem volt különös, a furcsaságok ezután következtek.

Azt vártam, hogy a gyerekek így szólnak: „Tessék! Szabad!” De nem ez történt. Ijedten egymásra néztek, aztán Andriska félve kiáltotta. „Ki az?” Kérdésére azonban nem jött felelet. Néhány pillanat teljes csendben telt el. A gyerekek mozdulatlanul, rémült arccal meredtek a konyhaajtóra. Ekkor újból megkopogtatta valaki. Erzsike most már sírva fakadt félelmében, Andriska pedig a rémülettől megbicsakló hangon rikácsolta: „Ki az?” De erre sem jött válasz. Én azonban megelégeltem kis barátaim fölösleges rémüldözését, és mozdultam, hogy leugorjak a karosszékből. Természetesen ki akartam nyitni az ajtót, hadd lássuk, ki kopogott, ki akar bejönni vagy ki tréfálkozik. És ekkor..., ekkor történt az este legkülönösebb eseménye.

A két gyerek görcsösen belém csimpaszkodott, és rémülten suttogta: „Ki ne tessék nyitni! Kísértet! Már máskor is kopogott, amikor egyedül voltunk idehaza.” Ezen persze nevettem egy jóízűt: „Kísértet? Hiszen kísértet nincs! Engedjetek már fölállni!” A két gyerek azonban akkora erővel fogott le a karosszékbe, hogy csak birkózás árán szabadulhattam volna. Minthogy pedig birkózni nem akartam, magyarázni kezdtem nekik, hogy okos gyermek miként viselkedik ilyen helyzetben. Ha olyan zajt hall, amelyről nem tudja, mi okozza, akkor nem hitet el magával valami lehetetlenséget – például azt, hogy „kísértet” kopog –, hanem teljes nyugalommal kikutatja a zaj eredetét. Sajnos csak hosszas rábeszélésre egyeztek bele, hogy kinyissam az ajtót; akkor is előbb elbújtak az ágy mögé, s onnan kukucskáltak. Az ajtó előtt senkit sem találtam. Csak a holdfényt és a csöndes esti kertet. Kiléptem a kertbe, és tréfásan kiáltottam: „Hej, kísértet! Szíveskedjen előfáradni! Hadd lássuk, milyen nagy legény! Most kopogjon, amikor itt vagyok!” Csak Frici szaladt oda hozzám egy percre a kaputól, ahol a gazdáit várta.

Andriska kikiabált az ágy mögül: „Tessék bejönni, és tessék nyitva hagyni az ajtót! Azért, hogy ne kopoghasson újra!” Bemenni bementem, de az ajtót becsuktam magam után: „Éppen ellenkezőleg: hadd kopoghasson újból!

Hogy megállapíthassuk végre, ki kopogott. De ígérjétek meg, hogy akkor majd tüstént ajtót nyithatok!” Nagy nehezen megígérték, és egy félóra múlva már annyira meg is nyugodtak, hogy újból kérték a mesét. Megint elkezdtem: „Hol volt, hol nem volt, volt egyszer...” De most sem folytathattam, mert ebben a pillanatban ismét kopogtattak a konyhaajtón. Persze ugrottam is tüstént, de hajh, azok a butuskák nem törődtek az ígéretükkel, megint rám csimpaszkodtak: „Jaj, jaj, ne nyisson ajtót, Moha bácsi!” Persze eltelt vele egy kis idő, amíg lefejtettem magamról a karjukat. Nem nyithattam ki az ajtót rögtön a kopogtatás után, és most sem volt semmi más odakünn, csak a békés, holdfényes gyümölcsöskert. Azonban sejtettem már, miféle kopogtatás rémisztgeti kicsiny vendéglátóimat.

Visszamentem hát a szobába, és kicipeltem a kertbe három széket. Szembeállítottam azokat a nyitott konyhaajtóval, a középsőre felültem, és csalogatni kezdtem Andriskát meg Erzsikét: „Hol volt, hol nem volt... Gyertek ki, mesélek... Hol volt, hol nem volt, volt egyszer két kis csacsi...” Először Erzsike jött ki, és leült mellém: „Tessék folytatni! Mi történt a csacsikkal?” A csacsik Andriskát is érdekelték. Kióvakodott ő is a konyhaajtóba: „Törpe csacsik voltak, vagy nagy csacsik?” „Nagy csacsik. De csukd be magad után az ajtót, ne röpüljenek be a fényre a bogarak!” Andriska becsukta az ajtót, leült mellém a másik székre, én meg újból kezdtem a mesét: „Hol volt, hol nem volt, volt egyszer két nagy... csacsi... gyerek: Andriska és Erzsike. Hiába magyarázta nekik az ő törpe barátjuk, Moha bácsi, hogy ha nem tudják, mi okozott zajt, akkor teljes nyugalommal ki kell kutatni a zaj eredetét. De a huncut Moha bácsinak végül is sikerült kicsalni őket a kertbe. Ott ülnek most szemben a csukott konyhaajtóval, és várják, lesik azt a bizonyos titokzatos kopogtatót.”

Amikort idáig jutottam a mesében, odaszaladt hozzánk a kaputól a Frici kutya. Egyenesen a konyhaajtóhoz futott, beszaglászott az ajtóhasadékon, és örömében, hogy olyan finom szagú vacsora vár rá, csóválni kezdte a farkát. S minthogy egészen az ajtó mellett állt, az ide-oda mozgó farok, ha-ha-ha, ha-ha-ha, kopogtatott az ajtón.

A gyerekek egymásra bámultak, aztán énrám néztek, és egyszerre tört ki mindhármunkból a nagy-nagy nevetés.

Ennek a történetnek persze elterjedt a híre egész Budaligeten s távolabb is. Hallottak róla a Rádióban is, és megkértek engem, mondjam el itt a mikrofon előtt mindnyájatoknak. Mert úgy gondolják: talán köztetek is van néhány olyan csacsi gyerek, amilyen Andriska meg Erzsike volt. De ugye tévednek ebben? Közöttetek, ugye, nincs ilyen?

„Párizsban járt az ősz…” -hajú és szakállú Király

Ötven éve a gimnáziumban tanulgattam a francia nyelvet, heti 7 órában (1964-1968). A tananyag gerincét Párizs idegenvezetése jelentette. Álmok, vágyak születtek. Amint íróink, költőink, festőink, szobrászaink… aki csak tehette, megmerítkezett a „kultúra fővárosának” aurájában. Szinte az tette művészetükre a hitelesítő pecsétet, hogy valamennyi tanulmányi, tapasztalati, kapcsolatépítési időt Párizsban töltöttek. Nekem a diákos vágyak jutottak. Teológiai tanulmányaim alatt (1968-1973) élt még bennem ez a kiutazási vágy. Néhány levélváltás is történt *Christoph Schönborn* akkori teológus társammal (ma Bécs bíboros érseke). Az ő ötlete volt, hogy mivel a kommunisták nem engednek nyugatra (kiutazásom „államérdeket sért”), hívjon meg az akkori párizsi bíboros érsek, *msgr. François Marty*. No, az itteni hatóságok nem hatódtak meg ezen a meghíváson, nem engedtek ki. Megjegyezték azonban ezt a vágyamat. 1972-ben egyik kollaboráns évfolyamtársammal megüzenték: kimehetek 2 évre tanulmányaim folytatására, ha vállalom a velük való kollaborálást. No, nem! Ilyen besúgói áron nem megyek Párizsba.

Múltak az évek, elhaltak az álmok. A mi életvitelünkbe nem fért bele ilyen kiadások finanszírozása. Jó, egyszer majdnem kijutottam. Valamilyen konferencia lehetőséget kínált, már a 90-es években. De mivel csak az én költségeimet állták volna, lemondtam a lehetőséget. Maradtak a morzsák. A nyelv gyakorlása ott, ahol alkalom kínálkozott. Munkahelyem társtulajdonosa egy belga bárói család volt, jól jött a tolmácskodás. Másik munkahelyemen a sok országból nálunk tanuló diákok között mindig volt, akivel franciául lehetett jól kommunikálni. Nem vágytam már ki. Gyermekeim közül sokan bejárták a fél világot. Elbeszéléseik kielégítették igényeimet. Így telt el 50 év…

2015 júniusának végén „véletlenül” összejött a család apraja-nagyja. A szép idő nagy kerti zsongást eredményezett. Egyszerre csak megállt a nép, és Cili lányom vette át a szót. Finom kerülőkkel eljutott a lényeghez: két hónappal előrehozott születésnapi ünneplésem következett! Cili közölte, hogy ebből az alkalomból családom megajándékoz egy 4 napos párizsi úttal, repülőjeggyel! Megállt bennem az ütő… Torokszorító elérzékenyülés. Tudják az életem ritmusát, ismerik családi naptárunk fegyelmét. Olyan napokat választottak, amelyek még bejegyzés nélküliek voltak. Az ilyen odafigyelő finomságok teljesen leszerelnek engem. Tudják, hogy soha nem repültem, tele vagyok a tériszony miatti aggodalommal és az ismeretlenségektől való idegenkedéssel. Erre is találtak megoldást. Ignác fiam fog velem menni, aki már járt Párizsban is. A dátum bekerül a naptárba: 2015. szeptember 27-30.

A készületi idő nagyon kellett. Lélektanilag. Tele voltam kérdéssel. Én ilyen luxuskirándulásra menjek? Hogy lehetne kibújni alóla, hogy ne rám költsenek gyermekeim? Annyira voltam, hogy lelkigyakorlatunkon meg kellett kérdeznem legbelsőbb barátaimat: Mit tegyek, hogyan álljak hozzá? Lelki és érzelmi toporgásomat határozott szeretetükkel rendbe tették: „Gyerekeid nagylelkűségét visszautasítani nagy szeretetlenség lenne!” Rendben van, akkor készülgetnem illenék. A holtponton átesve ment minden, mint a karikacsapás. Könyvek átlapozása, a térkép nézegetése, a gallicizmusok frissítése. Négy nap, rövid és ugyanakkor rengeteg idő! A turisták szokásos rohangáló, habzsoló mentalitása törölve. 66 évesen más szemmel nézi az ember a dolgokat ahhoz képest, hogy miről álmodozott 16-24 évesen. Olyan egyszerű tervet készítettem, amely alkalmas lehet meglátni Párizs auráját. Történelmi épületeit és külvárosi tömeglakásait, a belváros hangulatát nappal és este, tágas tereit, parkjait és szűk utcáit. A Szajna hídjait és rakpartjait butikjaival, festőivel, szerelmeslakatjai ezreivel és ölelkező diákjaival. Az ott járó emberek megjelenésével, viselkedésével. Sétáló és dolgozó emberekkel… Csak semmi rózsaszín köd, csak semmi sznob-romantika! Csak semmi rohangálás, kapkodás! Az én koromban nem csupán megnézni, de meglátni is illik a párizsi kínálat mögötti valóságot.

Repülővel utazni, ablaknál ülve, élmény. A felszállás és leszállás nem csupán az „első bálos” utazót indítja arra, hogy a feje feletti kis légbefúvót felerősítse, legtöbb utastársunk is ezt tette. A rutinos utasok tudták, hogy mit válasszanak az utaskísérő kisasszonyok kocsijáról. Az ilyen kis kezdő, mint én, némi falatkával és kávécskával szerénykedett. Talán a futóművet behúzó műszaki zaj és a légköri rázkódás (turbulencia) váltott ki némi aggodalmat bennem, a gép farából látva a szárny kalimpálásnak tűnő mozgását. Az ablakocskán kitekintve Radnótira gondoltam: „Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj…” Mennyivel több az, mint térkép! Másként dobog az ember szíve, amikor hazája felett száll. Azonosítaná a kis településfoltokat, a kígyózó folyócskákat, a dimbes-dombos tájat. A fotók utólag talán lehetővé teszik ezt az azonosítást is. Ott és akkor a magasság és mélység hangulata tölti el az embert. Úgy csináltam, mintha rutinos utazó lennék, ellestem a teendőket másoktól, az utaskísérőktől, feliratokról, jelzőlámpáktól. Fiam kedvesen aggódó kérdéseire magabiztosságot magamra véve mosolyogtam vissza. Párizs a De Gaulle reptérrel mutatkozott be, kint a város szélén. Az első benyomások: tömeg, mindenféle emberekkel. HÉV-re emlékeztető metróvonallal, amely lepukkant külvárosi terepen át közelít a város központja felé. Akárcsak a mi reptéri autóutunk melletti épületmaradványok, fák alatti hajléktalansátrakkal. Jé, itt sincs lebontva, ami romos, itt is a szellő terelgeti a szemetet, itt is a szárazság „kaszálja” a gazt. Otthon vagyunk. Vagy mégsem? A négy nap erre is megadta a választ…

Párizs szívében, a Szigeten köszöntöttük a Notre Dame-székesegyházat. És rajtunk kívül még sok százan, kígyózó sorokban lépegetve a bejárat felé. Mi nem lépegettünk velük. A kapunál lévő őrtől megtudtuk, hogy igen, van mise, sok. Közben sok turista is csoszog. Ez nem a mi lelki feltöltődésünk helye. Turistalátványosság. Kívülről megcsodálva az építészet csodálatos meg-

oldásait és harmóniáit, elgondolkodtam, hogy ilyet tényleg csak ilyen geológiailag ingerszegény helyen lehet építeni. Egy pici rengés micsoda károkat okozhatna! Tudták, hogy hova lehet ilyen gótikus csodát építeni…A déli oldalon felállított II. János Pál pápa-szobor szinte csak bennünket érdekelt.

A közeli hídnál szépen gitározó és sanzonokat éneklő úrnak nagyobb sikere volt. Nagyon sokféle utcai produkcióval találkoztunk. A fémes szoborként álló és pénzre mozduló női alak a metrót színesítette. A színvonalas gospelzenekar, a gitáros egyveleget előadó férfi a Sacré Coeur-templom két oldalánál adott elő. Itt volt az utcai produkciók közül a legszínvonalasabb is: egy idős úr hárfán játszott és énekelt. Ez volt a templom főbejárati lépcsőjével szemben, mintha a minőség, és nem egyéb haszonelvűség döntötte volna el, hogy ki hol zenéljen. Egy bicskanyitogató produkcióban is volt részünk. A proletárnegyedben közlekedő metróba beugrott két spanyolnak álcázott fiatalember dobozos erősítővel, és az utasok szótlanul elhúzódó, tűrő közegében teleordították a szerelvényt, és molesztálásaikkal tették feszültté a légkört. Párizsban is van primitív megélhetési igyekezet, „itt a piros, hol a piros"-féle játékkal. Este a belváros sötétebb utcájában több, átverhető turistára vadászó roma kompánia (8-10 fő/csoport) rakosgatta a három fémpoharat az aszfalton. A megélhetési akciók csúcsát mégis az Eiffel-torony alatti néger fiatalemberek jelentették. Apró ajándéktárgyak füzéreivel keringtek, míg valami titkos infót kapva sportos lendülettel el nem rohantak ugyanabba az irányba, hogy néhány perc múlva folytassák munkálkodásukat. Miután az ötfős rendőri osztag elhaladt.

Igen, a rendőrség ötfős szakaszokban járja a belvárost. A NATO-katonák hármasával, sisakkal, golyóállóban, géppisztollyal meg mindenféle eszközzel teleaggatva. A külvárosban csak URH-s járművel mozgó rendfenntartókat láttunk. Intézkedéskor tekintélyük van, még a nagy csoportban mozgó migránsok szemében is. A közutat is elzáró alkalmi piacolásuk mozgékonyságát márkás személygépkocsikkal bonyolítják, amelyek alvóhelyük is. A sátrak és autók között naponta megjelenik valamely segélyszervezet, és ételt osztanak. Ezekből estére nagy mennyiség marad szemétként a tartózkodási helyükön. Az ottani közterület-fenntartók gigászi küzdelme előtt le a kalappal. A város szemetes, mert szemetelő emberek élnek benne. A külváros bűzös, mert a köz-WC-k helyett a kapualjak közelebb vannak. Nem a szegénységet tapasztaltuk meg, hanem a pazarló rendetlenséget.

Párizs a lépcsők városa...

Párizs minden égtájból idesereglett emberfajták városa. Aki dolgozik, az fekete vagy közel-keleti. A főnök esetleg fehér. Szállodai személyzetünk fáradhatatlanul dolgozó afrikai és ázsiai munkatársakból állt. Etnikai érdekesség, hogy a négy nap alatt fehér kisbabát nem láttunk, illetve egy majdnem európait mégis, akit egy néger anyuka sétáltatott. A metró külvárosi vonalain 30-40 utas között 8-10 fehér van (mi javítottunk kicsit az arányokon). A volt francia gyarmatok sajátos karaktereit könnyen fel tudtam ismerni régi munkahelyi tapasztalataim alapján, Kongótól Kamerunig. Ha valaki „világot" akar látni, elég, ha Párizsba látogat, a külvárosba. Egyetlen közös van ebben a sokszínű és sok kultúrájú tömegben, az, hogy franciául beszélnek. A biztonsági rendszabályok szigorúak és személyválogatóak. Szigorúak, mert még a nyilvános WC használata előtt is táskát néznek, fémkeresőn kell átmenni. Személyválogatóak, mert az Eiffel-torony liftjéhez vezető ellenőrzéskor egy közel-keleti asszonyt úgy emelt vissza a hatalmas őr, hogy lába sem érte a földet, mert nem akarta kinyitni a táskáját. Utána jöttem én, fehér hajammal, európai képemmel, és mosolyogva megbeszéltük, hogy látja, mindössze néhány Kalasnyikov géppisztoly van nálam, mehetek.

A közlekedést illetően elneveztem Párizst a lépcsők városának. A tömegközlekedés nagy része a föld alatt van, a mozgólépcső azonban csak a kiemelt turisztikai, belvárosi gerincvonalakon jellemző. Másutt le és fel lépeget a nép, a mi „kis földalattinkra" emlékeztető lépcsőkön, csak sok szinten. Az egyetlen párizsi dombocskán (129 m), a Sacré Coeurnél lenne egy lábakat kímélő sikló, de akkor éppen zárva volt, mintegy felerősítve ezzel a sok lépcsőt megmorgó bosszúságomat. Párizsban a fiatalabb lábak előnyben! A felszínen közlekedő buszok turista jellegűek, nyitott felső résszel. Ilyenek a hajójáratok is. Napijeggyel körülhajóztuk a belvárost. Onnan nézve kiemelkednek butikjaikkal a parti sétányok. Szent Lajos szigeténél a szűk ágban elgondolkozhattunk Attila fejedelem és Genovéva történetén. Itt volt ugyanis a fejedelem szállása és lóistállója. No meg a nagy találkozás Párizs királynőjével, Genovévával. Eredmény: a királynő ott éjszakázott Attilánál, és a város megmenekült. A hálás utókor szentté avatta Genovévát, mert imáival megmentette a várost. Illyés Gyuláékra is gondoltunk: itt laktak a húszas évek végén (Hunok Párizsban). Akkor még voltak itt fák, és olyan albérleti kuckók, amelyeket mára luxusépületek váltottak fel.

Kertek, parkok mentik meg a várost a szürke kőrengeteg nyomasztó benyomásától. Ki is megy a nép, ha az időjárás engedi. Csoportokban letelepednek, főként a

fiatalok, diákok. A poharazó csoportos ünneplléstől a piknikező társaságokig minden előfordul. Nem hagytak nagy szemetet maguk után. Belvárosi úri népek? A Mars-mező nagyon elnyűtt képet mutatott. Az Eiffel-toronyról készített képeslapok mintha nem is itt készültek volna. A Louvre előtti Tuileriák kertje tágasságával, szobraival kellemes sétálóhely. A két kerek tó partján üldögélve egészen a Diadalívig lehetne látni, ha éppen nem a La Mode cég óriási reklámsátrai kereszteznék a Concorde teret. Első az üzlet… A Louvre-nál is. A Királyi palota Louvre tere jobbján hatalmas alumínium- és műanyagbódé várja az emléktárgyak vásárlóit. Mi is bementünk, és távoztunk. Megállapítottuk, hogy nem nekünk való vásárlási hely ez. A legszebb kert most a Luxemburg park volt. Találtunk két nagy hársfát, amely nem volt megnyírva! Párizs az ollós kertészek városa. Kúpok, gömbök, kockák és téglatestek formái minden kertben. Ennek is megvan a maga szépsége, de tőlem idegen. Széles sétányaikat fehér kőzúzalékkal borítják, ami szürkésfehér porával fedi be a szép bokrokat – és a szélben sétálókat. Mi is hűvös, szeles időben jártunk arra, de ez sem vette el jó hangulatunkat. Legfeljebb némi nemes folyadékkal lemostuk a port.

A jó hangulat kiemelkedő helyei a párizsi presszók, éttermek. No, ez így nem pontos. Olyan presszók, amelyek éttermek is. Ugyanis tenyérnyi asztalkára hozzák ki a rendelt finomságokat. Itt álljunk meg egy szóra! Aki Párizsba menne spórolni, az maradjon itthon! Ott nem lehet spórolni, mert minden drága (pontosabban nagyon drága!) a mi zsebünkhöz, jövedelmünkhöz viszonyítva. Ha egy ebédet nem Calvados-szal kezdek, és nem Chardonnay-val vagy Cabernet-vel oltom szomjamat, és nem salátás, sajtos ínyencségüket ízlelgetem, akkor minek mentem ki? Pontosabban, minek mentem be? Tehát be kellett mennünk… Pazar volt! 66 évesen gyermekeim meghívtak egy párizsi ebédre! Otthon ebből az egész család jóllakott volna, de hát ez nem Érd, ez Párizs. A kávézók-presszók-éttermek olyan személyes légkörű, közvetlen családiasságot mutató helyek, amelyek megsejtetik velünk Ady és a nála fegyelmezettebb magyarok egyhangú áradozásának okait. Az utcáról is jól látható, hogy melyek az ilyen helyek. Ahol van forgalom, azok a családias helyek. Van ott is kongó vendéglátóhely, kínai és egyéb feliratokkal.

Francia gőg? Van. Az Eiffel-torony még azt a látogatót is leszereli, aki Verlaine-hez, Gounod-hoz, Maupassant-hoz hasonlóan elutasítja az ilyen iparművészeti alkotásokat. A város egyik szimbóluma kivilágítva egyszerűen nagyszerű. Olyan nagyon francia. Erre is kíváncsiak voltunk: Mi a büszkeségük alapja? Irány a hadtörténeti múzeum, irány a Pantheon és az Invalidusok temploma. Nem tudom, mi lenne, ha történelmükből kivennénk Lajos nevű uralkodóikat és Napóleonjukat. Hadakozásaik, gyarmatosításaik, leigázott népek, országok szövetségessé idomítása nélkül szerényebb lenne a látnivalók köre. Ügyes XX. századi önértelmezésük a győztes háborúk hősévé emelte őket. Nívós kiállításaik azt sugallják, amit ők hisznek magukról, és amit el akarnak hitetni a látogatókkal. A huncutságok azért nagyon nyilvánvalóak. Kicsit el is szégyellhettem magamat. Napóleont főként egy alulról szerencsésen feltört katonaembernek ismertem. Megtudhattam, hogy a maga idejében rendbe tette országa oktatását, pénzügyeit, jogrendjét, az urak közteherviselését… No, ennek utána kell olvasnom. A Diadalív militáris büszkeségük hirdetője. Ajtólapnyi bronzlapokon emlékeznek meg koreai, vietnami stb. háborúik hősi halottjairól. Azt gondoltam, hogy hősi élőikről, büszkeségeikről többet látunk a közterekeken. De szinte csak De Gaulle és szövetségeseik szobrait láthattuk. Az én szememben hősi élőik múzeumokba kerültek, együtt az összevásárolt és egyéb úton szerzett kincseikkel. Annyi érték halmozódott fel náluk, hogy még a Szajna-parti bazárokban is találtam XVIII. századi könyveket és nagy értékű relikviákat. Mi megelégedtünk egy régi Johny Cash-plakáttal családi rajongónk, Csabi részére.

Van azonban egy figyelemre méltó, általam nagyon méltatott, szerénységre intő jel is. A szívem csücske: a Sacré Coeur-bazilika. 140 éve éjjel-nappal szentségimádást vezetnek itt a karmelita nővérek (néhány néger pap besegítésével). Miért imádkoznak? „A gallok bűneinek engesztelésüül.” Az 1870-es, poroszokkal szemben elvesztett háborúban 58 ezer francia katona esett el. Az ószövetségi lelkületre jellemzően ezt a francia bűnök miatti büntetésként értelmezték. A nővérek által vezetett gyönyörű, énekekkel és számunkra ismeretlen pengetős hangszerrel kísért szentmisén vehettünk részt a főangyalok ünnepén. Még számomra is érthető, jó prédikációt hallhattunk (utána elmeséltem Ignácnak). Családias hangulatot adott, hogy a néger pap színes sportcipője kivirított a miseruha alól, és nadrágja is le akart esni, huzigálnia kellett. Otthonos jó érzéssel kapcsolódtunk be mi is, már amibe tudtunk. Utána kiderült, hogy mind a ketten nagy családunkért imádkoztunk…

Kevés volt a négy nap? Elég volt. Elég arra, amiért kimentünk. Láttunk. Értékeket és értéktelenségeket. Kincseket és hamis csillogásokat. Jó embereket és közveszélyeseket. Szorgalmat és rendetlenséget. Csodálatos volt megérinteni a valóság számunkra elérhető szeletét. Amikor hazafelé tartva gépünkről megpillantottam Budapest fényeit, megtöröltem a szememet. Jó nekem ITT itthon lennem.

Király Ignácz

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2016. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára csekély mértékben emelkedik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés ***1650,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***2900,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

Pillanatképek a BOKOR Közösség életéből

SOPRONI MÉRCE

Közösségeink szociális tevékenysége

Első látásra talán nagyképűnek, fellengzősnek tűnhet fenti cím a Kedves Olvasónak, azonban szeretném bebizonyítani ennek ellenkezőjét. Mintául az a magyarországi szociálpolitikai kezdeményezés szolgált, amelyet 1927-ben Pater *Oslay Oswald* egri ferences rendi házfőnök dolgozott ki és indított el, és amely aztán egri mércévé („Egri Mérce", „Egri Norma"), majd országos mércévé is vált egy évtized alatt.

Ezen írásnak nem tárgya az adott kor szociálpolitikai összefüggéseinek elemzése. Ami miatt nekem mintául szolgál, az két gondolatban foglalható össze. Egyrészt *a legszükségesebb segítségnyújtás széleskörű összefogásra épülő megszervezése miatt* (egyházi közösségek, állami hivatalok, adománygyűjtő hölgyek, szegénygondozó nővérek, professzionális szociális munkások), másrészt abban is minta, hogy több kívánt lenni a tényleges szegények („szemérmes szegények") létminimumsegélyezésénél, hisz a szegényeket otthonaikban keresték fel, és környezettanulmányaik alapján *szegénysegélyezésen túl edukációs, tudatformáló tevékenységet is folytattak.*

Soproni közösségeinkben is a fentiek szellemében gondolkodunk és tevékenykedünk, többnyire megoldatlan szociális problémák feloldásán fáradozva. Ez a munka a testvérek szabad döntéséből, abból a saját meggyőződésből táplálkozik, hogy a jutalom elvárása nélküli segítést belülről fakadó öröm kíséri. Segítőként nem kevesebb a szándékunk, mint hogy a másik személyiségét érleljük, hogy képes legyen jobban működni, az élet nehézségeivel jobban megbirkózni. Célunk a segített személy reális önismerethez és önértékeléshez segítése, tehát szorongást, félelmet keltő érzelmeinek a személyiségébe való integrációja, megrendült önbizalmának és önértékelésének helyreállítása. A legfontosabb, amit tehetünk: erővel felruházni segítségre szoruló embertársainkat („entpowerment"). Ezt pedig úgy érdemes tenni, hogy saját pozitív megküzdési stratégiájuk megtalálásához segítjük őket.

Motiváló erőnk és mintánk az ember szolgálatában tevékenykedő Jézus, aki bennünket is arra hív, hogy ebben a vállalkozásában társai legyünk. Példát veszünk tőle, aki úgy is segít a szükséget szenvedőkön, hogy nem várja el tőlük feltétlen követését. Jézus abban is minta, hogy számít a befogadó együttműködésére. Mi sem mondhatunk le arról, hogy „felépítsük", éretté tegyük az embert. A lépések sorrendje viszont fontos. Az evangélium hitelét veszti, ha annak próbálják „eladni", aki egy tányér meleg ételre éhezik. Meg kell tanulnunk hitünktől vezetve, de a hitünkről szóló tanúságtételt egy időre háttérbe helyezve segíteni szükséget szenvedő embertársainkon. Ha az éhezőt megetetjük, azzal önbizalmát is megtámogatjuk. Bizalmat öntünk belé, amely növeli az emberi kapcsolatok elfogadására irányuló készségét.

Három szociális programot működtetünk.

JÓTÉKONYSÁGI BAZÁR

A 2012. július 8-án nyílt *Jótékonysági Bazár* (*www.jotekonysagi-bazar.hu*) ötlete, megszervezése, működtetése és folyamatos megújítása feleségem, Zsóka érdeme. Közösségi nőtársai mellé további barátnőket szerzett, és megalakították a MiNők csoportot (*www.minok-sopron.hu*). Közösen találták ki a Bazár működtetésének részleteit. Honlapjukon így írnak magukról: „Nem alakulunk hivatalos szervezetté, nem lesz számunk és pecsétünk. Viszont szent elhatározással szeretnénk meglátni a segítséget kérők üres tenyerét, meghallani a hozzánk fordulók könyörgő hangját, és tevékenyen fordulni a szükséget szenvedők felé."

A Jótékonysági Bazár helyszínét (egy városközponti üzletház földszintjén található, kb. 45 négyzetméteres helyiséget) és működési kereteit az Alternatívák Alapítvány (*www.alternativak.sopron.hu*) biztosítja, amelynek kuratóriumi elnökeként kitaláltam a szükséges jogi és formai lépéseket (adóhivatallal való egyeztetés, önkéntes-szerződések, adománydoboz). Bazárunkban használt, de jó állapotban lévő ruhaneműt, játékokat, konyhai eszközöket, kisbútorokat fogadunk és kínálunk. A Bazár kereskedelmi tevékenységet nem végez. Az elvitt áruk eszmei értékét zárt adománydobozban gyűjtjük. Az adományozott összegből az Alternatívák Alapítvány céljait, a szociálisan, illetve egészségügyileg hátrányos helyzetben lévő gyermekek, fiatalok életfeltételeinek javítását, valamint a társadalmilag hátrányos helyzetű, az Alapítvány által felkarolni kívánt célcsoportokat (halmozottan hátrányos helyzetű családok, hajléktalan személyek vonatkozásában prevenció és egészségmegőrzés, rehabilitáció, közösségfejlesztés) kívánjuk támogatni. Ebben az évben a Bazár tevékenysége kibővült az Ausztriából rendszeresen kapott „szavatossági határidő közelsége" miatt továbbadott élelmiszerek fogadásával és folyamatos kiosztásával.

Konkrétan megvalósuló célok: a ruhaneműk újrahasznosítása, ruhaadományok továbbadományozása (pl. Kelet-Magyarország, Baranya megye, Kaposfő: Szent Erzsébet Alapítvány által működtetett cigánymisszió, Váltó-sáv Alapítvány támogatása, amely fogvatartottak és szabadultak, bűnelkövetők, ill. a kriminalitásban bármilyen módon érintettek társadalmi és munkaerőpiaci beilleszkedését segítő civil szervezet), gyógytorna-foglalkozás anyagi támogatása (egy halmozottan sérült kisgyerek számára), mosógép, hűtőszekrény vásárlása (egy-egy család számára), szemüvegvásárlás (egy iskolába készülő kisgyereknek), utazási támogatások családjuktól távol tanulók számára, rezsifizetésben segítségnyújtás, az Erdei Gyermekotthon egyik lakójának nyári táborozástámogatása, írószer-adományozás Kárpátaljára, magyar óvodák számára.

A Jótékonysági Bazárban önkéntes munkát végzők bizalmi légkör kialakítására törekednek az adományozókkal és a „vásárlókkal". Vannak, akik csak beszélgetésre, biztató, jó szóra vágyva térnek be oda. Megosztják, kibeszélik gondjaikat, s itt meghallgatásra találnak.

A MiNők pedig klubszerű életet élve virágzik. Részt vesznek városi nyitott női fórumokon, ahol megmutatják magukat, összejárnak kézműves termékeket gyártani, és ezek továbbadásával is bevételekre tesznek szert céljaik megvalósításához.

TARTÓS ÉLELMISZEREK GYŰJTÉSE ÉS KIOSZTÁSA

Más néven TESCO-Projekt. A „CS" közösség oszlopos tagjának, Németh Lacinak a koordinálásával már nyolcadik éve kiválóan működik évente egy alkalommal. Laci kiváló együttműködést alakított ki a Magyar Élelmiszerbank Egyesülettel, valamint a helyi TESCO vezetőivel. A helyszín és az élelmiszerek helyi célokra való felhasználása ezáltal biztosított lett. Enben a projektben is a széles körű együttműködésre tettük a hangsúlyt. Együtt működünk itt különböző templomi csoportokkal, hittancsoportokkal, templomokból ismert lelkes magánszemélyekkel, a MiNők csoporttal, a helyi CIB Bank önkénteseivel, valamint a helyi szociális szakma professzionális képviselőivel, akik önkéntesként szívesen próbálják ki magukat a „másik oldalon". Közösen tapasztaljuk meg, hogy milyen a kérni kényszerülők helyzete, valamint azt, hogy milyen az adakozás kultúrája városunkban. A programot előzetesen „beharangozzuk" a helyi médiumok csatornáin, majd pedig az áruház bejáratánál udvarias, de határozott személyes megszólítással hívjuk fel a vásárlók figyelmét az adakozás lehetőségére, és tájékoztatást adunk az adományozandó célcsoportról. Az áruház hangosbemondóján keresztül további megerősítéseket adunk a vásárlóknak a jótékonysági akcióról. A gyűjtést követő héten ismételten nyilvános csatornákon keresztül mondunk köszönetet a soproni polgároknak adakozásukért. Korábban az értelmileg sérült, kollégiumban élő gyermekek családjai voltak a támogatandó célcsoport, ma már viszont elsősorban soproni rászoruló családokra összpontosítunk. A gyűjtés nyomán általában 2-3 tonna élelmiszert kell mozgatnunk, raktároznunk, dobozokba pakolnunk és szétosztanunk. Ezenkívül az Alternatívák Alapítvány támogatásával további élelmiszereket is vásárolva, 80-100 családnak tudunk így évi három alkalommal komoly mennyiségű tartós élelmiszert nyújtani. A támogatandók listáját az átfedések elkerülése miatt többször egyeztetjük más, helyi karitatív szervezetekkel (Szorgos Kezek koordináló csoport). Támogatásunkat csak általunk ténylegesen ismert, ténylegesen rászoruló családok kapják.

ÉTELOSZTÁS

Az Ételosztás-Projektet 2008-ban kezdeményeztük. Egyrészt láttuk fedél nélküli és más alapvető szükségletekben hiányt szenvedő embertársaink számának növekedését városunkban, másrészt az egyetemes emberszeretet jézusi parancsával azonosulva – „Amit szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük!" (Mt 7,12) – nem mehettünk el tétlenül e jelenség mellett. *Motiváló erő számunkra* az az elv, hogy Isten Országának megvalósulását nem tartjuk utópiának, hanem hiszünk abban, hogy a vágyott jobb világ meg fog valósulni, de semmiképpen nem magától, hanem cselekvő szeretetünk következményeként.

Az első évek egy-egy ételosztás-próbálkozását később a Bokor Hazai Rászorulók Alapítvány évenkénti támogatásával, közös városi összefogássá terjesztettük, amelynek nyomán a szükséget szenvedők a téli krízisidőszak hónapjainak hétvégi napjain is meleg, illetve hideg élelemhez juthatnak. Az együttműködést a katolikus plébániák megszólításával kezdtük. Annyit kértünk, amennyi egy közösség számára még éppen elviselhető kiadás. Már az első évben kivétel nélkül minden plébánia, valamint a Domonkos Rend is csatlakozott, és vállalta egy-egy szombati ételosztás költségét és az ételosztás közösségi szolgálatát. Később más egyházi és civil szervezetek, magánszemélyek és protestáns egyházközségek és gyülekezetek is csatlakoztak. A most zárult ételosztás-sorozat 20 csoport példaértékű összefogásával valósul meg. Azt kértem a csatlakozó csoportoktól, hogy ne pénzadományt adjanak, hanem maguk hozzák az ételt (mára ez úgy alakult, hogy többnyire rajtam keresztül rendelik meg, viszonylag kedvező áron), és ők maguk legyenek a vendéglátók is, akik az ételt kiosztják.

Az elmúlt téli időszakban a tervezett 9 hétvége helyett 12 hétvégén, 24 napon tudtunk ételt osztani rászoruló embertársainknak. Alkalmanként 110 főt étkeztettünk szombatonként (meleg étel és hideg csomag), vasárnap azonban csak a kb. 70 fő hajléktalannak juttattunk 2-2 szendvicset. Közösségeinken kívül 20 szervezettel (egyházi szervezet, egyházi kisközösség más civil szervezet) és 200 fő szolgáló önkéntessel volt kapcsolatunk.

MIT ÍRUNK A KÖZÖS NEVEZŐBE?

– Összes (8) katolikus plébánia és különböző lelkiségi mozgalmak közösségei
– Helyi szociális intézmények professzionális szociális munkásai mint önkéntesek
– Evangélikus Egyházközség
– Agnosztikus Vállalkozó és baráti köre
– SOPRONI BOKOR KÖZÖSSÉGEK (a Bokor Hazai Rászorulók Alapítvány támogatásával)
– Református Egyházközség
– Bárka Baptista Gyülekezet
– Evangéliumi Testvérközösség
– Keresztény Család
– Ismert Helyi Nagyvállalat
– Alternatívák Alapítvány
– Soproni Rotary Klub
– Európai Borlovagrend Soproni Legátusa
– Fertőrákosi Plébánia
– Önkéntes középiskolások
– MiNők Barátnői Kör

ÖSSZEFOGÁS, EGYSÉGES CSELEKVÉS, SEGÍTŐ SZOLGÁLAT A SOPRONI ÉS SOPRON KÖRNYÉKI SEGÍTSÉGRE SZORULÓK ÉRDEKÉBEN

A városban is köztiszteletben álló programsorozat véleményünk szerint másutt is megvalósítható „SOPRONI MÉRCE". Az volt a célunk, hogy lehetővé tegyük, és kereteket (helyet, eszközöket, nyilvánosságot stb.) biztosítsunk másoknak a szeretet gyakorlására. Egyfajta katalizátorszerepet töltöttünk be. Fantasztikus érzés volt annak megtapasztalása, hogy munkánk nyomán terjed a cselekvő szeretet városunkban, mert a jó példa ragadós. A közösségi szolgálatban résztvevők mindegyike az adás örömét és boldogságát élheti át. Célunk az is, hogy az erőforrásokat úgy sokszorozzuk meg, hogy mindenkinek a vállalása elviselhető legyen, mégis valami olyan nagy ügy megoldásához járuljunk hozzá, amely megoldatlanul van még jelen a helyi szociálpolitikában. Célunk a soproni polgárok szolidaritás-attitűdjének pozitív irányú előmozdítása. Ez a változás már tetten érhető.

Csizovszki Sándor

7. stáció: Jézus másodszor esik el a kereszttel

A Golgotára vezető mintegy másfél kilométeres, durva kövekkel kirakott út ugyancsak embert próbáló volt, és körülbelül másfél óra hosszan tarthatott. A jó fizikumú, életerős Jézus számára is komoly fizikai megterhelést jelentett. Az átvirrasztott éjszaka, a korbácsolás után nincs mit csodálkozni, hogy immár másodszor esik el a kereszttel. Szenved, és szenvedéstörténete azóta a keresztény gondolkodás központi eleme.

Bergman egyik filmjében a pszichésen és testileg is súlyosan fogyatékos ember feltesz egy furcsa és számunkra irritáló, de meg nem kerülhető kérdést: Mi Jézus szenvedése az ő szenvedéséhez képest? Neki, aki születése óta fogyatékos, részesülve ennek minden egzisztenciális és érzelmi hozadékával, neki, akinek így kell leélnie az életet, napi fájdalmakkal, a társadalom peremére szorulva, neki ne beszéljen senki Jézus szenvedésének nagyságáról.

Ennek mindannyiunk életében van aktualitása. Az évekig ápolt, etetett, pelenkázott idősekről, az évtizedekig szenvedő betegekről, a kerekes székesek, vakok szenvedéseiről, egy sérülteket gondozó intézet mindennapjairól, a nyomorgók szenvedéseiről, az egyre közelebb kerülő háborúk, kínzások és éhínségek okozta szenvedésekről nekünk is vannak közvetlen vagy közvetett tapasztalataink. Mi hát Jézus 18 órás szenvedése ezekhez a mérhetetlen egyéni szenvedésekhez képest?

Természetesen mondhatunk itt egy ismert választ: „Jó, jó, de azért itt mégis az ártatlan Isten Fiának szenvedéséről van szó.” És ez így igaz! És hozzá is tesszük: ahogy Jézus hordozta a szenvedést, az minta és erő lehet minden szenvedő és leendő szenvedő számára. De félő, hogy ez ma kevés vigasztalás, és mi is nehezen találjuk a választ a kérdésre. Az igazi válasz abban van, hogy Jézus szenvedése sokkal mélyebb, mint a fizikai szenvedés.

Jézus szenvedése nemcsak testi. Ő egész életét az Atyával való egységben élte meg. „Én és az Atya egy vagyunk”, mondta. Vagy amit Fülöpnek mondott: „Aki engem lát, látja az Atyát!” Ennek az egységnek a tudata és a tapasztalata szűnt meg számára ezen a pénteken. Ezért jut el eddig a mondatig: „Miért hagytál el engem?” Jézus tudatában az Atyával való, örök időktől létező egység megszűnt, szertefoszlott. És ez az igazi szenvedés. Az Istentől való elkülönültség megtapasztalása. Az elesésben ez is benne van: egyre közelebb a földhöz, és egyre távolabb az égtől.

A történelemben az öntudatára ébredő ember természetesnek és magától érthetőnek gondolta az Istentől való elkülönültséget. Isten hatalmas, erős, ki vagyok szolgáltatva neki. Én kicsi vagyok, bűnös és gyenge. És hogy Isten el ne pusztítson, vagy ellenkezőleg, megjutalmazzon, ahhoz engesztelnem kell őt. Ez a tapasztalat a legtöbb vallás alapja és fő inspirációja. Engesztelni kell Istent, áldozni kell neki! Engesztelni élettel, imával, jó cselekedettel, szenvedéssel. Engesztelni! Odaadni terményt, állatot, embert, az elsőszülött fiút (mint Izsákot), azt, ami a legértékesebb az embernek. Animisták, zsidók, misztériumvallások, de akár a kereszténység központi gondolata is ez: áldozni kell az Istennek. És a teológia végső konklúziója: Jézus a tökéletes áldozat.

Az ember és az emberiség igazi tragédiája az egységtudat megszűnése, és annak tudása, hogy elkülönültek vagyunk Istentől és a másik embertől. Ez az elkülönültségtudat az oka – igaz, nem egyedüli oka – a mérhetetlen szenvedésnek, ami ebben a világban van.

De itt és most csak az egységélményétől és egységtudatától megfosztott, kereszthordozó, másodszor eleső és felkelő Jézus megy a Golgota felé. Aki az Atya szavát így közvetítette: „Irgalmat akarok, nem pedig áldozatot!” Mi ennek az alapja? Nagyon egyszerű, és most gondoljunk Jézus istenképére! Ne a magunkéra! Mert Jézusnak is volt képe Istenről. Az ő számára az Atya „Abba” – ezt talán legjobban az Apuci szó adja vissza –, és mindannyian az ő gyermekei vagyunk. Te is, én is. Mindannyian. Minden ember. Ezért Jézus gondolkodásának és tanításának másik pillére az, hogy egymás testvérei vagyunk. Bár azt tapasztaljuk, hogy elkülönülten létezünk egymástól, valójában ez az elkülönültség nem létezik, ez illúzió, nagy becsapás. Isten nem különül el az embertől! Benne él!

Ahogy a szőlőtőn a szőlővesszők, ahogy a cseppek a tengerben, úgy létezünk. És teremtettségünk által mindannyiunkban Isten lelke lakik. Ez az emberek közötti testvériség alapja, és azért jöttünk a világba, hogy ezt megéljük. Ami neked fáj, az nekem is fáj. Ami a te szükséged, az az én szükségem is. Ami a te szenvedésed, az az én szenvedésem is. Legyetek egyek! – mondja Jézus. Alapvetően ezt az egységet keresi az ember: Istenben, a szerelemben, a szexualitásban, a barátságban vagy a nemzetben, és erre adunk legtöbbször torz válaszokat.

Jézus eljött, hogy tanúságot tegyen az Isten és az ember, az ember és ember helyes viszonyáról. Elmondja, hogy Isten mit gondol, mit üzen erről a két legizgalmasabb és legalapvetőbb kérdésről. Nagyon egyszerűen foglalta össze: Isten a szeretet, és nekünk is szeretnünk kell egymást. Azaz nem „kell”! De akkor élünk a rendeltetésünk szerint, ha szeretjük egymást. A szeretet az osztozás, szelídség, jó szó és cselekedet, barátság, együvé tartozás. Nem pedig bántás, vevés, erőszak, hatalom, uralkodás. Isten nem uralkodik, csak szeret.

Jézus halálában éppen az a nagyszerű, hogy a teljesen emberivé vált Jézus – aki olyan lett, mint mi – újra átélte, megtalálta az egységet az Atyával. Az egység létezik, lehetséges és valóságos. És ez a példa a mi életünk példája is. Egységben élni Istennel és egymással. Ezt az egységet kínálja fel Jézus az utolsó vacsorán. Bennetek akarok létezni! Vegyetek, és egyetek! Érezzétek meg, éljétek át az egységet velem! Akkor Ti is átélitek az egységet egymással.

És ennek az a következménye – ha jól csináljuk, és nemcsak vallásosak, hanem Krisztus-követők is va-

gyunk –, hogy ott állunk minden emberi elesés mellett, és érezhetjük azt is, hogy mások ott állnak a mi emberi elesésünk mellett. Ez az Isten országa.

Nézzünk körül gyorsan! Ki esett el mellettem – és nyilván nemcsak fizikai értelemben – az iskolában, a munkahelyen, az utcán, családban, a környezetemben, a társadalomban? A mai, egyre bizonytalanabb élet csak azon múlik, hogy az elesők mellett vannak-e felemelők. Mert ha vannak, akkor minden meggyógyul körülöttünk. És ha az egységtudatot kiterjesztjük természetes köreinken túlra is, akkor az egész világ meggyógyulhat. Vagy… vagy mi történik? Tegyük fel magunknak a kérdést, és válaszoljunk rá! Jézusnak van rá válasza: a testvéri szeretet mint egyedüli járható út.

Hogy miképpen leszünk felemelő emberek? Olyanok, akik emelnek, nem pedig terheket, keresztfákat raknak a másik emberre, hogy elessen, hogy nehéz legyen neki! A Jézus-követés: felemelni az elesetteket.

Jézus másodszor esett el. Majd elesik harmadszor is, hogy nyomatékosítsa, hogy belénk sulykolja, hogy magyar igazsággá tegye: Ne essen el senki közülünk, de ha mégis, emeljük fel!

De itt és most: véres a térde, nehezen tápászkodik fel. A katona jól irányzott ostorcsapással jelzi, ideje továbbmenni. *„…földre rogyván fölkél és újra lépked, / s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet, / de mégis útnak indul, mint akit szárny emel”* (Radnóti M.: Erőltetett menet). Útnak indul az Atyával való egység újbóli megtapasztalása felé.

Garay András

Mikor jön el
a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világa?

Már az 1789-es „nagy” francia forradalom idején közszájon forgott, majd bő fél évszázaddal később, az 1848. februári francia forradalom idején újból előkerült, s az azt következő hetekben, hónapokban, a Népek Tavaszán megihlette a brüsszeli, a bécsi és a pesti forradalmak lelkes részvevőit – köztük a mi márciusi ifjainkat is –, és bűvöletbe ejtette egész Európát a hármas jelszó: *Szabadság, egyenlőség, testvériség!*

Ez a jelszó a felvilágosodás századának – az ésszerűséget, a természetességet, az emberhez méltó létet és a társadalmi igazságosságot hirdető XVIII. századnak – az öröksége, és vezérelve lett minden XIX. századi európai forradalomnak, sőt a legtöbb XX. századi forradalomnak is. Ezen forradalmak során emberek ezrei, tízezrei vonultak az utcákra a hármas jelszó igézetében, emberek ezrei, tízezrei akarták és hitték őszinte szívvel a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* társadalmának megvalósulását.

Hitték, de csalódniuk kellett. Mert a forradalmak hoztak ugyan eredményeket, de a forradalmárok által kitűzött célokból tartósan csak kevés valósult meg.

Érdemes elgondolkodni tehát azon, hogy mi lehet az oka annak, hogy népek, nemzetek bár számtalanszor nekirugaszkodtak, mégis csak részsikereket értek el a szabadságért, egyenlőségét és testvériségért vívott küzdelemben, sőt, a győztesnek tűnt forradalmak után olykor komoly visszaesések következtek be.

Mi az oka annak, hogy az emberiség oly nehezen halad előre a szabadság – egyenlőség – testvériség megvalósulásához vezető úton? Nyilván sok oka van ennek, ezek közül az alábbiakban kettőt szeretnék részletesebben kifejteni.

Az egyik ok véleményem szerint az, hogy bár látszólag mindenki egyetért a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* nemes eszméivel, mi emberek a szívünk mélyén nem mindig, és nem mindegyiket kívánjuk egyformán.

Ha megvizsgáljuk például az 1848. március 15-i pesti forradalom követeléseit összefoglaló 12 pontot, érdekes felfedezésre juthatunk. A 12 pont ugyanis lényegében nem más, mint a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* programjának bővebb, részletesebb kifejtése, az aktuális magyar helyzetre való alkalmazása. Nos, ha jól megnézzük, a 12 pontból nyolc pont szól a szabadságról és függetlenségről, négy pont szól az egyenlőségről, és egyetlen pont sem szól a testvériségről. A forradalmárok tehát, bár elvben egyformán vallották a szabadság, az egyenlőség és a testvériség eszméit, de a gyakorlatban – talán tudat alatt – a szabadság volt számukra a legfőbb szempont – *„Rabok legyünk, vagy szabadok?”* –, ezután következett az egyenlőség – már csak fele olyan erővel –, és utoljára maradt a testvériség – lényegében csak a szavak szintjén.

S ha belegondolunk, így van ez ma is… Az emberek a szabadságukért ma is nagyon sokféle áldozatra képesek. Képesek életük kockáztatása árán megszökni a fogságból; képesek fegyvert fogni, hogy hazájukból kikergessék a megszálló idegeneket; képesek öngyilkos merénylőként felrobbantani magukat az elnyomó idegenek elleni harcban. De a hétköznapi életben is igaz ez: a szabadságért az emberek képesek feladni az állásukat, elhagyni családjukat vagy akár szülőföldjüket, ha úgy érzik, hogy az fojtogatja szabadságukat. Petőfi szállóigévé vált sorai – *„Esküszünk, / esküszünk, hogy rabok tovább / nem leszünk!”* – visszhangra találnak minden kor emberében, minden élethelyzetben, minden korosztályban, a gyerekektől az aggastyánokig.

Mások szabadságáért azonban már kevésbé szoktunk küzdeni, sőt nagyon sokszor nem is tartjuk tiszteletben mások szabadságát. Sokszor megfeledkezünk a szabályról, miszerint: az én szabadságom ott ér véget, ahol a másik szabadsága elkezdődik.

A szabadság mellett az egyenlőségért is komolyan tudunk küzdeni, ha úgy érezzük, hogy a hatályos törvények, szabályok vagy azok alkalmazása, a gyakorlat nem biztosítja számunkra az esélyegyenlőséget. De kevésbé küzdünk az egyenlőségért, ha éppen nekünk kedvez a pillanatnyi helyzet, ha adódó, de nem igazságos előnyökről kellene lemondani, vagy ilyen előnyök megszerzésének a lehetőségét kellene elszalasztani.

A testvériséggel pedig még ennél is rosszabbul állunk. Mert mit is jelent a testvériség? Azt jelenti,

hogy megosztom másokkal azt, amim van; hogy nem vagyok önző; hogy olykor le tudok mondani saját érdekeimről mások, illetve a közösség javára; hogy többet adok, mint ami kötelező. Hogy *„Egy mindenkiért s mindenki egyért”*. Hogy *„Együtt sírunk, együtt nevetünk”*. Nos, ez a magatartás manapság nagyon kiment a divatból. Ma az egyéni érvényesülés a divat, az önmegvalósítás, a megideologizált önzés.

A *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* eszméi tehát véleményem szerint részben azért nem valósultak meg a mai napig, mert szívünk mélyén nem akartuk elég őszintén a megvalósulásukat. Mert a magunk számára követeltük ugyan a szabadságot, az egyenlőséget és a testvéries bánásmódot, de mi magunk kevésbé biztosítottuk az egyenlő jogokat és egyenlő esélyt másoknak, s kevésbé viselkedtünk másokkal szemben önzetlenül és testvériesen.

A másik ok, amiért a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* eszméje nehezen valósul meg Európában, véleményem szerint az, hogy az európai ember – főleg a nyugat-európai – a felvilágosodás óta folyamatosan a keresztény hit és a keresztény erkölcs nélkül akarja megvalósítani a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világát. A felvilágosodás nagy alakjai, és nyomukban a XIX. és XX. századi forradalmárok jelentős része is azt hitte, hogy a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világa megvalósítható a keresztény istenkép és a keresztény erkölcs nélkül is. Más szóval: hogy az ember a saját hajánál fogva ki tudja húzni magát a vízből, meg tudja váltani saját magát.

Ez az elképzelés tévesnek bizonyult. A nagy francia forradalom óta eltelt közel két és fél évszázad története ugyanis megmutatta, hogy a keresztény istenkép és a keresztény erkölcs nélkül a szabadságért indított küzdelem újra és újra önkényességbe csap át, az egyenlőségért folytatott küzdelem a kettős mérce áldozatává válik, a testvériség pedig silány érdekszövetségbe süllyed. Hiba volt tehát a középkori vallási babonák, a vallási fanatizmus, az egyházi visszaélések, az egyház gazdagsága és képmutatása elleni harc során magát a kereszténység lényegét is elutasítani, azaz a fürdővízzel együtt a gyereket is kiönteni.

Sajnos a felvilágosodásnak ez a tévedése ma is meghatározó Európában, főleg Nyugat-Európában. A nyugat-európai értelmiség, a nyugat-európai vezető politikusok nagy része, és sajnos a mai európai átlagemberek többsége is ezt az individualista, kereszténytelen, olykor ateista gondolkodásmódot képviseli. Meggyőződésem szerint ezért van olyan messze a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világa, ezért vannak újra és újra gazdasági válságok, ezért nem csökken a korrupció, ezért van brókerbotrány, ezért van a multinacionális vállalatok megfékezhetetlensége, és ezért kényszerül harcra a nyugati világ az Iszlám Állammal stb.

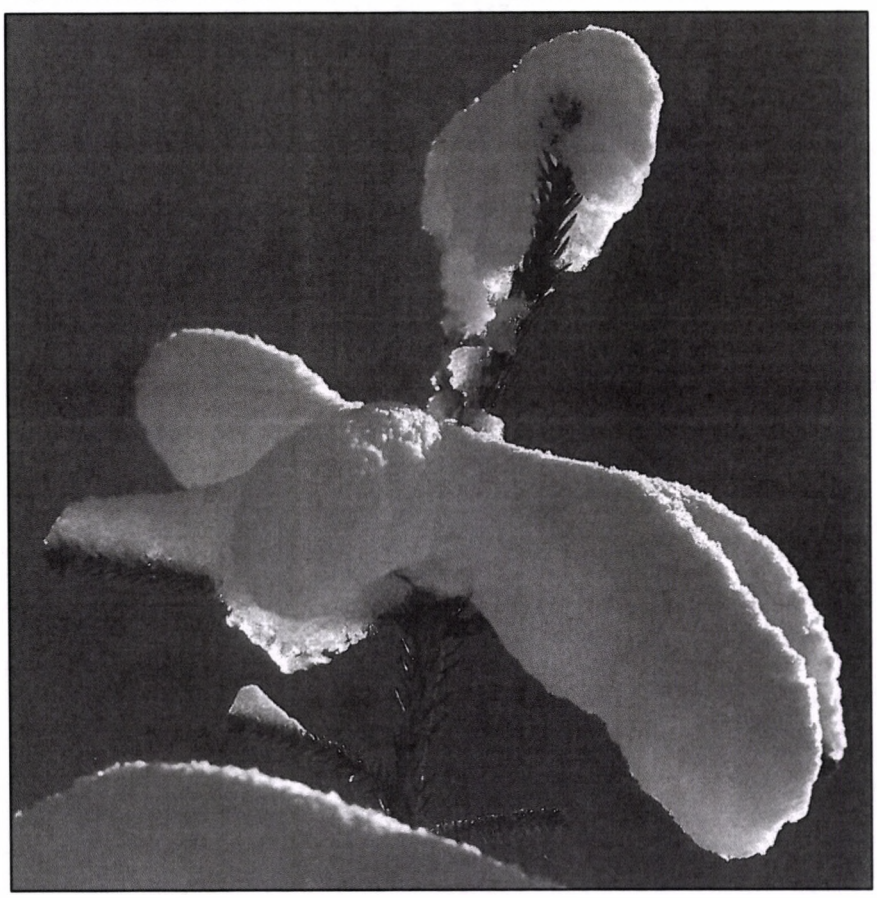

Szerencsére azért mindig voltak olyanok, és ma is vannak sokan, akik tudtak és tudnak egyrészt önzetlenül, másrészt erőszak nélkül küzdeni a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* eszményeiért. Például a mi 1848. március 15-i forradalmunkra büszkék lehetünk, mert a magyar forradalom fegyvertelen, vértelen és erőszakmentes volt. Nem kapával, kaszával, puskával, hanem a 12 pont felolvasásával és a Nemzeti dal elszavalásával vívták, és nem torkollott lincselésbe, akasztásba, gyilkosságba, mint más hasonló forradalmak.

Ugyanakkor szembe kell néznünk azzal a ténnyel is, hogy a szabadságharc alatt a márciusi ifjak és a szabadságharcosok közül is többen áldozatai lettek az erőszak, a gyűlölet és a bosszú szellemének. Például Petőfi fél évvel a márciusi forradalom után, 1848 decemberében az *„Akasszátok fel a királyokat!”* című versében ezt írta: *„Lamberg szivében kés, Latour nyakán / Kötél, s utánok több is jön talán, / Hatalmas kezdesz lenni végre, nép! / Ez mind igen jó, mind valóban szép, / De még ezzel nem tettetek sokat. / Akasszátok föl a királyokat!”*

Lássuk be: ez a lelkület nem jó, egyáltalán nem szép, és ráadásul nem is célravezető. A nagy francia forradalom óta eltelt bő két évszázad ugyanis világosan megmutatta, hogy akasztásból és kardrántásból nem lesz sem szabadság, sem egyenlőség, sem testvériség. Mert ma is érvényes az ősi igazság: *„Aki kardot fog, kard által vész el.”* Jól mutatja ezt magának Petőfinek a személyes sorsa is.

Ha tehát közelebb akarunk jutni a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világához, akkor meggyőződésem szerint vissza kell térnünk a felvilágosodás óta elvetett keresztény istenképhez és erkölcshöz. A *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világa ugyanis vagy békés úton fog megvalósulni, vagy sehogy. És megvalósulása éppen annyira van közel vagy távol, amilyen mértékben nemcsak másoktól követeljük, hanem mi magunk is biztosítjuk ezen eszmények érvényesülését.

g. i.

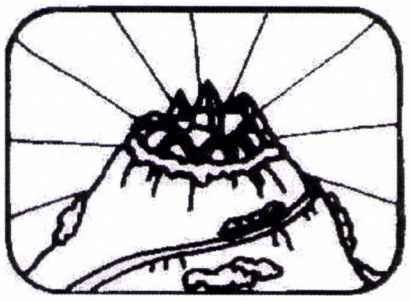

Jonatán tojása

Jonatán meggörbült testtel és gyenge felfogóképességgel született. Tizenkét éves korában még csak második osztályba járt, és látszólag képtelen volt tanulni.

Tanítónője, *Doris Müller* gyakran elkeseredett miatta. Jonatán izgett-mozgott a székén, a nyálát folyatta, és röfögő hangokat hallatott.

Máskor viszont érthetően és tagoltan beszélt, mintha fénysugár hatolt volna át elméjének sötétségén. Doris azonban legtöbbször úgy vélte, hogy nagyon hálátlan dolog Jonatánt tanítani. Egyszer felhívta a fiú szüleit, és megkérte őket, hogy jöjjenek be az iskolába megbeszélésre. Amikor a házaspár csendben leült vele szemben az üres tanteremben, Doris ezt mondta nekik: „Jonatán valójában egy kisegítő iskolába való. Nem tisztességes eljárás vele szemben, hogy fiatalabb gyerekekkel kell együtt lennie, akiknek nincsenek tanulási problémáik. Hiszen öt évvel idősebb a többi gyereknél!”

Försterné halkan sírdogált a zsebkendőjébe, miközben férje beszélt. „Müller kisasszony” – mondta, „nincs ilyen iskola a közelben. Iszonyú sokkot okozna Jonatánnak, ha ki kellene vennünk ebből az iskolából. Tudjuk, hogy ő tényleg szeret itt lenni.”

Doris sokáig ült ott, miután a szülők elmentek. Együtt akart érezni Försterékkel. Végül is egyetlen gyermekük gyógyíthatatlan beteg. Viszont nem helyes dolog ebbe az osztályba járatni a gyereket. Tizennyolc másik gyerkőcöt is kellett tanítania, és Jonatán csak zavarólag hatott. Sőt, még olvasni és írni sem fog megtanulni soha. Miért vesztegetne hát időt a további próbálkozásra?

Miközben a helyzeten töprengett, a bűnösség érzése kerítette hatalmába. „Ó, Istenem”, mondta fennhangon, „még én panaszkodom, amikor a problémáim össze sem hasonlíthatóak annak a szegény családnak a gondjaival! Segíts, hogy türelmesebb tudjak lenni Jonatánhoz!”

Attól a naptól fogva erősen igyekezett nem észrevenni a Jonatán által kiadott hangokat és a fiú üres tekintetét. Egy napon Jonatán – rossz lábát maga után húzva – odabicegett Doris asztalához.

„Szeretlek, Müller kisasszony”, kiáltotta, elég hangosan ahhoz, hogy az egész osztály meghallja. A gyerekek vihogtak, Doris arca pedig elvörösödött. Ezt dadogta: „Hi-hiszen ez nagyon szép, Jonatán. M-most légy szíves, ü-ülj le a helyedre!”

Kitavaszodott, és a gyerekek izgatottan beszélgettek a közelgő húsvétról. Doris elmondta nekik Jézus történetét, majd a kirügyező új élet hangsúlyozására egy-egy nagy műanyag tojást adott a gyerekeknek. így szólt hozzájuk: „Vigyétek haza a tojásokat, tegyetek bele valamit, ami az új életet mutatja, és holnap hozzátok vissza őket! Megértettétek?”

„Igen, Müller kisasszony”, válaszolták lelkesen a gyerekek, Jonatánt kivéve. Ő szándékosan hallgatott, s a szemét egy pillanatra sem vette le a tanítónő arcáról. Még csak a szokásos hangokat sem hallatta.

Megértette vajon, amit a tanárnő Jézus haláláról és feltámadásáról mondott? Megértette a feladatot? Talán fel kellene hívni a szüleit, és el kellene mondani nekik a dolgot.

Aznap este eldugult Doris mosogatója. A tanítónő hívta a háziurat, azután egy óráig várt, hogy jöjjön, és megjavítsa a hibát. Ezután még vásárolnia kellett néhány élelmiszert, ki kellett vasalnia a blúzát, és fel kellett készülnie másnapi nyelvvizsgájára. Teljesen kiment a fejéből, hogy fel akarta hívni Jonatán szüleit.

Másnap reggel tizenkilenc gyerek jött az iskolába. Nevetgéltek és beszélgettek, miközben elhelyezték a tojásokat a Müller kisasszony asztalán levő hatalmas fonott kosárba. A számtanóra végeztével jött el a tojások felnyitásának ideje.

Az első tojásban Doris egy virágot talált. „Ó, igen, a virág bizonyára az új élet jele” – mondta. „Amikor a növények kibújnak a földből, tudjuk, hogy itt a tavasz.” Egy kislány integetett a kezével az első sorban. „Müller kisasszony, ez az én tojásom”– jelentette ki.

A következő tojás egy műanyag lepkét tartalmazott, amely nagyon hasonlított az igazira. Doris magasra emelte: „Mindannyian tudjuk, hogy a hernyó átalakul, és gyönyörű lepke lesz belőle. Igen, ez is egy új élet.” A kis Judit büszkén mosolygott, és ezt mondta: „Müller kisasszony, ez az enyém!”

A következőben Doris egy mohás követ talált. Elmagyarázta, hogy a moha is az életet mutatja. Vili szólalt meg a tanterem végében: „Az apukám segített” – mondta büszkén.

Doris felnyitotta a negyedik tojást. Levegő után kapott. A tojás üres volt! Azt gondolta, hogy ez biztosan Jonatáné, aki természetesen nem értette meg a feladatot. Bárcsak ne felejtette volna el felhívni a fiú szüleit! Nem akarta zavarba hozni a gyereket, ezért csendben félretette a tojást, és egy másikért nyúlt.

Hirtelen megszólalt Jonatán: „Müller kisasszony, nem fog beszélni a tojásomról?”

Doris zavartan válaszolt: „De hát Jonatán, a te tojásod üres!” A fiú a tanítónő szemébe nézett, és halkan ezt mondta: „Igen, de Jézus sírja is üres volt!”

Megállt az idő. Amikor ismét meg tudott szólalni, Doris megkérdezte a fiútól: „Tudod-e, hogy miért volt üres a sír?”

„Ó, igen!” – felelte Jonatán. „Jézust megölték, és oda helyezték. De ezután az Atyja feltámasztotta őt!”

Kicsengettek az óráról. Miközben a gyerekek izgatottan kiszaladtak az iskolaudvarra, Doris sírt. A benne levő hidegség teljesen felengedett.

Három hónap múlva Jonatán meghalt. Akik tiszteletüket tették a ravatalozóban, meglepetten láttak a koporsója tetején tizenkilenc tojást, amelyek mindegyike üres volt.

Ida Kempel

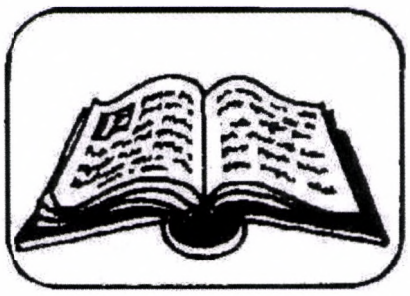

BIBLIA

A februári elmélkedéseket Lipien Mihály (Budapest), a márciusiakat a Miklovicz házaspár készítette (Nőtincs; 6-a és 20-a: Laci, 13-a és 27-e: Panni).

Február 7. – Évközi 5. vasárnap – Lk 5,1-11 – „… de a Te szavadra kivetem a hálót”

Olyan korba értünk, amelyben az igazi példaképek hiteles tekintélyének eltiprása zajlik. Nemrégiben egy vidéki plébánossal beszélgettem, aki a migránskérdésben képviselt álláspontja miatt tájékozatlannak és meggondolatlannak minősítette Ferenc pápát. Ebben sajnos nincs egyedül, mert a magasabb magyar egyházi hierarchia képviselőitől is hallunk hasonlókat. Az egyházfő tekintélyének ilyen rombolása szokatlan hang az egyház szervezetén belülről. Pedig Ferenc pápa csak irgalmasságra és emberhalászásra buzdít: minden szerzetesközösség és plébánia fogadjon be egy menekült családot! Ilyen egyszerű dolgot kér a katolikus közösségektől. A befogadók és befogadottak új közösségi egyházának építését szorgalmazza. A bővelkedőt és a szűkölködőt, a lelki gazdagságot és az anyagi jólétet keresőt szeretné egy fedél alá és egy asztal köré leültetni. Akik pedig az asztalt körbeülik, azok megismerik egymást. Nem a hittérítés, hanem az egyetemes emberi értékek keresése a cél. Ferenc pápát sokan támadják, mert az átgondolatlan kritika könnyebb, mint a tanúságtétel. Pedig rendkívüli érzékkel mutat rá a Jézus-követés hiteles útjára.

Péter apostol számára tekintély volt Jézus. Nem kérdőjelezte meg halászati szaktudását, hanem szavára kivetette a hálót. Mondhatná valaki, hogy ez a csoda- és meghívástörténet aligha tekinthető a leírás szerinti pontos történésnek. Számunkra akkor is nyilvánvaló, hogy Jézus a természet rendjére fogékony, azzal összhangban élő ember volt. Akiből pedig árad a harmónia, arra érdemes odafigyelni.

Eszembe jutnak Bulányi Gyurka bácsi gondolatai: ha mindenki elkezd közösséget építeni (12 embert befogadni és leültetni maga köré), és ez a folyamat tovább hatványozódik, akkor a 10. szinten (12^{10}-en: 61.917.364.224) elfogy a 7,4 milliárdnyi emberiség, azaz mindenki az Istenre, a lelkiismeretére figyelő nagy közösség tagjává válik.

A kerítés elszigetel, a háló összegyűjt, a körbeült asztal közösséget teremt. A biztonságosnak ítélt bezárkózottságban vagy a közös asztal új világot teremtő erejében hiszünk? Ne féljünk helyesen dönteni!

Február 14. – Nagyböjt 1. vasárnap – Lk 4,1-13 (András I,3) – „… a Sátán próbára tette őt...”

Hosszabb lélegzetű nyári szabadságaim idejére nagyobb lélegzetű könyvek elolvasását szoktam eltervezni. Korábban Spiró György Fogságát, Hamvas Karneválját, majd Az ősök nagy csarnokát olvastam el. Tavaly nyáron Kovács Károly Hellenizmus, Róma, zsidóság című könyve került sorra, amelynek elolvasását közel 30 éve elterveztem. Kijelenthetem, hogy alapmű. Nagy segítség Jézus korának, az evangéliumok életbe ágyazottságának („Sitz im Leben”) megismerésére. A téli szünetben pedig legszebb lelkiolvasmány-élményem a frissen megjelent András-evangélium volt (Gromon András összeállítása). Azóta valahányszor a Máté-Márk-Lukács szerinti evangélium szövegeivel találkozom, összevetem az András szerinti evangélium szövegével. A februári nagyböjti vasárnapok elmélkedései során is ezt a módszert választom.

A nagyböjti időszak szentírási prelúdiuma Jézus pusztai megkísértésének története. Lukács evangélista a megkísértés történetét látványos és elgondolkodásra alkalmas képi anyaggal tölti meg: Jézust az éhség gyötörte, a hegytetőről elcsodálkozott a föld országain, majd a jeruzsálemi templom magas párkányán állva tehette próbára Isten gondviselését. Bár jól tudjuk, hogy Lukács evangélista bőségesen használt fel a korában használatos mitológiai „festőanyagokból”, amikor elénk tárja a megkísértés történetét, de a történet lényegi elemeit e színezékkel együtt is megőrizte.

Hogyan írja le ezt András evangéliuma? „A Lélek ösztönzésére kiment a pusztába. Negyven napig volt a pusztában, miközben a Sátán próbára tette őt, hogy eltérítse küldetése teljesítésétől. Együtt volt a vadállatokkal, és Isten követei szolgálták.” Ez egy lényegi sűrítmény, adalék és színezőanyagok nélkül. Miről szól? Rólunk. Az életünkről. A mindennapok kihívásairól. A kenyér, a hatalomvágy és a csodavárás kísértésének közegében is lehet harmonikus életet élni, mert nem vagyunk egyedül. Valamilyen módon mindig megkapjuk Istentől azt a segítséget, ami helyes döntésünk meghozatalához szükséges. A nagyböjti időt a tisztulás és tisztábban látás időszakává kell tennünk!

Február 21. – Nagyböjt 2. vasárnap – Lk 9,28b-36 (András IX,4) – „Őrá hallgassatok!”

Az idei nagyböjt kezdete előtt a családdal elmentünk itt Budapesten a Síp utca 22-be, és vettünk egy izraeli sófárkürtöt. Jelkép. A zsidók a bűnbánati időszak kezdetén és végén szokták megfújni. Sok-sok próbálkozás után sem sikerült érdemi hangot kicsikarni belőle. Pedig nagyon szép! De szépséges és hangtalan sófárunktól csodát nem várhatok. Ezért képzeletben elindulok a Tábor hegyére. Irigykedve figyelem Pétert, Jakabot és Jánost. Nekik – ha csak kis időre is – sikerült felülemelkedniük a mindennapok gondjain, és megtapasztalniuk a világok átjárhatóságát. Lukács evangélista szerint csak egy álomból ébredés volt mindez.

András evangéliuma valóságról ír. Hozzám az András szerinti evangélium szövege áll közelebb. Az álmokat valóra kell váltani! Ezt írja András evangéliuma: „Ez az én igaz küldöttem, akit szeretek! Őrá hallgassatok! Amikor azonban hirtelen körülnéztek, nem láttak többé senkit maguk mellett, csak egyedül Jézust.”

Sokszor tapasztaltam már életemben, hogy valamit jónak és helyesnek gondoltam, de később be kellett látnom, hogy tévedtem. Udvariasan meg is szokták jegyezni családon belül és kívül: „Eddig nem ezt mondtad! Erről eddig nem így gondolkodtál!” Bizony kínos hallani az ilyen visszajelzéseket. De ennek csak egy oka van: Nem hallgattam Őrá. Ebben a nagyböjti időszakban figyeljünk és hallgassunk többet Őrá!

Február 28. – Nagyböjt 3. vasárnap – Lk 13,1-9 (András XI,4) – „… gyümölcsöt keresett rajta...”

A Bokor Közösségnek van egy szépséges ikonfestője Székesfehérvárron. Nappali szobánk ékes gyöngyszeme az az őáltala készített ikon, amelyen Lukács evangélista fest. Máriát és gyermekét festi. Lukács evangélistát és

az általa megalkotott evangéliumot ezért is szeretem. Lukács evangélista kora „festékkészletének” színe-javát felhasználja. Időnként túlszínezi a történéseket. Nem baj. Én szeretem a sok élénk színezést. Gyönyörködteti szememet és megmozgatja képzelőerőmet. András evangéliuma azonban olyan, mint egy fekete-fehér tustollal készített rajz. A szinoptikus evangéliumok letisztított és eggyé formált valóságát tárja elénk. Ízlés dolga, kinek melyik tetszik, de számomra mindkettő szép és igaz.

Lukács evangélista a mai evangéliumi részletben attól az évezredes zsidó és keresztény szemléletmódtól próbál minket megszabadítani, amely szerint az embereket azért érik utol a bajok és tragédiák, mert bűnösök, és nem teljesítik Isten parancsait. A Lukács szerint leírt történetben a hírhozók beszámolnak Pilátus megtorló intézkedéséről, amikor is megelégelte a galileai zelóták magatartását, vagyis azt, hogy a tömegben elrejtőzve leszurkálták a római katonákat és a velük kollaboráló zsidókat.

A hírhozók beszámolóját követően Jézus egy tömegkatasztrófában meghalt emberekről beszél, akikre Siloámban rádőlt a torony. Jézus egyik eseményben sem ad teret annak a szemléletmódnak, hogy az embereknek azért kellett meghalniuk, mert bűnösök voltak Isten előtt. A halálos balesetet szenvedettekről, a hatalom általi megtorlásban meggyilkoltakról egyaránt kijelentette, hogy nem voltak bűnösebbek azoknál, akik életben maradtak. Isten nem terrorista, aki bosszút áll a bűnösökön. Jézus arra hívja fel a figyelmünket, hogy teremjük meg az Istennek tetsző jócselekedetek gyümölcseit. A szőlő és a fügefa Izrael népének szimbolikus megjelenítése (vö. Iz 5,1-7; Jer 8,13; Oz 9,10; Mik 7,1). A fügefa terméketlensége arról tanít, hogy Izrael népe bojkottálja Isten parancsainak megtartását. Izrael népe nem tölti be példaadóan gyümölcstermő küldetését sem a választott népen belül, sem pedig a pogány világ felé. Ezért kell gondolkodás- és életszemlélet-átalakítást végeznie, azaz metanoiát, bűnbánatot tartania. Ez az elindulás legelső és kihagyhatatlan lépése.

András evangéliumában a terméketlen fügefa története így hangzik: „Amikor másnap kimentek Betániából, a következő jelképes prófétai cselekedetet hajtotta végre. Meglátott egy lombos fügefát – Izrael jelképét –, és odament, mintha gyümölcsöt keresne rajta; de persze semmit sem talált, csak leveleket, ugyanis még nem volt fügeérés ideje. Ekkor így szólt a fügefához: 'Vajon soha senki nem fog rólad gyümölcsöt enni? Az lehetetlen.' Tanítványai fölfigyeltek erre.”

Jézus még a szüret, a fügeérés előtt látni szeretné a füge termésének növekedését. Nem hirtelen és azonnali nagy tetteket vár. Azt szeretné látni rajtunk, hogy volt értelme a világba szólítania minket. Maradandó, értékes gyümölcsöket vár tőlünk. Ne késlekedjünk!

„Nem arra való az élet, hogy túléljük, hanem hogy átéljük” – írja Milyen egy női mell? című könyvében Kőrösi Zoltán. Nem a megérkezés, hanem az út a fontosabb. Mint Szigligeten, ahol az út mentén minden évben gazdag termést hozó gyümölcsfák sorakoznak. Látványra is gyönyörű!.

Március 6. – Nagyböjt 4. vasárnapja – Lk 15,1-3.11-32 – Életfeladatunk

A nagyböjt felét „leküzdöttük”, több-kevesebb sikerrel, és ilyenkor már lehetősége van az embernek arra, hogy visszatekintsen a február 10. óta eltelt időszakra. Ezt a szent időszakot kellene jól értékesíteni lelki-szellemi fejlődésünk érdekében. Jó, ha az elmélkedés „bemelegítéseként” elmondom a szerető Atyának, hogy bizony voltak mulasztásaim, és ezeket szánom-bánom! Így jó esélyem van arra, hogy a visszatérő fiúhoz hasonlóan én magam is megtapasztaljam az ölelését.

Az evangélium jól ismert példázatai állnak előttünk (érdemes egy lendülettel elolvasni az egész 15. fejezetet). Sok szereplő jelenik meg a leírásban: vámosok, bűnösök, farizeusok, írástudók, pásztor és az őt követő bárányok, egy ezek közül, amelyik elcsavarog (megnehezítvén a pásztor életét), a pásztor (vagy tulajdonos) szomszédai, barátai, a drachmát elveszítő asszony és barátnői, valamint a kiemelt példázatban az apa a két fiával, a szolgák és egy marha. Az ember önkéntelenül is belehelyezkedik valamelyik szerepkörébe: bőven van választék. Azt tapasztalhatjuk, hogy különböző élethelyzeteinkben más-más szerepkör illik ránk (persze arra nem is merek gondolni, hogy a vámos és bűnös karaktere bármelyik olvasó számára szóba jöhet, az utolsóként említett szereplőről nem is beszélve….☺). Bizony némi lüktetést mutat az életünk: van benne szárnyaló időszak és zuhanórepülés is (ez utóbbi csak akkor veszélyes, ha túlságosan „alacsonyan” indul… egyébként ki lehet jönni belőle ép bőrrel).

Talán az lenne az életfeladatunk (fejlődésünk tendenciája), hogy a választható szerepkörök egyre pozitívabbak legyenek. Mint ahogy igaz az a mondás: „Ne hülyéskedj, mert úgy maradsz!”, igaznak kell lenni annak is, hogy szaporítsd az életedben az Istennek tetsző megnyilvánulásokat, és egyszer csak úgy maradsz! Tudniillik Istennek tetsző leszel. A tapasztalat sokszor az, amit a visszatérő fiú sztorijában olvasunk (vagy akár a Jézust hallgató bűnösökről és vámosokról), azazhogy egy „vargabetű” után fordul meg az ember a jó irányba, ha felfogja, hogy korrekcióra van szükség az életében (netalán megtérésre, visszatérésre). Szeretjük alkalomhoz kötni az elhatározásainkat (pl. évfordulóhoz). Hát itt az alkalom, nem kell megvárni a január elsejét! A nagyböjt hátralévő időszaka kínálja az alkalmakat az önreflexióra (hagyományos fogalommal a bűnbánattartásra), ne késlekedjünk kihasználni, mert a tett megrontója az okoskodás, meg a halogatás… (és amit halogatunk, az el is hal). Kívánom a kedves olvasónak (meg magamnak is), hogy szebb lelkülettel jöjjünk ki a 2016-os nagyböjtből, mint amivel bementünk. Talán épp ez a célja ennek a kiemelt időszaknak. Kis házi feladat is van: elolvasni Gromon András Jézus evangéliuma LUKÁCS tolmácsolásában c. könyve 15. .fejezetének elemzéseit.

Március 13. – Nagyböjt 5. vasárnapja Jn 8,1-11 – Új esély az életre

Jézus a templomban tanít, amikor az írástudók és a farizeusok egy házasságtörésen ért asszony visznek eléje.

Próbálom elképzelni a szituációt: egy tiltott (talán bűntudattal terhes) szerelmi együttlétet megzavarnak, kicibálják az asszonyt az ágyból, és talán hiányos öltözetében a templomba viszik Jézus és a tömeg elé. Miért teszik ezt az írástudók? Nem ismerik a törvényt? Nincs szükség Jézus véleményére, a törvény egyértelmű: halálra kell kövezni. Nem őszinte a kérdésük, inkább provokáció Jézus felé. A nő csak eszköz számukra. Micsoda megaláztatást élhetett át közben a szerencsétlen nő! Talán már kívánta is a halált, csak hogy megszabaduljon ebből a kínos helyzetből. A templom, az ott jelenlévők még tovább növelhették szégyenét.

A provokáló kérdés után Jézus szótlan marad. Mit mondhatott volna? Beszéljen a farizeusoknak Isten megbocsátó szeretetéről? Vagy a parázna nőnek a házasság szentségéről? Egyik fél sem volt befogadóképes – feleslegesek lettek volna a szavak.

Örök talány marad, hogy mit írhatott vajon Jézus a földre, a porba. Talán a törvény szavait (amelyek nem kívánták meg a kövezéshez az ő beleegyezését, de megkívánták a bűnös megbüntetését), amelyek szembesítették a törvény szigorú őreit azzal, hogy ebben az esetben nem tartották be a törvényt? Talán a farizeusok bűneit kezdte felsorolni? Talán csak rajzolgatott, jelezve azt, hogy nem hajlandó a csapdájukba be-

lemenni? Nem mondja ki a kedvükért sem azt, hogy az asszony bűnös, meg kell büntetni, sem azt, hogy senkit nem szabad megkövezni.

Akármit is írt a porba, irritálta vele a farizeusokat, akit sürgették a válaszát. Ekkor hangzik el az azóta szállóigévé vált mondat: „Aki bűntelen közületek, az vessen rá először követ!” A törvény igazságával szemben elhangzik az Isteni Igazság. Nem a bűnös ember feladata büntetni, ítélkezni egy másik bűnös felett!

Még a farizeusoktól is tanulhatunk: akár a jézusi határozottság, akár a földre írtak hatására, de belátták bűnösségüket, és eloldalogtak. Csak az maradt ott, aki valóban bűn nélkül való: Jézus.

Jézustól is tanulhatunk: amikor egyedül marad a szerencsétlen asszonnyal, nem tart neki erkölcsi prédikációt, nem marasztalja el bűnös tettéért. Nem fokozza a helyzet kínosságát, mert tudja, hogy aki ezt a traumát itt átélte, az nem tesz többet ilyet. Bízik abban, hogy megszületett benne a bűnbánat, és az átéltek életre szóló nyomot hagytak benne. Elegendő, ha csendesen és tapintatosan ennyit mond: „Én sem ítéllek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!”

Aki bűnös, annak nincs joga ítélni, követ dobni. Aki nem bűnös, az viszont nem ítél, nem dob követ.

Krisztus új esélyt adott a farizeusoknak és a bűnös asszonynak az életre, a bűn nélkül való életre. Számunkra is ezt adja Jézus: a változás, a megtérés, az új esély lehetőségét. Éljünk vele, és adjuk tovább! Nekünk is ez a feladatunk: a bűnös megalázása helyett a bűnös felemelése, elítélése helyett a bizalom megszavazása. A szeretet kockázata a törvény igazsága helyett. Adjon nekünk ehhez erőt az ünnepre való készülés lelkülete, és a feltámadt Krisztussal való találkozás élménye!

Március 20. – Virágvasárnap – Mk 15,1-39 – A szeretet győzhet

Kedves olvasó, remélem sikerült elvégezned a két héttel ezelőtti házi feladatot! Ma megint egy fejezetnyi evangélium vár reánk, és ha megjelenünk a templomban, akkor ezt a passió műfajában halljuk. Passió, azaz szenvedés[történet]. A látvány rémisztő. Aki Pilátus előtt összekötözött kézzel áll, politikai váddal a nyakában, annak már nincs sok esélye. Nem is érdemes védekeznie, hiszen a pogány hadúr úgysem értené, és még saját népét (az Isten népét) is kompromittálhatná. Innen már nincs visszaút, de Jézusban nem is fogalmazódik meg ez a szándék. Végig kell járnia az utat, hogy bebizonyítsa annak járhatóságát. Bebizonyítsa, hogy a világ minden gonoszságával szemben győzhet a szeretet. Miben áll ez a győzelem?

1. A kísértések, csábítások visszautasításában.
2. A hatalom, a nagyság elutasításában, a szolgai szerep elvállalásában.
3. Bátor szembenézés a fenyegetettséggel.
4. A világ fiai eszközeinek és módszereinek elvetése.
5. Az emberiség „szemet, szemért” gyakorlatának lecserélése az irgalmas és önfeláldozó jóságra.

Mindez nagy reményeket ébreszthet bennünk, egyszerű (de istenképűségreményű) emberekben. Ha Jézusunknak sikerült végigjárni megalkuvások nélkül a szeretet útját, akkor az ő példáját követve és mélységes bizalmat szavazva a teremtő Atyának, mi is esélyesek vagyunk az Úton maradásra. Bátran fityiszt mutathatunk a kísértéseknek, a fenyegetéseknek, legyőzhetjük magunkban a rossz hajlamokat, részesei lehetünk az Isten Országa építésének. Figyeljünk a mi Mesterünkre, és bizalommal tekintsünk Mennyei Atyánkra, aki az élők Istene.

A hosszú evangéliumi rész számos kérdést vet fel, amelyeket házi feladatként célszerű megválaszolni. Például: Miért nem válaszolt Jézus Pilátus kérdéseire? Mi lett volna a történet folytatása, ha Pilátus elengedi Jézust? Hittek volna neki az emberek, ha „leszáll” a keresztről? Valóban azt éli át Jézus a kereszten, hogy elhagyta őt az Atya? ... Kívánom a kedves olvasónak, hogy egyénileg vagy barátaival együtt tipródjon ezeken a kérdéseken, és jó válaszokat fogalmazva, jobban tudjanak tájékozódni a „keskeny úton”.

Március 27. – Húsvét vasárnapja – Jn 20,1-9 – Az üres sír örömhíre

Húsvétvasárnap hajnalban még sötét volt, amikor a szeretett nőtanítvány, Mária Magdolna a sírhoz sietett. Talán aludni sem tudott, alig várta, hogy még egyszer utoljára láthassa, elsirathassa szeretett Mesterét. A hiányzó kő aggodalommal töltötte el, segítségért sietett. Péter és János is megy a sírhoz – különböző lelkiállapotban. Péter tele lehetett bűntudattal tagadása, gyengesége miatt, le is maradt János mögött. A szeretett tanítvány a keresztnél sem hagyta el Jézust, ő előbb ér oda, de megvárja Pétert. Együtt szembesülnek az üres sírral. Vajon mi játszódott le a három emberben? Mária sírdogál, a férfiak elmennek. Mindhárman a halott Jézust, az embert keresik – és nem találják. Érthető a döbbenetük. Mária addig sírdogál kitartóan, amíg megjelenik neki két angyal, majd a feltámadt Krisztus. Mária a halott Jézust keresi, és nem ismeri fel az élő Krisztust! Miről ismeri fel? Arról, hogy a nevén szólítja őt. Jánossal kapcsolatban azt olvassuk: „látta és hitt”. Csak találgatni tudjuk, hogy mit hitt, de érteni biztosan nem értette még, hogy mi és miért történt.

Hárman háromféleképpen reagáltak az üres sír döbbenetére. Húsvét hajnalának eseményei mindnyájunkat szembesítenek a kérdéssel: Számodra miről szól az üres sír látványa? Képzeld a szemed elé, és fogalmazd meg, hogy Te mit hiszel! Én csak a magam hitéről tudok tanúságot tenni. Én nem láttam, mégis hinni akarom, hogy Jézus Krisztus több volt, mint egy próféta, aki meghalt, eltemették, de a tanítása és a szellemisége tovább él. Minden nagy tanító és vallásalapító sírja foglalt, egyedül Jézusé üres! Az üres sír örömhíre számomra az, hogy Krisztus feltámadt, mert legyőzte a halált. Nem fizikai hús-vér testben, nem is szellemi lényként, hanem átalakult fizikai testben, fénytestben jelent meg tanítványainak. Fizikai teste átalakult annak a szeretetnek a tüzében, amely lényéből áradt. A szeretet legyőzte a halált! Az ember eredetileg ilyen fénylő, tiszta, halhatatlan testben élhetett volna, de a bűnbeesés következtében megjelent a Földön a halál. Azóta, ha valami nagyon biztos, arra azt mondjuk, hogy halálbiztos. Az ember számára a halál végleges esemény, nagyon nehéz a mai embernek elfogadnia, befogadnia és megemésztenie a feltámadást.

Régen elég volt elhinni, hogy Krisztus meghalt és feltámadt, de a hit mögött nem állt tudás, valódi megértés még a tanítványok esetében sem. Nem a fejükkel, inkább a szívükkel, érzelmileg, ösztönösen fogadták be az örömhírt, számukra elég volt a hit, a bizalom. A mai kor emberének ez kevés. Nem elég elhinni a húsvéti eseményeket, a mai ember tudni és érteni akarja mindazt, ami akkor történt. Nincs könnyű dolgunk, mert a racionális agyunk kevés ehhez. Materiális szemszögből nézve a Húsvét titka megfejthetetlen. Nem elég hozzá a hétköznapi megismerés, hanem magasabb megismerési szintre, a szellemi megismerésre van szükség hozzá.

Kedves Testvérem! Húsvét ünnepén képzeld magad elé az üres sírt, és tedd fel magadnak a kérdést: Mit üzen ez számomra? Fogalmazd meg, hogy te mit hiszel! Ne Jézust, az embert keresd a sír körül, hanem halld meg, hogy a feltámadt és élő Krisztus Téged is néven szólít. Ha találkozol Vele, akkor már nemcsak hinni fogod a Húsvét titkát, hanem tudni is! A találkozás erejében pedig megtalálod életedben annak lehetőségét is, hogy ne csak tudd, hanem meg is értsd azt! Tiszta szívemből kívánom, hogy így legyen. Ámen.

Elefántok a célkeresztben

Interjú

Hannes Jaenicke természetvédő dokumentumfilmessel

Jaenicke úr! Küzdelem az elefántokért c. dokumentumfilmjében ön olyan állatvédőkkel, *tudósokkal és vadőrökkel találkozik, akik meg akarják óvni a kihalástól az afrikai elefántokat. Meg tudta-e állapítani, hogy a vastagbőrűek hasonlítanak hozzánk, emberekhez?*

Igen, mégpedig sokkal jobban, mint gondoltam. Mindig abból indulunk ki, hogy az emberszabású majmok hasonlóak a leginkább hozzánk, de az elefántok legalább annyira hasonlítanak. Például abban, ahogyan gyászolnak vagy ahogyan visszajárnak a „temetőikhez”. Sőt temetési szertartásuk is van. Az, ahogyan felnevelik utódaikat, annyira hasonlít a mi gyakorlatunkra, hogy az ember nem jut szóhoz.

Az említett filmben egészen közel megy az elefántokhoz. Voltak-e veszélyes helyzetek?

Heteken át a lehető legszorosabb közelségben forgattunk ezekkel az állatokkal, anélkül hogy bármi veszélyes történt volna. Nagyon ostoba és tiszteletlen módon kell meggyötörni egy elefántot ahhoz, hogy támadjon, vagy fölborítson egy autót.

Milyen körülmények között dolgoznak azok az emberek, akik elköteleződtek az elefántok védelme mellett?

Rendszeresen megesik, hogy erdőőrök életüket vesztik. A háttérben álló értelmi szerzők ázsiaiak. Az afrikai beszállítók csak töredékét keresik annak, amit az érdekeltek összességében keresnek. Az igazi pénzekre Ázsiában tesznek szert. A kínaiaknak a természethez való viszonya valóban javulásra szorul. Az afrikai útépítéseket mindenestül kínaiak szervezik. Ezért aztán megkapják a szóban forgó országok természeti kincseit. Az útépítő cégek farvizén kínaiak mennek Kenyába, hogy például a *Samburu Nemzeti Rezervátum* közelében mopedüzletet nyissanak. Amikor ezek az emberek megjelentek, hirtelen intenzív vadorzás kezdődött. Ez igen nyereséges mellékfoglalkozás, mert a kínaiak afrikaiakat szerződtetnek a vadorzásra, s aztán az elefántcsontot eljuttatják Ázsiába.

Egyedül Kínán múlik, hogy ma ismét virágzik az elefántcsontüzlet?

Kína az elefántcsont iránti kereslet hajtóereje, és annak legnagyobb piaca; utána Vietnam következik, mivel ott azt hiszik, hogy az elefántcsont gyógyítja a rákot. A Fülöp-szigetek mint a világ legnagyobb katolikus nemzete óriási piacot jelent az elefántcsontból készült kegytárgyak, főként feszületek és Mária-szobrok számára, és Japánban is él még az elefántcsont-faragás hagyománya. Nyilvánvalóan széles klientúra foglalatoskodik még mindig az elefántcsonttal, és keres vele jó pénzt.

A Vatikán mindmáig nem írta alá a fajtavédelmi szerződést. Benne van-e a katolikus egyház az illegális kereskedelemben?

Ratzinger bíboros úr még ajándékozott Obama elnök úrnak egy 60 cm magas elefántcsontszobrot. Azt hiszem, az új pápa másképp fog eljárni, de jelenleg van néhány más elintézni valója.

Hivatalosan 1986-ban világszerte megtiltották az elefántcsont-kereskedelmet. Ennek ellenére minden évben csaknem 40 000 elefántot ölnek meg. Hogyan történhet meg ez?

1996-ban elkövették azt a hibát, hogy eladták az afrikai raktárkészletet, abban a hiszemben, hogy ezzel jól tudják lakatni a piacot. Ez volt a legnagyobb hiba, amelyet valaha is elkövettek. Azóta robbanás történt a piacon. A kenyaiaknak vannak olyan kutyáik, amelyek képesek kiszimatolni az elefántcsontot. A német vámhivatal számára azonban nem téma az elefántcsont, senkinek a csomagjában nem keresik. Természetesen sok ázsiai repül keresztül Németországon. De amíg a *Korona Cirkuszban* [*Circus Krone*] brutális módon idomított, szoknyácskába öltöztetett elefántoknak kell minden este apró bűvészmutatványokat előadniuk apró koronával a fejükön, a németek egy fikarcnyival sem jobbak, mint az elefántcsonttal üzletelő afrikaiak vagy ázsiaiak.

Előbb vagy utóbb hozzá kell-e szoknunk egy elefántok nélküli Afrikához?

Egy napon mindenki meg fogja érteni, hogy egy élő elefánttal sokkal több pénzt lehet keresni, mint egy halottal. Ruandában már létrehoztak egy nemzeti parkot a hegyi gorillák számára, s ez hihetetlenül sok pénzt hoz. A bálnamegfigyeléssel is sokkal több pénzt lehet keresni, mint a bálnavadászattal.

Mit tesz Kenya a vadorzás ellen?

Minden nemzeti parkban ott vannak a *Kenia Wildlife Service* [Kenyai Vadvilág Szolgálat] vadőrei, akik gyalog, régi kalasnyikovokkal járják be a vidéket, és nagy veszélyek közepette élnek. A vadorzók viszont részben helikoptereken, a német hadsereg készleteiből származó *Heckler & Koch*-fegyverekkel nyomulnak.

Hogyan viszonyulnak a helybeliek a vadorzókhoz?

A helybeliek 90%-a küzd a vadorzók ellen, például oly módon, hogy kizárják őket saját faluközösségükből. Az afrikaiak nagyon jól tudják, hogy a birtokukban lévő természet aranyat ér, és védeni kell. Kenya problémáját a szomszéd államok jelentik. A szudáni és szomáliai háborús menekültek minden áron életben akarnak maradni Kenyában. Az amerikai titkosszolgálatok szerint a hírhedt szomáliai *Al-Shabab*-milíciák 60%-ban az elefántcsont-kereskedelemből pénzelik magukat. Ha világszerte hatékonyan megállítanák ezt a kereskedelmet, akkor elzárnák az *Al-Shabab* pénzcsapját. Ezért beszél Obama „nemzetbiztonsági ügyről”, amikor az elefántcsont a téma. E tekintetben mi, európaiak még kissé le vagyunk maradva.

Olaf Neumann

Forrás: Publik-Forum, 2014/14

Foglalkozása vadorzó

Tanzániai beszámoló egy véres üzletről

Mombasa kikötőjében kávét és teát rakodnak hajókra – és minden mennyiségben elefántagyarat. Az illegális elefántcsont-kereskedelem virágzik. A kenyai hatóságok 2013-nak csak az első felében több elefátncsontot foglaltak le, mint a megelőző év egészében. Ez drámai adat az elefántok fennmaradása szempontjából. Évente 20-40 ezer példányt ejtenek el Afrikában – a maradékot 300 000-re becsülik. Ha ilyen mértékű marad a vadorzás, akkor legkésőbb tíz múlva eltűnnek ezek az állatok.

Mivel a feketepiacon igen magas az elenfántcsont ára, egyre több vadorzó indul elefántvadászatra – Kenyában, de Tanzániában és másutt is. Mögöttük és az elefántcsont-csempészet mögött azonban egy bűnszervezet áll, emeli ki *Paul Mbugua*, a *Kenya Wildlife Service* nevű, vadállatokkal foglalkozó hatóság embere: „Az egyes vadorzók csak apró fogaskerekek a gépezetben.”

E fogaskerekek egyike, egy 56 éves tanzániai férfi kész arra, hogy a vadorzásról beszéljen. Egy feltétellel: a nevét nem akarja elárulni. Húsz éve ezzel keresi a kenyeret önmaga, felesége és nyolc gyereke számára. Fiatalemberként magasabb iskolát végzett, és állatorvos lett, de nem talált állást. Ezért alkalmi munkákat vállalt, s aztán hallott a jól jövedelmező elenfántcsontüzletről. „Akkoriban jöttek az első felvásárlók a falunkba, és érdeklődtek”, meséli. Mivel a családapa folyton pénzszűkében volt, beszállt a vadorzásba.

A vadorzók vagy katonáktól kapják fegyvereiket, vagy vadőröktől, akik a zsákmány egy részéért vagy pénzért együtt működnek a vadorzókkal. Olykor a felvásárlók is adnak fegyvert vagy muníciót. „Minden esetben csak akkor indulok el, ha megbízásom van”, mondja a férfi. „Otthon tárolni az elefántcsontot, és aztán vevőt keresni, túlságosan veszélyes lenne.”

Nyereségét jól fektette be. Fiatalabb gyerekeivel kőházban él, amelyben három kis szoba van. Itt, nem messze a tanzániai *Serengeti Nemzeti Parktól*, ez jólétnek számít, mert errefelé a szalmatetejű vályogház a megszokott. Az ajtón át rögtön a lakószobába lépünk be: rekamiégarnitúrával, szekrénnyel és televízióval van ellátva, és igen tisztának, rendesnek hat. A ház előtti karámban húsz tehén és tíz kecske kérődzik. A faluban senki sem engedhet meg magának ennyi állatot, ha tiszta úton keresi meg a pénzét.

A férfi leveszi egy elefánt fényképét a falról, hogy megmutassa, meddig nyúlnak be az agyarak koponyába, milyen mélyre kell vágni, hogy a teljes elefántcsontot ki lehessen venni. „Egészen a fülig kell vágnod, már egy tehén esetében is” magyarázza, miközben mutatóujját végighúzza a fotón. „Bika esetén még mélyebbre.” Az agyarakat macsetével vagy fejszével szedik ki.

A tanzániai kormány fogadkozásainak, hogy keményebben akar föllépni a vadorzás és az elefántcsont-csempészet ellen, nem hisz: „Egyes politusok biztosan komolyan gondolják ezt, mások nem.” Ráadásul sok kibúvó van. „A letartóztatott vadorzó legjobb esetben bíróság elé kerül. Ott a bíró pénz iránt érdeklődik, az ügyész is pénzt akar, és ha a vadorzó fizet, szabad lábra kerül.” Többnyire azonban nem is jut idáig az ügy, mivel már az őt letartóztató rendőr is szabadon engedi némi kenőpénz fejében.

Éppen ez nyugtalanítja az ENSZ-et. „Ha nemzetközi kartellek tevékenykednek egy országban, akkor az igazságszolgáltatás újabb nyomás alá kerül”, mondja *Gerhard van Rooyen*, az ENSZ drog- és bűnözés elleni szervezetének (UNODC) hivatalnoka. A régió sok államában különben is gyenge és túlterhelt a rendőrség és az igazságszolgáltatás. Ördögi kör. Az elefántcsont-kereskedelem ugyanis azért nőtt meg olyan erősen ebben a régióban, mivel az állami intézmények olyan gyengék.

Bettina Rühl

Forrás: Publik-Forum, 2014/14

Ökológiai tízparancsolat

I. Szeresd a Természetet szíveddel, eszeddel és testeddel! Őrizd meg a fajok gazdagságát teljes szépségében!

II. Ne rontsd a környezet állapotát!

III. Ne felejtsd el a jeles napokat faültetéssel, kerékpározással, kirándulással, takarékossággal, fenntarthatósági előadásokkal megünnepelni!

IV. Adj tovább a következő valamennyi generációnak jobb világot, mint amilyet kaptál! (javak, eloszlás, stabil létszám, genetikai állapot)

V. Ne ölj, ne háborúzz! Ne okozz fájdalmat, kárt, bántást embertársadnak – érző állatoknak se! Haragot ne tarts!

VI. Más természetes tulajdonát és a köztulajdont ne vedd el, ne rongáld!

VII. (mivel egyszer felhalmozódott és egyszer majd kifogy...) Alapvetően ne használj fosszilis erőforrásokat! Használd a megújuló energiákat fenntartható mérték szerint! Termelj és vásárolj helyben, és mindent a maga idejében!

VIII. Ne drogozzál, ne dohányozzál, ne részegedj le, ne légy függő!

IX. Készülj fel a házasságra, gyermekvállalásra, népességszabályozásra, a gyermekek (átlag 1,8-2,1) nevelésére. Egyetlen feleségedet, férjedet ne csald meg!

X. Törekedj az igazságra, annak megismerésére és továbbadására! Előnyért, pénzért, hatalomért ne hazudjál! Tévedéseidet lásd be és javítsd ki!

Dőry István

TARTALOM

Tanulmány
Arnold Angenendt: Mi jót hozott a kereszténység? ... 2-4
Fulbert Steffensky: Az én barlangom, a vallás ... 5-6
Michael N. Ebertz: A nagy kivonulás ... 6-7
Samuel Gregg: A katolicizmus problémái Dél-Amerikában ... 8-9
Ulrich von Schwerin: És hirtelen hinduk lesznek ... 10-11
Michael Schrom: Isten nélkül, de vallásosan ... 12-13
Interjú
Egyetlen Isten minden vallás mögött? (P. Schmidt-Leukel) ... 14-15
Életpélda
Hugo Enomiya-Lasalle ... 11
Ida Kempel: Jonatán tojása ... 26
Gyerekeknek Moha-mese
A kísértet ... 16-17
Úti beszámoló
Király Ignácz: Párizsban járt az ősz ... 18-20
Közösségi élet
Csizovszki Sándor: Pillanatképek a BOKOR életéből ... 21-22
Meditáció
Garay András: 7. stáció ... 23-24
g. i.: Mikor jön el...? ... 24-25
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések ... 27-29
Környezetvédelem
Olaf Neumann: Elefántok a célkeresztben ... 30
Bettina Rühl: Foglalkozása vadorzó ... 31
Dőry István: Ökológiai tízparancsolat ... 31

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2016. február végéig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára csekély mértékben emelkedik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés ***1650,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***2900,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

Immanuel Kant a vallásról

Mivel a vallás nem támaszkodhat az elméleti ész logikájára, hanem csak a gyakorlati ész erkölcsi érzékére; a vallást az erkölcsiség szempontjából kell megítélnünk.

Az egyház és a dogmák annyit érnek, amennyire elősegítik az emberi faj erkölcsi fejlődését.

Az igazi egyház azoknak az embereknek a közössége, akiket ha szétszórtan élnek is, a közös erkölcsi törvény előtti hódolat egyesít. Ilyen közösség alapításáért élt és halt meg Jézus: az volt az igazi egyház, amelyet ő hirdetett a farizeusok papi hatalmával szemben.

A halála után kialakult újabb papi uralom majdnem legyőzte Jézus gondolatát. Jézus közelebb hozta a földhöz az Isten Országát: de nem értették meg, s Isten országa helyett a papok birodalmát alakították ki közöttünk.

Ismét hiedelmek és szertartások foglalták el az életben tanúsított jóság helyét. Ahelyett, hogy a vallás egyesítette volna az embereket, ezernyi felekezetre, szektára osztotta fel őket. Mindenféle „kegyes ostobaságokat" vernek beléjük, amelyek útján hízelkedéssel nyerhetik meg az Egek Urának kegyeit.

A romlottság mélypontja pedig az, amikor egy egyház eszközzé válik a kormányok kezében, amikor a papság a teológiai ködösítés és a politikai elnyomás eszközévé válik a hit, a remény és a szeretet útmutatása helyett.

(Idézi Nyíri Tamás: A filozófiai gondolkodás fejlődése, Szent István Társulat, Budapest, 1977, 310-311.)

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVII/1. (155.) szám

Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Balogh Zoltán
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2016-ra (postaköltséggel):
Belföldre: 2900,– Ft
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVII. évf. 2. szám

2016. április

275,– Ft

Pál vagy Jézus?

Három tanulmány Pál apostol teológiájáról

A BOKOR archívumából: Pünkösdi beszéd 1987-ből

Moha-mese

Búcsú Juhász Károlytól

Emlékezés Turiák Ildikóra

Olvasók fóruma

Novella Jézus peréről

Iharosberényi keresztút

Vasárnapi szentírási elmélkedések

A vallások és a környezetvédelem

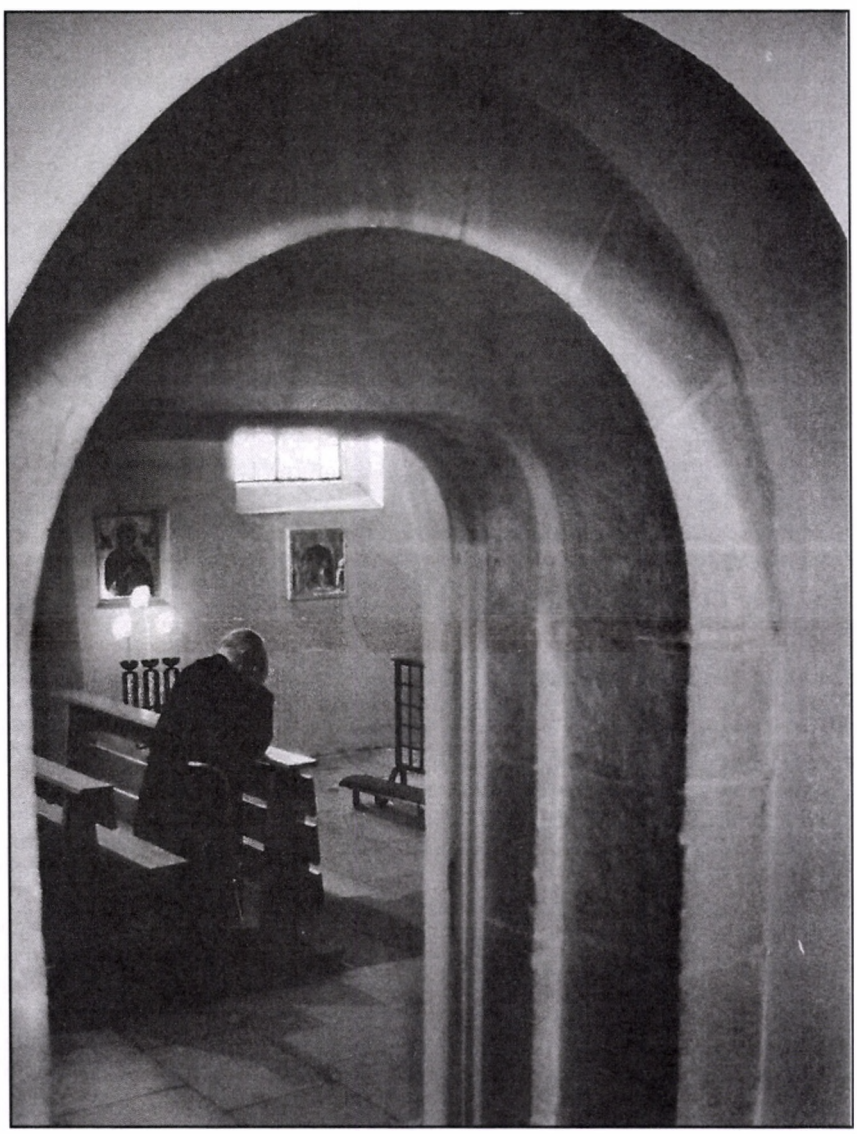

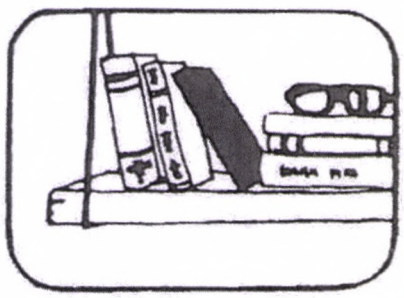

Hubertus Halbfas

Intézmény – hatalom – evangélium

Egy régi téma új vonatkozásai

I. A jézusi kezdet

Központi formuláiban minden keresztény egyház olyan hitet vall meg, amelyben Jézus élete nem fordul elő. A hitvallások, ahogyan tanítják és mondják őket, Jézust – keresztre feszítésétől eltekintve – Krisztus-értelmezésekkel helyettesítik; így aztán a Názáreti Jézus, az ő élete és programja nem jelenik meg bennük. Ez a hitvallásokban tátongó „lyuk” annak köszönhető, hogy Pál apostol kiszorította a történeti Jézust, akivel személyesen nem találkozott, és nyilvánvalóan nem is fáradozott azon, hogy pontos ismereteket szerezzen róla és az ő „Isten országa-üzenetéről”, noha fölkereste Pétert, és tizenöt napig nála maradt (Gal 1,18). Talán azért nem akart függőségbe kerülni a szem- és fültanúktól, mivel súlyt helyezett arra, hogy az „ő” evangéliumát „nem emberektől vette át és tanulta, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából kapta” (Gal 1,12). Mindenesetre Pál átlépett mindazon, ami Jézust mozgatta életében, és amit Jézus tanított. Ha csak „az ő evangéliuma” létezne, akkor Jézusnak még halvány körvonalai sem állnának előttünk: nem ismernénk egyetlen példabeszédét sem, nem lenne Hegyi beszédünk, Miatyánkunk, semmit sem tudnánk Jézus életéről és viselkedéséről.

Jézust az életnek az a rendje érdekelte, amelyet „Isten uralmának” avagy „Isten országának” nevezett: ez nem valami túlvilági valóság, hanem az emberek körében gyakorolt életmód. Jézus beleírta a mindennapi életbe annak isteni rendeltetését. Ezt provokatív, nyílt asztalközösségek gyakorlásával mint tanításának jelképével és megvalósításával tette konkréttá.

Ha közelebbről szemügyre vesszük Jézus tanítását, akkor a lehető legnagyobb általánossággal találkozunk. Szinte egyáltalán nem esik szó zsidókról vagy nem-zsidókról, hanem általában véve emberekről. Példázataiban olyan emberek cselekszenek, akik sem nem zsidók, sem nem görögök, semmiféle kiemelt fajt nem testesítenek meg: *egy ember* vet magot a földjébe, ültet mustármagot, talál kincset a szántóföldben, keres egy elveszett bárányt, rendez nagy lakomát...; *egy férfi* hív vendégeket vacsorára, egy férfinek van két fia, egy gazdag férfinek volt egy intézője...; *egy nő* rejt kovászt a lisztbe, keresi az elveszett drachmát; egy özvegyasszony megy el a bíróhoz... és így tovább. És ha megnevezhető csoportok tagjairól van szó, például a Templomba fölmenő farizeusról és vámosról, ezek akkor is egyszerűen csak különböző embertípusokat képviselnek.

Jézus, az elbeszélő és bölcsességtanító számára Isten bele van írva a hétköznapokba. „Ő fölkelti napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek” (Mt 5,45). Korlátlan általánossággal találkozunk itt is. Mindenütt lehet találkozni olyan emberekkel, akik követik az összes parancsok „foglalatát”, és megélik az igaz embertársiasságot, meg olyanokkal, akik megtagadják ezt az elvárást. Még ha Jézus zsidó volt, és saját népéhez szólt is, olyan erkölcsi felfogást képviselt, amely összeköti a zsidókat, a szamaritánusokat és a pogányokat.

Jézus egy alkalommal így foglalta össze a maga hitfelfogását: *„Szeresd az Urat, a te Istenedet, teljes szíveddel, teljes lényeddel és teljes gondolkodásoddal! Ez a legnagyobb és első parancs. A második hasonló hozzá: Szeresd embertársadat, mint önmagadat! Ezen a két parancson függ az egész törvény és a próféták is”* (Mt 22,37-40).

Vagy itt van az irgalmas szamaritánusról szóló történet (Lk 10,25-37). Ez is túllép az ókori kultúra bevett elhatárolódásain. Jézus korában zsidók, rómaiak, szírek és görögök keveredtek az országban – mégis zsidók, rómaiak, szírek és görögök maradtak. Saját népükön belül egymástól távolságot tartva éltek a farizeusok, szadduceusok, esszénusok, szamaritánusok. Az efféle „világos viszonyok” biztonságot nyújtottak arra nézve, mit kell tenni, illetve mit kell kerülni. Az erkölcsi felfogás megalapozza az erkölcsi magatartásmódokat egy társadalmi renden belül, stabilizálja azt, és egyúttal elhatárol más csoportoktól.

Jézus most elbeszéli annak az embernek a történetét, aki rablók kezébe esett. A két klerikus, akiktől a leginkább lehetne segítséget várni, „elmegy mellette”. Annál csodálatosabb, hogy pont egy szamaritánus megy bele a dologba, és közben minden elvárható mértéken túllép. Jézus nézőpontjából nincs olyan kategória, amely eleve meghatározza, ki az embertárs a másik számára: sem a törvény vagy a szokás, sem a nyelvi, kulturális vagy népi hovatartozás. – Leginkább a pap és a levita véli tudni, mi az „Isten akarata”. De az a gondolat, hogy Jeruzsálem és Jerikó között, egy útszéli árokban találkozhatnak Isten akaratával, soha nem érintette meg őket. Ezzel szemben Jézustól távol állt, hogy a vallás hagyományos helyeire korlátozza Istent.

Ahogyan Ámosz, Mikeás vagy Izajás esetében, Jézus istenhite is az emberek életkörülményeibe van beleágyazva. Az embertárs válik „Isten helyévé”. Az ebben rejlő igény túllép minden kulturális vagy vallási szétválasztáson. De az a hit, amely túlságosan pontosan akarja tudni, mi igaz, és mi hamis, és az egykor definiáltat állítja szembe azzal, ami még nyitott, talán nagy jellemvonásokkal és fenséggel díszíti „Istenét”, de ezen túlmenően nem találja meg őt a hétköznapi valóságban és a nem várt dolgokban. Ezért „Isten megtalálását” nem ritkán megelőzi az a követelmény, hogy elengedjük a gyermekkor Istenét, a katekizmus vagy a későbbiekben tanult teológia Istenét, a százszor szent hagyomány Istenét, és így szabaddá váljunk valami másra, olyasmire, ami keresztülhúzza saját terveinket és érdekeinket.

Jézus evangéliuma tulajdonképpen nem is tanítás, hanem olyan

életmód, amelyet nem kell érvekkel igazolni, mivel meggyőző ereje önmagában rejlik. Annak a keresztténységnek az igazságát, amely megvalósítja, amit Jézus az Isten országáról mondott, nem kell elhinni, nem kell bizonyítani, sem megvédeni. Ebbe az életmódba belebocsátkozni nem az értelem feláldozását követeli, hanem érzékenységet, embertársiasságot és minden élővel való együttérzést. Az a kereszténység, amely Jézus tanításával szembesülve megtér önmagához, olyan valóság, amelyről önmagának ma még fogalma sincs.

Jézus evangéliuma nincs hatóságok igazgatásának alávetve, hanem a keresztény egyházak határait túllépve utat tör magának. Ez hatott már a francia forradalom „Szabadság, egyenlőség, testvériség” programjában vagy az Emberi Jogok Nyilatkozatában; ez folytatódik az európai államok szociális törvényhozásában, a Nemzetközi Vöröskeresztben vagy olyan szervezetekben, mint az Orvosok határok nélkül vagy a WWF (World Wide Fund for Nature), még ha nem áll is fenn köztük történelmi oksági összefüggés.

II. A páli értelmezés

Pálnál aztán teljesen eltolódik az „evangélium” szó jelentése. Jézus „Isten országa-üzenetének” helyébe a megfeszített és feltámadott Jézus hirdetése lép. Pál engesztelő áldozatként értelmezi Jézus halálát; képes „kiváltásról”, „megváltásról” vagy „megszabadításról” beszélni, és kijelenteni, hogy „Krisztust, a mi húsvéti bárányunkat feláldozták”. Ennek értelmében Isten csak Jézus véres áldozati halála által engesztelődött ki a bűnös emberiséggel. Mindenesetre aki egy effajta engesztelési felfogás híve, annak választ kell adnia arra a kérdésre, kicsoda és milyen az az Isten, aki megkövetel és elfogad ilyen engesztelést.

Jézus szerint semmiféle engesztelő halálra nincs szükség ahhoz, hogy az emberek kiengesztelődjenek Istennel. A „tékozló fiú” példabeszédében az apa tárt karokkal fogadja hazatért fiát. A kiengesztelődés előfeltétele mindössze a fiú belátása, hogy hazatér; az apa semmiféle engesztelési teljesítményt nem követel. A Jézus tanítása és élete által bemutatott Istennek semmi köze sincs „áldozati halálhoz” vagy elégtételhez. Az Isten általi elfogadottsághoz a farizeus és a vámos példabeszédében is elegendő a kérés: „Istenem, légy irgalmas hozzám, bűnöshöz!” Nincs gyóntatószék, nincs feloldozás, nincs kegyelemközvetítés szentségek és egyház által, nincs semmi, amit valamiféle papságnak kellene kizárólagos jogkörrel közvetítenie.

Következésképpen Jézus evangéliuma lényegileg különbözik Pál Jézus-értelmezésétől, amelyben már nem fordul elő Jézus „Isten országa-programja”. A történelmi fejlemények Pál útját folytatták. Jézus gondolkodását az határozta meg, hogy Isten minden egyes ember számára közvetlenül jelen van, Pál viszont Jézus halálát kívánja meg közvetítői teljesítményként, aztán ennek megfelelően átértelmezi Jézus felfogását a közös étkezésről, és alapot ad ahhoz, hogy a további fejlődés folyamán létrejöjjön a mai egyházfelfogás.

Ezért aztán teljesen következetes dolog, hogy az Apostoli Hitvallásból hiányzik a történeti Názáreti Jézus. Ez a Credo-beli „lyuk” mindmáig folytatódik a teológia rendszerében, és ezt nem is igen érzik hiányosságnak. De ameddig a kereszténység Pál értelmezésében látja Jézust, addig a modern gondolkodás és a páli hit tovább fog távolodni egymástól – és ez fokozódó hitvesztéssel jár.

Pálnál új alaphangot kap az evangélium fogalma. Pál immár „hitbéli engedelmességet” követel: „Aki más evangéliumot hirdet, mint amit mi hirdettünk nektek, átkozott legyen, még ha mi magunk lennénk vagy egy mennyei angyal lenne is az. Amit mondtam, még egyszer megmondom: Aki más evangéliumot hirdet nektek, mint amit elfogadtatok, átkozott legyen” (Gal 1,8-9)! Már a 2. Tesszaloniki levél ennek az üzenetnek az elfogadásától vagy elvetésétől teszi függővé, hogy milyen sors vár az emberre az ítéleten: „Akkor [Isten] megbünteti majd azokat, akik Istent nem ismernek és Urunk Jézus Krisztus evangéliumának nem engedelmeskednek. Ezek örök kárhozattal lakolnak: távol kell lenniük az Úr színétől és fölséges hatalmától azon a napon, amikor eljön, hogy szentjei között ünnepeljék őt, és megcsodálják őt mindazok körében, akik elfogadták a hitet” (2Tessz 1,8-10a). Jézus evangéliuma még korlátozások nélküli örömüzenet volt, most azonban megjelenik az a fenyegető felhang, amely a későbbiekben egyre inkább megerősödik.

Aki azonban „hitbéli engedelmességet” követel, az mások ellenőrzésére épít, és ezzel a dolgok olyan alakulását mozdítja elő, amely fokozott fenyegetéssel felel minden eltérésre. Már az apostoli kor peremén megjelenik az a jelszó, hogy az eretneket kerülni kell – függetlenül attól, hogy etikai vagy dogmatikai problémákat támaszt-e –, még csak köszönteni sem szabad őt, és ki kell taszítani a közösségből (ld. 2Jn 7-11). Itt kezdődik az egyház inkvizíciós gyakorlata, amelynek történelmi kibontakozása közismert.

Ezzel szemben az az igazság, amelyre Jézus hív, nem teológiai, nem kísérleti vagy tudományos igazság, nem tapasztalati, logikai vagy metafizikai állítás, hanem minden kort túlélő igény – a szeretet igazsága.

III. A konstantini fordulat

A római birodalomban azután egy vallási igényekkel fellépő világrenddel szemben kellett helytállnia a fiatal kereszténységnek. Ez kompatibilis szervezeti struktúrákhoz vezetett, és Konstantin császár értett ahhoz, hogy ezeket végül felhasználja. Elfogadta a kereszténységet, amely attól kezdve államhordozó elemként fejlődött tovább. Az erre alkalmas níceai krisztológiából azonban teljesen hiányzik Isten országának emlékezete, ami ezt a krisztológiát stratégiailag hasznossá, de eredetében eretnekké tette. Amint végül Theodosius császár idején ez az Isten országától megfosztott vallás egyedüli államvallássá vált, a továbbiakban a trónon ülő Krisztus igazolta a politikai uralmat. A vándortanító Názáreti Jézus eltűnt a fenségesen uralkodó Krisztus mögött, akinek a típusában mindenekelőtt az isteni tulajdonságok az érdekesek. Csakhogy Jézus nem arra szólított fel, hogy hellenista tant alakítsunk ki róla, hanem arra, hogy népének prófétai hagyományát követve támaszai legyünk a szegényeknek és gyámoltalanoknak, és ebben ismerjük fel Isten akaratát.

Az imént vázolt paradigmaváltás, az ún. konstantini fordulat a legnagyobb váltás a kereszténység történetében. Ha a kereszténység melletti döntés idáig hátrányokkal, értetlenséggel, fenyegetettséggel, elnyomással, üldöztetéssel, sőt halálbüntetéssel járt együtt, akkor ez a státus most már a közéleti karrier előfeltétele. Ha az egyházközségekben eddig nem nézték szívesen a

keresztények katonáskodását, sőt kezdetben szigorúan kárhoztatták azt, az egyház most államhordozóvá, tehát a katonai morál dolgában is illetékessé válik. Ha a papok 313-ig különleges veszélynek voltak kitéve, most fizetett állami hivatalnokká válnak, és a válogatott kiváltságokat élvező osztály tagjai lesznek. A konstantini fordulat a kereszténység olyan kibontakozását indította el, amely kölcsönhatást hozott létre a vallás és a politika, a császárkultusz és az istenkép, a kereszténység és a társadalom között. Az ebből fakadó, hosszú távú átalakulások a következők:

1. A kereszténység immár államvallásként és államkultuszként jelent meg a Római Birodalomban. Az egyház kezdett a birodalom modellje szerint átalakulni. Ez következményekkel járt a hit értelmezésére vonatkozóan is: a császárról alkotott kép vált a kultusz képének mintázatává, s az Imperátor határozta meg a Pantokrátor képét, aki hamarosan nagyhatalmúan nézett le a gyülekezetre a bazilikák apszisairól.

2. A „religio licita” [„engedélyezett vallás”] Konstantin által adományozott státusa csupán a kezdet jogi legitimációs formulája volt. Ténylegesen rögtön bekövetkezett a kereszténység kiváltságossá tétele a római vallási hagyományokkal szemben. Amikor I. Theodosius császár végül kizárólagos államvallásnak ismerte el a kereszténységet, akkor „kötelezően és az állami jogrendszer által kikényszerítve minden állampolgár egyúttal keresztény is lett. Az ‘ember egyenlő keresztény’ azonosítást állami oldalról hajtják végre, figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy az evangéliumok nem ismerték a közös kultusznak ezt – a minden ókori birodalomban megszokott – állami kényszerét, épp ellenkezőleg, az örömhír elfogadása ott a ‘kevesek’ ügyeként jelent meg, ráadásul azzal a kilátással, hogy e kevesek ‘bárányokként farkasok közé kerülnek’” (Albert Mirgeler). E folyamat révén most már intézményesen létrehozott magatartássá vált az intolerancia, amit eleinte mindenekelőtt a zsidók éreztek a bőrükön, a rájuk szabott külön törvények, illetve a túlkapások révén.

3. Az egyház ezzel császári egyházzá vált. Már a megkereszteletlen Konstantin „az egyház külső ügyeiben illetékes püspökének” nevezte magát, és elnökölt a 325-ös níceai Ökumenikus Zsinaton, amelynek határozatait jogi erővel ruházta fel. Lehetséges hogy az isteni Krisztust mindig is csak a „sol invictus” [„Legyőzhetetlen Nap”] modellje szerint látta, afféle napistenként, akinek képmása és földi képviselője őbenne magában jelent meg. Ezáltal döntően uralmi távlatba helyezte az Istenről alkotott felfogást, távol mindattól a közvetlenségtől és bizalmasságtól, amelyet Jézus az „Abba/Atya” megszólítással közvetített. Az egyház intézményes alakja és eredete között fennálló különbség, amelyet nem lehet túlbecsülni, egyre nagyobbá vált. Ennek egyik következménye a nyugati uralkodók „Isten kegyelméből való” uralkodása lett. A konstantini fordulat utáni új struktúrák lényeges okaivá váltak annak, hogy a hangsúly eltolódott a testvériességről a hivatali tekintélyre, a felszabadult szeretetről a bűntől és a kárhozattól való félelemre.

4. A krisztológiát most mindenekelőtt az uralkodás gondolatkörében művelték, mégpedig azzal, hogy az „isteni Urat” szembeállították a „császár úrral”. Ettől fogva Krisztusnak már szinte kizárólag csak isteni mivolta volt érdekes, teljesen célirányosan elgondolva, hiszen „szerepe immár az uralom lehető legnagyobb mértékű istenítése” lett (Mirgeler), úgyhogy mindaz, ami összefüggésben állt az uralommal, immár a szentségbe merítve jelent meg. Innen ered Krisztus emberségének megrövidítése, istenségének egyidejű túlhangsúlyozása mellett.

5. Az egyház hierarchizálódása ugyancsak fölerősödött. Minden egyházi hivatal részesült az uralmi tekintélyből. A klérus 313-ig mindenekelőtt a keresztény népet képviselte az üldöző állam szemében, most viszont – az állami hierarchiával analóg módon – a papokat szembeállították a néppel.

Néhány történész úgy véli, hogy a konstantini fordulattal együtt járó paradigmaváltás nélkül a kereszténységnek nem lett volna jövője. Ezt a kérdést aligha lehet eldönteni. De nem is arról van szó, hogy más történelmi folyamatot kívánjunk, hanem arról, hogy kritikus visszatekintéssel elemezzük e fordulatnak a jelenre ható következményeit, amikor is nyilvánvalóan ott tartunk, hogy végérvényesen kilépjünk ebből a paradigmából.

Visszatekintve a konstantini fordulat olyan eseménynek bizonyult, amelynek különféle következnényei túlterhelték az egyházat. Az egyházi hivatalviselők és a teológusok spirituális téren nem tudtak megbirkózni

a társadalmi felemelkedéssel és a hatalom hirtelen megnövekedésével; az ehhez szükséges lelki tulajdonságok éppúgy hiányoztak belőlük, mint az a kritikus képesség, hogy ellenálljanak az uralkodás kísértéseinek. Azáltal, hogy a birodalom népessége számára (I. Theodosius 380. február 28-i vallási törvénye nyomán) kötelezővé vált a Níceai Hitvallás, az eretnekek az állam ellenségeivé váltak.

„Hogy a kereszténység császári támogatás nélkül is uralkodó vallássá vált volna-e, nehéz megmondani, de szabad kétségbe vonni. A Julianus császár által elképzelt napkultusz tágas ernyője alatt a pogányság még sokáig életképes lett volna. Alighanem inkább I. és II. Theodosius erőszakos tilalmai vetettek véget a régi vallásnak, mint követőinek kihalása” (Marion Giebel).

Összességében az egyház többé sosem volt képes kiheverni azt a behatást, amelyet a konstantini fordulat alapvető változásai miatt szenvedett el, és sosem tudta a jézusi eredet szellemében feldolgozni a végbement hatalmi változásokat. Az erre irányuló szórványos kezdeményezések, amelyek újból és újból fölbukkantak, és amelyek ma fokozottan jelentkeznek, megerősítik ezt az egyház egészére és annak hierarchikus képviseletére vonatkozó ítéletet.

IV. A tekintélyi igazság

„Az igazsággal kapcsolatos, jellegzetes ethosz radikalitása, ami előfeltétele az eretnekség egészen sajátos értelmezésének, csak a kereszténységben található meg, és ennélfogva az eretnekség tulajdonképpeni lényege csak itt létezik”, állapítja meg Karl Rahner. A kereszténység kezdettől fogva ténylegesen azáltal különült el kulturális környezetétől, hogy kinyilatkoztatásból eredeztette a maga igazságát, továbbá ebből következően azáltal, hogy „tekintélyi módon alapozta meg, őrizte meg és mutatta be ezt az igazságot, illetve kemény büntetést szabott ki az ily módon kétségbevonhatatlannak tekintett igazság bármiféle megsértésére”.

Jóllehet a kereszténység ugyanarra a bibliai hagyományra épül, mint a zsidóság, az igazsághoz fűződő visszonyát illetően a két hagyományág összehasonlíthatatlanul idegen maradt egymástól. A zsidóság nem ismert sem dogmákat, sem kifejezett hitvallásokat, sem olyan tekintélyi jellegű tanítói hatóságot, amely a hit megfogalmazása fölött őrködött volna. Kizárólag a hit és az istentelenség, illetve bálványimádás közti különbségtétel jellemezte. Ezzel ellentétben a kereszténység igen hamar szilárd „didakhé”-ként [„tanításként”] jelent meg (Róm 6,17; 16,17; Fil 4,9), amelynek fokozódó kibontása a nézetek folytonos szétválásához és egyre erősödő konfliktusokhoz vezetett.

1. Noha a korai egyházatyák még síkraszállnak a mellett, hogy meg kell tűrni a másként gondolkodó kereszténeket, de már találkozunk – olykor egy és ugyanzon szerzőnél is – olyan gondolati játékokkal és fenyegetésekkel, amelyek megalapozzák az elnyomó/megtorló eljárás lehetőségét: „Amikor a testi körülmetélés még szokásban volt, az ilyen bűnösöket karddal ölték meg; most azonban, mivel Isten hűséges szolgái körében szellemi körülmetélés kezdődött meg, szellemi karddal ölik meg a gőgösöket és önfejűeket, kitaszítván őket az egyházból” (*Cyprianus*, +258, 4. levél Pomponiuszhoz, 4. rész). Ezzel a felfogással kapcsolatban már csak a megváltozott politikai feltételeket kell elképzelnünk, és máris láthatjuk, hogyan szabadul ki a szellem a palackból.

2. A konstantini fordulat e tekintetben is meghozta az erőszakalkalmazást. A Diocletianus által a keresztények ellen elrendelt elnyomási fajtákat most könnyűszerrel alkalmazni lehetett a zsidókra és az ellenálló „pogányokra”. A misszió és az oktatás évszázadokra menően olyan uralmi céllá vált, amely nem utolsósorban a birodalmi érdekpolitikának engedelmeskedett. *Lactantius* (kb. 250 – kb. 320) még ennek az új korszaknak a küszöbén, hamarosan a konstantini irányváltás után elkezdett „az üldözők halálnemeiről” írni, „hogy mindazok, akik távol álltak az események színterétől vagy akik majd később jönnek világra, megtudják, hogy neve ellenségeinek kiirtásával és megsemmisítésével a magasságbeli Isten miképpen mutatta meg hatalmát és fenségét”. 346/348 körül pedig *Firmicius Maternus* pogányok elleni, Konstantius és Konstans császárnak címzett vádirata azt támasztja alá példákkal, hogy mostantól hogyan kell föllépni a „pogányok” ellen: „Vegyétek el, vegyétek el bátran, legszentebb császárok, a pogány templomok díszeit! Táplálják csak ezek a bálványok a pénzverdék tüzét vagy az ércbányák olvasztóinak lángját! Minden fogadalmi ajándékot használjatok saját javatokra, és tegyétek azokat tulajdonotokká! A pogány templomok megsemmisítése után Isten erejéből még magasabbra hághattok...”, hogy azután 5Móz 13,6-10-re hivatkozva így oktassa a felsőbbséget: „Isten minden módon üldözi a bálványimádás gaztettét...: Sem a gyermek, sem a testvér kíméletét nem parancsolja meg, sőt még a szeretett feleség testébe is belemártja a bosszú kardját”.

3. A leírt problémamezők nyoma mélyen belevésődött az egyházon belüli gondolkodásmódba és viselkedésbe. Ha meg akarjuk törni ezeknek az igézetét, akkor ez csak a megismerés azon lépéseinek során lehetséges, amelyeket *Siegmund Freud* így jellemzett: „emlékezés, ismétlés, feldolgozás”. Az egyszeri visszaemlékezésben nincs elég erő az új magatartás megalapozásához. Ezért az ösztönös tagadási és elfojtási mechanizmusok legyőzéséhez elengedhetetlen a belső viták megismétlése, az érzelmi részvétel és a racionális elemzés. Ha a pszichoanalitikus rámutat, hogy csak az a beteg, aki jobban szenved a tüneteitől, mint amekkora nyereséget jelent neki az elfojtás, csak az kész saját tudati cenzúrájának lazítására annak érdekében, hogy az elfogadott emlékezésből átlépjen az új önértelmezésbe – akkor ez azt jelenti, hogy az egyház számára is ez az előfeltétele egy új paradigma létrejöttének.

A probléma itt megnevezett vonatkozásai természetesen teljes mértékben eltekintenek attól az alapvető filozófiai és teológiai problematikától, amelybe az Istenről való beszéd ma belekerült, és amelynek, „tekintettel a kereszténységi gyakorlatra, semmi esélye sincs arra”, hogy az embereknek „közvetíteni” lehessen. Mivel azonban ez a problematika spekulatív szempontból mégis szükségszerű, ennek „az lenne a következménye, hogy az egész teológiát már csak az antinihilista remény ontológián túli, és ennyiben költői metaforanyelvként lehetne felfogni” (H. R. Schlette). Hogy ezen a nyomon haladva hogyan lehetne helyesbíteni, és ugyanakkor nyelvi síkon bemutatni a keresztény örökséget, az mindmáig megoldatlan probléma.

Forrás: imprimatur, 2015/4

Saulus, vagy Paulus, vagy Jézus?

Az elsődleges kérdéscsoport, amellyel szembe kell nézni: a jézusi-páli szembenállás, amelynek sajnálatos végeredménye a „páli kereszténység” lett. Hogy a két személyiség különbözősége mennyire nyilvánvaló, kitűnik abból is, hogy Jézusnál nem találunk olyan szélsőséges kijelentést – legalábbis azok között, amelyek megbízhatóan visszavezethetők hozzá –, hogy az egész emberiség romlott, eredendően bűnös és menthetetlen. Ilyen tartalmú kijelentések Jézusnál a Sátánra vonatkozóan találhatóak, elsősorban jánosi megfogalmazásban (Jn 8,44), és csak nagy bizonytalansággal azonosíthatóak az eredeti jézusi mondanivalóval.

Jézus élete és egész működése az ő ősbizalmáról szól, amely az eredendő jóra, a változni akarás pozitív feltételezésére épít. Ő felsőbbrendűségi tudat, lenézés, megvetés és mások megbélyegzése nélkül élte le életét, hiszen még Júdástól sem határolta el magát az utolsó pillanatig, és Pétertől sem vonta meg bizalmát. Szinte hihetetlen, de még Heródest sem küldte a pokolba, pedig bizonyosan volt vele elég gondja, és Pilátust sem. Másrészről pedig senkinek sem osztogatott előjogokat, legföljebb a megvetetteknek és kirekesztetteknek, hiszen válogatás nélkül szólított fel mindenkit a megtérésre, de ugyanilyen alapon el is fogadott mindenkit: Zakeust, Simon farizeust, leprást, vérfolyásos asszonyt, szegényt és gazdagot, farizeust és vámost, jókat és roszszakat.

Ezzel szemben Pál számára meghatározó volt fundamentalista, fanatikus farizeusi előélete, amelynek következtében állandó harcban állt önmagával és szerinte alulteljesítő sorstársaival; meghatározta őt saját „alulteljesítése” – amelyet élete kudarcaként élt meg, hiszen túlfűtött törvényteljesítési kényszere zátonyra futott –, és ennek folyományaként a Názáreti követőire irányuló fékezhetetlen bosszúvágya is, amely végleg kifordította önmagából. Ez a „teljesítménykudarc” köszön vissza új közegében is, miután csatlakozott a Názáreti követőihez. Nem véletlen, hogy még ott is állandóan harcol, bizonyít és érvel. Ha kell, ha nem, szembeszáll Péterrel (Gal 2,11-14), de névtelenül szembeszáll minden hithirdető társával is, hiszen dicsekvése szinte önhittnek tűnik: „többet fáradoztam mindnyájuknál” (1Kor 15,10), „többet fáradtam, börtönbe többször vetettek, sokszor forogtam halálveszélyben, veszélyben népemtől, veszélyben a pogányok között…” (2Kor 11,23.26).

A megfelelési kényszer jellemző Pál megtérésére is, amelynek legfőbb bizonyítékaként „legalább olyan” látomással rukkolt elő, amilyen a többi apostolnak volt, akikkel szemben a kezdeti közösség éppolyan elvárást támasztott: igehirdetői tevékenységüket látomásokkal kellett igazolniuk. Pál damaszkuszi víziója alapvetően saját megerősítését, apostoli tekintélyének és jogainak igazolását szolgálja, mert ebben sem akar lemaradni.

A benne feszülő, önmagával és Istennel szembeni kielégítetlenség jelenik meg abban, hogy megállapítja a „világ eredendő gonoszságát” és az „Isten ügyére vonatkozó totális alkalmatlanságát”: „Megnyilvánul az égből Isten haragja az emberek minden istentelensége és gonoszsága fölött, azokkal szemben, akik Isten igazságát rosszindulatból elfojtják” (Róm 1,18). Elég, ha a klasszikus páli kiindulásra gondolunk, amelyet a zsoltárokból kölcsönzött ugyan, de épp ezért jellemző: „Nincs igaz egy sem, nincs, aki értene, nincs, aki Istennel törődne. Mind tévelygenek, romlásra váltak valamennyien, egyetlen egy sincs, aki jót tenne. Tátongó sír a torkuk, és nyelvükkel csalárdul szólnak” (Róm 3,11-13; Zsolt 13,2-5).

A Római levél tipikus önarcképe Pál megtérésének, és egyben mércéje lett minden megtérésnek is: Pál ketttőssége, örökké kielégületlen azonosulni akarása a Törvénnyel, illetve annak egyidejű megkérdőjelezése, sőt szembefordulása személy szerint Jahve Istennel is, másrészről viszont azonosulni akarása az új, jézusi Istennel, és kettősségéből következő egyidejű kétkedése, vagy másképpen fogalmazva korrekciós kényszere – mindez nyomaiban emlékeztet a freudi „Ödipusz-komplexus”-ra, amelyben felszínre kerül azonosulásának bizonytalansága, az, hogy az új „vallási felettes én” még nem férkőzött be személyiségének középpontjába. A korábbi elvárással (az ószövetségi törvénnyel) azonosulni akart, de képtelen volt rá, mert az túl agresszív követeléseket támasztott vele szemben; majd felcserélte azt egy olyan elvárásra, amely már teljesíthető volt ugyan, de számára a válasz nem volt elég „agresszív” belső kudarcának orvoslásához.

Így alakult ki Pálban sajátos, burkolt szembefordulása Jézussal és azzal az „engedelmes” magatartással (ld. Mt 26,39), amely számára elégtelennek és hiábavalónak tűnt a sértett Istennel szemben, mivel nem orvosolta vallási kielégületlenségét. Ezért egészítette ki Jézus szelíd engedelmességét egyfajta kudarcáthárító mechanizmussal, és ennek áldozata – mint helyettesítő, jóvátételi áldozat – Jézus maga lett. Ennek alapján lehet megérteni, hogy Pál nem tartotta elégségesnek az Istenhez mint atyához fűződő, agressziómentes jézusi viszonyt, mert az nem vezette el Istennel szembeni agressziója katarzisához. A jézusi azonosulni akarás helyébe felépített egy olyan ideológiát – udvariasabban szólva teológiát –, amely agresszív válasz lett az isteni agresszivitásra, és e szerint alakította át a jézusi választ, vagyis a szeretett fiát odaadó Isten mellé odafestette a kérlelhetetlen, kiközösítő, magától elidegenítő, ítélő Úr árnyékát. Ennek következtében számára újraértelmezendővé vált az eredeti a jézusi üzenet. A „javított kiadásban” aztán megjelent szembenállása az ószövetségi Istennel, de egyidejűleg – mint elégtelennel – magával Jézussal is. A Pálban feszülő agresszió a direkt szembefordulás helyett, ami tabusértés lett volna, megszülte a jézusi *„szelíd megoldás”* engesztelésre épülő, áthárító, helyettesítő felülírását. A hároméves arábiai távollét feltételezhetően éppen azt szolgálta (volna), hogy teljes értékcserét, paradigmaváltást hozzon, de éppen Pál végletes gondolkozásmódja miatt ez nem valósulhatott meg.

Nehéz volna kitérni azon gondolat elől, amely szinte minden bontakozó gyermek álmában benne van, hogy „majd ha én felnőtt leszek, meghaladom a szüleimet, apámat vagy anyámat, esetlen bátyámat, vagy más, 'felettes én-pótlék'-ként rám telepedő rokonomat, ismerősök vagy ismeretlenek hatását; én majd másként fogok bánni a családommal, gyermekeimmel, egész életemmel”. Az esetek igen nagy részében vissza lehet keresni azt az eredeti „agressziót”, amelynek kompenzá-

lására ki-ki felépíti a maga „kontra felettes én”-jét. Az eredeti „agresszió” rekonstrukciójának Istent hibáztató változata végigkíséri az adott ember személyiségének alakulását, mint valami csapda, amelyből sokszor „róka fogta csukaszerűen” saját pusztulása árán sem képes szabadulni.

Pálnál ugyanez érződik, akár egyéni belső önazonosulásának útját, akár az őskereszténység irányításában betöltött szerepét tekintjük. „Idősebb, tapasztaltabb testvérként” akaratlanul átvette a vallási felettes én szerepét. Természetesnek tartotta, hogy Istennel szemben megélt tapasztalatát, amely fanatikussága miatt kudarchoz vezetett (Pál csődöt mondott önmagával és Istennel szemben is), sajátos módon korrigálja. Noha előéletének kudarcát nem vallotta be, mégis ennek árnyékában határozta meg saját és a názáreti Jézus kezdeti közösségének útját is Isten felé. Belső megváltozását csak a damaszkuszi élmény leírása fogalmazza meg villámcsapásként, valójában folyamatosan kísértette a múlt, és a *„názáretivé válás”* még halálakor sem volt teljesen készen.

Éppen erről árulkodik ismétlődő, agresszív elutasítása: „Amit egykor előnyömnek tekintettem, azt Krisztusért akadálynak tartom. Érte mindent elvetettem, sőt szemétnek tartottam, csak hogy Krisztust megnyerhessem, és hozzá tartozzam” (Fil 3,7-8). Bár azt is írja, hogy „élek én, de nem én, hanem Krisztus él bennem”, de ugyanakkor állandóan kísérti az adóslevél (Kol 2,14), amelyet soha sem tudott kiegyenlíteni. Neki is éppúgy, mint bárki másnak, az infantilizmusból kellett eljutnia a felnőtté válásig. Éppen ez a látszólagos határozottság – amely valójában agresszivitás – mutatja, hogy mindez csak álarc, amely mögé belső bizonytalanságát rejtegeti. Aki sáncokkal, isteni átkokkal határolja el magát másoktól, miközben Isten közelségét, üdvözítő akaratát hirdeti, az vagy végtelenül gyenge, vagy zavarodott – különösen ha úgy gondolja, hogy „Isten maga döntötte le a válaszfalat, és szüntette meg az ellenségeskedést” (Ef 2,14).

A fanatizmus mindig belső bizonytalanságról árulkodik. Aki az őt ért agresszióra csupán másik agresszióval tud válaszolni, jobb esetben áthárítással menekülni előle, annak a személyiségében, vallási világában még csak vendégségben van a „felettes én”, az új, jézusi út, és újra meg újra megkísérti a régi. A rettenetes Isten árnyéka ott lebeg a jézusi életút fölött. Pál egyszerre bizonygatja, hogy feddhetetlen a Törvény teljesítésében (Fil 3,4-6), és hogy különb apostoltársainál. Bizonygatja buzgóságát és a Törvénnyel való azonosulását, de egyidejűleg azt is, hogy az a Krisztus él benne, aki éppen a Törvénytől való szabadulást jelentette számára (Róm 3,28; 6,14). Hangsúlyozza, hogy Isten előtt nincsen többé különbség görög és zsidó, törvény alá rendeltek és alá nem rendeltek között, mert Isten üdvözítő szándéka mindenkire vonatkozik, hiszen Isten nem személyválogató, ugyanakkor szemrebbenés nélkül természetesnek tartja, hogy „Jákobot szereti Isten, Ézsaut pedig utálja” (Róm 9,13).

Isten kiszámíthatatlanságának magyarázatául Pál egyszerűen azt mondja, hogy Isten bármit megtehet, hiszen „ki állhat ellen akaratának” (Róm 9,20). Állítja ugyan, hogy „ami Istenből megismerhető, az világos előttünk, hiszen ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, a világ teremtése óta művei által értelemmel felismerhető” (Róm 1,20-21), de ezzel a megismeréssel szembeállítja a bölcsességet, amelyet e világinak nevez, csak elfelejti megmagyarázni, hogy értelmünkben hogyan születhetne más, mint e világi: „Lerontom a bölcsek bölcsességét, és az okosok okosságát” (1Kor 1,18-21). „Rosszal ne fizessetek a rosszért, és bosszút ne álljatok, mert az ítélet és a bosszú Istené” (Róm 12,17). Megrója a korinthusi testvéreket, akik pörösködnek egymással, mégpedig a hitetlenek előtt (1Kor 6,1-6), de nem tartja ellentmondásosnak, hogy ő, amikor saját életét menti hittársaitól, a császárhoz fellebbez (ApCsel 25,8-10). A glosszoláliát („nyelveken beszélés”) a hatékony igehirdetés akadályának nevezi, és szükségtelennek nyilvánítja, de egyidejűleg a nyelveken szólás bajnokának mondja önmagát (1Kor 14,17-19). Hirdeti, hogy Isten egyforma szeretettel karol fel mindenkit, és egyformán bocsátja meg mindenkinek a bűnét, hiszen „a szeretet nem rója föl a rosszat, és haragra nem gerjed (1Kor 13,5), de természetesnek tartja, hogy egyesek Isten előtt nem kedvesek, az embereknek pedig ellenségei: „Így mindenkor betöltik bűneik mértékét, és teljes erejével rájuk nehezedik Isten haragja (1Tessz 2,15-16). Isten kegyelmének ingyenes és megvásárolhatatlan voltát hangsúlyozza, de ugyanakkor azt állítja, hogy a poklot „ki lehet érdemelni” (Róm 2,6). Szerinte a jócselekedeteknek nincsen erkölcsi és Istenre ható értékük, de a gonoszaknak van. Azt írja, hogy „mindenki a maga meggyőződését kövesse” (Róm 14,5), de ha valaki valóban másként vélekedik (mint ő), átkozott legyen (Gal 1,8-9; 1Kor 16,22).

Az, ami benne élt, nem elégedett meg azzal a Jézussal, aki mindenféle teológiai csavarintás nélkül akart élni. Pál írt ugyan – ha valóban ő írta – az önmagát kiüresítő, mindent kockára tevő Istenről, mégsem tudott szabadulni Isten *súlyától*, ezért szinte egyidejűleg azzal fenyeget, hogy „az Úr napja úgy jön el majd, mint a tolvaj” (1Tessz 5,2). Javára írható, hogy bár nem nyilatkozik egyértelműen, de a Rómaiakhoz írott levelében saját belső zűrzavarát fogalmazza meg: „Magam sem értem, mit teszek, mert nem azt teszem, amit szeretnék, a jót, hanem amit gyűlölök, a rosszat” (Róm 7,14-23).

Ez a bevallott kettéhasadtság – mondhatnánk általános emberi kettősség – magyarázatot adhat arra, hogy Pál sajátosan *átírta Jézust*, ami magában foglalja alapvető bizalmatlanságát önmagával, a világgal, sőt Istennel szemben is. Pál számára csupán egyetlen megoldás kínálkozott arra, hogy megszabaduljon önmagától: a bűnbakképzés, amelynek közvetlen „vesztese” Jézus, de igazi céltáblája végső soron maga Isten lett, akit másképp nem lehet kibékíteni önmagával, csak agresszió által (Róm 5,10-11). Erre a tudattalan agresszióáttolásra utal az első korinthusi levélben maga Pál is: „A világ fejedelmei közül senki sem értette meg Istent, mert ha megértették volna, sohasem feszítették volna keresztre (a Fiát), a dicsőség urát” (1Kor 2,8), vagyis az átokká válás (Gal 3,13), amit Pál szerint Jézus vállalt, Isten elégtelensége, érthetetlensége miatt történt. Ez az a pont, ahol Pál maga is belátja, hogy *ez* a megoldás kevés, hiszen az agresszió agresszió általi megszüntetése nem hozhat igazi katarzist. Ezért kellett máshol és máshogyan keresnie a megoldást. Erre mutat az első Korinthusi levél, ahol világosan bevallja, hogy a kereszt nem lehet végső megoldás: „Ha Krisztus nem támadt föl, semmit sem ér a hitünk” (1Kor 15,17), mert még mindig ott vagyunk, ahol eddig. Itt fogalmazódik meg a sajátos páli „meghosszabbítás”, amely az egész jézusi sorsot csak a feltámadáson keresztül tudja kivezetni a saját maga által megszerkesztett negatív zsákutcából: az *Ádám – Krisztus* párhuzam így azt jelenti: *ős-elvetettség – isteni „mégis megváltás”.*

Jézust Isten iránti elkötelezettsége éltette, annak a kockázatnak vállalásával, hogy ezért sem a római császárok, sem talpnyalóik, a prokurátorok, sem pedig az utókor nem lesz megelégedve, sőt egyértelműen erőszakot fognak elkövetni életén és tanításán. Az egyéni kétéhasadtság okát Pál nem önmagában, főképp nem teremtett végességében kereste, hanem közvetlenül vagy közvetetten, de Istentől származtatható eredeti elvetettséggel igyekezett magyarázni. Az ádámi bűn emberiség méretű kiterjesztése – ami még emberi szinten is törvénybe ütköző, hiszen a kollektív bűnösség elvét valósítja meg – hihetetlenül Isten nélküli elgondolás, és két évezreden keresztül senkinek nem bántotta a szemét, nem botránkoztatta meg a lelkét.

Pál kényszerítve érezte magát, hogy megszerkessze az abszolút üdvösségi mélypontot, az ádámi ősbűnt, hogy aztán a „jézusi megváltás” valóban mindent, még saját mélypontját is felül tudja írni, és így az általa hirdetett evangélium kellő nyomatékkal rendelkezzen azok között az emberek között, akik már sokadik csalódásukon voltak túl az istenekkel kapcsolatban. Az emberiség és a világ bűnbe fullasztása nélkül nem tudott mit kezdeni Jézussal. Ezért erőltette rá a keresztre feszített, „mit sem sejtő” Jézusra az engesztelő és helyettesítő áldozat teológiai töviskoronáját. Ugyanebből magyarázható a feltámadáshoz való ragaszkodása is, amiről külön szakaszt találunk egyik levelében (1Kor 15,12-17), de ugyanakkor néhány fejezettel előbb, éppen ott, ahol a búcsúvacsora rituáléját rögzíti, csak arról beszél, hogy „valahányszor eszitek és isszátok, *az Úr halálát* hirdetitek, amíg [újra] el nem jön” (1Kor 11,26) – pedig ha valahol, hát itt mindenképpen feltűnő, hogy nem említi Jézus feltámadását, mert ezen a ponton igazán nagy teológiai jelentősége lenne.

Külön problémát jelent, hogy Pál, aki a vonatkozó beszámolók szerint legfeljebb börtönvendégségben tartózkodott Rómában, miért érezte feladatának, hogy egy tulajdonképpen idegen gyülekezet számára fogalmazza meg teológiai nézeteit. Talán nem volt gazdája a római közösségnek? Claudius császár Kr. u. 49-ben kitiltotta a zsidókat Rómából, és ez magával hozta azt is, hogy a keresztények közül is távozniuk kellett azoknak, akik érintve voltak. Így a közösség vezetése is a pogányságból megtértekhez került, de vajon ez elégséges oka volt-e annak, hogy egy bizonytalan múltú, tarzuszi „idegen” az ószövetségi kegyetlen istenfogalom foglyaként felülírjon mindent, ami talán újszövetségi, és éppen ezért talán valóban jézusi volt? Miért nem az efezusiaknak vagy a tesszalonikaiaknak írta mindezt? Kérdések, amelyekre, ha volt is válasz, már soha nem fogjuk megtudni, talán azért, mert a válasz nem lenne eléggé „megnyugtató”!

Jézus valószínűleg sejtette, hogy tanításából teológiát, életéből mítoszt, halálából pedig áldozatot fognak csinálni, és eredeti, egyszerű odaadott élete a végén már nem lesz elég érdekes és meggyőző ahhoz, hogy megtöltse az űrt az ember és Isten között. Az egyház gondolkodás nélkül kezdett építkezni arra, amit Pál alapként „Krisztusban lerakott” (vö. 1Kor 3,10-11), függetlenül attól, hogy Jézus soha sem akart krisztussá lenni, kivéve a jánosi szövegekben, amelyek értelmében már az anyaméhtől fogva az volt. Még csak a gyanúja sem merült fel annak, hogy valamit felül kellene vizsgálni. Elsősorban azt, hogy mit is akart Jézus; mert hogy Pál mit akart, már tudjuk!

Pál sajátos teológiája lett az alapja mindannak, ami *kötelezően* áll előttünk Jézusról, és amiből egy új Jézus született, akinek azonban már nem Názáret volt a „szülővárosa”, hanem Tarzusz.

Sulyok Gábor

Bajnok Dániel

Mi bajunk Pállal?

*Nagyon dühös vagyok rá. Ő vette el a legtöbb időt az életemből. Húsz évet foglalkoztam vele egyfolytában. S most megint. Miért foglalkozom vele annyit? Mert nem értettem őt, s nem nyugodtam meg, amíg nem ismerem úgy, mint a tenyeremet. '70 és '90 között minden szabad időmet rá áldoztam, amikor már túl voltam 50. évemen. De miért ez a késői szerelem? Dehogyis az. Megértettem, megszerettem a Názáretit. Négy évet áldoztam rá 1964 és 68 között, s lett belőle hat vastag szamizdat kötet (*Keressétek az Isten országát!, *1990–91). Minek tanultam én hét évig katolikus teológiát, amikor az majdnem semmit sem hasonlított arra, amit a hat kötetben kihámozhattam az evangéliumok Jézus ajkára adott szövegeiből...? Minek? S ki ezért a felelős, ki ebben a ludas? Hát a Tarzusi... – gyanakodtam.*

Ezekkel a mondatokkal kezdődik Bulányi Gyurka bácsi egyik utolsó nagyobb lélegzetű munkája, a *Merre ne menjek? – Avagy hogyan lett a tarzusi Saulból Szent Pál?*. Már ez a bekezdés is mutatja a cím létjogosultságát, hiszen művének első soraiban bevallja a szerző, hogy „nagyon dühös” Pálra, aki régi, és azóta számára bebizonyosodott gyanúja szerint felelős azért, hogy az általa a katolikus teológián tanultak és az evangéliumokban szereplő jézusi mondások üzenete nem volt összhangban egymással. Emiatt vágott bele a végül nyolc kötetben megjelent Pál-szintézisbe (*Szent Pál teológiája* = SzPT), amely a szerző minden igyekezete ellenére kínosan visszhangtalan maradt a Bokron kívül, és olvasottsága, ismertsége köreinken belül is erősen kétséges. Mindössze annyi jutott el belőle a mai katolikus köztudatig, hogy a Bokornak „valami baja van Pállal”: kritikával illetjük, sőt szidalmazzuk a Népek Apostolát, és e viselkedésünk kimeríti a súlyosan romboló egyházkritika fogalmát, így alkalmas a Bokor egyházellenes arculatának erősítésére.

Nem hallgathatom el, hogy személyesen is érintett voltam az időskori *„Merre ne menjek?”* megszületésében. A szerző által 2001-ben újraindított görögtanfolyamon 2005 körül kezdtük olvasni Szent Pál *Galatáknak* írott levelét, csigalassúsággal haladva versről versre. A levél első fejezetének néhány mondata különösen elgondolkoztatott minket: *„Tudomásotokra hozom, testvérek, hogy az általam hirdetett evangélium nem embertől való. Hiszen nem embertől kaptam vagy tanultam, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából. ... De amikor úgy látta jónak az, aki már anyám méhétől fogva kiválasztott és kegyelmével meghívott, hogy kinyilatkoztassa bennem Fiát azért, hogy jó hírként hirdessem őt a pogány népeknek, akkor azon nyomban nem hallgattam húsra és vérre, és Jeruzsálembe sem mentem föl a nálam korábbi apostolokhoz, hanem elmentem Arábiába, majd ismét visszatértem Damaszkuszba. Három év múltán azután fölmentem Jeruzsálembe, hogy jól megnézzem magamnak Pétert, s nála maradtam tizenöt napig”* (Gal 1,11–18). Miféle kivételes öntudatról tanúskodik ez a frissen megtért próféta? Hogyhogy három éven át nem akart találkozni a neki megjelent Jézust személyesen is ismerő tanítványokkal? Ez indította Gyurka bácsit arra, hogy a páli teológia rendszeres elemzésének elkészülte után két évtizeddel, közel kilencven éves korában megkísérelje leírni Pál fejlődésének történetét. A szinkronikus analízis után diakronikus vizsgálatba fogott, és ennek lett gyümölcse a Pál-szintézisnél jelentősen rövidebb, könnyebben olvasható, de helyenként már öregesen csapongó *Merre ne menjek?*. Gyurka bácsi megtisztelt azzal, hogy engem kért föl a *Merre ne menjek?* kéziratának első átolvasására, és (ahogy írta) „opponensi vélemény” megfogalmazására. Már akkor is tudtam (és ma is tartom), hogy nem álltam készen erre a feladatra, de azért örülök, hogy néhány javításomat, okoskodó kritikai megjegyzésemet megfontolta. Mindenesetre én, az „opponens” sokkal többet tanultam az elkészült dolgozatból, mint annak írója az én kommentárjaimból. De ez talán így is volt rendjén.

A címben föltett kérdés megválaszolásához legalább vázlatosan meg kell vizsgálni, hogy miben tér el Pál teológiai tanítása attól, amit az evangéliumokból és azokon belül is a Jézus ajkára adott mondatokból ki lehet következtetni. A teológusok a legkevésbé sem értenek egyet e kérdésben. Egy részük számára a válasz egyszerű: Pál tanítása minden ponton illeszkedik Jézuséhoz, és nem tér el attól; teológiai többlet csak annyiban mutatható ki, hogy Pál máskor (Jézus földi pályafutása és feltámadása után) és más környezetben, elsősorban a diaszpórabeli zsidók és a pogányok közt hirdeti Krisztus evangéliumát. Mások azonban úgy vélik, Pál markánsan más mederbe terelte a Jézus-mozgalmat, mint ahogyan azt akár az Alapító, akár annak közvetlen tanítványi köre elképzelte. A nem egyházi hátterű tudományos szakirodalomban ez a nézet számít többségi álláspontnak, azonban a kutatók igen eltérően ítélik meg a Pál és Jézus tanítása közti különbség mértékét, illetve Pál szerepét a zsidóságtól elkülönült keresztény vallás kialakulásában.

Gyurka bácsi Pál-szintézise a szavak statisztikája és analízise felől közelítette meg Pál tanítását. A szavak előfordulását vizsgálva nem pusztán abból indult ki, hogy egy-egy szó Pálnál szerepel-e többször vagy Jézus ajkára adva, hanem *relatív gyakorisági mutató*val (*rgym*) számolt. Az *rgym* egy szám, amely azt mutatja meg, hogy a 27 újszövetségi könyv egy adott szava hányszor sűrűbben vagy ritkábban fordul elő a páli korpuszban (azaz a 13 Pálnak tulajdonított levélben: ez a *Corpus Paulinum* [CP]), mint az Újszövetség (ÚSZ) más könyveiben. Az *rgym* tehát mindig viszonyított gyakoriságot mér, de Gyurka bácsinál ez lehet a CP és az ÚSZ többi 14 könyvének sűrűségi relációja is, vagy a CP és a négy evangélium sűrűségi relációja is. Eközben természetesen azt is figyelembe kell venni, hogy a 13 páli levél terjedelmileg, azaz a szavak számát tekintve az ÚSZ alig egynegyedét (pontosan 23,5%-át) alkotja, az evangéliumoknak pedig nagyjából felét teszi ki. Az *rgym* tehát vagy a többi 14 könyvhöz, vagy csak a négy evangéliumhoz viszonyítva mutatja a páli szóhasználat sűrűségét vagy ritkásságát, és e számot úgy kapta meg,

hogy elosztotta az adott kifejezés páli levelekben megfigyelhető sűrűségét az ÚSZ több könyvében (vagy éppen csak a négy evangéliumban) tapasztalt sűrűséggel.

A mellékelt táblázaton, amely az ÚSZ néhány igen gyakran előforduló szavát tartalmazza, jól megfigyelhető néhány fontos tendencia. Bizonyos szavakat a páli levelek sokkal sűrűbben használnak, más szavakat pedig jelentősen ritkábban, mint az evangéliumok. Külön figyelmet érdemel a jézusi tanításban oly fontos *mathétész* ('tanítvány'), amely tökéletesen hiányzik a páli terminológiából: egyetlen alkalommal sem használta. Használta viszont helyette az *aposztolosz*-t ('apostol'), amely az evangéliumokhoz viszonyítva hétszer sűrűbben szerepel Pálnál, aki tehát nem Jézus tanítványának, hanem a feltámadt Krisztus küldöttjének tekintette magát. A táblázatot böngészve különösen azokat a szavakat érdemes figyelembe venni, amelyek páli *rgym*-je jelentősen eltér az átlagos sűrűségűnek mondható 1-es értéktől akár fölfelé (ebben az esetben Pál sűrűbben használja a kifejezést), akár lefelé (ez esetben Pál ritkábban él vele, mint az evangéliumok). Ilyen szó például a kegyelem (*kharisz*), a hit (*pisztisz*), az Istennektetszés (*dikaioszüné*) vagy az egyház (*ekklészia*). Ezek Jézus ajkán alig fordulnak elő, Pál számára viszont meghatározó jelentőségűek. A táblázat tartalmát Gyurka bácsi így summázta a Pál-szintézis elején: *„Az evangéliumok Jézusa TANÍTVÁNYOKBÓL álló ORSZÁGRÓL beszél, Pál pedig EGYHÁZRÓL (41), amelynek KRISZTUS (14) a KEGYELEM (17) és a HIT (12) erejében megszerezte az ISTENNEK-TETSZÉST (11), ahogyan azt a páli EVANGÉLIUM (10) előadja.”*

Ez persze jóformán csak játék a számokkal és a szavakkal – még ha az eredmény meglepően pontosnak tűnik is. Gyurka bácsi munkájának legnagyobb része a szavak gyakoriságán túllépve elemzi azok jelentését is. Így vette észre, hogy bizonyos szavak eltérő jelentésben szerepelnek Pálnál, mint az evangéliumok Jézusának ajkán. Egyik fontos és közismert példánk a *pisztisz* ('hit') szócsaládja, benne a *hinni, hívő, hitetlen* stb. kifejezésekkel. E fogalmat nagy terjedelemben tárgyalja mind a *Keressétek az Isten Országát!* c. művében (KIO 40–47. numerus), mind a *Szent Pál teológiájá*ban (SzPT 50–66. numerus = IV. kötet: *Krisztus hűsége*). Az *rgym* alapján azt gondolhatnánk, hogy a hit fogalma Jézus tanításában kevésbé fontos, mint Pál gondolatvilágában, de ez nem lenne teljesen igaz. Inkább az a helyzet, hogy mást ért hiten Jézus, és mást Pál. Nagyon leegyszerűsítve és tömören megfogalmazva: a hit Jézus számára nem puszta tapasztalattal és következtetéssel nem bizonyítható, tekintély útján közvetített tartalmak elhívését jelenti, hanem magatartást: a szeretet létrendjébe bekapcsolódást, így keresést, erőfeszítést, megvallást, állhatatosságot és a vele járó sorskövetkezmények hűséges elvállalását. A hit a tudat és a cselekvés síkján érvényesülő, azaz tettekben megnyilvánuló meggyőződés: igaznak tartás és a felismert igazság melletti hűséges kitartás. Jézus esetében ezt a szeretet-elv (azaz a hármas eszmény) tölti meg tartalommal.

Pál hitfogalma sokkal bonyolultabb és kissé zavarosabb is, mert nála a *pisztisz* egyszerre jelentheti 1) egyrészt Isten vagy Jézus hűségét és bizalmát irántunk, 2) másrészt a hittartalmak általunk való belátását és igaznak tartását, sőt a hittartalmakat nyújtó Istenre való ráhagyatkozást is, de 3) egyben jelentheti az ember cselekvő magatartásokban (szeretetben) kibontakozó hűségét is Isten/Jézus iránt. A hit középpontjában álló hittartalom egy szóban megfogalmazva a Krisztus-esemény. Pál gondolatvilágában ez egy kozmikus jelentőségű történés, amelynek valódi lényege azonban nem Krisztus e világra jövetele (Atyától való elküldöttsége) vagy hároméves tanítói működése volt, hanem halála és feltámadása. Így válik Pál apostol gondolkodásában központi fontosságúvá a kereszt fogalma (SzPT, III. kötet: *Krisztus keresztje*). Ismét csak erős leegyszerűsítéssel élve: a kereszt Pál számára nem a jézusi élet következménye (ahogyan azt a KIO-ban olvassuk), hanem Krisztus életének célja, hogy ezáltal megszerezze számunkra az Atya jóindulatát és kegyelmét. *„Ha pedig Krisztus nem támadt fel, nincs értelme a mi tanításunknak, s nincs értelme a ti hiteteknek sem. [...] Ha pedig Krisztus nem támadt fel, semmit sem ér a hitetek, mert még mindig bűneitekben vagytok.”* (1Kor 15,14.17)

Szó (ógörög ABC szerinti sorrendben)	**Előfordulás**			***rgym*** (CP–Ev.)
	CP	**4 Ev.**	**ÚSZ**	
agapaó (szeret)	34	63	143	1
agapé (szeretet)	75	9	116	17
adelphosz (testvér)	133	97	343	3
hamartia (bűn)	64	42	173	3
anthróposz (ember)	126	325	548	0,8
anér (férfi)	59	47	216	3
aposztolosz (apostol)	34	10	80	7
***baszileia* (ország)**	14	126	162	**0,2**
güné (asszony)	64	103	209	1
didaszkalosz (tanító)	7	49	59	0,3
didaszkó (tanít)	16	58	97	0,6
***dikaioszüné* (Istennektetszés)**	57	10	91	**11**
doxa (dicsőség)	77	41	165	4
***ekklészia* (egyház)**	62	3	114	**41**
ergon (cselekedet)	68	37	169	3
ethnosz (pogány)	54	39	162	3
***euangelion* (örömhír)**	60	12	76	**10**
hémera (nap)	50	166	388	0,6
theosz (Isten)	548	304	1314	4
Iészusz (Jézus)	213	557	905	0,75
Iudaiosz (zsidó)	26	87	194	0,6
kardia (szív)	52	46	156	2
küriosz (úr)	275	273	718	2
logosz (ige)	84	130	331	1
***mathétész* (tanítvány)**	0	234	262	**0**
nomosz (törvény)	119	31	191	8
uranosz (ég)	21	152	272	0,25
patér (atya)	63	275	415	0,5
***pisztisz* (hit)**	142	24	243	**12**
pneuma (lélek)	146	102	379	3
szarx (hús)	91	24	147	8
szóma (test)	91	37	142	5
hüiosz (fiú)	40	255	375	0,3
***kharisz* (kegyelem)**	100	12	155	**17**
***Khrisztosz* (Krisztus)**	379	55	529	**14**

1. táblázat: Az ÚSZ gyakori szavainak *rgym*-je

Ezzel eljutottunk a páli teológia lényegéhez, amelyet látszólagos belső ellentmondásai miatt Gyurka bácsi *három lépcső*nek nevez. Ezek egymásra épülnek: az első nélkül nincs értelme a másodiknak, a második nélkül pedig a harmadiknak. Innen őt idézem:

„Az első lépcsőt adja az üdvtörténet Krisztusig bezárólag. A második és harmadik lépcsőt a Krisztus utáni

üdvtörténet adja oly módon, hogy a második lépcső logikai és időbeli rendben megelőzi a harmadikat.
***Az első lépcső**ben három páli megállapítással találkozunk:*
1a-tétel: A törvény (mózesi vagy nem mózesi) nem tett bennünket Istennek-tetszővé, mert képtelenek voltunk s vagyunk teljesíteni a törvényt.
1b-tétel: Jézus kereszthalála megszüntette a (mózesi vagy nem mózesi) törvény érvényességét.
1c-tétel: Jézusnak a halál elszenvedéséig menő hűsége Istennek-tetszővé tett minket – potenciálisan.
***Második lépcső**: Ahhoz, hogy az említett jézusi tett ténylegesen, aktuálisan is Istennek-tetszővé tegyen minket, igaznak kell tartanunk az első lépcső három páli megállapítását, azaz hinnünk kell. Ez a hit még nem cselekedet, hanem csak igaznak tartás.*
2a. Aki hisz, az Istennek-tetsző.
2b. Aki hisz, az nem cselekszik.
2c. Aki cselekszik, az nem él Istennek-tetszően.
***Harmadik lépcső**: Ebből a hitből folyik, hogy cselekedjünk olyan módon, hogy teljesítsük Jézus erkölcsi törvényét, a szeretetparancsot.*
3a. Tennünk kell Jézus törvényét.
3b. Aki cselekszik, az nincs Mózes törvénye alatt.
3c. Aki cselekszik, az Istennek-tetszővé lesz.” (*Merre ne menjek?*, 27.1)

Ebben a hármas gondolati rendszerben válik érthetővé, hogy miért mondja Pál pl. a Galata-levélben többször is, hogy a cselekedeteink nem tesznek minket Istennek-tetszővé (Gal 2,16; 3,11.24; Róm 3,28; 4,5; stb., lásd SzPT 58e), és miért mondja közben azt is, hogy a hit „szereteten át munkálkodik” (Gal 5,6), vagy miért beszél a „hit munkálkodásáról/cselekedetéről” (*ergon tész piszteósz*, 1Thessz 1,3). Aki ugyanis igaznak tartja, azaz hiszi az első lépcső tartalmát (ez volna maga a második lépcső), az olyan módon cselekszik, hogy megteszi, amit a szeretetparancs megkíván. Ha az „alap” nem is, de a tető, a csúcs azonos Jézuséval: „a legnagyobb a szeretet” (1Kor 13,13). Ahogyan Gyurka bácsi fogalmazza a páli hit summáját egy mondatba gyúrva: „***Az Isten hűségét** (pisztisz – az 1. lépcsőé) **elfogadó** (pisztisz – a 2. lépcsőé) **ember a maga hűségét** (pisztisz – a 3. lépcsőben) **adja válaszként a maga Istenének.**” (SzPT 58c.)

A FENTIEKHEZ HASONLÓAN érdemes volna megvizsgálni a főleg Pál által használt fogalmak (az evangélium, a törvény, a kegyelem, a megváltás) jelentésbeli sajátosságait, és azt, hogy miképpen illeszkednek az imént fölvázolt három lépcsőhöz, de erre nincs lehetőség ezen írás keretei között – Gyurka bácsi vonatkozó munkáiban mindenki elolvashatja ezeket, és levonhatja magában a tanulságokat. Ám ennél is fontosabbnak tartom, hogy bemutassam a keresztény kétezer esztendő néhány meghatározó jelentőségű írásán keresztül, hogy milyen elképesztő presztízsre tett szert Pál tanítása a kereszténységen belül, a jézusi üzenet rovására – csakúgy, mint a tizenhárom páli levél az evangéliumok rovására. Ezt fogalmazta meg Gyurka bácsi rendkívül provokatívan alábbi, szállóigévé vált mondatában: „Az elmúlt kétezer esztendő során a Róm 13 kiütéssel győzött a Hegyibeszéd ellenében, nemcsak a keresztény gyakorlatban, hanem – s ez a még nagyobb baj! – a keresztény elméletben is” (*Erény-e az engedelmesség?*, 1989, 151 = SzPT, VI. 86., 697). De hogyan lehetséges ez? Hát nem kéne fontosabbnak tartanunk az evangéliumokat Pál leveleinél? A II. vatikáni zsinat *Dei Verbum* kezdetű dogmatikus konstitúciója egyértelműen fogalmaz: „Köztudomású, hogy az összes szent irat közül, még az újszövetségiek közül is méltán kimagaslanak az evangéliumok, mert elsősorban ezek tanúskodnak a megtestesült Igének, a mi Üdvözítőnknek életéről és tanításáról” (DV 18.).

Nos, a valóság nem egészen ezt mutatja. Nem szeretnék belemenni abba a kérdésbe, hogy hatástörténetét tekintve milyen eredménnyel járt a Római levél 13. fejezete, amely az államhatalom jogos erőszakmonopóliumát taglalja. Pál nyilván nem gondolta, hogy a történelemben később számtalan uralkodó és rezsim erre hivatkozva magyarázza majd meg a maga Istentől rendelt hatalmát. Nem taglalom azt sem, hogy Szent Ágoston Pálra hivatkozva (1Kor 15,21; Róm 5,12) alkotta meg az ősszülők „eredeti” vagy „áteredő” bűnének konstrukcióját, amely bűnt a keresztség szentsége hivatott hatálytalanítani. Inkább azt mutatnám be két táblázat és Gyurka bácsi módszere segítségével, hogy a keresztény kultúra két nagy hatású alkotása mennyivel gyakrabban hivatkozik is Pál leveleire, mint a négy evangéliumra.

A 2. táblázat azt mutatja be, hogy hány alkalommal hivatkozik az ÚSZ egyes könyveire a középkor legnagyobb keresztény gondolkodójának, ***Aquinói Szent Tamásnak*** a *Summa Theologica* (ST) című műve, valamint a 20. századi katolikus egyház egyik legfőbb

ÚSZ könyvei	ST	II. vat. zs.
Mt	908	119
Mk	107	42
Lk	474	57
Jn	652	133
ApCsel	185	83
Róm	734	102
1Kor	696	89
2Kor	218	61
Gal	194	83
Ef	249	91
Fil	92	28
Kol	96	48
1Thessz	33	17
2Thessz	25	8
1Tim	148	27
2Tim	56	17
Tit	33	7
Filem	1	28
Zsid	320	41
Jak	110	10
1Pét	54	39
2Pét	36	8
1Jn	109	22
2Jn	1	0
3Jn	0	2
Jd	0	1
Jel	113	21

2. táblázat: A ST és a II. vat. zsin. dokumentumainak hivatkozásai

dokumentumgyűjteménye, a II. vatikáni zsinat dokumentumai. Az egyes ÚSZ-könyvek mellett látható számok azt mutatják, hogy a ST, illetve a zsinati dokumentumok hány alkalommal hivatkoznak az adott könyvre. Ami Aquinói Tamás művét illeti, az összesen 5644 újszövetségi hivatkozás közel fele Pálra vonatkozik, holott a CP kevesebb, mint egynegyedét teszi ki az ÚSZ terjedelmének (lásd 3. táblázat). Ha segítségül hívjuk az *rgym* fogalmát, akkor megállapíthatjuk, hogy az ÚSZ többi könyvéhez viszonyítva a ST 2,73-szor sűrűbben hivatkozik Pálra, mint a többi 14 könyvre, beleértve az evangéliumokat is. Ráadásul több tucatnyi alkalommal emlegeti is őt: „Az apostol mondja” – írja Aquinói Tamás, és ekkor teljes természetességgel Pálra gondol. (Itt érdemes megjegyezni, hogy az Aquinói nem tizenhárom, hanem tizennégy könyvet tulajdonított Pálnak, hiszen a Zsidókhoz írt levélből származó idézeteket is sokszor a fenti fordulat vezeti be. Ha ezt is hozzászámolnánk a páli korpuszhoz, akkor a ST páli hivatkozásainak az ÚSZ többi 13 [!] könyvéhez viszonyított *rgym*-je 4 fölött volna, és a hivatkozások abszolút értékben is fölülmúlnák a többi könyvre történő hivatkozások számát.) Akárhogy is, Pál numerikusan definiálhatóan fontosabb szerzője az Újszövetségnek az ST számára, mint bármely más szerző.

		A *Summa Theologica* hivatkozásai az ÚSZ-re			A *II. vat. zsin. dokumentumai*nak hivatkozásai az ÚSZ-re		
	Szavak száma % (görög)	Hiv. összesen	Hivatk. %-ban	*rgym* (CP – többi)	Hiv. összesen	Hivatk. %-ban	*rgym* (CP – többi)
Teljes ÚSZ	100,00%	5644	100,00%		1184	100,00%	
CP	23,48%	2575	45,62%	**2,73**	606	51,18%	**3,4**
Evangéliumok	46,92%	2141	37,93%		351	29,64%	
ÚSZ CP-n kívül	76,52%	3069	54,37%		578	48,81%	

3. táblázat: A CP idézettségének *rgym*-je

És vajon mi lesz az eredmény, ha eljátsszuk ugyanezt a játékot a katolikus közelmúlt legfontosabb szöveggyűjteményén is, a II. vatikáni zsinat teljes dokumentumtárán? Azon a szövegkorpuszon, amelynek imént idézett mondata kinyilvánította, hogy az ÚSZ összes könyvei közül kiemelkednek az evangéliumok… A zsinati dokumentumok elérhetők egybegyűjtve az interneten, így végigfuttattam rajtuk egy hivatkozáskeresést: ennek eredményét láthatjuk a mellékelt táblázatokban. Az eredmény szerintem ismét meghökkentő. ***A II. vatikáni zsinat szövegei*** többször idézik a 13 páli levelet, mint az összes többi 14 könyvet együttvéve (beleértve a evangéliumokat is). Az ÚSZ deklarált elsőbbségének ellenére arányaiban még sűrűbben idézik Pált, mint a középkorban Aquinói Szent Tamás.

De vajon miért is baj ez? Azért, mert érzésem szerint a keresztény történelemben a páli eszmeiség első két lépcsője vált meghatározóvá, és nem a harmadik. Az Ádám bűne miatt ránk megharagudó, aztán Krisztus kereszthalála és feltámadása által kiengesztelt Isten képe „lemosta a pályáról” a tékozló fiú apját (a „tékozló Istent”, ahogy Timothy Keller írja könyvében). Nagyon egyszerűen megfogalmazom, amire gondolok: azt hiszem, hogy a kevésbé fontos dolgokat tettük dogmává és hitünk középpontjává, és közben hagytuk háttérbe szorulni az igazán fontos dolgokat. Engedtük, hogy az legyen a lényeg: ki mit hisz, és nem az, hogy ki mit tesz Istenért és az emberekért. Az első két lépcsőn botorkálunk, és mivel sokszor nem jutunk dűlőre e hittartalommal, el sem jutunk a harmadikig, a szeretetig.

Ez a hittartalom azonban egyre kevésbé izgatja a mai korban felnövőket: az én korosztályomat és az utánam jövőket. Ezért tartom döntő jelentőségűnek, hogy beszéljünk Pálról, értsük meg, hogy mit tanított, és tanuljuk meg tőle, amit tanulni érdemes – ez pedig számomra a harmadik lépcső üzenete, és Pál halálig tartó hűsége mindahhoz, amit felismerni vélt. Nem kritizálni akarom Pált, nincs is jogom hozzá, hiszen vajon hol tart az én Jézus melletti elköteleződésem hozzá képest? De attól még, hogy „tudom a helyemet” Pál mögött, nem hunyhatom be a szememet, hogy ne lássam, ami körülvesz. A dogmatika győzött a morál fölött. A katolikus Szentmise állandó részei szinte mind dogmatikai és krisztológiai tartalmúak, azaz a páli hitletéteményen alapulók: „Krisztus a mi Urunk által... aki él és uralkodik... aki üdvösségünkért föláldozta önmagát stb. stb.” A fiatalok közül sokan csak fél szívvel mondják (vagy egyáltalán nem mondják) a Hiszekegy szövegét, amelyben egyetlen erkölcsi tartalmú megállapítás sincs, hanem csupa páli első-második lépcső, kiegészülve az Újszövetségen kívüli szenthagyomány számos elemével. Ennek kritikus megállapítása közbotrányt okozhat a hívek idősebb generációi számára, de meg kell értenünk, hogy ez az első két lépcső ma már nagyon keveseket vonz.

Azt gondolom, a harmadik lépcsőt kéne megerősítenünk, és vissza kell térnünk a páli hitfogalomtól a jézusihoz: értelmünkkel és szívünkkel egyszerre fölismerni, hogy Jézus üzenetének lényege a gondolkodásátalakításból származó élet-odaigazítás, és nem egy kétezer évvel ezelőtti áldozat kozmikus jelentőségének tudomásulvétele. Ez talán kihúzná a talajt a hitvitákból születő vallásháborúk alól is. Úgy képzelem el az élet folytatásának értelmes lehetőségét, hogy többet beszélünk végre Jézus nyelvén és fogalomkészletével (templomban és azon kívül is), mint Pálén, mert így válik világossá számunkra, hogy nem az az igazán fontos, mit hiszünk, hanem az, hogy mit teszünk. Szent Jakab levelének szavaival: „Mutasd meg nekem tettek nélkül a hitedet! Én viszont tetteim alapján be fogom bizonyítani neked a hitemet” (Jak 2,18).

(Lelkigyakorlatos előadás szerkesztett változata. Elhangzott 2015. június 27-én Törökbálinton.)

A 2. és 3. táblázat elkészítéséhez felhasznált online források:

- A *Summa Theologica* hivatkozási indexe: http://www.sacred-texts.com/chr/aquinas/summa/sum654.htm
- A II. vatikáni zsinat dokumentumai: http://www.ppek.hu/k26.htm

Pünkösdre

Ezzel az írással – rendszertelenül jelentkező – új rovatot indítunk: a BOKOR Közösség archívumából, a Karácsonyi Ajándék c. szamizdat sorozat köteteiből válogatunk ma is érdeklődésre számító darabokat.

Egy nép talpra áll, avagy Ne bántsátok Leonardót!

Pünkösd a Végvári-sziklánál

(Ezekiel 37,1-14 – ApCsel 2,1-11 – János 7,37-39)

A beszáradt csontvázak megelevenednek, és a megelevenedett testeket áthatja az éltető lehelet. A halottak talpra állnak, az elveszni látszottakból Isten élő népe lesz. A magukra maradt, félénk apostolokra lángnyelvek szállnak, és Péter előáll, hogy Jézus kisközössége nevében megtartsa első beszédét. Látomás és valóság arról beszél, hogy Isten újból és újból lelkes népet teremt.

Vajon hányszor tört már ki a Lélek vihara, hosszú, feszültségekkel terhes idők után, vajon hányszor robbant már bele a történelembe egy ember, egy csoport, egy nép, amely megértette a Benső Hang szavát? Hol és kik vállalkoztak az úttörő munkára, hogy egy lépéssel közelebb vigyék népüket Istenükhöz? Az írott és meg-nem-írott, nem is tudott történelem egészen biztosan tele van olyan emberek nevével, akik elég bátrak voltak előlépni, és elmondani új idők új programbeszédeit. „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék, s majd belőle is élő forrás fakad" – kiáltja Jézus. „Az Úr lelke rajtam" – mondja a názáreti zsinagógában, és hallgatóinak tudomásul kellett venniük, hogy akkor és ott „beteljesedett az Írás". Mert minden kor prófétája, minden időszak tudósa vagy lángelméje beteljesíti az előző évszázadok vagy évezredek történéseit, észrevétlen vagy kevéssé észrevehető fejlődését. Ugyanakkor a teológiai vagy tudományos zsenik forrásából merítő tanúságtevő tanítványok pedig elterjesztik, közzéteszik, közkinccsé alakítják az alkotó Gondolatot, amely az ember új reménye a jövőre. Az én látásomban az idők mélyéből egymás mellé sorakozik az „Elemek" szerzője, aki megtanított minket tételeket bizonyítani, az agg Arkhimédész, aki az elsők között mutatta meg, mi a fizika, s aki akkor is tudott gondolkodni, amikor mások csak gyilkoltak. Mérföldkő Galilei „Discorsi"-ja, a toruni lengyel kanonok által írott „De revolutionibus orbium coelestium" és Bolyai „Appendix"-e, amelyek mindegyike új világot nyitott meg értelmünk számára. A Távol-Keleten dolgozó orvos, az orosz és a francia tudós megfogalmazta az anyag megmaradásának elvét, egy angol előre megjósolta az elektromos hullámokat, egy francia-lengyel házaspár új sugárzást fedezett fel, századunkban behatoltunk az anyag belső titkaiba, immár anyagot építünk és rombolunk, s leszünk a Földön az élet vagy halál uraivá. A természeti megismerés úttörői mellett felsorakoznak az emberi lélek és az emberi kapcsolatok nagy tanítói Szókratésztől Ferencen át Gandhiig. Előttem él a polgári engedetlenség múlt századbeli első megfogalmazója és minden kor mindenfajta lelkiismereti tiltakozója, a prófétáktól Péteren és Jakabon át a mai kor néger lelkészéig. Mindazt, amit értelemben, érzelemben, becsületben, szolidaritásban igaznak érzek, benne látom annak a prófétának a tanításában, aki Emberfiának és Atyja Fiának nevezte magát, s akiről mindenkinek az volt a meggyőződése, hogy hatalommal tanít.

Kedves barátaim! Tizenkettedik Lélekváró ünnepünket olyan időben tartjuk, amikor szükség van arra a körültekintésre, amelyet valakik talán túl általánosnak ítélhetnek. Mire jó az, hogy összehordjunk profán tudományt lelki dolgokkal, világi szakembereket filozófusokkal és vallási tanítókkal? Elmondom. Meggyőződésem szerint Isten fejlődőnek teremtette a világot, és abban is biztos vagyok, hogy a világ természettudományos ismerete és Isten teológiai megismerése nem két különálló, hanem egységes folyamat. Akkor is az, ha a világunknál jóval több Istenről szükségképpen csak részlegesebb fogalmaink lehetnek. Ma a világi tudás segít Isten dolgainak jobb megértésében, holnap az evangélium szava igazít majd el emberi kapcsolataink helyes elrendezésében. Amikor ezen a Pünkösdön a Lélekhez imádkozom a Lélekért, akkor mindent egybe akarok foglalni, ami bennem él, azért, hogy meghallhassam a teljesebb igazságot. Átölelem mindazt, amivel az Értelem Lelke egész életemben megajándékozott, hogy teljes mivoltomban ítéljem meg jövőmet és feladataimat. Rá vagyok erre szorulva – talán annyira, mint az emmauszi tanítványok –, mert meg kell találnom az összefüggéseket. Ha vannak összefüggések, akkor van értelmük a dolgoknak, s ha van értelmük a dolgoknak, akkor annak is van értelme, hogy beillesszem saját dolgaimat ezekbe az összefüggésekbe, azaz van értelme az életemnek.

A tagadás és félelem órái után, gyarló szeretetének háromszori megvallása után Péter előáll, és elvállalja egy lelkes, immár *szentlelkes* közösség képviseletét. Benne ég a láng, feledi a múltat, nincs más vágya, mint tanúságot tenni arról, amit látott, hallott, ami történt. Elmondani az igazságot, leleplezni a bűnösöket, és életük megváltoztatására szólítani fel az embereket. Vajon mikor kezdett emlékezni újból a

múltra, mindarra, ami a küldetéssel összefügg? Pünkösd lángjai után sokfelé mennek az utak. Péternek azt is tudnia kellett, hogy arrafelé kell majd mennie, amerre egyáltalán nem akarna. Nem tudom, meddig tart a boldog mosoly az arcunkon – Jézus nem nagyon látta azt a tanítványok arcán, pedig biztatta őket, hogy örüljenek –, de az egészen biztos, hogy előbb-utóbb észrevesszük, hogy magunktól nem kerültünk volna olyan nemszeretem utakra, amelyeken néha azon gondolkozunk, nem lehetne-e elmenni róluk. Nemcsak az igaz, hogy a teli szívből bőséggel fog beszélni a száj, de az is igaz, hogy a Lélek veszedelmes utakra, vesztőhelyre is elvihet minket, sőt el is fog vinni, ha nagy a hűségünk. Ez is hozzátartozik Pünkösdhöz, *elszakíthatatlanul* hozzátartozik Pünkösdhöz. Vajon mikor vette ezt észre Péter, mikor Husz János és mikor Martin Luther King?

Philip Berryman megborzongott, amikor Romero érsek prédikációját hallva, hazafelé ballagott El Salvador néptelen esti főutcáján. Hiszen mindaz nagyon szenzációs, izgató és elragadó, amit a szegényekért harcoló pap elmondott a templomban, dehát – végtére is – *ez politika*! Arra szólítani fel a szószékről a katonákat, hogy ne engedelmeskedjenek a parancsnak, ne öljék meg a testvéreiket, akkor is politizálás, ha valaki Isten „Ne ölj!” parancsára hivatkozik. Egy újságíró megértette, hogy összefüggés lehet a templomi prédikáció és a templomon kívüli élet között. Azt is megértette, hogy ha a szentélybeli „lelkesedés” nem válik szentélyen kívüli lelkiismeretlenséggé, akkor ebből halál lehet. Másnap az is lett. Tanítás és Golgota, lelkiismeret és vesztőhely, a mélyben nagyon összefüggő dolgok. A Sátán harcol a lelkiismeretes emberek ellen, és ki akarja irtani, taszítani őket ebből a világból. Pünkösd ünnepén vidáman hálát adva azért, hogy a Lélek eljött hozzánk, az Isten szerelmére, nehogy azt gondoljuk, hogy immár a hátunk mögött a Golgota, előttünk a vakációt hozó nyár, csupán csak amiatt, mert az egyházi évben már túljutottunk a Nagyhéten és a Húsvéton. A mi életünk Pünkösd *után* kezdődik, most vagy később fog eldőlni, hogy lelkiismeretes vagy lelkiismeretlen emberek leszünk-e. Súlyos tévedésbe esünk, ha a Pünkösdöt majálisnak vagy juniálisnak nézzük.

A mai ünnepre készülve arra gondoltam, hogy egyszer majd olyan helyet kell keresnünk, ahol kút vagy forrás van, hogy ez is felidézze bennünk a pünkösdi gondolatokat. A kút vagy forrás mellé odaképzeljük Jézust, aki hosszabb útról érkezve éppen ott üldögél. Jó lesz ez a környezet, mert emlékeztetni fog bennünket Arra, aki oly természetesen tudott beszélni az ivóvízről és az örök élet vizéről, a mindennapi kenyérről és az örök élet kenyeréről. Bárhogy lesz is, tegyük a szamáriai asszonnyal folytatott beszélgetés egyik eredményét pünkösdi tariszNyánkba. Mert bizony számunkra is eljött az idő, amikor közösségileg már csak lélekben és Istennek tetszésben tudjuk imádni az Atyát.

Igazában véve nem tudom, hogy nem az-e a végcél, hogy a sokféle imádók, a sokféle partikuláris jeltől eltekintve, az Istennek tetsző lelkiismeretes életben találják meg létük valódi értelmét. Ez több minden formalitásnál. Ezt nem lehet kijátszani szabályos templomba járással, szabályos szentségi élettel, kézben tartott, ruhára hímzett, nyakba akasztható, jelvényként kitűzhető eszközökkel, tárgyakkal, az életemet ügyesen megkönnyítő formaruhákkal, amelyekben észrevétlenül lapíthatok, hiszen beszél helyettem az öltözet.

Nem, a lelkiismeretem, az Isten tetszésére figyelő lelkiismeretem soha nem hagy el. Nem bújhatok el lakásom mélyére, nem utazhatom külföldre, nem vehetem körül magam illatos füsttel. Velem van, és szembesíti életemet a szeretet törvényével. Ezért veszedelmes az az ember, aki lelkiismeretes. Ezért *még inkább* veszedelmes az az ember, aki arra tanít másokat, hogy a lelkiismeretükre hallgassanak, a lelkiismeretüket kövessék. Az ilyen embert meg kell semmisíteni, mert nem a pap, nem a teológus, nem a püspök a hatalom igazi ellensége, ha-

nem az, aki lelkiismeretességre nevel. A lelkiismeretes ember ugyanis csak a belső hangnak engedelmeskedik, és nem lesz eszköze a külső erőknek. Lelkiismeretességre nevelni annyi, mint nyíltan szembeszállni az engedelmességet követelő hatalommal.

Ma már közhely, hogy az engedetlenség erény, csak éppen azok vannak kevesen, akik hajlandók fizetni is ezért az erényért. Pjotr Leonidovics Kapica, a világhírű orosz fizikus nem tartja abszurditásnak, hogy Lomonoszov talán ma nem is maradhatna Moszkvában, mert nem volna letelepedési engedélye. E téma kapcsán el is gondolkodik az alkotó engedetlenségről. Amit elmond, csak megerősíti azt, amit mindig is vallottunk: az engedetlenség, a tiltakozás nemcsak annyi, hogy nem teszem a bűnt, hogy nem leszek sem eszköz, sem cinkos. Több ennél: az alkotás vagy a szeretet feltétele. „Az ember újat keres, amikor nem kívánja követni a már meglévőt, mert az már nem elégíti ki.” „A tudományban, a művészetben, az irodalomban, a filozófiában” – írja Kapica – „az engedetlenség a mindig újat kereső és újat alkotó ember egyik elengedhetetlen vonása. … Úgy látszik, hogy az emberi tehetség kibontakozásának egyik előfeltétele – az engedetlenség szabadsága.” – „Az aktív elégedetlenkedők nyugtalan emberek, akik természetüknél fogva nem lehetnek engedelmes báránykák” – írja Ny. Sz. Hruscsovnak, 1954-ben. „A kreatív útkeresések és a mindenkori élet közti elkerülhetetlen ellentmondás az emberi kultúra előrehaladásának dialektikája. Az alkotó munka és a valóság közti … ellentmondások következtében … bármely területen az emberiség szellemi fejlődésén munkálkodó emberek gyakran kényszerülnek harcolni valamilyen formában. A harc pedig rendszerint nélkülözésekkel, keserűséggel és más megpróbáltatásokkal jár. De ha az alkotó munka és a való élet között nem volnának ellentmondások, megtorpanna az emberiség fejlődése.”

Leonardót és kora reneszánsz orvosait hullagyalázással vádolták, mert boncoltak, hogy megismerjék az emberi test felépítését. Nem is folytatom. Mindenki ismeri az emberi butaság történetének örök játékszabályát. A lángész engedetlen, a reakció támad, s ha módja nyílik: könyörtelen. Az alkotó ember sokféle, a maradiság stílusa mindig ugyanaz. Mivel pedig mindig ugyanaz, feljegyzésre sem méltó. Az újat kereső ember azonban gótikát teremt, majd renaissance-ra vált át. Feljegyezzük az ipari forradalom, a felvilágosodás korát, számon tartjuk az izmusok fajtáit. De a sopánkodók vagy a kivégzők neveit csupán az adattárak számára rögzítjük. Ahogy mondani szokás: rendőrfőnököknek nem szoktak szobrot állítani. Megkérdem tőletek: Akartok korszakot teremteni?

Az utóbbi időben megszaporodott az emlékezések, a naplók, a fotótékák közzététele. Szeretem nézegetni a képeket. Azt gondolom, hogy minden lelkigyakorlatunk, minden bokorünnepünk is olyan fontos, mint az írók, szociográfusok vagy más szaktudósok egy-egy összejövetele. Műhelymunka, országos konferencia zajlik le. Hogy az, amit mi csinálunk, ér-e annyit, mint amit a hivatalosak tesznek, az egyes-egyedül attól függ, hogy komolyan vesszük-e azt, amit itt végiggondolunk, azaz lelkiismereti kérdést csinálunk-e belőle. Ha ez így van, akkor a Lélek fog dolgozni bennünk, és az Ő ereje hatalmas.

Ami nem zárja ki, hogy ez az erő veszélyes útra visz minket. Mikor fogunk veszélyes útra lépni? Mindaddig majdnem biztosan nem, amíg megmaradunk Isten transzcendenciájának elemző tanulmányozásánál, és elvont teológiai tételek tömegével hizlalunk vastagra könyveket. Dogmatikánkkal még jók lehetünk akármilyen elnyomó rendszer számára. De szóljunk egy jó szót a kisemmizettek érdekében, és máris a biztonságunkkal játszunk. Mondjuk valakinek: ezt ne tedd, mert nem jézusi – már izgatunk, engedetlenségre bujtogatunk. A jézusi erkölcstant követni akarónak egyszer mindig megrántják a karját: Ne tovább, ez már politika!

Amikor a színtelen, íztelen teologizálásra gondolok, eszembe jut egy nem régen hallott előadás. Neves tudós arra hívta fel a figyelmet, hogy vegyük észre: a fizikai Nobel-díjat csak akkor adják oda valakinek, ha elméletét át tudja vinni a gyakorlatba, és azt a gyakorlat igazolja. Ez nagyon tanulságos. Más oldalról azt a meggyőződésünket erősíti, hogy minden Istenről szóló tudásnak, minden teológiai elméletnek akkor és annyiban van jelentősége, amikor és amennyire szeretni segít. Mivel pedig a szeretés emberi kapcsolatokban valósul meg, azért a jó teológiának biztosan van hatása a közgazdaságtanban, a szociológiában, a társadalmi életet szabályozó törvényekben. Ha pedig két dolog kapcsolatba lép, akkor kölcsönösen hatnak egymásra, így a humán tudományok is tudnak szempontokat adni a teológiának.

Ismét az isteni és az emberi tudományok egységéről beszélek, és ez számomra nagyon természetes. Szobám padlója, munkahelyem asztala nem transzcendens terep. Civil vagyok, nem egyházi telken, hanem városi aszfalton élek. Lakásom nem egyházi tulajdon, nincs meghintve szentelt vízzel. Amikor dolgozom, nem sajátosan papi, vallási – azaz nem-világi – tevékenységet végzek, hanem tagja vagyok egy civil együttesnek, munkám a profán világot tartja fenn. Én nem tudok nem belekeveredni a politikába, mert bármit teszek, benne vagyok. Én nem tudom szétvágni magam Isten emberére meg állampolgárra, mert ez a művelet számomra elvégezhetetlen. Csak egyet tudok: odafigyelni lelkiismeretem szavára, amely egész tudás- és érzelemvilágom alapján szembesít az Istennek tetsző magatartással.

Pünkösdi öröm és a Lélek birtoklása. Tanúságtétel a világban és élet a világban Istennek tetsző, lelkiismeretes módon. Mindezt magaménak vallom. Istenért vállalom a nem kívánt utakat, és ezzel együtt azt is belátom, hogy nincs előrehaladás a veszélyes utak kockázatának vállalása nélkül. Belátom, hogy csak akkor teremtünk új minőséget, ha ellene mondunk a réginek. Tudom, hogy aki ellene mond a réginek, azt megtámadják, és meg is semmisíthetik. Hiszem, hogy Jézusnál mindenképpen megtalálom az életemet.

Az embernek az új és új Pünkösdökön a Lélek hatásának nagy vonulatára kell figyelnie, amellyel a Lélek megújítja és előre viszi a Föld színét. A Lélekre figyelek, és feledek minden földi bajt. A Cél foglalkoztat, amely hív és amely szép. Vállalom az árat, amit érte fizetnem kell.

Most pedig imádkozzunk ezen a Pünkösdön az új előrelépőkért, az új hirdetőkért, az égbe néző új Istvánokért, az új engedetlenekért, az új szelídekért, az új irgalmasokért, akik elmondhatják, hogy aranyuk, ezüstjük ugyan nincs, de van erős, Istenbe vetett hitük.

Merza József

(1987)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Őszibarack

Egy tavaszi estén – másodikos vagy harmadikos koromban – rosszkedvűen baktattam hazafelé. Több kellemetlenség is ért a nap folyamán. Annyira lógott az orrom, hogy Földigszakáll bácsit is csak akkor vettem észre, amikor utánam szólt a kertje kapujából: „Mohácska! Miért vagy ilyen szomorú? Mi bajod van?” „Sok bajom van nekem, Földigszakáll bácsi! Olyan rossz nekem!”, mondtam. Mire ő: „Mohácska! A nap mindegyik perce örömöt is hoz, bánatot is hoz. Minden perc olyan, mint egy tányér, amelyen van egy illatos, édes, bőlevű őszibarack, meg egy kemény, keserű uborka. Tőled függ, melyiket veszed le a tányérról!” Tagadólag ingattam a fejem: „Az én tányéromon mostanában csak uborka van.” Elmosolyodott: „Mondd el mi történt, mi bánt. Nyomozzuk ki, miért nem veszed észre az őszibarackot is!”

Örültem, hogy elmondhatom. Szinte hömpölygött belőlem a panasz: „Olyan rossz már reggel is a felkelés. Például ma is! Éreztem, hogy jó lenne még egy kicsit aludni, de Gyopár rám kiabált, hogy keljek már fel. De ha így kelek fel, hogyan örülhessek annak, hogy reggel van. Ez csak uborka, hol itt az őszibarack? Az viszont őszibarack lett volna – annak már előre örültem –, hogy kabát nélkül, könnyedén fogok ellépegetni az iskolába, hogy ettől is érezzem, tavasz van. De édesanyám utánam szólt, és kabátot kellett vennem. Megint uborka. A tanító bácsi meg észrevette, hogy Rezeda az én füzetemből másolta le a számtanleckét, és azt mondta: 'Tudod-e, Moha, hogy nemcsak az csaló, aki leírja, hanem az is, aki engedi, hogy leírják?' Uborka! De azt nem kérdezte meg, hogy miért engedtem. Mert Rezeda minden este azt mondja, ha nem engedem, én leszek az oka a szekundájának. Mindig azt is mondja: irigy vagyok. Ez is uborka minden este. De addig még több uborka is van, nem őszibarack. Ma például a tízpercben nekiszaladtam Kutykuruttynak. Elesett, és úgy szidott, mintha mindene összetört volna. Mondtam neki: 'És amikor te a múltkor szándékosan kitartottad elém a lábad?' De legyintett az orrom előtt. Ebből birkózás lett, és a tanító bácsi azt mondta ránk: 'Az egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz.' Egy kalap alá vett engem Kutykuruttyal. Uborka!”

„Ebéd után már nagyon vágyódtam végre egy kis örömre, hát nem kezdtem rögtön tanulni, hanem sétáltam egy kicsit a kertben. Aztán tanultam is, de kevés volt az öröm, hát meséskönyvet olvastam. Aztán megint tanultam. Az öröm még mindig kevés volt, hát kimentem megnézni az eperpalántákat. Ekkor már nagyon bántott, hogy nem tanulok, és éppen vissza akartam sietni a házba, amikor beszólt Bérci Berci, hogy menjek vele golyózni. Mondtam, hogy tanulni akarok, de nem törődött az én jószándékommal, hanem rábeszélt a golyózásra. Ez nagyon csúnya volt tőle. Azt mondta, látja, hogy úgysem tanulok, hanem piszmogok. Golyózzam hát vele. De nagyon nyugtalanított, hogy tanulás helyett golyózom, ezért aztán minden gurításom rossz volt, és elnyerte az összes golyómat. Nagyon bántott, hogy hallgattam rá, ez megint uborka.”

„Beszaladtam tanulni, de ekkor az asztalon volt már a kávé. Gyorsan meg akartam uzsonnázni előbb, még a kézmosást is elhagytam, de Gyopár rám szólt, hogy mossak kezet. Ahogy rám szólt, az megint uborka. Ettől még roszszabb kedvem lett, éreztem, hogy most úgysem menne a tanulás, kimentem hát a játszótérre, és amint odaérek, látom, hogy Ugri Bugri meg Lila Lali összeakaszkodva huzakodik. Nagy Pici el akarja választani őket, és persze nem a maga öccsét, hanem Ugri Bugrit szidja. Odaszaladtam, galléron ragadtam Nagy Picit, és ellódítottam. De erősebbre sikerült a lódítás, mint akartam. Nagy Pici elvágódott, ez azonban véletlenség volt. Az viszont nem volt véletlenség, hogy mihelyt felugrott, derékon kapott, és üvöltötte: 'Meg sem kérdezed, hogy melyikük a hibás?' – és földhöz teremtett engem. Örült, hogy dögönyözhet, nekem meg nagyon rosszul esett, hogy örül neki. Ez megint uborka.”

„Most már játszani se volt kedvem. Az is nyugtalanított, hogy még nem tanultam Most volt egy kis öröm, amikor kimentem az utcára pihenni. De rögtön újból rossz lett. Édesanyám kiáltott, hívott, de nem mehettem be tüstént, mert hallottam, hogy jön a csacsikordély, és Tóbiásnak mindig meg szoktam vakargatni a fülét. Ezt el is várja tőlem. Visszakiáltottam tehát édesanyámnak, hogy rögtön. Amikor bementem, megszidott, amiért várakoztattam: uborka. Rögtön megint uborka, mert tejet hozatott velem, és én út közben nem tudtam ellenállni, és ittam egy kicsit a tejből. Persze tudom, hogy hiba belenyalakodni a család tejébe, és édesanyám túlságosan is megszidott miatta. Pedig ő szokta mindig mondani, hogy nekem hízni kell.”

„Megintcsak uborka volt a következő perc tányérján: jött Rezeda. Lemásolta a számtanleckét. Édesapám nem szólt ugyan, de neheztelve nézett rám, amiért megengedtem. Megint uborka: haza akartam kísérni Rezedát, és út közben megint azt mondta, hogy irigységből vonakodtam odaadni a leckét. Ekkor ott hagytam, és visszafordultam.”

„De ez még nem minden, mert most majd, ha megvacsoráztunk, megint uborkát hoz a perc, nem őszibarackot, mert ha engedi is édesanyám, hogy fenn maradjak még, az is rossz. Örülök neki, az igaz, de uborka ízű a barack, mert folytonosan reszketni kell, hogy mindjárt kiált: 'Most már aztán igazán lefeküdni, egy-kettő...' Ez

az egy-kettő, ez is olyan sértő.” Ezzel elhallgattam.

Földigszakáll bácsi így szólt: „Ez a nap is olyan lehetett volna, hogy minden percében új és új örömöt érezz! Magad választottad mindig az uborkát az őszibarack helyett. Ettől a pillanattól kezdve cselekedd mindig az ellenkezőjét annak, mint amit tenni szoktál.” Elgondolkodtam: „Az ellenkezőjét? Mitől lesz akkor az enyém az őszibarack?” Megsimogatott: „Attól, hogy akkor az értelem irányítja az életedet.”

Nem értettem a tanácsát. Nem is hittem benne, magamban még mosolyogtam is rajta, és inkább csak kíváncsiságból akartam követni.

Nem kunyeráltam tehát már aznap este sem, hogy tovább fennmaradhassak. Amikor már ágyban voltam, egyszerre csak igen nagy meglepetés ért: ráeszméltem, hogy örülök. Amit az értelemről mondott, azt már elfelejtettem, nem gondoltam tehát a korán fekvés egészséges voltára. Azt hittem, csak annak örülök, hogy nem aláztam meg magamat kunyerálással, és nem kell rettegnem az ágyba parancsoló egykettőtől. Elgondolkodtam, vajon miért? De ahhoz már álmos voltam, hogy kiokoskodjam a magyarázatot. Minthogy korán aludtam el, reggel korán, pihenten, magam ébredtem, és rögtön eszembe jutott a tanács: Az ellenkezőjét tenni annak, amit szoktam. Tehát: Nem halogatni a fölkelést. Amikor Gyopár nagy garral benyitott: „Moha! Felkelni!” – már a ruha is rajtam volt. Vonakodás nélkül, első szóra belebújtam a kabátba, és út közben elgondolkodtam rajta: Vajon miért érzek megint ugyanolyan örömöt, mint az este, amikor nem berzenkedtem a lefekvés ellen.

Az egyik tízpercben hozzám röpült egy másik csoport labdája. Láttam, hogy fut érte Füttyre Fütty, mégis messzire elhajítottam. Füttyre Fütty rám támadt: „Micsoda pimaszság ez, Moha?!” Már számon volt, hogy ezt feleljem: „És amikor a múltkor te a mi labdánkat az utcára dobtad ki?” De eszembe jutott, hogy az ellenkezőjét tegyem annak, amit szoktam. Nem feleltem hát semmit, hanem magam futottam a labdáért, visszahoztam, és odaadtam neki: „Igazad van! Pimaszság volt. De csak volt!”

A következő órán nem nagyon figyeltem, mert kénytelen voltam azon törni a fejem: Miért örülök annyira a válaszomnak? Oda lyukadtam ki: főképpen azért, mert ’nem beszéltem másról, mint Bodóné’, hanem arról, amiről szó volt. Nem tereltem az ő hibájára a szót, hanem az értelmes válaszolás követelményei szerint arról beszéltem, amit szóvá tett. Akkor hát az szerezne akkora örömöt, hogy az értelem irányította a szavamat, nem pedig az indulat?

Délután ez a sejtés már majdnem bizonyossággá lett. Azért, hogy az ellenkezőjét tegyem a megszokottnak, rögtön ebéd után, csak egy rövidke sétát engedélyezve, nekiültem a leckének, és hiába jött értem Lila Cica és Lila Lali, hogy javítsam meg a hintájukat, még ezt a szívességtételt is elhalasztottam: „Majd később, ha elkészültem a leckémmel!”

Miután elmentek, újabb örömet éreztem, amiért nem mozdultam a leckém mellől, és megint ezt kellett megállapítanom: „Azért bírtam barackot venni a perc tányérjáról uborka helyett, mert az értelem irányított. Hiszen könnyű felérni ésszel: legalább egy órára ott ragadtam volna náluk. Márpedig a tanulás nemcsak a hintájuknál, hanem szívességtevő hírnevemnél is előbbre való. Ekkor már derengni kezdett bennem az emlékezés: Földigszakáll bácsi is mondott valamit az értelemről: ha az irányítja az életemet, létrejön az öröm.

Az uzsonna előtti kézmosáskor már egészen biztos voltam benne, hogy így van. Hiszen az értelem parancsolja, hogy uzsonna meg tízórai előtt is mossunk kezet. Ilyenkor még fontosabb, mint ebéd előtt, mert puszta kézzel fogjuk a tízórait, a süteményt. Ahhoz már nem is kellett különösebb akaraterő, hogy a játszótéren ne álljak ösztönösen az öcskösöm pártjára, hanem kitudakoljam előbb, hogy mi történt. S minthogy Ugri Bugri sértő szándékkal azt mondta Lila Lalinak: „Olyan vagy, mint egy falhoz csapott szilvásgombóc!” – megkértem, hogy helyesbítse: „Olyan vagy, mint egy illatos, édes, bőlevű őszibarack.” Nagy Pici rám mosolygott, én meg képzeletemben ismét leemeltem a perc tányérjáról a szóban forgó gyümölcsöt. Odahaza édesanyám első hívására beszaladtam, és örültem, hogy tudom: amit szeretetnek és kíméletnek neveznek, az az értelemnek is parancsa. Képzeletemben ismét láttam a tányért, rajta az őszibarack. De valóságos tányért is kaptam! Savanyú káposztát kellett hoznom. Abba azonban nem nyúltam bele út közben. Mondta az értelem: „Piszok kerülhet rá a kezemről, és a torkoskodástól piszok kerülhet a jóízlésemre!”

Rezedát már nevetve fogadtam: „Dehogy is írod le, pajtás! Én ugyan nem segítelek hozzá, hogy tudatlan maradj! Ellenben ülj le! Megmagyarázom majd, hogyan kell megcsinálni.” Még egy őszibarack!

A kunyerálás a fennmaradásért, eszembe sem jutott. Fürgén és vidáman mondtam: „Őszibarack!”

Azzal a tudattal feküdtem le idejében, hogy holnap őszibarackok tömegét biztosítom a korai lefekvéssel. Ez a tudat megint őszibarack.

Annyira örültem ennek a napnak, hogy egyszerre csak az jutott eszembe: Gyorsan felöltözöm, átszaladok Földigszakáll bácsihoz, és csak annyit mondok neki: „Köszönöm!”

De bármennyire tetszett is ez a tervem, rám parancsolt az értelem: „Mosdottál. Lefeküdtél. Alvás ideje van! Holnap is megköszönheted.”

Engedelmeskedtem neki, és örültem, hogy van erőm engedelmeskedni. Elhelyezkedtem tehát alváshoz, és boldogan motyogtam: „Őszibarack! Őszibarack!”

Juhász Károly

1934-2015

Jézus tanúja Ócsán és a Bokorban

Jézusért élt. Közöttünk élt. Velünk élt. Karácsony napjaiban, december 28-án eltemettük. Jézus születésnapján az ő égi születésnapját ünnepeltük. Milyen ünnep az, amikor elszorult torokkal, könnyes szemmel emlékezünk? Emberi. Az emberi élet ilyen: egyik szemünk sír, a másik meg nevet. Szomorkodunk, mert valami itt és most lezárult, mi, itt maradtak szegényebbek lettünk. Örül a lelkünk, mert egy teljes életért adhatunk hálát mennyei Atyánknak. Ugyanakkor bűnbánatot is tarthatunk, mert az utóbbi évek leépülési időszakában Karcsira gondolásaink alig mozdítottak bennünket személyes meglátogatására. Pedig jól tudjuk: a testvérbarátság sokkal több, mint együtt működő aktivitás…

Ahol élt, ott tette, ami jót csak tehetett. Ócsa városa volt haszonélvezője annak, hogy Karcsi közösségi ember volt. A közösségért élő ember. Megalapította a Népfőiskolai Erkölcsi és Kulturális Egyesületet. Célja: erkölcsi megújulás, kulturális fejlődés, jó hagyományok megőrzése, környezettudatos életre vezetés volt. Amit értéknek, jónak, igaznak, szépnek és szentnek gondolt, azt tevékenyen igyekezett képviselni. Abban a reményben, hogy ezt hatékonyabban teheti, indult a környék országgyűlési képviselőválasztásán a Zöld Demokraták színeiben (2001). Amikor rákérdeztem az esélyekre, azt mondta: „Egy próbát megér.” Nem nyomult hatalomért, kiváltságokért. Ő nem nyakkendős és lapos táskás, megélhetési közéleti ember volt. Éltető volt. Ez vezette, amikor Ócsán képviselőséget vállalt (függetlenként), és évekig „parasztprófétája” volt településének. Amikor ezt a kétesnek ható titulust említettem neki, azt mondta: „Igen. Műveljük a földet, etetjük az állatokat. Ezt kéne a Jézustól tanultak szerint az emberek felé is tenni.” Ezért hívott neves előadókat a Népfőiskolára (például Drábik Jánost), ezért áramoltatta nagy tételekben az adományokat a nagycsaládosok, a szegények felé. Ivóvízfertőzöttség idején ezért hordta lajtos kocsival a tiszta vizet utcáról utcára. Tette a jót hétgyermekes nagycsaládosan, és azután is, hogy két fiukat fiatalon kellett temetniük. Arra is volt ereje, hogy elképesztő harccal, kilincseléssel megvédje az ócsai természetvédelmi területet a haszonleső erőktől.

Olvassunk bele a korabeli ócsai hírekbe: „Juhász Károly egyházközségi gondnok szervezésében 1989. május 27-én megalakult az Ócsai Katolikus Népfőiskola, az alakuló gyűlésen részt vett Bulányi György SchP és Bisztrai László plébános is. A gondnok, Juhász Károly tevékenységének eredményeként 1994-re minden volt katolikus egyházi ingatlan visszakerült az egyházközség tulajdonába. A polgármester felkérte Bisztrai László plébánost, hogy 1994. október 23-án mondjon ünnepi beszédet a Turul-szobornál…”

A helyi római katolikus egyházközség gondnokaként sokoldalú gyakorlatiasságával, tervezéssel, kivitelezéssel a templom ajtajától a templomtoronyig kiírhatnák nevét, amint az első padokra szokták kitáblázni a támogatók nevét. Feleségével, Marikával, akit már évekkel ezelőtt eltemettünk, olyan támaszai voltak a hitéletnek, hogy viccesen mondhattuk: Ócsai Háromság! Nevezetesen: a boldog emlékű Bisztrai Laci bácsi plébános, Marika és Karcsi. Nyitott szívükkel és nyitott ajtójukkal ők tették lehetővé, hogy hosszú évekig a Bokor Közösség egyik bázisa Ócsa volt: ottani lelkigyakorlatok, rendezvények szép és fejlesztő élményeit őrizzük. Tették ezt annak ellenére, hogy erős ellenszél fújt akkoriban is… Ócsán volt az első Bokorünnepünk is (1976).

Karcsi igaz magyar ember volt. Ez vitte el a sükösdi látnokasszony spirituális köréhez is, hiszen a magyarság lelki felemelkedésére kapott ott is buzdítást. Leánya esküvőjét is március 15-re tették 1986-ban, és a díszmagyarban pompázó ifjú pár nyomában kokárdásan vonultunk végig a falun. (Az államvédelem ezt külön jelentésben „méltatta”: „Az ócsai bulányista bázisközösség demonstrációt akar szervezni a közösség egyik tagja lányának március 15-én tartandó esküvőjén. A tervek szerint az ifjú pár díszmagyarban tartaná esküvőjét, s a rokonságon kívül megjelenő 200 fő bázisközösségi tag kokárdát viselne. A ceremónián részt venne Bulányi György is. – Intézkedés: jelentik a BM III/III Csoportfőnökségnek és tájékoztatják a Pest megyei RFK áb szervét.”).

Az erőszakmentesség kiemelkedő vonása volt Karcsi életének. Harcai, küzdelmei ennek megfelelően alakultak. Sok bántásra szellemi és kapcsolati erőkkel válaszolt. Nem volt olyan erőszak elleni megmozdulásunk, ahol ő ott ne lett volna az élen. 1988-ban a Kossuth téren, 2001-ben a taszári békemeten kilométereken át cipelte a táblát, csendben, imádságos fegyelemmel (miközben többségünk beszélgetett, énekelgetett). Tábláján ez állt: „Minden háború testvérháború!”

Temetése után Aczélékkal, Kaszapékkal, Csikyékkel, Matyival beszélgetve megállapítottuk: „Ha a meleg fűtőtestekre tesszük otthon kezünket, akkor is Karcsira gondolunk.” Ha ott lettek volna mindazok, akiknek Karcsi ingyen és nagy odafigyeléssel tette a jót, akkor nem ötvenegynéhányan lettünk volna.

Sok-sok ember sarumegoldó tisztelettel emlékezhet rá. Aki nem ismerte a Bokorban, de találkozott volna vele, egy nagyon egyszerű, szegény falusi bácsival találkozott volna. De szegénysége csak látszat volt! Olyan gazdag volt jótettekben, hogy élete alapvető megnyilvánulásának az adakozást, a segítést mondhatjuk. Amikor még fizetésképtelen voltam, jelképes térítésért adta a kukoricát hízóimnak, a búzát tyúkjainknak és… a „kóstoló” csirkehúst, libát, kacsát. Később is csak borítékos diszkrécióval hagyhattam náluk szerény köszönetünket.

Sírja ott van Marikáé mellett az ócsai temető kis kápolnájának tövében, a dombon. Emléke itt van Bokrunkban, szívünkben. Példája arra indít, hogy legalább nagyon igyekezzünk versenyre kelni vele a jótettek megtevésében.

Király Ignácz

Emlékeim Juhász Karcsi testvérünkről

Karcsival a Bokor-rendezvényeken, Bokorünnepeken találkoztam. Az emlékezetes ócsai lelkigyakorlaton is, ahol a rendőrség a szemben lévő Tanácsházából fényképezett minket. Felszólalásai a közösségi programokon a maguk egyszerű és radikális megfogalmazásában mindig nagy hatást tettek rám.

Van azonban egy olyan emlékem, amely nem mindennapi. Lékai bíboros a hajósi ifjúsági búcsú után, 1981. szeptember 9-én fél évre felfüggesztett minden papi tevékenységtől, Budapestről kitiltott, és Márianosztrára internált. Előzőleg is már többször hívatott magához, és figyelmeztetett ifjúsági hittanaim, miséim és prédikációim miatt, és kétévente áthelyezéssel is büntetett.

A felfüggesztés közvetlen kiváltó oka az volt, hogy a hajósi ifjúsági búcsún a kalocsai érsek tilalma ellenére (amely ÁEH-s parancs volt) a misén elmondtam a beszédemet, amelyben lelepleztem a hierarchia kollaborálását az ateista-kommunista állammal, és beszéltem a katonaságmegtagadásról is. Ezt az engem elítélő okmányban így fogalmazta meg a bíboros: „A nyilvánosság előtt a fennálló államrend kötelező katonai szolgálatra vonatkozó intézkedéseit is kritika tárgyává tette, és erre vonatkozó véleménye úgy értelmezhető, hogy a katonai szolgálat mindenkinek saját lelkiismeretére van bízva”.

Büntetésem azonnali hatályú volt, noha a felfüggesztés ellen Rómához fellebbeztem. Beköltözésem a márianosztrai plébániára, amely egybeépült a templommal és a börtönnel (ami azelőtt kolostor volt), egészen télig elhúzódott, mert a plébánia tárgyalótermében, ahova költöznöm kellett volna, nem volt fűtés.

Karcsi testvérem itt lépett közbe. Mint gázvezetékszerelő, segédjével, az éppen akkor Ócsán lakó, szintén büntetésben lévő Máté Tóth Andrással (Matyival) vállalkoztak a fűtés beszerelésére. Mit tesz Isten, a Bokor igazi erőszakmentes nagyságát mutatva, ők elítélt testvérük börtönének fűtését is ingyen és bérmentve maguk szerelték be.

Külön öröm volt ez számomra egész ott tartózkodásom alatt. (Igaz, nem mindig tartózkodtam ott, mert a tilalom ellenére elhagytam meleg „cellámat”, hogy tovább misézzek, hittanozzak, csoportozzak Budapesten).

Ez az eset különösen is szívembe véste Karcsi testvérem emlékét, segédjével együtt.

Karcsikám, azt kívánom Neked, hogy örökre legyen meleg otthonod az Atyai Házban!.

Kovács László

A per

– Kétségbeejtő ez a fiú. Igazán kézbe vehetnéd már a sorsát! Az előbb lopakodott haza, de képzeld, teljesen meztelenül.

Az asszony hangja inkább árulkodott örömről, mint kétségbeesésről.

A férje látszólag nem hallotta ezt az árulkodást. Először nem is fordult a felesége felé. Eltelt így pár másodperc. De aztán mégis ránézett a nőre:

– Ugyan! Fiatal még ahhoz, hogy túl komolyan vegye magát vagy az életét.

Márk mintha csak erre várt volna. Berontott. Az éjszakai pihenőre előkészített egyik fekhely sarkába jól beverte a lábát. Először a fájdalomtól eltorzul arccal csak sziszegni volt képes, s közben tapogatta a sípcsontját, de azután sietősen, szinte kapkodva újságolta el a történteket, amiből először nem sokat fogtak fel a szülei.

– Elfogták. Semmit nem tett. Mintha nem lett volna képes semmire. Akár egy csirkefogót, úgy vezették el, megkötözött kézzel.

– Kit? – kérdezték egyszerre.

– Hát nem értitek? Akiről már meséltem. A rabbit. Engem is majdnem elkaptak, de sikerült kicsúsznom a kezeik közül. Ott is maradt a… – itt hirtelen témát váltott –, most nem ez az érdekes. Mintha a főpap megbízottai lettek volna. Sokan voltak. Úgy jöttek, mint valami harcba. Botokkal, kardokkal. Hadonásztak, üvöltöztek.

Elhallgatott, lerogyott az ágy szélére, és egy ideig maga elé nézett.

Anyja, apja emlékezett rá, hogy mesélt nekik valakiről, aki gyógyított meg tanított. Ifjúkori, kicsit szeleburdi lelkesedésnek vették, ami majd magától elmúlik. Kell a fiatalságnak, hogy példaképe legyen, hogy rajongjon valakiért. Kicsit örültek is, hogy nem valami katonaember a kiszemelt. Egy szegény tanító. Ez jó. Tőle a Tóra ismeretében gazdagodik gyermekük.

Mintha megcsípte volna valami, úgy ugrott fel a fiú:

– El kell mennem.

– Most? Hiszen már éjszaka van. Tudod, hogy apád és én nem szeretjük, ha éjjel nem vagy itthon.

– Muszáj. Tudnom kell, mi történik vele.

Apja karjára kapta a köpenyét, és nagyon határozott hangon kijelentette, hogy ő is megy vele.

Márk nem bánta. Eddig bármit mondott a tanítóról, apja soha nem mutatott iránta érdeklődést. Azt gondolta: Érdekesek ezek a felnőttek! Éppen most lett rá kíváncsi apám, amikor már minden mindegy?

De a fiú tévedett, nem a tanító sorsa izgatta a férfit, hanem a fiát féltette.

Sietve haladtak a sötét utcán. Az első szokatlan dolog az volt az apának, hogy a főpap kapuja ki volt tárva. Mintha várták volna őket. A másik, amin mind a ketten meglepődtek, a nyüzsgés volt. Ilyen későn mit keres itt ez a sok ember?

…

A főpap számára megmagyarázhatatlan volt, miért érez ilyen feszültséget. Gyomra kősziklaként nyomta az agyát. Igazából örülnie kéne. De nem. Nemhogy nem örült, inkább egyre idegesebb lett. *Csak lenne már vége! Ja, még el sem kezdtük.*

Az ablak előtt állt, de nem kifelé nézett, hanem önnön zavarát figyelte.

Hirtelen rádöbbent, mit is lát az udvarán. Egyre többen vannak. Most is beballagott két férfi. Aztán megint egy. Hideg lehet – állapította meg abból, amit látott. Akik jöttek, összehúzták magukon köpenyüket. Csak a ruhája árulkodott némelyikről, hogy honnan való. Az arcukat legtöbben takarták valahogy. Akik már régebben ácsorogtak a köves udvaron, azok a tűz körül beszélgettek. Nem tudta eldönteni, ez most jó-e, hogy ennyi ember előtt kénytelenek a foglyot kihallgatni, vagy rossz? Lehet, hogy nem volt jó ötlet kinyitni bárki

előtt a kapukat? De mégis, talán így kevesebb fáradsággal találnak olyanokat, akik ellene tanúskodnak!

Körülnézett, mindenki itt van-e, aki számít az ítélethozatalban? Igaz, hogy már eldőlt, hogyan kell megbüntetni ezt a csalót, de adni kell a látszatra. A törvényesség mindenek felett. Őt ne vádolhassák azzal, hogy nem tartott be valamilyen előírást.

– Mire várunk még?– kérdezte az egyik tanácstag.

Kimentek.

A tűz fénye megvilágította a közel állók arcát. Nem látszott rajtuk semmi érzelem. Ez is zavarta a főpapot. Ki mellett állnak? Kivel szimpatizálnak? Nem fognak ellene fordulni? Ezt csak nem merészelik? Hisz ő jelenleg minden zsidó elismert vezetője!

A szolgák gyors lábakkal körbementek, és meggyújtották a kőfalakra erősített fáklyákat.

Nem lesz itt semmi baj – gondolta a főpap abból, amit látott. A fogoly körül egy csoport fenyegető mozdulatú, hangoskodó, dühös ember. A szabad kezű ember mindjárt hatalmat érez a megkötözött felett. A hangzavarban nem lehetett érteni őket, de a látvány egyértelművé tette előtte, hogy nem kell tartania a jelenlevőktől.

De az az arc! Sokáig visszatért álmaiban, s mindig ugyanolyannak látta, mint ott, azon az estén. Félelemnek nyoma sincs rajta. Nem dühös. Mosolyog? Talán igen. Mintha szánná azokat, akik körülveszik. Mintha nem ő lenne veszélyben, halálos veszélyben, hanem azok, akik fenyegetik. Attól a gondolattól, hogy esetleg ránéz, kiverte a hideg veríték.

– Vezessék ide a tanúkat – rendelkezett határozott hangon.

A szolgát, aki az emberek közé ment, hogy valakit odavezessen, hirtelen hanyatt lökték, mert többen is igyekeztek elsőként tanúskodni. A kiabálásból olyan szavak váltak érhetővé, hogy én jobban tudom, engem vigyél, én ott voltam, én láttam, én hallottam.

Nem lesz itt semmi hiba.

Előlépett az első tanú:

– Én láttam, amikor nem dobott a perselybe pénzt. Vagyis nem láttam, hogy dobott.

– Ostoba, nem kötelező a perselybe pénzt dobni – válaszolt a főpap fogcsikorgatva.

– Hallottam, hogy azt mondta, nem kell hinni Mózesnek.

Erre odatolakodott egy másik férfi:

– Nem, nem, nem azt mondta, hanem azt, hogy azoknak nem kell hinni, akik Mózes székében ülnek.

A két férfi heves vitába kezdett. A szolgáknak kellett őket eltuszkolniuk onnan. Máris akadt újabb hiteles szem- és fültanú.

– Az ördöggel cimborált!

– Azt mondta, nem szabad adót fizetni!

– Vámszedőkkel evett!

Mindenki szeretett volna kicsit kedvező benyomást tenni, amit alkalomadtán beválthat valami kis előnyre. („Tudod, uram, én voltam, aki a döntő tanúságot tette!”) Nem volt azonban két egyforma tanúvallomás közöttük. Egymás sarkát taposva, egymást hazugnak nevezve, túllicitálva igyekeztek igaznak hatni. Az emberek hol kinevették az illetőt, hol lehurrogták vagy éppen éljenezték.

Az egész egyre kínosabbá vált. A főpap érezte, hogy ebből előbb-utóbb botrány lesz. Bánta már, hogy belevágtak. Miért is nem hagyták, hadd forduljon a vádlott ellen a nép. Volt rá alkalma elég. De azt mondják, mindenki utána futott. Bárhol járt, tömeg kísérte. Egyesek szerint az Eljövendő erejével működött. Ez is nagy csalafintaság tőle. Hiszen semmi jelét nem adta eddig, hogy szervezkedne a nép szabadsága érdekében, a megszálló római sereg ellen. Sőt, egyesek szerint azt tanította, hogy még az ellenséget is szeretni kell. Talán még a rómaiakat is? Ez miért nem hangzott el a tanúk szájából? Pedig akkor megoldódott volna az ügy. Egy ilyen kijelentésért bizonyos, hogy meglincselik a jelenlevők.

– Elég! – kiáltotta el magát. Szavára olyan csend lett, hogy tisztán hallotta saját szívdobogását. Vagy ez nem is az ő mellének dübörgése?

Tennem kell valamit. Megkérdezem tőle, hogy ő-e a Messiás. Nem. Nem ezt kérdezem, hanem, hogy ő-e az Isten fia. Igen, így, hogy ő-e az Isten fia. Én kimondhatom a Magasságos nevét, hiszen Kajafás vagyok, a főpap. Csak ne kéne ránéznem! Pedig muszáj lesz. Még azt találja hinni, hogy félek a szemébe nézni.

Odament a vádlott elé, és a szemébe nézett. Nem akarta elhinni, de főleg elfogadni, amit látott. Egy gyermeket, akit most vett ölébe az apja. Egy asszonyt, aki mintha az ő édesanyja lenne, és éppen most tálalja eléje legkedvesebb ételét. Egy büszke ifjút. Egy vőlegényének feldíszített menyasszonyt. Egy virágba borult cseresznyefát. A tavaszi eget. A fénylő Napot.

Tudja! Tudja, hogy halál vár rá! Ez az őrült még engem is szeret! Most mi legyen? Miért is állok itt? Aha, valamit kérdezni akarok. Mit is?

– Az élő Istenre kényszerítelek, mondd meg: Te vagy-e az Eljövendő, az áldott Isten fia?

Igazán nem tudta eldönteni, mit szeretne jobban hallani. Talán azt, hogy tagadja le. Ne vállalja. És akkor hogyan tovább? Biztos, hogy ott folytatja majd, ahol abbahagyta. Végül senki nem fog a vezetőségre hallgatni. Oda a tekintélyük, a tekintélye. Nem, nem, ezt ne!

Ha vállalja, akkor egyértelmű, hogy ő az. Az, akinek mondja magát. Mert ki az az őrült, aki ilyen helyzetben önmaga ellen vall? Ez az ember pedig nem őrült. Nagyon is tiszta fejű, túlságosan is. S mi lesz, ha a nagytanács tagjai hisznek neki, az emberek pedig követ ragadnak ellene, a főpap ellen?

Engem még sohasem csapott be a szimatom. De most talán jobb lenne. Mit tegyek, ha mégis ő az, akinek el kell jönnie? Valljam meg a csőcselék előtt, hogy tévedtem? Boruljak le a színe előtt? S mi lesz, ha ennek láttára megindul ez az eszetlen massza, és nekimegy a római helyőrségnek? Évezredek óta várják már a nagy vezért, aki szabaddá tesz, gazdaggá tesz, a világ urává tesz minket. Akkor elvesztünk. Akkor kiirtanak bennünket. Jobb, ha egy ember..., mint egy egész nép. No, de pont ŐT?

– Én vagyok, látni fogjátok…

Kajafás a többit már nem hallotta, kábultan, tétován nézett a rabra. Valamit tennie kell. Hamut szórni a fejére. Ez volt az első, de nagyon erős vágya. Elindult a tűz felé. Mindenki némán figyelte. Hova megy? Mit akar? A csend észre térítette.

Akkor megszaggatta ruháit. De a hang nem akart kijönni a torkán. Nagyon erős, orkánszerű levegővel tudta csak megnyitni az utat a szavának. Mintha nem is ő mondaná, hanem egy teljesen ismeretlen, jegesen idegen valaki:

– Hallottátok, káromolta Istent! Mi szükség van itt még tanúkra? Méltó a halálra.

Dombi Zsuzsa

*Tíz évvel ezelőtt lépett át az örökkévalóságba a Bokor Közösség egyik igen jelentős tagja, **Turiák Ildikó.** A halála előtt vele készült interjú 2006. áprilisi számunkban olvasható. Szent Ferencről szóló hatalmas tanulmányát négy részletben közöltük 2007. februártól augusztusig, másik nagy ívű dolgozatának részletét pedig 2011 áprilisában (Tündérből varangyos béka?). Itt közölt írása a 2004-ben keletkezett, húsz A/4-es oldal terjedelmű dolgozat központi része.*

Isten országa és magántulajdon?

(részlet)

Alternatíva

Isten elgondolása szerint

Az emberiség kiábrándultabb, mint valaha. Az egyházaktól már végleg nem vár-remél semmit. Isten hamisítatlan, keveretlen logikájának, igazságának azonban még képes lehet hinni. Ő ugyanis hit címén nem értelmünk számára átláthatatlan – s valljuk meg nyugodtan –, égető gondjaink szempontjából teljesen érdektelen dolgok elfogadását kéri tőlünk. Gondolkodásra inspirál. Egy másféle, a világunkban uralkodótól merőben különböző, de lelkiismeretünk hangjával nagyon is szinkronban levő logika végiggondolására hív. Azzal biztat, hogy az abból levonható konzekvenciák segítségével megoldhatóak az emberiség gyötrő problémái. Ha igaznak tartjuk Isten logikáját, ha belátjuk a következtetések helyességét, akkor és csak akkor várja el tőlünk, hogy következetes hűséggel tartsuk is magunkat azokhoz. Ebben az esetben azonban már mi is elvárjuk ugyanezt önmagunktól, saját jól felfogott érdekünkben. Önként. Minden külső kényszertől mentesen. Csupán azért, mert arra a meggyőződésre jutottunk, hogy igaz.

A meggyőződés, a lelkiismeret hangsúlyozásával tanúságot akarok tenni arról a hitemről, hogy akinek a Biblia nem Isten üzenetének foglalata, annak számára is belátható az abban kirajzolódó logika, a Biblia logikus, azaz a gondolkodás szabályait fel nem borító volta. Értelme felismerheti, hogy az abból levonható következtetések nem ellenkeznek az emberi értelemmel, lelkiismerete pedig e belátás és felismerés mellé még azt is hozzáteheti, hogy ez a jobb, az emberiség biológiai létét is megőrizni képes magatartást vezérlő logika.

Isten logikája

„Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet” (1Móz 1,1). S ha nem unalmában, szeszélyből tette, hát gondolt róla-vele valamit. A Biblia beszámolója így folytatódik: „Majd azt mondta: Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlóvá” (1Móz 1,26). Az ég és föld teremtésének az írásokból kirajzolódó célja, hogy kihordja az Isten képmását viselő embert, és életteret biztosítson számára. Az Írás Istene a szeretet Istene (1Jn 4,16). Az ember lehetősége és rendeltetése, hogy Istenhez hasonlóvá, szabadon szerető lénnyé formálja önmagát.

Az ember alatti világ a természeti törvények által determinálva van célja, rendeltetése betöltésére. Az embert a választás képességével ruházta fel Teremtője. Dönthet arról, hogy elfogadja-e a célt, amelyre Alkotója hívta. Meglehet, gyakran nagyon szűkek a döntés szabadságának határai akár az egyeseket, akár az egész emberiséget illetően, de mindig van lehetőség az Isten logikáját követő, illetve attól eltérő döntésre. Legfeljebb rövid távon az előbbi olykor kicsit sokba kerül, amint azt Jézus életének példája is mutatja. Ahhoz, hogy az e logika melletti döntésünknek mindenkori árát vállalni tudjuk, mélységes belső meggyőződés, abból forrásozó bizalom és remény szükséges. Bizalom és remény abban, hogy történelmi léptékkel mérve az emberi közösség e világi élete szemszögéből is, és személyes örök sorsunk szempontjából is ez a hosszú távon kifizetődő magatartás.

Az ősbűn története az ember eredendő, szűnni, fogyatkozni aligalig akaró bizalmatlanságának története. A bizalom és remény által szült és fenntartott Isten Országának, Isten logikájának még nem adtunk történelmi esélyt az adás, az egymást gazdagítás világában. Világunk igazán nagy bajának nem az az okozója, hogy a szerzésnek-vevésnek egyáltalában van tábora, hadállása a földön. Ez szükségszerű velejárója az embert emberré tevő döntési szabadságnak. Az a tragédia, hogy szinte nem is létezik a másik, az Isten logikájára építkező emberek társasága. Ha úgy tetszik, a Jézus óta eltelt kétezer évben még azt is sikerült elfelejtenünk – mondanom sem kell, hogy nem Jézus hibájából –, amit az Ószövetség népe már és még tudott.

Ami az enyém, az nem az enyém

Izrael népe tudta, hogy az atyáknak adott „Ígéret földje” Istené, s mint a maga tulajdonát azzal a meghagyással adta népének, hogy e földet minden negyvenkilencedik esztendőben (nagy Jóbel-év) újra szét kell osztani a választott nép fiai között (3Móz 25,10). A különbségeknek negyvenkilenc évenként ki kell egyenlítődniük, az osztásból korábban kimaradtaknak oda kell adni jogos jussukat. Aki a negyvenkilenc év alatt munka, szerencse vagy bármi más következtében gazdaggá lett, csupán intézője volt annnak, amit esetleg birtokolni vélt. Az „Ígéret földjének” valódi tulajdonosa Isten volt és maradt, ő pedig egyenlően akarta megosztani tulajdonát Izrael egész népével.

Ezt az Izrael népe által mindig is ismert, bár elszabotált törvényt Jézus sem érvénytelenítette. Sőt többet, teljesebbet hirdetett. Lukács evangéliumának példabeszéde a hűtlen intézőről ugyanerről a törvényről szól (Lk 16,1-12). Nem korlátozódik azonban az „Ígéret földjére”, s nem gondolkodik ötven-

esztendős jóvátételi-kiegyenlítési aktusokban. A történet példázaton túli magva azt tanítja, hogy az egész teremtett világ és annak minden java Isten tulajdona. Azé az Istené, aki a maga időfeletti közösségében nem ismeri az „enyémet” és a „tiédet”, csak a „miénket” (Mt 11,25-27; Jn 30-35; 5,16-30). Minden Istené, akinek szándéka az, hogy az általa alkotott világban is létrejöjjön időfeletti Országának mása: a „miénk” világa.

Mi emberek csupán kezelői vagyunk a föld javainak. Perspektívánk azonban ennél sokkal tágabb: Isten barátaivá-fiaivá válni vagyunk hivatottak (Jn 15,14-17). Az intéző nem rendelkezik szabadon ura tulajdonával. A gazda elégedett vele, ha arra és úgy használja a rábízottakat, amint meghagyta neki.

A föld javainak gazdája, Isten azonban többre vágyik annál, hogy szolgaian végrehajtsuk kívánságait. A „miénk” világának kialakulását csak őt értő és vele egyetértő emberekre támaszkodva érheti el, ehhez kevés az engedelmes szolgák fantáziátlan, betű szerinti parancsteljesítése. Barátokra, fiakra, gondolataival meggyőződéssel azonosuló munkatársakra számít.

Esélyegyenlőség és egyenlő részesedés

A világ Gazdája azt kívánja, hogy embertársaink javára fordítsuk azt, aminek kezelésével megbízott minket. A példabeszédbeli sáfárt elbocsájtással fenyegeti ura, amíg önmaga számára dézsmálja a gondjaira bízott vagyont. Amikor azonban juttatni kezd belőle másoknak, megdicséri. Értelmezésünk helyességét alátámasztja egy másik, az okos és hű intézőről szóló példabeszéd (Mt 24,41-51). Ennek az intézőnek okossága és hűsége abban foglalható össze, hogy szolgatársainak kiadja-odaadja (élelem)részüket. Idejében, azaz akkor, amikor jár nekik. Az eredeti szövegben szereplő „élelem” szót azért tettem zárójelbe, mert ugyancsak Máté evangelista ítéletnapi tablójából azt is megtudhatjuk, hogy nem csupán embertársaink élelmének biztosítására, hanem minden egyéb szükségükre gondot kell fordítanunk. Az „idejében” szócska ebben az értelemben bizonyosan tartalmazza a szükség idejét. Az élelem, a szomjat oltó víz, az otthon, a szabadság, az ápolás-gondoskodás hiányától szenvedőkben a velük teljes mértékben azonosuló Tulajdonos – maga az Isten – számít ránk (Mt 25,31-48). S ha mindezekből nyilvánvaló kötelezettségünknek mutatkozik a mai kialakult szükség enyhítése, megszüntetése, akkor nem kevésbé kötelezettségünk a szükség kialakulásának megelőzése.

A Teremtő a maga hatáskörén belül esélyegyenlőséget biztosít, egyenlő mértékben gondoskodik teremtményeiről: „...felhozza napját gonoszokra és jókra, esőt ad igazaknak és hamisaknak” (Mt 5,43-47). Egyenlő mértékben biztosít életesélyt az igazság logikája szerint arra érdemteleneknek is. Ő, az utolsó óra munkásairól szóló példabeszéd ura, mindenkinek, akit szőlőjébe felfogadott, ugyanannyit akar juttatni – akár reggeltől dolgozott, akár csak egy órácskát (Mt 20,1-16). A kora reggeltől dolgozók háborgása, miszerint aki többet dolgozott, annak több jár, nem módosít álláspontján. Az elsőnek sem kívánja megtoldani, az utolsónak sem csökkenteni járandóságát.

Ezek az utolsók egyébként alighanem vétlenek abban, hogy utolsóknak maradtak. Nem lustaságból álldogáltak naphosszat a téren. Senki sem fogadta fel őket. Ámbár ha felelősek lennének is érte, Isten s az ő logikáját követők magatartásán az sem változtatna. A konkoly és a búza széjjelválogatásának nem itt és nem most van az ideje, az majd a biológiai életen túl következik (Mt 13,29-30). A szeretet és jóság logikája nem tud mit kezdeni a világ oly nagy becsben tartott fogalmaival, mint jog és igazságosság. Nem értheti meg, hogy mitől lenne többre értékelendő a szerzés-gazdagodás vágyából és az irigységtől motivált szorgalom, mint például a tunyaság. Az egyik önhibájából maga is rászorulóvá lesz, a másik viszont másokat tesz azzá. A Teremtő szándékolta esélyegyenlőséghez, a világ javaiból való egyenlő részedéshez egyik sem visz közelebb.

Ne legyetek gondban!

„Ne legyetek gondban, ne aggódjatok élelem, ruházat és lakás miatt” (Lk 12,22-32), biztat bennünket az ég madaraira és a föld liliomaira is gondoló Alkotó. Miért? Mert ez a gond megmérgezi a lelkünket. Félelemből és bizalmatlanságból ered, és további félelmet és bizalmatlanságot szül. Embertársaink ellen fordít. Képtelenné tesz az osztozás világához illő magatartásra. Egy másik, ránk ugyancsak a teljesség igényével számot tartó úrnak, a Mammonnak a szolgálatába kényszerít (Lk 16,13).

Ez az úr azonban becsap bennünket. A gondot a mind többet birtoklás sem veszi le a vállunkról. Sőt szaporítja. Következményeként már nemcsak a többet szerzésért leszünk gondban, hanem a több megtartásáért is. Ha nem vigyázunk rá, tönkremehet, ellophatják. A példabeszéd gazdag embere – ám szorgalmas munkával – jobbnál jobb termést ért el. Volt is gondja bőven, hogy hogyan raktározza el azt biztonságosan. Új csűröket épített ezért, s amikor némileg megnyugodott, hogy sok java van sok évre eltéve, Istene így szólt hozzá: „Bolond! Még az éjjel elkérik tőled lelkedet. Kié lesz mindaz, amit felhalmoztál?” Így jár az – hangzik végül a tanulság –, aki magának gyűjt, és nem Isten szerint gazdag (Lk 12,13-21).

Odaát ugyanis másféle vagyonra lenne szükségünk. A Mammon-isten viszont odaát végleg nem nyújt semmit. A biológiai életen túl csakis az számít értéknek, amit másoknak adtunk, s nem az, amit magunknak szereztünk.

Nem érték a felelőtlenség és tunyaság sem

Ismét más kérdés a föld javainak gyarapítása mindnyájunk érdekében. Ami nemcsak az enyém, az még nem szükségképpen ebek harmincadja. S ha nem erény a bírvágyból fakadó szorgalom, nem erény a tunyaság sem.

A talentumokról szóló példabeszéd azok magatartását mondja dicséretesnek, akik a rájuk bízott értéket növelték, rendeltetésének megfelelően használták. Elítéli viszont azokat, akik elásták azt. Azokról, akik netán elherdálták volna, már szó sem esik (Mt 25,14-30).

A gondos kezelésnek, gyarapításnak nagyobb teljesítményre sarkalló motorja is lehet annál, hogy mind többet akarjak megszerezni magamnak és az enyéimnek: az előzőnél erőteljesebben ösztönözhet éhes, szomjas, fázó, otthontalan felebarátaink segítséget váró tekintete.

Ha pedig a ránk bízott javakért való felelősség a gondjainkra bízottakért vállalt felelősséggel párosul, az a világ javai kezelésének valami egészen új, idáig csupán mikroméretekben fellelhető módját eredményezheti.

Észak nem élné fel Dél elől, a ma embere nem élné fel a holnap embere elől a föld életet biztosító javait, ha végre egymásért való felelősségünk tudatára ébrednénk.

Csatlakozási lehetőség, nemcsak hősöknek

Isten elgondolása nem kíván tőlünk emberfelettit, lehetetlent. A kétarcú főparancs így szól. „Szeresd Uradat, a te Istenedet... Szeresd felebarátodat, mint önmagadat” (Mt 12,29-32)!

Az önmagunk iránti szeretet igazán nem teszi túl magasra a mércét. Sem jobban nem kell, sem kevésbé nem elegendő felebarátainkat, azaz minden embertársunkat szeretni, mint ahogy magunkat is szeretjük. Olykor természetesen – s nem is ritkán – már önmagunk szeretésével, és még inkább jól szeretésével is baj van. Mindenesetre maradjunk abban, hogy az ép lelkű ember szereti önmagát, és jót akar legalább önmagának. Jól akkor szereti magát, ha tudomásul veszi, hogy nem egymaga él a földön; akkor, ha másokra is gondol; akkor, ha mindenkire gondol.

Az evangéliumi aranyszabály is ezt vési újra emlékezetünkbe. Amit magunknak is kívánnánk, azt és úgy cselekedjük másokkal is (Mt 7,12)! Témánk szempontjából ez úgy értendő, hogy a föld javait tartalmazó képzeletbeli kosárból annyi az engem megillető rész, amennyi bolygónk minden emberének juthat.

Legalább elméletileg talán sokan egyetértenek az aranyszabállyal és iménti értelmezésével. Ugyanakkor lelki szemeim előtt azonnal megjelenik az elvileg egyetértőknek a gyakorlati egyetértéshez eljutni soha nem tudó-akaró, két lehetséges típusa is.

Az egyik típus úgy ért egyet a konklúzióval, hogy az „amennyi mindenkinek juthat”-ban megjelölt, kinek-kinek járó részt azonnal lefordítja magyarról-magyarra, vagyis lefordítja a világban ma uralkodó logika számára is érthető, abba beilleszthető megfogalmazásra. A módosítás csekély. Valahogy így hangozhat: „Annyi nekem is jár, amennyi másoknak jut.” Tulajdonképpen csak annyi történt, hogy megfordította a tételt. De ezzel megfordította a szándékot is, amellyel embertársainkra néznünk kellene. A következő lépésben már csak arra van szükség, hogy az anyagi javakban részesedés mértéke alapján felállítható, rendkívül széles skála egyik szélső végéről a másik szélső végére nézzen, s a felpüffedt hasú, lézengő milliárdok helyett a luxusjachtok, légkondicionált csodapaloták birtokosainak százaira-ezreire szegezze tekintetét. Ezután már ismét tovább kérdezhet. Mi az, ami tehát jár nekem? Nyilvánvalóan az, ami a százaknak-ezreknek. S máris megszületett a világunkban mindent a régiben hagyó, az aranyszabályt, a főparancsot semmibe vevő régi-új értelmezés.

A másik lehetséges típus nem fordít, hanem összevet. Egybeveti az aranyszabályt az életlehetőségek iménti széles skálájával, annak arányaival. Egymás mellé helyezi ezt a skálát és torz arányait azzal a mondattommal, hogy Isten elgondolása nem kíván tőlünk emberfelettit. Aztán keserűen lecsap rá: Költészet az egész! – így kiált fel. A kiváltságos század-ezrek legkiváltságosabbjai számára is képtelen feladatnak bizonyulna megbirkózni milliárdnyi ember nyomorával. A legtehetősebbeknek a sor végére állása – a mérhetetlen szükségnek akár csak csekély ellensúlyozása érdekében is – alig lenne több a semminél. Tagadni pedig, hogy a sor végére álláshoz emberfeletti erő, fantasztikus hősiesség szükségeltetik: botorság. S mivel az ember sorsa nem fordulhat lehetetlen, erejét meghaladó vállalkozásokon, ezért aztán ismét csak nem történik semmi.

Nem tagadom: ha a „fordító” típus értelmezése nyilvánvalóan ferdítésnek minősül is számomra, az „összevető” típus logikájával szóba kell állnom. A világ javain osztozás jelenlegi arányai mellett bizony elégtelen azt számba venni, hogy egyenlő osztozás esetén mennyi juthatna minden egyes embernek, s így nekem is. Sűrűn tekinthetek majd a skála szerint nálam nehezebb körülmények között élő felebarátaim felé. Iparkodnom kell, ha csak hajszálnyit is igazítani akarok a mérleg kibillent egyensúlyán. Szeretetem nagysága szerint az elvileg rám jutó lehetségesnél kevesebbel is be fogom érni. Ha nő a szeretetem, talán sokkal kevesebbel is megelégszem majd. De erre a kevesebbre már csak szeretetem növekedésével, attól sürgetve fogok vállalkozni.

Isten, aki képmásává lenni képessé formált minket, tudja, és Országa földi lenyomatát tervezve számít is rá, hogy nemcsak az ösztönök vezérletét nélkülöző állatiság van meg bennünk, hanem az önmagunkat meghaladni képessé tevő, Istenhez hasonlóvá alakító anyaiság is.

Az özvegyasszony nem osztó és nem szorzó két fillérjét számon tartó Isten a két fillérjeinket másoknak odaadni képes hajlandóságunkra alapozza Országa meggyökeresedését, szárba szökkenését a földön (Lk 21,1-4). Az özvegy, természetesen a lehetőségeihez mérten, nagyon sokat adott. Mindenét. Nem így Zakeus, a vámos. Ő valószínűleg „csak” arra a szintre tornázta vissza magát, ahol annyija maradt, amennyi elvileg, igazságosan egyenlő osztozás esetén mindenkinek juthat. Jézus mégis örvendezik, mivel az vagyona felét a szegényeknek ígéri, a maradékból pedig kárpótolni kívánja azokat, akiket az emberi törvények szerint is megkárosított: „Ma lett üdvössége e háznak” (Lk 19,1-10). Az Isten logikája szerinti változás kezdete, hogy merre fordítjuk tekintetünket, szívünket, lépéseinket.

Valaha úgy tanultam, hogy a mennyiségi változás egy határ után minőségi változásba csap át. Isten mintha ebben is másként gondolkozna. Arra számít, hogy a minőségi változás mennyiségi változást is eredményez: Zakeus első, nagy horderejű elszánását további lépések követik majd, Zakeust pedig további Zakeusok és nem-Zakeusok, az özvegyet mások, özvegyek és nem-özvegyek követhetik.

Ha ketten-hárman... együtt működnek

Mi lesz akkor? Isten talán nem megalapozatlan reménye szerint szem nem látta, fül nem hallotta, az ember legszebb álmait is felülmúló, csuda világ születik.

A leghősiesebb egyéni erőfeszítés is csupán csepp a mérhetetlen tengerben. Egyenként alig vagyunk többek a semminél. Ha azt akarjuk, hogy az osztozás ne csak az osztozásra hajlandók mennyei erszényeit gyarapítsa, hanem a világ arculatán is maradandó nyomot hagyjon, mustármagból mustárfává cseperedjék, akkor további, minőségi szemléletés magatartásváltozásra is készeknek kell lennünk. Az ember minden korábbi szemlélet- és magatartásváltozásának koronája az, ha az osztozásra hajlandók annak belátására is eljutnak, hogy együttműködésre is hajlandókká és képesekké kell lenniük.

Olvasók fóruma

Kedves „Érted vagyok”!

A 2016. februári számotok kiválóan végigelemzi a vallások hanyatlása, az egymás rovására való térnyerése, az ateizmus és a humanizmus témakörét. Amit szeretnék még hozzátenni, és amit épp csak érint az egyik cikk, hogy a tudományra alapozva – további előfeltevések nélkül – az etika is felépíthető. Ez azért fontos gondolat, mert egy ilyen minden más erkölcstant megelőző etikának lehet, és van is állásfoglalása az igazsággal kapcsolatban, ti. az emberek tapasztalatainak, gondolatainak, beszédének, tanításának, cselekedeteinek összefüggésével kapcsolatban. Ezek az összefüggések nagyon egyszerűek: alapvetően igazat kell beszélni, lehetőleg gondolni, tanítani és cselekedni is. A továbbiakban szeretném vázolni egy ilyen igazmondó tudományetika és a cikkekben szereplő vallások nézetkülönbségeinek és ütközéseinek viszonyát.

A) A tudomány alapvetően a mindenkinek csecsemőkorától rendelkezésre álló tapasztalásból indul ki. Kerek, gurul, leesik, elgurul, tehát...

B) A tudományos nézetek, hipotézisek, tételek, bizonyítások mindig egyeztethetők egymással. Kivétel nélkül közös nevezőre lehet jutni.

C) A vallásoknak vannak további előfeltevéseik is kinyilatkoztatásról, hittételekről, amelyek egymással nehezen egyeztethetők.

D) A vallásoknak vannak etikai követeléseik is, amelyek néha rendkívül jók, egyszerűek, mint a parancsolat, de sokszor magukra a hittételekre, azok továbbadására vonatkoznak.

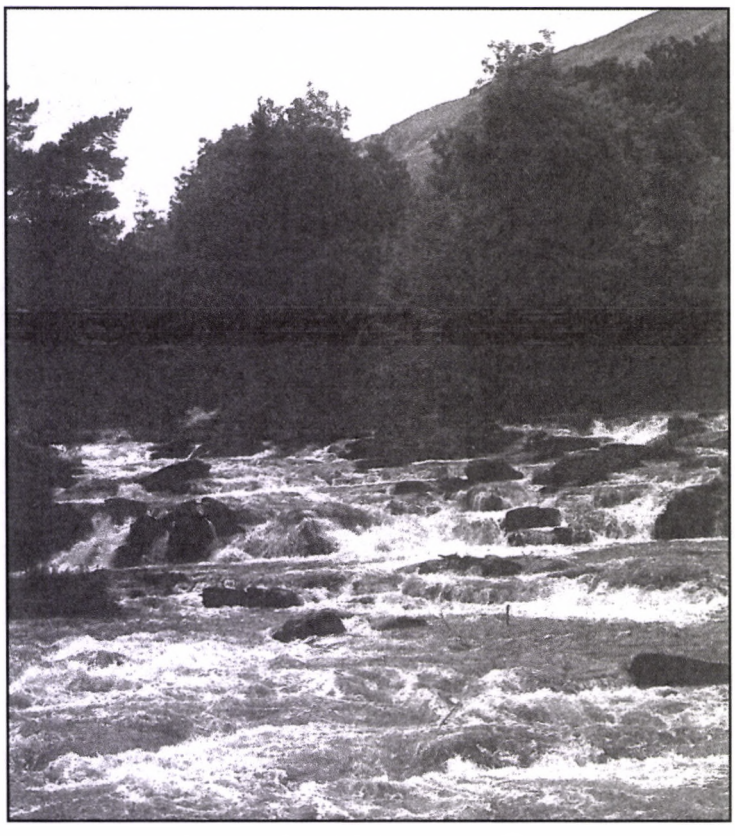

E) Lehetnek bármilyen jók is egyes vallások erkölcsi értékei, más vallások már az előfeltevések miatt elutasíthatják, és amikor a továbbadás, terjesztés témakörére kerül sor, akkor még össze is különbözhetnek emiatt.

F) A tudománynak nemcsak a gravitációra és a fényhullámokra vonatkozóan vannak nagyon alapos megfigyelései, hanem például az élőlényekre vonatkozóan is, amelyek közé egyértelműen tartozunk, és az emberi gondolatok terjedésére is, ami már érintheti a vallások, kinyilatkoztatások világát.

G) Nagyon röviden összefoglalva: az önmagukat másoló struktúrák közül bizonyos hibás kópiák mindig elvesznek, viszont más példányok azon az alapon szaporodnak el, hogy jobban képesek megmaradni és másolódni, mint a „versenytársaik”. Ez matematikai bizonyosság. Meg lehet vizsgálni számítógépes modelleken, ősmaradványok idősorain, láncleveleken vagy éppen a régi irodalmi művek szövegfejlődésén.

H) Nem vonatkoztathatunk el attól, hogy a saját testünk, a DNS-ünk, az eszméink is „szövegfejlődésnek” vannak kitéve, aminek mértéke a megmaradóképesség.

I) A tudománynak az egyik legfontosabb jellemzője, hogy ellenőrizhető állításokat tesz. a jövőre vonatkozóan Éppen ezen az alapon lehet a különböző származású kutatók képleteit egyeztetni, megrostálni: Mit fog mutatni ebben az elrendezésben ez a műszer 6 perc múlva? Hasonlóan matematikai bizonyossággal meg lehet mondani, mi lesz a szövegfejlődés eredménye: a megmaradás. Így vagy úgy, de ez lesz.

J) Az is tény, hogy a szövegfejlődés eredménye a valóságnak megfelelő szöveg lesz, és az esetleges téves vagy bizonytalan státuszú dolgok le kell hogy kopjanak róla. Ezt még magunk is megtehetjük azáltal, hogy gondolkodunk, és belátjuk: ez és ez téves, ennek semmi köze sincs a valósághoz, ez így nem fog megmaradni – és elhagyjuk. Ebben különbözik a biológiai evolúció és az eszmefejlődés: nem kell konkrétan meghalnunk, kihalnunk egy hülyeség miatt, elég, ha csak töröljük az adott gondolatot: nem gondoljuk, és nem is adjuk tovább, még akkor sem, ha úgy kaptuk – ami elvileg vér és fájdalom nélkül lehetséges. (És a gyakorlatban...?)

K) Azt is beláthatjuk, hogy bármilyen „felesleges” állítás, amely a valóságon és a megmaradáson túlmegy, például egy dogmaként elfogadott ártalmatlan népdal, amely zömében nagy igazságokat tartalmaz – mondjuk hogy a „tavaszi szél vizet áraszt”, meg hogy „minden madár társat választ” –, épp a terjedést (és nem az igazságot) szolgáló szelekció miatt képes rövid idő alatt eluralkodni, a lényeget maga alá temetni, és egy-két évszázad alatt odáig jutni, hogy aki nem „Virágom, virágom”-mal köszön, azt főbe lövik.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy önkényes előfeltevések nélkül, tudományosan megalapozható egy ősetika, amely tartalmazza az igazmondást, a felesleges állítások kerülését, a megmaradásra való törekvést – ráadásul örömhír, hogy ennek erejében ténylegesen meg fogunk maradni... Nem személy szerint mi, hanem valakik, akik ezt így gondolják, és a szükséges környezetvédelmi és békességteremtési lépéseket meg is teszik. És a tetejében ez másképp nem is lehetséges.

Dőry István biofizikus

Egyházasfalu

Iharosberényi keresztút

Indulás a katolikus templomtól.

1. állomás: POSTA – Mt 24,1-14

HÍR – ÖRÖMHÍR

A fejedet olyan információkkal tömik, amelyek másnap már nem is érdekesek, mert jön a következő sztori, amellyel elszórakoztatnak az újságok, a rádió, a televízió.

Háborús hírekkel, nemzetiségi összecsapásokkal van tele minden. Beléd csöpögtetik a félelmet…

Jézus azt mondta: Ne rémüldözzetek! Ne féljetek! Vigyázzatok, senki félre ne vezessen titeket!

Jézus az igazi hírt, az örömhírt mondta el nekünk: Szeretned kell! Erre használd az életedet!

Testvérem, mit olvasol többet? Újságot vagy a Szentírást?

2. állomás: RENDŐRSÉG – Mt 20,20-28

ERŐSZAK-REND – SZERETET-REND

A világ urai zsarnokoskodnak. Hatalmuk biztosítására erőszakapparátust hoznak létre. Azt hazudják, hogy téged védenek, de igazából félnek. Féltik a helyüket, rangjukat, pozíciójukat. Megtalálják maguknak azokat az embereket, akik hű alattvalóik lesznek, és engedelmesen teljesítik minden parancsukat.

Jézus ezt az engedelmeskedtető és engedelmeskedő rendszert akarja felszámolni: „Közöttetek ne parancsuralmi rendszer legyen, s ne is szolgáljátok azt! Aki közöttetek nagy akar lenni, legyen a többiek szolgája!” Elveti az erőszak minden formáját, és meghirdeti az ellenségszeretet parancsát: „Tedd vissza hüvelyébe kardodat!” „Ne ölj!” „Szeresd ellenségeidet!”

Testvérem! Te az evilág hatalmi rendjét, vagy a jézusi szeretetrendet szolgálod? Döntened kell, mert két úrnak nem szolgálhatsz!

3. állomás: BOLT – Lk 12,22-33

BIRTOKLÁS – BOLDOGSÁG

Isten igazi Atya! Gondja van a világra. Gondoskodik a hollókról, és csinosan öltözteti a mezők liliomait.

És az ember? Az ember aggodalmaskodik, mert az anyagi javak rabja, a fogyasztói társadalom szolgája. Túlfogyasztásban élünk (magamat is beleértve), mert nem igazán az Isten tanítása irányítja életünket. Versenyben állunk a szomszéddal, a faluval: „Nekem is van legalább annyi, mint neki. Én sem vagyok kisebb nála!”

Jézus pedig azt mondja: „Ne nyugtalankodjatok, mert azt a hitetlenek teszik!” Nekünk az Isten országát és annak igazságát kell keresnünk, és az étel-ital Isten ajándéka lesz. Ne gyűjts! Tolvaj vagy, ha magadnál tartasz olyat, amire nincs szükséged.

Testvérem! Birtokolni akarsz, vagy boldog életet élni? Mert az anyagi birtoklás csak látszatboldogság. Isten előtt anyagi javaid nélkül kell majd megjelenned! Milyen kincset viszel majd magaddal? Ne feledd Jézus szavát: „Ahol a kincsed, ott a szíved is.”

4. állomás: EVANGÉLIKUS TEMPLOM – Jn 4,7-26

EVANGÉLIKUS? – KATOLIKUS?

Testvérek, hol kell Istent imádni? A katolikus, vagy az evangélikus templomban? Istennél nincs többpártrendszer. Isten nem katolikus, és nem evangélikus. Isten felekezetek fölötti. Az emberi butaságok és szeretetlenségek, meg nem értések eredményezték a felekezetek közötti megosztottságot.

Tanuljuk meg Isten egyetemes imádatát! Lélekben és igazságban! Vagyis tiszta szívvel figyeljünk Isten szavára, a Szentírásra, és tegyük meg, amire indít.

Testvérem, ne feledd: Isten a szeretet sokféleségét akarja, és nem engedi magát kisajátítani. Aki ezt akarja, elveszíti Őt.

5. állomás: POLGÁRMESTERI HIVATAL – Jn 19,9-12

ISTENI HATALOM – SÁTÁNI HATALOM

„Minden hatalom Istentől van!” Minden hatalom Istentől van?

A szolgáló szeretet hatalma Istentől van, de a zsarnoki uralom a Sátántól való.

Jézust is megkísértette a Sátán: „Ha leborulsz előttem, neked adom a föld minden országát.”

Jézus nem a politikai hatalom útját járja. Ő rávezetni, meggyőzni akar. Önkénteseket keres, akik új országról, a szeretet országáról álmodnak.

Testvérem! Neked ki fölött van hatalmad? A Te hatalmad honnan való? Istentől, vagy a Sátántól?

6. állomás: KOCSMA – Mt 9,9-13

BETEG? – EGÉSZSÉGES?

Amikor a templomban kihirdettem ezt a keresztútjárást, és felsoroltam az állomásokat, nem a rendőrségnél, hanem a kocsmánál szisszentek fel sokan. Ezekhez az emberekhez idejönni? De mit mond Jézus az evangéliumban? „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek!” Ez a kijelentés nekünk is szól. Ezekhez az emberekhez, akik itt süllyednek egyre mélyebbre, ezekhez is küldetésünk van.

Nézd meg, mi van belevésve a betonba! Látod, ez neked is szól: „Gyere be!” Ha te is bemész, és beszélsz Isten egyetemes szeretetéről, akkor feléjük is elhangzik az örömhír. Mert amint kialakul benned az a vélemény, hogy ezek az emberek nem érdemlik meg Isten szeretetét, azonnal bálványimádást végzel, mert Isten szeretete egyetemes, mindenkinek szól, még az alkoholistáknak is. Sokan vannak, akik az ő nyomorúságukon gazdagodnak meg, miközben családi tűzhelyek hunynak ki, emberi kapcsolatok mennek tönkre.

Testvérem, talán ezen is érdemes elgondolkodni…

7. állomás: ISKOLA – Mt 11,25-30

TUDÁS VAGY BÖLCSESSÉG?

Azt írja a Biblia, hogy a bölcsesség kezdete az Úr félelme. Mert minden olyan tudás, amelyet nem Isten elgondolása szerint használnak, nem épít, hanem pusztít. Szent-Györgyi Albert egy véletlen folytán rátalált a szegedi paprikában a C-vitamin forrására, amely számtalan beteg gyógyulását segítette elő. De a nem Isten terve szerint gondolkodó katonaság is örült a felfedezésnek, mert a tengeralattjárók matrózai a tenger alatt élhettek és támadhattak a skorbut betegségének veszélye nélkül. Így lehet a jót a rossz szolgálatába állítani, ha nincs istenfélelem.

Testvéreim! Tanulni kell, mert a tudás könnyebbé teszi az életünket. De mindig figyelnünk kell arra, hogy tudásunkat milyen cél szolgálatába állítjuk.

Visszaérkezés a katolikus templomba.

(1991)

Lipien Mihály

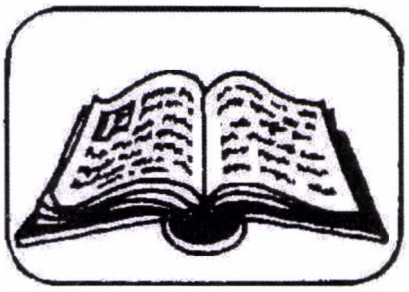

BIBLIA

Az áprilisi elmélkedéseket a debreceni „Keleti szél” közösség (sorrendben: Balogh László, Berta Erzsébet, Kis Imre, Balogh László), a májusiakat Tóth Miklós (Fertőd-Eszterháza) készítette.

Április 3. – Húsvét 2. vasárnapja – Jn 20,19-31 – „Békesség nektek!”

„Békesség nektek!” – köszönti Jézus a félelem miatt bezárkózott tanítványokat. Nagy szükségük is van a megnyugtatásra, mert rettegnek, hogy ők is Jézus sorsára jutnak. Romba dőltek az álmaik. Izrael szabadságának visszaállítására, dicsőségre, diadalra számítottak, ehelyett keresztre feszítették a Mestert, és nekik a csúfos menekülés, bujkálás jutott.

„Békesség nektek!” Szép köszöntés. Sok jelentést hordozhat. Mintha azt mondaná: „Ne félietek, én vagyok az! Ne nyugtalankodjatok, nincs okotok a félelemre, tőlem nem kell félnetek! Ha békesség van a szívetekben, és az Úrra bízzátok magatokat, semmitől, senkitől nem kell félnetek. Nem fog megkímélni a szenvedésektől, de mellettetek lesz mindig, ahogy velem is.”

Vajon nekünk hányszor lenne szükségünk, hogy valaki így köszöntsön ránk: „Békesség neked! Ne nyugtalankodj, mi lesz a gyerekedből, nem neked kell az ő életét élned, nem kell a gyenge szellőtől is óvnod, meg fogja állni a helyét! Neki a te bátorításodra, szeretetedre és jó példádra van szüksége. Minél kevesebb szövegre, de annál több megértésre, biztatásra. Lazíts! Ne csak a hibáit vedd észre. Örüli az apró sikereinek is, és dicsérd meg! Bízzál benne, engedd, hogy önállóan próbálgassa az erejét! Javára válik.”

„Békesség nektek!” Öleljétek meg egymást, házastársak! Társad érezze szeretetedet! Szükségetek van egymás bátorítására az élet nehéz kihívásai közben. Erőt ad úgy elindulni hazulról, ha tudod, bármi történik is nap közben, este békesség és szeretet vár otthon. Ó, bár minden szóváltás, minden konfliktus után lenne bennünk erő, lenne bennünk lelki nagyság azt mondani, „Békesség neked!”

Két unokám református óvodába jár. Amikor értük megyek, a szülők, az óvónők és a gyerekek is így köszönnek: „Áldás, békesség!” Hasonlít Jézus előbbi köszönéséhez. Kicsit nehéz megszokni, de bele lehet jönni. Az ember automatikusan mondja: „Jó napot!” De aztán vált: „Hm... Áldás, békesség!” És hozzá mosolygunk egymásra, mert érezzük, hogy ez több, mint a „Jó napot kívánok!” Súlva van. Összetartozás van a szavak mögött. Összetartozunk a hitben, mert ugyanabban az Istenben hiszünk, és kívánjuk egymásnak az ő áldását és békességét. Szeretnénk átadni a hitet a gyerekeinknek, unokáinknak, és örülünk, hogy az óvoda is segít ebben.

Jézus megismétli a köszöntését. „Békesség nektek!”, de utána nem sokat teketóriázik, rátér a lényegre: „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.” Máté evangéliuma úgy írja: „Menjetek tehát, tegyetek tanítványommá minden népet...”

Itt kiderül, hogy Jézus békessége nem a gondtalan nyugalmat, nem a nagy semmittevést jelenti. Az ő szeretetrendjében meg kell dolgozni a belső békéért. Tartósan akkor lehet bennem béke, ha betöltöm a küldetésemet, azaz a magam képességei, lehetőségei szerint munkálkodom a tanítványok gyűjtésében.

Akarom, hogy Jézus békessége legyen bennem? Igen? Akkor hegyeznem kell a fülemet, hogy mire küld Jézus, és ezt a küldetést meg kell valósítanom. A békesség receptje ennyire egyszerű, de egyúttal szép és nehéz feladat.

A Teremtő áldása legyen a küldetéseden!

Április 10. – Húsvét 3. vasárnapja – Jn 21,1-19 – „Szeretsz-e engem?”

A János-evangélium e záró fejezete számos kérdést vetett és vet fel a szöveg teológus és nem-teológus olvasói számára egyaránt. Hozzátoldás-e, vagy az evangélium szerves része, esetleg kiegészítője ez? Hogyan értelmezhetők olyan szimbólumai, mint például Péter meztelensége, a kifogott halak száma (153), s egyáltalán Péter és a tanítványok éjszakai halászása? Ki a *szeretett tanítvány*, s ha ő, mint ahogy közkeletűen ismert, maga János, az evangélista, akkor ki az itt olvasható történet elbeszélője? (A textus eltérő fordításaiból adódó eltérő jelentésekről nem is beszélve.) Mivel azonban nem vagyok jártas e fontos teológiatörténeti kérdésekben, a szövegnek csupán egyik lehetséges örömüzenetére koncentrálok, arra, amelyik megszólaltathatónak tűnik a biblia nem-professzionális olvasói számára is.

Számomra ez Péter hitvallása és kiválasztása a pásztorszerepre. Péter háromszoros hitvallása (15-17. v.) nem más, mint korábbi háromszoros tagadásának (Jn 13,38 és 18,17-27) ellentétes előjelű megismétlése. Mintha kérdéseivel – „Szeretsz-e engem?” – Jézus nyilvános alkalmat adna Péternek arra, hogy a szeretet megvallásával eltörölje korábbi gyáva árulását, és újjáteremtse kapcsolatát az Úrral. Péter pásztorszerepre jelölése is – „Legeltesd a bárányaimat!” – a szeretetnek e nyilvános megvallásához kötődik.

A hitvallásnak ezt a kitüntetettségét (mind a bűnök felülírásához, mind az Istenhez fűző kötelék, a religio helyreállításához, mind pedig a pásztori feladat elnyeréséhez) az is aláhúzza a történetben, hogy Péter maga nem ismeri fel Jézust (jóllehet harmadik eljövetele volt az már akkor). Pontosabban nem Péter ismeri fel Jézust, hanem *a szeretett tanítvány* az, aki megsúgja neki: „Az Úr van ott!” A felismerés, az Istenre ismerés karizmája nem az övé tehát. Az ő karizmája jobban hasonlít az átlagkeresztény ajándékára, az önféltő gyávaság és az önfeláldozó szeretet ellentétes vonzásából fakadó lelki küzdelem képességére. Arra, hogy ha gyávaságunk miatt időről-időre elveszítjük is Istent, hitvallásunkkal időről-időre vissza is találhatunk hozzá.

Számomra ehhez adnak biztatást Péter jelképes történetei (árulásának és hitvallásának dinamikája) – és ennek lehetőségét teremti meg a végtelenül nagylelkű Isten.

Április 17. – Húsvét 4. vasárnapja – Jn 10,27-30 – „Juhaim hallgatnak szavamra”

Palesztinában a nyájakat a hegyi legelőkön tartják. Éjszakára ellenben karámba terelik őket, megvédve az állatokat a ragadozóktól és a rablóktól. A juhok megismerik pásztoruk hangját, és követik gazdájukat.

Jézus jelzi, hogy ő egy az Atyával, de az őt követő nyájjal is teljes egységben van.

A hasonlat rendkívül találó, beszédes. Az ember is társas lény, szüksége van a csoportra, amelyben él, amelyben élmények érik és amely biztonságot ad. És szüksége van arra az irányító eszmére, amely Jézusban jelenik meg.

Mi is folyamatosan akarunk azonosulni közösségeinkben szellemileg, lelkileg és természetesen külsőségeinkben is. Minden nap próbára tesz minket, különösen akkor, ha magunkra maradunk!

Fájdalmasan hiányzik az akolmeleg, a tiszta szó, az iránymutatás. Ha nem vigyázunk, a világ könnyen kiragad minket Jézus kezéből, az örök élet ígéretéből.

Április 24. – Húsvét 5. vasárnapja – Jn 13,31-35 – „Amint én szerettelek titeket…”

Több mint kétezer éve hangzottak el Jézus szavai: „Új parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! *Amint én szerettelek titeket*, úgy szeressétek egymást ti is.”

Példának állította magát a tanítványai és minden követője elé. Hogyan szeretett? Az evangéliumok részletesen leírják. Amíg az apostolokkal járta a vidéket, mindenét megosztotta velük, a végén pedig az életét áldozta a barátaiért.

Új parancs. A „Szemet szemért, fogat fogért” ószövetségi törvényéhez képest Jézus óriási szemléletváltást vár el a tanítványaitól. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy Jézus fenti parancsa nemcsak a vallás történetében, de a világtörténelemben is hatalmas változásokat indított el.

Érdemes elgondolkodni tehát, hogy a kétezer év folyamán a magukat Jézus követőinek valló keresztények mennyire vették komolyan az új parancsot. Hogyan értelmezték a változó korok és változó teológiai irányzatok? Mennyire volt hangsúlyos, és mennyire került árnyékba? És ma hogyan állunk a szeretet parancsával? Ne legyünk elbizakodottak! Ne gondoljuk, hogy mi megtaláltuk a bölcsek kövét, és kétezer év után mi végre tudjuk, kizárólag mi tudjuk helyesen, mit jelent úgy szeretni, ahogyan Jézus. Persze nem mondom, hogy tévúton, vakvágányon járunk, de a századok tapasztalatain okulva joggal feltételezhetjük, hogy amint a történelem folyamán az emberiség egyre jobban megértette a jézusi parancsot, ez a folyamat folytatódni fog, és megmutatkozik az emberek életében is.

Naiv optimizmus a fejlődési folyamat megjósolása, látva a világban erősödő, nagyon is nem-jézusi tendenciákat, a mérhetetlen erőszakot, kizsákmányolást, nyomort? Ahogyan erősödik a negatív kihívás, valószínűleg erősödik a jézusi tartalmú pozitív válasz is. Valószínűleg nem egyenes vonalon alakul a fejlődés, hiszen eddig is sok kacskaringó, zsákutca, eltévelyedés jellemezte a kereszténység történelmét. És ha mégis a sátáni erők fognak dominálni mindenütt a Földön? Ez a forgatókönyv sem zárható ki. Akkor viszont elpusztul az élet ezen a bolygón. Miért? Mert a Teremtő olyannak alkotta a világot, hogy az ő értékei nélkül előbb-utóbb olyan működési hibák lépnek fel az egyén és a társadalom életében, amelyek a pusztuláshoz vezetnek.

A jézusi értékek nem feltétlenül ott érvényesültek leginkább, ahol látványosan megjelent a pompa és a hatalom. Sőt! Az az Isten, aki a kövekből is tud magának „fiakat teremteni”, gondosan belelehelte a maga lelkét, a jóra törekvés lelkét az emberbe, s a jóra törekvés vörös fonala időről időre csodálatos módon felbukkant a történelem folyamán. Hol egy Szent Ferencet követő szerzetesrendben, hol egy világi mozgalomban, hol egy tanúságot tevő, példát adó püspökben, mint például Márton Áronban.

„Amint én szerettelek titeket …” Mit jelent ma számomra a jézusi szeretet? Kiket tudok úgy szeretni, amint Jézus szerette az övéit? Kikkel osztom meg anyagi és szellemi javaimat? Mennyire tág és mennyire szűk ez a kör? Kik a barátaim? Számukra is a jézusi szeretet a mérce? Kiért, miért lennék hajlandó akár az életemet is feláldozni?

Május 1. – Húsvét 6. vasárnapja – Jn 14,23-29 – Közös otthonunk

Jézus készül visszamenni a Mennyei Atyához. Nem akar egyedül odajutni. Annak örülne, ha apostolai is vele lennének. Lakásról, otthonról beszél nekik. Ő jól érezte magát a mennyei otthonban. Neki már van tapasztalata arról, hogy milyen a Mennyei Atyánál lenni, otthon éreznünk magunkat Istennél. Kell a szeretetkapcsolat az Istennel. Egyrészt Jézus is újra bele akar kapcsolódni, másrészt minket is oda akar kapcsolni Istenhez. Se ő, se én ne legyek egyedül! Így már közös az otthonunk. Nemcsak vendégek vagyunk, hanem testvérei Jézusnak, és gyermekei a Mennyei Atyának. Nem csoda, ha Jézus nem remeteként élte le az életét, hanem közösségben apostolaival, a tizenkettővel.

Mi hogyan juthatunk oda? A szeretet cselekedetei által. Ezek konkrét tettek. Mindennapi életünkben, a hétköznapokban, az élet soksok területén: a családban, a munkahelyen, baráti körben, utazás közben. A Jézustól kapott tanítást kell megélnünk. „Békességet hagyok rátok”, mondta Jézus az apostolainak. A tanítványok zaklatottak, Jézusnak meg kell nyugtatnia őket. – *Milyennek gondolom és képzelem Jézus békéjét? Lehet külső béke, és lehet belső béke. Megbékélés önmagammal, másokkal (azokkal, akik elfogadnak, családtagjaim, szeretteim, s akik nem fogadnak el, vagy éppen ellenségesek velem szemben), és Istennel.*

Május elseje egyben Munkás Szent József ünnepe. Ő a munkások védőszentje. Ünnepét XII. Piusz pápa vezette be 1955. május 1-én. Isten munkatársaivá fogad bennünket, hogy tovább gyarapítsuk az általa elindított valóságot. Minél jobban azonosulunk az akár a hivatalunkból, akár a szakmánkból következő feladatokkal, annál több közünk lesz az egész világhoz és annak jó irányú kibontakozásához. A munka megbecsüli a Teremtő Isten ajándékait és tőle kapott talentumainkat, amelyeket föl kell használnunk életünk folyamán.

Jézus is így élt názáreti otthonában. Dolgozott, ahogyan mi is. Így mindennapi munkánk során, az élet leghétköznapibb dolgaiban mi is közösségben vagyunk vele. A munkanélküliség ezért is nagy megpróbáltatás a munkaképes ember számára. Imádságos lelkülettel gondoljunk ma azokra is, akiknek nincs munkájuk. Ferenc pápát idézem: „Munkás Szent József járjon közben az emberi élet Isten akarata szerinti rendjének megvalósulásáért, hogy mindannyian boldoguljunk itt a

földön, s méltók legyünk az üdvösségre.”

Május első vasárnapja: Anyák napja. Imádsággal és virággal köszöntjük az édesanyákat és a nagymamákat. Az édesanya minden ember szívében különleges helyet foglal el. Körülvesszük szeretetünkkel, megbecsülésünkkel és tiszteletünkkel. Ugyanígy nagymamáinkat is. Ha élnek még, akkor köszöntjük őket. Ha már a temetőben nyugszanak, imádkozunk értük. Aki teheti, keresse meg, és imádkozza el *Dsida Jenő* Hálaadás című versét.

Május 8. – Urunk mennybemenetele – Lk 24,46-53 – Életszakaszok, feladatok

A föltámadt Jézus még 40 napon át övéivel volt, és tanította őket. Beszélt nekik az Isten Országáról. Aztán befejezte Istentől kapott küldetését itt a földön. Lezárultak a megjelenései. – *Mi hogyan tudjuk lezárni, befejezni életünk egy-egy szakaszát? Hogyan oldunk meg, hogyan viszünk végig egy-egy feladatot? Tudjuk-e azt maradéktalanul teljesíteni?*

Mennybemenetele előtt Jézus két feladattal bízta meg apostolait. Egyrészt még várakozniuk kell, hogy eljöjjön a megígért Szentlélek, aki betölti őket erejével. A várakozás tíz napja alatt együtt maradtak, és közösen imádkozva várták a Szentlélek pünkösdi eljövetelét. Másrészt apostolait és mindazokat, akik hűségesek maradtak hozzá, Jézus feladattal bízta meg. El kellett indulniuk az akkor ismert világba, hogy az embereknek hirdessék az evangéliumot. Tehát kettős mozgást figyelhetünk meg. 1. Maradjanak a városban, Jeruzsálemben, hogy imádkozva fölkészüljenek a Szentlélek fogadására. Várakozzanak, gyűjtsenek erőt, és tegyék alkalmassá szívüket-lelküket arra, hogy a Szentlélek eltöltse őket erővel, bátorsággal és missziós tudattal. 2. Küldetést kaptak, induljanak.

Hányszor megmutatkozott ez az ellentétes mozgás Jézus és tanítványai életében! Jézus éppen akkor küldi őket, amikor ők maradnának. A színeváltozás hegyén azt mondják: „Uram, jó nekünk itt lennünk.” Mire Jézus: „Keljetek föl, és ne féljetek” (Mt 17,4.7)! A kenyérszaporításkor a nép és az apostolok föllelkesülnek. Királlyá akarják őt tenni. Jézus kényszeríti tanítványait, hogy szálljanak hajóba, és menjenek át előtte a túlsó partra (Jn 6,15; Mt 14,22). – *Saját életünkben is sokszor van ilyen kétirányú mozgás. Amikor az ünnepek vagy a vasárnapok előtt el kellene csendesednünk, és lélekben készülődnünk, akkor mi idegeskedünk, vásárolunk és futkosunk* (ld. Advent, Nagyböjt).

Vegyük szemügyre a helyet, a várost, ahol mindez történik! Jeruzsálem. Ismét megjelenik a kettősség. Bűnösök és szentek városa. Milyen sokan ellenségesen viselkednek Jézussal szemben. Gáncsoskodnak, áskálódnak ellene. El akarják veszejteni. Mások hallgatnak rá, és tanítványai, apostolai, követői lesznek, mert meghallják hívó szavát, és igennel válaszolnak rá. Az utolsó vacsora története: az áruló Júdás és a hűséges tanítványok. Péter háromszor megtagadja, János bátran és hűségesen követi a főpap udvarába. A Golgota hegye: a keresztre feszítés és egyben a föltámadás helye. Maga Jeruzsálem, az erős város, a félelem, az üldöztetés, ugyanakkor a föltámadás, a mennybemenetel és a Szentlélek eljövetelének helye.

Nekünk is van lelki-szellemi Jeruzsálemünk, ahol megjelenhet ez a kettősség. Mi is meghalljuk Jézus hívó szavát, és elfogadjuk, azonosulunk a missziós küldetéssel, vagy pedig elutasítjuk és hátat fordítunk neki? Hogyan éljük meg életünk folyamán ezeket az eseményeket? Milyen a missziós lelkület bennünk?

Május 15. – Pünkösdvasárnap – Jn 20,19-23 – A Lélek-áradás ma is történik

Pünkösd a Szentlélek eljövetele. Az Egyház születésnapja. Jézus elküldi apostolaira a megígért Szentlelket. A Lélek szélzúgás kíséretében, tüzes lángnyelvek alakjában kiárad, és leszáll az apostolokra. Ma lélekben mi is átéljük azt az örömet, amelyben az apostolok részesültek. Bár mi fiatal iskolások voltunk, amikor bérmálkoztunk, arra mégis emlékszem, hogy a templomban imádsággal készültünk a bérmálkozásra, és tanultunk a Lélek gyümölcseiről.

Isten Lelke már a teremtés hajnalán ott lebegett a vizek fölött. A Pünkösd is új teremtés. Az első teremtéskor az Úr az emberbe lehelte az élet leheletét. Életre hívott bennünket. Most a föltámadt Jézus küldi és árasztja ki a Lelket apostolaira. Új életet lehel a félénk, csüggedt, bátortalan apostolokba. Itt is új teremtés történik.

A Lélek nélkül félénkek és gyámoltalanok voltak az apostolok. Miután megkapták és befogadták a Szentlelket, bátran és egyértelműen kiálltak a Jeruzsálemben összegyűlt zarándokok elé, és hirdették nekik a megfeszített, de harmadnapra föltámadt Jézus Krisztust. Meghozták az életre szóló döntést, elköteleződtek. Immár Jézus mellett akartak tanúskodni, az ő evangéliumát akarták hirdetni. Átérezték azt az új erőt, amellyel a Szentlélek eltöltötte, és amellyel a misszióra küldi őket. Ők is új teremtménnyé lettek. A tíznapos imádság és várakozás eredménye lett, hogy kinyitották szívüket-lelküket, és betölthette őket a Szentlélek.

Nekünk is ez az első feladatunk. Mennyire várjuk, mennyire hívjuk a Szentlelket imádságainkban? Tudunk-e imádságos lelkülettel, és együtt, közösségileg várakozni, mint az apostolok is tették? Így készültünk-e az ünnepre? Második feladatunk: Vajon engedjük-e, mennyire engedjük, hogy Isten Szentlelke bennünket is fölhasználjon a tanúságtevő, hitvalló életre?

Visszaemlékszem, hogy kispap korunkban, a téli vagy a tavaszi szünetekben fölkerekedtünk idősebb kispaptársainkkal, és elmentünk Gyurka bácsihoz, Dombi Feri bácsihoz, Butsy Lajoshoz, Horváth Imréhez, Beton atyához, Bindes Feri bácsihoz, hogy tanuljunk tőlük, tapasztalatokat gyűjtsünk, imádkozzunk, és készüljünk papi hivatásunkra. Sokszor virrasztottunk és imádkoztunk a templomban. Kértük, hogy a Szentlélek Úristen tüze, szeretetlángja töltsön el bennünket is. Ilyenkor megtisztító, megerősítő, bátorító erőt éltünk át. Örömmel mentünk vissza a győri szemináriumba, és sokat beszélgettünk egymással mindezekről az élményeinkről és tapasztalatainkról.

Az isteni erő, a dünamisz szétáradt Pünkösdkor. Ami akkor történt, az azóta is történik, mert a Pünkösd szüntelenül történik, ma is itt van köztünk.

Szentlélek Úristen! Élj és működj bennünk! Figyeljünk jelenlétedre, és mindazon adományaidra, amelyeket nap mint nap kapunk tőled! Tanúságtételünkkel hirdessük jelenlétedet! Áradj szét a téged befogadó emberek között! Jöjj, Szentlélek Úristen, és újítsd meg a föld színét, és minden életre kél!

Május 22. – Szentháromság vasárnapja – Jn 16,12-15 – Isten élete szeretetközösség

Csak emberi hasonlatokkal tudunk beszélni a Szentháromságról. Jézus is képekben beszélt Istenről, az ő Atyjáról. Ezek a képek nem hamisítják meg őt, hanem egy-egy felvillanást, fogalmat adnak életéről, létéről. A próféták az Ószövetség könyveiben úgy beszélnek róla mint Jegyesről, Barátról, Pásztorról, szigorú, büntető, haragvó, harcias, ugyanakkor irgalmas és megbocsátó Istenről. Hangsúlyozzák, hogy féltékenyen szereti népét, és sasszárnyon hordozza őket. Jézus mint Abbáról, Atyáról beszél nekünk Istenről. Szent Tertullianus egyházatya írta: „Három és egység a Szentháromság. Ő az élet, a szeretet, a bölcsesség és a jelenlét.” Szent János apostol leírja levelében ezt az egyszerű mondatot: „Az Isten szeretet” (1Jn 4,8).

Ebből a gondolatból indulhatunk ki. Amikor Istent mondunk, behelyettesíthetjük a szeretet szót. Ott találkozunk a szeretettel, a szeretet megnyilvánulásaival. A szeretetben bizalommal fogadjuk el Isten jelenlétét. Isten meghív bennünket arra, hogy szeretetközösségben éljünk ővele. Istennel való kapcsolatunk alapja a szeretet, éppen úgy, ahogyan a szentháromsági személyek egymás közti kapcsolatának is. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek egymás iránti szeretete nem zárul be. Éppen ellenkezőleg. Megnyílik felénk, emberek felé. Itt talán lehet hivatkozni arra, hogy Isten a saját képmására és hasonlatosságára teremtett meg bennünket. Ahogyan Isten nyitott a szeretetre, vagyis képes adni és képes elfogadni szeretetet, ugyanígy képesek vagyunk mi, emberek is.

Nálunk, a győri egyházmegyében a püspök úr Apor Vilmos-évet hirdetett. Apor Vilmos ünnepe május 23-a. Tavaly volt pappá szentelésének 100., és vértanúságának 70. évfordulója. Az idei esztendőben arról emlékezünk meg, hogy a győri karmelita templomból 30 éve hozták át hamvait a bazilikába, ahol a háború óta nyugodott. Húsz éve történt a néhai szentatya, Szent II. János Pál pápa győri látogatása, amikor is imádkozott boldog Apor Vilmos püspök vértanú sírjánál.

Apor püspök egyik bérmálási szentbeszédéből idézek: „Isten legbensőbb titka a Szentháromság tana. Sose fogjuk egészen megérteni, mert túl nagy és túl fenséges. A sasról mondják, hogy fiókáit, mielőtt még szárnyat bontani képesek volnának, csőrében felviszi a fellegek fölé, és szoktatja ahhoz, hogy a napba nézzenek. Ha elkábulnak ettől, a mélységbe löki őket, mert akik nem tudnak a napsugárba nézni, nem méltók a sas méltóságához. Isten is, akiket gyermekeinek kíván elismerni, lényének fényébe enged belenézni, amikor a Szentháromság hittételeit megismerteti velük. Az Isten élete csupa gazdagság és boldogság, örökké tartó, soha ki nem alvó, soha meg nem nyugvó, soha ki nem merülő folyamat, mely tele van okossággal és bölcsességgel, tele összhanggal és szépséggel, tele melegséggel és boldogító szeretettel” (Gyömöre, 1943. szeptember 13.).

Mi, akiket megkereszteltek (bemerítettek) az Atya, a Fiú, és a Szentlélek nevében, belekapcsolódhatunk a Szentháromság közösségébe. Az már rajtunk fordul, hogy éljük-e a Szentháromság Egy Isten szeretetéletét a családban, a kisközösségben, munkahelyünken és környezetünkben.

Május 29. – Úrnapja – Lk 9,11b-17 – Találkozás és közösségformálás

Úrnapja a szentmisére és a szentáldozásra irányítja a figyelmünket. Mindkettő közösségalkotó és közösségformáló alkalom. Találkozás Jézussal és egymással. A találkozás pedig lehetőséget ad arra, hogy egyre krisztusibb emberekké alakuljunk.

Az ősegyház a kezdetektől ünnepelte a kenyértörést. Lukács már az Apostolok cselekedeteiben leírja, hogy a hívek kitartottak a kenyértörés közösségében.

A mai evangéliumi történetben Jézus nem akarja, hogy az emberek éhesen menjenek haza. A tanítványoktól jön az első ötlet, hogy az emberek menjenek a környékbeli tanyákra, és önmagukat vendégeljék meg. A második ötlet, hogy apostolai elmennek vásárolni. Jézus szerint egyik ötlet sem jó. Nem. Adjatok a tiétekből – vagy még mélyebben: magatokból! Hiszen ez az igazi adás: önmagunkból adni, önmagunkat odaajándékozni. Jézus is ezt teszi majd az utolsó vacsorán.

Kérdezhetnénk: Vajon képes-e az ember önmagából adni, vagy még inkább önmagát odaadnia másoknak? Igen. 1. Például a házaspárok, a férj és a feleség önmagukat adják egymásnak: testüket-lelkük, értelmüket, érzelmeiket, szívüket, akaratukat. 2. Az édesanya is, amikor kilenc hónapon keresztül a szíve alatt hordozza magzatát, saját testét és vérét adja neki táplálékul. Saját testén-vérén osztozik gyermekével, magzatával. Új életet táplál legbelül. 3. A tagok a kisközösségben is ezt teszik: önmagunkat, tudásunkat, időnket, lelkiségünket, szeretetünket, munkánkat, figyelmünket adjuk a másiknak és a közösségnek. Vigaszt nyújtunk, bátorítunk, új erőt öntünk az elcsüggedt testvérbe. Mindezeken keresztül magát Krisztust akarjuk adni, egyrészt a kisközösségi tagoknak, másrészt a kívülállóknak, munkatársainknak és környezetünknek. 4. Az egyházban és az egyházközségekben a hívek ugyanígy adják idejüket, munkájukat, imádságukat, apostolkodásukat, értelmüket, akaratukat egymásért és a közösségért.

Az ember természete olyan, hogy személyes kapcsolatokra, személyes találkozásokra vágyik. Jézus is jól tudta ezt. Ezért hagyta ránk Testét és Vérét az Oltáriszentségben. Emlékezzünk csak, hogy otthon, falun, a családok tartották egymással a kapcsolatot. Az unokatestvérek ismerték egymást. A személyes találkozásokra fölkerekedtünk, és elmentünk a közelben vagy a távolban lakó rokonokhoz és ismerősökhöz. Nem sajnáltuk rá az időt, mert tudtuk, hogy a rokoni szálakat így lehet erősíteni. Ma a technika fejlődése megkönnyíti a beszélgetéseket, és áthidalja a távolságokat. Ugyanakkor a személyesség rovására is mehet, és elmaradhatnak a találkozások.

A szentmise és a szentáldozás ma is alakítani akar bennünket. Személyes találkozásokra hív bennünket hétről hétre, napról napra. Éljünk ezekkel a Jézus adta lehetőségekkel!

Megmenteni a világot!

A vallások és a környezetvédelem

Tekintettel az éghajlatváltozásra, minden ország szélsőséges kihívások előtt áll. A politika számára ez túlságosan nagy teher, ha mértékadó társadalmi csoportok nem vesznek részt a dologban. Vajon a vallások hozzájárulhatnak-e a megoldáshoz – vagy éppenséggel akadályai annak?

Szaud-Arábia például azt állítja magáról, hogy különösen vallásos iszlám ország. Ugyanakor olaj- és gázexportjának köszönheti gazdagságát. De mire használja ezt a gazdagságot, túl az agresszív vahabita iszlámmisszión? A keresztény kultúrkörben ugyanilyen kérdéseket kell feltenni. Az USA déli államaiban a vallásos keresztény népesség széles körei vitatják az éghajlatváltozást. Ázsiában inkább a növekedés áll előtérben, mint a vallási megfontolások.

Minden nagy világvallás olyan korban keletkezett, amikor az emberek számára nem a környezetvédelem volt fontos, hanem a fenyegetőnek megélt természet elleni harc. Ezért nincs mit csodálkozni azon, hogy a vallások forrásszövegeiben (Ószövetség, Újszövetség, Korán, Bhagavadgita...) nem találunk a környezetvédelemmel kapcsolatos kijelentéseket. Azt is figyelembe kell venni, hogy a vallások sosem tiszta formájukban léteznek: az „elmélet” gyakran más, mint a népi vallásosság „gyakorlata”.

De aki ezért elvileg jelentéktelennek tartja a vallásokat a környezetvédelem kérdéseit illetően, az nem veszi észre, hogy a vallások alakító erővel bírnak a maguk társadalmában. Ezért a hat legnagyobb világvallással kapcsolatban fölvetődik a kérdés: Üzenetük és tanításuk milyen forrásait lehet fölhasználni a környezetvédelem szorongató kérdéseiben?

Zsidóság:
Világjobbítás tettekkel

Az, hogy Isten az utolsó élőlényként teremtette az embert, nem ok a felfuvalkodottságra, kommentálja mindjárt négy rabbi is a Talmudban. Az ember csak vendég az Isten által teremtett világban. Egy vendégnek pedig nem szabad illetlenül viselkednie, például oly módon, hogy apróra tördeli a vendéglátó bútorait, megöli az állatait, és mindent eleszik a többi vendég elől, magyarázza *Jeremy Benstein*, a tel avivi *Heschel Center for Environmental Learning & Leadership* munkatársa. Mózes 1. könyvének 2. fejezete szerint az embernek az a feladata, hogy „megművelje és megóvja” a Kertet. Isten ígérete egyúttal igényeket is támaszt. A Tóra számos olyan törvényt tartalmaz, amely a természettel szembeni felelősségtudatot hangsúlyozza: Mielőtt az ember leül enni, etesse meg az állatait. Az anyamadarat nem szabad kivenni fészkéből. Az étkezési előírások a nem emberi élet iránti tiszteletről tanúskodnak: nem szabad azt meggondolatlanul, csak úgy egyszerűen bekebeleznünk. A szombati nyugalom parancsa az állatokra is vonatkozik. Minden hetedik évben a földnek is pihennie kell: nem szabad bevetni, és nem szabad aratni. Az újév ünnepén fákat ültetnek. A zsoltárokban az egész teremtés Istent dicséri, még a hegyek is.

A zsidó misztika (*kabbala*) kifejti, hogy az emberek egymás közti magatartása kihat a természetre. Ez tágabb távlatot nyit meg: A köztünk és a természet közötti pusztító kapcsolatok az embertársainkkal való pusztító bánásmódot tükrözik.

Emellett létezik a *tikkun olam* elképzelése: a világ megjobbítása vagy kijavítása az ember által. A zsidóság a kereszténységnél is erősebben tartja úgy, hogy megbízást kapott „a világ tevékeny megszentelésére” (Erich Fromm). Mert a Messiás még várat magára; nem jön el, ha a zsidó nép tétlen. A *Jews Go Green* kezdeményezés gyakorlatra váltott hitként értelmezi a környezetvédelmet. A *Big Green Jewish* arról tájékoztat, hogyan kisebbíthetjük CO_2-nyomunkat, és hogyan élhetünk „zöldebben” a zsidó törvények szerint: a vegán receptektől a tisztességesen előállított kippákig.

Kereszténység:
A kapcsolat mint felelősség

Akárcsak a zsidóság, a kereszténység is Isten teremtésének tekinti az embert és a természetet. Mindannak, ami létezik, saját értéke van. A lét elsőbbséget élvez a hasznos léttel szemben, jelentették ki a püspökök már 1980-ban. Mindazonáltal a kereszténység az embert állítja a középpontba: sajátos értékkel bír a teremtésen belül – és ebből fakad különleges felelőssége is. Mivel a kereszténység Isten minden emberre rábízott ajándékának tekinti a földet, az egyén nem támaszthat igényt az abszolút birtoklásra (vö. 4Móz 25,23). Ellenben ez a hit képes létrehozni annak tudatát, hogy az ember egy nagy egésznek a része, és ezzel képes támogatni a szolidaritást és az igazságosságot. Jézus megerősítette ezeket a Tórában meglévő alapvető magatartásformákat. Ezért a hatalmi és uralmi viszonyokra irányuló prófétai kritika egyike a kereszténység forrásainak, és mind az embertársakra, mind a teremtett világra vonatkozóan érvényesíthető.

A keresztények hiszik, hogy Isten szeretetből teremtette a világot. Az emberré válás (inkarnáció) révén Isten saját világában találkozik az emberrel. „A szeretet jézusi kultúrájának” minden viszonylatban tükröződnie kell. Assisi Szt. Ferenc a legismertebb példája annnak, hogy a keresztény misztika hogyan értelmezi az egyén, Isten és a dolgok közötti mély kapcsolatot. „Szerény meggyőződésünk, hogy az isteni és az emberi találkozik egymással Isten teremtésének legkisebb részleteiben is, még bolygónk legapróbb porszemében is”, hangsúlyozza Bartholomaiosz ökumenikus pátriárka. A kapcsolati nézőpontot a Szentháromság-tanból is le lehet vezetni: Az egy Istenbe mint háromságos közösségbe vetett hit hidat építhet a kapcsolatok spiritualitásához, amely nyitott és egyúttal realista módon szerény is.

Iszlám:
Felelősség Istennel szemben

Az iszlám osztozik a zsidósággal és a kereszténységgel abban a hitvallásban, hogy Isten a Teremtő. Egyedül Isten az úr minden fölött – és ez megtiltja az embernek, hogy „végső fórumként” rendelkezzék a

teremtés műveivel. „Egy ideig a földön tartózkodtok, és haszonélvezői vagytok”, áll a Koránban (Szúra 2,36). Az iszlám nem tanítja a világtól való elfordulást, mivel minden Isten jó teremtménye, és Istent irgalmassága vezérli műveiben. A muszlim ember örömmel és hálával telve élvezheti a világ javait: „Mondd: Ki tiltotta meg a díszeket, amelyeket Isten az ő szolgái számára hozott létre, s az élet fenntartásának felséges dolgait? Mondd: Ezek azok számára rendeltettek az e világi életben, akik hisznek, és különösen is számukra vannak fenntartva a feltámadás napján” (7,32).

Az irgalmas és mindenkin könyörülő Isten teremtése a maga gazdagságában és sokféleségében jellé és bátorítássá válik arra, hogy átadjuk magunkat Istennek (= iszlám), és kövessük a helyes életvezetésre vonatkozó útmutatásait: „Az egekben és a földön jelek vannak a hívőknek” (45,3). Ennélfogva a földi élet a muszlimok számára a próbatétel és a beválás helye: „Mindazt, ami a földön van, az emberek díszévé tettük, hogy próbára tegyük őket, melyikük munkálkodik a legjobban” (18,7). Az iszlámban magából az Istennel szembeni felelősségből adódik a természet védelme.

Hinduizmus:
A környezet védelme az élet védelme

A dél- és kelet-ázsiai vallásokban az Istenről alkotott elképzelés eltér a három ábrahámi vallásétól: Noha személyes Isten-elképzelések a hinduizmusban, a mahayana-buddhizmusban és a taoizmusban is léteznek, de ezek jobban hangsúlyozzák az Istenit mint a kozmosz alapelvét, az egészben jelenlévő Egyet, és Dharmának (hinduizmus, buddhizmus), illetve Taónak nevezik (taoizmus).

A hinduizmus abból indul ki, hogy jelenleg a *kálijugában* élünk, minden lehetséges világkorszak közül a legrosszabban. Következésképpen a hinduk nem csodálkoznak az erőszakon és a környezeti problémákon. Ciklikus időfelfogásuk alapján azt remélik, hogy egy következő világkorszakban mindenki számára jobb lesz az élet. India a világ egyik leginkább szennyezett országa: Szemét van a városokban és az utak mentén. A két nagy folyó, a Yamuna és a Gangesz valóságos szennycsatorna. A városokban alig lehet elviselni az akusztikus környezetszennyezést. De a hinduizmusban is létezik egy olyan forrás, amelyet aktivizálni lehet, tekintettel a környezetpusztítás okozta fenyegetésre: Az európaiak által gyakran félreértett „szent tehén” minden élet szentségének a jelképe, s egyúttal bátorítás minden élet védelmére: Az egy Isteni létezik minden élőlényben! Az indiaiak több mint fele vegetárius, és ezt messzemenően vallásilag alapozzák meg. Testvérvallásukban, a dzsainizmusban még határozottabb az élet védelme: egyetlen állatot sem szabad megölni, még az úton mászó hangyát sem. A világ e vallási értelmezéséhez, vagyis hogy a világ az egy Isteninek a jelenléte minden élőlényben, hozzá lehet kötni, hogy a környezet védelme az élet védelme, és egyúttal egység az Istenivel.

Buddhizmus:
Részvét minden élőlény iránt

A buddhizmusban is fontos az élet védelme. Felszólít a hétköznapi gondosságra, a tudatos életre, minden élőlény tiszteletére: „Tudatában lévén annak a fájdalomnak, amely az élet elpusztítása által keletkezik, elszánt vagyok arra, hogy együttérzést alakítsak ki magamban, és olyan utakra lépjek, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy megvédjük az emberek, állatok, növények és ásványok életét. Elszánt vagyok arra, hogy ne öljek, és ne hagyjam, hogy mások öljenek. Az ölés semmilyen formáját sem fogom mentegetni – sem a világban, sem a gondolataimban vagy az életstílusomban” (Thich Nhat Hanh). A mahayana-buddhizmusban a *bodhiszattva* eszménye áll az előtérben: A *bodhiszattva* olyan lény, aki a minden élőlény iránti részvéttől indíttatva azon fáradozik, hogy megszabadítsa azokat minden fájdalomtól. Arra az alapkérdésre, hogyan lehet legyőzni az emberi fájdalmakat, itt annak a felelősségnek az alapján válaszolnak, amely minden élő kölcsönös függőségéből adódik. A mai buddhizmusban egyre hangosabb a kiáltás a természet erőteljesebb védelméért. A Dalai Láma, a tibeti buddhizmus legfőbb képviselője ezt éppoly világosan követeli, mint Ferenc pápa. A japán Kyotóban lévő *Ryoanji* zen kolostorban található egy forrás, és mellette egy kő, amelyen négy kínai jellel a következő felirat áll: „Elégedett vagyok mindazzal, amim van.” Ez is olyan mottó, amely által a buddhizmus gondolkodásra indít a környezeti problematikát illetően.

Kína vallásai:
Egység a természettel

A kínai konfucianizmus – ha egyáltalán lehet vallásnak nevezni – mindenekelőtt az emberek közötti társadalmi rendet tárgyalja, és erre nézve öt lényegi kapcsolatot nevez meg. A konfuciánus társadalmi rend a „Felelősség egymásért” címszóra épül. Az ember környezetéről (állatok, növények, természet) ezzel szemben csak igen keveset mond. Nem így a kínai taoizmus, amely a természettel való eggyé válásért száll síkra: Minden ellentétet ki kell egyenlíteni, hogy átfogó harmónia jöjjön létre, amely mindent magában foglal (ahogyan a *jin* és *jang* jelképe ábrázolja). Nem véletlen, hogy a taoizmusból nem csupán a kínai természetgyógyászat módszerei nőttek ki, hanem a *feng shui* (szó szerint: szél és víz) kulcsfogalma is, amely azt a feladatot jelenti, hogy harmóniába kell hozni az ember természetét és kultúráját. Aki a harmónia zavaraként ismeri fel Kína óriási környezeti problémáit, az a hagyományos kínai vallásban olyan forrásra talál majd, amely meghatározhatja a jövőt.

Anne Strotmann** és **Hermann-Josef Frisch

Forrás: Publik-Forum, 2015/23

TARTALOM

Tanulmány
Hubertus Halbfas: Intézmény – hatalom – evangélium 2-5
Sulyok Gábor: Saulus, vagy Paulus, vagy Jézus? 6-8
Bajnok Dániel: Mi bajunk Pállal? 9-12
A Bokor archívumából
Merza József: Egy nép talpra áll 13-15
Gyerekeknek Moha-mese
Őszibarack 16-17
Megemlékezés
Búcsú Juhász Károlytól 18-19
Turiák Ildikó: Isten országa és magántulajdon? 21-23
Novella
Dombi Zsuzsa: A per 19-20
Olvasók fóruma
Olvasóink leveleiből 24
Meditáció
Lipien Mihály: Iharosberényi keresztút 25
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 26-29
Környezetvédelem
Strottmann–Frisch: Megmenteni a világot! 30-31

Szabó Lőrinc

Biztató a tavaszban

Töröld könnyed, gyűrd le fájdalmadat,
te nem azért vagy, hogy odaragadj
ügyhöz, multhoz, amely nem a tiéd,
és dac poshasszon és keserüség.
Kaptál ütleget, kaptál eleget
(légy keresztyén s mondd: érdemelteket,
s könnyűlsz tőle!)... Most ne vélt igazad
emlegesd, s ne a hibát, a zavart
(az benned is volt!): nézd a rétet, a
nagy fényt, a Feltámadást!... Tavasza
jött újra a földednek: nézd, a nép
dolgozik, szépül város és vidék:
nem árt, hogy eltűnt sok gőg, régi copf,
s jobb lesz a jó, ha te is akarod,
ha igazán:... másét és magadét,
úgy gyógyítod ama ezer sebét,
ha az csordítja megnyugvó szived,
ami sosem elég, a Szeretet!

(Tücsökzene, 330)

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVII/2. (156.) szám

Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.

Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Buda Annamária
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok” név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2016-ra (postaköltséggel):
Belföldre: **2900,– Ft**
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVII. évf. 3. szám

2016. június

275,– Ft

Döntés és szabadság

Szabad akarat és információhiány

Teológia és agykutatás

Hogyan hozzunk értelmes döntéseket?

Moha-mese

Szabadságunkat fenyegeti a Google

A Facebook-jelenség

A BOKOR archívumából: Bogotai levél

Emlékezés Havasy Gyulára

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Klímavédelem

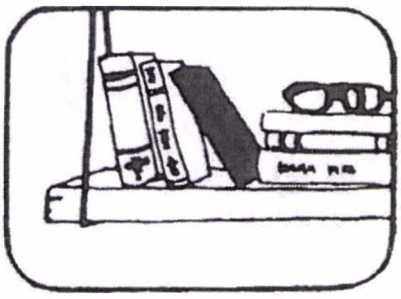

Bóta Tibor

A döntései révén szabaddá váló ember

A szabadság témájával foglalkozni lehetetlen vállalkozásnak tűnhet, és lehet, hogy az is. Nem véletlen, hogy örökké visszatérő, és máig is lezáratlan témája a filozófiának, a pszichológiának és a társadalomtudományoknak. Ez persze azt is jelenti, hogy az embert még látszólagos megoldhatatlanságában is szüntelenül izgatja szabadságának kérdése – amit ha egészében nem is, de talán apró falatokban meg tud emészteni. Az alábbi írás tárgya a szabadság ilyen „apró falatja”, a döntés és a szabadság viszonya. Egy kijelentés és számos kérdés, amit a kijelentés felvet. A kijelentés így hangzik: Az ember döntései révén válik egyre szabadabbá. A kérdések közül pedig, íme, néhány: Nem akkor szabad-e az ember, ha nem kényszerül döntésre? Ha valami mellett döntünk, nem szabadságunkat csorbítjuk-e azzal, hogy megfosztjuk magunkat a további lehetőségektől? Szabad-e az ember, ha nem képes azt tenni, amit akar?

A döntés és szabadság vizsgálatakor különböző megközelítési lehetőségek kínálkoznak.

- *Egyrészt vizsgálhatjuk azt, hogy a lehetőségek/meghatározottságok világában az ember akaratának van-e, és ha igen, mekkora a szabadsága. Ez az ember akaratszabadságának vizsgálata.*
- *Másrészt vizsgálhatjuk azt is, hogy az ember cselekedetei menynyire képesek követni az akaratát. Vajon képes-e az ember mindig azt tenni, amit akar? Vagy olykor megszenvedi, hogy azt teszi, amit nem akar (nem szeretne)? Ez az ember cselekvése közben átélt szabadságának*[1] *vizsgálata.*

Ebben az írásban kísérletet teszek arra, hogy megvizsgáljam az ember akaratának és cselekvésének egyezése közben átélt szabadságélményét.

I. A valódi és/vagy az értelmes döntés

Sokféle döntés létezik. Az ember dönthet ösztönösen/reflexszerűen, dönthet betanult viselkedési sémák szerint, dönthet külső/belső kényszer hatására, dönthet személyiségkarakteréből adódóan. De hozhat valódi, illetve valódi és értelmes döntéseket is.

A valódi döntés

Az ember döntéseivel kapcsolatban beszélhetünk valódi, illetve valódi és értelmes döntésről. Az értelmes döntés mindig valódi, de a valódi döntés nem mindig értelmes.

Egy döntés akkor valódi, ha a következő összetevőket tartalmazza:

- szabad döntési lehetőség (lényünkön kívüli, döntésünket befolyásoló külső kényszernélküliség /a továbbiakban csak „külső kényszer”/),
- megkötözöttség-mentesség (lényünk szabadsága, döntésünket befolyásoló belső kényszernélküliség /a továbbiakban csak „belső kényszer”/),
- dinamikus személyes értékrend (amely a döntési szempontokat szolgáltatja),
- helyesen működő mérlegelő tevékenység (amely képes a döntési szempontoknak a lehetőség szerinti legelfogulatlanabb, helyes mérlegelésére).

Természetesen a döntési helyzet maga is egy kényszer (döntési kényszer). Hiszen ha valaki nem kerül döntési helyzetbe, miért is döntene? De ez a döntési kényszer nem a döntést – annak tartalmát – befolyásolja, hanem csak a döntés meghozatalára szólít fel.

A szabad döntési lehetőség
(külső kényszernélküliség)

Az ember szabad döntése szempontjából igen fontos, hogy minden (tőle független) külső kényszer nélkül, szabadon tudjon dönteni. (A külső kényszerek igen sokfélék lehetnek. Külső erős fenyegetettség, pl. zsarnokság esete; rendkívüli körülmények, pl. erős viharban a tengeren a kormányos – az emberi élet érdekében – ha szükséges, kidobja a vízbe még az esetleg értékes rakományt is…)

Szabad döntési lehetőségéhez az embernek szüksége van arra is, hogy több (ténylegesen jelentkező, és megközelítően egyenértékű) lehetőség között tudjon választani (valódi választási lehetősége legyen).

Megkötözöttség-mentesség
(lényünk szabadsága,
belső kényszernélküliség)

Ahhoz, hogy az ember szabadon tudjon dönteni, szüksége van belső kényszernélküliségre is. Az ember belső kényszerei elsősorban lélektani eredetűek (erős belső hajlam, szükséglet, /érzéki/ vágy, függőség…). Döntést befolyásoló korlátok a döntést megelőző (a döntési szituáció megismerését célzó) ismerethiányunkból is származhatnak. Belső szabadság nélkül az ember nem tud mit kezdeni a választási szabadságával. Ilyenkor az ember *Sartre*[2] szavaival élve „szabadságra kárhoztatva” éli az életét. Az ember megkötözöttség-mentességének egyik speciális területe a kockázatvállalási készség (tekintettel arra, hogy valódi döntési helyzet kockázat nélkül nem létezik).

Dinamikus, személyes értékrend

A valódi döntéshez szükséges, hogy az ember rendelkezzen dinamikus, személyes értékrenddel. De mi is az a személyes értékrend? A személyes értékrend az ember saját értékeinek önmaga által rendezett összessége, amely korábbi belső és külső ismereteinek, tapasztalatainak

[1] A cselekvése közben átélt szabadság nem keverendő össze az ember cselekvési szabadságával, ami cselekvési lehetőségeinek halmaza.

[2] *Jean-Paul Sartre* francia dráma- és regényíró, az ateista egzisztencializmus képviselőjeként a 20. századi francia filozófia vezéralakja.

szintézisét is tartalmazza. (Az értékek fogalmának tisztázására még visszatérünk.) Ezek együttese szolgáltatja az embernek az egyre bővülő döntési szempontokat. Természetesen törekednünk kell értékrendünk stabilitására, de értékrendünk soha nem válhat statikussá. Nyitott kell, hogy maradjon új értékek befogadására és korábbi értékeink felülvizsgálatára, ezért a „dinamikus" jelző.

A helyesen működő mérlegelő tevékenység

A helyesen működő mérlegelő tevékenység arra törekszik, hogy az ember dinamikusan változó értékrendjét figyelembe véve, a döntési szempontokat lehetőség szerint a legelfogulatlanabbul mérlegelje. Ennek során a nyitottságnak igen komoly szerepe van. A helyesen működő mérlegelő tevékenységnek még további jellemzői is vannak, amelyekre még később kitérünk.

A fentiek értelmében *valódi döntés* csak úgy születhet meg, ha külső/belső kényszer nélküli állapotban az ember figyelembe veszi a maga dinamikus értékrendjét, és közben elfogulatlanságra törekvő mérlegelést is végez.

A valódi és értelmes döntés

Az ember szabadságtudata feltehetően értéktudatának következménye.

Az ember nemcsak szabadon akar dönteni (azaz valódi döntést hozni), hanem az érték (általa értéknek hit dolog) mellett is akar szabadon dönteni.

Mik ezek az értékek? Az ember elsősorban saját életét, létét tartja a legnagyobb értéknek, de hozzá közelinek megélt embertársai élete is komoly érték számára, és a kör tovább bővíthető. Ezenfelül persze sok más olyan dolog is érték az ember számára, amelyet a *hasznos, szép, jó, igaz és szent* fogalmaival próbál körülírni. Az értékek melletti döntéseit értelmes döntéseknek éli meg az ember, mert azok védik az értékeit. Az ember valódi döntése akkor válik valódi és értelmes döntéssé, ha helyesen működő mérlegelő tevékenységének egyik alapkérdése az, hogy döntése mennyire szolgálja értékeit. Az ember értékeit szolgáló, azt védő, erősítő döntései értelmesek, az értékei elleni döntései értelmetlenek.

A valódi és értelmes döntés tehát az, amelyet az ember külső és belső kényszer nélkül hoz meg, és amely ezenfelül az értékeit is szolgálja.

II. A döntéshez való viszonyulás dilemmái

A döntéstől menekülő ember

Furcsa, szinte megmagyarázhatatlan kettősség figyelhető meg az emberben. Alapjában véve lényének minden porcikájával törekszik a szabadságra, s ugyanakkor valamiféle félelem, menekülésérzés is megjelenik az emberben a szabadsága kapcsán. Feltehetően ilyenkor nem a szabadság, hanem – talán tudattalanul is – a döntés lehetősége/kényszere elől menekül. Mindenesetre az emberben megfigyelhető az ösztönös késztetés arra vonatkozóan, hogy döntése szabadságát (akarata szabadságát) egy erős, biztos valakire bízza, akit követve könnyebben eligazodhat, és biztonságban érezheti magát. Ezt a döntés elől való menekülési attitűdöt az ember kényelemszeretete is felerősít(het)i.

A szabadságot hirdető Jézus úgy akarta a törvényt tökéletesíteni, hogy a hangsúlyt cselekedeteink indítékára tette, amely az ember belső világában található, és amelyet nem lehet szolgai módon, gépiesen „betanulni" úgy, mint a külső törvény előírásait. Jézus felszabadítani jött az embert, megszabadítani attól a mélyen ösztönös törekvésétől, hogy az ember lemondjon a döntés szabadságáról, és előírások vagy valamilyen tekintély szolgálatába álljon.

Az Egyház sajnos elárulta Jézusnak ezt a felszabadító törekvését. Nemcsak iránymutatást és eligazítást kíván nyújtani bizonytalan hívei számára, de egyre jobban meg is akarja határozni hívei cselekvési lehetőségeit. Ezzel egyrészt kiszolgálja híveinek „külső fix pont"-igényét, másrészt infantilizálja híveit. Karamazov testvérek c. regényében Dosztojevszkij csodálatosan festi le a fenti árulást. A főinkvizítor négyszemközt próbálja meggyőzni az ismét megjelenő, szabadságot hirdető Jézust, hogy lássa be: tévedett, csődöt mondott, hisz az embernek elemi szükséglete, hogy felsőbb hatalom alá vesse magát (szabadságát). Az Egyház pedig az erre legalkalmasabb irányító hatalom.

A külső fix pontra vágyó ember igényét kihasználva, különböző csodákat ígérő technikáikkal, kész receptjeikkel sajnos olykor a modern szellemi irányzatok is kereső emberek sokaságát fosztják meg döntésük szabadságától.

A döntés előtt álló ember bizonytalansága

A bizonytalanságnak többféle indítéka lehet.

A döntést megelőző kereső bizonytalanság előítélet nélkül igyekszik felderíteni tényleges választási lehetőségeit és értékelési szempontjait. Ez a kereső bizonytalanság a nyitottság jele, amely nagy érték az ember életében, és valódi szabadsága lehetőségének egyik alappillére.

A döntés során szükséges mérlegeléssel kapcsolatban azonban ki kell térnünk egy – a döntési szabadságunkat komolyan veszélyeztető – magatartásformára, a hezitálásra, a latolgatásra, a tétovázásra. A latolgató és halogató típusú ember (Fabius Cunctator) mindig arra vár, hogy mindenben biztos legyen, és végül soha nem tud eljutni a döntésig. Aki csak latolgat, de nem dönt, nehogy elveszítse választási lehetőségét, annak csupán szabadsága lehetősége marad meg, hisz a döntéstől való félelem rabja marad.

Az az élet, amely nem vállalja a döntést, annak következményeit és kockázatát, nem sokat ér. A szabadságnak ez a fajtája csak illúzió, mert döntés nélkül csak lehetőség a szabadság.

A valódi döntéssel együtt jár a kockázat. Az a döntés, amelynek nincs kockázata, nem valódi döntés. A kockázat pedig bizonytalanságot (egyfajta ismerethiányt) feltételez. Ha mindent ismerek, mindenben biztos vagyok, azaz a döntés evidens, kínálja önmagát, akkor értelmetlen *döntésről* beszélni.

III. Az ember szabadságsávja

A szabadságsáv

Az ember nemcsak szabadságát tapasztalja meg, hanem annak korlátait, meghatározottságait is, amelyek egy tartományt (szabadságsávot) jelölnek ki az ember szabadságának. Az ember szabadságának korlátai (meghatározottságai) eléggé sokfélék lehetnek.

- Az ember immanens létét/döntéseit befolyásoló korlátok: természeti törvények, örökölt genetikai meghatározottságok, biológiai, pszichológiai adottságok, szükségletei, környezeti szociális hatás… De léteznek másfajta korlátai is az embernek, amelyek megerősítő, védekező mechanizmusai, illetve megküzdési stratégiái közben keletkeznek.

- Az ember transzcendens létét/döntéseit befolyásoló korlátok (meghatározottságok): természetfeletti létezésének törvényei, feltehetően személyes küldetésének meghatározó szerepe. Lélektani megközelítésben pl. a tudattalan (ezen belül is a kollektív tudattalan), ill. az archetípusok hatásai. Ezek – az ember transzcendens létét befolyásoló korlátok/meghatározottságok – sokkal nehezebben fogalmazhatók meg, és gyakran inkább csak valószínűsíthetők. A keresztény hagyomány szerint a Teremtő egyik lényegi jellemzője a szeretet. A Teremtő teremtési szándékában is feltehetően a szeretetélet továbbadása játszott döntő szerepet. Eme feltételezett állításnak a valószínűségét Jézus tanításának tartalma csak tovább erősítette. Ennek értelmében az embernek a szeretetélet megvalósítására való törekvése egyike lehet transzcendens meghatározottságainknak.

Ezen szabadságkorlátok birtokában minden egyes ember rendelkezik egy úgynevezett „szabadságsávval”, amely sávnak (nem feltétlenül tudatos, de tartósan átléphetetlen) alsó és felső határa van. Az ember nem tud (akar) pl. bérgyilkossá zülleni, mert ez alatta volna szabadságsávja alsó határának. Vagy a szellemóriásokat megcsodálhatja ugyan, de követni nem képes őket (cselekvési szabadság), mert ők (képességeiket tekintve) szabadságsávja felső határa felett vannak.

Az ember evilági szabadságsávjának korlátait döntései során persze áthághatja (azaz dönthet korlátait figyelmen kívül hagyva), de ebben az esetben megnehezíti/kockáztatja immanens létét, esetleg értelmetlenül bele is pusztul (pl. a gravitációt figyelmen kívül hagyva leugorhat a szakadékba, de belepusztul).

Az ember transzcendens értékei érdekében esetenként figyelmen kívül hagyhatja immanens szabadságsávjának korlátait (a vértanúk esete). Transzcendens szabadságsávjának korlátait azonban (ha értelmesen akar élni szabadságával) soha nem lépheti át döntései során.

A megváltoztathatatlan problémája

Az ember szabadságsávjának határait, ill. a határokon túli tartományt mint megváltoztathatatlant érzékeli, olyasminek, amin nem áll módjában változtatni. Ilyenek: a rá ható természeti és természetfeletti törvények, az ember karaktere, lelki alkata, egyes biológiai alkati adottságai (pl. testmagassága), de személyes környezetében is vannak ilyen meghatározottságok (pl. szülei, testvérei.)

Az ember tudata talán könnyebben elfogadja (vagy csak belátja?) a megváltoztathatatlant, de vágyai/érzelmei számára ez az elfogadás sokkal nehezebb feladat. Az ember megtapasztalja, hogy mennyire meg tudják kötözni azok a megváltoztathatatlan adottságai, amelyeket nem képes a tudomásul vételen túl is elfogadni. *Seneca*[3] találóan fogalmaz: „Ha beleegyezel végzetedbe, akkor vezet, ha nem egyezel bele, akkor kényszerít.” Itt csak egyetlen út marad: a beleegyezés, azaz a valódi elfogadás.

A megváltoztathatatlan elfogadását úgy is nevezhetnénk, hogy az az ember szabadságsáv-határainak, ill. a határon túli tartomány értelmi és érzelmi elfogadása. Itt a passzív tudomásulvétel biztosan nem elégséges. De mit jelent a valódi elfogadás. Egyrészt azt, hogy az ember tudata nem tagadja tiltakozva a megváltoztathatatlan létét, illetve nem viselkedik úgy, mintha az nem létezne (nem él álomvilágban). Másrészt érzelmileg is van az embernek teendője; megkeresheti például egy nem kívánt karaktervonásával kapcsolatban azt, hogyan lehetne azt úgy felhasználni, hogy többé már ne csak annak „keserű” ízét érezze, hanem a – sikeres felhasználást követően – hasznosságát is. Így képes az ember az elméjében átformálni azt a képet önmagáról, amely korábban megváltoztathatatlannak hitt és kellemetlennek megélt adottságáról rajzolódott ki. A képek és az ezekből felépülő sémák, mintázatok igen fontosak, mert ezeken keresztül észleli az ember a világot, és ily módon megszerzett ismereteinek megfelelően hozza meg újabb döntéseit. (Ezt egy előkészületben lévő írásomban részletesen fogom tárgyalni.)

A „megváltoztathatatlan” dolgokhoz való ilyen hozzáállásával az ember – mivel aktív beleegyezésével, elfogadásával már ő is hozzájárult azok létéhez – olyan világba érkezik, ahol már *nem csupán a tőle független meghatározottságok léteznek.*

IV. A cselekvés közben átélt szabadságélmény

Cselekvés közben az ember megtapasztalja, hogy vannak olyan cselekedetei, amelyek felszabadítják, viszont mások éppen megkötözötté teszik. Mondhatjuk-e azt, hogy amikor a döntését követően, az azzal megegyező cselekedete közben az ember jóleső, felszabadító érzést érez, tapasztal meg, a szabadságát éli át?

A jó szándékú ember régi problémája az „akarom a jót, s a rosszat teszem”. *Rousseau*[4] így fogalmaz: „Az ember szabadsága nem azon múlik, hogy azt csinál, amit akar, hanem hogy nem kell azt tennie, amit nem akar.” Amikor akarjuk a jót, de mégsem tesszük (nem tudjuk tenni), akkor pont annak a kínzó érzését éljük át, hogy azt tesszük, amit nem akarunk. Milyen nagyszerű érzés, amikor azt érezhetjük: igen, most azt tesszük, amit akarunk. Képesek vagyunk rá, nem gátol meg benne semmi, azaz szabadok vagyunk arra, hogy valami céljainkba/terveinkbe/reményeinkbe illőt megtegyünk. Ilyenkor éljük át szabadságvágyunk teljesülését.

Az ember cselekvése közben átélt szabadságélménye természetesen csak akkor hiteles, ha olyan döntést követő cselekedetről van szó, amelyet az ember valódi választási lehetőségei közül, akarata szabadságának használatával hozott meg. A kettő együtt adhatja csak meg a hiteles és valódi szabadságélményt.

V. Hogyan szolgálják döntéseink a szabadságunkat?

Az igent mondás szabadsága

Ha az ember nem dönt (nem használja szabadságát), akkor szabadságának csak a lehetősége marad meg (szabadságának csak elméleti értéke van). Amikor az ember dönt, döntését követően cselekedetei közben szabadságélményt él át. Szabadsága lehetőségből valósággá válik. Szabadságának elméleti értéke ekkor gyakorlati értékké válik.

Az ember élete döntések sorozatából áll. Döntései révén egyre gyakrabban átélheti szabadsága (valósággá válásának) élményét, így egyre gazdagodik szabadságélménye, s ezáltal egyre szabadabbnak érzi önmagát.

Minden döntés választás. A döntés tárgyára igent vagy nemet mon-

[3] *Lucius Annaeus Seneca* római sztoikus filozófus, drámaíró és államférfi. Jézus kortársa.

[4] *Jean-Jacques Rousseau* svájci filozófus, író és zeneszerző, a francia felvilágosodás egyik kiemelkedő alakja.

dás. De igenjeink súlya között jelentős eltérés lehet. Az ember választhat egyszerűen a lehetőségei közül (persze minden esetben ezt teszi), de mondhat IGEN-t is választása tárgyára. Egy példával illusztrálva: A párválasztási döntés során nemcsak egyszerűen a lehetőségi közül választ az ember, hanem a másik személyére mond IGEN-t. (Nemcsak azért választja az ember a párját, mert a választékból ő lett a nyerő, hanem azért is (ill. elsősorban azért), mert úgy érzi, hogy ő az, akit régóta keresett, akiben megtalálta mindazt, amit keresett, aki számára az „egyetlen”.)

Ha az ember valamire/valakire IGEN-t is mond, akkor *összekapcsolja az életét* azzal, amire/akire igent mondott, és ezáltal *elkötelezettjévé* válik igent mondásának tárgya iránt. Ez az IGEN az elköteleződés igenje. Az önmagát valamire szabaddá tévő szándék igenje, a *VALAMIRE* való szabadság igényének jele.

Az így kimondott IGEN csak akkor lesz valódi, ha NEM-et is tartalmaz. Vagyis ha valamire IGEN-t mond az ember, NEM-et kell mondania magára az adott döntési szituációra, és közvetve a választási lehetőségek összes többi elemére is. (Bizonyos értelemben még ez a NEM is lélektani szabadságát fokozza, mert megszabadítja az elutasított lehetőségek befolyásától.) Az ilyen NEM-et mondás nélkül az IGEN nem teljes értékű (nem valódi) IGEN. A kettő egymástól elválaszthatatlan.

A nemet mondás szabadsága

Nemet mondhat az ember magára a döntési szituációra, azaz elutasítja a döntést, mert talán fél a döntési kényszertől, és ezért nem akar dönteni. (Ebben az esetben csak szabadságának lehetősége marad meg, és feltehetően továbbra is rabja marad döntési kényszerének.)

Nemet mondhat az ember a döntés során is, ha lehetőségei közül egyiket sem tartja értéknek, vagy legalábbis eléggé értéket képviselőnek. (Az ilyen döntés valódi, és mivel saját értékrendjébe nem illőt tagad, értelmesnek is tekinthető.)

Létezik a nemet mondásnak egy olyan fajtája is, ahol a „nem” csupán a tiltakozást, a tagadást jelenti, és a visszautasítás, a szembeszegülés hatalmát fejezi ki. (Lehetséges persze, hogy az ember ebben az esetben is először igent mond ki magára a visszautasításra, azaz mindenféle függőség, meghatározottság elutasítására.) Az így kimondott „nem” csak a *VALAMITŐL* (a visszautasított dologtól) való szabadságot képes megadni. Jóllehet a tagadás szabadsága is valódi szabadság, de mivel a döntés teljes elutasításában a mindent tagadás, azaz az ember értékei is benne vannak, az ilyen döntés nem értelmes döntés.

A döntései révén szabaddá váló ember

Ha az ember nem dönt, akkor csak szabadságának lehetőségét képes birtokolni. Döntéseit követően, cselekedetei közben átélheti azt a szabadságot, hogy semmi nem kényszeríti arra, hogy azt tegye, amit nem akar. Képes azt tenni, amit akar. Ezt az élményt mint szabadságvágya teljesülésének megtapasztalható igazolását (lehetőség szintű szabadsága megvalósulását, mint megélt valóságot) éli át. Élete egyre több területén megtapasztalhatja ezt az élményt, és vele együtt szabadsága gazdagodását. Táguló szabadságélménye közben az emberben megfogalmazódik egy gondolat: Lehet, hogy szabadságának folyamatos gazdagodása transzcendens létezésének egyik feladata is lenne? (Ezzel a gondolattal összecseng az a zsidó-keresztény elképzelés, hogy nem istenképűnek (feltehetően szabadnak), hanem istenképűségre (azaz szabadságra) lettünk megteremtve.)

Ez az egyre szaporodó szabadságélmény egy idő után túljut a különálló szabadságélmények megtapasztalásán, és állapottá, vagy inkább egy folyamat jelzésévé válik, a szabaddá válás folyamatának jelzésévé. Aki szabadnak gondolja magát, annak rá kell ébrednie, hogy az ember soha nem mondhatja azt, hogy SZABAD, hanem csak azt, hogy egyre szabadabbá VÁLIK, napról napra kicsit jobban szabadítja fel önmagát; ezért az ember szabadsága helyett célszerűbb lenne *az ember felszabadulásáról* beszélni, ami lassú folyamat.

Aki a szabadság mellett dönt, az olyan világba érkezik, ahol a tőle független meghatározottság mértéke egyre csökken, és ahol egyre több ön-meghatározottság („autodetermination”) érvényesül. Ebben az „új” világban az ember egyre jobban meghatározójává válik önmagának. Paradox módon ***minél szorosabb az ember ön-meghatározottságának mértéke*** (önkorlátozása), ***annál szabadabbá válik*** (az általa akart cél megvalósítása számára). (Vö.: a „széles út”-nak nincs, csak a „keskeny út”-nak van perspektívája, célja.)

> *Az önmeghatározás, az önmagát korlátozás elképzelését több ezer éves szellemi hagyományaink is ismerik és használják. A zsidó-keresztény hagyomány szerint a Teremtő a teremtés aktusában – adott mértékben korlátozott szabadságú, de – szabad embert teremtett. Miközben az embernek szabadságot adott, ezzel saját szabadságát is korlátozta. (A teremtés végső célja az ember számára megismerhetetlen, csak elképzelései lehetnek róla.) Próbáljuk meg a teremtést csupán a szabadság szemszögéből, és természetesen az emberi logika alapján megvizsgálni. A Teremtő mint Abszolútum mondhatta volna, hogy ő a világ legszabadabb lénye, mégis teremtett. Ennek logikailag csak az lehet az indoka, hogy a Teremtő valamilyen – az elképelései szerinti – CÉL érdekében döntött a saját szabadságát korlátozó teremtés mellett. Ha ezt elfogadjuk, akkor megállapíthatjuk, hogy a Teremtő ezt is megtehette, az ő szabadsága még az önkorlátozás szabadságát is magába foglalta.*

A szabadság nem adomány, hanem feladat, nem önző élvezet, hanem állandó kihívás. Az ember feladata az, hogy szabaddá váljon! A szabadság önmagában nem elegendő érték, nem is lehet cél, hanem azt egy „végső cél” (értékteremtés, értékmegóvás) szolgálatába kell állítania az embernek.

Az értékek melletti döntései (IGEN-t mondásai) ***által elkötelezetté váló ember szabadsága a lehetőségből valósággá vált, értékes szabadság.***

Forrás: Koinónia, 2014/8-9

A szabad akarat és a hiányzó információ

Írásomnak nem célja a szabad akarat sokoldalú bemutatása; én csupán egyetlen vonatkozásban vizsgáltam a szabad akaratot, s amit ezen túl írtam, azt csak azért írtam, hogy jól lehessen érteni, hogy ne legyen félreértés. Ha mégis írtam valamit, ami nem ezt a célt szolgálja, az csak színfolt, el is hagyható. Mi ez a vizsgált vonatkozás? Egy adott helyzetben egy döntési szituációra érvényes *hiányzó információnak* és az *én szabadságának* a viszonya.

Mit jelent a szabad akarat? Létezik-e szabad akarat? A szabad akaratnak létezik mennyiségi oldala, amely lényegében megegyezik a szituációra vonatkozó hiányzó információval.

1 ***Akkor létezik szabad akarat, amikor egy személy egy adott helyzetben szabadon választhat különböző lehetőségek közül.*** Ha csak egy lehetősége van, azaz nincs választási lehetősége, akkor nem beszélhetünk szabadságról és szabad akaratról (illetve nulla a mértéke). Ugyanakkor a szabad akarat nem jelenti azt, hogy akármit megtehetünk, például nem léphetjük át a fizika törvényeit, de még testünk biológiai adottságait sem.

2 Egyébként az akarat szabadságáról, nem pedig a cselekvés szabadságáról beszélünk. Vagyis figyelmen kívül hagyjuk, hogy milyen fizikai vagy fiziológiai, pszichológiai vagy etikai tényezők segítik, illetve akadályozzák, hogy valaki úgy cselekedjen, ahogyan akar. ***A cselekvés szabadsága*** adott esetben ***lehet nagyobb is vagy kisebb is, mint az akaraté.*** Például hatalmunkban áll bizonyos dolgokat megtennünk, de szokásból ezeket mégsem tesszük meg; ebben az esetben a cselekvési szabadságunk nagyobb, mint az akaratszabadságunk. A fordított eset is gyakori, például akarunk egy versenyen győzni, de nem sikerül. ***A személyiséget mint egységet kezeljük***, de nem mindegy, hogy hol húzzuk meg a személyiség határait, hiszen ettől függ, hogy mire vonatkozik az akarat szabadsága, és mi az, ami már külső (akadályozó vagy segítő) tényező. Például nem mindegy, hogy a tanult erkölcs a személyiség integráns része-e. Nem foglalkozunk azzal, hogy a személyiségen (és a tudaton) „belül” milyen öröklött vagy tanult mechanizmusok, algoritmusok (szokások, szükségletek, vágyak …), illetve milyen véletlenek korlátozzák, vagy éppen tágítják az akarat szabadságát. Ezek a belső meghatározottságok és véletlenek, illetve ezek ***összjátéka*** eredményezi a szabad akarat szubjektív élményét. Ezekből is adódik, hogy a szabad akarat mértéke részben szubjektív megítélés, majdhogynem definíció kérdése.

3 Sokan úgy gondolják, hogy szabad akaratnak léteznie kell, mert ha nem létezne, akkor senkit sem terhelhetne felelősség az elkövetett bűn miatt, hiszen mindenki csak azt teszi, ami eleve el van rendelve, ami nem kerülhető el. A büntetés pedig maga a legnagyobb igazságtalanság lenne. Egész életünk, sőt maga a történelem is értelmetlen játéknak tűnne. Ez az okoskodás azonban nem állja meg a helyét, mert ***semminek sem kell azért léteznie, mert az ellenkező eset nagyon rossz, vagy nagyon értelmetlen.*** (Úgy értem, hogy a világ nem ilyen, bár jó lenne, ha ilyen lenne). Elvileg lehetséges, hogy némelyek az örök életre, mások az örök kárhozatra vannak eleve elrendelve, a keresztény (és keresztyén) szóhasználat szerint. Egyébként az öröklét (időn kívüliség) és az idő (időbeliség) annyira különböző minőségek, hogy ami az egyikből nézve „értelmetlen játék”, az a másikból nézve véresen komoly valóság.

4 Nézetünk szerint ***mindenki oly mértékben felelős tetteiért, amilyen mértékben*** az adott szituációban ***szabad akarattal dönthetett,*** választhatott ***és cselekedhetett.*** Ehhez mindenekelőtt azt kell tudni, hogy az adott szituációban a személynek ***mekkora volt*** a kényszertől való mentessége, ***a döntési szabadságának mértéke.*** Tehát a felelősség kérdése miatt is fontos, hogy lehet-e mennyiségként is definiálnunk a döntési szabadságot. Ez lehetne a szabad akarat mennyiségi jellemzője, egyben annak feltétele (ha nem nulla). Aki idegenkedik a matematikai megközelítéstől, vagy kétségbe vonja gyakorlati használhatóságát, az tekintse hasonlatnak az alábbi definíciót, amely rávilágít a fogalom természetére.

5 Mennyiségi szempontból egy ***adott szituációban annál nagyobb a szabadságunk, minél több (azonos értékű) lehetőség közül választhatunk.*** A skála definiálásakor megtehetjük, hogy ***a döntési szabadságot*** úgy definiáljuk, mint az egyenértékű ***választási lehetőségek számának logaritmusát***[1]. Ha a kettes alapú logaritmust választjuk, akkor két választási lehetőség egységnyi szabadságot jelent, 2^n választási lehetőség pedig n egységet.

6 Az informatikából ismert, hogy ***az információ(mennyiség)*** nem más, mint ***az azonos valószínűségű választási lehetőségek, események számának*** kettes alapú ***logaritmusa.*** Vessük ezt össze az előző bekezdésben mondottakkal, „…***a döntési szabadság*** … az egyenértékű ***választási lehetőségek számának logaritmusa”.*** Ha az „egyenértékűt” az „azonos valószínűséggűvel” reprezentáljuk (ha adott esetben ez lehetséges), akkor a következőt állíthatjuk: Egy adott szituációban ***a döntési szabadság mint mennyiség*** lényegében ***az egyértelmű döntéshez hiányzó információ(mennyiség).*** Ez tehát egy mennyiségi összefüggés. Az információelmélet szerint az információ(mennyiség) független az eseményt jelölő jelsorozat (konkrét) jelentésétől. Tehát a döntési szabadság mértéke is független a konkrét jelentéstől, ez egy általános fogalom.

A szabad akarat egyfajta tudatállapot és egy döntési helyzetre vonatkozó szabadság, amely egyszerű esetekben mennyiségileg is jellemezhető a hiányzó információmennyiséggel.

7 Most engedjük el egy kicsit a fantáziánkat, egy szemléletes fizikai analógia kedvéért. Ismert, hogy a hiányzó információ megfeleltethető egy fizikai rendszer (részecskesokaság) entrópiájának, amit szokás a rendezetlenség mértékének is nevezni. Ebből adódik, hogy szabad akarat csak ott létezhet, ahol van valamilyen rendezetlenség, ahol nincs még minden meghatározva,

ahol a kisebb-nagyobb káosz még rendteremtésre vár. A szabad akarat tehát analóg a rendteremtés lehetőségével, illetve a „rendetlenséggel”. Annál nagyobb a szabad akarat mennyiségi oldala, „működési területe”, minél nagyobb a rendezetlenség mértéke. Ez összecseng a hétköznapi tapasztalattal is. Az más kérdés, hogy ki mekkora szabadságot igényel, vagy tud elviselni.

8 Ha egy adott szituációban a döntéshez, azaz egy adott lehetőség egyértelmű kiválasztásához a hiányzó információ(mennyiséget) megkapjuk, akkor nullára csökken a szabadságunk (a döntési szabadságunk mértéke). Ez itt nem arról szól, hogy miért kell ezt és ezt választanunk, hanem magáról a választási eredményről. ***Ha már választottunk, akkor abban a vonatkozásban pillanatnyilag megszűnt a szabadságunk. El kell „indulnunk”, és lehetőleg végig kell járnunk a választott úton.*** Ha ezt nem fogadjuk el, és „minden pillanatban” maximális szabadságra törekszünk, valójában csak azt érjük el, hogy semmit sem fejezünk be, nem érjük el a kitűzött céljainkat, határozatlanná, egyfajta ***káosszá*** tesszük életünket. Van, aki valamely vonatkozásban sokáig nem választ, hogy megőrizze „pillanatnyi” szabadságát. Valójában ő is csak arra jut, hogy adott vonatkozásban semmit sem kezd el, illetve nem fejez be, azaz üres lesz az élete. ***A döntési szabadság – normális esetben – a döntések következtében minden helyzetben csökken, vagy megsemmisül, és helyét a meghatározottság váltja fel,*** miközben a cselekvési szabadság kiteljesül.

Más szempontból állíthatjuk, hogy ***a lehetőségek halmazából, amely potenciális létező, valamilyen döntés következtében egy lehetőség konkrétan megvalósul, amely immár valóságos létező.*** Ez a szabad akarat működési modellje.

9 ***A szabad akarat a választási lehetőségek minőségétől is függ,*** hiszen ezek általában több szempontból sem egyenértékűek. Például nem beszélhetünk szabad akaratról, illetve igen kicsi a mértéke, ha egy kivételével az összes többi választási lehetőség nagyon hátrányos (rossz) számunkra, vagy fordítva, ha van egy lehetőség, amely sokkal jobb számunkra, mint bármely más lehetőség.

10 A fenti, matematikailag is megfogalmazott törvényszerűség lényegében összhangban van a következő, hétköznapi megállapítással is: ***A szabad akarat hátterében mindig valamilyen információhiány áll, nevezetesen annak a hiánya, hogy miért kell egy bizonyos lehetőséget, és csak azt akarnom (választanom).*** Fontos, hogy ebben a profán értelemben információn a választásra vonatkozó jelsorozat, „szöveg” jelentését, pontosabban az általa reprezentált új ismeretet értjük, nem pedig az (információ)mennyiséget[2]. Ha ezt az információt megkapom (és valóban megértem), megszűnik a választási lehetőségem, egyben a szabadságom. Előfordulhat az is – és valójában ez a gyakoribb –, hogy az információhiánynak csak egy részét kapom meg, így csak csökken a szabadságom, de nem szűnik meg teljesen.

11 ***Az információhiányt véletlenül se tévesszük össze a választási szituációra vonatkozó előzetes tudással. Az előzetes tudás a szituációról szól – jó esetben –, és meghatározza a lehetőségek számát,*** a lehetőségeket és azok valószínűségeit is. A választási szituációra vonatkozó előzetes tudás növelésével csökkenhet, de nőhet is a szabad választási lehetőségek száma. Az előzetes tudás egyfajta vonatkoztatási rendszer, ha ezt módosítjuk, akkor lényegében egy másik vonatkoztatási rendszerre térünk át, amelyben például a szabadság mennyisége már más, mint az előző rendszerben. Megjegyezzük, hogy nagyobb előzetes tudás általában nagyobb szabadságot eredményez, de nem minden esetben. Az egyén egyre növekvő minőségi tudása egyre szabadabbá teszi őt (akaratát), vagy legalább növeli a szabadság valószínűségét, de csak azért, mert a választási lehetőségek száma várhatóan (de nem mindig!) több lesz.

Az előzetes tudással ellentétben a (hiányzó) információ (ha megkapjuk) mindig szűkíti, illetve *egy* lehetőségre csökkenti a választási lehetőségek számát, azaz nullára a szabadságot (az egy logaritmusa nulla). Előfordulhat, hogy a hiányzó információnak csak egy részét kapjuk meg, ekkor marad valamennyi választási lehetőségünk is.

12 Mi a helyzet abban az esetben, ha a döntéshez szükséges információ (vagy annak egy része) valójában nem is létezik, ha elvileg sem határozható meg? Ebben az esetben előre nem lehet tudni, hogy melyik eset következik be, melyik lesz kiválasztva. Ilyen helyzetekkel a valódi véletlen (sztochasztikus) jelenségek szolgálhatnak. Mivel agyunk végső soron fizikai rendszer – ha nagyon összetett és nagyon bonyolult is –, fizikai törvényeknek „engedelmeskedik”. ***Ha a fizikai valóságban szerepet játszik az objektív véletlen, akkor az agyunk működése sem tökéletesen determinált, és kell, hogy legyen szabad akarat.*** Igaz, hogy a mértéke egyáltalán nem mindegy, és ez még lehet vita tárgya.

13 A klasszikus fizika szerint pontosan ki tudjuk számítani valamely mechanikai rendszer jövőbeli állapotát, viselkedését, ha ismerünk bizonyos kezdeti információkat (kezdeti értékek, peremfeltételek), vagyis minden esetben determinált a rendszer működése, viselkedése, ami azt is jelenti, hogy ilyen világban nem lehet szabad akarat. Ezzel ellentétben a klasszikus statisztikus fizikai, vagy egyes klasszikus dinamikai rendszerek kaotikus viselkedése rendkívüli módon véletlennek tűnik. Nyilvánvaló azonban, hogy ezekben az esetekben is szigorúan determinisztikus rendszerekről, pontosabban elméleti modellekről van szó, azzal a megjegyzéssel, hogy viselkedésük rendkívül érzékeny a kezdeti feltételek változására. (Az a statisztikus elmélet, amely ezeket a rendszereket leírja, csupán módszer a kezdeti és peremfeltételekre vonatkozó információhiány kezelésére.) ***A klasszikus fizika alapján tehát nemigen képzelhető el az abszolút valódi szabad akarat létezése.*** A szabad akarat csak szubjektív, látszólagos lehet, kizárólag információhiányból származhat.

14 Ezek után azt kérdezzük, hogy a fizikai valóság minden sztochasztikus jelensége levezethető-e determinisztikus mechanizmusokból? A kvantumelméletben a Heisenberg-féle határozatlansági reláció[3] szerint nem lehet egyszerre teljes pontossággal meghatározni egy részecske helyét és impulzusát (sebességét), tehát egy részecskékből álló rendszer kezdeti feltételei között mindenképpen megjelenik a bizonytalanság, (például) a kezdeti helyeknek és sebességeknek a pontatlansága. Ez elvileg sem küszöbölhető ki! ***Tehát lehetséges olyan szituáció – sőt mindig ez van –, hogy a hiányzó információ egy része a valóságban nem is létezik,*** nem csupán nekünk hiányzik. A jelenlegi kvantumfizika bizonyította, hogy létezik objektív véletlen, ez számunkra kizárja a jövő biztos tudását, kizárja az egyértelmű meghatározottságot[4].

A fizikai objektív véletlen minimum lehetőséget teremt az objektív szabad akaratra. Anyagi ***világunk törvényeiben kódolva van a szabad akarat*** lehetősége. Talán azt is mondhatjuk, hogy a fizikai törvényekkel összhangban, Isten szabadnak teremtette az embert.

Elvileg lehetséges, hogy ez a szabadság nem nagy. Ebben az esetben kétséges, hogy van-e értelme szabadságról beszélni.

15 ***A fentiek fényében, nem az a kérdés, hogy létezik-e szabad akarat. Az indeterminizmus doktrínája igaz,*** de csak azzal a megszorítással, hogy léteznek szabályok, törvények, elvek, valamint olyan kommunikációk, kölcsönhatások, amelyek (s ezek lehetnek valószínűségi jellegűek is) erősen korlátozhatják a szabad akaratot. Nem az a kérdés, hogy hatalmunkban áll-e gondolataink és akaratunk irányítása, vagy pedig külső és belső tényezők, körülmények (természettörvények, gének, etikai normák, pszichikai működésünk, környezeti hatások) és információk determinálnak minket a döntésre és cselekvésre; hanem az, hogy képesek vagyunk-e – és a belső és külső körülmények lehetővé teszik-e –, hogy döntéseinket, választásainkat, akaratunk működését hosszabb távon optimalizáljuk valamely cél, például az ésszerű nagyobb boldogság elérése érdekében.

16 ***A jövő határozatlan***, ami azt jelenti, hogy a meghatározó törvények nagyon sok lehetséges világot engedélyeznek, fizikai szinten és az emberek világában is. ***Az emberi élet során vannak olyan szakaszok, amelyek egy meghatározott állapot felé tartanak, konvergálnak,*** szinte függetlenül attól, hogy az egyes szituációkban hogyan döntünk. Ilyenkor mondjuk, hogy „meg volt írva a sors könyvében”, vagy hogy „a sorsát senki sem kerülheti el”.

Vannak olyan pillanatok, állapotok is, amelyekre nagyon „érzékeny a jövő”, az innen induló döntések és cselekvések divergálnak. Ezek kritikus pontok, nem mindegy, hogy mekkora a szabadságunk, és hogyan döntünk. (Például ilyenek a leánykérés előtti pillanatok.)

Végh András

---

[1] Elvi okokból választjuk a logaritmikus skálát. Ezt a következő számpéldával magyarázzuk és szemléltetjük.

Egy 4 választási lehetőséges szituációt egy tőle független 8 választásos szituáció követ. Ekkor a komplex (együttes) választás 4x8=32 lehetőséget jelent. Tekintsük most a választási lehetőségek kettes alapú logaritmusait. Ezek rendre 2, 3 és 5. Ezekre teljesül a 2+3=5 egyenlőség. Vagyis az egyes szituációkra vonatkozó szabad akaratmértékek összege egyenlő a komplex szituációra vonatkozó szabad akarat mértékével, ami természetes elvárás, és ez a logaritmikus skála esetén teljesül.

[2] Ebben a szövegben az információ szót két jelentésben is használjuk. A) Ahogyan az információelmélet használja: az információ egy a közleményre jellemző mennyiség (mérőszám és mértékegység), nem számít a jelentés. B) Ahogyan a hétköznapi szóhasználat alkalmazza: az információ a közlemény (új) jelentése.

[3] *Werner Heisenberg* Nobel-díjas fizikus, a kvantummechanika egyik megalapozója.

[4] „A jelenlegi fizika számunkra kizárja a jövő biztos tudását” (*Teller Ede* Nobel-díjas fizikus)

Teológia és agykutatás

Van-e szabad akarat? Létezik-e az agyunkban olyan hálózat, amely vallásossá tesz minket? Olyan kérdések ezek, amelyeket hevesen vitattak az utóbbi években. Neurobiológusok vetették fel őket, mert azon tudományokba, amelyek messzemenő következményekkel járnak emberi önértelmezésünk szempontjából, kétségtelenül beletartozik a neurobiológia. Felismerései, amelyekre a modern diagnosztikus technikáknak köszönhetően az utóbbi évtizedekben szert tett, újbóli tájékozódásra kényszerítenek sok olyan területen, ahol az emberről van szó. Legyen bár sok minden még roppantul feltételezésszerű, ami az anyag bonyolultságát illeti, ez nem csökkenti az emberi agy működésmódjáról szerzett úttörő ismeretek jelentőségét.

Kérdésünk az, miféle kihívást jelent a neurobiológia a teológia számára, ha az nem azt teszi, hogy egyszerűen kiválogatja, ami beleillik saját elgondolásaiba, például azt a feltételezést, hogy létezik az agyban egy „vallási gén”.

AZ EGYHÁZ- ÉS TEOLÓGIATÖRTÉNET különböző fáradozásai ellenére, amelyek megpróbálták legyőzni az anyag és a szellem dualizmusát, megkérdezhetjük, hogy valóban csak a múlthoz tartozik-e a test leértékelése, és következésképpen a nő leértékelése a teológiában és az egyházak lelkipásztori gyakorlatában. A testtel és annak érzéki rezdüléseivel szembeni bizalmatlanság mélyen belevésődött az egyházias lelkekbe.

A neurobiológia ellenben világossá teszi, hogy a szellem nem egyszerűen az agy egyik funkciója, hanem az agy és a szervezet közötti bonyolult összefüggésből keletkezik. *Antonio A. Damasio*, az egyik vezető agykutató szerint nem csupán arról van szó, hogy az agy létrehoz egy testképet, egy folyamatosan változó „testmegjelenítést”, amely másfelől visszahat a szervezetre, hanem a testséma az alapja „önmagunknak” is, annak a tudatnak, hogy ez és ez a személy vagyunk. Damasio „lényegi tudatról” beszél.

ÉREZNI ÉS GONDOLKODNI – nem ellentétes dolgok. Ellenkezőleg: érzések nélkül lehetetlen a célirányos gondolkodás. Testi érzések, „szomatikus markerek” irányítják a gondolkodást és a döntési folyamatokat. Hogyan képzeljük el ezt?

Feltételezzük, hogy pályaválasztás előtt állok! Eljárhatnék racionális módon, sorra vehetném egyik lehetséges foglalkozást a másik után, és megvizsgálhatnám előnyüket-hátrányukat, hogy felállítsam a megfelelő nyereségek és veszteségek listáját. Hiszen rendszerint korán megtanultuk, hogy értelmesen gondolkodjunk, és kikapcsoljuk az érzelmeket.

Nos, a „szomatikus markerek” elmélete azt mondja, hogy a jövőbeli döntésekre irányuló gondolkodásunkat bizonyos testi érzések kísérik, amelyek vagy óva intenek minket, vagy „startjelként” hatnak. Ez a közmondásos „gyomorérzés”. Segít nekem, hogy lényegesen korlátozzam a sok lehetséges foglalkozás választékát, és a – változatlanul szükséges! – gondolkodást célra irányultabbá tegyem.

Az emberi agy a nevelés és a szocializáció folyamán „megtanulta”, hogy összekapcsoljon bizonyos ingereket (ezek közé tartoznak a gondolatilag elővételezett helyzetek is) és bizonyos testi állapotokat. A „gyomorérzés” tehát kulturálisan meghatározott. Nem kell mindig tudatosnak lennie bennünk; rejtetten is működhet, ami Damasio szerint talán az intuíció neurobiológiai „magyarázata”.

A TEOLÓGIAI GONDOLKODÁS IS kötődik a testi folyamatokhoz, és onnan nyeri sajátosságát és határait. Lehetetlen objektív kijelentéseket tenni Istenről. Az Istenről gondolkodás inkább személyes élettörténetünket („életrajzi emlékezetünket") és azt a kultúrát tükrözi, amely meghatározta agyunkat és szervezetünket. Tudnánk-e követni például Pál apostol teológiáját, ha nem tudatosítanánk, hogy nem csupán zsidó volt, hanem kijárta a farizeusok sajátos iskoláját is? Nem.

Azok a teológusnők, akik erőszakosnak és kiskorúsítónak élték meg a patriarchális társadalmat, aligha fognak „atyaként" beszélni Istenről, hanem más képeket keresnek majd. Azok a teológusok, akik a háború idején nőttek föl, és megélték annak rettenetét, nyomatékosan követelnek olyan vallást, amely az emberiességet és az együttérzést állítja középpontba. Azok az emberek, akik olyan kultúrában nőttek fel, ahol a keresztény dogmatika fogalmai üres tantételekké váltak, inkább a keleti vallások vagy a természettudományok (például a kvantumfizika) képei és elképzelései segítségével próbálnak majd közeledni az élet kikutathatatlan mélységeihez.

ANNAK A TEOLÓGIAI ETIKÁNAK, amely azt kérdezi, hogyan viselkedjenek erkölcsösen az emberek a hitből fakadóan, következetesen komolyan kell vennie, hogy az akarat megfeszítését nem szabad elválasztani a testi érzéstől. A döntés és a cselekvés arra épül, amit az agy és a szervezet alapvetően a túlélés érdekében szervez meg. Amit az evolúció korán kialakított, azt a bonyolult továbbfejlődés nem teszi csak úgy egyszerűen „elavulttá", hanem alapként megmarad. Akarásunkat mint „szellemi valóságot" nem választhatjuk le egyszerűen arról, amit az agytörzs alapvető életfolyamatokként raktározott el (például az ösztönöket), s a szervezet benyomásokként és tapasztalatokként „testesített meg".

Ha ama döntés előtt állok, hogy ötös lottónyereményemmel végre világkörüli utat tegyek, vagy a világéhezést enyhíteni akaró programot támogassak-e, akkor ez a döntés nem csupán a magamévá tett erkölcsi alapelvektől függ majd. Gondolatilag elővételezem is a szándékolt cselekvést, és ahhoz bizonyos testi érzés társul. Ez „mondja meg" nekem, hogyan kell döntenem ahhoz, hogy összhangban legyek élettörténetemmel és annak megfelelő önbecsülésemmel. Vajon eléggé beépítettük-e már az effajta felismeréseket az erkölcsteológia emberképébe?

A hitbeli döntéseknek is van testi alapjuk. Így például az Istenbe vetett bizalom (a hit) testi irányultságú öntudatot feltételez, azt, hogy „otthon vagyok a testemben". Különben nem tudom szeretni Istent teljes erőmből, a fejemmel, a szívemmel és az érzékeimmel.

MÉG KEVÉSSÉ TÁRTÁK FÖL azokat a következményeket, amelyek a pszicho-neuro-immunológia területén végzett kutatásokból adódnak. Ez a szószörny a neurobiológiának azt az irányzatát jelöli, amely a lelki megélés és a test immunrendszere közötti összefüggéssel foglalkozik. Az agy és a szervezet közötti információcsere nem csupán idegsejtek (neuronok) által történik, hanem vegyi anyagok, például hormonok által is. Persze nem idegen tőlünk, hogy a lelki megélés és a testi reakciók között szoros összefüggés áll fenn. Vajon kínos helyzetekben nem önti-e el arcunkat gyakran a „szégyenpír"? És nem önt-e el a „pulykaméreg", amikor dührohamunk van? Nem ismerjük-e a közmondásos „libabőrt", amikor félünk valamitől?

E tekintetben jelentős az agykutatásnak az az adata, hogy idegi hálóink késő öregségünkig változnak, s közben jelentékenyen erősödnek azok az idegpályák, amelyek kiemelkedő szerepet játszanak bizonyos tapasztalatok szempontjából. *Gerald Hüther* göttingeni agykutató szemléletesen agyi dűlőutakról vagy autópályákról beszél. Ha megterhelő élmények aktivizálják a stresszhormonokat, akkor ez kortizon és adrenalin kiválasztásához vezet, s így tartósan magas vérnyomás léphet fel, annak következtében pedig szív- és keringési betegségek. A kortizon azonban mindenekelőtt számos immunrendszeri hírvivőt gátol, és ettől nemcsak hajlamosabbak leszünk a vírusfertőzésekre, hanem gyengül az immunrendszernek az a képessége is, hogy megölje a daganatos sejteket, vagyis megnő a rák kockázata.

A LELKI MEGÉLÉS KÉT TERÜLETE érdemel különös figyelmet: a fájdalom tapasztalata és a félelem.

Különösen jelentős az, hogy a test és az agy ugyanolyan módon reagál, ha mi magunk szenvedjük el a fájdalmat, vagy ha „csak" másokét szemléljük. Elég látnunk-végigélnünk erőszakos jeleneteket vagy mások bántalmazását ahhoz, hogy a fájdalom emléke mélyen belénk vésődjön.

Ugyanez érvényes a félelemre. A tartós vagy visszatérő félelmi helyzetek ellenőrizhetetlen stresszt okoznak, s az mélyen bevésődik az agyba, mégpedig nemzedékeken át. A képek bevésődnek. Az erős érzelmek által aktivizált idegi kapcsolatok megszilárdulnak.

Mi történik hát akkor, ha a megkínzott, szenvedő Jézus képei uralkodnak az egyházi lelkigondozásban és vallásosságban? Hiszen a keresztúti áhítatok és a nagyböjti prédikációk nyomatékosan állítják szemünk elé ezeket a képeket. Még kevéssé kutatták ki, milyen hosszú távú következményei vannak például a jellegzetes középkori szenvedésmisztikának, ha egyszer a lelki örökség nemzedékeken át részt vesz az agy alakításában.

Ez fokozottan érvényes a pokollal kapcsolatos, sok évszázados prédikációkra, amelyek tartós lelki stresszt okoztak. A büntető Isten belső képei nem szűntek meg attól, hogy manapság szerető Atyáról beszélnek és írnak. Nem kellene-e a teológiának és az egyházi igehirdetésnek még következetesebben az üdvösség képeként elénk állítania Jézust?

ERRE BÁTORÍTHAT az ún. tükör-idegsejtek kutatása, amelyet szemléletesen írt le *Joachim Bauer* freiburgi pszichoanalitikus. Itt mindenekelőtt arról van szó, hogy a tükör-idegsejtek nem csupán akkor „tüzelnek", ha mi magunk hajtunk végre egy cselekvést, hanem akkor is, ha csak megfigyeljük más valakinek a cselekvését. Az agy „másolatot" készít a megfigyelt cselekvésről, ugyanúgy, mintha mi magunk cselekedtünk volna. Így értjük meg azt is, amit mások tesznek.

Amikor azt látjuk, hogy egy hozzánk közel álló ember arca eltorzul egy fájdalmas procedúra nyomán, akkor spontánul velünk is ez történik. Egy beszélgetés során önkéntelenül átvesszük a másik testtartását. Ha folytonosan erőszakos jeleneteket nézünk, akkor ez a cselekvési minta készen áll a motorikus agykéreg ideghálózatában. Ennek nem kell feltétlenül saját akciókhoz vezetnie, de növeli annak veszélyét, hogy mi magunk is erőszakossá válunk. Tehát akkor is begyakorolhatunk bizonyos cselek-

véssorokat, ha csak nézzük őket, és reflektálunk rájuk.

A MEGÉLT KERESZTÉNY „JÉZUS-KÖVETÉS” azáltal válik konkréttá, hogy neurobiológiai alapra tesz szert, és nem csupán „ideálként” marad a fejünkben. Vegyük példának azt, hogyan bánt Jézus a leprásokkal. A Márk-evangélium elbeszéli (1,40-41): „Odament hozzá egy leprás, térdre borult előtte, és így esengett hozzá: 'Ha akarnád, képes lennél megtisztítani engem!' Megesett rajta a szíve, kinyújtotta a kezét, megérintette őt, és így szólt hozzá: 'Akarom, tisztulj meg!'”

Elképzelem Jézust, amint nem tér ki a leprás elől, hanem egészen közel megy hozzá. Hosszasan megmaradok ennél a képnél, úgyhogy alakot ölt bennem. Emlékezetem tárol képeket ilyen „leprásokról”, akik a városok bevásárlóutcáin kuporognak és koldulnak; ezek most egybefolynak azzal az eggyel, aki Jézus elé veti magát. El akarok menni mellette, mert agyamban tárolom az előítéleteket is az ilyen „tropára ment típusokkal” kapcsolatban, akiket jobb elkerülni. De belső figyelmemet most erre a Jézusra fordítom, aki részvéttől indítva kinyújtja a kezét, és megérinti a leprást.

Ezt a cselekvési mintát – a kéz kinyújtását a társadalomból kirekesztett ember felé – rögzítem a fejemben és az érzelmeimben. Ha máskor is felidézem, akkor nem marad csupán „dűlőút” az agyamban. Inkább abban bízom, hogy erősebbé válik az előítéleteimnél. Ily módon a Jézus követésére irányuló fáradozásban az egész ember részt vesz, érzelmeivel együtt. Így „ölt testet” a teológia, és megmenekül attól a gyanútól, hogy a valóságos embertől elszakadva ilyen-olyan „igazságokat” hirdet, amelyek azonban semmiképp sem érintik magát az embert.

Helmut Jaschke

Forrás: Publik-Forum, 2009/20

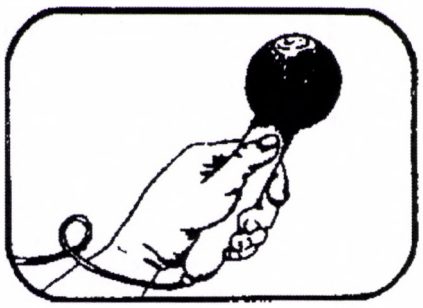

Mámorító pillanatok

Visszatalálni ahhoz, ami fontos

Interjú *Gerald Hüther* agykutatóval

„Gyorsabban, magasabbra, erősebben!” Aki le akarja írni a világ jelenlegi állapotát, gyakran erre a következtetésre jut: Az a nyomás uralkodik, hogy mindent egyre hatékonyabban és egyre rövidebb idő alatt tegyünk meg. Mit okozunk ezzel magunknak?

Hiszen látjuk, mi történik: az embereknek egyre kevesebb idejük van, nincs már pihenőjük, és arra sem találnak már időt, hogy a döntő kérdésekkel foglalkozzanak vagy elgondolkozzanak azon, egyáltalán akarják-e a gyorsítás e formáit. Neurobiológiailag nézve ez különösen akkor kedvezőtlen, ha az ember – ahogyan ez ma is történik – még azon a síkon is gyorsít, amelyen az idegrendszer fejlődése megy végbe, vagyis a gyerekek körében. Ha a gyerekekre is olyan nyomást gyakorlunk, mint magunkra, felnőttekre, akkor olyasmi megy veszendőbe, amire az agynak szüksége van ahhoz, hogy megtalálhassa saját útját. Ha stressz, az idő szorítása, zaklatottság, tartós ösztökélés vagy végtelen sok kínálat által nyomást gyakorlunk egy fejlődésben lévő rendszerre, akkor nem összetettebbé, hanem egyszerűbbé válik. A nyomásra megoldással reagál – látszólagos megoldással. De ezáltal sok olyan lehetőséget veszítünk el, amelyet a gyerekek magukkal hoznak a világra.

Ez azt jelenti, hogy a túl sok ösztönzéssel épp az ellenkezőjét érjük el gyerekeinknél, mint amit szeretnénk?

Hiszen azt kívánjuk, hogy a gyerekek jó megoldásokat találjanak a különböző problematikus helyzetekben, hogy megértsék, mi történik ebben a világban, és hogy hatni tudjanak. Ha valaki képes mindezt kifejleszteni, akkor stabil személyiség. Ha azonban az a lázas nyüzsgés, amelyben a felnőttek élnek, átterjed a gyerekekre, akkor ez inkább azt eredményezi, hogy a gyerekeknek még játszani sincs idejük. Játékon a gyerekek csoportos, gondtalan, felnőttek által nem felügyelt, szabad játékát értem. Ha ilyen játékra már nincs lehetőségük, akkor a gyerekeknek hiányzik az a tér, amelyben kipróbálhatják magukat. A játék ugyanis nem azt a célt szolgálja, hogy fölkészüljenek az életre, hanem hogy kitalálják, mi mindent lehet valamivel csinálni. És ha ezt nem tudják kipróbálni, akkor olyasmi jön létre, mint a fák fölösleges oldalhajtása, amely gyorsan növekszik ugyan, de nincs stabilitása. Nem olyan gyerekekre van szükségünk, akik csupa „oldalhajtásból” állnak, hanem olyanokra, akiknek szilárd gyökérzetük és erőteljes koronájuk van.

A modern médiumok, a mobiltelefonok, az internet, a közösségi oldalak az összeköttetés lehetőségei, de egyik fő okát jelentik a mai gyorsításnak is. A digitális világ tesz beteggé minket?

Mostani világunkban egyre több olyan betegséget hozunk létre, amelynek nyilvánvalóan köze van az életmódunkhoz. Nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek is. A WHO, az ENSZ világegészségügyi szervezete a szorongásos betegségképek drámai növekedését jelzi előre a következő húsz évre. Ezek közé tartozik a depresszió, a kényszeres viselkedés, a szenvedélybetegségek és hasonlók. Pillanatnyilag létezik egy olyan betegség, amely a korszellemet fejezi ki, kiégésnek nevezik, emögött azonban szorongásos zavar és depresszió rejtőzik. De a „kiégést” a társadalom jobban elfogadja, mert úgy hangzik, mintha az ember derekasan agyondolgozta volna magát. A kiégés nevű betegséget könnyebb elfogadni, mint a depressziót. Ezért kapják ma sokan a „kiégés” diagnózist.

Ez a kiégés-diagnózis hogyan függ össze életünk felgyorsulásával?

Szívesen meggyőzném önt arról, hogy egyáltalán nem a gyorsulással kell harcolnunk, hanem azzal a ténnyel, hogy már nem tudjuk, mi az, ami valóban lényeges az életben. Csak ebben az esetben bonyolódik az ember

olyan nyüzsgésbe, amelyben mindent fontosnak tart. Csak ebben az esetben kerül olyan helyzetbe, hogy már nem képes megszervezni mindazt, amit eltervezett.

És mi a lényeges az életben?

Ha azt kérdezzük, mi is az, ami valóban fontos, akkor szeretnék utalni egy tanulmányra, amelyet az egyik kollégám készített. Menedzsereket vizsgált, mert ezek olyan emberek, akik jelenlegi elképzelésünk szerint különlegesen nagy nyomás alatt állnak. Ennek a menedzserekről készített tanulmánynak az első eredménye azonban ez: ők határozottan egészségesebbek, mint az átlag népesség! Bár nagy hajtásban élnek, de úgy tűnik, ez nem sokat számít nekik! Ám van két olyan helyzet, amelyben a menedzserek is depresszióssá válnak vagy kiégnek. Először: Ha egy menedzsertől elveszik a dolgok alakításának lehetőségét. Ez azt jelenti: az egyik legfontosabb megbetegítő tényező az, ha az ember olyan világba kerül, ahol az az érzése, hogy már semmit nem tud létrehozni vagy megváltoztatni. Másodszor: A menedzserek különösen akkor égnek ki könnyen, ha az élettársuk már nem adja meg nekik azt a támogatást, amit korábban. Vagy ha elveszítik a családjukat. Ebből pedig ezt lehet levezetni: Az életben az az igazán fontos, hogy az ember legalább néhány személlyel szoros, jó kapcsolatban élhessen, és úgy érezze, képes kialakítani és bevetni bizonyos képességeket, amelyek segítségével valamit alakítani tud a világon. Tehát két alapvető vággyal szaladgálunk: az összetartozás vágyával és az autonómia vágyával. Jelenleg mindkettőt csak nagyon nehezen lehet érvényesíteni.

De az internet, a mobiltelefon, a Facebook és hasonlók épp a 21. században biztosítanak szabad hozzáférést a világhoz, illetve az egész földet behálózó kapcsolati lehetőségeket, nemde?

Nem az a lényeg, hogy milyen sok kapcsolatunk van másokkal, hanem a bennünk lévő érzés. A kérdés az, hogy lényünk legmélyén összetartozónak érezzük-e magunkat valakikkel, s hogy ha egyedül már nem boldogulunk, akkor találunk-e olyanokat, akik segítenek nekünk. Az, hogy ezer barátunk van a Facebookon, semmit nem segít. Ezek csak látszatkapcsolatok. És talán pótlékok olyanok számára, akik nem találtak valódi összetartozásra.

Mi akadályozza meg, hogy meglássuk azt, ami valóban fontos?

Először is az agyunk számára semmi sem indokolja, hogy még egyszer külön fontolóra vegyük azt, amit már átéltünk. A legtöbb ember esténként odaül a televízió elé, és nem gondolkodik el arról, hogy tulajdonképpen miért is ül oda. Az agy kényelmes szerv, ugyanis mindaddig, amíg valahogy mennek a dolgok, automatizmusokra támaszkodik. Ezért vagyunk valamennyien a szokásaink rabjai, és ismételten visszaesünk régi szokásainkba. Az egyetlen hatásos trükk ez ellen, ha kifejlesztünk valami figyelmességfélét. Például elkezdjük pontosan megfigyelni, hogyan főzünk teát, hogyan költünk el közösen egy vacsorát az asztalnál – ilyenkor rögtön a nyugalom és a higgadtság állapotába kerülünk, mert ilyenkor lassan csinálunk valamit. És talán élvezni is kezdjük ezt. Ahhoz, hogy figyelmesebbé váljunk, meg kellene válnunk az agy kényelmességétől, amely biztonságot nyújt. A kényelmes gondolkodási- és viselkedésminták stabilitást adó tényezőként működnek. Abban a világban, amelyben köröskörül minden egyre bizonytalanabbá válik, az emberek természetesen különösen is hajlanak arra, hogy visszavonuljanak a bevált mintákhoz.

A figyelmesség nehéz dolog egy olyan világban, amelyben egyszerre sok dolog szólít fel minket arra, hogy csináljunk vele valamit – egyidejűleg válaszoljunk meg egy e-mailt, hallgassunk rádiót és telefonáljunk.

Azt, amit ma sok ember csinál, és nyilvánvalóan akar is csinálni, „többfeladatúságnak” hívják. Az ember azt hallja: Az a legjobb, ha egyszerre öt dolgot csinálsz! Az agykutató csak azt mondhatja erre: az agy tulajdonképpen egyfolytában ezt csinálja. Az agy többfeladatú szerv. Ugyanabban a pillanatban, amikor önnel beszélek, ügyel arra, hogy ver-e még a szívem, együtt működnek-e még a szerveim, működik-e az izomzatom, és nem csuklok-e össze. Csakhogy mindebből semmit sem veszek észre. Ezek mind automatizmusok. Vagyis: többfeladatúként csak akkor viselkedhetem, ha csupán automatizmusokat futtatok le. Egyidejűleg telefonálhatok, szörfözhetek az interneten, zenét hallgathatok – de mindebből semmit sem tehetek tudatosan! Mihelyt egyetlen tárgyra irányítom a figyelmemet, már semmilyen más dolgot nem tudatosíthatok. Jelenleg az a helyzet, hogy számos aktivitás között szörfözünk, és semmit sem csinálunk igazán. Egyáltalán nem jut el már a tudatunkig, amit teszünk. Nem vonjuk be figyelmünk körébe, amit teszünk. Már nem merülünk kapcsolatba érdeklődésünk valamely tárgyával, hanem automatizmusokat hagyunk érvényesülni. És ekkor megtörténik az, amit mindnyájan ismerünk: Telefonálunk, egyidejűleg zenét hallgatunk és figyeljük a számítógépet, aztán a nap végén megkérdezzük magunktól, hogy tulajdonképpen mit is csináltunk egész nap – és már semmire sem tudunk visszaemlékezni.

Tehát a diagnózis: életvesztés?

Igen. Ez egy lapos, önmagát sokféle aktivitásban elvesztegető élet. Elveszítünk valami egészen nagyszerűt, ami tulajdonképpen az élet lényege: az elevenséget, a lendületet, a mélységet. Abban a társadalomban, amelyben mindenki egyre jobban funkcionál, egy valami szükségképpen elvész: az öröm. Az életöröm mindig csak akkor jön létre, ha az ember valami különöset élhet át. Ha olyan helyzetbe kerül, amikor aktivizálódnak az agy emocionális központjai, amikor „húsba vágó” dolog történik. Amikor valóban lelkesedik valamiért az ember. Az agy minden ilyen esetben ún. neuroplasztikus hírvivő anyagokat bocsát ki, és ezek elősegítik azt, hogy átalakulási folyamatok menjenek végbe az agyban. Ez azt jelenti, hogy „rutin üzemmódban”, többfeladatosságban, az egyre gyorsabbá válásban egyre kevesebb dolog lesz húsba vágó – és ettől önnek olyan agya lesz, amelynek segítségével ön mindent egészen gyorsan csinál majd, de amelyben már semmit nem lehet átalakítani. Pillanatnyilag azt tapasztaljuk, hogy a világ szétesik – talán nem is annyira gazdagokra és szegényekre, hanem olyanokra, akik foglalkoznak önmagukkal, és fontos kérdéseket tesznek fel, és olyanokra, akiknek minden mindegy, akik már semmi új iránt nem tudnak érdeklődni, hanem pillanatnyi állapotukat tartósítják.

Hát akkor mit tehetünk az ellen, hogy ez az „egyre gyorsabban, magasabbra, erősebben”-hajsza öntudatlanul bedaráljon minket?

Nem marad más, mint megszakítani a folyamatot. Igenis vannak olyan emberek, akiknek fontos, hogy időről-időre kilépjenek a hétköznapok nyüzsgéséből, és összeszedjék a gondolataikat. Talán bemennek egy templomba, és ott ülnek tíz percig. Lehet, hogy meditációs technikákat gyakorolnak. És úgy vélem, több ilyen ember van, mint gondolnánk. Azaz sokak számára fontos, hogy újból és újból „észhez térjenek”, és elgondolkodjanak arról, mi az, ami valóban fontos az életem, az egzisztenciám szempontjából. Azt hiszem, hogy erre nagyon egyszerű a válasz, de sokan csak akkor találják meg, ha kiégnek vagy mély válságba jutnak, mert elhagyta őket a feleségük és a gyerekük, vagy súlyos betegséget váltottak ki stresszes megterheléseik. Sok embernek csak ilyenkor jut eszébe ismét az, ami valóban fontos – ez pedig gyakran egészen kevés: néhány jó barát. Vagy talán a természettel való szoros kapcsolat helyreállítása. Talán valamilyen spiritualitás felélesztése, azé az érzésé, hogy beletartozom ebbe a világba, és az megtart engem. Mámorító pillanatok, csillagórák azok, amikor az ember visszatalál ahhoz, ami valóban fontos.

Mathias Morgenroth

Forrás: Publik-Forum Extra, 2013/7

Vigyázat, szatíra!

Igen tisztelt Jókedélyű Úr!

Az Önök Jóléti Intézményének szociális adminisztrátori állására beküldött pályázatomból Ön még hiányol néhány önéletrajzi adatot. Ezek túlnyomórészt társadalmi elkötelezettségemre vonatkoznak.

Biztosíthatom Önt: Politikailag és társadalmilag nagyon elkötelezett ember vagyok, mégpedig ifjúságom óta! Ha az internetes közösségi oldalakon valamilyen igazságtalanságról olvasok vagy szükséget és nyomort látok, ha egy szervezet vagy személy segítséget kér, mindenki rögtön kap tőlem egy „Tetszik”-et. Ezt megosztom a barátaimmal és „a barátaim barátaival”, vagy akár az egész közösségi oldallal is. Az utóbbi évben a természetrombolás elleni 4500 posztot mind „lájkoltam”. És „megosztottam” a barátaimmal. Elleneztem a szíriai háborút, támogattam az ukrajnai tüntetőket, elleneztem az atomerőműveket, a Harmadik világbeli éhezést, tiltakoztam a neonácik ellen, a gyermekekkel szembeni egyházi visszaélések ellen, a menekültek kitoloncolása ellen, az abortusz ellen, az autópályadíjak ellen és a textilipari munkások kizsákmányolása ellen – hogy csak néhány problémát említsek meg! Sosem volt terhemre, hogy kattintsak az egérrel.

Nagyon szívemen viselem az állatok sorsát is: 388 bel- és külföldi kutya-segélyszervezet posztjait lájkoltam, továbbá 20 bálnafogás-ellenes kampányt, több mint 300 videót a tömeges állattartásról, 231 képet a fókák kipusztulásáról és így tovább, és így tovább. Minden állatkínzás elleni akció megkapja tőlem a „Tetszik”-et, és meg is osztom, hogy mások figyelmét is felhívjam teremtménytársaink nyomorúságaira.

Ön aztán érdeklődik még az iránt, hogyan alakítom a szabadidőmet, és mikor fordult elő utoljára, hogy elhagytam a házamat annak érdekében, hogy személyesen találkozzam a barátaimmal. Személyes tevékenységnaplóm azt mondja nekem, hogy ez 2000. március 5-én lehetett...

Esetleges további információkat Ön szintén a Facebook-krónikámból meríthet. De fordulhat a barátaimhoz is (983!), vagy a barátaim barátaihoz. Ők a lehető leggyorsabban és bátran posztolni fogják a hiányzó adatokat, vagy közlik majd a megfelelő linkeket.

Nagyon örülnék személyzeti osztályuk pozitív döntésének!

Szívélyes üdvözlettel:

Klikk Sebestyén

Forrás: Publik-Forum, 2014/9

Igen vagy nem

Hogyan hozzunk értelmes döntéseket?

„Inkább dönts nagyjából helyesen,
mint biztosan rosszul!”
Johann Wolfgang Goethe

A kulturális, társadalmi és technológiai változások azt eredményezték, hogy ma egyre gyakrabban, gyorsabban és összetettebb módon döntünk. Muszáj döntenünk, vagy szabad döntenünk? Az ember értelmi képességei és józan esze, akarata és szabadsága – mindez nem szükségszerű rossz, hanem szabad és kell akarnunk, és képesek is vagyunk használni őket annak érdekében, hogy megtaláljuk és meghozzuk a lehető legharmonikusabb, a valóság egészére tekintettel lévő döntéseket.

A görög gondolkodó, *Püthagorasz* már a Kr. e. 6. században így vélekedett: „A legrövidebb szavak – az 'igen' és a 'nem' – követelik a legtöbb gondolkodást.” És kereken ötven évvel ezelőtt a filozófus *Jean-Paul Sartre* így fogalmazott: „A létezés azt jelenti az ember számára, hogy a választás kényszerére van kárhoztatva. Bármit teszünk, választunk: választhatjuk magunkat mint menekülő, felfoghatatlan, habozó stb. lényeket; még arra is kiválaszthatjuk magunkat, hogy ne válaszszunk, de a felelősség ekkor is a miénk. Bármi legyen is létezésünk tartalma, az választás.”

Ám mégiscsak furcsa, ha a választást csupán kínnak éljük meg, nem pedig emberi kiváltságnak. Amikor velem egykorú kortársaim a döntés zsarnokságáról panaszkodnak, szívesen szembesítem őket azzal a kérdéssel, hogy nagyszüleikhez hasonlóan szívesebben folytatták volna-e automatikusan apjuk gazdálkodását, hogy ténylegesen a családjuk által megrendezett esküvőről álmodtak-e, vagy valóban azt részesítik-e előnyben, hogy ott vásároljanak, ahol pontosan ugyanazt az egyfajta szappant, rizst, lisztet és almát lehet kapni – ha egyáltalán lehet kapni? A választás kínjával kapcsolatos nyavalygás magas szintű szenvedés.

Ragaszkodás és változtatás

Az élet egyetlen állandó eleme a változás. Ami a változási folyamatokat illeti, mi emberek kettős magatartást tanúsítunk. Egyfelől biztonságra és állandóságra, másfelől változásokra vágyakozunk. Ezért sok egyén és intézmény sok viaskodás után csak akkor jut döntésre, ha az adott helyzettől jobban szenved, mint az újtól és ismeretlentől való félelemtől.

Annak érdekében, hogy az életben aktívan és önkéntesen döntsünk, és ne engedjük, hogy mások irányítsák az életünket, fontos, hogy az egyének, csoportok vagy intézmények rendszeresen és becsületesen fölmérjék, hol tartanak. Személyes vonatkozásban egész más szinten helyezkedhet el a szenvedés és a változtatás szükségszerűsége: a kibocsátó családban (szülők és testvérek), a partnerkapcsolatban, a közösségekben, a saját családban. Ami a foglalkozást illeti, szó lehet a tanulás és továbbtanulás kérdéseiről, pénzügyekről, lakókörülményekről, életstílusról, az egészségről, a szabadidőről és a hobbikról vagy a társadalmi elkötelezettségről. Ezen túlmenően gyakran a spirituális úttal kapcsolatos (újra)tájékozódásról is szó lehet.

Gyakrabban, gyorsabban, összetettebben

Ma a korábbiaknál gyakrabban hozunk döntéseket, mivel nem szorít már a társadalmi fűző, és mivel több választási lehetőség áll előttünk. Ma a korábbiaknál gyorsabban kell döntenünk, mivel a kommunikációs eszközök sebessége jelentősen megnőtt. És végül a korábbiaknál sokkal összetettebb tényállások kívánnak döntést, mivel több adatot és szempontot kell figyelembe venni és feldolgozni, és mivel a technikai haladás olyan erkölcsi kérdéseket vet föl, amelyeket ezelőtt nem kellett megválaszolni. Mindezek a szempontok együttesen nem teszik egyszerűbbé a döntést, s ezért arra ösztönöznek, hogy kifejlesszük érzékünket a személyes döntések iránt.

A szabad akarat – csupán illúzió?

Egyre több biológus, orvos, pszichológus, szociológus és közgazdász kételkedik a szabad emberi akarat létében. *Benjamin Libet* amerikai fiziológus már több mint harminc évvel ezelőtt úgy vélte, egy kísérlet révén végérvényesen be tudta bizonyítani, hogy a szabad akarat nem létezik, mivel igazolni tudta, hogy agyi aktivitások akaratunk közreműködése nélkül is képesek cselekvéseket kiváltani.

Az elmúlt években egyre több olyan szociobiológus lépett színre, aki úgy gondolja, hogy döntéseinket a szokás hatalma, a nem tudatosított többségi vélemény és a szocializáció határozza meg. Szerintük rendszerint a csoporthoz idomulva és a rokonságot védve döntünk.

Bizonyos természettudósok úgy látják, hogy a különböző kultúrákban nincsenek természettől fogva adott értékek. Az ő szemükben az erkölcs tisztán biológiai jelenség, az ösztönök és a társadalmi tréning következménye. Ezzel a gondolkodásmóddal szemben áll a filozófia és a teológia: ezek értelemmel felruházottnak és szabadnak, s ezért gondolkodásáért, döntéseiért és cselekvéséért felelősnek tartják az embert.

Mindent egybevetve: a *Homo sapiens* bizonyára sem nem százszázalékosan szabad, sem nem százszázalékosan meghatározott. Inkább arról van szó, hogy központi életfeladatunk abban áll, hogy belsőleg egyre szabadabbakká váljunk.

Fedezzük fel rendeltetésünket!

Választási helyzetekben nem csupán az erősségeket és gyengeségeket, az érdekeket és a különböző erőforrásokat kell mérlegelni. Azok a döntések, amelyek igényt akarnak tartani arra, hogy tekintetbe veszik a valóság egészét, arra ösztönöznek minket, hogy mindig egészen nagy összefüggésben gondolkodjunk. A „Lelkigyakorlatokkal” Loyolai Ignác már a 16. században arra tett kísérletet, hogy egészleges életdöntésekre vezesse az embereket. Az alapkérdés akkoriban így hangzott: Hogyan találhatjuk meg Isten akaratát, az isteni hivatást és rendeltetést az életben betöltendő helyünket és végigjá-

randó utunkat illetően? Ha létezik bennünk egy belső terv, egy isteni forgatókönyv, akkor ez nem áll ellentmondásban azzal a feladatunkkal, hogy számtalan helyzetben személyes szabadságunk révén így vagy úgy döntsünk és cselekedjünk. Talán éppen az az élet lényege, hogy minden döntésünkkel kicsit közelebb kerüljünk belső tervezetünkhöz.

Az isteni akaratot nemcsak a meditáció közvetlen, egyirányú kommunikációja által lehet megismerni, mert az megnyilvánul az egészen hétköznapi eseményekben is – és nyitottság kérdése, hogy keressük-e, megtaláljuk-e és helyesen értelmezzük-e ezeket az egészen emberi, földi és hétköznapi mozzanatokban megmutatkozó jeleket.

Azoknak a döntéseknek tehát, amelyek ma igényt tartanak az egészlegességre, szervesen magukba kell építeniük a társadalmi, kulturális és politikai összefüggéseket. Jelentősége van annak, hogy ebben vagy abban az országban élek, ilyen vagy olyan tanulmányokat folytattam, ezt vagy azt a nyelvet beszélem, nő vagy férfi vagyok-e, és milyen talentumaim vannak. A jó döntések alapját alkotja a mély meditáció, valamint emberi és természeti környezetem figyelembevétele.

Mi olyan nehéz hát?

Sokak számára fáradságos dolog a döntés. Miért? Előadásaim és szemináriumaim elején minden alkalommal tíz percet adok a jelenlévőknek arra, hogy kettesben kicseréljék gondolataikat a döntés nehézségeiről. A válaszok aztán többnyire felölelik a döntés lehetséges nehézségeinek teljes palettáját. Tudatos vagy tudattalan félelmek gyakran nehezítik meg a választást. Sokak számára azért is nehéz dönteni, mivel valami vagy valaki mellett dönteni mindig azt is jelenti, hogy valami vagy valaki ellen döntünk. Ezt már a kisgyerekek is megélik, amikor két baba vagy két modellautó közül kell választaniuk.

Számos kortársunknak kevés a bizalma szívének hangja iránt, és inkább környezetük véleményére és ítéletére hallgatnak. Ehhez társul, hogy társadalmunk nemigen engedi meg, hogy hibázzunk és csődöt mondjunk, ezért döntéseinkben abszolút biztosra akarunk menni, és keveset vagy semmit sem akarunk kockáztatni. És épp ez az, ami nem lehetséges.

A bizonytalansági tényezők gondos elemzése ellenére minden döntésben marad valamennyi kockázat. Nehéz ezt kibírniuk azoknak, akiket erős biztonságigény jellemez. A döntéseknek gyakran mélyreható következményeik vannak további személyekre nézve, ami szintén megnehezíti meghozatalukat – például ha a szülők el akarnak válni, vagy ha nyugdíjaztatása után a kivándorlók első nemzedéke szeretne visszatérni a hazájába.

Néhány döntésnehezítő akadályra épp csak utaljunk itt: A döntések lehetetlenné teszik, hogy mindenki szeressen minket; olykor nem tudjuk, hogy egy meghozandó döntésben mi a legfontosabb tényező; nincs elegendő adatunk a döntéshez; mindent a lehető leghosszabb ideig nyitva akarunk hagyni, és semmit sem akarunk elszalasztani; pillanatnyilag nincs elég belső erőnk és nyugalmunk a döntési folyamathoz, vagy hiányoznak a kellő erőforrások: a megfelelő és szabad döntéshez szükséges egészség, szabadság, bátorság, pénz vagy idő.

Fej, szív, has

Sokaknak azért is nehezükre esik dönteni, mert fejük, szívük vagy hasuk nem küld világos jelzéseket, vagy mert különböző jelzések versengenek egymással. A fej, a szív és a has eltérő jelzéseinek összerendezése és súlyozása nem magától értetődő. Egyesek a tények és adatok racionális mérlegelésére esküsznek, mások az intuíciót dicsőítik mint a legjobb tanácsadót, ha választani kell.

Tény, hogy némelyek félnek belső hangjuktól, a szívüktől, a hasuktól és az intuíciójuktól. Még ha lázad is a testük, nem ismerik föl benne a szükséges döntésre és változtatásra fölszólító jelzést.

Olykor kiégésre vagy szívinfarktusra van szükségük az embereknek ahhoz, hogy észrevegyék, mennyire szenvednek az adott helyzettől, és végre változtassanak azon.

Az értékek belső iránytűje

A döntés egyik fő nehézsége abban rejlik, hogy nem ismerjük pontosan céljainkat és értékeinket, és ezért nincsenek alkalmas ismérveink a különböző választási lehetőségek mérlegeléséhez és értékeléséhez. „Ha nem tudod, melyik kikötőbe akarsz vitorlázni, útközben nem tudod kihasználni a szelet”, írta *Antoine de Saint-Exupéry*, a repülés úttörője.

Ha tudjuk, hová akarunk eljutni, akkor az út menti jelzőtáblákhoz vagy az iránytűhöz igazodunk. Ha azonban nem tudjuk, hová akarunk menni, akkor semmilyen tábla és iránytű nem használ nekünk. És ha tudjuk, hová akarunk menni, de nincs iránytűnk, térképünk és nincsenek útjelzőink, s a Nap, a Hold és a csillagok járását sem ismerjük, akkor minden útkereszteződés gyötrelemmé válik.

Döntéseink minősége lényegileg függ a világos céloktól. Ez nem azt jelenti, hogy életünknek egyenes vonalként kell futnia, hanem azt, hogy rendelkeznünk kell egy belső iránytűvel, amelynek segítségével az útkereszteződések döntési helyzeteiben újból és újból tájékozódni tudnunk. Sokaknak nehezükre esik valamilyen életcél megfogalmazása, mivel szívesebben tűznek ki rövid távú célokat, amelyeket könnyebb időzíteni, fölcserélni és ellenőrizni. A nagy ívű, hosszú távú, magas és idealista céloknak az az előnyük, hogy nem kell örökösen új célokat kitűznünk.

Sokat segíthetnek az effajta kérdések: Hosszú távon mire irányuljon az életem? Visszatekintve mit szeretnék majd látni: miért éltem? Végső soron mit remélek az életemtől, és egyáltalán a világtól? Mi a feladatom ebben az életben, hol a helyem ebben a világban? Mi az, ami sírásra késztetne 75. születésnapomon, mivel megélhettem, vagy éppen elmulasztottam? Mi álljon egy napon a sírkövemen vagy a gyászjelentésemen?

Az életcél mellett az is fontos a döntési folyamatokban, hogy ismerjük központi értékeinket. Itt az ilyen kérdések segíthetnek: Melyik három dolgot vagy személyt vinném magammal egy szigetre? Minek az elvesztését vagy ellopását tartanám katasztrofálisnak? Két-három példaképem milyen értékeket fejlesztett ki különösen? Melyik három érték állna választási plakátomon, ha ringbe szállnék a területi választásokon valamilyen politikai hivatalért (és nem csupán lehetőleg sok szavazatot szeretnék szerezni)? És mely értékeket védelmeznék úgy, hogy a munkahelyemet kockáztatnám, börtönt vállalnék vagy akár az életemet is föláldoznám érte?

Ha ismerjük célunkat és értékeinket, akkor döntési helyzetekben ezekhez mérhetjük a különböző választási lehetőségeket. Az eldöntendő kérdéstől függően többé vagy kevésbé fontosak bizonyos értékek. Ha azt kell eldöntenem, hogy melyik joghurtot vegyem meg, vagy hogy az étteremben pizzát vagy spagettit válasszak-e,

akkor alkalomadtán figyelmen kívül hagyhatom a célokat és értékeket, és dönthetek pillanatnyi kedvem szerint. Ám nem ritkán már az egészen hétköznapi döntésekben is szerepet játszanak ökológiai vagy szociális értékek.

Ösztönzők és akadályok

Gyakran jönnek a szánkra ilyen mondatok: Ezt nem tehetem meg a szüleimmel! A cégnél erősen számítanak rám, és mindenki legalább annyit dolgozik, mint én! Már annyi időt és energiát fektettem bele… Hiszen már készen vannak a tervek! Mit fognak gondolni a többiek? – Az ilyen és hasonló belső hangok ismételten megtorpedózzák belső szabadságunkat, amelyre pedig szükség van a megfelelő döntés meghozatalához.

Ahhoz, hogy reális önértékeléshez juthassunk a döntési folyamatokban, a lehető legjobban kell ismernünk belső hangjainkat. A belső és külső ösztönzők és akadályok olykor igen világosan hatnak és mutatkoznak meg, de gyakran csak ködös és rejtett módon. Személytől függően különböző gátló hangok szólalnak meg erőteljesen: „erre nem tartom képesnek magam”; „ebből biztosan kudarc lesz”, „a múltam akadályoz”, „nem tudok megfelelni a magam és mások elvárásainak” vagy „ennek semmi haszna sincs”.

Ezek az ösztönzők és akadályok nem egyszerűen rosszak; megérdemlik, hogy tisztelettel és méltósággal bánjunk velük, még akkor is, ha nem akarjuk, és éppen azért, mert nem akarjuk, hogy ezek határozzanak meg minket, és határozzák meg döntéseinket.

Fejezzük be a pingpongozást!

Ha néhány napon belül el kell fogadnunk, vagy el kell utasítanunk egy állásajánlatot, egy lakást vagy egy tanulási lehetőséget, akkor normális esetben állandó pingpongozás zajlik a fejünkben, számtalan pro- és kontraérvvel, amelyeket percenként újragondolunk, súlyozunk és mérlegelünk. Folyton ide-oda ugrálunk a döntési lehetőségek között, és egy lépéssel sem jutunk előrébb. Ismételten ugyanazok a pozitív és negatív érvek merülnek föl, és körben forgunk. A hasunk talán nemet mond, a szívünk tulajdonképpen el akarja fogadni a változást, a fejünk meg szinte füstöl a sok „talán”, „tulajdonképpen”, „mi lesz, ha” és „de” körüli körözéstől. Felhívjuk barátainkat, és megvitatjuk társunkkal a számtalan szempontot és érvet.

Ahhoz, hogy megállítsuk ezt a végtelen és kifárasztó pingpongozást, egy adag gondolati ellenőrzésre van szükség. Loyolai Ignác 400 évvel ezelőtt kifejlesztett egy olyan gyakorlatot, amelyet ma még a menedzsmenttanácsadóknál is megtalálunk. „Próbaterhességnek” nevezem ezt a gyakorlatot.

Először világosan és pozitívan megfogalmazzuk azt a két vagy három választási lehetőséget, amely értékesnek tűnik számunkra, és amelyek összhangban vannak életcélunkkal és központi értékeinkkel. Ettől kezdve egy bizonyos időre megtiltunk magunknak minden belső pingpongozást.

Először három-négy napig az „A” döntési lehetőséget hordozzuk magunkban, és úgy teszünk, mintha már döntöttünk volna e változat mellett. Annak érdekében, hogy a lehető legnyitottabban és legőszintébben bocsátkozhassunk bele ebbe a megkülönböztetési folyamatba, mindig fönntartjuk magunknak azt a lehetőséget, hogy nem választjuk, és nem valósítjuk meg a helyesnek fölismert választási lehetőséget. Ez idő alatt állandóan figyeljük magunkat, ügyelünk minden pozitív és negatív gondolatra és érzésre, minden belső hangra és rezdülésre, és feljegyezzük őket.

Figyelmünk a fejünkre, a szívünkre és a hasunkra, nappali és éjszakai álmainkra irányul. Vallásos emberek imába is foglalhatják ezt a folyamatot, és nagyobb belső világosságot kérhetnek Istentől. A gyógyböjtölés ugyancsak bevált eszköze annak, hogy nagyobb belső világosságra jussunk.

Az „A” alternatívával gyakorolt próbaterhesség során belsőleg felvázoljuk két, három, öt vagy éppen tíz évre előre a lehetséges következményeket és forgatókönyveket. Ismételten megkérdezzük magunktól: Milyen hatással lesz rám ez a választás? Mit érzek? Belsőleg könnyed és eleven vagyok, örömöt érzek-e? Vagy inkább a félelem, kétség és nehézség uralkodik?

E három-négy nap után elengedjük az „A” változatot, és a következő három-négy napon a „B” változattal élünk együtt ugyanazon módszer szerint; később esetleg még a „C” változattal is, ha létezik olyan.

A végén feltehetően jó néhány lapot írtunk tele jegyzeteinkkel. Nem minden észrevételünk egyformán fontos, ezért életcélunk és központi értékeink, illetve az elengedhetetlen és a kívánatos feltételek szerint súlyozhatjuk őket, és így döntésre juthatunk. De még ekkor is megszívlelendő a régi bölcsesség, hogy aludjunk rá egyet.

Lukas Niederberger

Forrás: Publik-Forum, 2011/15

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Jó kistörpe, rossz kistörpe

Egy nyári délután átszaladtam a szomszédba, Kutykurutty cimborámhoz: „Jössz az erdőbe?” Kutykurutty a konyhájuk küszöbén ült, és bodzapuskát fabrikált. Állt a közelében egy zsámoly, azt felém tolta: „Mindjárt megyek. Ülj le addig!” Jólesett, hogy udvariasan még fogja is a zsámolyt. Gondoltam, hogy fel ne billenjen, mialatt leülök. De amikor leereszkedtem rá, elrántotta alólam, én meg zsupsz, a földre hemperedtem. Haragudni persze eszem ágában sem volt. Talpra szökkentem, és már készítettem a hüvelykujjamat, hogy baráti barackot nyomjak a fejére. Ez azonban elmaradt, mert szemem és fülem tudtomra adta, hogy nem tréfa történt, hanem rosszaság. Kutykurutty ugyanis káröröm torzította arccal durván, rosszindulatú elégedettséggel hahotázott. Baráti barackra készülő öklöm kisimult, torkomban viszont görcsösen feszült a harag, és a legnagyobb törpeházi sértést lökte ki a számon: „Rossz kistörpe!” Azt vártam, pírba borítja arcát a büntetésnek szánt kijelentés, de tovább hahotázott, és ezt kiáltotta: „Aki mondja!” Ezt a kifejezést mi, kistörpék sosem használtuk. Hirtelen annyira idegennek éreztem Kutykuruttyot, hogy sarkon fordultam, és már siettem is a kapu felé. Ugyanakkor haladt el a kapujuk előtt Földigszakáll bácsi, és én tüstént reménykedni kezdtem benne, hogy megkérdezi, mi történt. Biztos voltam benne, hogy ha megtudja, megpirongatja Kutykuruttyot.

Földigszakáll bácsi gyakran kapott könyveket postán, s azokat rendszerint maga hozta fel Törpeházára a völgybeli falucskából. Ekkor is onnan jött, oldalán tömött tarisznya, kezében nyitott könyv, már hazatérőben olvasgatott. Köszöntöttem, és bevált a reményem, mert tüstént leengedte a könyvet: „Mi baj, Mohácska? Mi történt?” Észrevette őt Kutykurutty is – gondolhatta, hogy elmondom az esetet –, kiszaladt hát hozzánk. Erőltetetten nevetgélt, és fitymáló pillantásokat vetett rám. Én a lehető legpontosabban igyekeztem elmondani, mi történt, és így fejeztem be elbeszélésemet: „Én jó kistörpe vagyok, és igyekszem is, hogy az maradjak. Éppen ezért nagyon bánt a rosszaság, hogy Kutykurutty azzal az „aki mondjá”-val rossz kistörpének mondott.” Vártam, hogy Földigszakáll bácsi korholó szóval forduljon Kutykuruttyhoz. Ő azonban már előbb is szomorkásan mosolygott, most pedig elgondolkozva, elrévedezve bólogatott egy kicsit, aztán óriási megdöbbenésemre így szólt: „És mennyire igazat mondott Kutykurutty...” Kutykurutty nevetett: „Na látod!” Odasimult Földigszakáll bácsihoz, és diadalmas vigyorgással végignézett rajtam. Földigszakáll bácsi megsimogatta Kutykurutty fejét, felemelte a könyvet, és folytatva az olvasgatást, tovaballagott. Éreztem, hogy fülig vörösödöm, és úgy bámultam a tovalépkedő után, ahogyan az bámulhat a pincér után, aki elé a várt fagylalt helyett kocsikenőcsöt tettek.

Vagy két hét múlva egy délután Kutykurutty meg én az erdőben száguldoztunk. Esett előzőleg, milliárd vízcsepp csüngött a leveleken, mi meg régi szokásunk szerint hirtelen megráztuk egymás feje fölött az ágakat. Tréfaként szoktuk ezt csinálni. Ezen a napon azonban csak látszólag csináltuk tréfából. Kutykurutty ugyanis, amióta Földiszakáll bácsi igazat adott neki, egyre szemtelenebbül viselkedett velem. Bennem meg viselkedése következtében egyre nagyobbra nőtt a harag. Szemtelenkedés és harag ösztönözte az eredetileg tréfás ágrázogatást is, hogy fokról-fokra durvább és vadabb legyen. Egyre nagyobb és nagyobb ágakat szemeltünk ki, s amikor én valóságos zivatart zúdítottam Kutykurutty nyakába, az a víztömeg már elvitte a tréfa látszatát is, és Kutykurutty dühösen rám kiáltott: „Rossz kistörpe!”

Ekkor én már napok óta vártam rá, hogy visszaadhassam neki múltkori sértését, s bár szégyelltem magam, mialatt kimondtam, mégis rávágtam a „Rossz kistörpé”-re: „Aki mondja!” Kutykurutty azonban most sem látszott olyannak, mint akit megbüntettek, tüstént kiperdült a szájából a fölülkerekedő felelet: „Az a rossz kistörpe, aki azt mondja, hogy 'aki mondja'!” Akkora szemtelenségnek éreztem ezt a választ, hogy másodpercekig csak tátogni bírtam, megszólalni nem. Végül is maga a szemtelenkedő szólalt meg: „Rohanj Földigszakáll bácsihoz, árulkodd el, mit mondtam!” El is találta, mire vágyom. Biztos voltam ugyanis benne, hogy most már csakugyan megpirongatná. Hiszen most én mondtam, hogy „aki mondja”, tehát nekem van igazam, Kutykurutty a rossz kistörpe. Rögtön felkeresni persze szégyelltem volna, de szerencsére Földigszakáll bácsi is szerette az eső utáni erdőt. Néhány perc múlva már találkoztunk is vele. Most is észrevette, hogy baj van, tengelyt akasztottunk. Megint elmondtam az esetet, és megint így zártam szavaimat: „Én jó kistörpe vagyok, és igyekszem is, hogy az maradjak. Éppen ezért nagyon bánt az a rosszaság, hogy Kutykurutty rossz kistörpének mondott.” Földigszakáll bácsi megint szomorkásan mosolygott, s amikor elhallgattam, megint elgondolkodva, elrévedezve bólogatott egy kicsit, aztán így szólt: „És megint mennyire igazat mondott Kutykurutty...” Kutykurutty megint nevetett: „Na látod!” – odasimult Földigszakáll bácsihoz, diadalmas vigyorgással végignézett rajtam, és megint megkapta a simogatást. Én megint éreztem, hogy fülig vörösödöm, Földigszakáll bácsi meg tovaballagott. Most már azonban utána rohantam: „Hát akkor is rossz vagyok, ha én mondom, hogy 'aki mondja'? Tessék szíves lenni megmagyarázni, hogyan lehetséges ez?” „Úgy lehetséges, hogy a múltkor is, most is az volt a célod, hogy megbántsd, visszasértsd Kutykuruttyot. Ez pedig rosszaság.” Annyira igaza volt, hogy csak suttogni bírtam zavaromban: „Soha többé nem bántom meg. Most már igazán jó kistörpe leszek.”

Másnap reggel átszaladt hozzám Kutykurutty: „Add kölcsön az építőkövedet!” „Nem adom. Majd együtt játszunk vele. Te rendetlen vagy, és ha csak egyetlen követ veszítenél is el, már nem lehetne

minden mintát fölépíteni.” „Irigy kutya vagy!” Fellobbant bennem a harag, de csak ennyit mondtam csöndesen: „Hiszen tudod, hogy nem vagyok irigy.”

Délelőtt ivás közben felütötte az orromhoz a vízzel telt bögrét. És megint sikerült, hogy csak enynyit mondjak: „Ejnye no, megfeledkeztem róla, hogy távolabb álljak tőled, amikor iszom.” Délután az erdőben egyszerre kezdtünk szaladni egy igen nagy gomba felé, és Kutykurutty elgáncsolt. Csak ennyit mondtam ekkor is: „Hja, így könnyű óriásgombát szerezni!” De még ekkor sem figyelt fel rá, hogy megváltozott a viselkedésem.

Néhány nap múlva két budapesti kisfiú elé mentünk le a magyarkúti vasútállomásra, és édesanyám kívánságára bocskor helyett a gombos, fehér betétes cipő volt a lábamon. Útközben játékból áttoltunk egy nagy faágat a megduzzadt Szuvatos-patak sárga vize fölött, és pallóként sétálgattunk rajta. Volt ott egy csúcsos kő is a patak közepén, és amikor éppen azon a kövön álltam, Kutykurutty hirtelen kihúzta az ágat a partra, és hahotázva otthagyott. És amikor egy idő múlva térdig csatakosan odaléptem mellé az állomáson, de egyetlen szót sem szóltam arról, amit cselekedett: ráeszmélt a változásra, hogy még akkor sem akarom megbántani őt többé, ha ez a megbántás csupán megtorlás lenne. Másnap már kísérletezni is kezdett, csakugyan felfortyanás nélkül tűröm-e különféle bosszantásait. Megtömte például a ruhám zsebeit szarvasbogarakkal. Az esti sötétben mögém lopódzott, és tojáshéjat roppantott össze közvetlenül a fülem mellett. Behunyatta velem a szemem, kitalálom-e, milyen virágot tapintok, és csalánt adott a kezembe. De én még akkor is csak szelíd helytelenítéssel ráztam a fejem, amikor azt találta ki, hogy naponta tízszer is a legnagyobb törpeházi sértéssel illetett: „Rossz kistörpe!”

A győzelemnek, amelyet indulataimon arattam, eleinte csak örvendeztem, később büszkeség is kezdett pöffeszkedni bennem, nemsokára pedig az akaraterő és a jóság óriásának éreztem magam. Örömöt csak az kevert a magammal való elégedettség óriási örömébe, hogy Kutykuruttyon kívül senki sem tudott arról a változásról. Földigszakáll bácsival össze-összetalálkoztunk ugyan, de vagy vele, vagy velünk mindig voltak mások is, nem került szó Kutykuruttyról meg a magam kapcsolatáról.

Egy este azonban nagyot dobbant a szívem. Kutykurutty meg én az erdőn át igyekeztünk hazafelé a játszótérről, és egyszerre csak utolértük a szintén hazafelé tartó Földigszakáll bácsit. Természetesen együtt mentünk tovább, és örömtől repeső szívvel vártam, hogy kérdezze: sikerült-e megtartanom, amit elhatároztam. Földigszakáll bácsi azonban beszélt az esteledés szépségéről, a gombákról, a páfrányokról, arról, hogy hol fogjuk mindjárt megpillantani az esthajnali csillagot, éppen csak a mi ügyünkről nem ejtett egyetlen egy szót sem. S minthogy aggasztóan közeledtünk a háza felé, a bennem feszülő büszkeség egy-

szerre csak megszólaltatott, és nagy lelkendezéssel, egyhuzamban elmondtam mindazt, amit jóságom és akaraterőm győzelmi sorozatának véltem. Mialatt beszéltem, eljutottunk Földigszakáll bácsi otthonáig, és megálltunk a kertkapu előtt, a dús lombú vadgesztenyefák alatt. Itt már félhomály volt, azzal áltattam hát magam, hogy rosszul látom Földigszakáll bácsi arcát. Azon ugyanis megint megjelent a szomorkás mosoly, az elgondolkodó, elrévedező kifejezés. Leintettem azonban aggódásomat, és fölényeskedő hangon így fejeztem be az elbeszélést: „Pedig Kutykurutty annyira szeretne ismét kihozni a sodromból, hogy mostanában már napjában tízszer is 'rosszkistörpé'-nek mond.” És nem akartam hinni a fülemnek, amikor Földigszakáll bácsi megint így szólt: „És milyen igaza van Kutykuruttynak! No, szervusztok.” Kutykurutty nem törődve az alkonyat ünnepélyes csöndjével, hangosan hahotázott: „Na látod!”

Földigszakáll bácsi meg már nyúlt is a kapu kilincse felé. De látszott rajta, hogy tudja, szólni fogok. Szóltam is kétségbeesetten: „De Földigszakáll bácsi! Hiszen ez rettenetes! Hát Földigszakáll bácsi szemében még a jó kistörpe se jó kistörpe?” Földigszakáll bácsi csodálkozva körülnézett: „Hol van itt jó kistörpe?” Kutykurutty gyorsan odasimult hozzá: „Itt van!” Földigszakáll bácsi megsimogatta a fejét, és folytatta hozzám intézett válaszát: „Mert vajon jó kistörpe-e, aki olyan mohón vágyakozik rá, mint te, hogy tudjanak a jóságáról és dicsérjék érte? És jó kistörpe-e, aki olyan mohón vágyakozik rá, mint te, hogy a rossz kistörpét, aki bosszantgatta, megszidják?” Megint éreztem, hogy vörösödik az arcom, és örültem, hogy nem látszik a félhomályban. „És jó kistörpe-e, akinek csak az a fontos, hogy ő maga jó legyen? Tettél-e valamit, hogy Kutykurutty is jó legyen?” Ijedten rebegtem: „De hát mit tehettem volna?” „Például azt, hogy ne dicsekedjél el vele, hogy milyen jó vagy. Tartottad volna természetesnek, hogy jó vagy. Hadd lettél volna mintaképe. Vagy legalább fájna neked, hogy Kutykurutty rossz. De neked nem fáj az a sérelem, amellyel a rossz kistörpe önmagának árt, neked csak az a sérelem fáj, amely a saját becses személyedet éri.”

Még a lélegzetemet is visszatartottam. Megdermesztett a megdöbbenés, a ráeszmélés: igaza van. Pedig még súlyosabb szó is következett: „Te még örültél is neki a lelked mélyén, hogy Kutykurutty rossz. Különben nem tűnhetett volna ki mellette a te képzelt jóságod.” Most már rémület is lobbant fel bennem: ez is igaz. Rettenetes, hogy ilyen vagyok. Hallgattunk.

A szomszédos kertben egy kistörpe, Lilalali – megismertem a hangját – ezt kiáltotta nővérének: „Lilacica! Hozd be a labdát is!” Hallgattunk tovább. Egyszerre csak Kutykurutty morcoskodva megszólalt: „De ugye nem tetszik komolyan gondolni, hogy én rossz vagyok? Hiszen engem mindig meg is tetszik simogatni!” Hallatszott Földigszakáll bácsi hangján, hogy mosolyog: „Hát mi egyebet tehetnék veled? Te még ott sem tartasz, ahol Moha. Ő már legalább küzd érte, hogy jó legyen. De te? Te még szándékosan és nyugodtan rossz vagy. Mi mást tehet az ember ilyen kistörpével? Megsimogatja, és reménykedik. De most már ideje, hogy hazamenjetek. Jó éjszakát!” Még egyszer megsimogatta Kutykurutty fejét, nekem kezet nyújtott, és benyitott kertje kapuján.

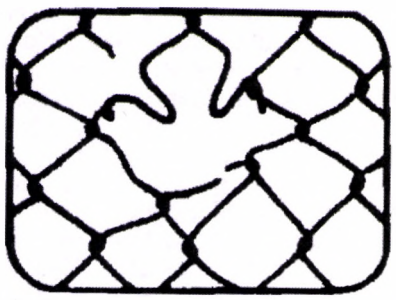

Szabadságunkat fenyegeti a Google

Interjú *Harald Welzer* szociálpszichológussal

Welzer úr, a nagy internetes konszernek egyre többet tudnak rólunk, és növekvő mértékben meghatározzák az életünket. Dubravka Ugresic horvát esszéista óva int attól, hogy „a kommunizmus visszatérjen a technika hátsó ajtaján”.

Úgy találom, hogy a kommunizmus emlegetése még túl pozitív is, hiszen ideálja alapján a kommunista rendszer nem a néptömegek módszeres elbutításából indult ki, hanem abból, hogy felszabadítsa az embereket az elnyomás alól. A kommunista rendszer elvileg az elvtársak intelligenciájára épített. Mindazonáltal valóban csak elvileg, a gyakorlatban természetesen nem.

A Google, a Facebook és társaik talán nem az intelligenciánkra építenek?

Pillanatnyilag lényegében azt tapasztaljuk az internetes konszernek által, hogy módszeresen megfosztják az embereket képességeiktől; a munkára és a fogyasztásra korlátozzák, és szándékosan távol tartják őket a gondolkodási műveletektől. Ezt egészen könnyen el is lehet érni, mivel a „felhasználókat” csak olyan információkkal látják el, amelyeket azok különben is birtokolni akarnak. Szabadidős programajánlatokat vagy egészségellenőrzési javaslatokat kapnak – személyre szabva és kizárólag olyan területeken, ahol különben is mozognak. Más szavakkal: a felhasználóknak nincs lehetőségük arra, hogy váratlan tapasztalatokra tegyenek szert. Ily módon elzárt egyedekké válnak, akiknek kevés külső kapcsolatuk van a valóságban, és így kevés a lehetőségük arra is, hogy tapasztalatokat szerezzenek. A digitális szféra urainak utópiája nézetem szerint – ha szabad ilyen pimaszul fogalmaznom – a valódi elbutítás utópiája. A tapasztalat és a szabad döntések tere egyre kisebbé válik.

Úton vagyunk egy újabb totalitarizmus felé?

A Google, a Facebook és a többi nagy internetkonszern hatalomfelhalmozásában az uralkodási forma lopakodó, erőszakmentes változatát látom. Egyenruha nélküli totalitarizmus fenyeget. A diktatúrák először mindig azon dolgoznak, hogy leépítsék a magánszférát, a titkos és rejtett dimenziókat. Mert csak így lehet hatékonyan ellenőrizni az embereket. A Google és Tsai már most is többet ellenőriznek, mint pusztán az internetet: egyre jobban meghatározzák társadalmi életünket. Normákat szabnak. Ők döntik el, mi a jó, milyennek kell lennie az életnek, az emberek együttélésének. A Google azáltal uralkodik rajtunk, hogy megszállja az egyének legsajátabb valóját.

És ezek konszernek uralkodnak a kommunikációnkon is: Mivel mindenki az okostelefonjára mered, fölöslegessé válik a véletlenszerű csevegés a buszmegállóban, a beszélgetés a vonaton, az ártatlan flört a közlekedési lámpánál.

Módszeresen kizárják a véletlen találkozásokat. S ezt az emberek még csak nem is érzik hiánynak. Hiszen a legtöbben azt sem érzik veszteségnek, hogy a körülöttük lévő valóság helyett csupán egy választott valóság képmását látják. Tapasztalom, hogy sokan ott állnak bizonyos nevezetességek előtt, az okostelefonjukkal kattintgatnak, de maga a látnivaló nem érdekli őket. Konzerválják, amit szemlélhetnének. Fényképeznek, ahelyett hogy látnának. A kommunikáció becsatornázása együtt jár azzal, hogy az eleven kommunikációt fölváltja a technikailag megszűrt kommunikáció. Akikre ez jellemző, azok talán észre sem veszik ezt. Csak az előnyöket látják: Az embernek már nem kell várakoznia, hiszen e-maileket válaszolhat meg vagy gyorsan utánanézhet valaminek a Google-n. Mivel ez olyan kényelmesnek tűnik, nem jelenik meg a hiányérzet.

De hát a nagy internetkonszernek azt mondják, hogy ők semmi rosszat nem akarnak nekünk. Meg akarják könnyíteni számunkra az életet, hogy a fontos dolgokra összpontosíthassunk. Mi ebben a rossz?

Az első kérdés az lenne: Mit éreznek fontosnak az emberek? Másodszor: A könnyebb élet készülékeit nem a gazdag társadalmak elkényeztetett felhasználói állítják elő, hanem szélsőségesen undorító munkafeltételekkel a harmadik világ vagy az ún. küszöbországok kizsákmányolt munkaerői. S mindez azért, hogy hozzánk és a gazdag társadalmakba bevonuljon a „kényelmességizmusnak” ez a formája. S a harmadik kérdés ebben az összefüggésben: Mi az ördögért kell mindennek olyan kényelmesnek lennie? Az önjáró autó tulajdonképpen nem egyfajta babakocsi-e? Miért akarjuk, hogy visszahelyezzenek minket ebbe a furcsán visszafejlődött állapotba?

Talán azért, mivel könnyebb mindent fölülről készen kapni ahelyett, hogy szabadon kellene döntenünk?

A szabadság persze egyfelől nagy kincs – társadalmilag. Egyénileg azonban gyakran nagy tehernek érezzük. Még az is lehetséges, hogy egyesek olykor azt kívánják, ne legyenek szabadok, és mások döntsenek helyettük. Erich Fromm szociálpszichológus 1941-ben megjelent, Menekülés a szabadságtól c. könyvében azt írta, hogy a kötöttség hiányától, a felelősségtől és a kockázattól való félelem következtében a 20. században nagyon sokan jóváhagyták a totalitárius rendszereket.

De milyen kötőerejük van a digitális eszközöknek?

A digitális eszközökben van valami visszaeső (regresszív) dolog. Érintéssel használjuk őket. A kezünkben tartjuk őket, mintha részünket alkotnák. A fej aláveti magát az eszköz előírásainak, ezért a felhasználók hajlott testtartással járnak-kelnek. Nekem mindig úgy tűnik, mintha járdán mendegélő szerzetesek lennének. És ezeket az eszközöket nemcsak teste meghosszabbításának érzi az ember, hanem önmaga kiterjesztésének is. Láthatom, hogy éppen milyen az időjárás Torontóban, vagy hogy hol tart a barátnőm ciklusa. Ezek a jelenségek annak a hatókörnek a látszólagos kiterjesztései,

amellyel az Én rendelkezik a világban. Az eszköz azt teszi, amit akarok, csak meg kell érintenem. Én vagyok Aladin, és az iPhone a csodalámpám.

Egyesek nyilvánosan felmutatták, hogy hová vezet ez a folyamat: Edward Snowden, az állam első számú ellensége, vagy a szoftver-úttörő Jaron Lanier. Olyan regényírók, mint Dave Eggers vagy Gary Shteyngart, horror-panorámákat írtak a szép új világról. Hogy lehet az, hogy mindezen figyelmeztetések ellenére nincs említésre méltó tiltakozás?

Az olyan médiatársadalmakban, mint a miénk, közzéteszik a rettenet minden formáját – de a rettenet nem válik valóságos érzetté. Látjuk a Holnapután (The Day After Tomorrow) c. filmet, ennek ellenére nem érezzük olyan nagy fenyegetésnek az éghajlatváltozást, mint amekkora szerintem. Ugyanez érvényes a világhálón zajló adatgyűjtésre; lehet, hogy valakinek kellemetlen érzést okoz, de a fenyegetés elvont marad. Az ember mindent változatlanul csinál tovább, amíg be nem következik a katasztrófa. Amíg be tudok vásárolni a vegetárius szupermarketben, amíg biztosítva van a munkám és a nyári szabadságom, addig rendben van az életem. Arról a kérdésről, hogy ki mi mindent csinál az adataimmal, ráérek majd akkor gondolkodni, ha valami rossz történik.

És létezik az a nyelv, amely leképezi ezt az kiszolgáltatottságot – azaz a „politikai korrektség" nyelve. Ennek a korrektségnek a világában minden ember független, teljes értékű és egyenlő. Mit jelent ennek az erénynyelvnek a diadalmenete?

Ha nem követem a politikai korrektség nyelvének tilalmait, akkor támadhatóvá teszem magam. Hiszen olyan helyzetben vagyunk, amely történelmileg nézve totálisan új. Egyetlen kijelentésünk sem merül feledésbe; mert mihelyt fölbukkan a világhálón, történelem nélkülivé válik. Harminc évvel ezelőtt tett kijelentések ma – megváltozott normatív feltételek között – katasztrofális, sőt egyenesen bűnös állításoknak tűnnek. Éppen ez változtatja meg az elmondható valóság terét, és ezzel az elgondolható valóság terét is. Azaz: a világháló arra kényszerít minket, hogy óvatosak legyünk, minden irányban kockázatokkal számoljunk, és ezzel öncenzúrára kényszerít.

Vonatkozik-e önre is?

Én hajlamos vagyok arra, hogy pimasz kijelentéseket tegyek, nyilvános rendezvényeken is. De egy idő óta bizonyos pillanatokban megálljt parancsolok magamnak. Például előadásaimban vagy vitákban nagyon szívesen próbálok ki egyes gondolatokat, és ez segít nekem abban, hogy tovább pontosítsam azokat, kitapasztaljam, érnek-e valamit, avagy jobb lenne elvetni őket. De ennek a „próbagondolkodásnak" a tere időközben korlátozottá vált, mert garantáltan ül a közönség soraiban egy önjelölt rendőr, és közbelép.

Tudna konkrét példát mondani?

Egy pódiumbeszélgetésen összehasonlítottam a mai megfigyelési technikákat azokkal, amelyeket a *Gestapo* alkalmazott. Azután szó szerint ezt mondtam: „A mai megfigyelési lehetőségekhez mérten a nemzetiszocializmus idején könnyű séta volt az élet." Ekkor jelentkezett valaki, és felháborodottan felszólított, hogy kérjek bocsánatot. „Miért?", kérdeztem. Mire ő: „Ön kigúnyolja a nemzetiszocializmus áldozatait." Ami persze tiszta ostobaság, hiszen évtizedeken át dolgoztam a holokauszt témáján. A politikai korrektség itt utólagos ellenállási cselekvésként csapódik le, de átalakítja annak a terét, ami most elmondható. Még ha most ironizálok is: Az ilyen élményeket nem felejti el az ember. A politikai korrektség azonban az internet révén válik igazán veszélyessé, mivel ott mindenki azt mondhat, amit akar.

Autonómia – Védőbeszéd c. könyvében ön tizenegy útmutatással magyarázza el, mi a teendő. Elvileg arra megy ki az egész, hogy gyakoroljuk a „világhálóböjtöt". Ön személy szerint hogy áll ezzel?

Nincs okostelefonom, és sosem fogok beszerezni. És még ha most arra buzdítanak is minket, hogy csak mobiltelefonnal vagy kártyával fizessünk, én továbbra is készpénzzel fogok. Mert a hiánytalan följegyzése annak, hogy miért adok ki pénzt, ez úgyszólván a totális megfigyelés végső fokozata. És ha valahol százszor is azt mondják, hogy ott nem fizethetek készpénzzel, ragaszkodom hozzá. Ez ugyanis jogilag megalapozott. Másfelől persze el kell gondolkodni a tiltkozás formáiról. Ezt egyáltalán nem lehet elkerülni. Civiltársadalmi tiltakozásokkal kell föllépni a konszernek, és magától értetődően az állami intézmények túlkapásai ellen is. Mert teljesen elképzelhetetlen, hogy önszántukból fogják elhagyni a terepet.

Brigitte Neumann

Forrás: Publik-Forum, 2015/9

A tökéletes gép a mérce

Egy neves okostelefon-előállító ezzel a szlogennel reklámozza termékét: „Érintés nélkül működik!" Az ujjnak már csak könnyedén lebegnie kell a okostelefon felszíne fölött. Többé nem szükséges azt megérinteni. Az eredmény: Nincs többé az emberi bőr okozta, kínos zsír- és koszfilm a felhasználói felületen. – Magasan technicizált társadalmunkban mily hatalmasak azok az erők, amelyek egyre inkább kiküszöbölik és virtuálisan fölöslegessé teszik létezésünk testi mivoltát!

„Nem is tudom, hogy képes vagyok-e rá", mondja a lányom a gyártó cég reklámígéretére utalva, „biztos vagyok abban, hogy az ujjam érinteni akarja a okostelefont." Nem kell-e erőszakot vennünk magunkon, ha valamit nem tudunk vagy nem szabad megérintenünk? Például egy múzeumban nem jelente szinte testi kínt, amikor egy szobor előtt állva a „Kérjük, ne nyúljon hozzá!" feliratú táblácskát olvassuk, és így féken kell tartanunk a testi kapcsolatfelvételre irányuló emberi szükségletünket?

A fitness-központban, ahová járok, nem régen reklámajándékot kaptam egy kis dezodorspray alakjában. Amikor elolvastam a feliratát – „Csúcsteljesítményű dezodor: 72 órás védelem az izzadságtól és a testszagtól" –, először mosolyog-

nom kellett. Három nap szagmentesen, kínos testnedvek kiáramlása nélkül, remek! De azután gondolkodóba estem ama dinamika miatt, amellyel ki akarják oltani testünket, illetve mindazt, ami kínos lehet benne.

Azt a lányt – vagy éppen fiút –, aki ma még hónalj- vagy lábszőrzettel jelenik meg az uszodában vagy egyáltalán nyilvános helyen, az a veszély fenyegeti, hogy a többiek gúnyolódásának teszi ki magát – mintha éppen most rontott volna ki a dzsungelből. A tiszta bőr és a szőrtelen meztelenség annak a valóságnak a jelképévé vált, amely a szerint ítéli meg az embereket, mennyire képesek „háziasítani” a testüket – örökösen aggódva amiatt, hogy ami emberi, ami természetes, mégiscsak utat tör magának, a dezodorok, a parfümök és a borotválás ellenére.

Günther Anders filozófus már az 1960-as években „az ember elavultságáról” beszélt. Úgy vélte, hogy a növekvő technizálódás korában az ember már nem viseli el, hogy testből és vérből álló, bőrrel és szőrrel ellátott lény. Ezért aztán irigyli a gépet, és egyre hasonlóbbá akar válni hozzá: olyan ragyogóvá, szőrtelenné, szagtalanná és ránctalanná. Az ember így óhatatatlanul irigységet érez a gép iránt, annak tökéletes külső megjelenése miatt. A gépnek semmi miatt nem kell szégyellnie magát. Az ember azonban – úgy, ahogyan Isten megteremtette – elavult abban a környezetben, amelyben minden csillogóan-villogóan tökéletes. Az ember szenved ettől az összehasonlítástól, és nyomás alatt érzi magát – hogy olyanná váljon, mint a gépek.

A (tökéletes) test istenítése és a kínos testi dolgok leértékelése ugyanannak az éremnek két oldala. Az új okostelefon pontosan ezt a kettőséget tükrözi: beleilleszkedik azon emberi kísérletek sorába, amelyek arra irányulnak, hogy tagadjuk és kerüljük a test és a valóság érintkezését, amikor az szégyenletessé vagy nagyon is természetessé válik. Mert az okostelefonnak – ennek a bálványnak – nem szabad bepiszkolódnia.

Érintés nélküli működés...? Érintések nélkül az ember megbetegszik. Jézus és az akkori emberek közötti találkozások egyik különlegessége volt, hogy Jézus hozzájuk nyúlt, és ezzel enyhítette az ember egyik vágyát: hogy valóban „megérintsék”, a szó kettős értelmében.

A János-evangéliumban ez áll: „Az Ige testté lett.” Ez azt jelenti: Isten testivé válik. És ezzel igent mond teremtményei testiségére, ennek minden következményével, például azzal is, hogy Jézus „vérrel verítékezett” a Getszemáni-kertben.

Rám nem hat az a klasszikus ösztönzés, hogy teológusként lepocskondiázzam a szép dolgok és a szép látszat világát (vagyis „mindazt, ami szórakoztat”). Ez keresztény nyavalygás lenne. Ellentmondásra az a (lelkipásztorként is ismételten megszerzett) tapasztalat ingerel, hogy nem kevés ember végtelenül szenved annak az emberképnek a nyomásától, amely miatt már nem engedhet meg magának semmiféle gyöngeséget és kínos dolgot. Az ember által készített termékek nem „ártatlanok”, mert megteremtik maguknak – akárcsak egy csúcsteljesítményű dezodor – a hozzájuk illő embert. Csakhogy életünk éppenséggel gyöngeségekből is áll. És e gyöngeségek közül nem egy a testünkkel kapcsolatos: például idősödünk és betegesebbekké válunk. Isten azonban „testté” válik, hogy semmilyen kínos dolog ne fosszon meg minket emberi méltóságunktól.

„Kérem megérinteni!” Ez lenne az én dacos felhívásom. Az én antiszlogenem!

Jörg Heimbach

A szerző 1960-ban született, evangélikus lelkész.

Forrás: Publik-Forum, 2013/13

A Facebook-jelenség

avagy: Vágyakozás a személyességre

A LAKOSSÁG SZÁMÁBAN MÉRVE Ázsia és Afrika után a Facebook-használók világméretű közössége lenne a harmadik legnagyobb földrész. Természetesen nem a valóságban, csak virtuálisan, a képernyőn. De ez a „csak” ma már nem érvényes: gyakran úgy tűnik, hogy a virtuális világ reálisabbá vált, mint a valóságos élet. Úgy látszik, a Facebook és más közösségi oldalak olyasmit adnak nekünk, amitől a valódi élet megfoszt minket. Különben mi ösztönözné az embert arra, hogy Facebook-oldalán kiteregesse magánügyeit, amelyek később nehéz helyzetekbe sodorhatják, mivel már nem lehet törölni őket?

Annak, hogy a Facebook-közösség elképesztő módon nyolcszáz millió aktív felhasználóra növekedett hét év alatt, van valami köze ahhoz a vágyakozásunkhoz, hogy legyen valaki, aki annak az embernek tekint minket, aki vagyunk. Ezt a vágyakozást korábban viszonylag átfogóan kielégítették a vallási közösségek, ma azonban, legalábbis a keresztény egyházak, csak csekély százalékát érik el a fiatalabb nemzedékeknek. Az olyan bibliai ígéretek, mint hogy „Ne félj, neveden szólítottalak, enyém vagy” (Izajás 43,1), már alig-alig ismertek, és annak mélységes tudatával, hogy életben-halálban Isten keze óv minket, mindenekelőtt nagyszüleim nemzedékében találkozom. Pedig annak tudása, hogy létezik valaki, aki tudja, mi mozgat engem, és akinek nem mindegy, hogy élek-e, vagy sem, a hívők igazi kincse!

Manapság ellenben a lehető legrövidebb időn belül elutazhatunk a föld legtávolabbi pontjaira, de közben nem vagyunk biztosak abban, hogy erről valóban tudomást vesz-e valaki. Ekkor segíthet, ha legalább a világhálón nyomot hagyunk.

Néhány hónappal ezelőtt Bangkokban jártam, és elképedtem, hogy szinte minden internet-kávézóban ott ültek a legkülönfélébb nemzetiségű turisták, és üzentek a Facebook-oldalukon. Úgy tűnt, számukra fontosabb jelen lenni a virtuális világban, mint bőrükön érezni a monszunesőt, vagy órákon át kószálni Bangkok utcáin.

A FACEBOOK MILLIÓK ÉLETÉBEN változtatott meg valamit: a korábbi magánélet egy része eltolódik egy olyan virtuális térbe, amely családias lakószoba látszatát kelti – idővonallal, üzenőfallal, fényképalbumokkal és tréfás „bökdösésekkel”. Aki „barátságban akar lenni” velem, azt sugallja, hogy érdeklődik a sze-

mélyem iránt. De kinek van az életben 130 igazi barátja (a Facebook szerint átlagosan ennyi partnere van minden felhasználónak)? És mégis el kell ismernem: magam is érzem ennek a nagy magamutogatásnak a varázsát. Idegenekből egyszerre olyan emberek lesznek, akikről üzenőfali bejegyzéseik révén olykor többet tudok meg, mint amennyi számukra vagy számomra tulajdonképpen kívánatos lenne. Ám szemmel láthatóan nincs szó arról, hogy a földet behálózó valódi kapcsolatok jönnének létre, mert ehhez koránt sem elég bizonyos információk és a hétköznapi panaszkodások kicserélése. A Facebooknak tehát kevés köze van a valódi barátsághoz.

Alighanem a Facebook kitalálójának, Mark Zuckerbergnek sem állt szándékában, hogy globális hálózatának víziójával valóban vonzóbbá tegye a földi életet. Persze nagyszabású a víziója: Meg akarja változtatni a világot azáltal, hogy teljesen új alapra helyezi kommunikációs struktúráinkat, és életünket születésünktől fogva a virtuális térben valósítja meg. Tehát kissé Istent akar játszani Zuckerberg? Egy dolgot ténylegesen elért: kommunikációs viselkedésünk megváltozott. A Facebook használata sok ember életében hozzátartozik a hétköznapokhoz. A legtöbb fiatal már nem ír e-mailt, hanem a Facebookon beszélik meg dolgaikat. Néhány lelkész kollégám egyházközségi munkájában is használja a Facebookot, például azon tájékoztatják a konfirmációra készülőket bizonyos időpontokról, hívják meg őket külön istentiszteletre vagy más egyházközségi programra.

De mi történik akkor, ha nem csupán információterjesztésre használom a Facebookot, hanem összekeverem a valódi élettel, ahogyan üzenőfalamat is az otthoni lakószobával? Ekkor annak, amit a hétköznapokban teszek, már csak akkor van értelme, ha arról üzenetet hagyok az üzenőfalamon. Ez esetben idővel olyan életkrónika keletkezik, amelyből sosem vész veszendőbe semmi. Kegyelem vagy megbocsátás nélküli krónika ez. Rendszeresen csodálkozom, hogy 400 Facebook-ismerősöm közül többen is naponta közlik a többiekkel, mikor mennek aludni, mennyit ittak a hétvégén, vagy mire készülnek örömmel. Régebben az emberek imádságába foglalták az efféle közleményeket.

A ZSIDÓSÁGBAN ÉS A KERESZTÉNYSÉGBEN létezik az elképzelés „az élet könyvéről”, amelybe Isten beírja minden neki tetsző ember nevét (többek között 2Móz 32,32; Zsolt 69,28; Jel 3,5). A Facebook alapjában véve az efféle életarchívum iránti vágyakozást csillapítja – azt a vágyat, hogy semmi se menjen veszendőbe, ami az életemet alkotja.

Mit jelenthet ez a Facebookkal való egyházi bánásmódot illetően? A magam számára elsősorban azt a következtetést jelenti, hogy senki se vegye félvállról a dolgot, és ne bélyegezze meg felszínes divatként a Facebookot. Mert a lényeget tekintve minden közösségi formában arról van szó – akár virtuálisan, akár valóságosan –, ami engem emberré tesz, nevezetesen vágyakozásom arra a személyre, akitől valamiféle feloldozást remélek az életemre.

Ha a Facebook olyan hely, ahol emberek ezt a másik személyt keresik, akkor egyházként hogyan tarthatnánk magunkat távol ettől? Mivel az ARD-televízió egyik vasárnapi műsorának (Wort zum Sonntag/Vasárnapi ige) műsorvezetője vagyok, igen sok Facebook-kérdést kapok olyan emberektől, akiket egyáltalán nem ismerek. „Barátságban akarnak lenni” velem, és aztán elvárják tőlem, hogy a Facebookon lelkésznőként megszólítható legyek számukra. Megtanultam, hogy a vágyakozás Istenre ma éppoly erősen van jelen, mint a korábbi időkben. Mindazonáltal úgy tűnik, hogy az egyház mint intézmény már egyáltalán nem az a hely, ahová az emberek hitbeli kérdéseikkel fordulnak. Ezért aztán Facebook-lelkésznőjüket használják föl arra, hogy éjjel-nappal kérdéseket tegyenek föl neki Istenről és a világról; én viszont arra használom Facebook-üzenőfalamat, hogy keresztény gondolatokat helyezzek el korunk valamely aktuális témájában, vagy egyszerűen csak olyan kérdéseket tegyek föl, mint ez: „Miről álmodjunk?” A kommentárok sokfélék, és szinte mindig mélyenszántóak.

Ez azt mutatja számomra, hogy milyen nagy az éhség szellemi táplálékra. Mark Zuckerberg a világtörténelem legnagyobb életarchívumát akarja megteremteni. 800 millió híve már van. De közben megfeledkezik arról, hogy nem elég egy semleges fórumot rendelkezésre bocsátani. Ha ugyanis nyitva marad a kérdés, hogy miért fedjem fel ott az életemet, akkor csak idő kérdése, hogy egyre több ember vonuljon vissza ebből a virtuális térből, mert az ottani társalgás egyszerűen túlságosan üressé válik majd számukra.

Világszerte 2,26 milliárdan vagyunk keresztények. Használjuk tehát a Facebookot, hogy tartalmainkat és üzeneteinket eljuttassuk az emberekhez! Így tudjuk világossá tenni: Létezik valaki, aki annak az embernek tekint téged, aki vagy. Mert eleve beírta könyvébe a nevedet. Ehhez nincs szükség üzenőfali bejegyzésekre. A mi dolgunk, hogy vonzóbbá tegyük a földi életet. Ennek egyik eszközét adta a kezünkbe Mark Zuckerberg.

Nora Steen

Nora Steen lelkésznő Hildesheimben, és évente hatszor az ARD említett adásának vezetője.

Forrás: Junge Kirche 2012/1

A BOKOR archívumából,
Bulányi György, Gyurka bácsi halálának 6. évfordulójára

„Boldogok, akiket az igazságért üldöznek: övék a mennyek országa.” (Mt 5,10)

Bogotá, 1984. november 6.

Kedves Gyurka!

Már még azt hiszed, hogy nem akarok neked válaszolni, vagy megharagudtam májusi leveled miatt! Szó sincs róla! Szégyellem és sajnálom, hogy nem válaszoltam azonnal, mert gyors válasszal jobban ki tudtam volna mutatni baráti érzéseimet irántatok, mint most itt szavakkal. Hallgatásom miatt nem akarok sokat magyarázkodni. Csak annyit, hogy ebben az évben kétszer erős bronchitisem volt, azután költözködtem, majd helyettesítettem egy rendtársamat távol innen, Cali városában. Ennek ellenére írhattam volna. Nem tettem. Most itt vagyok. Tegnap másoknak írtam, ma neked válaszolok. Leveled itt fekszik előttem.

Legelőször is szeretném leszögezni, hogy Téged és titeket, meggyőződéseteket és álláspontotokat tisztelem, becsülöm, szeretem, és nagyon komolyan veszem. Személyesen az én hivatásom talán egy kicsit más, mint a tied, több mindenben nem vagyok olyan következetes, vagy néhány dolog nekem igen fontos, amit Te inkább háttérbe helyezel, és megfordítva. De örülnék, ha barátotok lehetnék. Igaz, talán nem egészen ugyanazokon az utakon járunk, hanem különböző világban, más helyzetekben, de ha nem tévedek, egy célért élünk.

A leveled végén kezdem:

Hogy Te magadat és a magyarországi Bokorközösséget az üldözött Jézussal és a prófétákkal hasonlítod össze, abban semmi rosszat nem látok. Mivel mind az állami hatóságok, mind az Egyház legfontosabb képviselői részéről támadást, mellőzést, elhatárolódást tapasztaltok, vigasz számotokra, hogy az igazi próféták, Jézus és követői is igen gyakran üldözés, megvetés, lebecsülés vagy kinevetés áldozatai voltak. Erről szól a Hegyi beszéd, ez a történelmi valóság.

Közép-Amerikában bérgyilkosok, az úgynevezett halálsvadronok az utóbbi években körülbelül ötven papot, apácát, rengeteg katekistát, összesen mintegy százezer keresztényt gyilkoltak le, sokat közülük a legembertelenebb és legkegyetlenebb kínzások után. Hasonlóképpen történik ez sok más dél-amerikai országban, mint Argentínában is az utolsó katonai diktatúra alatt. Ez számomra annak a jele, hogy ők mártírok, és közelebb vannak Jézus személyéhez és tanításához, mint azok a papok és főpapok, akik saját paptársaikat jelentik fel a katonai hatóságoknál, és rendszeresen koccintanak a hatalmon levőkkel.

Jézussal, az ő sorsával való összehasonlítást egyáltalán nem tartom gőgnek. Sőt, ha szolgái vagyunk, velünk sem bánnak jobban, mint vele, mert *„ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is”* (Jn 12,26). Ha üldöznek benneteket, jele lehet annak, hogy valószínűleg a próféták útját járjátok.

Ami Dél-Amerikában a fegyverfogást, vagyis a keresztények álláspontját illeti a fegyveres lázadással szemben, arról a következőket szeretném mondani. Ha szavaim nem is teljesen átfogó képet nyújtanak az itteni véleményekről, kívülről nézve a nemzetközi sajtó sokszor úgy ír, mintha a dél-amerikai keresztények lelkesednének az öldöklésért, gyilkolásért, fegyverek használatáért. Ez a sajtó az Egyesült Államok kezében van, annak szolgál. Érdeke, hogy az ellenzéket mindig karikatúrában, eltorzítottan mutassa be. Így aztán jogosan elítélhetik őket. A sajtó hírverése a dél-amerikai keresztényekről egyáltalán nem felel meg a valóságnak. A szabadság teológiájának képviselői, Msgr. Romero, akit meggyilkoltak, és mások is a legerősebben elítélik az erőszakot és a fegyverfogást.

De nem mennek olyan messzire, mint Te, barátaid a Bokorból és én magam is, aki mindig a katonai szolgálat megtagadása mellett foglalok állást. A dél-amerikai keresztények általában inkább a hagyományos teológiát követik, ami szerint jogos lehet a háború, sőt bizonyos történelmi helyzetekben a zsarnok meggyilkolása is. Az Egyházban a nagy többség mindig jogosnak tartotta a védekezést még fegyver használatával is, mint legutolsó, végső eszközt. Kell-e említenem a fegyverek megáldását?

Msgr. Romero, El Salvador érseke előbb nem támogatta a közép-amerikai állam polgárháborújában a fegyveres lázadókat. De amikor egyik plébánosát és barátját, a jezsuita Rutilio Grandét a katonák meggyilkolták, belátta, hogy állást kell foglalnia a teljesen korrupt, erőszakos és igazságtalan kormányhatalommal szemben. Végül is azért gyilkolták meg, mert utolsó vasárnapi prédikációjában azt követelte a katonáktól, hogy hagyják abba a véres elnyomást. „Isten nevében megparancsolom nektek, hagyjátok abba az öldöklést!” Másnap reggel a szerzetesnővérek kápolnájában a felajánlás alatt lőtték agyon. Amint kiderült, a tisztek kisorsolták egymás között, melyiküknek jár a tisztség, hogy ezzel a lázadó püspökkel végezzen.

Akik a lázadást támogatják Latin-Amerikában, azok nem tudják elképzelni, miként lehetne a diktatórikus államrendet, illetve rendetlenséget demokratikus úton, fegyveres erő nélkül megváltoztatni.

Msgr. Romero utóda, Msgr. Rivera y Damas, San Salvador érseke, mint a dialógus komisszió vezetője természetesnek tartja, hogy ha vannak katonai lelkészek a katonák lelki szolgálatára, akkor lehetnek papok a lázadók lelki szolgálatára is.

Dél-Amerikában az a tragédia, hogy itt mindenki hívő katolikus keresztény, mind a lázadók, mind az uralkodó réteg katonái. Amíg az utóbbiak az ateista terror ellen védik a hitet, de lényegében egy teljesen materialista gazdasági rendszert és a polgári osztály uralmát, addig a lázadók az emberi igazságosság nevében, vagy Jézusra és a Bibliára hivatkozva a jogtalanok jogait követelik.

Persze vannak szép számmal egyházi emberek, akik szívesen azt tanácsolnák, hogy ha igazán keresztény vagy, viseld el, tűrd az üldözést, elnyomást.

Személyesen ismertem embereket, akik elfogadták az itteni kolumbiai kormány amnesztiáját, de húsz óra múlva holtan találták őket. Pedig itt még egy igen civilizált, demokratikus országban élünk. Ha valakit egyszer szubverzív elemként már megbélyegeztek, vagyis államrendet aláaknázóként tartanak számon, az vagy elhagyja az

országot, vagy valamely fegyveres csoportosulás tagja lesz, ha nem akar hirtelen meghalni.

Megértem, ha nem is követem azokat, akik fegyveres csoportok tagjai lesznek, és a fegyvert nem akarják letenni. Megértem személyes döntésüket, mert jót akarnak, de nem tudják, hogyan tehetnék azt másképpen. Tanácsot nem kérnek sem tőled, sem tőlem, ez személyes elhatározásuk. Jól tudják, hogy az egyház hivatalosan a hatalmon levők oldalán van, de viszont remélik, hogy Isten mellettük van, vagy legalábbis nem ítéli el őket.

Vallásos életem és a konkrét társadalmi problémákkal szembeni állásfoglalásom között nem lehet ellentét. Ezt vallom én, ezt vallja a szabadság teológiája, és ha jól értem, Te is. Ez azt jelenti, hogy Isten országa már itt a földön építődik. Ha éhező emberek között Isten országát hirdetem, akkor ez nemcsak abból állhat, hogy megtanítom a szenvedést értékelni, hanem az is hozzátartozik, hogy megpróbáljuk együtt keresni, miképpen lehetne az éhség okait megtalálni, és közösen valamit tenni ellene. Nem akarom én az embereket materialistává nevelni. Szó sincs róla. De szeretném, hogy az elnyomottak, éhezők megtanulják felismerni a társadalomban saját helyzetüket. Tanuljanak meg szervezkedni, keresni jogaikat, saját magukat becsülni, és a megbecsülést meg is kívánni. Ez népnevelés.

A középkorban ez volt az egyház egyik fontos feladata Európában is. Földművelésre tanította a népet, írásra, olvasásra, közösségi és nemzeti öntudatra. Ma ilyen népnevelő szolgálatot folytat az egyház Dél-Amerikában is egy fejlődő, iparosodó társadalomban. Ezt a szerepet a hagyományosan gondolkodó papok, szerzetesnők egy része betölti ugyan, de sokszor csak a szentségeket szolgáltatja ki pénzért. Pénzesekkel barátkoznak, vagy paternalista, atyáskodó szociális munkát végeznek. Így az egyszerű emberek továbbra is tudatlanok maradnak. Függnek azoktól, akiktől segítséget kapnak, de nem önállósulnak. Igazán népnevelő és felvilágosító munkát azonban legtöbbször az egyháznak azok a képviselői végeznek, akiket a szabadság teológiájának követői közé sorolok.

Ha az evangéliumot ebben a szellemben olvasod, vagy a bázisközösségeddel együtt magyarázzátok újra meg újra, akkor Jézus szavai és tettei konkrét következtetésre vezetnek el titeket. Megértitek például, kik a farizeusok a mai korban, vagy miért ítélték el Jézust. A vallás életszerű, valós lesz. Ugyanakkor világossá is válik, mi a feladatotok, hivatásotok saját konkrét társadalmi helyzetetekben. Éppen Ti tudjátok talán legjobban, hogy az evangélium olvasása közben hivatások születhetnek, és lesznek olyanok is, akik népük nevelésére, szolgálatára és egy igazságtalan társadalom megváltoztatására életüket is hajlandók feláldozni.

Leveled azt bizonyítja, és amit rólad tudok, az is igazolja, hogy tisztán látod evangéliumi feladatodat. A te hivatásod mindnyájunk számára serkentő, lelkesítő kihívás. Ha félve eltántorodunk meggyőződésünktől, hivatásunktól, mert az nem szokványos, mert veszélyes, kellemetlen, akkor saját magunk és Isten ellen vétkezünk, aki nekünk ezt a hivatást szánta. Rád szükség van, hogy Isten szava és az evangélium megvilágosítsa mai helyzetünket, válaszokat adjon társadalmi problémáinkra. Tanításod nélkül hiányozna egy prófétai hang a mi korunkban. Isten szavára nem akarok süket lenni. Meg akarom hallani, mit mond nekünk Jézus ma. Mert ma is megszülethet, ma is szól hozzánk prófétái által. És nem szeretném félreérteni. Nekünk, Dél-Amerikában élő kereszténynek szükségünk van Rád itt is, nemcsak Magyarországon.

De Te is egy bizonyos kor embere vagy. A te meggyőződésed egy bizonyos történelmi helyzetben és helyen alakult ki. Ugyanakkor Isten akaratából más helyen, más történelmi helyzetben másfajta hivatások születhetnek. Ezek is Jézus életéből, szavaiból és történetéből táplálkoznak, bár látszólag ellentétesek lehetnek a te hivatásoddal.

Hogy a Te elköteleződésed, tanításod, életed milyen hatással van ránk Dél-Amerikában? Ezt csak Isten tudja. Hogy Te és Ti vagytok, és ahogyan állást foglaltok, nekem személyesen erőt, hitet és biztatást jelent. Vegyem én is komolyan saját hivatásomat. Engedjem, hogy ami nem tiszta a hitemben és Jézus követésében, az a ti példátokon felbuzdulva megtisztuljon, megerősödjön, világosabbá váljon.

Most búcsúzom. Szeretnék hamar választ kapni Tőled, de ezt nem merem remélni, és még kevésbé kérni ilyen hosszú hallgatás után. Talán majd egyszer találkozunk.

„Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot: majd kielégítik őket.”
(Mt 5,6)

Isten áldjon meg!.

Mustó Péter SJ

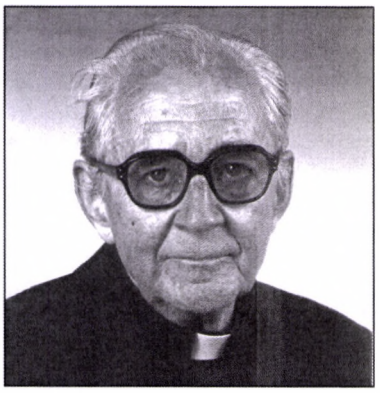

Húsz éve halt meg ***Havasy Gyula****, Gyuszi bácsi, a Bokor Közösség színes papi egyénisége, A magyar katolikusok szenvedései 1944-1989 c., nagy jelentőségű dokumentumkötet összeállítója. Bár alábbi írásának sok állítása szentírástudományi szempontból ma már nem tartható, egy kivételesen szép liturgikus gyakorlatot kifejlesztő Bokor-pap vallomásaként mégis figyelemre méltó.*

Jézus liturgikus magatartása

János evangéliumában mondja Jézus (5,19): „A Fiú önmagától nem tehet semmit, csak azt teheti, amit az Atyánál lát.” Vonatkozik ez Jézus földi életének minden mozzanatára, így liturgikus magatartására is.

Többszörös jajt kiáltott a farizeusok és írástudók külsőséges és képmutató magatartásaira (Mt 23,1-36; Mk 12,38-40; Lk 11,37-52; Lk 20,45), de ő maga mély őszinteséggel élte, és liturgikus magatartásában is teljes természetességgel mutatta meg a mennyei Atyához fűződő bensőséges viszonyát. Nála a szertartásos megnyilvánulások az Atyával való titokzatos kapcsolat nagy JELEI.

1. Részt vett az ószövetségi zsidó liturgián

Elzarándokolt
a jeruzsálemi ünnepekre

A názáreti család liturgikus életéről Lukács jegyzi fel az évről évre megtartott húsvéti zarándoklatokat. A tizenkét éves Jézus „fölment Jeruzsálembe az ünnepi szokás szerint” (Lk 2, 42).

János fel is sorakoztatja, hogy Jézus felzarándokolt a három nagy jeruzsálemi ünnepre: húsvétkor (Jn 14,45), az őszi sátoros ünnepre (Jn 7,10) és a templomszentelés ünnepére télen (Jn 10,22).

A sátoros ünnep nagy körmenetének élményében – amikor is a Siloe-forrásból hozott vizet ünnepélyesen kísérték fel a templom oltárához – Jézus „hangos szóval hirdette: Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék!” Ezzel jelezte a Szentlélek kiárasztását (Jn 7,37).

A pálmás bevonulást húsvét előtt egy héttel Jézus a jövendölések iránti alázatos engedelmességgel kívánta megrendeztetni (Jn 12,16). Sőt megváltói kereszthalálát és feltámadását is a zsidó húsvéthoz kötötte (Mt 26,2). Az Újszövetség legnagyobb ünnepe így az Ószövetség húsvéti ünnepére épül, hiszen nem azért jött, hogy megszüntesse a Törvényt, hanem hogy tökéletessé tegye (Mt 5,17).

Látogatta
a zsinagógai istentiszteleteket

„Bejárta egész Galileát, hirdette az igét a zsinagógákban” (Mk 1,39). Kafarnaumban szombatonként megjelent a zsinagógában, és tanított (1,21). Nagy eucharisztikus kinyilatkoztatását is a zsinagógai istentiszteleten hirdette ki Kafarnaumban (Jn 6).

Lukács szinte szemtanúi szemléletességgel írja le a názáreti zsinagógai tanítást: „Szokása szerint bement szombaton a zsinagógába, és olvasásra jelentkezett. Izaiás könyvét adták neki.” Olvasás után „összetekerte az írást, visszaadta a szolgának és leült. A zsinagógában minden szem rászegeződött. Akkor megszólalt: Ma beteljesedett az Írás…” (Lk 4,16-20).

Részt vett
ószövetségi szertartásokon

Elment a Jordán-folyóhoz, Keresztelő Jánoshoz: „Amikor a nép ment keresztelkedni, Jézus is megkeresztelkedett. Miközben imádkozott, megnyílt az ég…” (Lk 3,21-22).

A húsvéti bárányvacsorát a szent városban rendeztette meg tanítványaival (Lk 22,8). Mély meghatottsággal ül asztalhoz a tizenkettővel: „Vágyva vágytam ezt a húsvéti vacsorát enni veletek, mielőtt szenvedek. Mondom nektek, soha többé nem eszem ezt, amíg be nem teljesedik Isten országában” (Lk 22,15-16). A végén elmondták a hálaadó zsoltárt (Mt 26,30).

Jézus parancsolta is az ószövetségi istentiszteletet. A tíz leprástól megkívánta a templomi egészségügyi szervnél való jelentkezést (Lk 17,14). De a Máté által említett leprásnak részletesen is megparancsolja: „Mutasd meg magad a papnak, és ajánld fel az áldozatot, amit Mózes rendelt” (Mt 8,4)!

2. Liturgikus magatartását nyilvánosan is megmutatta

„Akkor gyermekeket hoztak hozzá, hogy tegye rájuk kezét… Ölébe vette őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket” (Mk 10,13-16).

Csodái előtt
Atyjához fohászkodott

Márk írja le leghűbben a részleteket is. A süketnémát „félrehívta a tömegből, ujját fülébe dugta, nyállal megérintette a nyelvét, azután feltekintett az égre, fohászkodott, és így szólt: Effeta” (Mk 7,34). A csodás kenyérszaporításkor mindegyik evangelista kiemeli: Jézus „fogta az öt kenyeret és két halat, föltekintett az égre, és megáldotta azokat. Majd megtörte a kenyeret, és tanítványainak adta, hogy osszák szét” (Mk 6,41; Mt 15,36; Mk 8,6; Lk 9,16; Jn 6,11). Lázár nyitott sírjánál Jézus „égre emelte tekintetét, és így imádkozott: Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál” (Jn 11,41).

Örömét-bánatát
nyíltan is megmutatta

„Abban az órában fölujjongott a Szentlélekben, és így szólt: Áldalak Téged, Atyám, mennynek és földnek Ura…” (Lk 10,21).

Utolsó vacsorai búcsúbeszéde után „Jézus égre emelte szemét, és így imádkozott: Atyám, eljött az óra. Dicsőítsd meg Fiadat” (Jn 17,1). A Getszemáni-kert éjében, legegzisztenciálisabb imájakor „arcra borulva” (Mt 26,39), „földre borulva” (Mk 14,35), „térdre borulva” (Lk 22,42) könyörgött Atyjához.

A keresztfán Jézus „felkiáltott: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit tesznek” (Lk 23,34)! – „Kilenc óra tájban hangosan felkiáltott: Éli, Éli, lamma szabaktani” (Mt 27,46). Így kezdődik a 21-ik zsoltár, a panaszkodó keresztrefeszített zsoltára. Végül „hangosan felkiáltott: Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet” (Lk 23,46).

Föltámadása után, első megjelenésekor, tanítványai körében „rájuk lehelt, és ezt mondta: Vegyétek a Szentlelket!” (Jn 20,22). Az emmauszi tanítványokkal „asztalhoz ültek, kenyeret vett kezébe, megáldotta, megtörte, és odanyújtotta nekik. Erre megnyílt a szemük, és felismerték őt” (Lk 24,30). Negyven nap múlva tanítványait „kivezette Betánia közelébe, és kezét fölemelve megáldotta őket. Áldás közben eltávozott tőlük, és fölment a mennybe” (Lk 24,51-52).

3. Alapított is liturgikus gyakorlatot

Az „egymást szolgálás” nagy jelét, *a lábmosást* (Jn 13), illetve az Újszövetség két legnagyobb szentségét, egyrészt *a keresztséget:* „Menjetek, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya, és Fiú és Szentlélek nevében” (Mt 28,19), másrészt *az eucharisztiát:* A vacsora végén „kenyeret vett kezébe, hálát adott (Mt 26,26; Mk 14,22), megáldotta, megtörte, és ezekkel a szavakkal adta nekik: Ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt cselekedjétek emlékezetemre. Ugyanígy … fogta a kelyhet, és így szólt: Ez a kehely az Újszövetség az én véremben, amelyet értetek ontok” (Lk 22,19-21).

Amint megígérte, az általa megszentelt liturgikus magatartásokban is mindennap velünk van a világ végéig (Mt 28,20).

Tudatformálás

Kritikával nem lehetséges, csak barátsággal

Amit jónak látok, szeretném másokkal is megismertetni, elfogadtatni. Ha ezt okosan teszem, ezzel formálom környezetem tudatát.

A másokra erőltetett nézet nem tudatformálás. Erőszakkal nem lehet megváltoztatni embertársaim gondolkodását.

A kommunisták erőszakosan akarták eltörölni a hitet, az egyházat. Tiltottak, bebörtönöztek, kivégeztek. Ezzel nemhogy eltörölték volna a hitet, hanem lelki ébredési mozgalmak elindítói lettek.

A sztálini Oroszországban betiltották a Bibliát, az egyházak működését. Mégis nagy ébredési mozgalom indult el, mert a nagy írók műveit (Dosztojevszkij, Tolsztoj) nem tiltották be. Az értelmiség ezeket olvasta, és nagy lélekmegújulási hullám kezdődött körükben.

Magyarországon ugyanígy történt. A kommunista hatóságok az egyház teljes megsemmisítésére törekedtek, de rövid időn belül gomba módra szaporodtak a bázisközösségek, amelyek elkötelezett, érett hitű keresztényeket neveltek, akik átmentették az egyházat a diktatúra nehéz éveiben.

De nemcsak az erőszak, a kritika sem alkalmas a tudatformálásra. Aki állandóan kritizál minket, azt nem szeretjük. Gyermekkoromból emlékszem egy rokonomra, aki csak kritizálni tudott. Soha nem szerettem meg.

A kritika kényes műfaj. Eredménye lehet:

- a bezárkózás,
- az elutasítás,
- az emberi kapcsolatok megszakítása –
- de lehet az elgondolkodtatás eszköze is.

A kíméletlen, vad kritika, ami felsőbbrendű gondolkodásmódból ered, biztosan nem formálja a megkritizált tudatát. A kritikával ellenséget lehet szerezni, de barátot nem.

Amikor kíméletlenül kritizáltuk a kommunista hatóságokkal kollaboráló (együttműködő) egyházi vezetőket – ami nagy részben jogos volt! –, kibékíthetetlen szakadék támadt a kisközösségek és a hagyományos egyház között. Két és fél évtized múlt el a kommunizmus bukása óta, de ez a szakadék ma is létezik.

Ne mondjunk kritikát? Nem erről van szó. A kritika fontos, de finom határa van, amelyet meghaladva már nem szolgálja az emberi kapcsolatok létrejöttét.

Építő kritikát azok tudnak mondani, akikben van bölcs szeretet, szelídség és megfontoltság.

Egyik állomáshelyemen sírva jött be hozzám az egyik közösségi tag. Elmondta, hogy munkahelyén nagyon ideges, feszült volt, káromkodott, csapkodott. Egy idős bácsi csak ennyit mondott neki: „Kisasszony, magának nincsen szép lelke.” Ez a szelíd, de igaz kritika változásra késztette őt.

Jézus sokszor mondott kemény kritikát azokra, akik megmerevedtek szokásaikban, vallási téziseikben. A farizeusok, írástudók taníthatatlanok, változtathatatlanok voltak, mert fundamentalista módon ragaszkodtak szokásaikhoz, megtanult, örökölt hitelveikhez.

Tanítványaival szemben egészen más módszert alkalmazott Jézus. Nemcsak tanítóként, hanem barátként is viselkedett velük, így át tudta adni azt a tudást, amit a mennyei Atyától kapott. Néha őket is korholta, de őszinte barátsággal, bölcsességgel. Így a tanítványokban a tudás növekedett, nem a szembenállás.

Amikor megismerkedtünk a Bokor bázisközösséggel, Gyurka bácsi állandóan biztatott, bátorított, lelkesített minket. Amiben nem értett egyet velünk, azt nem kritikaként mondta el, hanem érvelt, meggyőzött, a barátság, a szeretet erejével.

A teológián, kispapként az elöljáróktól gyakran kaptunk kritikát, aminek nagy része minősítés volt, és nem baráti, segítő gondolat. Velük kapcsolatban meg is maradt is tanár-diák viszony, a közösségekben pedig barátsággá érlelődtek a jézusi tanításról folytatott viták.

A közösségekben tanultuk: a bűnöst nemcsak megfeddeni kell, hanem el kell vezetni a bűnbánatra is. Mások tudatát, felfogását pedig csak a barátság, szeretet erejével lehet megváltoztatni.

A barát érti, értékeli a kritikát. A módszer megválasztása rajtunk áll. Ha meg akarjuk változtatni mások tudatát, ahhoz a kritika önmagában elégtelen. Kell hozzá a barátság, a segítő szeretet, a másik tisztelete is.

Vincze József

A TELJES IGAZSÁG FELÉ

(Jn 16,12-15)

Nem gondoltuk,
a hegyről jövet.
Fölöttünk még
ott derengett áldó keze,
a felhők búcsúztak,
nem gondoltuk,
hogy így lesz.

Nem gondoltuk,
a kis szobából kitódulva,
háztetőre gyűlve,
szélzúgásban, lángok,
áradásában,
akkor
ezernyi hang eggyé,
egy ezerré vált
rejtelmes táncban,
nem,
nem gondoltuk,
hogy így lesz.

Hogy újra kezdődik minden,
újra meg kell járnunk
a puszta csapdáit, rejtelmeit,
újra kell mártóznunk a Jordánban,
fel kell mennünk a hegyre hirdetni
a boldogságokat, jajokat,
keresni egy fiút öt kenyérrel és halakkal,
kenyeret osztani, majd abbahagyni,
kezünket betegre tenni
és menni, menni újra,
máshová,
kopogni zárt ajtókon,
leülni kunyhókban,
újra, meg újra,
nem gondoltuk.

Állni és nézni a templomperselyt,
figyelni, ki dob jól csengő aranyat,
ki egy pici fillért,
ki pózol elöl, az oltárnál,
és ki bújik el hátul,
szemét fel sem emelve,
naponta nézni, figyelni,
óvni azt, mi egyedül fontos,
újrakezdeni reggelente,
nem gondoltuk.
A hegyen sátrat nem verhetünk,
a fény csak dereng még,
az éjsötét út hátravan,
másik hegy áll a közelben,
megjárni ösvényeit,
kanyargós útjait,
újra és újból,
nem gondoltuk.

Nem sejtettük azt sem,
hogy közülünk lesznek, akik
elvétik a szót,
mondanak majd hamis igéket,
osztanak áldást igazaknak,
betegek elől zárják szívüket.

És hogy a végén,
lehet,
hogy sóhajtva keressük,
azt, Aki küldött,
az eget.

Ez lenne hát az igazság,
a teljes,
erre poroszkálunk, futunk,
bandukolunk.

Így szólt
az ígéret.

Így vezet, kit adott magából,
a távozó.

A teljes igazság ez.

Látszólag minden ugyanaz,
mégis más,
a Lélek láthatatlanul
átszövött mindent.

Molnár Béla

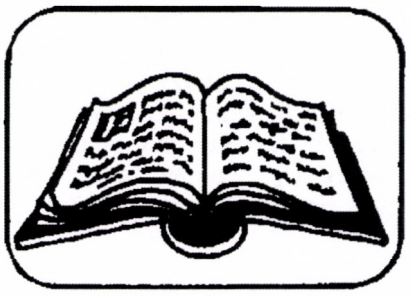

BIBLIA

A júniusi elmélkedéseket Gyűrű Ferenc (Egyed), a júliusiakat Podmaniczki Imre (Páhi) készítette.

Június 5. – Évközi 10. vasárnap – Lk 7,11-17 – Hitet ébreszteni

A naimi ifjú feltámasztásának a történetét Jézus születése után kb. 80-90 évvel jegyezte le Szent Lukács evangélista. A pogányságból megtért kereszténynek írta evangéliumát. Az a cél lebegett a szeme előtt, hogy abban, aki olvassa az őáltala leírt evangéliumot – Jézus földi működése után mintegy fél évszázaddal –, hitet ébresszen Jézus iránt.

Nemcsak a több ezer évvel ezelőtt élt embereknek, de a mai kor embereinek is szükséges a hit felébresztése. Hogyan lehet ezt a mai korban elérni? Hogyan lehetne felrázni, felszítani a huszonegyedik században élő ember hitét?

El kell mondani, tovább kell adni. Szent Pál apostol már kétezer évvel ezelőtt megállapította: a hit hallásból ered. El kell mondani, hogy miért hiszünk. Ha nem mondjuk el, nem közöljük, ha nem esik róla szó, akkor nem is hallanak róla, nem is tudnak róla, így nem is jut el a tudatukig. Apáról fiúra, fiúról az ő gyermekére, és így tovább, kell továbbadni, átadni, közölni hitünket. Hitet ébreszteni tehát úgy tudunk, ha továbbadjuk, elmondjuk hitünket, hogy hallják az emberek.

Hiteles szavakkal, hiteles mondatokkal, tanítással biztatjuk a hitre azokat, akik nem hisznek vagy akiknek meggyengült a hitük. Olyan szókészletet kell alkalmazni, olyan mondatokat, gondolatokat átadni, amelyeket megértenek a mai korban élő emberek. Menekülni kell a fellengzős, tartalmatlan frázisoktól. Hiába mondunk szép teológiai, tudományos kifejezéseket, amikor a hitet át akarjuk adni, nem sokra megyünk vele, ha nem értik meg a megszólítottak.

A Mária Rádiónak van egy olyan adása, amelyben hitükről, hitre jutásukról, megtérésükről beszélnek különféle foglalkozású emberek. Keresetlen szavakkal, egyszerűen, érthetően mondják el hitre jutásukat, beszélnek istenhitükről. Mindenkinek tanulságos lehet ez. Azoknak is, akik hívők, mert nekik erősítheti a hitüket mások példája. Azoknak is, akik kételkednek, gyengék a hitben, mert megragadhatja, megerősítheti őket mások életpéldája.

Több ezer évvel ezelőtt is szükség volt hitébresztésre. Ezt tette meg többek között Szent Lukács evangélista a naimi ifjú történetének elbeszélésével. Ma még inkább szükség van a hitébresztésre. A magunk módján és a magunk lehetőségei között mi is járuljunk hozzá kortársaink, családunk hitének ébresztéséhez!

Június 12. – Évközi 11. vasárnap – Lk 7,36-8,3 – Őszinte bűnbánat

Ebben a szentírási szakaszban egy gyönyörű, megtisztító erejű találkozásnak vagyunk a tanúi. Zokogva, átérezve hibái súlyát, szívében érezhetően átélt és megélt bánattal jön Jézushoz az asszony. Látva ezt a beismerést, ezt az átélt bánatot, Jézus megbocsát neki.

Mindennapjainkban, környezetünkben, kisebb-nagyobb közösségeinkben is nagyon fontosak ezek a mozzanatok. A hiba, a bűn beismerése, és az őszinte, szívből jövő bánat. Ezek szükségesek a mindennapi, a hétköznapi egymás mellett éléshez.

Fontosak ezek a mozzanatok, az őszinte beismerés és az őszinte bánat, a nagyobb közösségek életében is. Egy népnek, nemzetnek, országnak az életében. Ahhoz, hogy a múlt sebein, a különféle diktatúrákban elkövetett embertelenségeken, jogfosztásokon túl tudjon lépni egy társadalom, fontos lenne a bűnök őszinte beismerése.

De a kisebb közösségekben, a családokban is lényeges lenne belátni a sértéseket, a hibákat, és őszintén megbánni azokat. Ekkor áll helyre a béke, és ekkor fog uralkodni ott az őszinte szeretet.

II. János Pál pápát egyik külföldi útja alkalmával a repülőgépen kérdezték az újságírók. „Szentatya, Ön annyiszor bocsánatot kért már az egyház által elkövetett bűnökért. A diktátorok, akik annyi szenvedést, fájdalmat, halált okoztak a népüknek, hallgatnak e téren.” A Szentatya széttárta a kezeit, és azt mondta: „Úgy látszik, bocsánatot kérni csak mi tudunk.”

Ha azt gondoljuk, hogy nincs kiút, akkor gondoljunk mindig a mai evangéliumi jelenetre. De ne feledjük el, fontos a beismerés és a szívből jövő bánat!

Június 19. – Évközi 12. vasárnap – Lk 9,18-24 – Szeretni a keresztet?

A Passió című filmben van egy elgondolkodtató jelenet. Amikor viszik Jézust a vesztőhelyre, megkapja keresztjét, és ekkor feltűnő módon elkezdi simogatni, ölelgetni azt. Ezt a meglepő gesztust a rendező, Mel Gibson még azzal is kiemeli, hogy az egyik lator szájába adja a néző fejében is felötlő kérdést: „Mit ölelgeted a keresztet, hiszen erre fognak fölfeszíteni!?” És valóban jogosnak tűnik a kérdés: Lehet szeretni a keresztet? Különösen most gondolhatjuk ezt, amikor Jézus szavait hallhattuk: „Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét mindennap, és úgy kövessen.” Ha a Krisztus-követés kereszthordozást jelent, akkor milyen lelkülettel kell viselni? Szeretettel vagy panaszkodva?

Szent Josemaría Escrivá írja: „Igen, Krisztus követése valóban azt jelenti, hogy hordozni kell a keresztet… Ő maga mondta. Ennek ellenére mégsem hallom szívesen, ha olyan emberek, akik szeretik az Urat, túl sokat beszélnek a keresztről és lemondásról: mert aki szeret, az örömmel hoz áldozatot akkor is, ha nehezére esik…”

Úgy is mondhatnánk, hogy aki szeret, az nem fogja tehernek érezni az áldozatot és a kereszthordozást. Vegyük például a házasság kötelékét. Sokszor bizony lemondást és önkorlátozást jelent a házasság. De aki szereti a házastársát, a családját, az nem fogja felemlegetni, hogy mennyi terhet jelent ez neki, és milyen nehéz így neki a családban. Nem panaszkodik, mert szeret.

Mit jelent a kereszt naponkénti felvétele? Jézus arra buzdítja követőit, hogy mindennap vegyék fel keresztjüket. Persze nem valamiféle pszichikai önkínzásra, szenvelgésre kell gondolnunk. Még kevésbé arra, hogy nekünk kellene kitalálnunk valamilyen szenvedést. Itt az élet elkerülhetetlen helyzeteiről, a Jézus követéséből fakadó nehézségek vállalásáról van szó.

Az ember nem csupán attól lesz Jézus-követő, hogy ismeri az ő tanítását, hanem attól is, hogy szeretettel vállalja azokat a helyzeteket, amelyekkel az élet mindennap megterheli őt. Örök sorsunk végső soron azon fordul meg, hogy mit vállalunk mindennap. Az istenszeretetet, amely elmegy akár önmagunk megvetéséig is, vagy az önszeretetet, amely elmegy Isten megvetéséig?

Június 26. – Évközi 13. vasárnap – Lk 9,51-62 – Jézus követése

1400-ban született egy könyv, Kempis Tamás írta, a címe Imitatio Christi. Magyarra így fordították le: Krisztus követése. Azonban a szó szerinti fordítás többet fejez ki. Imitáció, imitál, mi is ismerjük ezt a szót, azt jelenti, hogy utánoz. Tehát „Krisztus utánzása” a címe ennek a könyvnek, ha szóról szóra akarjuk lefordítani. A könyv célja, hogy rábírja az olvasót: úgy alakítsa, formálja a lelkét, hogy aztán imitálni, utánozni, követni tudja Jézust.

Mi nem a középkorban, hanem most, a 21. században élünk, nekünk itt kell követnünk Jézust. Jézus a mai evangéliumban a három, őt követni akaró személy esetével a XXI. századi embernek is elmagyarázza, mit jelent őt követni, mit jelent az ő életét utánozni, imitálni.

Az első esetben Jézus azt tanítja meg nekünk, hogy aki őt követi, annak a sorsa hasonló lesz az övéhez. Egy magabiztos személy lép oda Jézushoz. „Követlek, bárhová mégy.” Rendben, de van úgy, hogy nincs hol aludnom – mondja Jézus –, ez a sors neked is kijuthat. Jézust nagyon sokan kigúnyolták, áskálódtak ellene új tanítása miatt. De ugyanakkor éppen emiatt sokan megszerették, kedvelték őt. Ez a helyzet ma is a Jézust utánozni akaró emberrel. Osztozik Jézus sorsában. Ez az első dolog, amit Jézus a lelkünkre köt, ha őt követni akarjuk.

A második esettel azt tanítja meg nekünk, ma élőknek, hogy ne húzzuk az időt, ha követni akarjuk őt. Hallottuk, hogy akit megszólított Jézus, még haza akart menni, csak azután Jézussal tartani. Mennyien húzzák, halasztják az időt Jézus utánzásában, követésében. Majd idős koromban. Most nem érek rá. Nincs időm. Majd ráérek imádkozni nyugdíjas koromban. Nem biztos, hogy lesz idős kor.

A harmadik esetben azt tanítja meg nekünk Jézus, hogy előre kell nézni, rá kell koncentrálni, amikor őt akarjuk követni. Azt az értékrendet, azt a tanítást kell követnünk, amelyet ő kínál fel nekünk. Tehát ne azokat kövessük, akik behízelgő és szellemileg könnyen emészthető módon szólnak az emberekhez, igyekeznek őket manipulálni, és könnyed, laza, semmire sem kötelező, semmiért felelősséget nem vállaló, szórakozásközpontú életvitelre biztatják őket. Harmadsorban tehát csak Jézusra kell tekintenünk, hogy őt tudjuk követni: csak előre kell néznünk, nem pedig visszafelé és más irányokba.

Érdemes a három személy valamelyikének helyébe képzelni magunkat. Készek vagyunk-e határozottan indulni Jézus nyomában? Készen állunk-e, hogy azonnal, késlekedés nélkül kövessük őt?

Jézus érthető módon világosít fel követésének mikéntjéről, amely egy mondatban így hangzik: Vállalva a közösséget Jézussal, vállalva az ő sorsát is, nem késlekedve, nem visszafelé tekingetve kell Jézust követnünk és utánoznunk.

Július 3. – Évközi 14. vasárnap – Nem várni, hanem menni!

Olv.: Iz 66,10-14c – Lecke: Gal 6,14-18 – Ev.: Lk 10,1-12.17-20

Az Isten – Anya. Ezt nem feminista meggondolásból mondom, hanem azért, mert Istenben az apai, elkötelezett és biztonságot adó szeretet éppúgy él, mint a becézgető anyai szeretet. Jeruzsálem az ószövetségi Egyház (kahal), mi pedig anyaszentegyháznak hívjuk. Kincseiből gazdagodunk, szeretetének melegében élünk, minden javával táplálkozunk. Ami az Egyházban szeretet és jó, tápláló és éltető, az Istentől, az Atyától/Anyától való.

Pál jegyei: Nem a kőkés vágta seb (bár neki az sem hiányzott), hanem a Krisztus szeretetétől megsebzett szíve, amely nem engedte nyugodni, hanem mindent egy lapra téve futotta a pályát az Isten Országáért. Közben sok látható sebet is kapott. Aki belebolondul Jézusba, számítson rá, hogy sok sebet kap. Inkább keresztút lesz az élete, mint turistaút!

A világ tele van papokkal. Azt gondolom, az Úr nem a tanítványok létszámáról, hanem hatékonyságukról beszél. Az Úr napját kell megülni, a többi nap a „Menjetek!” jegyében kell hogy teljék. Ami igazán hatástalanná tesz bennünket: azt várjuk, hogy az emberek ránk törik az ajtót, hogy beszéljünk már Jézusról, hirdessük nekik az Evangéliumot. Hát nem törik ránk. Felénk se néznek – vagy még inkább elkerülnek minket. Az otthonülő keresztény nem tanítvány, vagy engedetlen tanítvány. Nem megsebzett szívű tanítvány. Ferenc pápa mondja, hogy a papoknak nyájszaguk legyen. Akkor a kereszténynek emberszagúaknak kell lenniük. A kifelé nem sugárzó, zárt közösség börtönben ül. A saját börtönében, nem pedig befogadni kész akolban.

Az eszköztelenség az Evangélium hirdetésében nem az igénytelenség jele, hanem a színházi kellékek elutasítása. A sokszorosan becsomagolt Evangélium nem ismerhető fel, a szertelen sok kellék elvonja az emberek figyelmét, eltakarja Jézus arcát, elfogja a Szentlélek leheletét. Egyetlen eszköz a Jézusnak adott életünk, amelynek illata van. Azt már kezdik szimatolni azok is, akik eddig más illatokhoz szoktak. Ez teremt békességet a lelkekben, ez gyógyítja a tépett életű embereket. Testvéreinket, akikért mindent meg kellene tennünk.

Július 10. – Évközi 15. vasárnap – Gyakorlatra váltott szeretet

Olv.: MTörv 30,10-14 – Lecke: Kol 1,15-20 – Ev.: Lk 10,25-37

Jézus a templomban tanít, amikor az írástudók és a farizeusok egy házasságtörésen ért asszony visznek eléje.

Próbálom elképzelni a szituációt: egy tiltott (talán bűntudattal terhes) szerelmi együttlétet megzavarnak, kicibálják az asszonyt az ágyból, és talán hiányos öltözetében a templomba viszik Jézus és a tömeg elé. Miért teszik ezt az írástudók? Nem ismerik a törvényt? Nincs szükség

Jézus véleményére, a törvény egyértelmű: halálra kell kövezni. Nem őszinte a kérdésük, inkább provokáció Jézus felé. A nő csak eszköz számukra. Micsoda megaláztatást élhetett át közben a szerencsétlen nő! Talán már kívánta is a halált, csak hogy megszabaduljon ebből a kínos helyzetből. A templom, az ott jelenlévők még tovább növelhették szégyenét.

A provokáló kérdés után Jézus szótlan marad. Mit mondhatott volna? Beszéljen a farizeusoknak Isten megbocsátó szeretetéről? Vagy a parázna nőnek a házasság szentségéről? Egyik fél sem volt befogadóképes – feleslegesek lettek volna a szavak.

Örök talány marad, hogy mit írhatott vajon Jézus a földre, a porba. Talán a törvény szavait (amelyek nem kívánták meg a kövezéshez az ő beleegyezését, de megkívánták a bűnös megbüntetését), amelyek szembesítették a törvény szigorú őreit azzal, hogy ebben az esetben nem tartották be a törvényt? Talán a farizeusok bűneit kezdte felsorolni? Talán csak rajzolgatott, jelezve azt, hogy nem hajlandó a csapdájukba belemenni? Nem mondja ki a kedvükért sem azt, hogy az asszony bűnös, meg kell büntetni, sem azt, hogy senkit nem szabad megkövezni.

Akármit is írt a porba, irritálta vele a farizeusokat, akit sürgették a válaszát. Ekkor hangzik el az azóta szállóigévé vált mondat: „Aki bűntelen közületek, az vessen rá először követ!” A törvény igazságával szemben elhangzik az Isteni Igazság. Nem a bűnös ember feladata büntetni, ítélkezni egy másik bűnös felett!

Még a farizeusoktól is tanulhatunk: akár a jézusi határozottság, akár a földre írtak hatására, de belátták bűnösségüket, és eloldalogtak. Csak az maradt ott, aki valóban bűn nélkül való: Jézus.

Jézustól is tanulhatunk: amikor egyedül marad a szerencsétlen asszonnyal, nem tart neki erkölcsi prédikációt, nem marasztalja el bűnös tettéért. Nem fokozza a helyzet kínosságát, mert tudja, hogy aki ezt a traumát itt átélte, az nem tesz többet ilyet. Bízik abban, hogy megszületett benne a bűnbánat, és az átéltek életre szóló nyomot hagytak benne. Elegendő, ha csendesen és tapintatosan ennyit mond: „Én sem ítéllek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!”

Aki bűnös, annak nincs joga ítélni, követ dobni. Aki nem bűnös, az viszont nem ítél, nem dob követ.

Krisztus új esélyt adott a farizeusoknak és a bűnös asszonynak az életre, a bűn nélkül való életre. Számunkra is ezt adja Jézus: a változás, a megtérés, az új esély lehetőségét. Éljünk vele, és adjuk tovább! Nekünk is ez a feladatunk: a bűnös megalázása helyett a bűnös felemelése, elítélése helyett a bizalom megszavazása. A szeretet kockázata a törvény igazsága helyett. Adjon nekünk ehhez erőt az ünnepre való készülés lelkülete, és a feltámadt Krisztussal való találkozás élménye!

Július 17. – Évközi 16. vasárnap – A jobbik rész a szolgálat

Olv.: Ter 18,1-10a – Lecke: Kol 1,21-28 – Ev.: Lk 10,38-42

Hej, ha Ábrahám ismerte volna az Isten szentháromságos életét! Meg azt, hogy Isten mennyire közel van. Találkozhatunk Vele, sőt benne élünk. Annyira közeli, hogy meg lehet ebédeltetni. Abból, amit Tőle kaptunk. Isten pedig jóízűen elfogyasztja. Uram, ha kegyelmet találtam színed előtt, ne kerüld el szolgádat!

Milyen tapasztalatai voltak Pálnak? Talán ilyenek: amikor nagyon gyötörte a Sátán, és sok akadályt gördített az útjába, mindig nagy volt a fogás. Sokan lettek hívőkké. Megverik és börtönbe zárják társaival együtt Filippiben, és a börtönőr megtér egész családjával együtt. A nagy fogás nagy erőfeszítést kíván. A misztikus életű Páter Pióról mondják, hogy amikor kegyetlenül gyötrődött és sebei véreztek, mindig tudta, hogy valami nagyon megátalkodott bűnös akad horogra. A szenvedés és az Istenhez édesedés közt van valami kapcsolat. A rigó rágta cseresznye mindig édesebb, mint az ép.

Régebben a tevékeny és a szemlélődő életet próbálták szembeállítani Mária és Márta evangéliumi történetében. Jó az Úr lábánál ülni. Nemcsak Máriának, hanem Jézusnak is. Jézus szomjazza jelenlétünket, vágyódik szeretetünkre, hűségünkre. Nemcsak az szolgál, aki serénykedik, hogy asztalt teríthes-

sen, mint Márta, hanem az is szolgál, talán még magasabb szinten, aki odaáll, odaül a mellé, aki magányos. Jézus nem akarja, hogy magára hagyjuk. „Maradjatok velem együtt ébren!” Lehet, hogy a beteget nem tudod megetetni, de ha mellette ülsz, szolgálsz. Ha bekopogsz a magányoshoz, szolgálsz. Lehet, hogy ez az első? Bizonyára, hiszen az Úr a „jobbik rész”-nek nevezi. Jobban áhítja az emberek ragaszkodó szeretetét, mint az asztalukat. „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki küldött engem!”

Azért Márta is kitesz magáért: „egy Márta nevű asszony a házába fogadta”. A vándoréletet élő Jézus és tanítványai hajlékra, szolgálni kész szívre találtak. Néha a fülön keresztül, gyakrabban a szájon keresztül találkozunk az igazsággal. A szolgáló szeretet hamarább éri el az ember szívét, mint a fülbe jutó tanítás. Ha valakit befogadunk, vendégül látunk, szolgálunk neki, könnyebben hozzuk össze az Úrral, mint sok fennkölt prédikációval. Mert a szeretet a legegyszerűbb út: egyenes út, s a legrövidebb Isten és ember között.

Július 24. – Évközi 17. vasárnap – Isten készséges barátunk!

Olv.: Ter 18,20-32 – Lecke: Kol 2,12-14 – Ev.: Lk 11,1-13

Lehet Istennel alkudozni? Nem gondolnám! Hát akkor Ábrahám? Isten nem a játékba megy bele, hanem hagyja, hogy Ábrahám irgalmas legyen. Sőt, el is várja tőle. Istennek kedves Ábrahám alkuja, mert nem magáért könyörög, nem is csupán unokaöccse, Lót érdekében alkuszik, hanem megesik a szíve a bűnös város minden lakóján. Isten ezt a résztvevő szeretetet várja mindig. Tőlünk is. Sokat ér az igaz ember buzgó könyörgése! Ilyen lehet a szentek közbenjárása?

Előbb temetkezni kell, hogy feltámadhassunk. Éppen ez a bökkenő: megkereszteltek, de aminek belőlünk meg kellene halnia, ahhoz ragaszkodunk. Talán a lezser világ életformáját sem tettük koporsóba, ugyanúgy nem temettük el önzésünket, testiességünket, ami szárnyalásunkat teszi tönkre. Szóval, lomtalanítanunk kell. Amit kidobsz, tudod, hogy ócskaság, helyet foglal, nehezít és gátol. De mennyi ilyen kacatunk van! Bűneink megbocsátása azt is jelenti, hogy Jézus kitakarít nálunk. Lomtalanít. Csak vissza ne kukázzuk!

Már az is olyan megindító, hogy egyszerűen, szinte vakmerően Atyának hívjuk az Istent. Mennyi színes érzelmi kincs van csak ebben az egy szóban: Atyánk! Akár fiú, akár leánygyerek, mind az apjával dicsekszik: Az én apukám! Sőt, ha az apuka kissé gyarló, inkább dicséretes dolgokat füllent róla, hiszen szeretné, ha büszkélkedhetne az apjával. Olyan apásak vagyunk. Szeretnénk mennyei Atyánk nyakában lovagolni, szeretnénk mellette ülni a kocsiban. Dicsekedni mindenképp tudunk vele. Meg hát a mi Mennyei Atyánk olyan, akitől ugyan jöttünk, de nem megy el tőlünk, mint földi apáink, akiket el kell temetnünk, hanem mi megyünk Hozzá. Aki a mennyben vagy!

Mennyivel inkább… Jézus szereti a negatív példákat, hogy ezáltal még jobban kidomborítsa Isten pozitív valóságát. Lásd a hűtlen intézőt, most a kelletlen barátot. Isten készséges barát. Nem könyörögtet addig, míg elmegy a kedvünk, hogy kérjünk tőle, hanem megadja mindazt, amire szükségünk van. Amire igazán szükségünk van. Azért sok mindent visszapakoltat velünk a vásárlókosárból a polcra, mert a javunkat akarja. Ártalmas dolgainkat nem adja, mi szerezzük be magunknak. Nyújtja a kezét, kitartóan és szelíden: Add ide, kérlek! Mi pedig makacsul ragaszkodunk elfuserált dolgainkhoz. Míg ki nem esnek a kezünkből. Megtömjük életünket semmit érő kacatokkal, s mivel végesek vagyunk, már nem fér oda, amit Atyánk szeretne adni. Pedig ő kenyeret, halat, tojást akar adni. Meg Szentlelkét kínálja életünk teljessé tételéhez. Csak hát azok a fránya kacatok! Kérjük Mennyei Atyánkat, s csak olyant kérjünk tőle, amit ő maga is ajándékozni akar nekünk.

Július 31. – Évközi 18. vasárnap – Isten mérlegén mérni dolgainkat!

Olv.: Préd 1,2.; 2,21-23 – Lecke: Kol 3,1-5.9-11 – Ev.: Lk 12,13-21

Kedves Prédikátor! Mit is kell akkor csinálnunk? Ha úgyis hiábavaló minden erőlködésünk, törekvésünk, üljünk le kényelmesen, és malmozzunk! Komolyan így gondoltad? Gondolom, a gazdagság után törtető emberről beszélsz. Akkor már helyén van a dolog! Azt is megmondhattad volna, hogy a szorgalmas és sokra jutó élet eredményeit oda lehetne adni másoknak, vagy magasabb rendű célokhoz lehet rendelni, mások javát szolgálni általa. Tudod, nekünk volt Széchenyi Istvánunk is, meg Batthyány Strattmann Lászlónk is. És semmi hiábavalót nem találtunk bennük. De köszönjük, hogy felhívtad a figyelmünket a l'art pour l'art gazdagodás értéktelen és hiábavaló voltára!

Mindennek annyi az értéke, amennyit Isten mérlegén nyom. Földi életünknek, életünk eseményeinek megvan a természetfölötti vetülete. Aminek bennünk nincs meg a természetfölötti értéke, az valóban értéktelen. Bűneinknek nincs természetfeletti vetülete. Önző tetteinket nem tudjuk Isten mérlegén mérni. Azért kéri az apostol, hogy ezektől szabaduljunk meg. A természetfölötti élet az értéktelen dolgoktól megszabadult élet. A mennyországban azzal a pénzzel lehet fizetnünk, amit itt másoknak adtunk.

Lehet gazdagodni. Istenben gazdagodni. Egyre inkább Isten akarata szerint alakulni. Akinek hite van, ha koldus is, a világ leggazdagabbjai közt tarthatjuk számon. Aki nem Isten szerint él, lehet, hogy gazdag, de nagyon szegény gazdag. Lehet talán Isten kedve szerint gazdagodni. Úgy gazdagodni, hogy másoknak kenyér legyen belőle. Akik rengeteg ember sorsát vállalták magukra, megtapasztalták, hogy kéretlenül is áradt hozzájuk az adomány. De nem azért, hogy újabb bankszámlát nyissanak, hanem hogy vastagabb csövön áradjon a segítség mások felé, és minél többeket érjen el. Az Isten Városa jelszava ez volt: Mindent azonnal szétosztani! És micsoda gazdag lelkű emberek voltak ezek! Bölcsek, nem esztelenek. A rajtuk átáramló isteni ajándék állandóan boldoggá tette őket, s azokat is, akik általuk részesültek Isten ajándékaiban. Éltettek másokat, s maguk is ezáltal éltek. Lelküket nem számon kérni, hanem megdicsérni lehetett: „Jól van, derék és hűséges szolgám!” Jól sáfárkodtál a rád bízott javakkal! Jó lenne ilyen gazdagokká lennünk! Nosza!

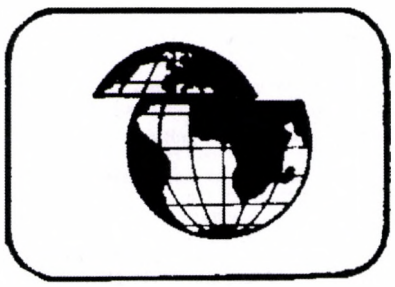

Félelem a klímavédelemtől

A TUDÁS ÉS A CSELEKVÉS KÖZÖTTI ELLENTMONDÁS sehol sem mutatkozik meg olyan határozottan, mint a klímaválságban. A Világklímatanács aktuális jelentése világossá teszi ezt. 57 ország 235 szerzője részletesen megmutatja, mekkora fenyegetést jelent a Föld felmelegedése az emberiség nagy része számára. De bemutatják azokat a stratégiákat is, amelyekkel meg lehet óvni bolygónkat a klímaváltozás legrosszabb következményeitől. E tudás tettekre váltása az emberiség feladata. Különösen nagy az a kihívás, amely előtt a nyugati demokráciák állnak.

Jóllehet az olyan „küszöbországok”, mint Kína, India vagy Brazília fergeteges gyorsasággal hozzák be „lemaradásukat” az üvegházgázok kibocsátása terén, a sikeres klímavédelem még mindig a gazdag ipari országoktól függ: ők fejlesztették tökélyre azt a tőke által mozgatott ipari rendszert, amely eleve okozta a klímaváltozást. És nemcsak erről van szó: Ennek az ipari rendszernek az állandó növekedése régóta a nyugati demokráciák életelixírjévé vált.

A legtöbb polgár, a vállalkozók és a politika is ugyanazt a logikát követi: Ha mindenki többet vásárol, többet dolgozik, többet termel, akkor minden jó lesz: a polgárok növelik anyagi jólétüket, a vállalkozók jól keresnek, az állam örül a pezsgő adóforrásoknak, és táplálni tudja a szociális ellátórendszereket. Minden vállalkozást és minden politikai intézkedést azon mérnek le, hogy sietteti-e a fogyasztás és az ipar gépezetét, vagy pedig homokot szór a gépezetbe. Olcsó fosszilis energia, értékes nyersanyagok, alacsony költségű termelés és a lehető legszabadabb kereskedelem: ezek az alkotóelemei ennek a rendszernek. Ezek határozzák meg a viselkedést: Aki nem fogyaszt úgy, mint a szomszédai és munkatársai, az hamar kívülállóvá válik. Aki hatalmi pozícióba akar kerülni, annak meg kell szívlelnie egy tanácsot: Semmiképp se szórj homokot a gépezetbe! És minden fölött ott lebeg a félelem a szegénységtől és a munkanélküliségtől.

Sajnos pontosan ez az „Egyre többet!” melegíti föl feltartóztathatatlanul a Földet. Ezért a polgároknak, a vállalkozóknak vagy a politikusoknak szakítaniuk kellene ezzel a logikával, föltéve, hogy komolyan gondolják a klímavédelmet. De nem teszik meg, mivel polgárként félnek a csökkenő jóléttől, vállalkozóként a csökkenő versenyképességtől, politikusként pedig attól, hogy legközelebb nem választják újra őket. Végső soron mindenki folytatja ugyanazt, amit eddig csinált, noha mindenki tudja, hogy ez így nem mehet tovább.

MARAD-E MÉG REMÉNY? Ha igen, akkor a polgárok, vállalkozók és politikusok ama kritikus kisebbsége okán, amely már ma is megpróbál a klímát védelmezőbben élni és cselekedni: ők azok, akik kevesebbet és tudatosabban fogyasztanak, akik fenntartható módon termelnek, pénzüket etikusan fektetik be, és politikusokként rugdalóznak a pusztító növekedési gazdaság ösztökéje ellen.

Mindenesetre ezek még kevesen vannak. Egy demokráciában azonban többségre van szükség a változásokhoz. Ez a többség azonban csak akkor fogja megváltoztatni a gondolkodását, ha a klímavédelem mindenki számára nyereségnek mutatkozik: Ha a kritikus felhasználók nem tudálékosokként lépnek föl, hanem boldog nyertesekként. Ha a fenntartható vállalkozások humánusabb, kevesebb stresszel járó munkafeltételeket kínálnak. Ha a politika jobb feltételeket teremt a fenntartható gazdálkodáshoz és élethez: több vasutat, buszjáratot és kerékpárutat, fosszilis- és atomenergia helyett megújítható energiahordozókat, környezetbarátabb városokat és falvakat. Ha az emberek hasznot húznak majd a klímavédelemből, akkor fog megszűnni tőle való félelmük.

Sokan erősen kétlik, hogy még időben sikerülhetnek efféle változások. A kétség jogos. Másfelől a németországi energiafordulat azt mutatja, hogy egy demokráciában lehetségesek a változások. Egy polgári mozgalom évtizedeken át demonstrált az atomenergia ellen, de alternatívákat is kifejlesztett és hirdetett. Semmivé foszlott az emberek félelme a világosság kialvásától. A fukusimai katasztrófa végül irányváltásra ösztönözte a konzervatív kormányt is. Egy egész ország számára hirtelen más dolgok váltak elsődlegessé. És ha az irányváltás jelenleg vesztegel is, mégis jele annak a reménynek, hogy megy a dolog. Igazán szép az lenne, ha a demokráciának nem lenne szüksége minden változáshoz újabb katasztrófára.

Wolfgang Kessler

Forrás: Publik-Forum,2014/8

TARTALOM

Tanulmány

Bóta Tibor: A döntései révén szabaddá váló ember 2-5
Végh András: A szabad akarat és a hiányzó információ..... 6-8
Helmut Jaschke: Teológia és agykutatás..... 8-10
Lukas Niederberger: Igen vagy nem.....13-15

Interjú

Gerald Hüther: Mámorító pillanatok 10-12
Harald Welzer: Szabadságunkat fenyegeti a Google.....18-19

Gyerekeknek Moha-mese

Jó kistörpe, rossz kistörpe 16-17

Meditáció

Klikk S.: Igen tisztelt Jókedélyű Úr!.....12
Jörg Heimbach: A tökéletes gép a mérce 19-20
Nora Steen: A Facebook-jelenség.....20-21
Vincze József: Tudatformálás 25
Molnár Béla: A teljes igazság felé 26

Megemlékezés

Mustó Péter: Levél Bulányi Györgynek.....22-23
Havasy Gyula: Jézus liturgikus magatartása 24-25

Elmélkedések

Vasárnapi szentírási elmélkedések 27-30

Környezetvédelem

Wolfgang Kessler: Félelem a klímavédelemtől.....31

Korlátozott számban ismét kapható:

Karl Herbst

A valódi Jézus

Ára: 1.500,- Ft (+ postaköltség)
Megrendelhető: gromonandras@gmail.com,
vagy: 06-26/334 155

Móra Magda

Fehér katáng

A kék katángok erdejében
fehéren állt, s magában,
különcként élt a tarka réten
sok társa víg sorában.

A többi kék restellte is, hogy
korcs családtag áll közöttük,
bár közös volt a dajka-rét is,
s egy ég fénylett fölöttük.

A méhek, lepkék nem keresték,
mert nem nyílt dús virága,
megnevették a szomszéd füvek,
mert nem volt barátja, társa.

De én egy reggel rátaláltam,
és megbűvölten néztem,
majd gyorsan két kezembe zártam,
s egész szívvel becéztem.

Mert csupa kék közt nem kis próba
fehérnek megmaradni,
és árvaságunk súlyát hordva
a sorsunkat elfogadni.

És napról-napra hittel élni,
s nem hullani a porba,
de gazdag reményekkel nézni
a távol csillagokba.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVII/3. (157.) szám

Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula

Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta

A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.

Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre

Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com

A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.

Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families”, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok”)
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok” név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2016-ra (postaköltséggel):
Belföldre: **2900,– Ft**
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVII. évf. 4. szám

2016. augusztus

275,– Ft

A spiritualitásról

Fulbert Steffensky öninterjúja

Békés együttélés és misztika

Eckhart mester időszerűsége

Humorizált-e Jézus?

Ész és szív összhangja

Interjú Lorenz Martival

Moha mese

Madeleine Delbrêl életpéldája

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Harmadik világ

Sárdy Péter

Mi a spiritualitás?

Ki vagy te, ember? Csak a sok ezer biológiai faj egyik képviselője? A vak evolúció ruházott föl agyaddal, amely e bolygó urává tesz téged? Csupán biológiai programozottság következtében kell követned az „Egyre magasabbra, egyre gyorsabban, egy többet!” iránti vágyadat, amíg a „Föld űrhajó” korlátozottsága véget vet nem csupán értelmetlen vágyakozásodnak, hanem fajodnak is? Vagy életednek van értelme a puszta működésen túlmenően is?

Ha foglalkoztatnak téged ezek a kérdések, akkor már kezedben van a válasz, mert ezáltal azt éled át, hogy szellemed több, mint a biológiai létezéssel való megküzdés terméke és eszköze. Csak ezek a kérdések tettek téged egyáltalán emberré, azzá az élőlénnyé, amely nem csupán a Honnan? és a Hová? kérdését teszi fel, hanem az élet értelmének kérdését is, és ezzel már igent mond erre az értelemre. Ráléptél a spiritualitás útjára.

A „spiritualitás” ma divatos szó, amelyet ötven évvel ezelőtt még alig használtak. Sokan beszélnek spiritualitásról, de egyáltalán nem könnyű megmondani, mit jelent ez a szó. Remélhetjük-e, hogy egy ilyen „modern” témáról éppen Jézustól hallunk döntő eligazítást? Lepődjünk meg! Az ember egyik legfontosabb feladatának kérdésére Mózes 5. könyvéből vett idézettel válaszolt: *„Halld, Izrael, az Úr, a mi Istenünk, az egyetlen Úr! Szeresd hát az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből,* minden gondolatoddal *és minden erőddel”* (Mk 12,30; 5Móz 6,4-5)!

Ha összevetjük ezt az idézetet Mózes eredeti szövegével, akkor kiderül, hogy Jézus valami újat toldott be a zsidó vallás ezen alaptörvényébe, mégpedig azt, hogy *„minden gondolatoddal”*! Minek ez a kiegészítés, ha már a szív, a lélek és az erő említéséből is mindenki számára világosnak kellene lennie, hogy ez a felhívás az Istennek való totális odaadottságot követeli meg?

Nekem úgy tűnik, hogy Jézus itt épp azt toldotta be, amit mi spiritualitásnak nevezünk, s ami korunk számára sürgetően szükséges is. A tudatosság szempontját hangsúlyozta, amire a „gondolkodás” kifejezetten utal! Ha az ember képes ezzel a „teljes gondolkodással” szeretni, akkor itt semmi esetre sem arról az értelemről van szó, amely hideg számítással érvényre juttatja saját érdekét, hanem sokkal inkább olyan *párbeszédes folyamatról*, amelyben az ember tudatosan egy nagyobb összefüggés részének, illetve partnernek éli meg magát: Az őt körülvevő valóság mélyebb érzékelése révén úgy érzi, hogy valami Nagyobb Valóság szólította meg őt, amire azután – ezzel a Valósággal szembesülve – az életéért vállalt felelősséggel válaszol. Ez a „megszólítás” és a rá adott emberi felelet persze (helytől, kortól, kultúrától stb. függően) nagyon különböző lehet.

Ezzel tulajdonképpen már elmondtuk a spiritualitás lényegét. Az említett párbeszédes szerkezet kézenfekvővé teszi, hogy az ember nem „csinálja”, hanem inkább „megéli” spiritualitását. Ezzel azt akarom sejtetni, hogy a spiritualitás megfelel az ember szükségleteinek, és az ember természeténél fogva föl van készítve arra, hogy ilyen módon értelmet adjon létének. Csak ez a belső tapasztalat teszi őt emberré, mivel ez tudatosítja benne, hogy élete több, mint biológiai folyamatok sorozata.

Ha azt kívánják tőlem, hogy pontosan határozzam meg a spiritualitást, akkor csak körülírásokkal válaszolhatok: A spiritualitás nyitottság olyan összefüggések megtapasztalására, amelyeket különben könnyen figyelmen kívül hagynánk „a létért vívott” mindennapos küzdelemben. A spiritualitás „a mélységből táplálkozó élet”, amely nem merül ki rövid távú vágyak követésében, hanem teret ad a „teljesség” iránti vágyakozásunknak is. Ennélfogva a spiritualitás értelmet ad az életnek, és egységet teremt az ember ezernyi szükségszerű gondolatában és cselekvésében, amelyek különben jelentéktelenségbe süllyednének. A spiritualitás pozitív lehetőség arra, hogy megbirkózzunk végességünkkel – azáltal, hogy egy olyan, nálunk nagyobb valóság összefüggésében látjuk magunkat, amely jelentőséget kölcsönöz életünknek. Az így felfogott spiritualitás a vallásosság korszerű formája, amely sokkal átfogóbb lehet, mint amit korábban „jámborságnak” neveztünk.

A spiritualitás nem az értelem dolga, amit értekezésekkel tovább lehetne adni. A spiritualitás olyan kapcsolat, amelyet fogalmakkal nem lehet leírni, legfeljebb csak sejtetni lehet. A spiritualitást közvetlenül kell megtapasztalni, ezért a hozzá vezető út saját keresésünkön és gyakorlásunkon halad keresztül, vagyis abban áll, hogy meditálva „begyakoroljuk magunkat” azokba az összefüggésekbe, amelyek a gyakorlást végző számára is csak fokozatosan tárulhatnak föl. A spiritualitásnak az a célja, hogy szolgálja az életet. Az életet azonban nem az szolgálja, amit bizonyítani lehet, hanem épp fordítva: ami elősegíti az életet, az ezáltal „beigazolódik”. – Másfelől azonban értelmünk arra irányul, hogy folytonosan okokat keressen, ami végül a „végső ok” kérdéséhez, és ezzel a vallási vagy filozófiai világmagyarázatokhoz vezet. Ez a keresés annak ellenére sem nyugszik meg bennünk, hogy a filozófusok adósok maradnak általánosan elismert válaszokkal. Némelyek az állítják, hogy a világ magyarázatára irányuló szükségletünk csupán az evolúció véletlen és jelentéktelen terméke. Mégis éppen ez a szükséglet az ember egyik lényeges vonása.

Ha a végső összefüggések vagy éppen az élet és a világegyetem értelmét keressük, akkor ez nem véletlenül történik, hanem valamilyen életszükséglet áll mögötte: Gondolkodásunknak biztonságra van szüksége. Az élet számtalan fenyegetettsége közepette szeretnénk ragaszkodni ahhoz, hogy lé-

tezni jó, hogy – személyesen mi magunk is – nem véletlenül létezünk, hogy van „otthonunk”. A filozófia – amíg a kétkedő kérdezés művészetének tartja magát – nem alkalmas arra, hogy megadja nekünk ezt az otthont: előbb át kell lépnie a spiritualitás határát, hogy segítségünkre lehessen. A már bízó ember végül is nem tud bizonyítható választ adni a kétkedő embernek – de erre nem is köteles annak érdekében, hogy ő maga „hinni” tudjon, azaz rá tudjon hagyatkozni az „otthonára”. Válaszában végső soron belső meggyőződésére fog hivatkozni – amelyet azonban igazol az, hogy ez a meggyőződés szilárdan megállja helyét az élet forgandósága közepette.

A spiritualitás nem bizonyítékokon, hanem belső tapasztalaton alapul. Az ehhez a tapasztalathoz vezető út nem más, mint valaminek a tudatosodása, ami a legtöbb ember számára különben is világos, csak még nem gondolta át igazán. A tudatosulás kulcskérdése nagyjából így hangozhatna: *„Van-e értelme számomra a szeretetnek?”*, vagy így: *„Van-e jelentősége számomra a jónak és a rossznak?”*

Jóllehet az ilyen kérdések számunkra nagyon is fontosak, ezek a racionális bizonyítás számára megközelíthetetlenek. Hogy választ találjunk rájuk, előbb ki kell lépnünk én-központúságunkból, amelynek következtében esendőnek, végesnek és végső soron értelmetlennek éljük meg saját életünket. Ettől az értelmetlenségérzéstől a legnagyobb akarati erőfeszítéssel sem tudunk megszabadulni, mert éppen ez az erőfeszítés tart minket az „én” fogságában. Csak egy átfogóbb élet megérzése (vagyis a szeretet!) képes kivezetni minket az „én” bűvköréből. Az „én”-nel együtt aztán magunk mögött hagyjuk a bennünk élő kétkedőt is, aki cinikus „Na és?” kérdésével vonakodik rálépni a haza vezető útra. – Aki azután elég mélyen „beleereszkedik” a szeretetre és a jóra irányuló kérdésekbe, az boldogan megtapasztalhatja „az élet értelmét”, úgyhogy egészen új szemmel látja majd az életet.

Helyzetünket a Lukács-evangélium egyik kis epizódja írja le (Lk 10,38-42), az, amelyben két nővér befogadja házába Jézust, a vándortanítót. Az egyiket, Mártát teljesen leköti a vendégek ellátásának feladata, miközben a másik, Mária egyszerűen leül, hogy semmit se szalasszon el Jézus tanításából. Jézus állásfoglalása egyértelmű: *„Márta, Márta! Te sok mindenért aggódsz és fáradozol! De csak egy a szükséges. Mária a jobbik részt választotta!”* – a figyelmes meghallgatást, saját spiritualitásának keresését. Ez egyszerűen abban áll, hogy mindent valami nagyobbnak az összefüggésében lássunk – és ezt a felfoghatatlanul nagyobbat („Istent”) *„egész gondolkodásunkkal”* szeressük.

Ennek a spiritualitásnak a konkrét megvalósulása azonban egyénileg nagyon különböző lehet, mivel a valóságos életet értelmezi, és mindenkinek az egyéni gondolkodásában valósul meg. Egyedül maga a konkrét ember mondhatja el, mi ragadta meg őt, mi ad értelmet az életének, és mit szeretne kincsként továbbadni a többieknek. Ebben az értelemben még Jézus istentapasztalata is „szubjektív” volt, ahogyan azok az emberek is, akik valami hasonlót tapasztalnak meg, „csupán” szubjektív benyomásokról számolhatnak be. Életünk értelmének kérdésében azonban a „szubjektív” szó – meggyőződésem szerint – nem valamiféle korlátozást jelöl, hanem az effajta tapasztalatok feltétlen érvényességét fejezi ki. Aki vállalja a spirituális út fáradalmait, az remélheti, hogy az út végén valami „végérvényes” tapasztalatban lesz része, még akkor is, ha azt ismét csak „szubjektív” módon képes közölni másokkal.

A spiritualitás burkolt önzés?

Fulbert Steffensky öninterjúja

Talán egy mogorva öregember csömöre ez: A „spiritualitás” szó egy idő óta ellenszenvet vált ki belőlem, hallani sem bírom. Olykor megkérdezem magamtól, miért van ez így, és aztán így vitázom magammal:

Tulajdonképpen miért húzod el mindig a szádat, ha a „spiritualitás” szót hallod?

Mivel ez olyan szó, amelyről nem tudom, mi rejlik mögötte, és milyen érdekek kötődnek hozzá. Ez a szó tréfát űz velünk. Csak néhány szókapcsolatot nevezek meg, amelyekkel találkoztam már: Spiritualitás az osztályteremben. Spiritualitás és egészség. A pénz spiritualitása. A rádió spiritualitása. Spiritualitás és menedzsment. A kutatás spiritualitása. – Mit szolgál ez a szó?

De elismered, hogy az emberek olyasmit keresnek ezzel a szóval, ami hiányzik nekik? A spiritualitásnak a lélekhez van köze. Talán a lelket keresik egy lelketlen korban.

Igen – valamit biztosan keresnek. De nem tudom biztosan, hogy a „spiritualitás és menedzsment” témában éppen a lelket keresik-e egy lelketlen korban, vagy pedig mégiscsak a hatékonyságot és a profitot. Nem tudom biztosan, hogy a „spiritualitás és egészség” esetén nem csupán saját jó közérzetük fokozását keresik-e.

Mi a kifogásod a jó közérzet ellen?

Semmi! De a gyereket nevén kell nevezni, nem pedig illedelmes gyermekké fésülni a „spiritualitás” magasztos szavával.

De hát mi szól az ellen, hogy az emberek törődnek a jámborságukkal?

A saját jámborságunk iránti érdeklődés lehet az egoizmus burkolt formája. Ez a keresés is lehet „lelki kapzsiság”, ahogyan Keresztes Szent János nevezi. Önmagunk vallásos élvezete az élvezet legkomikusabb formája.

Mégsem tilthatod meg az embereknek, hogy hitbeli tapasztalatokat keressenek! Ne legyen több a hit, mint bizonyos tantételek száraz jóváhagyása? Gondolj Assisi Ferenc, Bingeni Hildegard vagy Avilai Tezér istenélményeire! Tartósan csak abban tud hinni az ember, amiről legalább leheletnyi tapasztalata van.

Vélhetően igazad van. De más az, hogy tapasztalatokhoz jutok – és megint más az, hogy keresem azokat. Aki Istent keresi, bizonyos tapasztalatokra tesz szert

keresésének útján: az elrejtettség tapasztalatára, olykor a boldogságéra, a sötétségére, a vigasztalanságéra, a sivárságéra, és épp elég gyakran Isten távollétének tapasztalatára. Ezt lehet olvasni a zsoltárokban. A sivatag tapasztalatai! A sivatagok ritkán borulnak virágba. *Leon Wieseltier* amerikai újságíró és teológus felismerte ezt. Bírálja a vallási csúcspontok iránti vágyakozást: „Az éhség arra, amit az amerikaiak 'csúcstapasztalatnak' (*peak experiences*) neveznek, ez kissé gyáva dolog, annak a kísérlete, hogy kikerüljük azokat a következményeket, amelyek később adódnak az életben. Természetesen bekövetkezhet az epifánia ('Isten megjelenése'), de az epifánia után bekövetkezik az epifánia utáni pillanat. A legnagyobb élmény eléri a csúcsát. És aztán valamikor – teljesen hétköznapi öltözetben – jön az eszkatologikus csalódás tapasztalata.”

De hát maga a Biblia számol be ilyen istenélményekről: Isten szól Ábrahámhoz, és ő válaszol. Beszél Mózessel. A próféták hallják a hangját.

Persze. De a hit története során egyre ritkábbá válnak a közvetlen istenélményről szóló beszámolók. Amikor a hit felnőtté válik, kibírja élmények nélkül. Nem is a vallási élményeket kritizálom, hanem az esztelen ragaszkodást az élményekhez, az élmények „betervezését” és az élménykeresést. Aki valóban Istent keresi, az éppenséggel Istent keresi, nem pedig az élményt. Istent szereti, nem pedig az ő megtapasztalását. Úgy van ez, mint a szerelemben: *Valakit* szeretek, vagy a szerelem tapasztalatát szeretem? *Valakit* csókolok meg, vagy a csók élményét szeretem? Tehát nem a tapasztalat vagy az élmény az én problémám, hanem a tapasztalásba vetett hit – az Istenbe vetett hit helyett. A hithez hozzátartozik a szegénység, a tapasztalatokban vagy élményekben való szegénység is.

Az egyházak irgalmasabbak az élmények iránti éhséget illetően, mint te vagy! Táplálják ezt az éhséget, és nem akarják megvonni a hittől annak érzéki megtapasztalását. És te rossznak akarod beállítani ezt az éhséget?

Az éhséget semmiképp sem akarom leszólni, de ennek az éhségnek az illuzórikus csillapítását igen. Az éhség csillapításának ezt a gyorsétkezdei kínálatát.

Miféle gyorsétkezdéről beszélsz?

Látom sok egyházi felsőoktatási intézmény képzési ajánlatát, amelyek „spritualitás” főcímmel futnak. Gyakran olyan spiritualitásról van szó, amely csak hízelegni akar az embereknek. Idézem: Párbeszéd a kövekkel. Hormonjóga a változó évek körüli nőnek. Ösztöntáplálás. Evezés. A papírmerítés spiritualitása. Kérdezem: Ez nem a régi üzenet olcsó feloldása-e, míg a végén csak semmitmondó kijelentések maradnak?

Te egy öreg, zsémbes szerzetes vagy, és az is maradsz! Számodra a spriritualitásnak mindig a legmagasabb érettség szintjén kell megjelennie. Megveted a játékot, és száműzni akarod a jókedvet, ahogyan az egyházak épp elég régen teszik.

Igen, talán így van. Ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelynek nem rejtették a bölcsőjébe a játékot és a jókedvet. Tehát kissé lassan tanulom meg, hogy az ösztöntáplálás és a drágakő-meditáció témáját nem kell kizárni. Van azonban két kérdésem az egyházakat és ezt a munkát illetően: Az egyik: Nem csupán olyan témáknak szentelik-e itt magukat, amelyek főként a polgári rétegben találnak visszhangra? A takarítónők és a kőművesek többnyire nem érdeklődnek a drágakő-meditáció iránt.

És a másik kérdés?

A legfontosbb kérdésem ez: Amikor efféle spiritualitásról van szó, akkor nem feledkeznek-e meg az egyházak a legfőbb céljukról – Isten országának kereséséről? Jézustól nem a vallási tökéletesedést tanulom, hanem annak az országnak a keresését, amelyben a szegények igazukhoz jutnak, az utolsók elsők lesznek és a sírók ismét nevetni tudnak. A spiritualitás tevékenység: a spiritualitás igazságosság.

„Aki belemerül Istenbe, a szegények mellett bukkan ismét a felszínre”, mondja *Jacques Gaillot* francia püspök. És ezt mondja Izajás könyvének csodálatos 58. fejezete is. Megosztani kenyerünket az éhezőkkel, felöltöztetni a mezíteleneket, befogadni a nyomorgókat – ezek olyan formái a vallásosságnak, amelyek nélkül minden imádkozás, böjtölés és minden mise vagy istentisztelet csak nyafogás. Csak annak a gyógyulása fog előrehaladni, csak annak az imái és kiáltásai nyernek meghallgatást, aki nem engedi el a füle mellett a szegények kiáltását. A „tiszta vallásosság” prófétai kritikája, Isten olyan tiszteletének kritikája, amely elmegy a megkínzott világ mellett, végighúzódik az egész hagyományon. A vallásosak vallásossága gyanús: A megkínzottak arcán találják-e meg Istent, vagy maguk által barkácsolt vallásosságban merül ki? Az evangéliumban ez áll (Mt 6,33): „Keressétek előbb Isten országát, minden más hozzáadatik majd nektek!”

Vajon nem épp ez-e a spiritualitás iszonyatos instrumentalizálása? Felszerelkezés a politikai munkához? „Alkalmazott vallásosság”, amely bizonyos szándékokhoz és célokhoz kötődik? A legjobb célok is tönkreteszik az ügyet.

Elismerem: fennáll a forradalmi pragmatikusok veszélye. Számukra az istentiszteletek annyit érnek, amennyi politikai elemzést és cselekvési útmutatást tartalmaznak. Ezek a pragmatikusok hajlanak arra, hogy csak azokra az istentiszteletekre menjenek el, amelyeken kifejezetten politikai témákat tárgyalnak. Egy forrófejű fiatal, aki éppen megszökött a kolostorból, egyszer ezt írta: „Az ima arra készíti föl az embereket, hogy vállalják felelősségüket a világért.” Bár az effajta imádság kedvesebb lenne számomra, mint mindazon imák, amelyekben figyelmen kívül hagyjuk a világot, de az ima nem eszköz, nem csupán előkészület, hanem a szomorúság, a panasz, a boldogság és a dicséret nagy játéka. Annak tiszta aktusa, hogy Isten színe elé vigyük magunkat és a világot. *Dorothea Sölle* azt mondaná: A szeretet aktusa. A szeretetnek nincsenek szándékai. Azt kívánnám, hogy tanuljuk meg: legalább alkalmilag ne akarjunk semmit Istentől. Az istentiszteletek mint nagy petíciós rendezvények az idegeimre mennek.

Ezt elmondhatnád egyszer a föld megkínzottjainak: Tanuljátok meg, hogy ne akarjatok semmit Istentől!

Igazad van. Jogunk van Istent ostromolni, felébreszteni álmából. „Ébredj föl, kelj föl!”, kiáltják a zsoltárok. Ennek ellenére, legalább időnként olyan istentiszteleteket kívánok, amelyeken semmit sem közlünk Istennel, és semmit sem akarunk tőle. Helyes dolog, hogy az istentiszteleteken ne rejtsük el öröm- vagy fájdalomkiáltásainkat. De hol van helye a nagy szándéknélküliségnek? Hol van helye a színtiszta istendicséretnek? Mikor van az, hogy Istent nem tekintjük fejőstehénnek, akinek az istállójába csak akkor megyünk be, ha meg akarjuk fejni? Szándékok és hátsó gondolatok nélkül közeledni valakihez azt jelenti: szeretni őt. Vajon lehet-e még ma arra gondolni, hogy így szeressük Istent?

Még egyszer visszatérek a spiritualitás sajátos formáira, például a lelkigyakorlatokra, a meditációra, a pusztai visszavonulásra. Önmagunk vallási alakításának ezek a kísérletei is egyházi átkod alá esnek?

Itt is az a kérdés, mit keresek és mit szándékolok. Ha a meditáció szándéka önmagamra irányul, akkor a meditáció is lehet a nárcizmus aktusa. De ezt nem akarom ráfogni a meditálókra. Ezekben a kísérletekben elsősorban azt becsülöm, hogy az emberek olyasmit tesznek, aminek nincs közvetlen célja. A célnélküliségnek megvan a maga nyakas célja abban a társalomban, amely a hatékonyság megszállottja. Szép dolog, ha a meditációban az emberek megismerik magukat, és belebotlanak saját megkövesedettségeikbe. Azt kívánnám, hogy az ilyen rendezvények párbeszédek legyenek. Az ember nem képes megismerni magát pusztán önmagában. Nem vagyunk képesek megtanulni, kik vagyunk, ha nem merészkedünk idegenbe.

Mi lehet ez az „idegen"? Például a Biblia, amely szembehelyezkedik velem; vagy egy mesternő vezetése, aki megszabadít engem magamtól. A spiritualitás nem monologikus, hanem mindig beszélgetés egy idegennel.

Hát akkor semmit sem lehet elvárni és semmit sem lehet megtalálni, ha saját mélyedbe merülsz le? Nem esel-e vissza megint a saját bűnös szubjektivitásunk iránti, régi egyházi bizalmatlanságba?

Az önmagunkkal szembeni régi bizalmatlanságnak jó okai vannak, noha meg kell adni, sokakat tett áldozattá – és talán többeket, mint az önmagunkkal szembeni új optimizmus. Az a vágy azonban, hogy az idegennel folytatott párbeszéd elől elmeneküljünk, nemcsak az önmagunkkal szembeni bizalmatlanságból táplálkozik, hanem még inkább annak a csábításnak a gyümölcse, hogy többé akarjunk válni, mint amire önmagunktól képesek vagyunk.

Hát akkor végül is menjünk csak lelkigyakorlatokra, meditáljunk...!

Rendben, de egy feltétellel: hogy mindez nem pótléka a hétköznapi, szürke, nem látványos munkának, az imádságnak, az olvasmányoknak, az istentiszteleteknek. Mert a hétköznapi hűség műveli a lelket.

Forrás: Publik-Forum, 2014/12

Ha mozogsz, a világot mozgatod!

A békés együttélés és a misztika

Amikor misztikus spiritualitásomról beszélek, akkor a csendes ülésből, a *zazen*ből indulok ki, amelyet most már csaknem harminc éve gyakorlok. Ez a „csak ülés" gyakorlata, amelynek során az összes jelenségek olyan-amilyen voltával szembesülünk.

Meg lehet kérdezni, mire is jó ez. Nem könnyű megmagyarázni, mert maga az átélés más minőségű, mint az élménynek a leírása. Ahogyan egészen más dolog teát inni, mint leírni azt, hogy' ízlik a tea.

A *zazen* a pillanat közvetlen megélésének gyakorlása, a pillanaté, amely egy szempillantás alatt fölismerteti velem az immanens transzcendenciát. Ebben a pillanatban a valóság nem úgy jelenik meg előttem, amilyennek *gondolom*, hanem *tényleges* mivoltában. Tehát tökéletesen megváltoztatja valóságészlelésem módját. De miért jó ez?

Az értelemre hivatkozás gyakran nem segít

Manapság határozottan megtapasztaljuk, hogy az értelem nem magától értetődően alapja az egymást megértésnek. Ami számunkra beláthatónak tűnik, az mások számára még közel sem az. Az általunk nagyra becsült értékek másoknak semmit sem számítanak. Egyszerűen azt látjuk, hogy a különböző kultúrákból és életkörülményekből érkező emberek nagyon különbözően érzékelik a világot. A globalizáció még nyilvánvalóbbá teszi ezt, és fölvetődik a kérdés: Ha az értelem révén nem, akkor milyen síkon tudhatnánk szót érteni, hogy békésen élhessünk együtt?

Ennek érdekében sürgetően szükséges, hogy először is felismerjük, hogyan értjük meg a világot. Valóságészlelésünk ugyanis kihat egész létünkre és cselekvésünkre. Valóságértelmezésünk azonban csak a legritkább esetben tudatos – nem vesszük észre, hogy különböző feltételektől függ, és korlátozott. Mintáinkat valóságnak tartjuk, s ez türelmetlenséghez és beszűküléshez vezet.

Egy hétköznapi példa jól mutatja ezt a nehézséget: Egy francia bíró, aki muszlim fiatalokat ítélt el, mert megerőszakoltak egy el nem fátyolozott lányt, egy interjúban elmondta, hogy összezavarodott, mivel a fiatalok egyáltalán nem tartották bűncselekménynek tettüket, még a bekövetkezett ítélet után sem: „Értelmünk nem felel meg az övékének, és én nem tudtam közvetíteni számukra világlátásomat."

„Levenni a szemüveget"

A zazen gyakorlásával levesszük meghatározottságaink szemüvegét. A zen-mester *Sessan* egyszer így fogalmazott: „Ha olyannak akarjuk látni a dolgokat, amilyenek, akkor le kell vennünk színes szemüvegeinket. Ebben áll az egész titok. A dolgok olyan-amilyen volta, amelybe nem magyarázunk bele semmilyen pótlólagos vagy természetfölötti dolgot, ez az igazi csoda. Az a képesség, hogy egészen normálisan lássuk a dolgokat, egyáltalán nem banális. Normálisan látni a valóságot egyáltalán nem általános." A zazent ezért úgy lehet leírni mint közvetlen szemlélést, mint a valóság közvetlen megismerését. Röviden: mint a megismerés állapotát.

Tekintettel az erőszakra és a világszerte megmutatkozó problémákra, nézetem szerint elengedhetetlen, hogy kilépjünk szokásos elképzeléseinkből és mintáinkból. Nem lenne szabad megfeledkeznünk arról, hogy aligha létezett olyan korszak az emberiség történetében, amikor az ember nem bocsátkozott kegyetlenkedésekbe. Gondoljunk csak az ún. Harmadik Birodalomra, Mao és Sztálin uralmára és a számos háborúra. Ami ma történik, az mindig is jellemző volt.

Mégis hihetetlen tudati előrelépés lenne az emberiség történelmében, ha fel tudnánk ismerni, hogy az erőszak még sosem hozott megoldást, és új utakat kellene keresnünk. Ellenerőszakkal válaszolni az erőszakra, ez azt mutatja, hogy megragadtunk a régi mintákban.

Természetesen ismerjük Mahatma Gandhit, Martin Luther Kinget, Nelson Mandelát, de az ő esetükben látszólag minden másképp volt. Hajlunk arra, hogy azt gondoljuk: „Igen, ezek az egyének erőszakmen-

tesen harcoltak erőszakos struktúrák ellen. De ez egészen más volt, mint erőszakmentesen fellépni a háború és a terror ellen! Mit segít rajtunk az, ha ma visszagondolunk ezekre az emberekre?”

Ám a háború és a terror hibás politikai és gazdasági döntések következménye is. Magától értődik, hogy az ilyen megfontolások nem adnak közvetlenül eszközöket a kezünkbe a terror elhárítására – de előfeltételei a dolgok megváltoztatásának. Meg kell értenünk, hogy ami nagyban végződik, az kicsiben kezdődik, és hogy minden háborúnak van előtörténete. Hogyan tanulhatjuk meg meglátni, miképpen kell cselekednünk ahhoz, hogy lehetetlenné tegyük az erőszakot?

Én és a világ egy vagyunk

Albert Schweitzer az Ogowe-folyón hajózott Afrikában, amikor hirtelen egy csapat vízilovat pillantott meg, és azt élte át, hogy szemlélésük közvetlenül kiszabadította gondolati dilemmájából. Ezt a belátást „az élet tiszteleteként” írta le, ily módon: „Ez a tapasztalat nem valami gondolat volt, hanem szabályosan szemléltem az élet e tiszteletét.”

A magam részéről levezethetetlen, mással meg nem alapozható elvnek tartom az élet tiszteletét. Maga Schweitzer azonban minden élet létalapjának és minden cselekvés megalapozásának tekinti.

Az alany és a tárgy, az ok és a hatás minden misztikus tapasztalatban egybeesik. A kezdet és a cél eggyé válik – erős indíttatás és inspiráció keletkezik arra vonatkozóan, hogy egészen más módon viszonyuljunk az élethez, mint ahogyan megszoktuk.

Hétköznapi szemléletmódunkban abból indulunk ki, hogy önálló, független én-ünk van, amely elválaszt minket másoktól, és szemben áll a világgal, a misztikus tapasztalásban viszont azt ismerem föl, hogy semmi sem létezik rajtam kívül: a külső a belsőm. Ez az élmény új színben tünteti föl a világot, s azzal a bizalommal tölt el, hogy új utakra tudok lépni.

Ha nem gyökerezünk mélyen ebben a felismerésben, akkor nem bízunk ebben az új valóságban, és azt hisszük, hogy az csak belső szellemi folyamat, amelyet csodaszépnek érzünk ugyan, de a hétköznapokban nem állja meg a helyét. Pedig értelmetlen dolog, hogy például több bizalmat szavazunk a régi szokásnak, amely erőszakkal válaszol az erőszakra, mint annak, hogy új megoldásokat keressünk. Egyszerűen hiányzik belőlünk a bátorság, hogy új utakra lépjünk? Teljesen reális utakra, mély misztikus felismeréseinkből fakadóan?

Persze nagyon is szívesen tudnánk, milyen ez az új cselekvés. Egy biztos: hogy ha az adott pillanatból kiindulva nézek szembe az élet adta helyzettel, akkor nem valamilyen előzetes elképzelés szerint cselekszem – hiszen az ismét csak zátonyra futott szokásaimmal lenne kapcsolatos –, hanem közvetlenül és előre nem meghatározottan.

Ámokfutó! Mit tegyek?

Néhány évvel ezelőtt történt velem, hogy a meditációs teremben egy férfi ámokfutást jelentett be. A többiek szeme láttára több kést rakott ki, és én megmerevedtem a félelemtől. De aztán a „nem-tudás” állapotába estem. Határozott hangon felszólítottam a férfit: Sürgősen csomagolja el a késeket, és tűnjön el, semmi keresni valója nincs itt! Ebben a pillanatban úgy éreztem, nem én magam mondom ki e szavakat, hanem Isten haragja. Világos és határozott szavak voltak – és hatottak. A férfi összepakolta a késeit, és eltűnt.

Ha az adott pillanatból kiindulva semmilyen szándékunk nincs – azaz fogalmunk sincs a megoldásról, de nem is süllyedünk tehetetlenségbe –, akkor a megértés nem a fej által történik, hanem a szavak olyan tudatból fakadnak, amely a másik ember szívét érinti meg. A fejünk által csak akkor értjük meg egymást, ha ugyanazon a tapasztalati síkon állunk. A szívünkkel azonban azon a síkon érintjük meg egymást, amely egyesít minket. Ezért fontos, hogy szívből beszéljünk, előzetes szándék nélkül. Csak a szívünkkel értjük meg a dolgokat.

Ehhez a cselekvéshez azonban az is hozzátartozik, hogy nem tudjuk előre meghatározni a reakciót, amely olykor békés lehet, máskor azonban erőszakos. Az a döntő, hogy ne előregyártott koncepcióval viszonyuljunk a helyzethez, hanem megérezzük, mi akar kibontakozni.

Ezért sosem lenne szabad lemondanunk arról, hogy közvetlen módon viselkedjünk az emberekkel, a szívüket érintsük meg. A francia bíró, aki nem tudta felfogni, hogy a fiatal erőszakoskodók nem érezték bűnösnek magukat a tettük miatt, és aki kétségbeesett, mivel gondolkodása nem felelt meg amazokénak, értelmi síkon nem lesz képes megmagyarázni az álláspontját. Nem lehet feltételezni, hogy a tettesek egy napon tisztán érvek alapján belátják, hogy bűnt követtek el. „Nem tudtam közvetíteni nekik a mi felfogásunkat”, mondja a bíró az interjúban. Talán képes lesz rá egy napon, ha nem szakítja meg az eszmecserét? Ha eléri, hogy a tettesek egy különleges pillanatban a szívükkel értik meg őt?

Ha komolyan veszem, hogy nem vagyok elválasztva a világtól, akkor ez megváltoztatja viszonyulásomat az egész rendszerhez. Sok minden, ami megtörténik, elképzelhetetlenül kegyetlen. Ennek ellenére ügyelnünk kellene arra, hogy szívünkben ne támadjon gyűlölet. Ha nem értjük a felfoghatatlant, és ezt kibírjuk, akkor ez megnyit minket a másik megértésére.

Indiában ismerik azt a képet, amely szerint valamennyien egy háló szemei vagyunk. Ha megmozdul egy hálószem, az egész háló vele mozdul. *Dogen Zenji* mester írta: „A zazen hatékonysága megvilágítja az embernek önmagát és másokat is. Szüntelen gyakorlásunk lényegében megvilágítja az eget és földet, és hatékonyságával mindent befolyásol. Ha nem vesszük is észre, mégis megtörténik.”

Ebben bízni hatalmas lépés lenne az emberiség számára.

Doris Zölls

Forrás: Publik-Forum, 2014/20

Doris Zölls 1954-ben született, házas, három felnőtt gyereke van. Evangélikus teológiát tanult Münchenben, és evangélikus lelkészként, illetve hitoktatóként dolgozott. Az „Üres Felhő” irányzat zen-mestere, a Benediktushof vezetője.

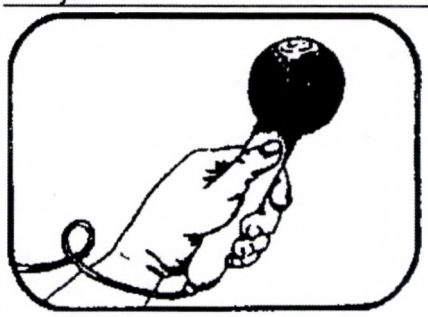

„Az igazság gyalog jár”

Interjú *Lorenz Marti* íróval

„Gyorsabban, magasabbra, erősebben!” Aki le akarja írni a világ jelenlegi állapotát, gyakran erre a következtetésre jut: Az a nyomás uralkodik, hogy mindent egyre hatékonyabban és egyre rövidebb idő alatt tegyünk meg. Mit okozunk ezzel magunknak?

Hiszen látjuk, mi történik: az embereknek egyre kevesebb idejük van, nincs már pihenőjük, és arra sem találnak már időt, hogy a döntő kérdésekkel foglalkozzanak vagy elgondolkozzanak azon, egyáltalán akarják-e a gyorsítás e formáit. Neurobiológiailag nézve ez különösen akkor kedvezőtlen, ha az ember – ahogyan ez ma is történik – még azon a síkon is gyorsít, amelyen az idegrendszer fejlődése megy végbe, vagyis a gyerekek körében. Ha a gyerekekre is olyan nyomást gyakorlunk, mint magunkra, felnőttekre, akkor olyasmi megy veszendőbe, amire az agynak szüksége van ahhoz, hogy megtalálhassa saját útját. Ha stressz, az idő szorítása, zaklatottság, tartós ösztökélés vagy végtelen sok kínálat által nyomást gyakorlunk egy fejlődésben lévő rendszerre, akkor nem összetettebbé, hanem egyszerűbbé válik. A nyomásra megoldással reagál – látszólagos megoldással. De ezáltal sok olyan lehetőséget veszítünk el, amelyet a gyerekek magukkal hoznak a világra.

Ez azt jelenti, hogy a túl sok ösztönzéssel épp az ellenkezőjét érjük el gyerekeinknél, mint amit szeretnénk?

Hiszen azt kívánjuk, hogy a gyerekek jó megoldásokat találjanak a különböző problematikus helyzetekben, hogy megértsék, mi történik ebben a világban, és hogy hatni tudjanak. Ha valaki képes mindezt kifejleszteni, akkor stabil személyiség. Ha azonban az a lázas nyüzsgés, amelyben a felnőttek élnek, átterjed a gyerekekre, akkor ez inkább azt eredményezi, hogy a gyerekeknek még játszani sincs idejük. Játékon a gyerekek csoportos, gondtalan, felnőttek által nem felügyelt, szabad játékát értem. Ha ilyen játékra már nincs lehetőségük, akkor a gyerekeknek hiányzik az a tér, amelyben kipróbálhatják magukat. A játék ugyanis nem azt a célt szolgálja, hogy fölkészüljenek az életre, hanem hogy kitalálják, mi mindent lehet valamivel csinálni. És ha ezt nem tudják kipróbálni, akkor olyasmi jön létre, mint a fák fölösleges oldalhajtása, amely gyorsan növekszik ugyan, de nincs stabilitása. Nem olyan gyerekekre van szükségünk, akik csupa „oldalhajtásból” állnak, hanem olyanokra, akiknek szilárd gyökérzetük és erőteljes koronájuk van.

A modern médiumok, a mobiltelefonok, az internet, a közösségi oldalak az összeköttetés lehetőségei, de egyik fő okát jelentik a mai gyorsításnak is. A digitális világ tesz beteggé minket?

Mostani világunkban egyre több olyan betegséget hozunk létre, amelynek nyilvánvalóan köze van az életmódunkhoz. Nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek is. A WHO, az ENSZ világegészségügyi szervezete a szorongásos betegségképek drámai növekedését jelzi előre a következő húsz évre. Ezek közé tartozik a depresszió, a kényszeres viselkedés, a szenvedélybetegségek és hasonlók. Pillanatnyilag létezik egy olyan betegség, amely a korszellemet fejezi ki, kiégésnek nevezik, emögött azonban szorongásos zavar és depresszió rejtőzik. De a „kiégést” a társadalom jobban elfogadja, mert úgy hangzik, mintha az ember derekasan agyondolgozta volna magát. A kiégés nevű betegséget könnyebb elfogadni, mint a depressziót. Ezért kapják ma sokan a „kiégés” diagnózist.

Ez a kiégés-diagnózis hogyan függ össze életünk felgyorsulásával?

Szívesen meggyőzném önt arról, hogy egyáltalán nem a gyorsulással kell harcolnunk, hanem azzal a ténnyel, hogy már nem tudjuk, mi az, ami valóban lényeges az életben. Csak ebben az esetben bonyolódik az ember olyan nyüzsgésbe, amelyben mindent fontosnak tart. Csak ebben az esetben kerül olyan helyzetbe, hogy már nem képes megszervezni mindazt, amit eltervezett.

És mi a lényeges az életben?

Ha azt kérdezzük, mi is az, ami valóban fontos, akkor szeretnék utalni egy tanulmányra, amelyet az egyik kollégám készített. Menedzsereket vizsgált, mert ezek olyan emberek, akik jelenlegi elképzelésünk szerint különlegesen nagy nyomás alatt állnak. Ennek a menedzserekről készített tanulmánynak az első eredménye azonban ez: ők határozottan egészségesebbek, mint az átlag népesség! Bár nagy hajtásban élnek, de úgy tűnik, ez nem sokat számít nekik! Ám van két olyan helyzet, amelyben a menedzserek is depresszióssá válnak vagy kiégnek. Először: Ha egy menedzsertől elveszik a dolgok alakításának lehetőségét. Ez azt jelenti: az egyik legfontosabb megbetegítő tényező az, ha az ember olyan világba kerül, ahol az az érzése, hogy már semmit nem tud létrehozni vagy megváltoztatni. Másodszor: A menedzserek különösen akkor égnek ki könnyen, ha az élettársuk már nem adja meg nekik azt a támogatást, amit korábban. Vagy ha elveszítik a családjukat. Ebből pedig ezt lehet levezetni: Az életben az az igazán fontos, hogy az ember legalább néhány személlyel szoros, jó kapcsolatban élhessen, és úgy érezze, képes kialakítani és bevetni bizonyos képességeket, amelyek segítségével valamit alakítani tud a világon. Tehát két alapvető vággyal szaladgálunk: az összetartozás vágyával és az autonómia vágyával. Jelenleg mindkettőt csak nagyon nehezen lehet érvényesíteni.

De az internet, a mobiltelefon, a Facebook és hasonlók épp a 21. században biztosítanak szabad hozzáférést a világhoz, illetve az egész földet behálózó kapcsolati lehetőségeket, nemde?

Nem az a lényeg, hogy milyen sok kapcsolatunk van másokkal, hanem a bennünk lévő érzés. A kérdés az, hogy lényünk legmélyén összetartozónak érezzük-e magunkat valakikkel, s hogy ha egyedül már nem boldogulunk, akkor találunk-e olyanokat, akik segítenek nekünk. Az, hogy ezer barátunk van a Facebookon, semmit nem segít. Ezek csak látszatkapcsolatok. És

talán pótlékok olyanok számára, akik nem találtak valódi összetartozásra.

Mi akadályozza meg, hogy meglássuk azt, ami valóban fontos?

Először is az agyunk számára semmi sem indokolja, hogy még egyszer külön fontolóra vegyük azt, amit már átéltünk. A legtöbb ember esténként odaül a televízió elé, és nem gondolkodik el arról, hogy tulajdonképpen miért is ül oda. Az agy kényelmes szerv, ugyanis mindaddig, amíg valahogy mennek a dolgok, automatizmusokra támaszkodik. Ezért vagyunk valamennyien a szokásaink rabjai, és ismételten visszaesünk régi szokásainkba. Az egyetlen hatásos trükk ez ellen, ha kifejlesztünk valami figyelmességfélét. Például elkezdjük pontosan megfigyelni, hogyan főzünk teát, hogyan költünk el közösen egy vacsorát az asztalnál – ilyenkor rögtön a nyugalom és a higgadtság állapotába kerülünk, mert ilyenkor lassan csinálunk valamit. És talán élvezni is kezdjük ezt. Ahhoz, hogy figyelmesebbé váljunk, meg kellene válnunk az agy kényelmességétől, amely biztonságot nyújt. A kényelmes gondolkodási- és viselkedésminták stabilitást adó tényezőként működnek. Abban a világban, amelyben körös-körül minden egyre bizonytalanabbá válik, az emberek természetesen különösen is hajlanak arra, hogy visszavonuljanak a bevált mintákhoz.

A figyelmesség nehéz dolog egy olyan világban, amelyben egyszerre sok dolog szólít fel minket arra, hogy csináljunk vele valamit – egyidejűleg válaszoljunk meg egy e-mailt, hallgassunk rádiót és telefonáljunk.

Azt, amit ma sok ember csinál, és nyilvánvalóan akar is csinálni, „többfeladatúságnak” hívják. Az ember azt hallja: Az a legjobb, ha egyszerre öt dolgot csinálsz! Az agykutató csak azt mondhatja erre: az agy tulajdonképpen egyfolytában ezt csinálja. Az agy többfeladatú szerv. Ugyanabban a pillanatban, amikor önnel beszélek, ügyel arra, hogy ver-e még a szívem, együtt működnek-e még a szerveim, működik-e az izomzatom, és nem csuklok-e össze. Csakhogy mindebből semmit sem veszek észre. Ezek mind automatizmusok. Vagyis: többfeladatúként csak akkor viselkedhetem, ha csupán automatizmusokat futtatok le. Egyidejűleg telefonálhatok, szörfözhetek az interneten, zenét hallgathatok – de mindebből semmit sem tehetek tudatosan! Mihelyt egyetlen tárgyra irányítom a figyelmemet, már semmilyen más dolgot nem tudatosíthatok. Jelenleg az a helyzet, hogy számos aktivitás között szörfözünk, és semmit sem csinálunk igazán. Egyáltalán nem jut el már a tudatunkig, amit teszünk. Nem vonjuk be figyelmünk körébe, amit teszünk. Már nem merülünk kapcsolatba érdeklődésünk valamely tárgyával, hanem automatizmusokat hagyunk érvényesülni. És ekkor megtörténik az, amit mindnyájan ismerünk: Telefonálunk, egyidejűleg zenét hallgatunk és figyeljük a számítógépet, aztán a nap végén megkérdezzük magunktól, hogy tulajdonképpen mit is csináltunk egész nap – és már semmire sem tudunk visszaemlékezni.

Tehát a diagnózis: életvesztés?

Igen. Ez egy lapos, önmagát sokféle aktivitásban elvesztegető élet. Elveszítünk valami egészen nagyszerűt, ami tulajdonképpen az élet lényege: az elevenséget, a lendületet, a mélységet. Abban a társadalomban, amelyben mindenki egyre jobban funkcionál, egy valami szükségképpen elvész: az öröm. Az életöröm mindig csak akkor jön létre, ha az ember valami különöset élhet át. Ha olyan helyzetbe kerül, amikor aktivizálódnak az agy emocionális központjai, amikor „húsba vágó” dolog történik. Amikor valóban lelkesedik valamiért az ember. Az agy minden ilyen esetben ún. neuroplasztikus hírvivő anyagokat bocsát ki, és ezek elősegítik azt, hogy átalakulási folyamatok menjenek végbe az agyban. Ez azt jelenti, hogy „rutin üzemmódban”, többfeladatosságban, az egyre gyorsabbá válásban egyre kevesebb dolog lesz húsba vágó – és ettől önnek olyan agya lesz, amelynek segítségével ön mindent egészen gyorsan csinál majd, de amelyben már semmit nem lehet átalakítani. Pillanatnyilag azt tapasztaljuk, hogy a világ szétesik – talán nem is annyira gazdagokra és szegényekre, hanem olyanokra, akik foglalkoznak önmagukkal, és fontos kérdéseket tesznek fel, és olyanokra, akiknek minden mindegy, akik már semmi új iránt nem tudnak érdeklődni, hanem pillanatnyi állapotukat tartósítják.

Hát akkor mit tehetünk az ellen, hogy ez az „egyre gyorsabban, magasabbra, erősebben”-hajsza öntudatlanul bedaráljon minket?

Nem marad más, mint megszakítani a folyamatot. Igenis vannak olyan emberek, akiknek fontos, hogy időről-időre kilépjenek a hétköznapok nyüzsgéséből, és összeszedjék a gondolataikat. Talán bemennek egy templomba, és ott ülnek tíz percig. Lehet, hogy meditációs technikákat gyakorolnak. És úgy vélem, több ilyen ember van, mint gondolnánk. Azaz sokak számára fontos, hogy újból és újból „észhez térjenek”, és elgondolkodjanak arról, mi az, ami valóban fontos az életem, az egzisztenciám szempontjából. Azt hiszem, hogy erre nagyon egyszerű a válasz, de sokan csak akkor találják meg, ha kiégnek vagy mély válságba jutnak, mert elhagyta őket a feleségük és a gyerekük, vagy súlyos betegséget váltottak ki stresszes megterheléseik. Sok embernek csak ilyenkor jut eszébe ismét az, ami valóban fontos – ez pedig gyakran egészen kevés: néhány jó barát. Vagy talán a természettel való szoros kapcsolat helyreállítása. Talán valamilyen spiritualitás felélesztése, azé az érzésé, hogy beletartozom ebbe a világba, és az megtart engem. Mámorító pillanatok, csillagórák azok, amikor az ember visszatalál ahhoz, ami valóban fontos.

Georg Magirius

Forrás: Publik-Forum, 2011/18

„Isten és én – egyek vagyunk”

Eckhart mester időszerűsége

ECKHART MESTER költői nyelven folyton új képeket alkotott Istenről – majd ismét összezúzta őket. A középkori szerzetes és nagy misztikus megszabadította az Istenről szóló beszédet a dogmatikus merevségtől. Megpróbált rájönni Isten lényegére, sőt „eljutni magához az eredethez és a lényeghez”. Ezért ebben a mondatban fogalmazta meg felismerését: „Isten és én – egyek vagyunk.” Eckhart ugyanakkor tudta, hogy ez az abszolút lényeg nem fejezhető ki emberi nyelven. „Isten egy szó, egy kimondatlan szó”, mondta egyik prédikációjában.

A misztikus spiritualitás manapság nagyon keresett dolog, mert mély vallási tapasztalatot ígér. Vonzerejének sok köze van a jelenhez: Az istenközelség, az elmélyülés és a spirituális mélység iránti vágyakozás voltaképpen ellenreakció elvilágiasodott teljesítményi és információs társadalmunk rettenetes tempójára és szétforgácsoltságára. Ez a vágyakozás egyúttal esélyt ad arra, hogy ismét felfedezzük a keresztény hagyomány misztikus-spirituális lehetőségeit és erejét.

Mert felfedezni való bőven akad, különösen a középkor német misztikájában. Az áthagyományozott istentapasztalások e gazdag és eredeti kozmoszában Eckhart mester nem az egyetlen, de minden bizonnyal a legradikálisabb misztikus. Élete végén nem alaptalanul ítélték el eretnekként. Róla írt könyvében *Alois Haas* és *Thomas Binotto* „istenkeresőnek” nevezi őt.

ECKHART ISTENKERESÉSÉNEK radikalitásában és nyitottságában a jelen sok keresője ismerhet magára. Eckhart mester jól illik a posztmodern vallásossághoz, mondta nem rég *Ben Morgan* irodalomtudós az *Eckhart Mester Társaság* éves konferenciáján. Szerinte „a belső Isten eszméje megfelel mind a posztmodern istenfogalomnak, mind a keresztény hagyománynak”. Az emberek ma szabadabbak spirituális útjuk alakításában. Ázsiai kolostorokba áramlanak, hogy gyakorolják a zenmeditációt. Menedzserek az ébergüket edzik szemináriumokon. Életmód-tanácsadók ötleteket adnak a nagyobb higgadtság eléréséhez. Új érdeklődés támadt a szerzetesrendek kontemplatív hagyománya iránt. Egyre több ember tölt néhány nyugodt napot valamelyik kolostorban, vagy vesz részt lelkigyakorlaton. A könyvpiac elképzelhetetlen spirituális könyvek nélkül.

Mindezen figyelem- és éberségtechnikák mögött *Morgan* szerint ugyanaz a vágyakozás áll, mint Eckhart korában, nevezetesen a megoldatlan kérdés: Hogyan merülhetek bele abba az igazságba, amelynek része vagyok, amelyet azonban nem birtokolok? „Eckhart szövegei megmutatják azt a problémát, amellyel szembesülünk, ha belebocsátkozunk az igazságnak való kiszolgáltatottságunkba”, mondja *Morgan*. Ebbe belebocsátkozni, és mindent elengedni, még saját énünket is – ez Eckhart istenkeresésének központi feltétele. „Eckhart mester nem óv meg minket a kockázatoktól. Mindenkinek magának kell járnia a saját spirituális útját. Eckhart nem szolgáltat előregyártott teóriákat. És pontosan ezért képes manapság sok embert megszólítani”, fogalmaz *Morgan*.

„ISTEN ÉS ÉN – EGYEK VAGYUNK.” Ez az egység alkotja Eckhart gondolkodásának misztikus magvát. Isten és az ember eleven kapcsolatban áll egymással. Eckhart ezt így írja le: „A megismerés révén befogadom magamba Istent, a szeretet révén viszont bemegyek Istenbe.” S egy képpel magyarázza meg: „Nem a fa alakítja át magává a tüzet, hanem a tűz alakítja át magává a fát. Így változunk majd át mi is Istenné.”

Az ember közvetlen párbeszédben áll Istennel, sőt Istenné alakul át: ez merész teológiai üzenet, főképp a középkorban. Az ily mértékig átalakult embernek nincs szüksége egyházra – a posztmodern kor ezen ponton is kapcsolódni tud.

Az, hogy Eckhart, a domonkos szerzetes ekkora szabadságot ítél oda hit dolgában az egyes embernek, természetesen nem szolgálhat az egyházi felsőbbség tetszésére. Két rendtársa 1325-ben feljelenti a kölni érseknél Eckhartot mint eretneket. Az inkvizíciós eljárás több éven át zajlik, és azután is folytatódik, hogy Eckhart 1328-ban meghal; rendkívüli dolog. 1329 márciusában XII. Benedek pápa eretnekként elítéli Eckhartot, és „az Ördög vetésének” nevezi 26 tételét.

Ekchart nem volt olyan individualista, aki személyre szabott hitbeli programot állított össze, mint ahogyan ez manapság sok esetben történik. Ma sokan kizárólag magánügynek tekintik a spiritualitást, Eckhart istenkeresése viszont beágyazódott rendi életébe, amely nem választotta szét a *vita activát* és a *vita contemplativát* [az aktív és a kontemplatív életet]. „Tanító beszédeiben” kifejtette rendtársainak: Ha olyan valódi misztikus látomásuk lenne, mint Pál apostolnak volt, és ugyanakkor tudnák, hogy létezik valahol egy beteg, akinek egy tányér levesre lenne szüksége, akkor jobb lenne, hogy odahagynák a mennyei szárnyalást, és elvinnék a szegény betegnek a levest.

A jóság kérdése központi jelentőségű Eckhart számára, s az irgalmas viselkedés magától értetődő. Gondolkodásában és misztikájában hatalmas szociális és társadalmi erő rejlik – azzal a következménnyel, hogy az egyház perbe fogja.

Eckhart nyitottsága abban is megmutatkozik, hogy tanítói tevékenysége, illetve prédikációi nem csupán rendtársainak és diákjainak szólnak. A latin nyelvű tanítások és bibliakommentárok mellett, amelyeket egyetemi professzorként Párizsban ír, Eckhart németül is prédikál. Élete vége felé az ismert tudós vándorprédikátorként bolyong ide-oda. A németre, a nép nyelvére váltás arra ösztönzi Eckhartot, hogy ne a megszokott módon beszéljen, hanem színesen, képszerűen.

ECKHART GONDOLKODÁSÁNAK RADIKALITÁSA és nyelvezetének ereje messze a kereszténységen túl is elbűvölően hat. Buddhisták és muszlim misztikakutatók is fölfedezték ezt a keresztény gondolkodót. Iránban egyenesen a Nemzeti Könyvdíjjal tüntették ki *Ghasem Kakaie* könyvét Eckhartról és a középkori Szufi Ibn' Arabiról.

Páratlan a középkori mester készsége a vallásközi dialógusra. Ennek a nyitottságnak az alapja „minden lerögzítés elhárítása”, mondja *Dietmar Mieth* teológus, Eckhart-kutató. Eckhart gondolkodásmódja nem ismeri a kizárólagosságot: „Eckhart úgy fogalmazza

meg Isten emberré válásának üzenetét, hogy abban minden ember részesedik. Isten fölvette az emberi természetet; az ily módon megnemesedett emberi természet ugyanaz – legyen bár valaki muszlim, buddhista, zsidó vagy keresztény”, magyarázza *Mieth*.

Eckhart már életében hídverő volt. Korában egyedülálló, hogy teológusként kizárólag pozitív módon használja fel más vallások forrásait. Taglalja az andalúziai zsidó tudós, *Moses Maimonides* (1135 körül – 1204), valamint a perzsa filozófus *Avicenna*/Ibn Szina (980 körül – 1036) és az arab filozófus-orvos *Averroes*/Ibn Rusd (1126-1198) eszméit. Eckhart úgy találja, hogy Avicenna jobban megérteti az Isten iránti szeretetet, mint *Aquinói Tamás*, a középkor nagy keresztény teológusa.

Eckhart szövegei ily módon alapot nyújtanak a vallások közötti párbeszédhez, különösképpen azok misztikáját illetően. „Eckhart gondolkodási partnere Ruminak”, mondja *Saeed Zarrebi-Zadeh* iszlámtudós. A perzsa költő és muszlim misztikus, *Jalal al-Din Rumi* (1207-1273) a „táncoló dervisek” szufi rendjének alapítója. Fő témája a szeretet volt, amely szerinte megmutatja az Istenhez vezető közvetlen utat.

Eckhart és Rumi egyaránt összekapcsolta a misztikus gyakorlatot és elméletet, és költői képekben írták le az egyén útját Istenhez. A sok közös mozzanat mellett azonban *Zarrebi-Zadeh* különbségeket is lát: „Rumi misztikája sosem olyan negatív és radikális, mint Eckharté. Eckhart teljesen a képek mögé hatol, úgyhogy a végén semmi sem marad.” Bár Eckhart nem ismerte a röviddel előtte élt Rumit, de „részleges megfelelésben álltak”, csak „Rumi inkább a szeretetet vetette a mérleg serpenyőjébe, Eckhart inkább az intellektust”, mondja *Zarrebi-Zadeh*.

Vajon végső soron nem azonos-e a két misztikus célja: a „fogékonyság Istenre”, vagyis az üressé és nyitottá válás Isten működésére? Ez a kérdés a taoizmussal, a zsidósággal, az indiai misztikával és a zen-buddhizmussal folytatott párbeszédben is fölvetődik. Eckhart mester e tekintetben is csodálatos kapcsolódási pontokat nyújt. A zen-buddhizmusban a szív csendjéről van szó, amit *szamhadi*nak hívnak. Ez szanszkritül elmélyülést vagy összeszedettséget jelent, azt az állapotot, amikor a szellem és a szív belemélyed valamibe, és egészen föloldódik benne. Eckhart „elkülönítettségnek” nevezi az ehhez hasonló magatartást; Isten csak abban a lélekben jöhet újból világra, aki mindent elengedett.

De kicsoda vagy micsoda Isten? A zen-buddhizmusban Buddha bölcsességének mélységére törekszik az ember, a keresztény misztikában a háromságos Istenre. „A bölcsesség célja különböző, de a hozzá vezető utak rokonok”, mondja *Teruhisza Tajima* japán filozófiaprofesszor, aki behatóan foglalkozott Eckharttal. „Ugyanakkor a misztikus út – az elkülönítettség vagy a szamhadi – nem választható el Istentől.”

A VALLÁSKÖZI PÁRBESZÉD nem abban áll, hogy csupán megvédjünk valamilyen igazságot (a sajátunkat), hanem abban. hogy „úgy értsük meg a többieket, ahogyan ők értik önmagukat”, magyarázta az Eckhart-konferencián *Clemens Mendonca* indiai teológusnő. „Az embernek késznek kell lennie arra, hogy valóban tanuljon valamit, és lemondjon a saját képeiről.” Eckhart mester éppen erre adott példát. Ő maga csípős szerecsendióhoz hasonlította prédikációját: annak élvezete után inni kell valamit.

Martina Läubli

Forrás: Publik-Forum, 2014/

„Uram, ön nem látja, hogy a ház lángokban áll.”
Krishnamurti

A béke és a csend küldötte

SZOKÁSOS REGGELI SÉTÁMAT JÁRTAM. Napfelkelte a kilátóban, végig a Fény utcán, le a sétányon, végig az Őzike utcán, majd átverekedve magamat a patak összedűlt erdején fel az utcánk végébe, és már otthon is vagyok. Mostanában már egy órás séta. Nem sietek. Korán van. Sehol semmi sem mozdul. Ilyenkor, július közepén, ha nincs szél – ahogy ma reggel sem volt –, az erdő már olyan csendes, mint... Mi is? Mint az erdő – „lelke”. A madarak ilyenkorra már teljesen elnémulnak. A hárs elvirágzott – pedig napokig adta az ízletes teának valót –, így a legyek és dongók sem zümmögnek olyan éktelenül. A fák – szegények –, már amelyik túlélte a decemberi nagy jegesedést, már mind kizöldültek, elvirágoztak, így a kis csúcshajtások sapkácskái és a virágszirmok sem permeteznek már halk zizegéssel. Bár hétköznap van, még a legbátrabb munkába indulók is az igazak álmát alusszák. Az első busz is csak egy óra múlva ér fel. Csend van és béke. A természet csendje és békéje.

MA REGGEL KICSIT MÓDOSÍTOTTAM a szokásos útvonalon, mert a hétvégén feljönnek a gyerekek, és feleségemtől azt a megbízást kaptam, hogy nézzem meg, nyitva lesze a Matyi-büfé. A nagy parkolót lehetőleg mindig elkerülöm, mert nem illik – még ennyi év után sem – a képbe. Túl sok a beton, az árusbódé, az eligazító tábla, az épület és a murvás út is. Pedig most itt is csend volt. De valahogyan másmilyen, mint kinn a kilátóban, ahol a napfelkeltét néztem. Nem baj – gondoltam –, már úgyis rég jártam itt, a központban, legalább szétnézek. Ahogy elhagytam a Westel-vevőtorony faházikóját, és ismét felfedeztem, hogy az átjátszás komoly energiafelhasználással jár, hiszen egy motor folyamatosan zümmögött, elfogott ez a taszítás a helytől. Pedig a parkoló üres volt, a turistaház villanyai már nem égtek, és még a szokásos reggeli kóborló vadcicákból sem tűnt fel egy sem. Itt még nem kelt fel a nap. Takarta a turistaház. Hogy mielőbb szabaduljak, átvágtam a füvön a büfé irányába, és ekkor ért a váratlan meglepetés. A kis, füves tisztás közepén egy új szobor állt. Először csak sötét sziluettjét láttam. Teljes alakos szobor volt. Mivel kicsit rézsútosan

közelítettem, láttam, hogy kezei imára vannak összetéve. Ó, már egy szent is – gondoltam önkéntelenül. Táltoskapunk van, kettős keresztünk is, két-három Mária szobrocskánk és egy kegyhelyünk is, egy őseinket ábrázoló, sohasem öntöző díszkútunk is, nem is beszélve dobogó táltoskövünkről és földi szívcsakránkról. Persze ezekkel soha semmilyen gondom nem volt, hiszen mindet jó szándékú, hívő, szorgos kezek emelték – áldás legyen nevükre. Inkább a meglepetés belső hangja volt ez. A második gondolat – kíváncsian közelítve a most már egyre több részletet eláruló bronzszoborhoz – az volt, hogy „gyerekek, már megint bronzból? Hiszen szorgosabb kezek előbb-utóbb még e l fogják lopni egy ködös novemberi estén” –, de ez a gondolat is amolyan fricska volt csak önmagam mint folyamatos beszélgetőpartnerem számára.

AZTÁN MÁR NEM VOLT TÖBB ELŐZETES GONDOLAT. Ott álltam szemben a szoborral, és ha – a biztonság kedvéért: Tényleg jól látom? – nem is néztem volna meg a kis táblácskát a lábánál, akkor is azonnal ráismertem volna. Sri Chinmoy szobra volt. Be kell vallanom férfiasan, ha én kaptam volna a megbízást, bizonyára nem álló, hanem ülő helyzetben ábrázoltam volna, és gitárral-szitárral a kezében, de legyen ez már az én bajom. A háta akkor is ilyen egyenes lehetett volna. Viszont magán a tényen teljesen megdöbbentem. Igen. Jól tudtam, hogy a számára rendezett találkozókon mindig és mindenütt a csend, a béke és a természet nagy küldöttjeként hirdette világszerte, hogy „mindannyian Isten fiai vagyunk”, de pont itt, Dobogókőn szobrot – neki? Miért? Aztán felfedeztem a gyönyörű fehér kövekből kirakott rövid sétányt is, amely a murvás útig vezetett, és a kis fapadot is, majd még egyet, majd még egyet. Nem tudtam kihagyni. Le kellett ülnöm. Illetve először még nem ültem le, mert felfedeztem azt a két kis táblát, amelyre szorgos kezek egy-egy tőle származó idézetet vésték fel. „Harmóniában élhetünk, ha mélyen tiszteljük Természet-Anyát.” És a másik: „A természet szépsége segít bennünket, hogy a lehető legtágasabbak, a lehető legbékésebbek és a lehető legtisztábbak legyünk.” Gyönyörű gondolatok, szépen elkészített padok, gondos kezek alkotta járda és maga a szobor is: igazán harmonikus együttes. De itt? És erről szólva?

NEM. MEGINT CSAK MENTEGETŐZNÖM KELL. Hiszen hová tennék méltóbb helyre, mint a természetnek ebbe a fellegvárába? Hová máshová, mint ide, ahol annyi jó szándékú, természetkedvelő ember megfordul tavasszal, ősszel és télen? Nem. Nem lehet semmi ellenvetésem a hely kiválasztása, elrendezése és megvalósítása ellen. Ugyanígy volt ez annak idején az alig száz méterre felállított táltoskapuval is. Gyönyörű fafaragás, csodálatos gondolatok, a kis ülő Fekete Madonna és a hatalmas emlékpad, virágok stb. Jól emlékszem, hogyan álltak hosszú, kígyózó sorokban a hívek, várva a főtáltos áldására. Ez, úgy látszik, egy ilyen hely – lett. Mert annak idején, amikor még nem volt még önkormányzat, sem nagy parkoló, sem nyilvános WC, csak a Matyi-büfé, no, és a titokban fenntartott Siketek Mária-kegyhelye, akkor itt nem volt más, csak a természet békéje, csendje és harmóniája, és hajnalonként szarvasok legeltek itt, ezen a kis tisztáson. Persze ez nem azt jelenti, hogy ez, itt, most valami rossz. Csak annyit, hogy minél több a jelkép, talán annál kevesebb a hely bennünk a valódi üzenet számára. Még a Dalai Láma is hozzátett ehhez a maga módján: „Megveszem ezt a helyet!” – mondta, és lemutatott a ma már Rezsőnek nevezett kilátóból a Rám-hegyre, bár talán ő tudta, miért venné meg. Talán nem a természet csendje és békéje érdekében.

DE HÁT MI IS AZ A VALÓDI ÜZENET, ami ennyire idevonzza a „szenteket”? Igen. Igaza van Sri Chinmoy-nak: harmóniában élhetünk, ha mélyen tiszteljük Természet-Anyát. Így és valódi lehetőségként. Noha a feltételes mód jobban tükrözné a valóságot: élhetnénk, tisztelnénk. De már anyánkat sem, aki táplált és nevelt, őt sem. Pedig milyen régi az a mondás: aki nem szereti a szüleit, nem szeretheti Istent. Feltétel nélkül tápláltak minket, bármilyenek voltunk is velük. De mit is jelent éhesnek lenni, és táplálni? Mit is jelent éhezni és szomjazni az igazságot? Talán ez a szükség, a táplálék vágya a titka a harmóniának? A kicsi gyermek feltétel nélkül felnéz a szüleire: éhezi és szomjazza a szavaikat, a jelenlétüket: a táplálásukat. Számára ők a felfoghatatlan Nagyság és Jóság, maga az Isten. És a szépség is, amitől tágasak, békések és tiszták leszünk – ahogy Sri Chinmoy mondja. Milyen ismerős szavak is ezek, ha úgy olvassuk őket. Hányan és hányan elmondták és elmondják ezt ma is nekünk. Lásd a valóságot! „Az élet csak akkor valóságos, amikor 'Én Vagyok'” – mondja egy másik tanító, G. I. Gurdjieff. De ez csak hangsúlyáttevés: Chinmoy a szűkösségre, a békétlenségre és a tisztátalanságra, Gurdjieff a lény létezésére, engedelmességre felszabadulására – a „Legyen meg a Te akaratod”-ra – teszi a hangsúlyt. És Mária kegyhelye nem erről beszél? És a kis szobrok és padok mindenütt? Igen is, meg nem is. A lény, az emberi lény állapotán fordul. Elmehetünk egy ilyen helyre. Leülhetünk egy ilyen padra. Olvashatjuk más gyönyörű gondolatait. De miért kell ehhez hely, pad, szobor? Chinmoy bizonyára szomorúan mosolyog odafentről, hiszen ott vannak a fák a leveleikkel, a madarak gyönyörű énekükkel, az őzek és vaddisznók az éberségükkel, a kis, színes erdei virágok és az illatos gyümölcsök, ó, a gyümölcsök! Az ő békéjük és csendjük, ami a természetet, a Földet teljesen automatikusan szolgálja. És az enyém, ezé a testté, amely nyitott lehetne a tágasságra, a békére, és a tisztaságra?

ABBAN AZ IDŐBEN, amikor még nem voltak szobrok, padok és keresztek mindenütt, nagymamák nyaraltatták unokáikat szerte Dobogókőn, és átjártak egymáshoz palacsintázni, főtt kukoricára, szalonnát sütni vagy kirándulni. Ismerték egymást, és a gyerekek is jóban voltak. Benne éltek a természetben. Nem idézték senki szavait – vagy ha igen, az Fekete István, Petőfi vagy Arany volt –, hanem benne voltak, benne léteztek. Minden nehézség ellenére tágas, békés és tiszta volt az életük. Reggelente a legbátrabbak – nem félve, hogy vaddisznókkal vagy szarvasokkal találkoznak – kimentek megnézni a napfelkeltét. Nem kellett tiltani a virágszedést, hiszen nagyanyáiknak szedték az unokák, hogy örömmel táplálják, növeljék őket. De talán nem is ezt a „harmóniát” üzenik ezek a nagy tanítók! Talán nem is csak a „normális emberi életet”. Talán mindezt csak beugrónak, alapnak tartják ahhoz, ami a belső béke, a csend, a harmónia forrása: az egyetlen cél – lehet. Látni a helyünket, a méretünket, a szerepünket az Ismeretlenben, látni a valóságot, és ugyanakkor szabadon elviselni, benne maradni, benne létezni. Talán ez az a tisztelet, amiről Sri Chinmoy beszél. Talán. És talán ez az, amire a többiek is utalni próbálnak. Azonban ez nem megy csak külső dolgokon keresz-

tül. Sem könyvek, sem emberek, sem idézetek, sem szobrok, sem padok... Talán indításnak jók. Talán a megfordulás első lépéséhez igen. A tisztelet, a tágasság, a béke, a tisztaság csak belülről, a belső harmóniából fakadhat. A szív békéje az első lépés a forráshoz – mondja másutt a tanító.

NEM NÉZTEM VISSZA. Nem volt rá szükség. Talán majd egyszer elviszem legújabb dédunokánkat a szoborhoz, ha már megnőtt, ha felnőtt lesz, és már nem figyel másra, mint a szobrokra és a szavakra. Most még mindent lát, tisztel, mert tiszta, tágas és békés, mert még harmóniában van az anyjával. Mert még csak két hónapos.

Farkas István

Dobogókő, 2015. július 17.

Átok és áldás

Anyagias embereknek a misztika nem jelent semmit. Az okos racionalisták inkább badarságnak, megtévesztő hókuszpókusznak tartják, amivel a szélhámosok minden korban visszaéltek. Ha nem pénzt csaltak ki a hiszékenyekből, akkor legalább emberi dicsőségre, mások bámulatára vágytak. Az amerikai mesében kiderül Ózról, a nagy varázslóról, hogy ő is csak csaló volt, aki technikai trükökkel keltett illúziókat a naiv gyerekekben. (Edisont, a sokoldalú és sikeres föltalálót „menlo-parki varázsló”-nak hívták a kortársak.) Sokáig én is szkeptikusan gondoltam a csodásnak mondott eseményekre, de nem foglaltam állást a misztikával kapcsolatban. Nem zártam ki, hogy a fizikai tapasztalaton és a szellemi fölismeréseken túl léteznek közvetlen lelki élmények, megrázkódtatások vagy megvilágosodások, de soha nem kutattam az emberfölötti hatásokat, mert méltatlannak tartom magamat látásukra. Az ún. véletlenek többféle magyarázatot kaphatnak, ezért Jézus csodáinak, főleg gyógyításainak is lehet racionális, ha nem éppen természetes, de lélektani oka, amiről a legendássá színezett történetek alapján nem mondhatunk abszolút biztosat. A hívőknek elég garancia az egyházi hagyomány, de egy kétkedő, igazságkereső embert csak a közvetlen tapasztalatok képesek meggyőzni bármiről. Ha elég merész, és elkötelezi magát a végső Igazságnak, bejuthat a misztika zárt, nem profanizálható területére, ahol az áldások és az átkok egységet alkotnak.

Fiatalkoromban egyszer olyan élményben volt részem, amelynek nagyságát csak öregkoromban fogom föl, de még most is nehéz beszélni róla. Tanulságul mégis leírom azoknak, akik adnak a szavamra, vagy hasonló, nehezen érthető helyzetbe kerülnek. Egy francia ortodox barátom hívta föl figyelmemet, hogy a moldvai monostorokban léleklátó öreg szerzetesek élnek, ami világszerte egyre ritkábban fordul elő. Mivel én is ortodox szerzetes voltam, Jean arra bátorított, hogy keressem föl a hozzánk viszonylag közeli szent embereket, akiktől tanulhatunk valamit. Néhány barátommal föl is kerekedtünk, és kocsival Erdélyen keresztül eljutottunk Neamtuba, ahol a monostorban számos világi látogató mellett nekünk nem akartak szállást adni. Amikor megtudták, hogy magyarok vagyunk, csak egy öreg orosz apáca révén találtunk helyet egy üres faházban. Hasonló román fogadtatással találkoztunk másutt is, bár mindenütt hangsúlyoztam, hogy én is ortodox pap vagyok. Vagy nem hitték, vagy elutasítottak minket magyarságunk miatt, mert a franciának szinte kezet csókoltak korábban. A székelyföldi vendégszeretet után kínosan éreztük magunkat Moldvában, de bíztam a léleklátó sztarecekben, akiknek föl kell ismerniük jószándékunkat és őszinte érdeklődésünket. A meglepetések azonban folytatódtak.

Két úticélunk közül a sihastriai monostorban Cleopa atyát akartuk fölkeresni, majd a közeli szkitben (remetetanyán) Paisiét, akiknek a híre eljutott hozzám. Mivel az utóbbi háza alatt vezetett az út, egyik barátommal az az ötletünk támadt, hogy kiszállunk a Volkswagenből, és gyalog kapaszkodunk föl Paisie látására. Útközben favágók igazítottak el a hegycsúcs felé, amelyet Sihlának neveztek. A sztarec tágas faháza valóban egy szikla alatt volt, és valamivel lejjebb, egy szerényebb házban több fiatal szerzetessel, a tanítványokkal találkoztunk. Kissé félve, de tisztelettel mutattak a sztarec háza felé, de nem kísértek föl mesterükhöz. Megértettem őket, amint egy mord öregemberre leltünk, amikor beléptünk nyitott ajtaján. Amikor megtudta, hogy Magyarországról jöttünk, barátságtalansága tovább fokozódott. El akart küldeni magától, de áldását kértem, amit nem tagadhatott meg. Barátom részére is kértem áldást, amit szinte fogcsikorgatva tett meg, majd sietve távozásra kényszerített minket. Megbeszélésünk szerint a hegy túlsó oldalán lévő sihastriai monostorban találkoztunk útitársainkkal, akik szomorúan közölték, hogy Cleopa váratlanul, még érkezésük előtt elhagyta a helyet, és nem mondta meg, hogy hová megy. A románok viselkedéséből érezhető volt, hogy tudnak vagy sejtenek valamit, ami velünk is összefüggött, de nem beszélhettek róla.

Az események felszíne alatt rejlő titkot csak évtizedekkel később fejtettem meg, miután otthon megismerkedtem egy fekete mágiát űző házaspárral. Az állatorvost több kudarc érte élete során, amit második felesége igyekezett megbosszulni. Szinte diadallal újságolta, hogyan büntette meg sorra ellenségeiket. Ekkor kezdtem komolyan venni az átok hatását, amitől Jézus óvta követőit. Ő kifejezetten arra kérte tanítványait, hogy átokra áldással válaszoljanak, ha nem akarnak a gyűlölet zárt csapdájába esni. Az átok ugyanis nem üres rosszkívánság, hanem olyan éles, lelkileg föltöltött gondolat, amely közvetlenül visszahat az átkozóra, főleg ha nincs igaza. Vagyis ugyanazt kapja vissza, amit másnak kívánt. Itt kezdődik a misztika területe, amire anyagi-racionális magyarázatot nem találunk. Ezért nem értjük például a velünk kapcsolatos „turáni átkot”, pedig nemzeti sorsunkat legalább ezer éve befolyásolja. Ma már tudom, hogy a honfoglalók törzsszövetségét esküvel és átokkal együtt erősítették meg. Összefogásukhoz testvéri fogadalmat tettek, hogy „egy test, egy vér” legyenek, és az égiek áldását kapják meg sorsdöntő vállalkozásukhoz. Az esküt másrészt egy átok egészítette ki, amint azt a kordokumentumok igazolják. Vagyis önmagukra mondtak eleink átkot, ha nem segítenék egymást, amikor egyik vagy másik törzs bajba kerül. Vajk vezér óta ez az átok sújtja népünket és hazánkat.

Az igazán vallásos ember hisz az ima erejében, mert látja kéréseinek a teljesülését is valamilyen, többnyire

meglepő formában. Ugyanis nem az szokott pontosan megvalósulni, amit kér vagy ahogyan kéri, hanem másképpen vagy máskor, amit ember nem befolyásolhat. Ehhez hasonlóan meglepett, amikor megtudtam, hogy a román ortodox egyház (az evangéliummal ellentétben) megengedi, sőt a népszokás is gyakorolja az átkozódást. Mindenki mélyen hallgat róla, talán szégyenlik is egyesek, de még a mi cigányaink is így állnak bosszút, ha sérelem éri őket. Amikor valakinek ellenségei lesznek a Hit-gyülekezetben, a zsoltárok alapján ott is megátkozzák azokat, akik rossz hírüket keltik, például a csalódott elszakadókat. Bartus Lászlón, úgy tűnik, fogott az átkuk, hiába került Amerikába: az ottani Népszavában már nem közlik gyalázkodásait. Így állt össze bennem a kép a román sztarecek furcsa viselkedéséről. Nemcsak elzárkóztak a találkozástól, hanem szinte menekültek is előlünk.

Nem kétséges, hogy karizmájuk révén távolról érzékelték jöttünket, de nemzeti mentalitásuk olyan mélyen beléjük ivódott és úgy ellenünk hangolta őket, hogy látni sem akartak minket, pedig semmit sem tudtak rólunk és jószándékunkról. Egyedül magyarságunk irritálta az elvakult román nacionalizmust, amit utunk során többször is tapasztaltunk. Orosz, bolgár vagy görög ortodoxoknál nem éreztem olyan kollektív ellenszenvet, mint a zárkózott, gyanakvó románok között. Főleg a papokban hiányoltam a keresztény szeretetet, de a balkáni gyűlölködés erősebb volt a hitüknél. Gondoljunk a jugoszláviai háborúk tömeggyilkosságaira vagy a mezőségi magyar falvak lemészárlására papi uszítás hatására. Ma sem értjük, hogy Trianon után a területszerzőkben miért lappang engesztelhetetlen gyűlölet irántunk, a vesztesek iránt. Szavakban sem kifejeződő átkozódások terhelik szomszédainkat, amivel szemben védtelenek vagyunk, mert föl sem fogjuk az okokat. Utólag nagy tanulságot adott találkozásom a karizmatikus román sztareccel, de mai látásommal megértem parinte Paisie (azaz P. atya) ijedelmét. Tudta, hogy rosszindulata visszsza fog verődni egy ártatlan emberről. Az öreg helyében én kértem volna áldást egy fiatal magyar testvértől,

hogy ne kerüljünk egyszer rossz lelkiismerettel az Örökkévaló elé.

Profán európai naivitásunkban el sem tudjuk képzelni, hogy milyen láthatatlan falak akadályozzák emberi közeledésünket szomszédaink felé. A „művelt Nyugat” korábban primitív babonaságnak ítélte keleti ellenségeink átkozódását, pedig az akkor is hatott Európára, ha nem vettük is észre azonnal. A volt gyarmatok népe, a befogadott menekültek külsőleg sajnáltatják magukat és szegénységüket, de irigységgel vegyes ellenszenvvel határolódnak el gettóikban főleg az amerikanizált életstílus vallástalan, dekadens erkölcstelenségétől. A kereszténység felszínes nyugati formái az indulatosabb muszlimokban gyilkos indulatokat váltanak ki, akkor is, ha közöttünk élnek, mert nem akarnak asszimilálódni a jellegtelen multikultihoz. Hasonló gyűlöletet éreztem a nemzeti hagyományokat legjobban őrző román és szerb paptársak nem kis részéről. Ez a vallási köntösbe burkolt balkáni ellenszenv sokáig a törökök elleni védekezés egyetlen szellemi fegyvere volt, de területszerző szomszédaink tovább használják magyar kisebbségeik ellen is. Átkukkal szemben azért nehéz védekezni, mert mi a múltban inkább megvetettük vagy elszenvedtük ellenségeinket, ha nem tudtuk legyőzni őket. A katedrálisokat építő ortodoxiával szemben mi legföljebb a szentimentális csíksomlyói búcsút tudjuk fölmutatni évente egyszer-kétszer. A mi nemzeti összefogásunkból hiányzanak a léleklátó karizmatikusok, a mindannyiunkat ébresztő, vezető, megtartó szellemi hatalmak. Igazi lelki háború folyik láthatatlan, csak erkölcsileg érzékelhető szinten.

Fogyatkozásunk Erdélyben is azt mutatja, hogy roszszul állunk. A magyarok civakodásain ellenségeink csak gúnyolódnak: „Édes Erdély, itt vagyunk, hogyha baj van elhagyunk.” A helyzeten csak az tudna változtatni, aki bennünket is fölemelő áldássá tudná fordítani az ellenünk irányuló kollektív átkot. Amíg nem leszünk misztikussá vagy legalább vallásossá, addig nincs esélyünk a nemzeti gyűlölködés ellen. A két román sztarec megérezte, hogy jóindulatunkat és hitbeli védettségünket nem tudják legyőzni, sőt menekülniük kellett az általam képviselt orosz pravoszlávia elől is. Ehhez a tanulsághoz egyéni érintettségem szintén hozzásegített, ugyanis fiatal papként egyszer magam is elkövettem az átkozódás bűnét. Akkoriban türelemmel, szeretettel foglalkoztam egy miskolci gimnazistával, aki beszélgetéseink hatására a papi hivatást választotta. De nem az ortodox út mellett döntött, hanem a görög katolikusoknál jelentkezett. A balkáni ortodox mentalitás (tudat alatti?) hatására megsértődtem, és rosszat kívántam a fiúnak: ne legyen eredményes a szolgálata. Néhány évvel később jöttem rá, hogy az átok engem fogott meg: engem fosztottak meg szolgálatomtól. Hogy nem lett ebből személyes tragédia, hanem egy új korszak kezdete, azt Isten irgalmának köszönhetem. Ebben erősít meg lehetőségeim, kapcsolataim és feladataim bővülése. Még betegségem is új fölfedezésekhez segített, éppen ahhoz a misztikus látáshoz, amely a látható felszín alatt zajló láthatatlan küzdelmeket érzékeli. Az abszolút Igazság misztikus fegyvere, amiről a legokosabbak sem tudnak, elérhető közelségbe került, és a nemzeti sorskérdésekre vonatkozó imák meghallgatásra találtak. Szinte hihetetlen, milyen legyőzhetetlen hatalmat tud adni választottainak a Szentlélek vezetése és vigasztalása. Ez a misztikus fegyver azonban magát az önkritikátlan, magabiztos fegyverforgatót is megsebzi, ezért nem élhet vele kedve szerint.

P. Gábor Mózes

„A fene egye meg!”

Az átkozódás lélektanáról

TIZENKÉT ÉVEL EZELŐTT lemondtam az autómról, és már csak tömegközlekedéssel utazom, vagy biciklizek. Ha aztán barátaimmal vagy rokonaimmal mégis autóba ülök, rögtön föltűnik, hogy az autósok milyen gyorsan és milyen gyakran szitkozódnak, és még átkozódnak is. „Figyelj már, te hülye! Nekem van elsőségem, te idióta! A fene egye meg, mikor lesz már végre zöld?! Ördög és pokol, túlmentem a kijáraton!...” Aligha van még olyan tevékenység, amellyel kapcsolatban annyit szitkozódna és átkozódna a modern ember, mint az autózás. De kerékpárosként belőlem is kitör a szitkozódás, például amikor autók parkolnak a kerékpárúton.

A jelenséggel foglalkozó tudósok azt mondják, éppen az autózás közbeni szitkozódás és átkozódás bizonyítja a szitkozódás pozitív érzelmi szerepét: a szitkozódás és átkozódás leépíti a stresszt, és megszabadít tőle. Ez rendjén is van, amíg a saját járművünkben történik, csak az utastársakat terheli, és nem kapcsolódik hozzá valamilyen jelbeszéd, például az ismert homlokra mutogatás a „Te hülye!” kíséretében. Ebben az esetben nem árt annak, akit szidnak, hanem csak önmagunk tehermentesítését szolgálja. Mindazonáltal: amikor szitkozódás közben („Micsoda szemétség!”) szidalmazásba („A fene egye meg!”) vagy egyenesen átkozódásba esünk („Átkozott fickó!”), archaikus magatartásmódjainkból mutatkozik meg valami.

A nyelvészek szerint a szitkozódás és a szidalmazás olyan ősi emberi ösztön, amely az agy idegi szerkezetében gyökerezik. A nyelvvédők, akik meg akarják tiltani a szitkozódást és átkozódásat, hasztalanul fáradoznak. Feltételeznünk kell, hogy már Ádám és Éva is szitkozódott a Paradicsomban – legalábbis amikor világossá vált számukra, hogy a tiltott fa gyümölcsének fogyasztása következményekkel jár: egymást hibáztató magatartásuk arra utal, hogy ezt szitokszavak is kísérték. Ádám talán azt monda Évának: „Te buta liba!” Mire Éva: „Magad vagy az oka, te trotli!”, és alighanem együttesen átkozták el a kígyót: „Dögölnél meg, te ravasz állat!”

ÁTKOKKAL már az emberiség legkorábbi dokumentumaiban is találkozunk. A régi Egyiptomban hieroglifákkal agyagedényekre vésték átkaikat az emberek, s aztán szétverték az edényeket. Asszír ékírással és föníciai abc-vel írva is maradtak fenn átkok. Mindennapos voltukat abból is lehet látni, hogy egyes ókori törvénykönyvek tiltják a megátkozást. A héber Biblia legrégebbi törvénygyűjteménye, a Szövetség törvénye tiltja, hogy valaki átkot mondjon apjára és anyjára, és a legsúlyosabb büntetéssel sújtja az elkövetőt: „Halállal büntessék, aki megátkozza szüleit!” Ez nem azt jelenti, hogy ha valaki érzelmi felindultságában egyszer-egyszer vén trotlinak nevezi a szüleit, akkor rögtön meg kell kövezni. Az ókorban az átkok nem egyszerű szóbeli sértések voltak, hanem bizonyos jelekkel és cselekedetekkel kapcsolódtak össze, és társadalmi következményeik voltak. Vén trotliként megátkozni a szülőket annyit jelenetett, mint kitaszítani őket a házból, és ezzel gyakorlatilag a halálukat okozni. Az ellenség megátkozása halállal fenyegetés volt.

Az átkok automatikusan működőnek elképzelt „önbeteljesítő szavak”. Akárcsak az áldások, az istenséggel állnak kapcsolatban, akiről hiszik, hogy hatékony erővel bír; tehát hogy nyomatékot adjanak az átoknak, a Leghatalmasabbat hívják segítségül. Isten legyen az áldás és az átok biztosítéka! Ezért is esik oly sok szó a Bibliában az áldásról és az átokról: „Nézd, elédbe adom az áldást és az átkot”, mondja Isten Izrael népének.

NOHA MI MÁR NEM HISZÜNK az átkok hatásában, az átkozódás nyelvezete az „elvilágiasodott” jelenben is működik: Ma is elhangzik: „Az istenit neki!”, vagy „A szentségit!” – és hogy elkerüljék az istenkáromlást, „A szentségit!” helyett esetleg azt mondják: „Mennydörgős mennykő!”, vagy az „Ég és pokol!” helyett azt, hogy „A teringettét!” „Az istenfáját!” is kicsúszik olykor a szánkból, anélkül hogy eszünkbe jutna a benne rejlő drámaiság, amely előző korokban Isten megszólításához kötődött. Ha manapság az átkozódásban nemigen játszik is szerepet a „tetterős” Istenbe vetett hit – az, hogy az átkoknak hatásuk van, még mindig megmutatkozik abban, hogy testileg-lelkileg milyen mélyen érintik a megcélzottakat. A szidalmak és az átkok olyan sértések, amelyek pofonként hatnak, különösen akkor, ha a szidalom érzékeny ponton ér célba. Jól ismert jelenség ez a házassági és párkapcsolati válságokban: a felek újból és újból partnerük gyenge pontjait piszkálják. És a szidalmazás aztán hirtelen valóságos támadásba megy át (egészen az érzelmi ölésig menően).

A kutatók rájöttek, hogy a sértések és szidalmak minden társadalmi rétegben hasonlóak. A professzor ugyanúgy szitkozódik és átkozódik, mint az utcaseprő, a bankigazgató ugyanúgy, mint az alkalmazottai. Bár a férfiak valamivel gyakrabban szitkozódnak, mint a nők, az amerikai Kansas Állami Egyetemen 4000 hallgató körében végzett vizsgálat kimutatta: mindegy, hogy fiúkról vagy lányokról van-e szó, ezek is, azok is rendszeresen szitkozódnak és átkozódnak.

Meg lehet-e tiltani a tisztességtelen szitkozódást és átkozódást? Ismételten megpróbálták ezt, az ókori és a modern társadalmakban egyaránt. Az Egyesült Államok szenátusa 2004 nyarán nagy többséggel megszavazta a *Defense of Decency Act*-et, magyarul „a nyelvi tisztesség védelméről szóló törvényt”, amely 275 000 dollárig terjedő pénzbírságot irányoz elő a rádióban vagy a TV-ben elhangzó durva vagy sértő kifejezésekért. Ez óvatossághoz vezetett a médiumokban, ugyanakkor az amerikai filmekben megszámlálhatatlanul hemzsegnek az effajta „kiszólások”. 2003-ban az orosz parlamentben is betiltották a vitákbeli átkozódást.

Sőt léteznek egyes helyek, ahol tilos a nyilvános szitkozódás és átkozódás, például a hollandiai Helmondban és a lengyel Elblagban. Ezek a tilalmak azonban Don Quichoténak a szélmalmok elleni harcára hasonlítanak, mert nem lehet elbánni azzal a vággyal, hogy nyomasztó helyzetekben nyelvi úton vezessük le a bennünk felhalmozódott feszültséget: ez az a szelep, amelyre a fortyogó fazéknak szüksége van ahhoz, hogy föl ne robban-

jon. Különben ezt már gyermekkorunkban megtanuljuk. Szülőként hiába erőlködik az ember, hogy kiűzze a gyerekekből a szitkozódás és átkozódás szokását. Az erőt demonstráló alapszavakat szinte már az előtt elsajátítjuk, hogy ki tudnánk mondani az első szótagokat. A kicsi gyerekek éppen a tiltott fogalmakat veszik észre, jóval előbb, semmint fel tudnák fogni tulajdonképpeni értelmüket. Amikor a kisgyerekek durva vagy trágár szavakat használnak, szüleik rémült reakcióiból tanulják meg: ezek az erőteljes kifejezések teremtik meg számukra annak lehetőségét, hogy felhívják magukra szüleik figyelmét. „Nem szabad ilyet mondanod! Nem, nem és nem!”

ÉPPEN EZ A CENZÚRA TESZI olyan vonzóvá az erős kifejezéseket, tölti fel őket érzelmileg. Megfelelő műszerek segítségével az agykutatók rájöttek, hogy a szitokszavak mindenekelőtt az agy limbikus rendszerében landolnak. Itt tanyáznak az érzelmeink, beleértve az erőteljes kifejezéseket is. *Adam Anderson* és *Elizabeth Phelps* amerikai agykutatók feltételezik, hogy a szitoktirádák akkor törnek ki az emberből, ha az agy magasabb régiói (értsd: a prefrontális cortex) már nem képesek föltartóztatni a limbikus rendszerben keletkezett érzelmi torlódást. Átkozódási szükségletünk olyan mélyen gyökerezik agyunk szerkezetében, hogy a nyelvi képességek maradnak meg a legtovább – *Timothy Jay* ezt fedezte föl Alzheimer-kóros betegeken. Az ebben a betegségben szenvedő emberek még akkor is képesek szitokszavakkal dobálózni, amikor már rég elfelejtették rokonaik nevét, és szókincsük erősen beszűkült.

Nos, nem kell mindent elhinnünk, amit az agykutatók állítanak. Felfedezéseik mindenesetre nem jelentenek mentséget arra, hogy szabad folyást engedünk a szitkozódásnak, amikor valami balul üt ki, hiszen a hétköznapi átkozódások indítékai gyakran jelentéktelenek. Valamit letettünk valahová, és nem találjuk, megbotlunk valamiben, és kiesik a tányér a kezünkből, valaki meggondolatlanul elénk lép az utcai forgalomban, a számítógép megtagad valamilyen parancsot. Világunk magasan technizált, és ez sokszorosan megkönnyíti az életünket, ugyanakkor okot ad arra, hogy archaikus magatartásmintákba zuhanjunk vissza. Ahogyan kőkorszaki őseink átkokkal próbáltak meg valamit számukra kedvezően befolyásolni, mi is gyakran kiborulunk. Van egy barátom, aki elromlott számítógépét előbb megátkozta, majd haragjában földhöz vágta. Magam is nem egyszer szidtam már a kerékpáromat, amikor nem fogott a fékje.

Talán valamivel gondosabban kellene megválogatnunk szitkaink és átkaink indítékait, és nem kellene minden szíre-szóra azonnal mennydörögnünk. Ez sem nem előkelő, sem nem civilizált viselkedés. Érhetnek minket olyan sorscsapások, amelyek valóban szükségessé teszik a szitkozódást vagy átkozódást. Például egy név elátkozását. Csak a náci rezsim bűnözőire emlékeztetek. A legnagyobb zsidó átok így hangzott: Vesszen ki az emlékük! Gonosztetteik miatt tűnjenek el az emberek emlékezetéből! Az efféle ellenfelekre kellene tartalékolnunk átkainkat.

EZÉRT EMLÉKEZTETEK végezetül Jóbra. Az Isten és a Sátán közötti verseny következtében a jámbor Jób egy napon elveszíti egész vagyonát, s aztán a fiait. Végül – ismét Isten kifejezett engedélyével – lepra sújtja. Felesége ekkor felszólítja, hogy átokkal tagadja meg Istent. Ezt azonban Jób elutasítja: „Ha a jót elfogadtuk Istentől, a rosszat ne fogadjuk el?” Természetesen lénye legmélyéig megrendült, de nem Istent átkozza meg, hanem születése napját, fáradalmas földi életét.

Felicitas Hoppe írónőtől olvastam ezt a mondatot: „Csak a hívő szív ért az átkozódáshoz, csak az képes meggyőzően megtagadni Istent, aki hiszi, hogy Isten hallja őt.” Ebben a felfogásban az átok az utolsó lehetőség arra, hogy valahogy mégis megbirkózzunk valami elviselhetetlennel. Ily módon panaszkodik Jeremiás próféta a prófétai hivatal terhéről, miután kegyetlenül elbántak vele. Megvádolja Istent is, aki rábeszélte e hivatal elfogadására. Mi több, Isten bizonyos fokig ráerőltette azt, megerőszakolta őt. S aztán megátkozza születése napját, mint Jób. Ez majdnem felér Isten megátkozásával.

Hétköznapi átkozódásunk a tehermentesítés egyik formája. Ezeknek a helyzeteknek nincs egzisztenciális súlyuk. Mi más az átok, mint kiáltás egy kínokkal teli emberi élet mélyéről? Nagy fájdalmakkal kísért betegségekben, kínzások közepette, katasztrófákban. A segélykiáltás és az átok ilyenkor igen közel áll egymáshoz.

Az átok mint „hangos kifejezése annak a kétségbeesésnek, hogy képtelenek vagyunk megszólalni”, nem más, mint „az elnémulás fokozott formája”, mondja Felicitas Hoppe. Civilizált társadalomban élünk, amelyben azonban mégis ismételten alkalom adódik arra, hogy az átok segítségével valahogyan kezelni tudjuk sorsunkat, avagy a hívő valahogy össze tudja egyeztetni az élet elviselhetetlenségét és Isten megengedő magatartását. Azt hiszem, Isten kibírja ezt. De talán nem tudja annyira jól elviselni meggondolatlan, elhamarkodott hétköznapi átkozódásainkat. Hallom, amint azt mondja: „Ember, szedd össze magad!” De nem tudom, hogy ez segít-e rajtunk autóvezetés vagy a háztartási munkák közben. Talán segít, ha kiteszünk magunk elé egy cédulát ezzel a felirattal: Csak akkor átkozódj, ha nagyon mocskosul megy sorod!

Hans Jürgen Benedict

Forrás: Publik-Forum, 2013/19

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Körte Törpe sípot lopott

Füttyrefütty, Körte Törpe és Szuszi Muszi – ez a három kistörpe volt nálam vendégségben egy szép nyári délután. Osztálytársam volt mind a három, ha jól emlékszem, a második osztályt végeztük el abban az évben. Azzal kezdtük a játszást, hogy bújócskáztunk a házban. De aztán megelégeltük, elővettem a szekrényből a gumilabdát, odadobtam nekik, ők meg kiszaladtak vele a kertbe. Lódultam utánuk magam is, de tanulóasztalkámra esett a tekintetem, és odaléptem. Volt azon egy írószertálca. A tálcán mindig ugyanabban a sorrendben feküdtek a ceruzáim, színeseim. Amit most észrevettem, csak annyi volt, hogy valamelyik vendégem nézegette az írószereimet, és egy kis rendetlenséget csinált. Sokszor megtörtént ez, nem is szóltam érte soha senkinek, csak gyorsan rendet teremtettem. Ezt cselekedtem most is. De rendcsinálás közben ismét észrevettem valamit: Tartottam azon a tálcán egy nagyon szép, fából faragott sípot is. Az egyik nagybátyám, Fürge bácsi hozta ajándékba. Felírás is volt faragva rá: Mátrai emlék.

Nos, most ez a szép síp nem volt a tálcán. Elgondolkodtam, hová tűnhetett. Amikor vendégeimet várva rajzolgattam, még a tálcán volt. Azóta pedig csakis ők jártak bent a szobában, és hunyóként mindegyikük volt egyedül is. Bármennyire nehéz volt is elképzelnem, amint valamelyikük zsebre dugja, kénytelen voltam megállapítani, hogy ez történt. De hát melyikük tette? Ezt ugyanis okvetlenül ki kellett derítenem. Majd meglátjátok, hogy miért volt ez fontos; de akkor már kiáltoztak odakünn: „Moha! Hol maradsz, gyere már!” Kiszaladtam hát. Labdáztam velük, közben azonban folytonosan törtem a fejem, hogyan tudhatnám meg, melyiküknél van a síp. Ki is találtam, mit cselekedjem. Lakott akkor szomszédunkban egy hároméves kistörpe. Az volt a neve: Pottyanós.

Észrevettem, hogy van neki egy szép pálcája. Nyilván a bátyja vágta, és ki is cifrázta díszesre. Abbahagytam hát a labdázást, odafutottam a kerítésükhöz, és átkiáltottam: „Pottyanós! Légy szíves, gyere ide!” Készségesen odaügetett. Azért mondom, hogy ügetett, mert lovaglást játszva jött. Csapkodta is a cifra pálcával a képzelt lovat. Vendégeim mögém gyűltek, és figyelték, hogy mi a szándékom. Így szóltam:

„Milyen szép lovaglópálcád van! Hadd nézzem meg!” Bizalommal átdugta a lécek között, elvettem, nézegettem egy kicsit, aztán kijelentettem: „Ez a vessző a mi mogyoróbokrunkról való, tehát a miénk, és én meg is tartom. De minthogy tetszik nekem a díszítése, lehet, hogy később kapsz érte valamit.” Pottyanós azonban kiabálni kezdett: „Nem kell más! A pálca kell! Nem a ti bokrotokról való! Tessék visszaadni!” – nyújtogatta kezecskéit a kerítés lécei között, és majdnem sírt is. De én most már nem őt figyeltem, hanem vendégeimet.

Füttyrefütty elkomorodott: „Hogy tehetsz ilyet, Moha! Add vissza neki akkor is, ha a ti bokrotokról való!” Szuszi Muszi nagyokat szusszantva így szidott: „Nahát, Moha! Én azt sem tudom, mit mondjak! Nem ismerek rád! Azonnal add vissza neki!” Harmadik vendégem azonban – Körte Törpe – letorkolta őket: „Miért adná vissza? Jól tette, hogy elvette! Tartsd meg, Moha! Jogod van hozzá! Nem is kell érte adni semmit. Tehetsz te róla, hogy kicifrázta a bátyja?”

Na, éppen ez volt az, amit akartam. Most már majdnem biztos voltam benne, hogy Körte Törpe vette el e sípot. De még bizonyosabb szerettem volna lenni, hát ezt mondtam a fülébe: „Nincs is mogyoróbokrunk!” Úgy történt, ahogyan sejtettem. Nevetett egy nagyot, és ezt súgta vissza: „Annál jobb hecc, de el ne ismerd, hogy nincs!” Pottyanós még mindig nyújtogatta kezecskéjét, és pityergősen követelte: „Tessék visszaadni! Tessék visszaadni!” Körte Törpe odasúgta nekem: „Csapj a kezére a pálcával!” Most már aztán egészen bizonyos voltam benne, hogy nála van a síp. Pottyanós kezecskéjére természetesen nem csaptam rá, hanem éppen ellenkezőleg, megnyugtattam valamelyest. Mert most már egészen határozottan megígér-

tem neki, hogy kap majd valamit a pálca helyett. Mégpedig olyasmit, ami többet ér.

Ezután folytattuk a labdázást. De csak ímmel-ámmal. Füttyrefütty és Szuszi Muszi ugyanis neheztelt rám, nekem meg folytonosan azon járt az eszem, mit cselekedjem tovább Körte Törpével. Egyszerre csak eszembe jutott, hogy ugyanilyen sípot kapott Fürge bácsitól Gyopár bátyám is. Beszaladtam a házba, kivettem a sípot Gyopár fiókjából, rákötöttem egy hosszú fekete cérnát, felkaptam egy nagyalakú képeskönyvet is, és visszafutottam vendégeimhez. Felmutattam nekik a kicifrázott botot: „Tudjátok-e, milyen pálca ez? Varázspálca! Rögtön varázsolok is vele. Üljetek le erre a padra.” A pad mellé állítottam egy kicsiny kerti asztalt – persze nem nagyon közel –, és felmutattam nekik a sípot is: „Ezt fogom eltüntetni, nézzétek meg! Az van ráírva: Mátrai emlék.”

A cérnát nem vehették észre, mert sötét színű volt a síp is, barna. Körte Törpe megdöbbent ábrázattal bámult a sípra, és megtapogatta a kabátkája jobb oldali zsebét. Átkiabált ekkor Pottyanós: „Ne tüntesd el! Inkább add nekem a botért!” Ezt feleltem: „Lehet, hogy a tied lesz! De előbb eltüntetem.” Azzal letettem a sípot az asztalka közepére, és felkértem Szuszi Muszit: „Te állítsd elé a képeskönyvet! Én már a közelébe se akarok nyúlni!” A cérna vége persze a kezemben volt. Szuszi Muszi felállította a könyvet, és az eltakarta a sípot a pad felől. Miután visszaült, hátrálni kezdtem az asztaltól, és közben beszéltem: „Hogy lássátok, hogy nem szemfényvesztés, hanem igazi varázslás, el is távolodom tőle.” Miközben ezt elmondtam, a hátrálással egyidejűleg a cérna lehúzta az asztalról a sípot. Szemüket a könyvre meg énrám tapasztották, nem vették észre, hogy leesik a síp. Különben a fű is magas volt ott.

Ekkor már elengedhettem a cérnát, a vesszőt meg a könyv felé tartottam: „Hókusz-pókusz, kókusz-fókusz, mákos-málé, mókás-mókus!” Most Füttyrefüttyöt kértem meg, hogy vegye el a könyvet. Nevetgélve lépett az asztalhoz, de aztán ő is, Szuszi Muszi is elkomolyodva bámulta az üres asztallapot. Körte Törpe rosszat sejtett, mert nyugtalanul izgett-mozgott. Látszott rajta, hogy szeretne elköszönni. De én azonnal megszólaltam: „Most pedig azt is megtudjátok, hová varázsoltam a sípot. Egyikőtöknek a zsebébe! Aki megtalálja magánál, meg is tarthatja, neki ajándékozom.” Szuszi Muszi is, Füttyrefütty is rögtön kutatni kezdte a zsebeit. Körte Törpe ellenben nyakig elvörösödött, és úgy téve, mintha dühös volna, felkiáltott: „Szamárság ez! Csalás az egész! Ha okosabbat nem

tudunk játszani, én hazamegyek... Várnak!” Indult is. Kértem hát sietve: „Maradj még egy kicsit! Hiszen éppen a te zsebedbe varázsoltam! Azért, hogy ne gyanakodhassatok, hogy most dugom be, Szuszi Muszi vegye ki! Megengeded?”

Szuszi Muszi azonban nem várt Körte Törpe engedélyére, hanem már vette is ki a sípot. Én meg átvettem tőle, és Körte Törpe kezébe nyomtam: „A tied, varázslásom emlékére.” De haragosan, és még mindig nyakig vörösen kiáltotta: „Nem kell! Tudok én magamnak venni sípot, ha szükségem volna rá!” Én azonban nem fogadtam vissza: „Ajándékozd akkor oda Pottyanósnak.” Pottyanós kiáltozni kezdett: „Hozd ide, Körte Törpe! Hozd ide!” Látszott Körte Törpén, hogy a legszívesebben földhöz vágná a sípot, és elrohanna, de nem tette. Kelletlen, bizonytalan lépésekkel a kerítéshez ment, és átdugta Pottyanósnak. Én meg odavittem a cifra vesszőt is: „Nesze, Pottyanós! Amire kellett, az már megtörtént.”

Körte Törpe meg én most egymás mellett álltunk a kerítésnél. Néztük Pottyanóst, hogy mennyire örül a sípnak. Fújta egyhuzamban. Körte Törpe arcáról lassan eltűnt a pirosság. Megenyhült haragos kifejezése is, és odasúgta nekem: „Nagy kópé vagy, Moha, annyi bizonyos!” Úgy tettem, mintha nem hallottam volna, és felkiáltottam: „Na, labdázzunk tovább!”

Körte Törpe azonban azt rebegte, hogy csakugyan várják otthon, és indult. Zavartan köszönt: „Hát akkor... Szervusztok!” Nem mert sem rám nézni, sem kezet nyújtani nekem. Én azonban megfogtam, és megráztam a kezét: „Szervusz, Körte Törpe! Elgyere ám holnap délután is! Várlak!”

Ekkor hálásan rám pillantott, hangja pedig megcsuklott egy kicsit, amint felelte: „Eljövök. Köszönöm a meghívást.”

Miután elment, megkérdezte tőlem Füttyrefütty: „Miért súgta neked, hogy nagy kópé vagy?” Úgy tettem, mintha elgondolkodnék: „Hát... lehet, hogy azt hiszi, turpisság volt a varázslásban.”

Nevettek mindketten, és Szuszi Muszi nagyokat szusszantva jelentette ki: „Hogy volt benne turpisság, az kétségtelen, de én úgysem tudom kitalálni. Hát nem vagyok bolond, hogy fárasszam az eszemet! Elég lesz majd ősztől! Most szünet van! Pihenni kell!”

Mitől lesz jó az életünk?

A boldogság leghosszabb kutatásának tanulságai

Mi tesz bennünket egészségessé és boldoggá egy életen keresztül? Ha tudnánk, hogy a jelenlegi cselekedeteink döntő hatással vannak a jövőbeni elégedettségünkre, mire lenne érdemes leginkább időt és energiát áldozni? Egy mostanában napvilágot látott, fiatal felnőttekről készült, s életük legfőbb céljait firtató felmérésben a megkérdezettek több mint 80%-a a meggazdagodást tartotta a legfontosabbnak az életben. Ugyanennek a korosztálynak a fele azt válaszolta, hogy életének másik nagy célja az, hogy híressé váljon.

Másfelől folyamatosan azt halljuk, hogy dolgozzunk keményen, ha el akarunk érni valamit. Így aztán jogosan érezhetjük, hogy ezeket a dolgokat kell űznünk egy jó élet reményében. Ám életünknek ezek a vágyai, amelyek befolyásolják a döntéseinket, s így végső soron alakítják a sorsunkat, nos, ezek a vágyak általában elérhetetlenek. A legtöbbet úgy tudhatjuk meg arról, hogy egy ember mennyire elégedett az életével, hogy megkérjük, emlékezzen vissza a múltjára, hiszen, mint tudjuk, utólag már okos az ember. Többnyire elfelejtjük, hogy mik történtek velünk az életben, sőt, néha a memóriánk még ki is talál dolgokat.

De mi lenne, ha egyszerre végignézhetnénk az egész életet, ahogy kibontakozik előttünk? Mi lenne, ha tanulmányozhatnánk az embereket tizenéves koruktól kezdve folyamatosan, ahogy megöregszenek, hogy lássuk, mitől maradnak boldogok és egészségesek?

Pontosan ezt tettük. A Harvard Egyetemnek a felnőttek változásait vizsgáló kutatása talán a leghosszabb ebben a kérdéskörben. 75 éven keresztül nyomon követtük 724 ember életét, évről évre megkérdezve őket munkájukról, családi életükről, egészségükről, és természetesen mindezt anélkül, hogy bárki tudta volna, hogy hogyan fog alakulni az életük.

Ezek a kutatások rendkívül ritkák. Ugyanis az ilyen jellegű projektek általában szétesnek egy évtizeden belül, vagy azért, mert nem sikerül együtt tartani a kutatás alanyait, vagy mert megszűnik a pénzügyi támogatás, esetleg a kutatók lelkesedése hagy alább, vagy meghalnak, és nincs aki továbbmenjen a megkezdett úton. De részben a szerencsének, részben a kutatók több nemzedéke kitartó munkájának köszönhetően ez a kutatás nem halt el. Az eredeti 724 emberből körülbelül 60 még mindig él, és még mindig részt vesz a kutatásban, többségük elmúlt 90 éves. És most kezdjük bevonni a gyerekeiket, akik több mint 2000-en vannak. Én pedig már a negyedik vezetője vagyok a projektnek.

1938 óta két csoport életét követtük nyomon. Az első csoport tagjait akkor vontuk be, amikor másodévesek voltak a Harvardon. Ők mindannyian a II. világháború idején végeztek, így többségük részt is vett benne. A másik csoportot, amelyet figyelemmel kísértünk, Boston legszegényebb negyedéből való fiúk alkották, akik direkt azért lettek beválogatva, mert rossz volt a családi hátterük, és kifejezetten hátrányos helyzetűnek számítottak Bostonban az 1930-es években. Többségük olyan bérházban lakott, ahol hideg-meleg víz sem volt.

A tanulmány kezdetén az összes résztvevőt meginterjúvolták. Orvosi vizsgálatokon estek át. Kimentek az otthonukba, és beszélgettek a szüleikkel. Majd szép lassan felnőtté cseperedtek, és beléptek a nagybetűs életbe. Gyári munkások és ügyvédek, kőművesek és orvosok váltak belőlük, egyikük az Egyesült Államok elnöke lett. Néhányan alkoholistává váltak, páran skizofrénné. Voltak, akiknek sikerült feltornászniuk magukat a szociális létrán, a legaljától a legtetejéig, mások ugyanezt az utat járták be, csak pont fordítva.

A kutatás alapítói soha, még a legvadabb álmaikban sem képzelték volna, hogy ma, 75 évvel később, itt fogok állni, és azt mondom majd önöknek, hogy a kutatás még mindig tart. Roppant türelmes és elszánt kérdezőbiztosaink kétévente felhívták az alanyokat, és megkérdezték őket, hogy küldhetünk-e még egy, az életükre vonatkozó kérdéssort.

Sok bostoni férfi visszakérdezett: „Mit akarnak tudni rólam? Az én életem egyáltalán nem érdekes.” A harvardiak furcsamód sohasem kérdezték ezt.

Hogy a legtisztább képet alkothassuk az életükről, nem pusztán elküldünk egy kérdéssort, hanem a saját közegükben készítjük el az interjút. Hozzáférhetünk orvosi feljegyzéseikhez. Vért veszünk tőlük, agyröntgent készítünk, beszélünk a gyerekeikkel. Videóra vesszük, ahogy a legsúlyosabb gondjaikat megbeszélik a feleségükkel. Úgyhogy amikor egy évtized múlva megkérdeztük a feleségeket, hogy nem lenne-e kedvük csatlakozni a kutatáshoz, sokan közülük így feleltek: „Hát tudják, már épp itt volt az ideje.”

Szóval, mit tudtunk meg mindebből? Mi a tanulsága annak a több tízezer oldalnyi információnak, amit ezekből az életekből ki lehetett nyerni? Nos, nem a gazdagság, nem is a hírnév, és még csak nem is az egyre keményebb munka. Az egyértelmű üzenet, ami a 75 év alatt kikristályosodott, ez: A jó kapcsolatok őrzik meg a boldogságunkat és az egészségünket.

Három dolgot tudtunk meg a kapcsolatokról. Az első, hogy *a közösségi kapcsolatok nagyon jó hatással vannak ránk, és hogy a magányosság megöl.* Az derült ki, hogy akiknek több a közösségi kapcsolatuk, legyen az akár családi, akár baráti vagy egyéb közösségi kapcsolat, boldogabbak, egészségesebbek, és tovább élnek, mint azok a társaik, akiknek kevesebb kapcsolatuk van. Valamint, hogy a magányosság mérgező. Azok az emberek, akik másoktól elszigeteltebbek, mint igényelnék, boldogtalanabbnak érzik magukat, az egészségük hamarabb indul romlásnak, az agytevékenységük is előbb kezd hanyatlani, és rövidebb ideig élnek, mint a nem magányosak. És sajnos az a szomorú tény, hogy minden egyes alkalommal öt amerikaiból legalább egy vallotta magát magányosnak.

És tudjuk, hogy tömegben is lehet valaki magányos, sőt akár egy házasságban is, úgyhogy a második nagy tanulság az volt, hogy nemcsak a barátaink száma a fontos, és nemcsak az, hogy komoly kapcsolatban élünk-e, hanem *a közeli kapcsolataink minősége az, ami igazán számít*. Kiderült, hogy a marakodó életmód nagyon káros az egészségünkre. Például egy szeretet nélküli, veszekedéssel teletűzdelt házasság talán még rosszabb hatással van az egészségre, mint egy válás. Azonban a meleg, szeretetteli kapcsolatok valóságos védőhálót szőnek körénk.

Mikor a kutatás alanyai már a nyolcvanas éveikben jártak, visszatekintettünk arra az időszakra, amikor középkorúak voltak, hogy lássuk, képesek voltunk-e megjósolni, hogy kiből lesz boldog, egészséges ember nyolcvanéves korára, és kiből nem. És amikor mindent összegyűjtöttünk, amit csak tudtunk róluk 50 éves korukban, nos, nem az akkori koleszterinszintjük volt az, ami előrevetítette, hogy hogyan fognak megöregedni. Sokkal inkább az, hogy mennyire voltak elégedettek a kapcsolataikkal. Azok, akik a legelégedettebbek voltak a kapcsolataikkal 50 éves korukban, ők váltak a legegészségesebb 80 évesekké. Úgy tűnik, hogy a jó, szoros kapcsolatok meggátolják az öregedésünket. A legboldogabb párok, férfiak és nők egyaránt, arról számoltak be a 80-as éveikben, hogy még a legnagyobb fizikai fájdalmaik közepette is ugyanolyan jó maradt a hangulatuk. Ellenben azok, akik boldogtalan kapcsolatban éltek, amikor komoly fizikai fájdalomról számoltak be, érzelmi fájdalmaik még inkább felerősítették azt.

A harmadik nagy tanulság, amit megtudtunk a kapcsolatokról és az egészségről: *a jó kapcsolatok nemcsak a testünket védik meg, hanem az agyunkat is*. Stabil, biztonságos kapcsolatban élni, tartozni valakihez a 80-as éveinkben, igazán oltalmazó. Azok, akik ilyen kapcsolatban élnek, amelyben tényleg azt érzik, hogy ha kell, számíthatnak a másikra, ezeknek az embereknek a memóriája tovább marad éles. Akik viszont olyan kapcsolatban élnek, amelyben azt érzik, hogy nem igazán számíthatnak a másikra, nos, ezek az emberek korábban tapasztalnak memóriaromlást. Persze a jó kapcsolatoknak sem kell mindig zökkenőmentesnek lenniük. Némelyik nyolcvanéves pár képes nap mint nap civakodni egymással, ám amíg azt érzik, hogy igazán számíthatnak a másikra, ha a dolgok keményre fordulnak, ezek a torzsalkodások nem okoznak komoly károsodást a memóriájukban.

Szóval, az a tanulság, hogy a jó, bensőséges kapcsolatok jó hatással vannak az egészségünkre és az általános közérzetünkre, és ez a bölcsesség már olyan régi, akár a hegyek. Miért olyan nehéz megcsinálni, és miért hagyjuk mégis figyelmen kívül? Nos, emberek vagyunk: leginkább valamilyen gyors reparálást szeretnénk, valamit, amivel mintegy varázsütésre hosszú távon helyrehozhatjuk az életünket. A kapcsolatok bonyolultak és zavarosak, ezért a családról, illetve a barátokról való gondoskodás nem túl vonzó. Ráadásul egy életen át tart. Soha nem lehet kipipálni. 75 éves kutatásunkban azok az emberek váltak a legboldogabb nyugdíjasokká, akik aktívan munkálkodtak azon, hogy munkatársaikat játszótársakra cseréljék. A mai fiatalokhoz hasonlóan a mi kutatásunkban résztvevők is a hírnevet és a gazdagságot, illetve a kitüntetést és a karriert tartották a tökéletes élet kulcsának felnőtt életük hajnalán. De újra és újra, hosszú éveken keresztül, kutatásunk azt mutatta, hogy azok szerepelnek a legjobban, azok jutnak a legtovább, akik képesek a családjukra, a barátaikra támaszkodni.

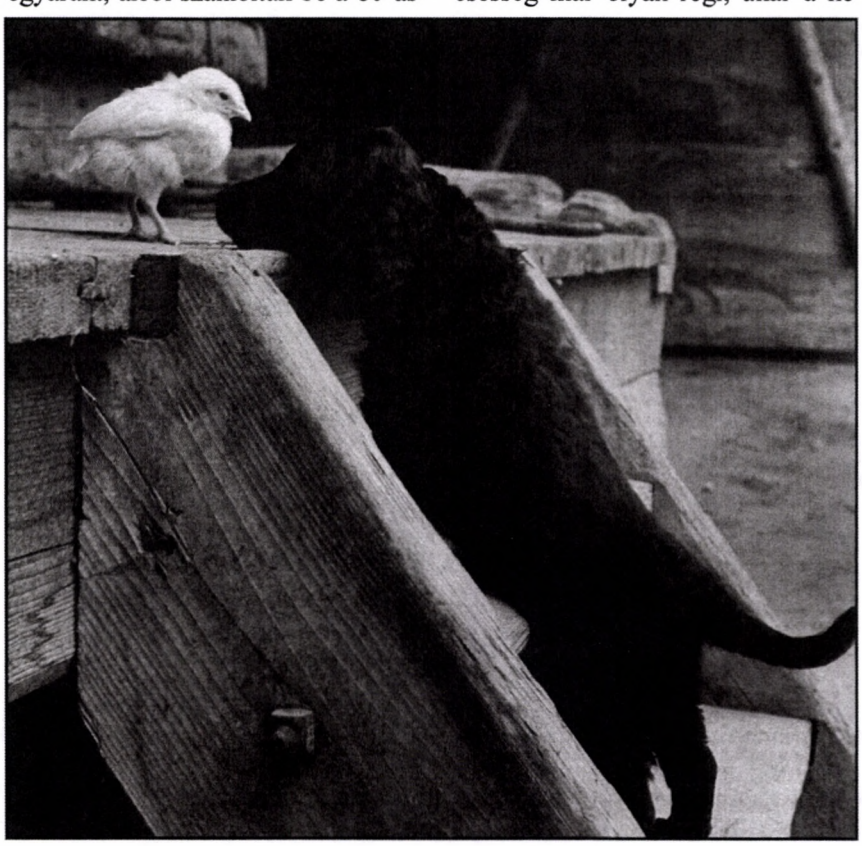

Szóval, mi a helyzet önökkel? Tegyük fel, hogy ön 25 éves, vagy 40, esetleg 60. Mit jelent a gyakorlatban ez a kapcsolatokra való támaszkodás?

Nos, a lehetőségek lényegében végtelenek. Akár ezek: a képernyő előtt töltött időt ezentúl inkább emberekkel töltjük. Vagy egy bezápult kapcsolat felfrissítése úgy, hogy csinálunk valami újat együtt, egy hosszú séta, vagy egy késő esti randi, esetleg felkeresni egy családtagot, akivel évek óta nem beszéltünk, hiszen ezek a túlságosan is gyakori családi viszályok iszonyatosan sokba kerülnek azoknak, akik képtelenek a megbocsátásra.

Egy Mark Twain idézettel szeretném befejezni. Több mint egy évszázada, visszatekintve az életére, ezt írta: „Az élet olyan rövid, hogy nincs benne idő veszekedésre, bocsánatkérésre, megbánásra, számonkérésre. Csak a szeretetre van idő, és ha szabad így kifejezni magam, csak egy pillanat van rá.”

A jó élethez vezető út jó kapcsolatokkal van kikövezve.

Robert Waldinger

Forrás:
http://www.ted.com/talks/robert_waldinger_what_makes_a_good_life_lessons_from_the_longest_study_on_happiness?language=hu

Fordította *Szentirmai Péter,* a fordítást ellenőrizte *Pallós Péter*

Isten az utolsó metrón ül

Madeleine Delbrêl életpéldája

Így emlékezett vissza: „Tizenöt évesen szigorúan ateista voltam, és napról napra abszurdabbnak találtam a világot.” Amikor azonban 1964. október 13-án, hatvan évesen meghalt, hirtelen a jövő keresztényének modelljét fedezték fel benne. *Madeleine Delbrêl* ugyanis teljes természetességgel ragyogtatta föl az evangéliumot egy hitetlen környezetben – szociális munkásként Ivry-ben, Franciaország első kommunista irányítású városában.

Meg akarta mutatni, hogyan lehet megélni a hitet napjaink Istentől elidegenedett városi miliőjében, a nagyvárosi utcák szkeptikus, ideges embere hogyan tapasztalhatja meg Kisztust, és a teljesen normális hétköznapok hogyan kezdenek sugározni a szentség jelenlététől.

„Te ma éjszaka
ebbe a Holdfény nevű
kávézóba vezettél minket.
Néhány éjszakai órát
ott akartál bennünk eltölteni.
Szegényes megjelenésünk által,
rövidlátó szemünk által,
szeretethíjas szívünk által
akartál találkozni
mindezekkel az emberekkel,
akik azért jöttek ide,
hogy agyonüssék az időt.”

A kívülállók liturgiája címet viseli *Madeleine Delbrêl*nek ez a szövege. Jellemző volt rá az a szenvedély, hogy a szokványos hétköznapokban keresse Isten nyomait. „Mivel szívünk a tiédben nyílik meg”, áll a Holdfény nevű kávézóban elmondott imában, az itt véletlenül összeverődött emberek iránti szeretet úgy bontakozik ki, mint egy rózsa:

„Általunk vonj magadhoz mindent!
Vondd magadhoz őt, az öreg zongoristát,
aki elfelejti, hol is van,
a gitárost és a harmonikást,
akik számukra közömbös embereknek
muzsikálnak.
Vondd magadhoz azt a szomorú férfit,
aki úgynevezett vidám történeteket
mesél nekünk;
és ezt az iszákost is,
aki épp letámolyog a lépcsőn...
Aztán elmegyünk az utolsó metróval.
Ott majd alvó emberekkel találkozunk.
A szenvedés és a bűn kibogozhatatlanul
vésődött rá az arcukra...
Szívünk egyre tágasabb
és egyre nehezebb lesz
a sokféle találkozás terhétől,
egyre nehezebb szereteted terhétől;
szívünk, amelyet te alkottál,
és benépesítettél testvéreinkkel,
az emberekkel.”

Diáklányként *Madeleine* nagy bőszen ezt írta naplójába: „Isten a 20. században abszurd volt, összeegyeztethetetlen a józan ésszel, elviselhetetlen volt, mivel nem lehetett hol elhelyezni.” Rendkívül értelmes és tehetséges lévén, már tizenhat évesen filozófiát és társadalomtudományokat kezdett tanulni a Sorbonne-on. Hűvös magabiztossága persze éppúgy nem elégítette ki, ahogyan nagy baráti körének csodálata, korai szerelmi tapasztalatai és költői tehetségének tekintélyes sikerei sem.

Azt hiszi, hogy sokat tud, mégis folyton tovább kérdez. Az emberi lét és a világtörténelem értelmén töri a fejét, szörnyű bohózatnak nevezve az utóbbit. Végül minden töprengése a felfoghatatlan halál körül forog, a halál körül, amely összetör minden boldogságot, és elpusztít minden jövőbe vetett reményt.

Húszévesen egy csapásra búcsút mond ennek a szomorúságnak. Senki sem tudja, hogyan következett be ez a gyökeres fordulat. Talán az okozta, hogy ez az Istenben és az emberiségben csalódott ateista nő sosem mondott le az élet értelmének kereséséről. Az a Valaki, aki ismerte az élet értelmét, villámcsapásként vágott bele az életébe:

„Elhatároztam, hogy imádkozni fogok. ... Aztán imádkozva és gondolkozva megtaláltam Istent, de imádkozás közben hittem, hogy Isten talált meg engem, és hogy ő élő valóság, és úgy lehet szeretni őt, ahogyan egy emberi személyt szeretünk.”

Cserkészcsoportot kezd vezetni, szociális munkát tanul, ami abban az időben egészen új foglalkozás volt. Azután 1933-ban két barátnőjével együtt elhatározza, hogy „az eredeti evangélium szerint fog élni”, és megosztja életét az egyszerű emberekkel. Szociális munkásként a Párizs határában lévő Ivry munkásvárosába megy. A kommunista párthoz jó okkal nem csatlakozik: a világ megmentése több, mint annak boldogítása, a kenyéren és lakáson kívül az embernek Isten közelségére és a halálon túlmutató reményre is szüksége van.

Ugyanakkor szenvedélyesen kívánja egy kevéssé emberi társadalom, a munka kapitalista, profitmániás világának megváltozását. Ezért gyakorlati dolgokban teljesen magától értetődően, az érintkezés félelme nélkül dolgozik együtt Ivry marxistáival. Munkás-termelőszövetkezetet alapít, és politikai foglyokért tüntet.

Ivry valamikor a párizsi polgárság nyaralóhelye volt. A település régi, falusi jellegű központjában élt a keresztény kisebbség, elszigetelten az új lakónegyedektől és azok súlyos társadalmi problémáitól. Ott laktak ugyanis azok a szakmunkások és proletárok, akiket magához vonzott a 300 gyárral rendelkező, gyors ipari növekedésű város. Mindkét oldal bizalmatlan ellenszenvvel viseltetett a másik iránt.

Madeleine Delbrêl mozgásba hozott egyet s mást. Tanácsadói hálózatot épített ki, és segélyszolgálatot szervezett. Később vezetői feladatot bíztak rá a városi szociális szolgálatban. És csak úgy mellesleg egyszerre vaskos és költői, meditatív és provokatív esszéket és verseket írt, amelyek hétköznapi témákat dolgoztak fel, mégis misztikus mélység jellemezte őket.

Mi többiek, az utca emberei – Mi, a kommunisták szomszédjai – A hit barátai – Egyszerű keresztények egyszerű vezetői: ilyen címeket viseltek ezek a szövegek. *Madeleine Delbrêl* teljesen szokatlan módon gondolkodott a keresztény életstílusról, amely nem csupán a kolostorok-

hoz vagy a paraszti szobákhoz illik, hanem az üzemcsarnokokhoz és a nagyvárosi utcákhoz is.

Nem hagyta, hogy előírják neki, kik legyenek a beszélgetőtársai, vagy azt, hogy milyen környezetben dolgozzék. De szilárdan kötődött az egyházhoz, a gyakran vaskalapos és esetlen egyházhoz, ahogyan ő is nagyon jól ismerte. Mert számára úgy tűnt, csak az egyház képes szavatolni, hogy hite az evangéliumi eredethez kötődjék.

Makacsul bátorította keresztény társait a csendes, nagy szavak nélküli, de meggyőző tanúságtételre. Hangsúlyozta: világossá kell válnia, hogy a hit nem egy rég letűnt társadalmi környezet alkotóeleme, hogy Isten létezik, és boldoggá akarja tenni az embereket. Olyan boldogítóan kell beszélni Istenről és a Mennyről, ahogyan *Edith Piaf* teszi sanzonjaiban! Azt kívánta, hogy a látszólag oly banális hétköznapokat, a konyhai munkától a baráti vacsorákig, a hit határozza meg, a szeretetteljes, vidám, hívogató hit.

„Minden kis vállalkozásunk hatalmas esemény, amelyben a Paradicsomot kapjuk ajándékba, és azt továbbajándékozhatjuk. Mindegy, mi a dolgunk: söprűt vagy tollat tartunk-e a kezünkben, beszélünk vagy csöndben vagyunk, beteget ápolunk vagy írógépet püfölünk. Mindez csak burka egy nagyszerű valóságnak, annak, hogy a lélek minden percben Istennel találkozik. ... Harangoznak? Induljunk gyorsan! Isten jön, hogy szeressen minket. Valaki kéréssel fordul hozzánk? Isten jön, hogy szeressen minket. Itt az ideje asztalhoz ülnünk? Menjünk! Isten jön, hogy szeressen minket. Ne akadályozzuk őt!”

Ez a fajta hit belemerül a világba, átitatja a hétköznapokat, amelyeket becsületes keresztények nem ritkán szabatosan elválasztottak az Istennel töltött időktől. A hétköznapi valóság közepette elmondott imádság azonban sosem válhat áldozatává annak a kísértésnek, amelytől *Madeleine* kitartóan óvott: „Ha szereted a sivatagot, ne feledd, hogy Istennek kedvesebbek az emberek!”

Egyedül az fontos, hogy sikerül-e elvinnünk Istent az emberekhez. Az a döntő, hogy a keresztények által lakhatóbb, igazságosabb lesz-e a világ, jobban otthonuknak érzik-e majd az emberek. Elkötelezettségünk valódisága a lényeg:

„Fontos a válasz, amelyet meghívásunkra adunk: az a feltétlenség, amellyel elfogadjuk, és amellyel hűek vagyunk hozzá. Nem a hivatásunk alkotja az életszentséget, hanem az a hűség, amellyel követjük hivatásunkat.”

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2014/10

„Fél dolgoknak nincs helyük!”

Hermann Schmidt-Ferraro cirkuszigazgató vallomása

Nálunk mindenki részt vesz a dologban, a gyerekek, az unokaöccsök, unokahúgok... Hatéves Mandy lányunk nagyon büszke az általa előadott számra. Csillogó ruhában már táncolhat egy óriáskígyóval. Ez mindig nagy hatást tesz iskolatársaira. Minibohócaink, Ramon és Carlos is általános iskolába járnak még, de rajtuk nevetnek a legjobban a nézők. És amikor Sissy belekezd három széken és két üvegen bemutatott fejenállásába, a publikumnak elakad a lélegzete!

Cirkuszi sátrunkban ezer ember számára van hely. De örülhetünk, ha százan eljönnek az előadásra. Egyre kevesebben lesznek. Húsz néző kedvéért még játszunk, ez alatt egyszerűen nem éri meg. Ha nem tartanánk annyira össze, sehogy sem működne az egész. Ez a mi döntő előnyünk a nagy cirkuszüzemekkel szemben: ezek egymás után hagyják abba, mert már nem tudják kifizetni a gázsikat. Nálunk nincs gázsi. Van ennivalónk, és örülünk, ha valahogy túléljük a telet.

Nem, más foglalkozás nem jön szóba számomra. A bölcső óta a cirkuszban élek. Családom öt nemzedék óta a cirkuszból él. *Circus Universal Ferraro* – ez a hazám. A név a dédnagyanyámtól származik. Olasz volt. Még ha abbahagynám is, hogyan magyaráznám meg ezt a tíz gyerekemnek? Ők mind a cirkuszban akarnak maradni.

Büszke vagyok XXL-es családomra. Valamennyi gyerekem ugyanattól az asszonytól van. Aaron, a legidősebb, huszonhét éves, Angelina kétéves. Nem kényszerítjük gyerekeinket a cirkuszba, kereshetnének maguknak más foglalkozást, iskolába is járnak, meg a „cirkuszi tanító” is foglalkozik velük, de teljesen automatikusan belenőnek a cirkusz világába. Miguel két és fél évesen papírorrot ragasztott, hirtelen berontott a manézsba, a bohócokhoz szaladt, és együtt játszott velük. Mindenki azt tanulja meg, amihez tehetsége van, méghozzá igazán. Fél dolgoknak nálunk nincs helyük! A gyerekeim tovább csinálják majd.

Valamennyien naponta gyakorolunk, és törődünk csaknem ötven állatunkkal, amelyek a kincsünket alkotják. A pónik, a kecskék és a galambok szinte játékosan követik vezényszavainkat. Már csak kevés állatunk van: lovak, kecskék, kutyák, hüllők. Amit mások elefántokkal csinálnak, azt apám ökrökkel mutatta be. Micsoda idők voltak azok! Amikor eljöttek a parasztok az előadásra, és az ökör megszimatolta a teheneket, valósággal bedilizett. Egészen veszélyes helyzetek adódtak. Kár, hogy az ökrös számunk már nincs meg. Senki sem tudta megtanulni.

Mindig az a legszebb, ha az emberek örülnek és tapsolnak. Igen, ha ezt sikerül elérnünk, akkor mi is boldogok vagyunk, és úgy érzem, hogy az embereknek szükségük van erre. De egyre nehezebb. Egyre több cirkusz jön keletről és Észak-Németországból. Azt hiszik, itt több nézőjük lesz.

Az euró bevezetése óta lejtmenetben vagyunk. Már alig győzzük, és egyre nagyobb a konkurencia. Ismételten előadódik valami teljesen váratlan dolog. Alig szereltük meg a vontatónkat, ellopták az egyik kocsinkat, amelyben egy csomó technikai eszköz volt. Aztán a szélvihar darabokra tépte az istállósátrat.

Minden évben nagy gondot okoz a téli szállás. Ha egyes települések rossz tapasztalatokat szereztek egy másik cirkusszal, nekünk kell lakolnunk, noha mi mindig pontosan fizetjük a bérleti díjat, és időben kiürítjük a teret. Az önkormányzatok arroganciája mindig kikészít. Úgy kezelnek minket, mint utolsó mocskokat! De vannak megértő polgármesterek is.

Télen minden adományért hálásak vagyunk. Mindennap több mint negyven állatot kell etetnünk. Ez pénzbe kerül. Természetesen az a legjobb, ha megkereshetjük a pénzünket. Vendégszerepelünk iskolákban, elmegyünk ünnepségekre, és fölajánljuk közreműködésünket. Ha aztán eljön a tavasz, ismét javul a helyzet. Rögtön munkához látunk!

Az elmúlt évben Észak-Bajorországban turnéztunk. Hogy most hol fogunk telelni, nem tudjuk. De ez a probléma minden évben előkerül, és eddig mindig megbirkóztunk vele. Tovább csináljuk. Annyi utódunk van! A cirkusz az életünk.

Lejegyezte: Michaela Schabel

Forrás: Publik-Forum, 2011/10

Humorizált-e Jézus?

Sokáig fájdalommal azt gondoltam, hogy nem. Megpróbáltam megérteni, hogy miért. Arra jutottam, hogy valószínűleg a katolicitása (egyetemességigénye) miatt. Nincs egyetemes vicc. Vegyük a legrövidebb és legártatlanabb faviccet, ez a „Reccs”. Akinek a szerettei egyike alatt cseresznyézés közben letört egy ág, és szörnyet halt, nem fog nevetni ezen a viccen. És ilyen baleset minden emberöltőben előfordulhat valakivel. Enélkül is kimagyarázzák Jézus legrázósabb tanításait. Mi lenne, ha még humorizálna is?

Ma mégis meginogtam ebben. Mégpedig egy egyetemesen kigúnyolandó témában vélem őt humorizálni. Ez a hatalom. Jézusnak nagyon rossz véleménye volt a hatalomról. Sokszor beszélt ellene nagyon komolyan. De azt hiszem, bevetette ellene a gúny fegyverét is.

Előrebocsátom a humor változatainak felsorolását.

Tréfa, vicc, élc, móka, poén, humor, komédia, paródia, irónia, pamflet, gúny. Ezek főnevek.

Tréfál, viccel, élcelődik, mókázik, poénkodik, humorizál, komédiázik, parodizál, ironizál, pamfletet ír, gúnyolódik. Ezek igék.

Mindre közösen jellemző, hogy bennük valami összekeveredik más valamivel, amihez tulajdonképpen nincs, vagy nem lehetne köze.

Mi a nevetséges a Reccs című faviccben? Az, hogy a favicc sosincs fából, mindig csak szavakból áll, tehát nem is reccsenhet úgy, mint egy törhető faág. A reccsenés és a vicc ellentétes tulajdonságú, ebben rejlik a humorossága.

Most pedig lássuk a hatalom természetével ellentétes képzettársításokat Jézus szavaiban!

Mt 20,25: Jézus …így szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok meg a hatalmukat éreztetik velük.”

Mt 28,18-20: „Nekem adatott minden hatalom égen és földön” (11,27; Zsolt 8,7; Dn 7,13 sk; Ef 1,20 skk; Fil 2,9; 1Pét 3,22; Zsid 1,2; 2,8; Jel 17,14). „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, belemerítve őket az Apának, a Fiúnak és a Szentszellemnek nevébe, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én meghagytam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”

A hatalom alattvalókat szerez, nem tanítványokat, jutalmakkal és büntetésekkel, nem tanítás, vagyis meggyőzés révén. Bármily komoly is a feladat, megfogalmazása humorba van csomagolva. Kb. olyan vicc az, mint hogy virgácsot kap, aki nem veszi át a Mikulás-csomagot.

Lk 11,4-5 „Azt mondom azonban nektek, barátaimnak, ne féljetek a test megölőitől, de ezek után semmi különösebbet tenni nem bíróktól!” „Hanem megmutatom én majd nektek, kit féljetek; féljetek a megölés után a gyehennába vetésre hatalommal rendelkezőtől. Igen! Azt mondom nektek: ezt féljétek!” (Mt 27,5; Lk 9,25; Zsid 10, 31)

Semmi különöset nem tehet velünk a gyilkosunk, mondja Jézus fanyar humorral. Hiszen csak az szennyez be minket, ami tőlünk jön, belülről; ami kívülről, az nem (Mt 15, 11).

Lk 22,25-26: „A gójok királyai uraskodnak felettük, és 'jótevőnek' hivattatnak hatalomgyakorlóik. De ti ne így! Hanem a köztetek nagyobb legyen olyan, mint a fiatalabb, és a vezető, mint a szolgálattevő” ('minister'). A lábmosás Jézus részéről ide illő komoly poén (Jn 13,1-20).

Jn 10,17-18: „Azért szeret az Atya, mert odaadom az életemet, hogy majd újra visszavegyem. Nem veszi el tőlem senki, magam adom oda, mert van rá hatalmam, hogy odaadjam, és van rá hatalmam, hogy visszavegyem.”

Az ellenség életét elvevőről mondják, hogy hatalma volt hozzá. Hogy a sajátját odaadja, erre csak gúnyképpen mondhatjuk, hogy volt hozzá hatalma. (Ezt inkább önfeláldozásnak szokás nevezni. Lett is belőle a teológusok nyelvén *mactatio mystica* = titokteljes agyonvágás a misében)

Jn 19,1011: Azt mondja hát neki a Felfegyverzett (Pilátus): „Nekem nem beszélsz? Nem tudod, hogy hatalmam van elengedni téged, és hatalmam van megfeszíteni téged?” A Szabadító azt felelte: „Semmi hatalmad sincs felettem, ha eredendően nem (úgy) adatott neked. Ezért az engem neked átadónak nagyobb bűne van.”

A helytartó érték gyanánt hozza fel hatalmát. Nagylelkűségként ajánlva fel az ártatlan vádlott szabadon engedését. Jézus bűnként értelmezi a hatalomgyakorlást, akár elítélésre, akár felmentésre használják. Még ő, a vádlott mentegeti bíráját, hogy nem is akkora a bűne, mint a vádlóknak. Mi ez, ha nem helyzetkomikum? Zárójelben megjegyezhetjük, hogy sem örökösödési, sem házasságtörési perben nem vállal bírói szerepet. Inkább a porban rajzolgat, mint egy utcagyerek. Nem humoros?

De lehet, hogy mindez csak magyarul érvényes. A görög *exúszia* ilyeneket jelent: szabadság, képesség, lehetőség, jog, erő, uralom, hatalom, hatóság, elbizakodottság, túlkapás, visszaélés, szabadosság. De a héberre fordított Újszövetségben csak uralkodást, főnökösdit jelent. Más kérdés, hogy vannak-e írásos komédiák az ókori héber irodalomban (mint a görögben Arisztofanész). Azt ugyanis már tudjuk, hogy az iszlám manapság nem fogékony a humorra. A zsidó viccek viszont híresek. Persze van fekete, és gusztustalan, tapintatlan humor is, amiért nem kár, ha nincs. De én a szent pápával, XXIII. Jánossal tartok, aki belevette reggeli imájába, hogy kér egy parányi humort Istentől, mert, amint mondja, arra olyan nagy szükség van ma. Bár Jézus jajt kiált a nevetőkre, remélem, nem mindre, csak azokra, akik a szerencsétlenek és saját hibáik iránti közönnyel vagy éppenséggel mások rovására nevetnek. Mert aki együtt örül az igazság győzelmének Pállal, vagy képes mosolyogni saját szerencsétlenkedésein, az bizonyára kedves a mi Égi Apácskánknak. Talán jó, ha a képmutatók komolykodásán is elnevetjük magunkat, mielőtt magunk is beleesnénk a hibájukba. Simor János, szlovák származású hercegprímásunk példája van előttem, aki a kinevezése utáni első alkalommal, amikor magára kellett öltenie a prímási dekorációt, a tükör elé állt, és ékes tótos tájszólásával azt mondta tükörképének: „Májom vágy, Jáni!”

Kovács Tádé

Könyvismertetés

Margo és Quentin a papírvárosban

A közelmúltban jelent meg magyarul a népszerű amerikai Edgar-díjas író, *John Green* Papírvárosok c. bestseller regénye. A választott téma örökzöld: a felnőtté válás keserédes útja. A helyszín Amerika, a floridai nagyváros, Orlando középosztálybeli kertvárosa. Itt él Margo és Quentin, akik történetesen szomszédok és végzős gimis osztálytársak, ráadásul Quentin szerelmes Margóba.

A középosztálybeli élet határozott értékrendjével, lehetőségeivel és mintáival, a szülőkkel való összekacsintás támogatásával a szerző kereteket jelöl ki a fiatalok számára. Ezek a keretek azért elég tágak ahhoz, hogy egyéni utak nyíljanak bennük, és szabadnak érezhessük őket. De a papírvárosi lét – ahogy Margo nevezi – végtelenül unalmas és megalázó, és az egyetlen helyes magatartásforma a lázadás ellene. Quentin viszont belesimul ebbe a létbe, sőt tetszik és elég is neki, ezt akarja jól megélni. Mert ez az élhető, biztonságos, sőt eredményes és boldog élet lehetősége.

Mert mi ez az élet? A gimis évek a nagy bulik, sztorik, szerelmek világa, amely a végzés körüli érzelmi és tanulási csúcspontban teljesedik be. A férfivá és nővé avatás rítusai ezek, ahol „kötelező” elveszteni a szüzességet (bénábbaknak a bál után), feszegetni a komfortzóna és a szülők tűréshatárait. Hiszen egymás előtt válnak gyerekből kamasszá, majd felnőtté, és ebben a folyamatban alakulnak ki az örök barátságok, szerelmek, mindaz, amire idős korában az ember megszépítve, boldogan néz vissza a kandalló melletti karosszékből. Aztán a főiskolás évek, a folytatódó bulizással, de fokozódóan nagyobb tétekkel, hiszen a diploma, az elhelyezkedés meghatározza a majdani életet. Aztán a munkában való előrejutás, a család-gyerekek, kisház-nagyház, kis autó-nagy autó világa, megspékelve templomba járással, közösségi léttel és emlékezéssel a diákévekre. A középosztálybeli lét körforgása ez, a biztonságos és boldog, irigyelt Amerika.

Margo lázadása mögött saját családja és adott közege folyamatos értékvesztése és képmutatása áll. Margo szerint a mutatott családi, baráti és társadalmi képek, normák nem vezetnek sehová. Zsidó vallási gyökereik csak a formalitások világában működnek. Mindenki folyamatos hazugságban és hárításban él. Semmi nem az, aminek látszik. Az együtt járásba belefér a megcsalás, a barátságba a kibeszélés, a tudásvágyba a középszerűséggel való megelégedés. Ezért magányos Margo.

Quentin egy vidámabb világot épít ki maga körül a barátaival: ebben a virtuális sík is az élet része. Sőt a virtualitás sterilitása az egyik fő eleme az általa is jól látott és ellentmondásos élet és közeg élhetőségének.

A papírvárosi létre két válasz adható. Lázadni (Margo) vagy elfogadni (Quentin). És ha e két utat a szerelem fűzi össze, már adott is a konfliktus: Margo szeretné kimozgatni Quentint a komfortzónájából, és megéreztetni vele a lázadás jogosságát és izgalmát. Sőt a lázadáson túl a bosszú és rombolás anarchista szellemét is kiengedi a palackból. Quentin szeretné Margót visszavezetni a bevált, biztonságos, fősodrású útra. A két ellentétes személyiség és út vonzza egymást.

Az út az amerikai életérzés nagy toposza. Úton lenni, gurulni számos regény és film alaptémája. Kerouac, a 66-os emblematikus út, vagy Woodstock világa és a hollywoodi filmek roadstory-jai minden amerikai fiatalba beleégett minták.

Margo lázadása sem lehet más. És Quentin elkezdi keresni Margót, mert úgy véli, Margo elhullajtotta a kenyérmorzsákat a hozzá vezető úthoz. Persze a keresés körülményeit már nem a hatvanas/hetvenes évek autóstoppos, virágfüzéres világa jelenti, hanem a mai kor laptopos, mobilozó, internetes világa.

A problémakör bemutatásának másik nagy toposza a keresés. Ahogy József keresi Esztert (Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról), úgy keresi Quentin Margót.

De mindketten feltételeket szabnak: Ha engem akarsz, lázadj! – mondja Margo. Ha engem akarsz, simulj bele! – mondja Quentin. Mindez elég ahhoz, hogy végig izgalmas legyen a történet. Hiszen ott lebeg a vég két lehetősége (és a szerző zseniálisan fenntartja ezt a feszültséget). Valaki beadja a derekát, és szívvel-lélekkel a másik mellé áll. Főleg, ha táncolnak bennük a hormonok.

De a két egyéniség a megtalálás utáni végső nagy beszélgetésben nem adja fel önmagát. Kicsit visszalépnek ugyan, és Margo jelképesen el is temeti a lázadás tárgyait. Hiszen a „halottat el kell temetni” – ez az ősi törvény. De a helyzet és az érzelmek adta keretben gyorsan megváltozni és egymás karjaiba omlani lehetetlen. Az úton még menni kell; külön vagy együtt, nem ez a kérdés, hanem meg kell teremteni a változás igényét, és meg kell hagyni a változás létrejöttének szabadságát. És ez megtörténik.

Margo Spiegelman – már neve is beszédes. Tükörember. Ember, aki tükröt tart, akinek az életében mindenki láthatja a maga életét, és önmagára ismerhet. Hogy is állok én a lázadással, a belesimulással, „a minden jó úgy, ahogy van” konformista életérzésével? Elég nekem a szülők, a társadalom, a középosztálybeli lét kijelölt mély keréknyoma, amelyen végiggördül az életem „minifurgonja”? Vagy meg kell karcolódnom, fejre kell állnom az úton (ahogy ez a nagy „margo-keresésben” megtörténik)? A nagy lázadók – mint Jézus, Buddha, Luther vagy Gandhi – tették-e jobbá a világot, vagy a belenyugvók, a csendben építők? Nehéz erre válaszolni.

Azonban Margo – talán életkora miatt is – csak lázad. Lázadása nem valami új építésének a sarokköve, hanem csak önmagában való. Lázad, de nem épít. Lázad és rombol, holott építeni kellene. Életmódot, hitet, újfajta emberi kapcsolatokat, eszményeket. Quentin kitartása és mindenek ellenére megmaradó szerelme aztán elbizonytalanítja. Elbi-

zonytalanítja, mert meglátja benne a mindaddig hiányolt értéket. A történet itt nyitva marad az ő számára, sőt kettejük számára is.

Quentin a régire alapozva akar építeni. És nem akarja kihagyni ebből Margót. A szerelem irracionális mélységei viszont fájdalmasak. Elveszíteni Margót számára a legnagyobb rossz, ami történhet vele. Mert Quentin „lázadása” alapvetően az, hogy szereti Margót. Nem akarja, hogy „tékozló leányként” elpazarolja az életét, és kitegye magát a magányos út veszélyeinek. Hiszen Margo csak megy-megy bele a világba, öncélúan. Quentin szereti Margót, holott tudja, így nincs közös jövőjük. Aztán, ahogy az apró jelekből, elszórt kenyérmorzsákból megismeri Margót, rádöbben arra. hogy ő a kamaszkori Margóról kivetített képbe lett szerelmes. Saját vágyait vetítette ki Margóra, és a valódi Margo más. Más, és máshogyan értékes. Viszont a valódi Margóhoz vezető út olyan önmegismerési út és élmény számára, hogy Margo a maga valóságában is szeretni való marad. Úgy, ahogy van. Sőt a szerelem sem múlik el, csak több lesz benne a szeretet.

És ebben a feszült, értéktköztető világban mindketten – észrevétlenül – felnőttek lesznek. Ahogy a figyelmes olvasó is.

Garay András

Ész és szív

Mi az együttérzés? Hogyan jön létre? Az agykutatók mostanság jelentős felfedezésről beszélnek: megtalálták az ún. tükör-idegsejteket, amelyek állítólag arra tesznek képessé minket, hogy beleéljük magunkat mások helyzetébe. Olyan mechanizmusról van szó, amelynek segítségével az agy képes mások gondolatait és érzéseit olvasni. Az idegsejtek tükrözik a másik ember viselkedését: nevetését vagy sírását. S mi mintegy tükörben látjuk partnerünket – el tudjuk gondolni őt, de hogy érezni is tudjuk-e őt a maga szomorúságában vagy örömében, hogy ezzel megszűnt-e a fej és a szív szétválasztása, ez a kérdés még egyáltalán nem tisztázott.

René Descartes már a 17. században azt tanította, hogy az emberi akaratnak csak az intellektusra lenne szabad támaszkodnia, és nem lenne szabad befolyásoltatnia magát az érzelmi rezdülésektől. Ám az az intellektus, amely nem hagyja zavartatni magát az érzelmektől, végső soron szellemtelen marad. Csak a szív intelligenciája köt össze, csak az integrál, engesztel ki – csak a szív szelleme keresi a párbeszédet, és törekszik a teljességre. Az érzelem nélküli értelem és akarat ellenben megoszt, széthasít, elszigetel, szétválaszt. *Divide et impera* – Oszd meg, és uralkodj!, így hangzik a programja, amelyet csak a szociális viselkedés, az együttérzés, a testvériség és a szeretet ellenerőivel lehet megfékezni. *Horst-Eberhard Richter* pszichoanalitikus ezért az emberiesség ellenerejének is nevezi a szív intelligenciáját. Ezért olyan fontos, hogy újból és újból azokhoz igazodjunk, akik ezt az emberiességhez szükséges erőt magukban hordják, akik szeretetet sugároznak felénk, nem pedig gyűlöletet, akik összebékítenek ahelyett, hogy megosztanának, akik példát adnak arra, hogy az erőszakalkalmazás mindig önmagunk megalázását és önbecsülésünk megkárosítását is jelenti. Gyakran olyan emberek ezek, akik a szívükben pontosan tudják, miről van szó, mivel saját testükön tapasztalták meg az embertelenséget.

Az ember talán annál együtt érzőbben és együtt szenvedőbben tud viselkedni, minél inkább van saját tapasztalata a szenvedésről, és minél inkább nevén tudja nevezni azt. Amit az ember nem ismer saját tapasztalatából, azt másokban is nehezen képes észrevenni. De nagyon sok olyan ember van, aki semmit sem akar tudni saját szenvedéséről, aki szívesebben „lehasítja magáról” saját elfojtott szenvedését, és hozzá legközelebb álló embertársai személyében küzd ellene. „Az ember együtt érző képességének kérdése azonos ember voltának, önazonosságának kérdésével”, írja Az együttérzés elvesztése c. könyvében *Arno Gruen* svájci pszichoanalitikus. Ahol a szívet elhallgattatják, ahol az embertársiasságot kioltják, ott vákuum keletkezik, és ebben a vákuumban jön létre a pokol. Auschwitz intő példa arra, hogy hová vezethet a szív nélküli, következésképp együttérzés nélküli emberlét. „De Auschwitz sem nem kezdete, sem nem vége ennek a szégyennek”, írja Arno Gruen. A világon mindenütt, minden percben megcsonkítanak, megkínoznak, megerőszakolnak embereket. Naponta hazudtolnak meg, csapnak be és árulnak el embereket.

Miért nem tanulunk a történelemből? Ma – az információs társadalom és a magas fokú tudományos ismeretek korában – miért esünk vissza ismételten a barbárságba? Talán azért, mert az egész technikai haladás és a mégoly magas fokra fejlesztett intelligencia sem használ semmit, ha az ember szíve vak és rest marad. A modern boldogságkutatás régóta tudja, hogy az erkölcs és a szív műveltsége nélküli rest élet súlyos szerencsétlenség. De már *Platón* is rámutatott arra, hogy önuralomra csak az igaz ember tehet szert, az, aki jól rendben tartja belső házát. A tökéletes belső egészségre és harmóniára csak a szorgalmas lélek juthat el – azáltal, hogy megszünteti az erkölcstelenség forrásait. Ez a boldogság foglalata.

Doris Weber

Forrás: Publik-Forum, 2008/18

Az üres szék

Egy kis faluban élt egy öreg, rákos beteg ember. Halálán volt. A lánya megkérte a falu papját, látogassa meg az apját, és imádkozzon vele.

Amikor a plébános megérkezett a házba, az öreg férfi ágyban feküdt. Néhány párna támasztotta alá a fejét. Az ágy mellett egy üres szék állt. A lelkész feltételezte, hogy a lány tájékoztatta apját az ő látogatásáról, és így szólt: „Úgy vélem, ön várt engem!” Mire ő: „Nem. De hát kicsoda ön?” – „Én vagyok az egyházközség új papja”, felelte. „Amikor megláttam az üres széket, azt gondoltam, ön tudta, hogy jövök.” – „Ó, igen, az üres szék”, mondta az öreg. „Megtenné, hogy becsukja az ajtót?” A lelkész kissé elcsodálkozott, és becsukta az ajtót.

„Ezt még sosem meséltem el senkinek”, kezdte a beteg. „Egész életemben nem tudtam, hogyan kell imádkozni. A papunk vasárnaponkint gyakran beszélt az imádságról, de az túl magas volt nekem. Végül elszántam magam, s egy napon bevallottam neki, hogy semmit sem tudok kezdeni az imádságról szóló fejtegetéseivel. Erre ő levett a polcról egy könyvet, amely a kontemplatív imádságról szólt, és azt ajánlotta, hogy olvassam el. Hazavittem, és elkezdtem olvasni. Csak az első három oldalon tizenkét olyan fogalom volt, amelynek utána kellett néztem az értelmező szótárban. Visszaadtam a könyvet a plébánosnak, és udvariasan megköszöntem.”

Kis szünet után az öreg így folytatta: „Ettől kezdve lemondtam minden imádkozási kísérletről, amíg körülbelül négy évvel ezelőtt egy jó barátom azt nem mondta, hogy az imádság nem más, mint a Jézussal való beszélgetés egészen egyszerű módja. Azt javasolta nekem, üljek le egy székre, állítsak szembe egy üres széket, és képzeljem el, hogy azon a széken Jézus ül. Ez nem is olyan fura dolog, hiszen Jézus végül is azt ígérte: Minden nap veletek leszek. Aztán egyszerűen beszéljek hozzá, és meséljek el neki mindent, ami a szívemet nyomja, és amit őróla gondolok. Kipróbáltam, pontosan így tettem. Annyira tetszett nekem, hogy naponta több órát imádkoztam ily módon. De óvatos vagyok, nehogy a lányom rajtakapjon. Alighanem idegösszeomlást kapna, vagy bedugna engem a diliházba.”

A plébános mélyen megrendült, és bátorította az öreg férfit, hogy továbbra is így járjon el. Azután együtt imádkozott vele, föladta neki a betegek kenetét, és elbúcsúzott tőle.

Két nap múlva az asszony felhívta a plébánost, és közölte vele, hogy délután meghalt az apja. „Amikor két óra felé elmentem vásárolni, még az ágyához hívott, elmesélt nekem egy viccet, és puszit adott. Amikor egy órával később visszaértem, halott volt. De van itt még valami furcsaság. Mielőtt apám meghalt volna, szemmelláthatóan oldalra fordult, és az ágya melletti üres székre tette a fejét.”

Forrás: Betendes Gottes Volk, 2015/4

Semmiből sem jó a sok

Tizennyolc éves voltam, amikor szülőfalum plébánosa vendégül látta az esperesi kerület papjait. Tizenöt fogásos ebédet készített. Többekkel együtt én is felszolgáló voltam. Elhatároztuk, hogy a felszolgálás után végigesszük az étlapot. Én a negyedik fogásig jutottam. A rosszullét határáig jóllaktam. Majdnem három napig nem kívántam az ételt. Olyan kellemetlen élmény volt, hogy elhatároztam: soha nem leszek mértéktelen evésben-ivásban.

Életünk nagy igazsága ez, semmiből sem jó a sok:

Aki sokat eszik, árt önmagának.

Aki sok alkoholos italt iszik, tönkreteszi önmaga és mások életét.

Aki sokat pihen, ellustul, képtelen lesz a rendszeres munkavégzésre.

Akinek túl sok a pénze, elveszti szellemi-lelki érdeklődését és embertársi kapcsolatait.

Aki túl sokat dolgozik, beleroppan.

Aki túledzi magát, nem tud versenyeket nyerni.

Aki túlságosan akar, görcsös lesz.

Aki túl sok feladatot vállal, egyiket sem tudja jól megoldani.

Aki sokat harcol, egy idő után nem tud békében élni.

Aki túl sokat hisztériázik, elveszti egyéniségét, vonzerejét.

Aki túl sokat morog, elviselhetetlen lesz.

Aki a gyönyörök útján akar haladni, annak a gyönyör lesz a végzete.

Aki túl sok terhet vállal magára, összeroppan.

A népi mondások is alátámasztják a címben megfogalmazott igazságot.

„Ami sok, az megárt.”

„Ki sokba avatkozik, egynek sem felel meg.”

„Ki sokba fog, keveset végez.”

„Néha a soknak a fele is elég.”

„Sokat a szekér sem bír.”

„Soknak sok kell.”

„Sok nem használ, kevés nem árt.”

„Sok van annak, ki többet nem kíván.”

„Sokat akar a szarka, nem bírja a farka.”

(Czuczor-Fogarasi szótár)

A mértékletesség életünk alapszabálya.

Minden évben – egy hónapon keresztül – megpróbálok naponta 100-150 oldalt elolvasni. Sok áldása van, de mindig érzem, ügyelni kell arra, nehogy a könyvek, a betű rabja legyek.

A túlzások mindig rabságba ejtenek, vagy rossz vége lesz. Az orvosok sokszor figyelmeztetnek a bőséges folyadékfogyasztásra. Egy asszony annyira túlzásba vitte, hogy szervezete nem tudta feldolgozni a rengeteg megivott folyadékot, és ez okozta a halálát.

Jézus is figyelmeztet a sok és kevés gondolatkörére: „Sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak” (Mt 22,14), továbbá: „Tágas a kapu és széles az út, amely a pusztulásba visz, bizony sokan mennek be rajta. De milyen szűk a kapu és milyen keskeny az út, amely az életre visz, bizony kevesen találják meg azt” (Mt 7,13-14).

Pál apostol is figyelmeztet: „Nem tudjátok, hogy egy kevés kovász az egész tésztát megerjeszti” (1Kor 5,6)?

Aki a sok és a kevés között megtalálja az ideális metszőpontot, az nemcsak életbölcsességet gyakorol, hanem Isten Országa alapszabályát is megtalálja. Szent Ferenc egyszerűen fogalmazta meg ezt az igazságot: „Keveset tégy, de azt jól!”

Vincze József

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket Bognár Éva (Csömör), a szeptemberieket az EK közösség (Budapest) tagjai készítették: Bajnokné Benyhe Judit, Schanda Beáta, Kovácsné Kosztolányi Mária, Kosztolányi Klára.

Augusztus 7. – Évközi 19. vasárnap – Lk 12,32-48 – „Ahol a kincsetek, ott lesz a szívetek is”

Ahhoz az evangéliumi részhez, amelyet a fenti mondat fémjelez, Bokor-irodalmon kiművelt emberfőknek nehéz bármit mondani, amit ne hallottak volna már százszor.

Objektíve a kincs: nagy vagyon, értékes dolog, értékes személy, a természet szépsége, nagy szellemi érték, nagyra becsült dolog (Wikiszótár). Szerencsés vagyok: értékes személy, szellemi érték – tehát kincs – nekem (s állítom: mindannyiunknak itt a Bokorban) bőven jut.

És így emlékszem a nagyapámra is, aki az életével nagy hatást gyakorolt rám.

Jó iskolám volt, mert az idő tájt láttam meg a napvilágot, amikor a felmenőimet épp megfosztották mindenüktől, amit az ő felmenőik generációkon át jó sok munkával összegyűjtöttek. A saját bőrömön érezhettem, mi a maradandó, és mi nem, mi az, amibe érdemes „befektetni”, és mi az, amibe nem.

Emlékeimben él, hogy stabilitást és erőt a családot összetartó, kis termetű, de testben-lélekben erős nagyapám személye jelentett. Sosem siránkozott a veszteségeken. És ha ránk nézett, gyerekekre, az arca mindig megtelt mosollyal. A házunk megmaradt, egy jól megépített ház a fejünk felett. És nagy tapasztalat. Nagyapám természeténél fogva okos volt, és megtanulta a leckét; soha már nem gyűjtött, ellenben több irányú és szerteágazó ismereteit, tudását és törődését lelkében gyökerező természetességgel ingyen és egyszerűen adta annak, aki hozzá fordult. Az „ellenségnek” is; annak, aki asszisztált a kifosztásához; a megveretéséhez; a bebörtönzéséhez – és az egyre csökkenő számú kárörvendőknek is.

Nem értettem én ezt akkor. Miért fogadja a köszönésüket? Miért nem utasítja el a közeledésüket? Vagy legalább miért nem „mondogat oda” nekik jó alaposan? Mert csöppet sem félt. Ismertem én a nagyapám természetét (csak azt nem tudhattam, menynyit küzd vele)! Sok idő telt el, amíg megértettem a miérteket. Halála után, háborús naplóját olvasva döbbentem rá (44 évesen a fronton gépkocsit vezetett, a háború vége felé sebesülteket szállított): ez az iszonyatos tapasztalat is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a természetközeli ember hozzáállásán túl is irgalmas legyen emberrel, állattal, az élet mindenfajta megnyilvánulásával. És hogy el tudja különíteni a valós értéket az értéktelentől.

„Látja Isten, hogy állok a napon / Látja árnyam kövön és kerítésen” – írja Pilinszky. Nagyapámnak is volt „árnyéka”, de igazán mégis a „fényeire” emlékszem. Isten látja az én szívem „árnyékait” is, amint ragaszkodom tárgyakhoz, még inkább kapcsolatokhoz, emberi megbecsüléshez vagy visszaigazoláshoz, eredményekhez. Emellett lehetek szegény, nagyon szegény, de bármit jelezzen is a Robin Hood-index vagy a Risk-mutató, mégis van odaadni-leépíteni valóm…

„Ti is legyetek felkészültek”, valahogy úgy – azt gondolom –, ahogy egy régióbeli testvéremtől kapott versben olvasom:

„Egy kicsivel több kedvesség, és egy kicsivel kevesebb kapzsiság.

Egy kicsivel több odaadás, és egy kicsivel kevesebb elvárás.

Egy kicsivel több mi, és kicsivel kevesebb én.” (ismeretlen szerző)

Augusztus 14. – Évközi 20. vasárnap – Lk 12,49-53 – „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak...”

A tűz nagyon fontos szerepet töltött be az emberré válás folyamatában. A négy alapelem egyike. A magát elégető és hamvaiból feltámadó főnixmadár az öröklét jelképe. A tűz a megtisztulás szimbóluma is. A tűz látványa vonzza a szemet, nehéz neki ellenállni. Az emberek szívesen gyűlnek köréje. Fény és meleg forrása. Az áldozati tűz – ételáldozat, bűnért való áldozat – nélkülözhetetlen volt a vallási gyakorlatban.

A tűz mint folyamat visszafordíthatatlan: ahol a tűz munkálkodott, ott semmi nem lesz olyan, mint annak előtte.

Először is, jó végiggondolni, hogy a bennem égő tűz milyen?

1. Melegít, vagy felperzsel? – 2. Fénylik, vagy vakít? – 3. Gyújtó hatású, vagy épp csak füstölög?

1. Valósítom, vagy megbontom a harmóniát, békességet? Ha szakadás és meghasonlás jellemzi a működési környezetemet, az nem feltétlenül a jó ügy jó képviseletének a következménye… A valódi Jézus c. könyvében Karl Herbst így ír: „Akár az égből akart tüzet hozni és a földre vetni, mint Prométheusz, akár csak Izrael országába akart tüzet hozni, ahogy egy anya begyújt a kályhába egy hideg szobában (a *gé* földet vagy országot jelent), mindenesetre az élethez szükséges, melegítő tűzről van szó, és nem az életet megsemmisítőről, amelyet Illés, fanatikus Jézustanítványok, a Keresztelő és más apokaliptikusok akartak lehívni a bűnösökre.”

2. Megvilágítom azt az igazságot, amelyért lelkesedek, vagy „túlbuzgok”?

3. Továbbadom a szikrát, vagy a hagyományokhoz igazodva végigvi-szem az elvárásoknak megfelelő magatartást?

„Ám nem elégséges, hogy őbenne magában ég, hanem végre 'tüzet kellene fognia' a környezetének is” (Herbst)!

Szenvedélyesen szeretem nézni a tüzet, s van is rá alkalmam bőven. Telente szépen megrendszabályozva ég-lobog a kazán gyomrában, és nemcsak engem bűvöl el a fahasábok lángjainak tánca, hanem kedvenc macskám is látszólag éppolyan lenyűgözve figyeli, akár a gazdája. Úgy vélem, valami mélyet, ösztönöset is felébreszt bennünk a látvány. Ezért (is) mélyen magaménak érzem Kazantzakisz alábbi mondatait:

„Hogyan tudom összeegyeztetni magamban ezt a két ellentétes örökséget, a tüzet és a földet? Világéletemben úgy éreztem, ez az egyetlen kötelességem: összebékíteni az össze-

békíthetetlent, kibányászni magamból az ősi sötétséget, és amennyire tőlem telik, világossággá változtatni. Nem ez az Isten munkamódszere is? Nem ezt kell-e tennünk nekünk is, ha az ő nyomdokaiban akarunk járni? Ellobbanó kurta villám az életünk. Sietnünk kell. – Anélkül, hogy sejtené, az egész világegyetem ezt a módszert követi: minden élőlény egy-egy műhely, amelyben a benne rejtőző Isten megmunkálja, átlényegíti a sarat. … Teljesíthetetlenül nehéz feladat. Egész életemben küzdöttem, küzdök ma is, de szívemben is van még sötét üledék, mindig újra kell kezdeni a harcot…” (Jelentés Grecónak)

Augusztus 21. – Évközi 21. vasárnap – Lk 13,22-30 – „Vívjatok élet-halál harcot...”

Zsigerivé váltak-e bennem az alapértékek, amelyek mentén járva bízhatok abban, hogy számomra nyitva az ajtó?

Különös, de akárhogy fel vagyok vértezve, a „helyzetek” mindig váratlanul jönnek. Jönnek? Alkalmatlankodnak!

A fiú a gyalogos felüljárón ételre gyűjt. Nem kér, csak ül, és maga elé mered. Szólít a látvány, le kéne ülni melléje, megszólítani, meghallgatni a történetét. Valakinek meg kéne tennie… Segíteni, ha hagyja, hogy más irányt vegyen a történet. De valahogy mindig sietős az utam. Valahogy mindig túl sokan járnak arra, és én nem szeretem a feltűnést… (Nagyon meg tudom ám magyarázni.) És valahogy könnyebb is odavetni a pénzt. Legkönnyebb oda sem nézni. Vagy kikerülni azzal, hogy befizetem egy számlára, és jóváírom a listán a „segítettem” rovatban – ami persze kell, nagyon kell, de tudom, hogy nem elég. Mert még mindig ott ül az a fiú.

Nektek is van „fiútok a felüljárón”?

Az is lehet, testvér, hogy te nevetve ugrasz át egy ilyen kaput, én meg épphogy csak átpréselődök, nagy nehezen, „vértezetet” hátrahagyva. Nem zengnek harsonák, ha sikerül, nem omolnak hegyek, ha nem – mégis alighanem ilyen apró döntéseken áll a majdani fogcsikorgatás vagy asztalhoz telepedés.

A teremtettség, fizikumunk egységre emlékezése, avagy szellemi kaland szintű ismeretek alighanem kevésnek bizonyulnak gyakorlati következmények nélkül.

Gyerekkoromban úgy gondoltam, negyven év már rettenetes nagy idő, addigra rendkívül érett és bölcs leszek. Amikor elértem ezt a kort, rémülten láttam, milyen messze vagyok az ideáltól! Egyáltalán, felismerem-e még *azt* a valakit a tükörben, aki lenni akartam? Mennyit alkudtam meg a „körülményekkel”, és mennyi maradt a Teremtőbe – és teremtményeibe – vetett bizalmamból? Vannak még álmaim, vagy csak morzsolom a napokat, „ahogy lehet”? Kelet-középeurópai kényelemben képes vagyok-e együttérzésre és abból fakadó cselekvésre a tökéletességtől hasonlóképp távolálló, sorsüldözött embertársam érdekében? Képes vagyok a magam biztonságának egy szeletkéjét feláldozni?

Ugyanis, a „látjátok magatokat kívülre hajítva” (ti. Isten országából), valahol itt kezdődik. Mi a biztosíték, hogyha most nem ismerem fel *azt* a valakit, akkor valaha is fel fogom ismerni, és nyugodt szívvel letelepedhetek Isten asztalához? Hogy ha most nem vagyok az *Ország* része, mitől válok majd hirtelen azzá? Csak ha nálam itthon van Isten *most*, akkor leszek nála otthon *akkor*. (Más szavakkal: vállalom a kirekesztettséget, vagy kinn rekedek.)

Utak – kapuk. Újabb ösvény – újabb kapu. Némelyiket ki lehet kerülni, más pedig nem ad választást: át kell préselődni rajta. Mindenképpen. Ahogy meg kell születnünk – első kapu –, majd meghalnunk (utolsó földi kapu).

Ezen a kapun mindenki csak egyedül fér át. Azonban nem vonatkoztatható el az élet során megtett utaktól, és a kikerült – vagy vállalt – kapuktól.

Augusztus 28. – Évközi 22. vasárnap – Lk 14,1.7-14 – Két szemszög – egy eset

Jézusi „eligazítás” a meghívottaknak, sőt a vendéglátónak is.

Miért hívta meg a farizeusok egyik vezetője Jézust? Szimpátiából? Hogy szemmel tartsa? Csak sejthetjük. „Kellemesen érezhette magát”, amikor először a vendégeit, aztán őt magát is kioktatta.

Jézus „élesen felfigyelt” a nagy a tülekedésre a jó helyekért. Feltételezem, hogy a vendéglátóhoz közeli helyek a legmegbecsültebbek. De van egy szabály, amely alapján az ülésrend kialakul! Azaz minél tekintélyesebb a vendég, annál feljebb kerül. Jézusnak van egy praktikus tanácsa, és ehhez egy mondatnyi tanítást fűz a mennyei rendről. Arról, hogy Isten értékrendje nem azonos a farizeus ebédjén uralkodó renddel, bár igen gyakorlatias tanácsot ad – végső soron az egészséges alázatról.

Aki a társadalom által respektált szempont és mérték szerint nem ugorja át a lécet, lehet *„becsesebb”* a mennyei rend alapján – akár az általam nagyra értékelteknél is. Mintha visszaköszönne a szűk kapu esete: aki le tud hajolni – tehát „megalázza” vagy „megalacsonyítja magát” –, az bejut a szűk kapun, és megbecsült is lesz.

Jelzem, ezek a régies ízű szavak, mint az „alázat” vagy az „irgalom”, valahogy kikoptak a fogalomtárunkból. Mintha elavultak volna. Pedig a „nagyok” nagyon is pozitív meghatározásokat alkottak róluk. Ami az alázatot illeti, Pilinszky írja: „Az alázat az igazi tudás és az igaz megismerés kapuja.” És Lao-ce szerint „a vezetni tudó alázatos”. Lehet, hogy újra fel kellene fedezni a szó igazi értelmét?

Adott körülmények között meghökkentő, amit Jézus az előkelő farizeusnak mond. Annál is inkább, mert emlékeztetheti őt valamire, amit az Ószövetség prófétáinál olvashatott: *„Az Úr tesz szegénnyé és gazdaggá, megaláz és felmagasztal. Fölemeli a porból a szűkölködőt, és kiemeli a szemétből a szegényt, leülteti az előkelőkkel együtt, és főhelyet juttat neki”* (1Sám 2,7-9).

Ebből következik, hogy mi az ember részéről követendő hozzáállás: *„Ha odaadod az éhezőnek kenyeredet, és jóllakatod az elnyomottat, akkor felragyog a sötétségben világosságod, és homályod déli verőfényre változik”* (Iz 58,4-10).

Hatalmas ellentét feszül a tudott/ismert értékrend, és az ettől merőben eltérő gyakorlat között. Nem tudjuk, hogy ez a feszültség okozott-e változást a főemberben.

Jézus mindenesetre többször is fújt ébresztőt: *„Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti színészek, mert tizedet adtok ugyan a mentából, az ánizsból és a köményből, viszont figyelmen kívül hagyjátok a törvény nehezebb részeit: az igazságosságot, az irgalmasságot és a hűséget: az utóbbiakat*

meg kellene tenni, amazokat pedig nem kellene elhagyni” (Mt 23,23).

És mi az ébresztő nekem? Aki nem vagyok sem gazdag, sem főember! (Lakomákat sem adok.)

Eligazítást lehet találni pl. a „kilenckenyeres” Berec ángyó történetében (érdemes elolvasni! ☺), amit Móra Ferenc így fejez be: *„Én pedig arra gondoltam, hogy ha Berec ángyó a mennyországba kerül, az angyalok bizonyosan a főhelyre ültetik az Úristen aranyasztalánál.”*

Szeptember 4. – Évközi 23. vasárnap – Lk 14,25-33 – Mindenről lemondani?

A lukácsi idézet példabeszédek sokaságának folytatása. Szinte megelevenedik előttünk Jézus, a tanító, a Mester, aki az őt hallgató sokaságnak magyaráz. Példákkal és kora számára érthető képekkel magyaráz. Beszélt nekik már az idők jeleiről, a bűnbánat szükségességéről, a terméketlen fügefa sorsáról, s legfőképpen a Mennyek országáról, ahová az Atya mindnyájunkat meghív. Ez az ország, az Atya országa, radikálisan más, mint amilyennek a korabeli zsidóság elképzelte.

Lukács kemény szavakat és szokatlanul e világi példákat ad Jézus ajkára, amikor a jézusi út teljesítésének feltételeiről beszél. Ilyen kemény szavakat és példákat akkor használ az ember, ha valamit nagyon akar hangsúlyozni. Aki Jézust akarja követni, annak számolnia kell döntésének minden következményével. Már-már úgy tűnik, mintha Jézus el akarná rettenteni hallgatóságát. Pedig az őt követő nagy tömeg nyilvánvalóan óriási lelkesedéssel fogadta a korábban hallott tanítást, reménykedve a messiási hatalom eljövetelében. Talán épp ez indokolja Jézus kemény szavait. Ha engem akartok, tanítványommá kell lennetek – mondhatná Jézus. A tanítványságnak azonban feltételei vannak. Méghozzá olyan feltételei, amelyek a hallgatósága számára kijózanítóan megdöbbentőek lehettek.

„Ha valaki nem gyűlöli apját, anyját… nem lehet a tanítványom”– mondja Jézus az evangéliumi szakasz elején. Nem valószínű, hogy szavait a Tizenkettőnek szánta, hiszen az apostolok ekkor már tanítványai voltak. Valószínűbb, hogy az őt hallgató, érte lelkesedő tömeget akarta kijózanítani, és egyértelművé tenni számukra, hogy az ő útja nem ígér könnyű életet.

„Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi jutalmatok van? Hiszen a bűnösök is szeretik azokat, akik őket szeretik” – mondja Jézus néhány fejezettel korábban. Nyilvánvaló tehát, hogy a mindenkit, még az ellenséget is szeretni parancsoló Mester nem a közvetlen családtagok gyűlöletére buzdít, sokkal inkább az elkötelezett, megfontolt, eltántoríthatatlan istenkövetést akarja hangsúlyozni. Ez pedig nagy erőfeszítést kíván, olyan erőfeszítést, amely a keresztfa vállalásához hasonló. Alkalomadtán lemondani mindenről (kedves családtagokról, vagyonról és akár saját életünkről) – ezzel is számolnia kell annak, aki Jézus tanítványa akar lenni.

A tanítványok ekkor mégsem futottak el. Megérezték, hogy százannyit kapnak cserébe ezekért a terhekért.

Szeptember 11. – Évközi 24. vasárnap – Lk 15,1-32 – „Örüljetek velem!”

Három példázat, ill. példabeszéd – és mindegyik a mértéktelenségről szól. Az örömben és a jóban való mértéktelenségről.

Már a bevezetés is: „...a vámosok és a bűnösök *mind (valamennyien)* jöttek, hogy hallgassák”. De jó is lenne! Biztosan akkor sem volt ez így, ahogyan ma sincs – de milyen jó is lenne! Ha legalább mindenki hallgatná Jézust! Hát még, ha hallgatnának is Rá!

Aztán a pásztor és a nyája, meg az elveszett századik juh. Mértéktelen ostobaság lenne sorsára hagyni 99 juhot, hogy egynek a – bizonytalan kimenetelű – keresésére induljon a pásztor. De nem is „pásztorlástani” oktatásként mondja Jézus (ahhoz az őt hallgatók talán jobban is értettek), hanem a minden egyes emberhez mérhetetlen szeretettel forduló Istenről szóló példázatként. Az van benne, hogy „egyedüli-egyszeri vagy, pótolhatatlan vagy, fontos vagy”. És amikor a példázat pásztora megtalálja az elcsatangolt bárányt, akkor nem csupán helyreáll a világ rendje, ismét teljessé lesz a százfős nyáj, és ballag tovább a szikes pusztán… Jézus olyan Istent állít a hallgatói elé és mielénk, aki túlzó: az egyetlen birkához képest aránytalan erőfeszítést tett már eddig is, és most az örömében is túloz: kiárad belőle az öröm, eléri, magához ragadja a közelében lévőket: a barátokat és szomszédokat.

Ugyanez a helyzet a másik példázat asszonyával: ahelyett, hogy a komoly erőfeszítéssel végre megtalált drachmát szépen, csendben visszatenné a helyére – szükség lehet még rá, ezért is kereste meg annyi munkával! –, még vendégséget is rendez a barátnőknek és szomszédoknak. Isten sem csak szépen, csendben örül minekünk, hanem közös örömre vágyik – velünk is! Igen: mi vagyunk, mi lehetünk a megtérő bűnös is, meg az együtt örvendő szomszéd is.

Emberi mértékkel mérve – mértékletesen és igazságosan gondolkodva – a pásztor tovább legeltetné az ismét teljes nyáját, az asszony csendben berakná a drachmát az erszényébe vagy a ládikójába. A tékozló fiú pedig kapna munkát az apja birtokán, a munkájáért bért, azaz megélhetést; és ha hosszan jól viseli magát és jól dolgozik, akkor idővel talán visszakerülhet a családba is, visszanyerheti a családtag-státuszt.

Ehelyett itt megintcsak az isteni mértékről – azaz a mértéktelenségről! – esik szó: Jézus olyan apát rajzol meg, amilyen egy akkori, ottani meglett férfi aligha lehetett: elébefut a gyerekének, összecsókolgatja… És nem csupán mosdási lehetőséget biztosít, majd ad egy rend tiszta ruhát és egy tál ételt, hanem csupa-csupa túlzó gesztussal felékesíti és megvendégeli ezt az elkóborolt, de visszatért fiút. Az apa nem szab feltételeket és korlátokat; a fiúnak nem kell bizonyítania, hogy immár jó útra tért, nem kell megszolgálnia vagy kiérdemelnie a jót. Az apai – vagy inkább anyai – jóság (hiszen Isten a maga teljességében férfinak és nőnek egyaránt mintaképe) azonnal és gazdagon elhalmozza „csak” azért, mert a gyermeke, és mert visszatért. Ez az örvendező is együtt akar örvendezni másokkal, hiszen a hízott borjút aligha szűk családi körben akarták elfogyasztani! Odavárja a családtagokat és a háznépet – mindenki örüljön!

Bár lenne a mi mértékünk is a mértéktelenség, ha osztozásról, örömszerzésről van szó!

Szeptember 18. – Évközi 25. vasárnap – Lk 16,1-13 – Nem szolgálhatunk kétfelé

A keleti emberek szeretnek példázatokban, történetekben beszélni, Jézus is gyakran használta a példabeszédes formát mondanivalójának átadásához. Számunkra, mai emberek számára sokszor talányosak ezek a példabeszédek, és nem mindjárt értjük, de volt olyan példabeszéde Jézusnak, amelyet még a tanítványainak is meg kellett magyaráznia (a magvetőről).

Próbálom én is magam számára megfejteni ennek a példabeszédnek az igazságát, behelyettesíteni a szereplőket, levonni a tanulságokat.

Ez az intéző tolvaj volt, vagy legalábbis ezzel vádolták, gazdája el akarta kergetni. Ura pénzéből aztán jót tett másokkal, hogy azok, amikor már állástalan lesz, megsegítsék. Okosságáért az úr megdicséri – váratlan fordulat –, és Jézus is példaként állítja elénk. Ez az ember a maga módján jól gondolkodott, nem esett kétségbe, hanem bebiztosította a jövőjét.

Mi is félünk a bizonytalan jövőtől, szeretnénk, ha váratlan események (betegség, munkanélküliség) idején is anyagi biztonságban lennénk; az üzleti biztosítók ebből élnek, biztonságot kínálnak, ez a világi okosság.

Jézus más megoldást javasol: „Szerezzetek magatoknak barátokat a hamis mammonból!” Úgy gondolom, ez azt jelenti, hogy anyagi erőforrásainkat barátok szerzésére kell felhasználnunk. Bátran és szabadon kell adnunk anyagi javainkból, így jót teszünk másokkal, és megszabadulunk a Mammon rabságából is. Ha nem így teszünk, óhatatlanul a pénz, az anyagiak szolgái leszünk.

Nem vonulhatunk ki ebből a világból, itt kell okosan élnünk, de a kincsünk, az igazi értékeink nem ebben a világban vannak. Jézus arra is figyelmeztet, hogy aki megbízhatatlan, hűtlen a kis dolgokban, anyagi ügyekben, arra nem lehet örök és igaz értékeket bízni.

Látjuk, hogy a világban mit okoz a Mammon, a pénz hatalma és fogsága, mivé aljasítja az embert. Aki a pénzt szereti, az nem szeretheti Istent, mert Isten az Adás; aki nem bánik jól, nagylelkűen az anyagiakkal, az boldogtalan rab, a Mammon rabja.

Jézus szembeállítja az anyagi és a lelki javakat, a Mammont és Istent: a földi javakat nem mi birtokoljuk, voltaképpen Isten tulajdona, mi csak megőrzői és intézői vagyunk ezeknek. Lehetetlenség két úrnak szolgálni, két csúcsértékkel élni, tetteink mindig egy csúcsérték felé mutatnak, bármit mondunk is; a Mammon azt kívánja tőlünk, hogy tartsuk meg és gyarapítsuk vagyonunkat, Isten azonban azt várja, hogy adjuk oda a rászorulóknak; a két magatartás kizárja egymást. Jézus világossá teszi, hogy nincsen alku, nemcsak itt, ezen a szentírási helyen, hanem több más megszólalásában is: „Könnyebb a tevének átmennie a tű fokán, mint a gazdagnak bejutnia Isten országába”, „Ahol a kincsed, ott lesz a szíved is”.

Nyilvánvaló, hogy Jézus követése és a gazdagság kizárja egymást. Ezen a téren is folyamatos önreflexióra van szükségünk, hiszen a világban számtalan kísértésnek vagyunk kitéve, ami megnyugtathatja vagy elhomályosíthatja lelkiismeretünket.

Szeptember 25. – Évközi 26. vasárnap – Lk 16,19-31 – Időben segíteni!

A szegény Lázár és a gazdag ember története mindannyiunk által jól ismert.

Első gondolatom, hogy ez mindig „adu ász” lehetett a gazdagok és hatalmasok kezében. Ezzel mindig le lehetett szerelni, meg lehetett nyugtatni a szegényeket. „Most ugyan nélkülözöl, a másik meg dúskál, de halálod után majd fordul a kocka.”

Nem tudom, hogy van-e mennyország, pláne hogy pokol, és ha van, milyen. Hogy itt a földön van, azt sejteni vélem, hogy a lelkekben, az szinte biztos. Teret nyer a pokol, amikor terjed a nélkülözés, amikor nem vesszük észre az embertársaink szenvedését. Teret nyer a földön és a lelkekben. A miénkben is.

A nélkülözés sokféle lehet. Először talán mindig az anyagi nélkülözők jutnak eszünkbe. Nem véletlenül. Még a tagadhatatlanul a világ kiváltságosaihoz tartozó Magyarországon is bőven vannak rászorulók, hát még a föld többi országában. Becslések szerint az emberek nyolcvan százaléka nélkülözésben él. Nem tehetem meg, hogy nem segítek, amikor látom a szükséget. És akkor kell segíteni, amikor látom. Akkor és ott, később már nem lehet.

Az emberi kapcsolatokban is nagy a nélkülözés. Sokan szenvednek a magánytól, a kitaszítottságtól. Nehéz ezt elképzelni annak, aki szerető családban, barátságok hálójában él. Nem mehetünk el a magánytól, a kitaszítottságtól szenvedők mellett sem közömbösen. Észre kell vennünk fájó szükségüket.

Aztán vannak, nem is kevesen, akiket elborítanak a megoldhatatlannak tűnő gondok, problémák. Nem találják a kiutat. Már az nagy segítség, ha valakinek kiönthetik a szívüket, és az illető értő figyelemmel meghallgatja őket.

És akkor még nem esett szó a háborúról, a hontalanságról, a munkanélküliségről, a létbizonytalanságról, a fizikai és lelki betegségekről, egy szeretett személy elvesztéséről, a tanulatlanságról, az információhiányról és még sorolhatnám.

Egy biztos, nem csukhatjuk be a szemünket. A világ minden baján nem tudunk segíteni, de ez nem mentség arra, hogy ne tegyük meg azt, amit megtehetünk. Nem igaz, hogy semmit sem tehetünk a szenvedés ellen; megkísérelhetjük legyőzni, és ha nem sikerül, akkor osztozhatunk a mások bajában.

Segíteni mindig csak adott pillanatban és adott helyen lehet. Ha az alkalmat elmulasztjuk, csak a lelkiismeret-furdalás marad. A „megtehettem volna, de nem tettem meg” érzése. A Lukács-idézetben azt olvassuk, hogy „áthághatatlan mélység tátong” a mennyország és a pokol között. Nem tudom, így van-e, de az biztos, hogy áthághatatlan mélység tátong a jelen és a múlt között. Amit nem tettünk meg, azt már nem pótolhatjuk. Soha többé.

Szerencsére (?), amíg élünk, mindig találkozunk rászorulókkal. De csak akkor vesszük észre őket, ha megállunk a mindennapok rohanásában, ha szemünk van rá. Ha nem engedjük, hogy a szívünk a sok-sok szenvedés láttán megkérgesedjen.

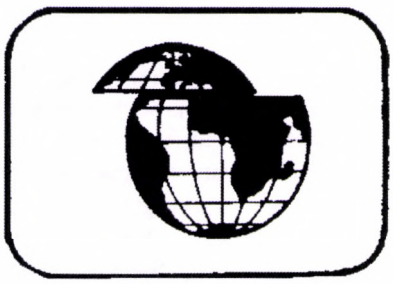

Az El Niño és az afrikai oroszlán

Etiópia és az éhezés

Amikor februárban elmaradt a „belg”-csapadék, az etiópiai parasztok és pásztorok tudták, hogy nehéz időszak következik. Amikor nyáron néhány régióban a „kiremt” nevű esős időszak is szinte teljesen kiesett, tudták, hogy katasztrofális időszak jön. Sokan, akik túlélték az 1984-es éhínséget, visszaemlékeztek arra a szárazságra, amelynek kereken egymillió ember esett áldozatul.

Az elmúlt évben az ország egyes részein 80-90%-kal kisebb lett a termés. A szárazság oka az El Niño nevű időjárási jelenség, amely akkor lép föl, ha az óceánok nagy mennyiségű hőt adnak át a légkörnek. Ennek következtében az ENSZ és az etiópiai kormány előrejelzése szerint ebben az évben 400 000 etiópiait súlyosan, és 1,7 millió embert mérsékelten érinthet a hiányos táplálkozás. Előfordulhat, hogy kétmillió ember nem jut hozzá biztos ívóvízhez, és 800 000 ember kényszerül arra, hogy az ország más részébe meneküljön. Járványok kitörése sem zárható ki.

Mindazonáltal: kereken harminc évvel ezelőttig a szárazság automatikusan éhínséghez vezetett volna Etiópiában. 2016-ban azonban minden valószínűség szerint nem látunk majd éhen halt etiópokat mutató képeket. „Az El Niño következményei nagy kihívások elé állítják Etiópiát, de nemzetközi partnereivel összefogva a kormány ki fogja elégíteni a népesség élelmezési szükségleteit”, ígérte *Mitiku Kassa*, a Nemzeti Katasztrófamegelőzési Bizottság elnöke.

A szárazság ugyanis nem éri készületlenül Etiópiát. Az állam 2013-ban kifejlesztett egy olyan stratégiát, amely megerősítette a korai figyelmeztető rendszereket, és növelte az élelmiszer-tartalékokat. Egy állami bizottság által összehangoltan 65 humanitárius szervezet dolgozik Etiópiában. Az ország a nemzetközi adakozóközösség kedvencévé vált. Az a köztársaság, amelyben a hivatalos adatok szerint a lakosság csaknem kétharmada a keresztény hitet vallja, a terjeszkedő iszlamizmus elleni védőbástyának számít „Afrika szarván”.

Így aztán *Nick Hurd*, az új brit fejlesztési miniszter első útja tavaly decemberben az országnak a szárazságtól érintett északkeleti részébe vezett. Útja végén azt mondta „Az irgalmatlan szárazság etiópok millióit taszítja a szakadék szélére. A szárazság mértéke hasonlít az 1984-eséhez, amely annyi embert pusztított el. De az etióp kormány ezúttal sokkal jobb helyzetben van ahhoz, hogy segíteni tudjon népének. Ennek ellenére szüksége van a nemzetközi közösség támogatására.”

David Del Conte, az ENSZ észak-afrikai reginonális irodájának helyettes vezetője osztja ezt az értékelést: „A kormány, annak ENSZ-partnere és a nem kormányzati szervezetek képesek megakadályozni az éhínséget. Föltéve, hogy lesz hozzá elég pénzeszköz.”

Ez azonban még hiányzik. Az ENSZ becslése szerint egyedül ebben az évben 1,4 milliárd dollárra van szükség ahhoz, hogy megbirkózzanak a szárazság hatásaival. Egyelőre ennek az összegnek a felére van ígéret, ezért a segélyszervezetek most riadót fújnak. Tudják, hogy olyan válságokkal kell versengeniük a segélypénzekért, mint a szíriai háború. Ennek megfelelően hajlanak arra, hogy igen drámai módon ábrázolják az etiópiai viszonyokat.

Etiópia először megkísérlelte ártalmatlan színben feltüntetni a szárazság kihatásait, és csak tavaly októberben kért segítséget a nemzetközi közösségtől. Az állam nem akart ismét az éhséggel az újságok címoldalára kerülni. A kommunista diktátor, *Mengistu Haile Mariam* 1991-es bukása óta az ország „afrikai oroszlánná”, a szubszaharai Afrika ötödik legnagyobb népgazdaságává emelkedett. A hivatalos adatok szerint a gazdaság 2004 és 2009 között évente átlagosan 10,9%-kal növekedett. Ez afrikai rekord.

A londoni székhelyű *Overseas Development Institute* adatai szerint Etiópia a legsikeresebb államok közé tartozik, ami a szegénység elleni küzdelmet illeti. A fővárosban, Addis Abebában szemmel látható a felemelkedés: mindenütt toronyházak nőnek ki a földből, az utcákon egyre több autó fut. Az elmúlt év végén üzembe helyezték a mindössze három év alatt megépített, 500 millió dollárt fölemésztő és 85%-ban kínai pénzből finanszírozott metrót. Vidéken sok pénzt fektettek infrastrukturális fejlesztésekbe. Az új utak most jó időszakokban lehetővé teszik a parasztoknak, hogy áruikat piacra vigyék, rossz időszakokban pedig lehetővé teszik az állam és a segélyszevezetek számára, hogy a félreeső régiókban is elérjék az embereket. Ráadásul a pénzügyminisztérium adatai szerint 2010 óta évente átlagosan 6,6%-kal növekedett a mezőgazdasági termelés, de lehet, hogy ennél is nagyobb a gyarapodás, mert a termés 90%-a olyan területekről származik, ahol nincsen öntözés.

Mindazonáltal a haladást ismét felfalja a népesség növekedése. 1985-ben még 40 millió ember élt az „Afrika szarván” található országban, de számuk időközben 97 millióra emelkedett. A kritikusok ráadásul kifogásolják, hogy a sikerek a szabadság és az emberi jogok rovására mennek. Az elmúlt évi választások óta egyetlen egy ellenzéki képviselő sem ül az 547 tagot számláló parlamentben, az *Etióp Népek Forradalmi Demokratikus Frontja* nevű párt 25 éve kormányoz – de az is igaz, hogy ez idő alatt bőséges tapasztalatot szerzett a természeti katasztrófák kezelésében. A kormány már az öt évvel ezelőtti súlyos aszály idején képes volt megakadályozni, hogy az eső elmaradása halottakat eredményezzen. Miközben a polgárháború által sújtott Szomáliában ezrek haltak meg, a hivatalos adatok szerint egyetlen etiópiai sem halt éhen.

Philipp Hedemann

Forrás: Publik-Forum, 2016/6

Philipp Hedemann 2010 és 2013 között Afrikában dolgozott számos nagy nevű német újság levelezőjeként, és azóta is rendszeresen utazik kutatási céllal Etiópiába.

Halálzóna a bennszülöttek számára

Globalizáció a Fülöp-szigeteken

A Fülöp-szigetek Ázsia nyersanyagban leggazdagabb országai közé tartozik. A gazdasági növekedés aránya lenyűgöző. Aki azonban mélyebbre tekint, és bemerészkedik a kapitalizmus láthatatlan gépezetébe, az megretten a munkások kizsákmányolásától és a bennszülöttekkel szembeni brutalitástól. Októberben *Mindanaón*, a legnagyobb szigeten felkerestem egy menekülttábort, amelyben kb. 3000, a *lumad* népcsoporthoz tartozó bennszülött keresett menedéket: 26 településről érkeztek, amelyeket menekülésszerűen hagytak el, miután három vezetőjüket az összeterelt falusi lakosság szeme láttára megölték. Most egy sportpályán táboroznak műanyagponyvák alatt, áram nélkül, víz nélkül. 700 olyan menekült, akinek már korábban el kellett hagynia hazáját, az evangélikus *United Church of Christ*-ben talált menedéket az ország déli részén; azért űzték el őket, mert védekeztek a bányászati projektek ellen.

A *lumadok* olyan földön laknak, amely sóvárgást kelt. Mivel vonakodnak eladni a földjüket, a katonaság zaklatja őket. Autonóm iskoláikat, amelyekben nyelvüket és kultúrájukat őrizték, bezárták. Azzal vádolják őket, hogy terroristákkal kollaborálnak. A katonaság számára ugyanis egyszerűen mindenki terrorista, aki szembeszáll a konszerneknek a földre és az ásványi kincsekre irányuló mohóságával. „A bányászati konszernek el akarják rabolni a földünket. De ellent fogunk állni. Mert a föld az élet!" – mondta a nők egyik szóvivője egy tiltakozó rendezvényen.

A kormány és a médiumok sokáig el akarták hallgatni a mészárlást és az emberek menekülését. De a katolikus egyház és az Egyházak Ökumenikus Tanácsa nyilvánosságra hozta a vérengzést. És mindkét szervezet aktívan segít különböző síkokon. A bátor szívű egyházi emberek, apácák és papok nélkül a *lumadok* nemigen lennének abban a helyzetben, hogy jogaik megvédéséért küzdjenek. Egy *Tentorio* nevű olasz papot már 2011-ben meggyilkoltak a paramilitáris egységek. Nem félnek-e, kérdeztem az egyik apácától, mire azt felelte: „Rám is lőttek. Akkor meglapulva fedezékbe vonultam."

A Fülöp-szigeteken tett látogatásom idején egy igen találó kifejezést ismertem meg: fejlesztési agresszió. A gazdasági fejlődés agresszíven az emberek és a természet ellen fordul. Ez az agresszió a bennszülöttek életformája ellen irányul, ahogyan az Egyházak Ökumenikus Tanácsa rámutat: „A *lumadok* dicséretes kapcsolatban élnek környezetükkel, és bensőséges módon bánnak a teremtett világgal." A Fülöp-szigeteken tanulmányozni lehet a mi nyersanyagokra és fogyasztásra irányuló mohóságunk fonákját. A *lumadok* annak a globális rendszernek az áldozatai, amely nem riad vissza attól, hogy érdekei érvényesítése érdekében katonai erőt vessen be.

A *Karapatan* nevű emberjogi szervezet egyedül *Mindanao* szigetén 144 politikai gyilkosságot tart számon 2010 óta: ezeknek mind bennszülöttek, környezetvédők és emberjogi aktivisták voltak az áldozatai. Sok százan vannak kitéve megfélemlítésnek, mint például *Antonio Ablon*, a Fülöp-szigetek második legnagyobb egyházának, az *Iglesie Filippina Independiente*-nek (IFI) a püspöke. 2015. október 6-án ez az SMS érkezett a mobiltelefonjára: „Az érseket is meggyilkolták." Félreérthetetlen figyelmeztetés. Mert *Alberto Ramento* érseknek 2006-ban az életével kellett fizetnie az emberi jogok védelmezéséért.

„Azt mondták nekünk, hogy ha ideadjátok a földeteket, akkor többé semmi baj nem történik veletek", mondta nekem a *lumadok* egyik vezetője. Mindig ugyanazon minta szerint zajlanak az események: „A piszkos munkát a hadsereg és a paramilitáris egységek végzik el. A bányászati konszernek készenlétben állnak. Földünket és ásványi kincseinket akarják." Aki föllép a környezetrombolás ellen vagy az emberi jogokat védelmezi, az ellen katonai eszközökkel lépnek föl, és állandó veszélyben él. Néhány nappal a mészárlás után az IFI püspöki konferenciája nyilatkozatban jelentette ki: „Szisztematikusan elnyomják azokat a bennszülötteket, akik védekeznek a pusztító bányászati vállalkozások ellen, és védelmezik a földhöz és az élethez való jogukat."

Mindanao, az a régió, ahol a legtöbb bányászati projekt zajlik, a bennszülöttek halálzónájává vált. A fegyveres erők 60%-a itt állomásozik. Egy manilai konferencián bemutatták, hogyan juttatják érvényre a neoliberális globalizációt. Ennek néhány eszköze ismerős volt számomra: dereguláció – privatizálás – flexibilizálás. De a kulturális imperializmus és a militarizálás nemigen fordul elő a német vitákban. A Dél nézőpontjából a globalizáció varázsszava mögött csupán a gyarmatosítás és az imperializmus folytatása rejlik. Nem gondoltam volna, hogy csak néhány nappal később olyan sok szemléltető oktatásban lesz részem.

Az egyházak tudatformáló munkája nélkül a *lumadok* nem lennének képesek fellépni a jogaikért. Tekintettel a militarizálásra, egy püspök azt mondta nekik, hogy veszíteni fognak, ha nem járnak el összefogva, mesélte nekem a *lumadok* egyik vezetője: „Most egyesültünk, és jobban fölkészültünk arra, hogy megvédjük jogainkat és gyermekeink jövőjét."

Franz Segbers

A szerző 2013-ig a szociáletika professzora volt Marburgban; jelenleg vendégprofesszor a Fülöp-szigeteken.

Forrás: Publik-Forum, 2015/21

TARTALOM

Meditáció

Sárdy Péter: Mi a spiritualitás? 2-3
Fulbert Steffensky: A spiritualitás burkolt önzés? 3-5
Doris Zölls: Ha mozogsz, a világot mozgatod! 5-6
Martina Läubli: „Isten és én – egyek vagyunk" 8-10
Farkas István: A béke és a csend küldötte 10-11
P. Gábor Mózes: Átok és áldás 12-13
Hans Jürgen Benedict: „A fene egye meg!" 14-15
Robert Waldinger: Mitől lesz jó az életünk? 18-19
H. Schmidt-Ferraro: Fél dolgoknak nincs helyük 21
Kovács Tádé: Humorizált-e Jézus? 22
Doris Weber: Ész és szív 24
Ismeretlen szerző: Az üres szék 25
Vincze József: Semmiből sem jó a sok 25

Interjú

Georg Magirius: Az igazság gyalog jár (*Lorenz Marti*) 7-8

Gyerekeknek Moha-mese

Körte Törpe sípot lopott 16-17

Életpélda

Chr. Feldmann: Isten az utolsó metrón ül (*M. Delbrêl*) 20-21

Könyvismertetés

Garay András: Margo és Quentin 23-24

Elmélkedések

Vasárnapi szentírási elmélkedések 26-29

Harmadik világ

Philipp Hedemann: Az El Niño és az afrikai oroszlán 30
Franz Segbers: Halálzóna a bennszülöttek számára 31

A címlapkép a hollandiai Leiden Szent Péter templomának belsejét ábrázolja.

Most jelent meg:
Gromon András
Isten országa rajtatok áll vagy bukik!
Vázlatok Jézus arcképéhez

Ára: 2.500,- Ft (+ postaköltség)
Megrendelhető a szerzőtől:
gromonandras@gmail.com; 06-26/334 155

Jánosy István

Várom a hangot

Szókratész mondta:
lelkében a Daimonion
súgja meg mindig, mit kell tennie.
Ugyanezt mondta Gandhi is –
világ-nagy hivatását
a Hang jelezte – s ő tette pontosan.

Jézus pedig az Atya parancsait
töltötte be minden pillanatban,
hiszen „Én és az Atya egy vagyunk!"

Beh jó volna ilyen Hangot hallani,
s úgy tenni mindent engedelmesen
szerény szerzetesként, névtelenül.

De a Hang hallgat.
Csak tompán sejtjük példájukból,
mit kell tennünk, mondanunk –
s tapogatózunk
apátlanul.

Tíz éve hunyt el Jánosy István, akinek mélyen jézusi szellemű költészetéből 2005. áprilisi számunkban adtunk ízelítőt. Versének közlésével szeretnénk kifejezni hálánkat azért, hogy az értelemhez és a szívhez egyaránt szólva, hitelesen tolmácsolta számunkra az evangéliumot.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVII/4. (158.) szám

Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2016-ra (postaköltséggel):
Belföldre: **2900,– Ft**
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVII. évf. 5. szám

2016. október

275,– Ft

Túl az igazságosságon

Lesz-e utolsó ítélet?

Kétféle igazságosság

A János-evangélium Jézus-képei

Moha-mese

Színdarab Szent Mártonról

Félelem vagy szeretet?

A jézusi „Most”

Vasárnapi szentírási elmélkedések

Környezetvédelem

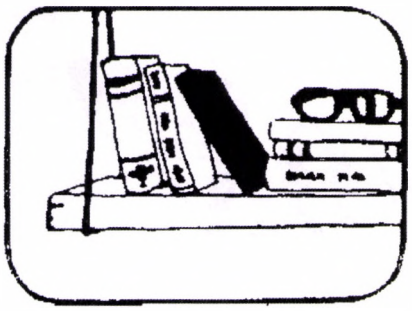

Gromon András

Túl az igazságosságon

A tétel és kifejtése

Jézus üzenetének egyik legfontosabb vonását így lehet összefoglalni: Nem elég igazságosnak (ha úgy tetszik: tisztességesnek) lenni; túl kell lépni az igazságosságon, szeretni kell! Ennek tételszerű megfogalmazását a Hegyi beszédben olvashatjuk (Mt 5,20): *„Ha a ti igazságosságotok bőven fölül nem múlja az írástudókét és a farizeusokét, semmiképp nem mentek be a Mennyek országába.”*

Mit jelent „az írástudók és farizeusok igazságossága”? Kissé leegyszerűsítve így határozhatjuk meg: egyfelől a Törvény betűjének szigorú követését, másfelől azt, amit „osztó igazságosságnak” szokás nevezni, vagyis mindenkinek azt adni, ami „neki jár” (akinek jutalom vagy elismerés, annak azt, akinek megvetés vagy büntetés, annak azt), mindenkivel szemben úgy viselkedni, „ahogyan megérdemli”, népiesen szólva: „Amilyen az adjonisten, olyan lesz a fogadjisten!” Ezt kell *bőven* fölülmúlni ahhoz, hogy átléphessünk a „Mennyek országába” (= „Isten országába”), vagyis a szeretet világába.

Ezt az alaptételt fejti ki rögtön *a Hegyi beszéd hat ún. antitézise* (Mt 5,21-47), vagyis Jézusnak azok a mondásai, amelyeknek közismert formai szerkezete így hangzik: „Úgy hallottátok, hogy Isten azt mondta a régieknek... En viszont azt mondom nektek, hogy...” A konkrét példák jól mutatják, mire is gondolt Jézus: Nem elég nem ölni, már a haragot is kerülni kell; nem csupán a végrehajtott házasságtöréstől kell tartózkodni, hanem annak szándékától is; a válással kapcsolatban nem elég a törvényes formákra ügyelni, hanem kerülni kell magát a válást; nem elég tartózkodni a hamis eskütől, hanem egyáltalán nem szabad esküdni, és arra kell törekedni, hogy minden szavunk igaz legyen; nem a helyes mérték szerint kell bosszút állni (általánosítva: büntetni): „szemet szemért, fogat fogért”, hanem egyáltalán nem szabad bosszút állni; végül: helytelen az a kettős mérce és kettős magatartás, hogy „felebarátainkat” (a „hozzánk tartozónkat”, a „mieinket”, a „magunkfajtákat”) szeretjük, ellenségeinket pedig gyűlöljük, mert ellenségeinket is „szeretnünk kell”: nemcsak elviselnünk kell ellenségességüket és bántásaikat, hanem még valami jót is kell tennünk velük.

Hasonlóképpen: nem elég pontosan/kínosan ügyelni a kultikus/vallási előírások betartására, ennél sokkal többre, a szív tisztaságára kell ügyelni (Mk 7,15-19): *„Ami kívülről megy be az emberbe, nem teheti tisztátalanná [Isten előtt]... ami kijön az emberből, az teszi tisztátalanná, mert az ember szívéből jönnek elő a gonosz megfontolások...”* Nem a (vallási/egyházi – de nyugodtan kiegészíthetjük: „világi”, állami) törvények jelentik a legfőbb mércét, ahogyan erre szombati gyógyításai kapcsán is rámutatott Jézus, hanem az ember igazi java (például az egészsége), mert *„a szombat lett az emberért, nem pedig az ember a szombatért”* (Mk 2,27).

Ezt a „túllépési alapelvet” fogalmazza meg *általánosságban* Jézus két, gyakran félreértett példabeszéde is.

Az egyik *a talentumokról szóló*, jól ismert példabeszéd (Mt 25,14-27), amelyben a talentumokat kiosztó úr megdicséri a (kétségtelenül sikeresen) hazardírozó szolgákat, de szemrehányást tesz annak, aki gondosan megőrizte a rábízott pénzt, és azzal fillérre elszámolt. De éppen itt, a harmadik szolga alakjában és viselkedésében, illetve az úr reakciójában áll az igazságosság iránti érzékünket provokáló, az igazságosságot „megcsúfoló” mozzanat, és ebből fakad a példabeszéd *mondanivalója*: Isten nem előírások korrekt/szolgai teljesítését várja el az embertől, hanem azt bátran túlteljesítő magatartást, konkrétabban: a Jézus által hirdetett „Isten országa” *az igazságosságot meghaladó szeretetet* kíván meg az embertől, és ennek érdekében persze fantáziát és kezdeményezőkészséget, kreativitást, kockáztatni is tudó, merész elkötelezettséget is.

Más képet használva is utalt erre Jézus *a mezőről hazatérő szolga* példabeszédével (Lk 17,7-9), amely után maga fogalmazta meg annak tanulságát (17,10): *„Ha [már] megtettetek mindent, amit Isten megparancsolt nektek, mondjátok ezt: Átlagos szolgák vagyunk, csak azt tettük meg, amivel tartoztunk!”* Magyarul: A szolga nem várhat köszönetet, ha megtette a dolgát, azaz ha *csak* annyit tett, amennyi a kötelessége, amennyit megparancsoltak neki. Mai nyelven: a napszámos, a kereskedő, az autószerelő nem várhat el még köszönetet is, ha megkapta a munkabérét. Mennyivel inkább érvényes ez az ember és Isten kapcsolatában: Ha csak a kötelességünket, ha csak Isten *„parancsait”* teljesítettük (mondhatnánk úgy is: ha csak tisztességesen viselkedtünk), nem várhatunk külön köszönetet Istentől, mert a parancsok teljesítésével megmaradunk a kötelességek és jogok világában, az igazságosság világában. Valami mást, *valami többet* kell tennünk ahhoz, hogy átlépjünk Isten világába (az Isten elgondolása szerinti magatartás világába). Például parancs az, hogy „Ne lopj!”. De aki nem lop, az még semmi rendkívülit nem tesz, csak egy „jogi” (mondhatnánk: jogos) előírást teljesít. Aki azonban nemcsak nem lop, hanem még azt is odaadja a rászorulóknak, ami jogosan a sajátja, az valami „többet” tesz.

Teljesen világossá teszi ezt annak *a gazdag ifjúnak* a története (Mk 10,17-22), aki azt állította: „A *parancsokat* mind megtartottam” (ti. Isten parancsait, a „tízparancsolatot”). Jézus nem vonta kétségbe ezt. Mégis azt felelte: „Valami még *hiányzik* neked. Add oda vagyonodat a szegényeknek” (Mk 10,21)! Az igazságosságon való túllépést azonban talán még ennél is jobban fejezi ki *a házasságtörő asszony* története (Jn 8,1-11): Nyilvánvaló, hogy az általános erkölcsi normák alapján is el kellett volna ítélni, a

mózesi törvényre épülő igazságszolgáltatás alapján pedig egyenesen ki kellett volna végezni. Jézus állásfoglalása nyomán – *„Aki bűn nélkül van közületek, az vesse rá az első követ!”* – a vádlók mind eloldalognak, és Jézus közli az asszonynyal: *„Én sem ítéllek el...”*

A napnál világosabban *megerősíti a fentieket* egy szintén sokszor félreértett történet, ill. jézusi mondás (Lk 13,1-3): Valakik hírt vittek Jézusnak azokról a galileaiakról, „akiknek a vérét Pilátus egybemosta áldozati állataik vérével”, vagyis legyilkoltatta őket. Jézus erre így reagált: *„Ti azt gondoljátok, hogy ezek a galileaiak bűnösebbek voltak az összes többi galileainál, minthogy ilyet szenvedtek el. Mondom nektek: Semmiképpen! De ha meg nem tértek, valamennyien hasonlóan fogtok elveszni!”*

Mivel a legtöbb lázadás Galileából indult ki, a galileaiak általánosságban zelótáknak számítottak. A zelóták vallási buzgóságból fakadóan meg akarták szabadítani Izraelt a „pogány” római uralomtól, mégpedig terrorista módszerekkel, például kihasználták a zarándokok nyüzsgését a jeruzsálemi templom udvarán, s a tolongásban tőrrel leszúrták a rómaiak feltételezett barátait, kollaboránsait. A közeli Antónia-várban tanyázó rómaiak válasza aztán véres megtorlás volt.

Jézus bizonyára jól ismerte a zelótákkal rokonszenvező kortársai felfogását, nevezetesen azt a véleményüket, hogy Isten nyilvánvalóan csak azért engedte meg ezt a vérfürdőt, mert a szóban forgó „galileaiak”, vagyis zelóták bűnösebbek voltak, mint a többi zelóta, és ezért kellett elszenvedniük az erőszakos halált, mintegy Isten *büntetéseként*.

Válaszának első felében Jézus igyekezett *kijózanítani* honfitársait, és meg akarta szabadítani őket hagyományos istenképüktől: az *„igazságos”* és „megtorló” Isten képétől, amelynek értelmében Isten a jókat megjutalmazza, a rosszakat megbünteti (vö. Jn 9,2). (Ebből persze az is következik, hogy a Pilátus által lemészárolt zelóták nem voltak bűnösebbek, mint a többi zelóta.)

Válaszának második fele – az imént mondottak miatt – nem jelentheti azt, hogy „Ha meg nem tértek, Isten titeket is megbüntet” (akár e világi csapással, akár túlvilági kárhozattal), hanem csak ezt: „Ha ti, akik rokonszenveztek a lemészárolt terroristákkal, és azonosultok az ő felfogásukkal, céljaikkal és módszereikkel, nem tértek meg, nem változtatjátok meg gondolkodásmódotokat és viselkedéseteket, azaz ha nem léptek túl *a zelótizmuson* (vagyis az „igazságos honvédelem” felfogásán, lelkületén és gyakorlatán), és nem juttok el az ellenségszeretet „igazságtalan többletéhez”, akkor ugyanúgy konfliktusba fogtok keveredni Pilátussal (Rómával), és ugyanúgy le fog(nak) mészárolni titeket” (vö. Lk 23,27-28.31!).

Közvetve bár, de ugyancsak megerősíti az eddig mondottakat *a „nyolc boldogság”* két mondása (azért csak közvetve, mert szokványos értelmezésükben egyiküket sem tarthatjuk hitelesen jézusinak).

Az egyik: *„Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságosságot, mert Isten majd kielégíti őket”* (Mt 5,6). – E mondás Máté által szándékolt értelmét – az „igazságosság” közelebbi meghatározásának híján – csak találgatni lehet, de talán nem tévedünk, ha a mondás címzettjein azokat értjük, akik igazságtalanságot-jogtalanságot szenvednek, és Istentől várnak „kiegyenlítő igazságosságot”. A zsidó és a kora keresztény apokaliptika valóban azt hirdette ugyan, hogy Isten ki fogja elégíteni az effajta „éhséget és szomjúságot” (vö. Lk 18,6-8!), Jézus azonban lépten-nyomon azt tanította, hogy Isten *nem „igazságosságot” akar*, és nem „kiegyenlíteni”, megbosszulni-megtorolni, hanem megbocsátani akarja az elkövetett igazságtalanságokat (vö. Lk 23,34!), és ugyanezt a megbocsátási készséget várja el „fiaitól”, azaz a hozzá tartozóktól is (ld. Mt 5,43-45).

A másik: *„Boldogok, akiket az igazságosság kedvéért üldöznek, mert övék a Mennyek országa”* (Mt 5,10). – Az „igazságosság” (gör. *dikaioszüné*) elméletileg jelenthetné itt a mondás címzettjei, tehát az üldözöttek által gyakorolt igazságosságot, az „igazságos, helyes, igaz” viselkedést – csakhogy ennek ellene mond *tartalmilag* az, hogy az igazságosság gyakorlása Jézus szerint nem elégséges az Isten országába kerüléshez (Mt 5,20), *formailag* pedig az, hogy hiányzik a birtokos névmás (gör. *autón*), aminek megléte esetén így kellene fordítani a kifejezést: „az *ő* igazságosság*uk* miatt”. (A görög *heneken* elöljáró-szó nemcsak *oksági* összefüggést fejezhet ki: „miatt”, hanem a cselekvés *célját* is, illetve a kettőt *egyszerre* is; a „kedvéért” kifejezés egyaránt tartalmazza a cselekvés mozgatórugóját és célját.)

Azt, hogy az igazságosságot *gyakorló*, és emiatt üldözött ember Isten vagy az Istenség oltalma alatt áll, minden igazságosan gondolkodó és érző zsidó vagy pogány eleve feltételezhette. Itt azonban – ha jézusi értelmet akarunk adni a szövegnek – az előző bekezdésben mondottak alapján nem lehet szó róluk, hanem csak olyanokról, akik *vétettek* a törvények szabta igazságosság ellen (ez az üldözésük oka), s akiket másfelől azért üldöznek, hogy ezzel helyreállítsák „a törvényt és a rendet”, vagyis az igazságosságot (ez az üldözésük célja). Ezek lehetnek „köztörvényes bűnözők”, de olyan „ártatlanok” is, mint Jézus, aki a maga módján szintén vétett a „fennálló rend”, vagyis az igazságosság ellen, amikor például áthágta a kultikus tisztasággal vagy a szombattal kapcsolatos szabályokat.

E mondás *feltételezhető* – és Mt 5,6 fenti értelmezésével összhangban lévő – jézusi értelme tehát: Nem azoké a Mennyek országa, *nem* azok a részesei-tagjai Isten országának, a szeretet világának, akik „jámbor buzgósággal” (vö. igazságszolgáltatás, inkvizíció, szent háború, dzsihád stb.), az *igazságosság* (helyreállítása) kedvéért üldözik a törvényszegőket (ahogyan a zelóták vagy „az írástudók és farizeusok” is tették)! Ellenkezőleg: Isten az áldozatok oldalán áll! Mert Jézus felfogása szerint Isten még a valódi bűnösöket sem akarja megbüntetni *„az igazságosság helyreállítása kedvéért”*, hanem meg akar bocsátani nekik, és meg akarja gyógyítani őket. A bűnösöknek nem bíróra, hanem orvosra van szükségük (vö. Mk 2,15-17!).

Szemléltetés példabeszédekkel

Tételem kifejtéséhez is fölhasználtam már példabeszédeket, most azonban kifejezetten csak példabeszédekkel szemléltetem azt.

Kezdjük azzal, amelyik azt öltözteti képbe, hogy *Isten vég nélkül megbocsátja* az ember minden bűnét, és azt várja el, hogy az ember ugyanígy járjon el embertársaival (Mt 18,23-33; a 34-35. v. későbbi betoldás). Ahhoz, hogy kellően értékelhessük a példabeszéd üzenetének súlyát, előzetesen tudatosítanunk kell, hogy a szóban forgó, nyilvánvalóan jelképes 10 000 talentum elképesztően óriási összeg: 1 talentum 6000 dénárral egyenlő (1 dénár = egy munkás egy napi bére volt Jézus korában). Tízezer talentum tehát lehetetlenül nagy összeg,

a határtalan eladósodás jelképe: tízezerszer hatezer munkanapi bér... Támpontul érdemes arra gondolni, hogy Nagy Heródes éves bevétele 900 talentum volt, Galilea Péreával együtt 200 talentum adóbevételt jelentett Kr. e. 4-ben. (Persze egy „hétköznapi ember” számára a 100 dénár is szinte megfizethetetlen volt: ez akkoriban 100 napi munkabért jelentett, ma talán úgy mondanánk: kb. három-négy havi minimálbér.) Így már nem nehéz belátni, hogy a 10 000 talentum vagy akár csupán a 100 dénár egyetlen kérő szóra történő elengedése (vö. Lk 18,13-14a!), illetve az ezzel jelképezett megbocsátás messze meghaladja az igazságosságról alkotott elképzeléseinket. Kétszer-háromszor megbocsátani valakinek, ezt még úgy-ahogy el tudjuk képzelni az igazságosság keretein belül; ehhez képest már Péter apostolnak a hétszeri megbocsátásra vonatkozó felvetése is irreálisnak tűnik, a jézusi „hetvenszer hétszer” pedig végképp (Mt 18,21-22). Nem nehéz hát belátni, hogy a határtalan megbocsátásban kifejeződő szeretet mennyivel múlja felül az igazságosságot.

Talán még „látványosabban” és egyúttal „szívhez szólóbban”, illetve sokak számára egyenesen felháborítóan ábrázolja ezt *„a tékozló fiú” példabeszéde* (Lk 15,11-32). Ez a fiú idő előtt kikéri az apai örökség neki járó részét, aztán elutazik, és a távolban önsorsrontó életmóddal elherdálja a pénzt; a disznók között köt ki, és éhségében már azok eledével is megtöltené a gyomrát; ekkor megbánja tettét, és hazamegy, hogy „az igazságosságnak eleget téve”, bocsánatkérés után és jóvátételt ígérve visszatérhessen a szülői házba. Apja azonban minden elképzelést meghaladóan túllép az igazságosságon: eléje fut, a nyakába borul, öleli-csókolja; nem engedi, hogy fia végigmondja az előre kigondolt bűnbánati szöveget (vö. 18-19. és 21. v.), elmarad az erkölcsi prédikáció, nincs leszámolás, nincs egyezkedés, mi illeti meg a hazatért tékozlót, és mi nem, és végképp nincs szó büntetésről, ellenkezőleg: feltétel nélkül helyreállítja a fiú „gyermeki státusát” (ruha, gyűrű és saru), és ünnepi lakomát rendel el, zeneszóval és tánccal. – (Zárójelben azért jegyezzünk meg két fontos mozzanatot: 1/ A „tékozló fiú” és az otthon maradt, „tisztességes” fiú példája egyaránt azt mutatja, hogy az igazságosságon túllépő szeretet csak annak számára válik valósággá, csak abban „érvényesül”, „fejti ki hatását”, aki kész befogadni azt. 2/ Az igazságosságon való túllépés nem jelent igazságtalanságot: Az apa megérti, hogy nagyobbik fia úgy érzi, igazságtalanul bánt vele, továbbá elismeri az igazságosság iránti igényét, de közli vele, hogy valójában nem érte őt semmiféle jogtalanság, hiszen minden, ami a sajátja, az a fiáé is. De itt sem valamiféle hideg-rideg igazságosságról van szó: idősebbik fiát is anyaian „Gyermekem”-nek szólítja, a szívére beszél, kérleli, megindokolja neki, miért is „kell” most ünnepelni.)

Az előző két példabeszéd tanításának egyik nagyon komoly gyakorlati következményét, megnyilvánulását mutatja be *a búzáról és a konkolyról* szóló példabeszéd (Mt 13,24-30). Ennek üzenetét éppen az a meglepő mozzanat tartalmazza, amely *ellentmond* a korabeli mezőgazdasági és „társadalmi” gyakorlatnak egyaránt. Számos olyan irányzat működött ugyanis Jézus korában, amely – összhangban az ószövetségi alapelvvel: „Irtsd ki körödből a gonoszt!” (5Móz 13,6) – a „bűnösök” kiküszöbölésével Isten „tiszta” népének közösségét akarta megteremteni. Mindenekelőtt *a farizeusok* mozgalmára kell gondolnunk; ők „a föld népét” akarták kizárni, az „átkozott népséget, amely mit sem ért a törvényből” (Jn 7,49), és azt vallották, hogy ők maguk alkotják Isten igazi népét. *Az esszénusok* rajtuk is túltettek: kivonultak a „bemocskolt szentélyből” a pusztába (Kumránba), és „az új szövetség gyülekezetét” akarták megalkotni. Ebbe a sorba tartozik *Keresztelő János* is, aki tanításával és alámerítési gyakorlatával azt a messiást hirdette meg, aki „megtisztítja majd szérűjét, összegyűjti búzáját a magtárban, a pelyvát azonban olthatatlan tűzzel fogja elégetni” (Mt 3,12)! Ugyancsak az erőszakos megoldások hívei voltak *a zelóták*, akik a római megszállóktól és azok kollaboránsaitól akarták megtisztítani Isten népét (vö. Lk 13,1-3). – Mindezekkel *szemben* fogalmazza meg üzenetét Jézus: Ne tépjétek ki a konkolyt, hogy ki ne tépjétek vele a búzát is! Ne akarjátok Isten „tiszta” népét megteremteni: a „bűnösöknek” is helyük van benne! Vagyis Jézus nem kevesebbet mond, mint hogy sem „Isten népéből”, sem a társadalomból (vö. Jn 8,7!) nem kell és nem is szabad „kigyomlálni” (például kiközösítéssel vagy börtönnel), pláne kiirtani (halálbüntetéssel) a „bűnösöket”. Ezzel „gátlástalanul” túllép az igazságosságról alkotott elképzeléseinken, és kihúzza a szőnyeget a minden társadalomban központi helyet elfoglaló „igazságszolgáltatás” alól.

Ugyanezt az üzenetet fogalmazza meg „pozitív módon” az előbbi példabeszéd párja, *a tóba vetett kerítőháló* példázata (Mt 13,47), illetve *a királyi lakodalomról* szóló példabeszéd (Mt 22,1-10): a kerítőháló *mindenfajta* halat összegyűjt, illetve: „a szolgák kimentek az utakra, és összegyűjtöttek *mindenkit*, akit csak találtak, *rosszakat és jókat egyaránt*”.

Az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszéd (Lk 10,30-35) szintén rámutat arra, hogy Jézus társadalmi-politikai vonatkozásban is komolyan gondolta az igazságosság bőséges meghaladását (vö. Mt 5,20!). A zsidók és a szamaritánusok ugyanis kölcsönösen ellenségnek tekintették és gyűlölték egymást; amikor tehát a szamaritánus rábukkant az út szélén fekvő, kifosztott és félholtra vert zsidóra, az igazságosság jegyében az lett volna a legkevesebb, hogy nagy ívben kikerüli, akárcsak az előtte arra haladó pap. De ő nemcsak odament, nemcsak megnézte, mi a baj és mit tehetne, hanem el is látta a bajba

jutott ellenség sebeit, aztán elvitte a legközelebbi vendégfogadóba, ott kb. két hétre előre kifizette szállásának és további ápolásának költségeit (ennyit ért a két dénár, amit átadott a fogadósnak!), sőt ígéretet tett az esetleges további költségek megtérítésére is!

Lássuk végül a *„kései szőlőmunkásokról”* szóló példabeszédet, amelyet sokan egyenesen vérlázítónak tartanak, mert szerintük minden elképzelést fölülmúlón csúfolja meg az igazságosságot, talán a tékozló fiú példabeszédénél is sokkal erősebben (Mt 20,1-15). Egy szőlősgazda korán reggel, a tizenkét órás munkanap kezdetén kimegy piacra, munkásokat fogad fel a szőlőjébe, és megegyezik velük a szokásos napi egy dénár munkabérben. Aztán három óránként újabb munkásokat fogad fel, de csak annyit mond nekik: „Majd megadom nektek, ami igazságos.” Végül a munkaidő lejárta előtt egy órával ismét fölfogad néhány munkást. Amikor azonban a bér kifizetésére kerül sor, először azokat fizeti ki, akik csak egy órát dolgoztak, és egy dénárt ad nekik; az egész napot végigdolgozó napszámosok azt hiszik, ők majd többet kapnak (az igazságosságnak megfelelően), de ők is csak egy dénárt kapnak. Föl is lázadnak, de zúgolódásukra a gazda azt feleli szóvivőjüknek: „Barátocskám, nem bánok veled igazságtalanul! Nemde egy dénárban egyeztél meg velem? Vidd, ami a tiéd, és menj! Én ennek az utolsónak is annyit akarok adni, mint neked. ... Vagy gonosz szemmel nézed, hogy én jó vagyok?” – Világos: A gazda kétségtelenül messze, s ha úgy tetszik, valóban vérlázító módon túllép az igazságosságon, mégpedig a jóság irányában, hiszen akik csak később vagy csak az utolsó órában álltak munkába, azok nem lustaságból tették ezt, hanem azért, mert korábban senki sem fogadta fel őket (ld. 7. v.; Jézus korában óriási munkanélküliség volt Palesztinában!), viszont nekik is volt családjuk, amelynek megélhetéséről gondoskodniuk kellett. Ugyanakkor pedig az is nyilvánvaló, hogy azokat sem érte igazságtalanság, akik „hordozták a nap terhét, és elviselték a hőséget”, hiszen pontosan megkapták, amiben megegyeztek (s amiből ők is el tudták tartani a családjukat).

Alátámasztás

A fent részletezett tanítás avagy „elmélet” alátámasztásául érdemes utalni Jézus „gyakorlati megnyilvánulásaira”, azaz *viselkedésére* is.

Az igazságosság bajnokai, mondhatnánk megszállottjai, az írástudók és a farizeusok felfogása szerint – túl a téma vallási, a mózesi törvényekkel összefüggő vonatkozásain – „minden normális és tisztességes ember” az „igazak”, a „törvényteljesítők”, az „Istennek tetszők” társaságát keresi, és szigorúan kerüli a „bűnösöket”, hiszen ez így igazságos. Jézus azonban rendszeresen túllépett ezeken a korlátokon, és előszeretettel forgolódott *„vámosok és bűnösök” társaságában*. A farizeusok és írástudók pedig erősen zúgolódtak emiatt, mondván: „Ez jó fogadtatásban részesít bűnösöket, és együtt eszik velük” (Lk 15,2). Az együtt étkezés a közösségvállalás jelképe volt, és teljes ellentétben állt a rabbinikus szabállyal: „Az ember ne társuljon istentelenekhez, még azért se, hogy a Tórához közelítse őket.”

Két konkrét példát érdemes külön is megemlíteni, mert Jézus mindkettőben a „nyilvános bűnösök” legszélsőségesebb képviselőivel, vámosokkal ült egy asztalhoz, méghozzá úgy, hogy ezt ő kezdeményezte. Tettének súlyát akkor érezzük át igazán, ha tudatosítjuk, hogy a vámosok nemcsak népnyúzók voltak (mert sokszor könyörtelen zsarolással, túlzott összegeket követeltek), hanem kollaboránsok, magyarul hazaárulók is (mert a megszálló rómaiak számára szedték a vámot).

Az egyik esetben Jézus *Zakeushoz*, a vámosok fejéhez tér be szállásra (Lk 19,1-10). Akik ezt meglátták, mind zúgolódtak, éppen azért, mert tisztában voltak Jézus viselkedésének forradalmi jelentőségével. S ő valóban forradalmi szavakkal reagált erre a zúgolódásra: *„Ma jött el a megmentés napja e ház számára, mivelhogy ő is Ábrahám fia!”* Ennek súlya és jelentősége persze elhomályosul az evangélista elbeszélésében, mert ő azután közli ezt a mondatot, hogy Zakeus megígéri vagyona felének szétosztását, és az általa okozott károk négyszeres megtérítését. Csakhogy Lukács ezzel éppen azt árulja el, hogy nem érti Jézust: nála az igazságosság szellemében, „megtérésének” jutalmaként hangzik el Jézus idézett mondata. Jézus szellemisége alapján azonban épp az események fordított sorrendjét kell feltételeznünk: Jézus nyilatkozata váltja ki Zakeusból megtérésének szavait és kezdeti lépéseit. Jézus kijelentése ugyanis, tudniillik hogy „ő is Ábrahám fia”, nem kevesebbet jelent, mint hogy „ő is Ábrahám népéhez tartozik”, e kijelentés értelme pedig – tekintettel a korabeli közfelfogásra – ez: „Ő is Izrael népének *egyenjogú* tagja – bár »bűnös« vámos” (vö. Lk 5,30; 7,34; 15,2). És ahogy a szövegösszefüggés egyértelműen mutatja („Ma jött el a megmentés..., *mivelhogy...*”), ez azt is magában foglalja, hogy *nem* „érdemeiért” (megtéréséért és bőkezű jóvátételéért), nem „igazságosan”, hanem az igazságosságot meghaladó szeretetből, „alanyi jogon”, egyszerűen mint embernek *jár neki* is a „megmentés”, az „üdvösség” felkínálása, amit Jézus szállásvétele jelképez!

A másik vámos, *Máté* esetében (Mk 2,15-17) nem ismerjük ennyire a részleteket, viszont Jézus viselkedése, ha lehet, még súlyosabb üzenetet hordoz, hiszen ezúttal nemcsak a megmentést kínálja fel a közmegvetésben álló vámosnak, hanem meghívja legszűkebb tanítványi körébe is, ami az igazságosság alapján állva sosem történhetett volna meg. Máté el is fogadja a meghívást, Jézus teljes emberi közösségvállalását pedig erőteljesen fejezi ki, hogy – nyilván Mátéval együtt – „sok vámos és bűnös ült asztalhoz az ő házában”, vagyis Jézus házában (vö. Mk 2,1; 3,20; 9,33). (Lukács ezzel az eseménnyel kapcsolatban is elárulja tökéletes értetlenségét, azt, hogy az igazságosság eszméjének rabja, és fogalma sincs az ezt fölülmúló szeretetről; leírásában ugyanis – a Zakeus-történettel megegyezően – „feje tetejére” állítja a dolgot, és ezzel elveszi Jézus sajátos prófétai gesztusának élét: *nála* nem Jézus lát vendégül bűnösöket, hanem a *már megtért* vámos, Lévi ad lakomát Jézus tiszteletére, továbbá Jézus nem Isten *ingyenes* jóságát jeleníti meg, hanem megtérésre szólítja fel a bűnösöket: Lk 5,29-32. Pedig Jézus világosan megmondta: *„Nem azért jöttem, hogy »igazságosakat« hívjak meg, hanem [kitaszított] bűnösöket.”*)

Jézus „igazságosságon túli” viselkedésének van még két, nem ennyire látványos, de nem kisebb jelentőségű megnyilvánulása.

Egyszer valaki a tömegből így szólt [Jézushoz]: „Mester, mondd meg a testvéremnek, hogy ossza meg velem az örökséget!” Ő azonban ezt mondta neki: *„Ember, ki tett engem bíróvá vagy osztóvá köztetek?”* (Lk 12,13-14). – Az ember igazságosságra vágyik. A szóban

forgó kérelmező feltehetően az „isteni igazságosság" képviselőjét látta Jézusban, de mekkorát kellett csalódnia válaszában: „Isten nem tett engem bíróvá. Nem bízott meg azzal, hogy helyreállítsam köztetek az igazságos egyensúlyt." A kemény örökösödési vitában álló „tömegember" („valaki a tömegből...") persze nem tud mit kezdeni ezzel: túl „magas", túl fantasztikus számára ez a szemléletmód. De ha „beiratkozna Jézus iskolájába", akkor az ő nyomában járva fokozatosan megtanulhatná, hogy megszabaduljon a birtoklás igényétől (vö. Lk 12,15), és neheztelés, harag nélkül a testvérének tudná ajándékozni a maga örökrészét is (vö. Mt 5,40!), aminek következtében pedig talán még a testvére is eljutna odáig, hogy visszaajándékozza neki...

A másik esettel a nagyon nehezen fordítható és értelmezhető Mária–Márta-történetben találkozunk (Lk 10,38-42). Mostani nézőpontunk szempontjából közömbös, hogy valóban a Lukács által említett, a konyhai szolgálattal kapcsolatos nézeteltérésről volt-e szó, vagy másról. Az a döntő, hogy Márta „felizgatta magát", mivel Mária „a jobbik részt választotta", s most azt akarja, hogy Jézus vonja meg Máriától az előnyt (bármi legyen is az). Az egyik lehetséges görög szövegváltozat szerint Jézus így felel neki: *„Márta, Márta! Te felizgatod magad! Mária a jobbik részt választotta, s az nem vétetik el tőle."* Vagyis Márta „igazságos kiegyenlítést", *„igazságszolgáltatást"* vár. Jézus azonban úgy dönt: Máriát nem kell megfosztani előnyétől. Barátságosan, de nyomatékosan figyelmezteti az irigység által kínzott asszonyt („Márta, Márta!"), ne izgassa fel magát, és ne sajnálja riválisától annak szerencséjét. Lépjen túl az igazságosságon!

A minta és a mérce

Jézusnak az igazságosságon messze túlmutató tanítását és gyakorlatát nem érthetjük meg, ha nem vesszük figyelembe, hogy az igazságosság „bőséges felülmúlásában" mi volt a mintája és a mércéje. Ezt keresve könnyen rájöhetünk arra, hogy helytelen a megközelítésünk, ha azt keressük, *mi* volt – mert nem *valami*, hanem *valaki* volt: az az Isten, akit ő a Jordánba történt alámerítésétől kezdve (Mk 1,9-11) feltételek és korlátok nélkül szerető Atyának élt meg. Az az Isten, aki fölkelti napját gonoszokra és jókra, és esőt küld igazaknak és igaztalanoknak (Mt 5,45). Az az Isten, akit legjobban az a király jelképez, aki szolgájának egyetlen kérő szavára elengedi annak „10 000 talentumos" tartozását (Mt 18,26-27); vagy az a hitelező, akinek két adósa volt, s az egyik 500 dénárral tartozott, a másik 50-nel, de mivel nem volt miből fizetniük, mindkettőjüknek odaajándékozta az összeget (Lk 7,41-42); vagy az a pásztor, akinek ha száz juha van, s egy elkóborol közülük, utánamegy az egy elveszettnek, és addig keresi, amíg meg nem találja (Lk 15,3-7); vagy az a háziasszony, akinek tíz drachmája van, s ha egyet elveszít, kisöpri az egész házat, és addig keresi gondosan, amíg meg nem találja (Lk 15,8-10); vagy az a szőlősgazda, aki nem áll bosszút a szolgáit ért súlyos sérelmeken, hanem végül a fiát küldi el a bérlőkhöz (Mk 12,1-6) – hogy a „tékozló fiú" apjáról ne is beszéljünk (Lk 15,11-32)...

Jézus számára ennek a feltételek és korlátok nélkül szerető Istennek a *személye*, vagy ha úgy tetszik, ennek az Istennek a *viselkedése* a minta és a mérce. Ahogyan ezt példázatok nélkül, „elvi síkon" is megfogalmazta, az evangéliumok szerint két változatban is.

Az egyiket Máté evangéliumában találjuk, mintegy a témánkat összefoglaló jézusi mondás (*„Ha a ti igazságosságotok bőven fölül nem múlja az írástudókét és a farizeusokét, semmiképp nem mentek be a Mennyek országába"*: Mt 5,20) végkövetkeztetéseként: *„Ti tehát legyetek olyan teljesek, amilyen teljes mennyei Atyátok"* (Mt 5,48)! – Szándékosan kerülöm ebben a mondatban a megszokott „legyetek tökéletesek – amilyen tökéletes" fordítást, mert ez a szóhasználat nagyon félrevezető, ugyanis a görög filozófia, illetve a későbbi keresztény teológia tökéletességeszményének – téves – felfogását idézi. Az eredeti görög *teleiosz* az Ószövetség Hetvenes fordításában (LXX) a héber *tamim* szót adja vissza, amelynek jelentése: egész, teljes, sértetlen, osztatlan. A felszólítás tehát nem a „hibátlan erényességet", az abszolút erkölcsi tökéletességet kívánja meg az embertől (ami nyilvánvaló képtelenség), hanem azt, hogy az „igazságos" viselkedést meghaladva „egészen, teljesen, osztatlanul" embertársainak, embertársaiért éljen, ahogyan Isten „egészen, teljesen, osztatlanul" az emberért van (45. v.). Ezt az „osztatlanul"-t ma talán úgy is mondhatnánk: radikálisan.

Valószínű azonban, hogy Máté a legalista zsidó szókészletből meríti a *„teljes/tökéletes"* kifejezést, s ezzel szemben ennek a mondásnak a Lukács-evangéliumban olvasható változatát kell eredetinek tekintenünk: *„Váljatok olyan irgalmassá, amilyen irgalmas a ti Atyátok"* (Lk 6,36)! Ez az Ószövetség hagyományos szóhasználata is (pl. 2Móz 34,6; 5Móz 4,31; Zsolt 78,38; 86,15), s ez fejezi ki hűen az igazságosságon való túllépés szellemiségét is.

Persze fontos tisztázni az itteni szóhasználat eredeti értelmét is. Az „irgalmasság" ugyanis a „megkönyörülés, kegy[elm]et gyakorlás" képzetét kelti bennünk, pedig ez a görög *oiktirmón* mögött álló arám *rahamim*nak csak az egyik jelentése; a másik jelentése „anyai", minthogy a *rehem* = anyaméh, anyaöl szóból származik. Csak a hagyomány kedvéért érdemes megtartani a fordításban az „irgalmas" szót; helyesebb lenne az „anyai" használata („Váljatok olyan anyaivá, amilyen anyai a ti Atyátok!"), mert itt ténylegesen erről van szó. Ez az anyaiság világít rá az irgalmasság jézusi jelentésére: egy *igazi* anya mindig *csak* szeretni akarja gyermekét, ellenszolgáltatás nélkül, a hiábavalóság kockázatával is, függetlenül gyermeke barátságos vagy ellenséges viselkedésétől, magatartása tehát minden tekintetben felülmúlja az igazságosság elvét és gyakorlatát.

A mennyei Atya tehát anyai. Ő feltételek és korlátozások nélkül úgy viszonyul *minden* emberhez, ahogyan a földi anyák *saját* gyerekeikhez. Ez az *istenkép* Jézus világszemléletének és tanításának magva, lényege, abszolút középpontja, amiből minden más következik. Az is, hogy Jézus ezzel az új istenképpel *alapozza és indokolja meg* az általa hirdetett új erkölcsiséget: az igazságosság, a számítás, a haszonkeresés helyett a viszonzást nem váró ajándékozásnak *az ellenségre is kiterjesztett* alapelvét, amely – ha megvalósítják! – új viszonyokat teremt az emberek között, személyes és társadalmi, sőt gazdasági és politikai vonatkozásban egyaránt.

Mindenesetre nem kétséges, hogy amikor Jézus az igazságosság eszméjének és gyakorlatának bőséges fölülmúlására szólította fel hallgatóit, akkor nem kevesebbre biztatta őket, mint hogy váljanak olyanná, mint a feltételek és korlátozások nélkül szerető mennyei Atya...

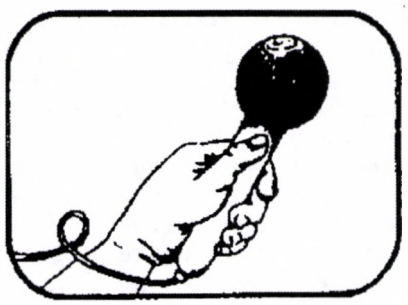

Igazságosságot az áldozatoknak!

A szerető Isten és az „utolsó ítélet”

Interjú *Ottmar Fuchs* teológussal

Fuchs úr, a prédikációkban és az egyházi megnyilatkozásokban már nemigen bukkan fel az „utolsó ítélet”, sok keresztény már nem hisz ebben. Ön azonban számol vele, és hisz abban, hogy Isten „utolsó ítéletet” tart az idők végén. Miért?

Én elvárom ezt, mielőtt még hinnék benne. Engem ugyanis nem hagy nyugton az a kérdés, amelyet az érzékenyen gondolkodó emberek időtlen idők óta föltesznek, vagyis hogy a történelem ártatlan áldozatainak jajszava meghallgatásra talál-e, és létezik-e igazságosság a halálon túl, amikor ezek a kiáltások elhalnak ebben a világban. Arról a kérdésről is szó van, hogy azok az emberek, akik gonoszságot műveltek, egyszerűen megússzák-e, vagy kérdőre vonják-e majd őket. Engem az igazságosság iránti vágy mozgat, és hogy legyen „jóvátétel” a rossz tettekért, bármilyen elképzelhetetlen formában is. Ellenkező esetben csak a cinikus „pechem volt” maradna válaszként. Ezt az alapvágyat, amely sok emberben megvan, de gyakran nem tudják összekapcsolni a remény konkrét formájával, én összekötöm az utolsó ítélet keresztény reményével.

Fenyegetésként?

Éppen hogy nem. Az utolsó ítélet képét mindmáig gyakran arra használják – a kereszténységben is –, hogy nyomás alá helyezzenek embereket. A katolikus egyházon belül az üdvösség elvesztésével fenyegetnek, az egyházon kívüli embereket pedig azzal, hogy elnyerhetnék az üdvösséget, ha kereszténnyé válnának. Az ítélet ekkor missziós nyomásként működik, és az örökkévalóságba nyúlóan szétválasztja a benn lévőket és a kívül maradtakat. Számomra arról van szó, hogy a keresztény üzenet foglalja magába sok ember vágyakozását az igazságosságra és a kiengesztelődésre, és az egyházak változtassák meg elképzeléseiket a történelem és az egyén életének végéről.

Milyen irányban?

Abban az irányban, hogy semmilyen okozott szenvedés nem megy veszendőbe, hogy azok, akik szenvedést okoztak, nyíljanak meg a bűnbánat fájdalma számára, és hogy mindenki remélhesse a szabadulást. Isten ítélete tehát nem azt jelenti, hogy a hívőket elválasztja hitetlenektől, és az utóbbiakat a pokolba taszítja. Nem a hitről vagy a hitetlenségről van szó, hanem a jó és a rossz megkülönböztetéséről. A Máté-evangéliumnak a világítéletről szóló beszéde a jótetteket követeli meg, hitről nincs szó benne. A vallás csak akkor ér valamit, ha föl lehet ismerni a gyümölcseiről, arról, hogy követői szolidárisak a bajban lévőkkel és a betegekkel.

Ön hogyan képzeli el az utolsó ítéletet?

Olyan Istenből indulok ki, aki sosem büntet szeretetének megvonásával. De éppen az egyetemes szeretetnek ebben a távlatában jelenik meg annál élesebben a szenvedés, valamint az emberek felelőssége. Ha az emberek a halálban a mérhetetlen szeretettel szembesülnek, akkor erre reagálni fognak – a szerint, ahogyan éltek –: örömmel minden jó miatt, és mélységes fájdalommal az okozott szenvedések miatt. Erről a fajta igazságosságról van szó az utolsó ítéletben. A szeretet megelőzi, és lehetővé teszi a fájdalmat.

Az áldozatok és a tettesek afféle Istem előtti kiegyezéseként kell ezt elképzelni? Világi példaként ön azokra a politikai igazságtételi bizottságokra utal, amelyekben a tetteseket szembesítik áldozataikkal.

Ezek előzetes megsejtései annak, ami az ítéleten elképzelhetetlen módon fog megtörténni. És a példa azt is mutatja, hogy ez nem megy „olcsón”, hanem rettenetesen fájni fog. Aki azt mondja: „Ha az ítélet kimenetele úgyis kedvező lesz mindenki számára, akkor azt tehetek, amit akarok”, az semmit sem értett meg ebből. Ezért fontos, hogy az utolsó ítéletről alkotott elképzelést összekössük az emberi tapasztalatokkal: Aki egy általa szeretett embernek fájdalmat okozott, az előbb vagy utóbb érezni fogja, mennyire fáj ez az illetőnek, és hogy neki magának is mennyire fáj a saját tette. Ez azt jelenti: a szeretet fokozza a fájdalmat. Ez egyfajta „gyógyító tapasztalat az ítéletről”. Ha nem érzek magamban semmilyen szeretetet, akkor semmilyen fájdalmat sem érzek, és akkor semmi sem gyógyul meg. Az én nagy vallási reményem abban áll, hogy szembesülve Istennek ezzel a számunkra elképzelhetetlen, végtelen és kimeríthetetlen szeretetével, amelynek az utolsó ítéleten védtelenül ki leszünk téve, minden ember ember szíve meglágyul.

Úgy véli, hogy léteznek olyan emberek, akik sosem lágyulnak meg, még Isten színe előtt sem? Akik – egy régi képet használva – a pokolban maradnak, vagyis örökre elválasztva Isten szeretetétől?

Nem hiszem. Istent nem lehetne többé egyetemesnek elgondolni, ha csak egyetlen ember is létezne, aki képes vagy köteles lenne Isten valóságán kívül élni. A végén minden jól alakul majd. De ebben az esetben sem olcsón. „Örökre” láthatóak maradnak azok a sebek, amelyeket az emberek elszenvedtek vagy másoknak okoztak, de „megdicsőült” formában, ahogyan a Biblia mondja: immár keresztülmentek a szenvedésen. Világos, hogy léteznek olyan emberek, akik rettenetesen rosszak, akikben semmi együttérzés nincs mások iránt. Nagyon jól el tudom képzelni, hogy vannak olyan vallásos emberek, akik a pokolba kívánják az ilyeneket. De hiszem, hogy Isten végtelenül nagyobb annál, amit feltételezünk (vagy nem feltételezünk) róla, s amit elképzelhetetlennek tartunk. Búcsút kellene mondanom Istennek, ha nem tudnám feltételezni róla azt a jóságot, amely végtelenül felülmúlja minden elképzelésünket és jóságának ellentmondó tapasztalatainkat.

Ön szerint az ember panasza, Isten megvádolása is hozzátartozik az utolsó ítélethez: a panasz amiatt, hogy ez a világ olyan, amilyen, és hogy a világ teremtőjeként Isten is felelős a világ olyan-amilyen voltáért. Sokan kétségbe vannak esve a rengeteg háborús bűncselekmény és a fanatikusok barbár terrorja miatt. Ezek az emberek küzdenek azért, hogy meg tudják őrizni a jóba vetett reményüket. Istenhitükért is küzdenek. Mert Isten nem avatkozik be. Miért avatkozik be Isten a világ me-

netébe csak valamikor a történelem végén, és miért nem itt és most?

Erre nincs válasz, legalábbis nincs más válasz, mint Isten maga. Az emberek a halálon túl be fogják hajtani a választ. Megbocsájthatatlan, hogy Isten, aki sokszorosan atyának szólíttatja magát, képes egyszerűen elnézni annyi szenvedést és halált. Az egész Bibliában nincs válasz erre a vészkiáltásra. Számomra egyre elviselhetetlenebbé válik, hogy nekünk, a Föld északi féltekéjén élőknek egészen jól megy a déli féltekén élő milliárdok rovására. És ezért az egyes emberek még csak nem is felelősek közvetlenül, de ugyanakkor mégis közvetlenül felelősek a viszonyok megváltoztatásáért. Hálás vagyok kivételezett egyetemi tevékenységemért, és tudom, hogy ugyanakkor menekültek ezrei fulladnak bele a Földközitengerbe. Tébolyult igazságtalanság van a földön, amelyet mi emberek csak tovább fokozunk, de amelyért Isten is felelős. A panaszkodás a szenvedő teremtmények joga a Teremtővel szemben. Ezzel egyszer szembe kell nézni. Isten nem csupán szeretet, ő sötét és katasztrofális is. Mert Isten – biblikusan nézve – végső soron mindenért felelős. Hacsak nem tagadjuk Isten mindenhatóságát. Akkor viszont búcsút kellene mondanunk az istenfogalomnak. Vagy tagadnunk Isten jóságát. De akkor igazán elfelejthetjük az egész Isten-ügyet.

Ön azt írja, hogy Isten megbánta a teremtést, és ezért Fiában, a Názáreti Jézusban szolidáris lett az emberek szenvedésével. De ugyanakkor elismeri, hogy „Isten együtt-szenvedése a történelemmel maga is részesedik az emberi élet értelmetlenségében, mert nem vezet semmilyen látható változáshoz”. Ezt az értékelést nemigen lehet megcáfolni. Tehát csak a remény marad?

Az az elképzelés, hogy az értelem és a hit kölcsönösen feltárja egymást, érvényét veszítette. Annyi minden szól a jó Istenbe vetett hit ellen. A keresztény hit nem tesz értelmesebbé semmit, ami értelmetlen, de az értelem és a tapasztalat ellenére arra bátorít, hogy ha Istenről beszélünk, akkor fogadjuk el a jóra irányuló végtelen dinamikát. Spirituálisan úgy történik ez a paradox elfogadás, hogy ok nélkül dicsőítjük Istent. Igen, a vallási odaadás aktusa a remény aktusa.

De ennek a lépésnek a megtételére sok ember nem, vagy már nem képes. Hiszen létezik számos humanista, ateista és agnosztikus, akik szintén egy jobb világért dolgoznak. De ezek az emberek nem képesek, vagy már nem képesek hinni abban az Istenben, aki fölötte áll minden szenvedésnek, és mindenható, ahogyan ön érvel.

Ezt is megértem. Sok ember ma már nem képes személyisége vitális síkján hinni Istenben. De ugyanezen a vitális síkon én olyan tapasztalatokkal érvelek, amelyek szeretetből fakadóan meghaladják azt, amit meg lehet érteni és el kell szenvedni – például amikor sokan párbeszédet folytatnak elhunyt szeretteikkel. A vallások alapvető belátása, hogy létezik egy jó transzcendencia, amely meg fog menteni minket, embereket. Ezzel kapcsolatban a kereszténység abból indul ki, hogy Jézus Krisztusban Isten egészen közel jött hozzánk, emberekhez, és a saját testében szenvedte el és bírta ki, amit nekünk is el kell szenvednünk. Ő még a reményt is elveszítette a kereszten. Ennél több nincs a birtokunkban Isten szeretetének bizonyítására. De az igen sokat számít majd, amikor a Tehetetlen egyszer a Mindenható lesz.

Ez újfajta módja a túlvilággal való vigasztalásnak?

Éppen hogy nem. Mert annak az elképzelésnek, hogy Isten a történelem végén beavatkozik – mivel számára nem közömbös, hogyan élünk itt –, éppen az a rendeltetése, hogy itt és most növelje erőnket a szolidaritásra és az emberséges viselkedésre.

Önt idézem: Isten szeret és haragos. Jónak és rossznak tapasztaljuk őt. Jobban rejtőzködik, mint amennyira kinyilvánítja magát. Az ember – akárcsak Jézus – megtapasztalja Istenben való elrejtettségét, és egyidejűleg az Istentől való elhagyatottságát. A teológia azt mondja, hogy az istenképben paradoxonok vannak. Egy ateista viszont azt fogja mondani: Ezek ellentmondások, amelyeket nem lehet összeegyeztetni.

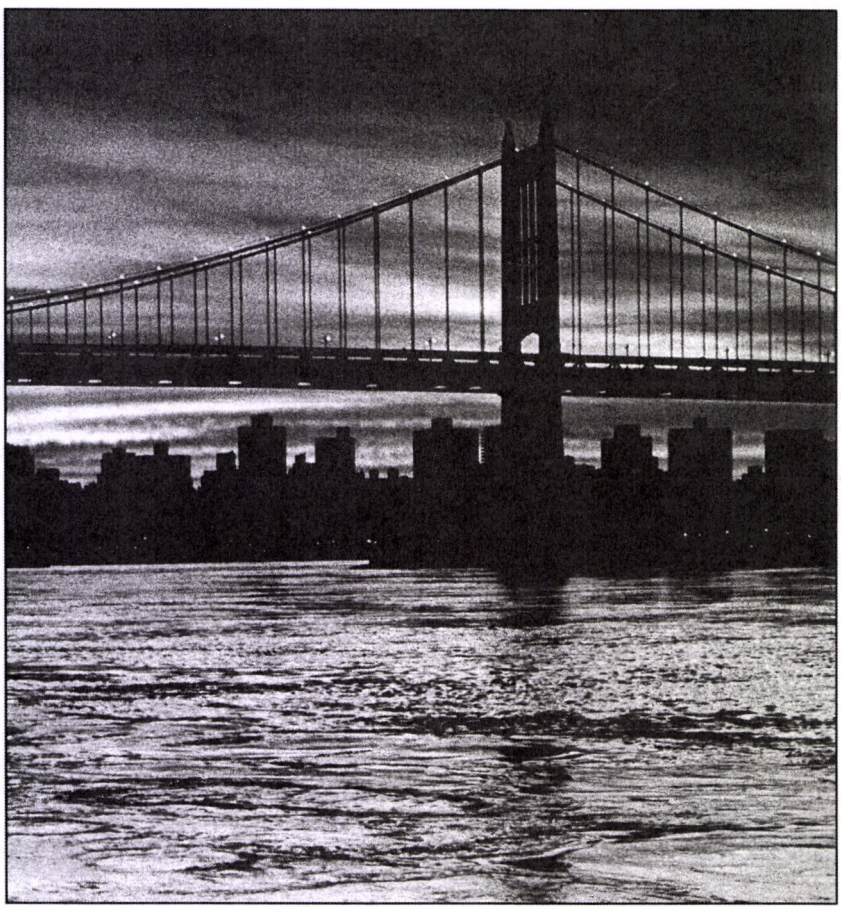

Nem is lehet őket összeegyeztetni, hanem csak – totálisan elképzelhetetlenül – magának Istennek a végtelenségében, anélkül hogy enyhítenénk a szörnyű ellentéteket. Nem is kell elhinnie senkinek sem. A hit nem feltétele annak, hogy Isten szeressen minket. Az a fontos, hogy párbeszédet folytassunk gondjainkról és reményeinkről. Arról van szó, hogy valóban belemerüljünk emberi tapasztalataink rettenetes mélységeibe, és eközben – ezeket figyelmen kívül nem hagyva – tekintetbe vegyük a vallási dimenziót is. Fontos, hogy útitársai legyünk az embereknek, akkor is, ha nincsenek válaszaink, vagy látszólag ellentmondásos válaszaink vannak. A keresztény hit szerint pontosan ezt teszi maga Isten Krisztusban, egészen a kereszten elhangzott jajszaváig.

Akkor végső soron arról van szó, hogy minden „jóakaratú” emberrel együtt síkraszálljunk a társadalmi-politikai struktúrák és az egyéni hozzá-

állások megváltoztatásáért annak érdekében, hogy ártatlanok ne váljanak áldozatokká?

Pontosan erről van szó. És hiszem, hogy csak az a hit adhat belső tartást az emberekkel való szolidaritáshoz – a politikai diakóniában is –, amely szembenéz a rossz tapasztalatokkal és a hit tehetetlenségével is. Mert éppen ez az elkötelezettség kíván gyakran többet, mint amennyit a saját erőnk biztosít. Az a reményem, hogy a hit pótlólagos erőt nyújt az embertársias viselkedéshez, azért is, mert megóv a rezignációtól és attól, hogy erőszakot alkalmazzunk.

Sok ember – köztük sok keresztény is – küzd a személyes Isten képével. Naivnak tartják ezt a képet, és szívesebben beszélnek egy energiáról, a szeretet mindent átfogó energiájáról is. Sokan emiatt sem tudnak mit kezdeni az utolsó ítélettel. Ön azonban ragaszkodik a személyes Istenről alkotott elképzeléshez. Miért?

Nem tudom elképzelni Istent a saját emberi szintem alatt. Olyan isteni létről van szó, amely kapcsolatban áll önmagával. Továbbá mivel a szeretet mindig összekapcsolódik valamilyen irányultsággal – például az igazságosságra vagy a megmentésre irányul –, szeretném, ha ezt az irányultságot továbbgondolnánk a végtelen irányában. Istenben megvan az akarat az emberek megítélésére és megmentésére. Azoknak az istenképeknek, amelyek kritikusan látják a személy fogalmát, megvan a jogosultságuk, ha egocentrikusan fogjuk fel a személyességet. Azt, ahogyan mi megéljük és megtapasztaljuk a személyességet, Isten összehasonlíthatatlanul és végtelenül meghaladja. Ebben az értelemben Isten személy feletti.

A szeretet folyamatszerű történés (is) az emberek között. Ha Istent végtelen szeretetenergiaként fogjuk fel, akkor ennek alapján is el lehetne képzelni egy olyan utolsó ítéletet, amely még egyszer szembesíti egymással az áldozatokat és a tetteseket.

Amikor az ítélet Istenéről van szó, akkor újból és újból szertefoszlik minden emberi elképzelés és fogalom. Bár itt kényszerűen kijelentő mondatokban beszélek, de ezek lényegüket tekintve a remény mondatai. Minden mérhetelenül másképpen történik majd, de szilárdan hiszem, hogy ezeknek a képeknek és elképzeléseknek a megmentő iránya helytálló.

Az, hogy ragaszkodik az utolsó ítélet elképzeléséhez, összefügg-e az ön teológiai fejlődésével?

Nagyon is. Tanulmányaim idején gyakorlatilag nem kerültem kapcsolatba a diakónia területével. Ezért a teológiai gondolkodásomban bekövetkezett diakóniai fordulatról beszélhetek; ez az 1980-as évek elején kezdődött, amikor előtérbe került az AIDS problematikája. Akkoriban érzékenyebbé váltam az emberek szenvedésére, az ártatlan áldozatokra, és ezáltal az igazságosság kérdésére is – a politikai igazságosságot is beleérve –, ahogyan azt a politikai teológia és a felszabadítási teológia feldolgozza. Az utolsó ítélet képe a halálon túlra nyúlóan fölerősíti a diakónia és a szolidaritás jelentőségét és sürgető voltát.

Az ön keresztény egzisztenciájának ismertetőjegyeit tehát összefoglalva így lehet megfogalmazni: düh és panasz, remény és vágyakozás? És ezen belül a tettekben megmutatkozó (felebaráti) szeretet?

Igen, így lehetne mondani.

Hartmut Meesmann

Forrás: Publik-Forum, 2014/17

Ottmar Fuchs 1945-ben született, és 2014-es nyugdíjazásáig a gyakorlati teológia professzora volt a Tübingeni Egyetem Katolikus Teológiai Fakultásán.

Álom egy másfajta temetőről

Ébren álmodtam: láttam egy temetőt, amelyben minden az ÉLET-ről szólt.

Nem nyikorgó, rozsdás vaskapun kellett belépni: a határvonalat jelölő élősövény folytonossága néhány méterre megszakadt, ez jelentette a bejáratot. Az élő kerítést az adott vidéken őshonos bokrok, cserjék alkották, amelyek tavasszal a madárdaltól, nyáron a madárfiókák csicsergésétől voltak hangosak, egész évben menedéket, télen pedig táplálékot nyújtottak az ég szárnyas lakóinak.

Beljebb lépve úgy vélhette a látogató, hogy a kinti virágos mező folytatódik ezernyi színes virágával, méhcsalogató, mézillatú levegőjével – ami a lényeget illetően igaz is volt! –, csak a szerény fejfák mutatták, hogy itt az e világi életből eltávozott személyek halandó része van elföldelve.

Ahogyan a fából készült tájékoztató jelzések nem tartalmaztak semmilyen mesterséges anyagot (csapolással készültek), úgy a környezetükből kissé kiemelkedő sírhalmokon sem lehetett látni sem pöffeszkedő, rideg kőtáblákat, sem giccses, környezetszennyező művirágokat, műkoszorúkat, és a poshadó vízben rothadó virágok orrfacsaró bűze sem tette kellemetlenné az ott tartózkodást, mint más temetők esetében.

Nem kellett szemétgyűjtők sokaságát elhelyezni a bejárat környékén, mert a felszín alatt és fölött is csak könnyen lebomló, természetes anyagok fordultak elő, amelyek harmonikusan illeszkedtek a természet örök körforgásába.

Amikor valakinek a testét (legbelső földi ruháját) eltemették, nagyon vigyáztak arra, hogy a gyeptéglák visszakerüljenek korábbi helyükre, hogy az eredeti növényzet a lehető legkisebb mértékben sérüljön, hogy továbbra is összefüggő maradjon, s így ne adjon teret a gyomnövények megjelenésének. Amikor a virágok már megérlelték magvaikat, gondos kezek tevékenysége nyomán szénává alakultak, amelyet a temető sarkában egy lábakon álló boglyában gyűjtöttek össze, s aztán valamely jószágtartó gazdának ajándékoztak.

A sövény közelében néhány terebélyes fa is állott, alattuk kezeletlen deszkákból ácsolt padok: a hozzátartozók ezeken megpihenve, a madárzengés és a méhzümmögés által kézzelfoghatóvá lett igéző csöndben átélhették a teremtett világ kozmikus egységét, azt, hogy a Teremtő jelen van a Teremtésben, végiggondolhatták, hogy a világot nem a vak véletlen irányítja, hogy isteni részünk a földi tapasztalatszerzés után sem szűnik meg létezni, mert halhatatlan, hogy az elmúlás csak látszat, s ami valóság, az az élet: az ÉLET!

Zámbó Zoltán

Igazságosság és igazságszolgáltatás

Az igazságosság dicsérete

Az igazságosság az az igazság, amely tettekben fejeződik ki.

Az igazságosság az erények királynője, amely nélkül minden más elveszíti az értékét, és hibává válik.

Az igazságosság a jóság látható jele.

Az igazságosság az élet törvénye, és minden harmónia alapja.

Az igazságosság mindennek megadja az igazi helyét, mert minden jó a maga helyén és a maga idejében.

Az alacsonyabbrendű dolgok jók az alacsonyabb helyen, tartósságuk miatt. A magasabbrendű dolgok jók a magasabb helyen, világosságuk miatt.

A fájdalom jó a maga órájában, mert megtisztít. A halál jó a maga órájában, mert megszabadít.

Az árnyék jó a nyugalomhoz. A tűz jó a meleghez, és jó a szépség is.

Semmi sem hiábavaló, semmi sem rút, semmi sem hamis, semmi sem piszkos, semmi sem rossz – csak a rendetlenség.

Az igazságosság olyan jó és olyan szép, mint a zene.

Kétféle igazságosság

Csakhogy kétféle igazságosságot ismerünk: a jó igazságosságot – és a másik fajtát.

A jó igazságosság az, amelyik a jót jóval viszonozza, és megsokszorozza a jót,

a kapott jótettekre jótettekkel felel, ha tud, és köszönetet mond, ha nem tud,

mindenkinek megadja, ami megilleti: tiszteletet a nagyoknak, segítséget a gyengéknek, együttérzést a kicsiknek,

a jóravalókat támogatja, a mértékteleneket mérsékletre hívja fel, az eltévedteknek megmutatja a helyes utat, és az elbukottakat ismét talpraállítja.

A másik igazságosság az, amelyik a rosszat rosszal viszonozza, hogy feltartóztassa a rosszat, és amelyik ily módon folytonosan időt veszteget a rosszra, és megsokszorozza a rosszat,

minden gonoszságra, minden mesterkedésre és minden aljasságra kész, ha arról van szó, hogy bűnösöket kell fölfedni és üldözni,

művészi fokra fejleszti a bosszút, módszeresen és éleselméjűen a legrafináltabb büntetéseket találja ki, és józan számítással adagolja ezek alkalmazását,

felakaszt, eléget, leforráz, izzó fogókkal dolgozik, megfojt, megnyúz, szétmorzsol, testrészeket rép ki, szemet szúr ki, kezet vág le, tagokat ficamít ki, felnégyel, keresztülszúr, a zsigerekben vájkál,

tüzes bélyegzővassal jelöli meg áldozatait, pellengérre állít, megbecstelenít, megaláz, elítél, elpusztítja a testet és a lelket,

molesztál, lelki terrorban tart, munkanélkülivé tesz, devizában eladósít, szegregál, lejárat,

törvényei, perei, ítélethozatalai, büntetései és kivégzései révén módszerességgel és éleselméjűséggel kapcsolja össze az emberi bestia szorongását és haragját.

Melyik oldalon állunk?

Értjük-e most már Pál apostol komor és rettenetes mondását: „A törvény a bűn ereje”?

Látjuk-e már, milyen utat kell bejárnia az igazságosságnak, amíg majd megfelel annak, amit Jakab apostol „a szabadság törvényének” nevez?

Világos-e már számunkra, hogy miért kellett Krisztust minden formában elítélni, és két bűnöző között keresztre feszíteni? És hogy az emberi igazságszolgáltatás micsoda elutasítása fejeződik ki a kereszt jelében?

Szeretnénk megtudni, hogy melyik igazságosság jellemez minket? Ítéljük meg magunk! Nos: Mit mondunk akkor, ha egy félelmetes bűncselekményről esik szó, és teljesen meg vagyunk rémülve?

Mivel fogják büntetni a bűnözőt? Milyen büntetést fognak kiszabni rá, ha egyszer még a halálbüntetés sem lenne elég súlyos?

Vagy pedig azt kérdezzük: Mit lehetne tenni egy ilyen rettenetes gonosztett jóvátétele érdekében? Mit tegyünk ezzel a szerencsétlennel, vagy mit mondjunk neki, hogy ismét tudjon mibe kapaszkodni, megtérjen, és megmentse a lelkét?

A nemes lelkűek dicsérete

Mindazon nemes lelkű emberek, akik az elmúlt évtizedekben síkraszálltak a kínzás, a testi büntetés, a pellengérre állítás, a kényszermunka és a halálbüntetés megszüntetéséért, és fölléptek a börtönök szanálásáért, valamint a humánus büntetésvégrehajtásért, a fiatalkorú bűnözők neveléséért, az egykori raboknak a tássadalomba való újbóli betagozódásért, a vádlottak kíméletes kezeléséért, az első bűncselekményt elkövetők feltételes szabadlábra helyezéséért, a jószándékú rabok büntetésének enyhítéséért és így tovább – mindezen embereké az a felbecsülhetetlen érdem, hogy fölismerték a bosszúálló igazságszolgáltatás elvetendő voltát, és egyedül, a közvélemény árjával szemben úszva ellenállást tanúsítottak azzal szemben. Ők az erőszakmentesség igazi élharcosai, még ha nem nevezik is magukat annak.

Lanza del Vasto

Forrás: L. de V., Definitionen der Gewaltlosigkeit, 24-27.

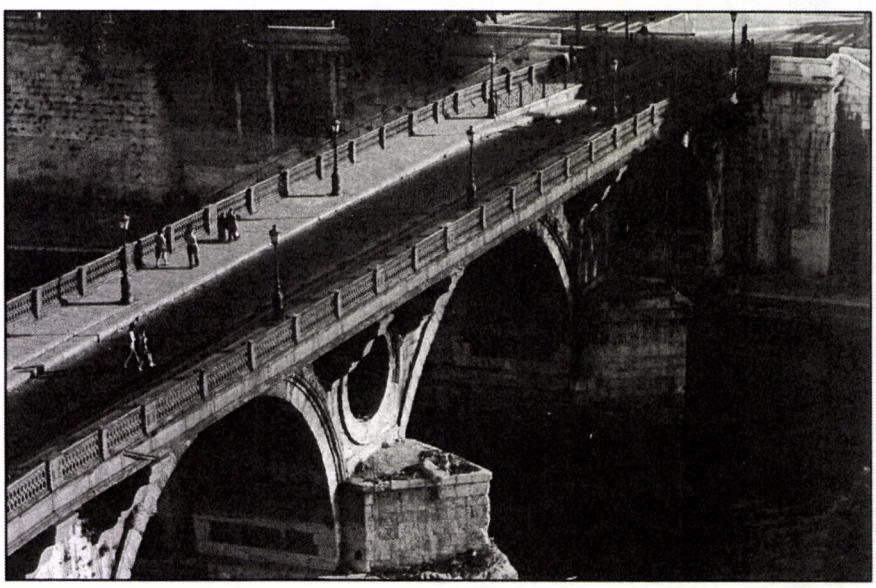

A János-evangélium Jézus-képei

A történeti Jézus keresése

A szentírástudósok mind a mai napig nem tudták megfejteni, ki írhatta a János-evangéliumot (ahogyan keletkezésének helyéről és idejéről is nagyon megoszlanak a vélemények; valószínűnek látszik Kisázsia [Efezus], Kr. u. 100-110 között); bizonyossággal csak annyit lehet állítani, hogy ennek az evangéliumnak több „rétege” van, s ezek a „jánosi iskola” különböző szerzőire utalnak, a kettős utószó (20,30-31 és 21,24-25) pedig kétszeres „végső szerkesztésről” tanúskodik. – E tanulmány közlésével tisztelgünk a 100 éve született és 12 éve elhunyt szerző emléke előtt. (A Szerk.)

Ki írhatta a János-evangéliumot? Ez a kérdés abból a szempontból fontos számunkra, hogy a benne foglalt kijelentések hitelességét, azaz a történeti Jézushoz való közelségét érinti.

Ha mindjárt az első fejezetet, s aztán a többit is el ezzel a kérdéssel olvassuk: „Ki írhatta?”, a következők fognak feltűnni: 1. A „Kezdetben…” szóval kezdődő prológus mélyenszántó teológiai himnusz. Nevezzük azt az ismeretlent – még ha esetleg valójában többen voltak is, akik ezt és a hasonlóan csengő [pl. 3,12-21; 5,19-30; 6,53-58; 12,44-50], és immár fejlett teológiáról árulkodó szövegeket szerezték – *„II. Jánosnak”*. 2. A prológus költeményébe azonban valaki betoldott két, prózában megfogalmazott megjegyzést Keresztelő Jánosról (6-8. és 15. vers). És valakik az evangélium végén, a 20,29 után hozzácsaptak egy utószót (30-31. v.), egy függeléket (21,1-23) és egy második utószót (21,24-25). Nevezzük azt, aki vagy akik az egészet megszerkesztették, *„III. Jánosnak”*. 3. A magas teológia közepette azonban az ember olyan jelentéktelen részletekbe botlik, mint például az, hogy „a tizedik óra volt” (1,39), vagy hogy Jézus „a fügefa alatt” látott egy bizonyos Nátánáelt (1,48), sőt később azt olvassuk, hogy „sok fű volt” azon a helyen (6,10). Mi köze ennek az igehirdetéshez? Talán mégiscsak történeti emléktöredékek feldolgozásáról van szó. Nevezzük azt az ismeretlent, akinek az élménybeszámolóiból származnak talán az ilyen mellékes dolgok, *„I. Jánosnak”*, még ha esetleg szintén többeket rejt is ez a név.

Kik voltak a tényleges szerzők (akik nem akarták megnevezni magukat!), és melyik vidékről származtak vagy melyik teológiai iskolához tartoztak, erről megoszlanak a szentírás-magyarázók feltevései. Minket, akik Jézus nyomát keressük, két kérdés érdekel: 1. Megtudhatunk-e valamit a történeti Jézusról a feldolgozott történeti szilánkokból („I. János”)? 2. A jánosi üzenet („II. János” és „III. János”), amely Pálhoz hasonlóan meghatározta keresztény gondolkodásunkat [vö. 3,16], összhangban áll-e Jézus üzenetével, ha stílusában nem is, de legalább tartalmilag?

Annak érdekében, hogy rábukkanjunk az esetleges emléktöredékekre, ügyelnünk kell arra, hogy az események elbeszélésében hol találkozunk személy- vagy helynevekkel, vagy teológiai szempontból teljesen jelentéktelen részletekkel. Az ilyen „cserépdarabokat”, amennyire csak lehetséges, gondosan el kell választani a jánosi prédikációs anyagtól, amelyet krisztológiai tendenciájáról lehet felismerni.

Lássunk néhány próbát!

A Keresztelőtől Jézushoz

„Amikor Jézus elhaladt [Keresztelő János] mellett, (a), [János] két tanítványa követte őt. Jézus pedig megfordult, és amikor látta, hogy követik, megkérdezte őket: 'Mit akartok?' Ők azt mondták neki: 'Rabbi, hol lakol?' Ő így felelt: 'Jöjjetek, és nézzétek meg!' Akkor elmentek vele, és megnézték, hol lakik. Aznap nála maradtak. Ez a tizedik óra körül történt.”

Ez **Jn 1,36-39** a kihagyott (a) rész nélkül, amely így hangzik: „János rátekintett, és azt mondta: 'Nézzétek az Isten Bárányát!' A két tanítvány hallotta, mit mondott…” – Ez nyilvánvalóan jánosi krisztológia. A Keresztelő állítólag – megvilágosodás révén – eleve felismerte Jézust mint az Isten Bárányát, és hozzá irányította saját tanítványait. Márk, Máté és Lukács hiteles beszámolói szerint ez nem helytálló.

Az (a) rész kihagyásával megmaradó szöveg tömörített ugyan, de nem tartalmaz semmi rendkívülit, és semmiféle megdicsőítési tendenciát sem, viszont tartalmaz egy napszakmeghatározást („a tizedik óra” = délután 4 óra), amely a prédikációhallgatók számára haszontalan, de fontos annak számára, aki Jézussal szerzett saját élményeit meséli el. Nézetem szerint nincsen nyomós ok arra, hogy tudósítását kétségbe vonjuk, és hogy ne tartsuk őt az „I. Jánosnak” (vagy az egyik „I. Jánosnak”). Ezenkívül ez a töredék Márk beszámolóját meghaladóan világítja meg Jézus működésének kezdetét:

A Jordánba történt alámerítése (téves, de bevett szóhasználattal „megkeresztelése”), istenélménye és pusztai próbatétele után (a János-evangélium elhallgatja mindezt, mint ami nem illik bele a koncepciójába) Jézus ismét közeledett a Keresztelő János körüli csoporthoz, de már nem csatlakozott Jánoshoz, hanem „elment mellette” (az 1,36 szó szerint: „[arra] járkált”), saját otthont keresett. Ez nyilván nem szégyenlős, néma elvonulás volt, hanem az egykori „kurzustársakkal” való kapcsolatfelvétel, és velük folytatott beszélgetések kísérték. Különben a két János-tanítvány nem szólíthatta volna Jézust hirtelen „Rabbi”-nak, ami azt jelenti: De hiszen te tanítóvá lettél! Légy hát a tanítónk! – A szöveg azt is elárulja, hogy az Istennel töltött magányból jövő Jézusnak még nem állt szándékában, hogy Jánoshoz hasonlóan saját iskolát alapítson. A két tanítvány szándékára adott első reakciója ugyanis inkább rémületként hat. Amikor látta, hogy követik, így szólt: „Mit akartok [tőlem]?” Az, hogy kívánságukban („Nálad maradni, és tanulni tőled”) Isten akaratát ismerte fel, ti. hogy tanítványokat gyűjtsön maga köré, további fordulat volt Jézus életében. Mert miután a két tanítvány előbb egy napra (s aztán alighanem véglegesen) nála maradt, ahelyett hogy megmaradtak volna régi tanítójuk mellett, továbbiakat vonzottak oda. – Az a tény, hogy egykori János-tanítványok voltak Jézus tanítványai között, érthetőbbé teszi későbbi kapcsolatait és kritikus vitáit is a Keresztelő csoportjával (pl. Lk 7,18-28).

Egy hamisítatlan izraelita

„A Betszaidából, Péter és András szülőhelyéről származó Fülöp találkozott Nátánáellel, és így szólt hozzá: 'Megtaláltuk azt, akiről Mózes írt a Törvényben, meg a próféták is: a názáreti Jézust, József fiát.' Nátánáel ekkor azt mondta neki: 'Názáreti? Jöhet onnan valami jó?' Fülöp így felelt: 'Jöjj, és nézd meg!' Jézus látta, hogy Nátánáel közeledik feléje, és azt mondta róla: 'Itt jön egy valódi izraelita!' (a) Nátánáel megkérdezte tőle: 'Honnan ismersz engem?' Jézus így felelt neki: 'Mielőtt Fülöp hívott volna, már láttalak a fügefa alatt.'" (b)

Ez **Jn 1,44-48** a következő kiegészítések nélkül: (a) „…akiben semmi hamisság nincs.” Ez olyan kommentár lehet, amely már a szakasz végén csatolt Krisztus-hitvallás „helyességére” utal. (b) „Nátánáel így válaszolt neki: 'Rabbi, te vagy Isten Fia! Te vagy Izrael királya!' Jézus így felelt neki: 'Azért hiszel, mert azt mondtam neked, hogy láttalak a fügefa alatt? Nagyobb dolgokat fogsz látni ennél. Ámen, ámen, mondom nektek: Látni fogjátok, hogy megnyílik az ég, és Isten angyalai föl- és alászállnak az Emberfia fölött' (49-51. v.).” – Csak ez a nyilvánvalóan Jézustól idegen krisztológia teszi történetileg hiteltelenné a Nátánáellel történt találkozás eredeti elbeszélését, és tünteti fel látványos csodaként „a fügefa alatti látást” is.

A „meztelen” szöveg nem tartalmaz semmi látványosan csodaszerűt, ellenben tartalmaz pontos megnevezéseket, sőt elfogulatlanul József fiának nevezi Jézust [vö. Lk 4,22; Jn 6,42], továbbá megemlíti a „fügefa”-részletet. És elmond valamit arról is, hogyan járt el Jézus a tanítványok kiválasztásakor és meghívásakor. Ez utóbbit illetően ugyanis az a legfeltűnőbb – összevetve egy sor meghívási történettel –, hogy hiányzik a meghívás. Bár odacipelik Nátánáelt, Jézus mégsem veszi föl szűkebb tanítványi körébe. Talán éppen azért, mert Nátánáel valódi izraelita? Jézus már előzőleg észrevette ezt, amikor megfigyelte (valószínűleg szigorúan zsidós, itt meg nem nevezett) viselkedését a fügefa alatt. Kézenfekvő, hogy Jézus számára, aki át akarta alakítani az emberek gondolkodás- és viselkedésmódját, Nátánáel már „túlságosan valódi” volt, azaz olyan ember, aki túlságosan megkeményedett már a maga zsidó hagyományában.

Vizes lakodalom Kánában

„A galileai Kánában lakodalmat tartottak, és Jézus anyja is részt vett. Jézust és tanítványait is meghívták a lakodalomba. Amikor elfogyott a bor, anyja így szólt Jézushoz: 'Nincs több boruk.' Mire Jézus azt mondta: 'Asszony, mi dolgom veled? Még nem jött el az én órám.' Állt ott hat kőből készült vizeskorsó, a zsidók tisztasági előírásainak megfelelően; mindegyik körülbelül százliteres volt. Jézus azt mondta a szolgáknak: 'Töltsétek meg a korsókat vízzel!' Anyja azt mondta a szolgáknak: 'Tegyétek csak meg, amit mond nektek!' És színültig töltötték őket. Akkor azt mondta nekik: 'Most merítsetek, és vigyétek...' (a) A násznagy azt mondta: 'Mindenki először a jó bort szolgálja fel, és csak miután megittasodtak, akkor a silányabbat. Te azonban mindeddig tartogattad a jó bort!'"

Ez **Jn 2,1-10** az (a)-val jelzett betoldás nélkül: „…a násznagynak. Odavitték neki. Megkóstolta a vizet, amely borrá vált. Nem tudta, honnan való, a szolgák azonban, akik a vizet merítették, tudták. Ekkor hívatta a vőlegényt, és azt mondta neki…” – A helyzettel ellentétes az a megjegyzés, hogy e kicsi, szegény falusi esküvőn a násznagy nem vette észre, mit tettek a szolgák a hat vizeskorsóval, s még inkább, hogy a szolgák semmit sem mondtak neki erről, főként azért, mert senki sem tiltotta meg nekik, hogy elárulják. Ezt a szövegrészletet azért toldották be, hogy átváltoztatási csodaként értelmezzék a folyamatot, nyilvánvaló krisztológiai célzattal: „Kinyilatkoztatta dicsőségét, és tanítványai hittek benne” (2,11). – Jézus anyjának a szolgákhoz intézett felszólítását is (a helyzettel ellentétesen) utólag helyezték előbbre [Jézus 8. versbeli felszólítása – „Most merítsetek, és vigyétek…” – után lenne a helye], hogy utaljanak arra: Mária előre sejtette a csoda bekövetkezését.

Az így megmaradó szöveg valódisága mellett szól: a Kána helységnév, Jézus váratlanul kemény beszéde anyjával, és a (három vagy hét helyett) hat vizeskorsó (amelyeknek az űrtartalma azonban eltúlzott lehet). – De hogyan beszélhetett a végén „jó borról” a násznagy, ha valójában nem történt csoda? Tréfából, de a háttérben lappangó komolysággal.

Először is el kell vetnünk a János-evangélium csodatevőjéről alkotott, beidegződött elképzelésünket, amely szerint Jézus – példának okáért – a teljes nyilvánosság előtt hatalmi szóval felélesztett egy már bűzlő hullát, hogy ezzel bizonyítsa „dicsőségét” és „istenfiúságát” (Jn 11,4.42). Ahhoz, hogy közelebb kerüljünk a valósághoz, abból a Jézusból kell kiindulnunk, akit a Márk-evangélium szavahihetően rajzol meg, különösen két tekintetben: 1. Jézusnak el kellett szakadnia számára akadályozóvá vált anyjától (ld. Mk 3,21-22.31-35). Így válik érthetővé reakciója arra az anyai útmutatásra, hogy vonuljon el tanítványaival, mert elfogyott a bor: „Asszony, ne dirigálj nekem többé, mint egy anya a kisgyerekének! Én tudom,

mikor jött el az órája, hogy elinduljak.” (Ha jánosi módon arra „az órára” gondolt volna, amikor „a csoda által kinyilatkoztatja magát”, akkor a „Még nem jött el az én órám” értelmetlen beszéd lett volna, hiszen rögtön ezután „csodát tesz”.) 2. Mindenekelőtt abból a Jézusból kell kiindulnunk, akiben túlcsordul az Isten által keltett öröm (vö. Mt 13,44; Lk 10,21; Jn 15,11), s aki egyáltalán nem akar osztozni a buzgón vallásos emberekkel a szomorúságot kifejező böjtölésben, mivel ő és övéi benn vannak a lakodalmas teremben, ahol Izrael vőlegényeként „jelen van” maga Isten (Mt 9,15). Hogy egy ilyen ember nem ül mereven és némán a lakodalmas asztalnál, hanem örömöt áraszt, elfogulatlanul beszél Isten jóságáról, és így fokozatosan egyre inkább meghatározza a lakodalmas társaság hangulatát, nos, ez valóban nem mesterkélt elképzelés, hanem nagyon is megfelel az adott helyzetnek.

Ha tehát fogytán a bor, hagyja, hogy a vendégek nyomott hangulatban vagy gúnyolódva elsomfordáljanak, és az ifjú házasok megszégyenülten álljanak ott, csak azért, mert szegények? Ezt megakadályozandó, csak közölnie kellett – anélkül, hogy bármit is eltussolt volna, vagy trükköket vetett volna be –, amivel tele volt a szíve: „Barátaim, a mi örömünk nem a bortól függ, hanem Atyánk kedvességében gyökerezik! Ő pedig bőségesen adja a friss vizet [vö. 6 kőkorsó], hogy szomjunkat olthassuk. Na, hát!...” Felszabadult nevetés tör ki, vidáman isszák a vizet, mintha bor lenne, és tréfálkoznak: „Te minden szabállyal ellentétben mindeddig visszatartottad a jó bort!” [Ez szólhatott a vőlegénynek – de Jézusnak is...] S ezzel nemcsak a jó hangulatot mentette meg, hanem az ifjú párt is. Az ő Istenét hirdette, aki így hatékonyan jelenvalóvá vált. Bizonyára ebben áll a kánai „csoda”, amelyet Jézus tanítványainak utánozniuk kell. Kár, hogy „III. János” azt hitte, ki kell ezt javítania egy látványos csodával, amelyre különben senki sem képes.

Vita az igazi megtisztulásról

„Jézus ezután elment tanítványaival Júdea földjére. Ott tartózkodott velük, és keresztelt. De János is keresztelt akkoriban, mégpedig Enonban, Szálim közelében, mert ott sok víz volt. Az emberek odamentek, és megkeresztelkedtek, Jánost ugyanis még nem vetették börtönbe. Ekkor vita támadt János tanítványai és egy zsidó között a megtisztulás kérdéséről. (a) Jézus megtudta, hogy a farizeusok meghallották, hogy ő több tanítványt szerez és keresztel, mint János. Mindazonáltal nem Jézus maga keresztelt, hanem a tanítványai. Erre elhagyta Júdeát, és ismét Galileába ment.”

Ez **Jn 3,22-25 és 4,1-3.** Kihagytuk az (a)-val jelölt részt (3,26-36): tanítványai előadják Jánosnak a vitás kérdést (26. v.), mire ő ismét kicsivé teszi magát Jézussal szemben, és hosszú beszédben bizonyságot tesz Jézusról mint a Vőlegényről (27-30. v.), aki a mennyből jön, aki a Lelket adja, s aki Isten Fia. Ez a beszéd azzal ér véget, hogy Isten haragja száll arra, aki nem engedelmeskedik a Fiúnak (31-36. v.). – Nem csupán a beszéd tartalma, a jánosi krisztológia, hanem az a tény is, hogy nem volt jelen „keresztény” szemtanú, azt mutatja, hogy ezt a beszédet később találták ki, és a „vita” címszó alapján toldották be ide.

A szöveg többi része nem tartalmaz történelmi valószínűtlenségeket, viszont pontos helymegjelölést igen, továbbá a János-evangéliumba nem passzoló konfliktust Jézus és János iskolája között[1], valamint egy önhelyesbítést („Mindazonáltal...”). Nincs ok arra, hogy elvitassuk ettől a szövegtől a beszámoló jelleget, annál is kevésbé, mivel semmilyen dicsőítési tendenciát nem mutat.

Olyan felvilágosítást kapunk itt Jézus magatartásáról, amely meghaladja Máté, Márk és Lukács adatait: 1. Prédikációs tevékenységét Jézus nem összpontosította Galileára. 2. Versengés volt Jézus és János tanítványai között. Egyik hagyomány sem említi meg azt, ami voltaképp várható lett volna: a két „iskola” fejének beszélgetését – tehát az bizonyára nem történt meg! 3. Jézus visszavonult Galileába. Nem akart a vita légkörében működni, amíg az nem volt szükséges (amint a végén Jeruzsálemben). 4. Az a kérdés, hogy a „keresztelés” (alámerítés) tisztává tesz-e Isten szemében, vagy melyik keresztség tesz azzá, teológiai vitatéma volt. 5. Figyelemre méltó az az először elfogulatlanul általános ábrázolás, hogy Jézus „keresztelt”, amelyet aztán követ az a történeti, lelkiismeretes helyesbítés, hogy nem maga Jézus keresztelt, hanem a tanítványai. Ebből két dolog következik: a) Jézus, noha ő maga részesült János „keresztségében”, nem akarta folytatni a „keresztelés” gyakorlatát. Biztosan nem azért, mert a tanítványaira hagyta ezt az „alacsonyabb rendű szolgálatot”, hanem azért, mert el akarta kerülni azt a félreértést, hogy az ember másképp is tisztává válhat Isten előtt, és másképp is „üdvözülhet”, mint a szív megtérése által (vö. Mk 7,14-23). b) Mégsem tiltotta meg szigorúan a tanítványainak, hogy Jánoshoz hasonlóan „kereszteljenek”. Számára a „keresztség” nem volt szükséges az üdvösséghez, félreértések is terhelték, de nem tartotta tilosnak. Tehát nem muszáj keresztelni, de szabad keresztelni – feltételezve a szív megtérését.

Félreismerik, üldözik, figyelik

„Jézus ezután Galileát járta, nem akart ugyanis Júdeában tartózkodni, mert a zsidók azon voltak, hogy megöljék. Közel volt a lombsátrak ünnepe. Testvérei ekkor így szóltak hozzá: 'Menj el innen, és eredj Júdeába, hogy [ottani] tanítványaid is lássák a te műveidet, amelyeket cselekszel! Mert senki sem cselekszik semmit titokban, ha azt szeretné, hogy nyilvánosan ismerjék őt.' Ugyanis a testvérei sem hittek benne. (a) Amikor testvérei felmentek az ünnepre, ő is felment, de nem nyilvánosan, hanem titokban. A zsidók keresték őt az ünnepen, és azt kérdezték: 'Hol van ő?' És a néptömegben sokat fecsegtek róla. Egyesek azt mondták: 'Jó ember.' Mások azt mondták: 'Nem! Félrevezeti a népet.' De senki sem beszélt róla nyilvánosan, mert féltek a zsidóktól.”

Ez **Jn 7,1-13** az (a)-val jelzett betoldás nélkül: „Jézus így szólt hozzájuk: 'Az én időm még nem jött el, számotokra azonban mindig alkalmas az idő. Titeket nem gyűlölhet a világ, engem azonban gyűlöl, mivel én tanúsítom, hogy gonoszak a tettei. Menjetek csak fel az ünnepre; én nem megyek fel, mert az én időm még nem telt be.' Ezt mondta nekik, és Galileában maradt.” – Tipikusan jánosi Krisztus-ábrázolás [vö. 3,20; 15,18]! Ráadásul a Jézustól idegen kétértelmű beszéd: „Nem megyek!” Pedig tudja, hogy menni fog!

Az eredeti beszámoló hihető, mivel egyetlen mozzanata sem ábrázolja Übermensch-ként Jézust, ellenkezőleg: 1. Nem vágyódott a

[1] Ez a szövegösszefüggésből derül ki; egyrészt a 25. és a 26., másrészt a 25. és 28-30. v. összefüggéséből.

keresztre, hanem kitért a júdeai/jeruzsálemi üldözés elől, amíg lelkiismerete, prófétai hivatása megengedte neki. 2. Testvéreiből hiányzott prófétai megbízatásának bármiféle megértése [vö. Mk 3,21]. Ők számítgattak: Ha már csodás gyógyításokat viszel végbe (üzenetéről semmit sem tudtak), akkor legyen belőle valami hasznod, legalább hatalmad és tekintélyed. Figyelemre méltó, hogy testvére, a Törvényhez hű Jakab később mégis a tanítványi közösség csúcsára tudott felkapaszkodni, és onnan még Pétert is ellenőrizhette [vö. ApCsel 15,7-11.13-21.22; Gal 2,11-14]! Ez azonban már az után (!) történt, hogy hívei Izrael feltámasztott Messiásaként ismerték el és tisztelték Jézust. 3. Hol rejtőzik? Jeruzsálemben nyomoztak utána.[2] Nem gonoszságból, hanem azért, mert a felelősök azt hitték, hogy Istenről szóló hagyományellenes prédikációival és azok pusztító következményeivel félrevezeti és romlásba dönti a népet. Hová jutnánk, ha Jahve többé nem lenne igazságos, mégpedig az igazságosság minden következményével? 4. Mélységesen szomorú, de érthető dolog, hogy akik „jó embernek” tartották őt, csak suttogva beszéltek róla. Félelemből! Kérdés, kit terhel nagyobb felelősség későbbi kivégzéséért: Azokat, akik téves lelkiismeretüktől vezérelve eretnekként elítélték, vagy derék híveit, akik lelkiismeretük ellenére félelemből megbújtak, amikor Pilátus megkérdezte: „Kit bocsássak szabadon nektek?” És akik utólag úgy érveltek teológiailag, hogy ez Isten terve volt, mivel engesztelő áldozatra volt szüksége.

„A barátod beteg!”

„Volt egy beteg, Lázár, Betániából... Ezért a nővérek megüzenték Jézusnak: 'Uram, a barátod beteg!' (a) Jézus ugyanis szerette Mártát, ennek nővérét és Lázárt. Amikor meghallotta, hogy Lázár beteg, két napig még azon a helyen maradt, ahol tartózkodott. Azután azt mondta tanítványainak: 'Menjünk ismét Júdeába!' A tanítványok így feleltek: 'Rabbi, az imént akartak megkövezni a zsidók, és te megint odamész?' (b) Ekkor azt mondta nekik: 'Lázár, a mi barátunk alszik. De én elmegyek, hogy fölkeltsem.' Tanítványai akkor azt mondták: 'Uram, ha alszik, meggyógyul.' (c) Erre Jézus így szólt hozzájuk: 'Menjünk mégis hozzá!' Akkor Tamás, akit Didimusznak neveztek, így szólt a többi tanítványhoz: 'Akkor menjünk vele, hogy vele együtt haljunk meg!' – Amikor Jézus megérkezett, Lázárt már négy napja sírban fekvőnek találta. Betánia közel volt Jeruzsálemhez, mintegy tizenöt stádium távolságra. Sok zsidó jött Máriához és Mártához, hogy vigasztalják őket testvérük miatt. Amikor Márta meghallotta, hogy Jézus jön, elébe ment, Mária azonban otthon maradt. Márta azt mondta neki: 'Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem.' (d) Jézus ezt mondta neki: 'Testvéred fel fog támadni!' (e) Ezután [Márta] elment, titokban hívta a nővérét, Máriát, és ezt mondta neki: 'A Mester itt van, és hívat téged.' Amikor Mária meghallotta ezt, rögtön felállt, és hozzá ment. Mert Jézus még nem érkezett meg a faluba; még ott volt, ahol Márta találkozott vele. A zsidók, akik Máriával voltak a házban, és vigasztalták, látták, hogy hirtelen felállt, és kiment. Ekkor követték őt, mivel úgy vélték, a sírhoz megy, hogy ott sírjon. Amikor Mária odaért, ahol Jézus volt, és meglátta őt, leborult a lábához, és így szólt: 'Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem.' Amikor Jézus látta, hogy sír, és hogy a zsidók, akik vele jöttek, szintén sírnak, lénye legmélyén nagyon felindult, és megrendült. Így szólt: 'Hová temettétek?' Azt mondták: 'Uram, jöjj, és nézd meg!' Jézus sírt. A zsidók azt mondták: 'Nézzétek, mennyire szerette!' Egyesek azonban azt mondták: 'Ha megnyitotta a vak szemét, nem akadályozhatta volna meg azt is, hogy ez itt meghaljon?' Jézus ekkor ismét felindult bensejében, és a sírhoz ment. Ez egy barlang volt, amelyet kővel zártak el.”

Ez **Jn 11,1-38** az (a)–(e) betoldások nélkül, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy előkészítsék az elbeszéléshez hozzátoldott feltámasztási csodát (39-44. v.). Mivel stílusukról és tartalmukról egyaránt könnyű felismerni jánosi jellegüket, és világosan elválnak a beszámoló szövegétől, ezúttal inkább a végszerkesztő („redaktor”) módszerére figyeljünk!

(a) A „beteg” vezérszót követi a kommentár: „Amikor Jézus ezt meghallotta, így szólt: 'Ez a betegség nem halálos, hanem Isten megdicsőítését szolgálja, hogy megdicsőüljön az Isten Fia'” (4. v.). – A végszerkesztő ezzel eleve megnevezi prédikációjának tulajdonképpeni célját: Isten Fiának megdicsőítése.

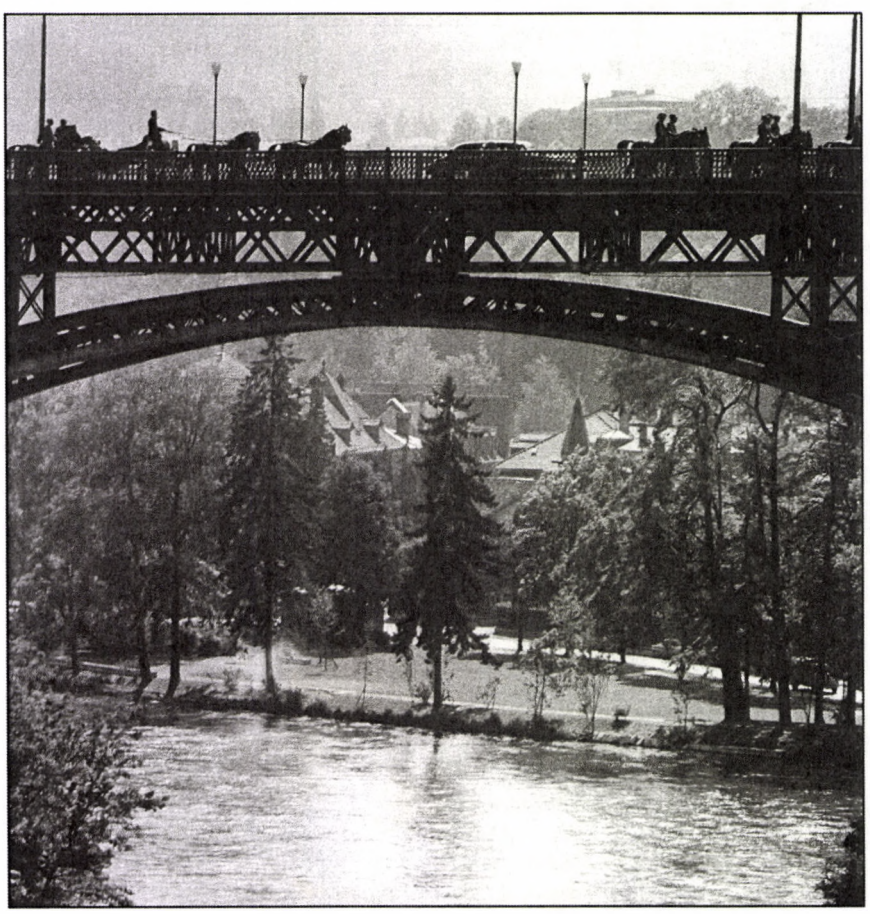

[2] „A zsidók” kifejezés itt azt jelenti: a zsidó vezetők. Ez kiderül a folytatásból: a) „A néptömegben sokat fecsegtek róla…” b) „..mert féltek”: akik féltek, azok is zsidók voltak…

Azt ezt követő betoldások mind erre irányulnak.

(b) Az „odamész" vezérszót követi a kommentár: „Jézus így válaszolt: 'Nem tizenkét órája van a napnak? Ha valaki nappal járkál, nem botlik meg, mivel látja e világ világosságát; ha azonban valaki éjszaka járkál, megbotlik, mert nincs benne a világosság'" (9-10. v.). – Ez nem áll valódi kapcsolatban a történésekkel, csupán krisztológiai meditáció: Krisztusban van a világosság! – A betoldás és a beszámoló szövege közötti varrat felismerhető a kettőzésről: „Ezt mondta. / És ezután így szólt hozzájuk..." (11. v.).

(c) A „Ha alszik" vezérszót követi a végszerkesztő kommentárja: „Jézus azonban a haláláról beszélt, ők viszont úgy vélték, hogy az álomba merülésről beszél. Erre Jézus nyíltan megmondta nekik: 'Lázár meghalt. És én örülök miattatok, hogy nem voltam ott; mert azt akarom, hogy higgyetek...'" (13-15. v.). – Vegyük észre, milyen lélektani képtelenségeket avagy tisztességtelenségeket visz bele a történetbe Jézus állítólagos előretudása: 1. Jézus most örül, hogy minden úgy történik, ahogyan tervezte; aztán úgy tesz, mintha mélyen megrendült volna, és sír! 2. A tanítványok már megtudták, hogy Jézus fel akar támasztani egy halottat, hogy ezáltal Isten Fiaként megdicsőüljön; de Tamás úgy tesz, mintha éppen üldöztetés és vereség várna rájuk. – Az ilyen és hasonló ellentmondásokról valami nagyon fontosat lehet felismerni: A végszerkesztő nem szabadon és egységesen ötlötte ki a Lázár-történetet a maga teológiai célja érdekében, hanem kötelességének érezte, hogy egy számára adott szöveget másoljon le, és csak azt engedte meg magának, hogy alkalmas helyeken belevigye saját kommentárjait, továbbá feltehetően azt is, hogy ami nem illett bele az elképzeléseibe, azt mint lényegtelent kihagyja.

(d) A „Ha itt lettél volna..." sajnálkozást rögtön követi a helyesbítés, a korlátlan csodahit: „De most is tudom: Isten mindent megad neked, amit kérsz tőle" (22. v.).

(e) A Jézus szájából nagyon is hihető „Fel fog támadni" kijelentést követi a krisztológiai átértelmezés: „Márta azt mondta neki: 'Tudom, hogy fel fog támadni a feltámadáskor, az utolsó napon.' [Ez volt a zsidók várakozása, amelyet a végszerkesztő most helyesbít, illetve tökéletesen lelki jellegűvé változtat:] Jézus ezt felelte neki: 'Én vagyok a feltámadás és az élet. Aki hisz bennem, élni fog, még ha meghal is. Hiszed ezt?' Márta így válaszolt neki: 'Igen, Uram, én hiszem, hogy te vagy a Messiás, az Isten Fia, akinek el kell jönnie a világba'" (24-27. v.). – Az itteni következetlenségek az alábbiak: 1. Ha Lázár „él", akkor Jézusnak nem kell olyan mélyen megrendülten siratnia őt; 2. nem kell őt életre támasztania; 3. semmi jót nem tesz vele, ha visszahozza őt a földi életbe, hogy aztán még egyszer el kelljen szenvednie a halált.

Ha ezektől a felismerhető betoldásoktól megszabadítjuk a Lázár-történetet, akkor történetileg hitelt érdemlőnek bizonyul. Megadja a helyet és a három testvér nevét. Ha valaki Jeruzsálem pusztulása előtt találta volna ki a történetet, számolnia kellett volna azzal, hogy megcáfolják. Ha valaki Jeruzsálem pusztulása után találta volna ki az egész történetet, akkor a teológiai betoldásokkal való ellentmondások nélkül formálta volna meg. Az eredetinek tekinthető beszámoló nem tartalmaz semmi valószínűtlent vagy a helyzettel ellentéteset, és elfogulatlanul emberként rajzolja meg Jézust. Enyyiben értékes kiegészítése Márk, Máté és Lukács ábrázolásának:

1) Jézusnak voltak barátai Júdeában is. 2) A két nővér követet küldött, hogy az megkeresse őt Galileában, és értesítse testvérük megbetegedéséről. Természetesen nem várták el, hogy rögtön eljöjjön Galileából. A „Ha itt lettél volna..." sajnálkozást fejez ki, nem pedig szemrehányást. 3) Az, hogy Jézus csak két nappal később dönt a beteglátogatás mellett, az üldöztetési helyzettel függ össze: „Az imént akartak megkövezni a zsidók..." Szükségtelenül tegye ki magát és övéit az életveszélynek? 4) Az „alvás" és a „felébresztés" a betegség és a gyógyítás körülírása. (Ld. Jairus kislányának meggyógyítását, főleg Mk 5,39.41!) Így értették, és ennek megfelelően reagáltak a tanítványok is. 5) Jézus és a tanítványok között bizalmas kapcsolat volt: Jézus megmondta nekik utazása célját, ők pedig készek voltak arra, hogy kétségeik ellenére elmenjenek vele a veszélyes övezetbe. 6) Feltűnő, milyen elővigyázatosan közelíti meg Jézus Lázár házát: a településen kívül marad, követet küld, csak Márta megy ki hozzá. A Jézussal folytatott beszélgetés után Márta visszamegy, és „titokban" hívja a nővérét, aki szintén a falun kívül találkozik Jézussal. Azzal nem számoltak, hogy a gyászolók is követik őt. 7) Amit Jézus Mártának mondott, amikor tudomást szerzett barátja idő előtti haláláról, nem más, mint az egyetlen igazi vigasztalás, amely egyáltalán létezik a haldoklók és a hátramaradók számára: „Fel fog támadni." Jézus szájában ezt azt jelenti: Isten, aki számára minden halott élő (vö. Mk 12,27), ismét életre kelti majd, mégpedig nem csupán az „utolsó napon", hanem már „három nap múltán" (Mk 8,31), azaz nagyon hamar. 8) Annak tudása, hogy a halott Istennél él, semmit sem változtat azon a tényen, hogy elvétetett hozzátartozóitól és barátaitól. Az elválás fájdalma megmarad. Jézus is átéli ezt a nővérekkel együtt, úgy, ahogy ők: lénye bensejében megrendül, és sír (33. és 35. v.). „Mennyire szerette!" 9) Feltűnő viszont, hogy „ismét" [a görögben *palin*] felindult, mégpedig ezúttal néhány gyászoló szemrehányása miatt, ti. hogy megakadályozhatta volna Lázár halálát, ha korábban jött volna (37. és 38. v.)! Amikor a hír vétele után nem döntött azonnal e veszélyes beteglátogatás mellett, hanem csak két nappal később, nem tudhatta, milyen sürgősen szüksége van rá a barátjának. A késői felismerés fájdalmat okozott neki. Nem volt mindentudó emberfeletti lény, ahogyan most azt sem tudta, hová temették, hanem meg kellett kérdeznie.

Az „I. János" által egy egyszerű élménybeszámolóban ábrázolt Jézus az Istenbe vetett bizalom által meghatározott, jó ember, üzenete pedig ez: Isten fel fogja támasztani a halottakat. „III. János" azonban „Übermensch"-et csinált belőle: olyan valakit, aki folyton csak úgy tesz, mintha ember lenne; aki tulajdonképpen örül mások rettenetes fájdalmának, mivel az saját megdicsőülését szolgálja; aki a végén mint valami bűvész a piactéren, képes „a körülálló tömeg" előtt (42. v.) így imádkozni: „Atyám, én tudtam, hogy mindig meghallgatsz"; s aki aztán elevenné tesz egy bűzlő hullát, „hogy elhiggyék, hogy te küldtél engem" (42. v.). Micsoda torzkép! És micsoda istenkép áll mögötte! Pedig a prédikátor „III. János" csak ki akarta javítani, be akarta aranyozni azt a Jézus-képet, amelyet túl egyszerűnek talált.

Karl Herbst

A szögletes zárójelben lévő megjegyzések és a lábjegyzetek a fordító beszúrásai.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Nagymama halála

Egy tavaszi délutánon mindhárman a szobánkban tanultunk. Gyopár bátyám, Ugri Bugri öcsém meg én. Egyszerre csak halljuk, hogy édesanyánk meglepődve és nagy örömmel ezt kiáltja odakint: „Mamuskám! Kezedet csókolom!”

Nagymama a Börzsöny hegység másik falujában, Pöttöndön lakott, és szokása szerint időnként értesítés nélkül meglátogatta valamelyik gyermekét, unokáit. Gyopár meg én tüstént kirántottuk tanulószobánk fiókját, és kapkodva igyekeztünk rendet teremteni benne. Ugri Bugri azonban, noha az ő fiókja volt a legrendetlenebb, kurjantott egyet, és boldogan rohant a nagymamához.

Amikor nemsokára mindhármunkkal bejött a nagymama a szobába, először Gyopár fiókját meg az enyémet nézte meg, és mindkettőnk fejére barackot nyomott. „Nagyon olyan ez a rend, mintha csak most teremtődött volna sebtében!” Azzal mosolyogva és reménykedve (de aggódó is volt ez a mosoly) Ugri Bugri asztalkája felé fordult. „Na, Fittyfiritty, fenntartottad-e a rendet, amit a télen csináltunk?” Az öcskös annyira örült neki, hogy eszébe sem jutott a szégyenkezés. Ragyogó arccal húzta ki a fiókját. Amikor azonban a nagymama arcán észrevette, hogy mennyire elszomorítja a látvány, akkor hirtelen, mintha mágnes rántotta volna, odatapadt a nagymama szoknyájához, átölelte mindkét karjával, és azt kiáltotta majdnem sírva: „Ne tessék szomorúnak lenni! Én már rendes vagyok! Csak még nem látszik.” Ettől ugyan nem múlt el a nagymama szomorúsága, de olyan jóízűt nevetett, hogy még a könnye is kicsordult.

Aztán leült Ugri Bugri székecskéjére, és őszintén szomorú sóhajtozások között megjátszotta a zsörtölődőt. „Ejnye-bejnye, csirke csípje! Hát megint a nagymama kell hozzá, hogy rend legyen ebben a fiókban?” Kirakott belőle mindent az asztalra. Ugri Bugri pedig jókedvűen segített neki, és buzgó figyelemmel hallgatta a tanítást: „De ezentúl mindent oda tégy ám vissza, ahonnan elvetted! Akkor sose lesz rendetlenség. Nem az a rendes fiú, aki hetenként rendezget, hanem az, akinek sosem kell rendezgetnie, mert éveken át fenntartja a rendet!” Észrevette persze az öcskös jókedvét is: „Ejnye-bejnye, csirke csípje! Hiszen neked úgy ragyog az ábrázatocskád, mintha még örülnél is neki, hogy a nagymama itt küszködik a holmiddal!” De nagymama arca, mialatt ezt mondta, még jobban ragyogott, mint Ugri Bugrié. Látszott rajta, mennyire örül az együttes rendcsinálásnak, meg annak, hogy legkedvesebb unokája mennyire szereti őt. Amikor már a fiókban is, az asztalon is rend volt, így szólt hozzá: „Figyeld csak meg, Fittyfiritty, hogy háromszor ilyen vár rád, mikor visszatérsz. Ha rendet hagysz magad mögött, akkor nem is szaladsz kifelé, hanem valósággal röpülsz!” – mondta, mialatt kitekintett a tárt ablakon át a tavaszi kertbe, a fehéren virágzó cseresznyefára, és meglengette a karját. „Úgy röpködsz akkor könnyedén és könnyű szívvel, mint egy kicsiny, fehér szárnyú, aranyos mintájú, nagyon boldog lepke!”

Az öcskös felugrott, kirohant. Azt hittük, csakugyan játszani száguld Fújócskához, a barátjához, de már húzta is be édesanyámat a karjánál fogva, mutatta a rendet, és dicsekedett nagy büszkén: „Nagymama csinálta nekem, és ha fönntartom a rendet, akkor nem is szaladok játszani, hanem úgy repülök könnyedén, mint egy fehér szárnyú, aranyos mintájú, nagyon boldog lepke.” Megragadta a nagymama kezét, és húzta kifelé a kertbe: „Nagymama is lepke! Röpködjünk együtt!” Nagymama nevetett is, a fejét csóválta is: „Túlságosan is könnyen lelkesedel. A télen is mennyire örültél a rendnek, és milyen volt a fiókod az előbb?!” Az öcskös megint mintha mágnes rántotta volna, átölelte mindkét karjával a nagymamát: „Ne tessék szomorúnak lenni!”

Lassan lépegettünk a kerti úton, és nagymama elrévedezve simogatta a hozzásimuló Ugri Bugri fejét: „Nagyon szeretnék legalább annyit elérni, hogyha már nem leszek, és nem buzdíthatlak a rendre, akkor is olyan legyen a fiókod, mint most.”

Az öcskös szinte haraggal kiáltotta: „Nagymama mindig lesz!” Nagymama megállt, éppen a virágzó cseresznyefa alatt, és ránk mosolygott: „Öreg vagyok, kedveskéim, el kell készülni rá, és bele kell nyugodni.” Ugri Bugri hirtelen kiengedte magát az ölelésből, ökölbe szorult a kezecskéje, és toppantott is: „De én nem nyugszom bele!”

Nagymama nevetett: „Majd belenyugszol te is. Hanem jó, hogy eszembe jut – és Gyopárhoz meg hozzám fordult –, nehogy majd búsuljatok! Azt a nagymama mindnyájatoknak szigorúan megtiltja!” Lebbent egy kis szellő, meglengette a cseresznyefa ágait, és hullott nagymamára is a fehér virág.

Nagymama két nap múlva hazautazott Pöttöndre, és Ugri Bugri fiókja két hét múlva ugyanolyan volt, mint azelőtt. Azt mondtam neki egyszer: „Milyen szomorú lenne nagymama, ha tudná, hogy megint milyen a fiókod!” Elsötétült az arcocskája, de tüstént ki is találta, hogyan menekülhet az elégedetlenségből, és rám kiáltott: „Nem lenne szomorú, mert megmondanám neki, hogy én már nagyon szeretem a rendet, csak még... csak még...” Én fejeztem be csendesen:„Csak még nem törődöl a megvalósítással!”

Rájött arra is, hogy tréfálkozással is könnyíthet az elégedetlenségén. Ha belökött valamit a fiókjába, fennhangon zsörtölődött önmagával: „Ejnye-bejnye, csirke csípje! Pedig hogy megmondtam... Nem rendezkedni kell, hanem fenntartani a rendet. Ejnye, Fittyfiritty, már megint én kellek hozzá, hogy rend legyen a fiókodban?” Nevetett, és válaszolt is magának:„Igen, nagymama! Nagymama kell!”

Persze nem mindig sikerült ellepleznie lelkiismerete nyugtalanságát. Egy gyönyörű júliusi reggel, amikor kifelé indult a szobánkból, eszébe jutottak nagymama szavai, és jókedvűen rikkantotta: „Ma nem is szaladok kifelé, hanem valósággal...” – ekkor azonban asztalkájára tévedt a tekintete, és elhallgatott. Kihúzta a fiókját, nézte egy kicsit az összevisszaságot, aztán betolta, és lassan kifelé indult a szobából.

Minden nyáron vendégeskedni szoktunk nagymamáéknál egy-két hétig. Azonban az értesítés helyett, hogy melyik napra vár bennünket nagymama, ezen a nyáron másféle hír jött Pöttöndről: Nagymama megbetegedett, és egy ideig nem láthatja vendégül unokáit. De ez az „egy ideig” kifejezés hamarosan kimaradt a nagymamáról szóló hírekből. Sőt édesapánk mindig olyan csöndesen és komolyan említette nekünk nagymama betegségét, mint aki arra akar előkészíteni minket, hogy nagymama már nem sokáig lesz az élők sorában. Gyopár meg én mindig elkomolyodva hallgattuk szüleink csendes szavait nagymamáról. Ugri Bugrin azonban mindannyiszor több látszott, mint komolyság: harag és fölháborodás, amiért mindnyájan lehetségesnek tartjuk, hogy nagymama ne legyen többé.

Egy téli délelőtt Fújócska, a barátja sétálni vitte, az öcskös meg siettében csak bedobálta a fiókba a színeseit. Figyelmeztettem: „Rakd vissza azokat a dobozba, hadd üzenhessük a nagymamának, hogy már rendes vagy!” Már lépett is vissza az asztalkájához, de meglátta közben, hogy óriási pelyhekben hullani kezd a hó. Legyintett hát a színeseire: „Majd ha visszajöttem!” – és sietve húzkodta a ködmönkéjét. Szemrehányóan megjegyeztem: „Pedig jólesnék a nagymamának a rendességed híre!” Dacosan a szemembe nézett: „Az még jobban fog esni, ha látja is!”

Gyopár megcsóválta a fejét: „Értsd meg már végre öcskös, arra többé nem számíthatunk! Nagymama nemsokára itt hagy bennünket. Ebbe bele kell nyugodni!” Ugri Bugri dühös mozdulatokkal erőltette bele a ködmön vastag szövetébe a gombokat. Közben az ablakra nézett, bele a nagypelyhű havazásba és kiáltotta: „De én nem nyugszom bele!” Gyopárt bosszantotta a csökönyösködése: „És ha nem nyugszol bele? Azt hiszed, attól életben marad?”Amit erre az öcskös válaszolt, az minden bizonnyal meggondolás nélkül, csupán dacos ellenkezésül szaladt ki a száján. Gyopár már nem is felelt rá, csak vállat vont. Az öcskös ugyanis ezt válaszolta „Igenis! Attól életben marad!”

De néhány hónap múlva ráeszméltünk, hogy ez a meggondolatlan, dacos felelet alapjában véve igaz. Ez pedig úgy történt, hogy május elején egy délben édesapánk a kertben várt minket, és figyelmeztetett: „Ne hangoskodjatok, mert édesanyátokat nagy fájdalom érte, nagymama nincs többé!” Gyopár meg én ekkorára már megszoktuk nagymama elvesztésének gondolatát, Ugri Bugrira azonban igen különösen hatott édesapánk közlése. Összehúzta a szemöldökét, és szigorúan, gyanakodva vizsgálgatta édesapánk arcát.

Szobánkban meg, mialatt szótlanul kirakta tarisznyájából a könyveit, hol Gyopárra, hol meg énrám vetett lopva egy-egy gyors, gyanakodó pillantást. Ebédünk végefelé édesanyánk, minthogy már nem kellett ügyelnie a tányérokra, lehajtotta a fejét, és eltakarta az arcát kezeivel. Édesapánk ekkor nyugtató, részvétes mozdulattal a karjára tette a kezét: „Bele kell nyugodnunk, Zsuzsókám!”

Ugri Bugri, aki mindaddig lesütött szemmel, komoran evett, erre a „bele kell nyugodnunk”-ra felkapta a fejét. Néhány pillanatig maga elé meredt a levegőbe, aztán fölugrott, és kisietett. Biztosak voltunk benne, most eszmélt rá igazán a veszteségre, és félrevonulva, magában akar sírni.

Édesanyánk ellenben ekkor lassacskán szóra kapott. Könnyezve és könnyek között el-elmosolyodva, kis történeteket mondott el édesanyjáról abból az időből, mikor ő még kicsi lány volt. Egyszerre csak hirtelen felnyílt az ajtó, és ott állt Ugri Bugri olyan ünnepélyes és boldog arccal, mint aki éppen most készült el valami óriási jelentőségű találmánnyal, vagy aki éppen most olyasmit fedezett fel, ami boldoggá teheti az egész világot. Édesanyánkra nézett: „Tessék szíves lenni velem jönni, mutatok valamit.” Szobánkba vezetett mindnyájunkat, és az asztalkája kihúzott fiókjára mutatott. Mi meg ámulva láttuk a fiókban is, az asztalkán is a gyönyörű rendet. Ekkor megjelent a szoba ajtajában barátja, Fújócska. Odament az öcsköshöz, és kérdezte tőle halkan: „Igaz, hogy meghalt a nagymamád?” Abból, amit Ugri Bugri válaszolt, megértettük, mitől ilyen ünnepélyes és boldog, megértettük, miféle fölfedezés az, amelyre a legutóbbi órákban jutott. Fújócska kérdésére ugyanis ezt felelte: „Nem igaz!”

Fújócska zavarba jött: „De hát azt beszélik, hogy még tegnap!” Ugri Bugri rákiabált: „Dehogyis még tegnap. Semmikor! Nézd meg a fiókomat, az asztalomat. Látod, milyen rend van. Ezt nagymama csinálta az előbb!”

Mi már tudtuk, hogy miként érti az öcskös, hogy él a nagymama. Fújócska csak tátogatott és hebegett: „De hát akkor, ha ő csinálta, akkor itt kellene, hogy legyen. Hát hol van?” Az öcskös mély lélegzetet vett, aztán öklöcskéjével a szívére csapott: „Itt van!”

Édesanyánk ekkor sírva fakadt, de a boldogságtól, hogy ilyen kisfia van, és szorosan magához ölelte. Ugri Bugri viszont azt hitte, nagymama miatt sír, és fölkiáltott: „Ne tessék sírni! Él!” – mutatott ismét az asztalára, és meglátta a tárt ablakon át a kertet. Megint május volt... A cseresznyefa fehér virággal tele. Megfogta édesanyánk kezét: „Tessék kijönni a kertbe! Meg is tiltotta a nagymama, hogy búsuljunk. Szigorúan megtiltotta. Édesanya eddig is rendes volt, de most már én is röpködhetek, könnyedén, könnyű szívvel, mert nem nyugodtam bele, hogy meghaljon a nagymama. Tessék kijönni! Édesapa is, ti is, legyen mindenki hófehér szárnyú, aranyos mintájú, nagyon boldog lepke”, és húzta-húzta édesanyát a kert felé.

Mi meg követtük őket, és hol a szemünkhöz nyúltunk, hol meg nevettünk Fújócskán, aki a karját széttárogatva, fejét rázva, bambácska ábrázattal mutogatta: ő bizony nem érti, miként élhet valaki, akiről egész Törpeháza tudja, hogy meghalt.

Csalánkoszorú

Volt egyszer egy ház, amelynek a kapuját csalánkoszorú ékesítette, ameddig csak virított a kertek alján ez a szúrom-bököm gyom. Itt-ott díszelgett a koszorúban pár szép pirosra érett csipkebogyó. Aki arra járt, csodálkozott ezen a furcsa szokáson. Sokan bementek, hogy megtudják, miért ilyen nem mindennapi díszt akasztott kapujára az ott élő család. Én is így tudtam meg ezt a kedves történetet.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember. Volt egy kedves, szép szemű felesége és töménteln sok gyereke. Eddig rendben is volna, de a sok gyerek között nem akadt egyetlen egy lány sem. Pedig nagyon szerettek volna legalább egyet, hogy legyen, aki segít a szegény asszonynak. A sok fiú körül nagyon sok volt a munka. Nemcsak a mosás, vasalás, varrás, hanem az is nehezítette az anyjuk életét, hogy nagyon rakoncátlanok voltak. Folyton civakodtak, rosszalkodtak. Nem lehetett őket kordában tartani.

Egyszer aztán úgy döntöttek, hogy kérni fogják Istent, adjon nekik egy leánygyermeket. Úgy is tettek. Letérdeltek egy szép estén, és elmondták Istennek szívük óhaját.

Hamarosan született egy aranyos kislányuk. Mindannyian nagyon boldogok voltak. Az ördögnek azonban nem tetszett a nagy boldogság, valamit ügyeskedett a lányka körül, hogy mit, nem tudom, de a kislány nem tudott sem menni, sem a kezével nem tudott semmit csinálni. Béna lett.

Talán ezért, talán másért, de az egész család nagyon szerette a kislányt. A fiúk mindent megtettek érte. Gondozták, ápolták. Beosztották egymás között a teendőket. Ki fürdette, ki etette, ki tisztába tette. Mindig volt valaki, aki vigyázott rá. A lányka szépen növekedett ebben a nagy szeretetben. Ő is nagyon szerette testvéreit. Ha civakodás támadt, szép szóval kérlelte őket, és már szent volt a béke. Akinek nem ment jól a tanulás, annak segített. Édesanyjának gyakran énekelt, hogy jókedvre derítse.

Az ördögnek egyáltalán nem tetszett ez a nagy békesség és boldogság. Addig-addig törte a fejét, míg kitalálta, mit tegyen. Egy éjjel ráfújt a lányra valami port, és az súlyosan megbetegedett.

Hiába hívtak orvost, hiába etették mindenféle gyógyszerrel, semmi nem használt. A családnak minden pénze a lány gyógyítására ment. A fiúk elmentek dolgozni, hogy ki tudják fizetni az orvosokat és a sok hiábavaló orvosságot.

Ekkor kopogtatott be a házukba az ördög, gazdag kereskedőnek öltözve, emberi ábrázattal. Amikor meglátta a lányt az ágyban, megkérdezte, mi baja. Mivel senki nem ismerte fel, így bizalommal elmeséltek neki mindent. Erre az ördög felajánlotta, hogy elviszi a beteget az ő hazájába, ahol lakik egy csodadoktor, aki mindenkit meg tud gyógyítani. Az útiköltséget is ő fizeti, nem kell a családnak semmit tennie, csak készítsék el a kislányt az útra.

A szegény emberek nehezen, de belementek a dologba, hiszen lányuk egészsége mindennél fontosabb volt. A kereskedő még pénzt is adott a házaspárnak, hogy ki tudják fizetni a sok adósságot.

A fiúk éppen dolgozni voltak, de amikor hazajöttek, és megtudták, mi történt, nagyon elszomorodtak. Azt mondták szüleiknek, hogy a húguk nélkül nem igazán élet az életük, ezért elmennek, megkeresik. Megszolgálják a gyógyítását, és majd együtt hazajönnek, amikor már haza lehet hozni.

Igen ám, de merre induljanak? Úgy döntöttek, hogy négyfelé válnak, és minden égtáj felé egy-egy csapat indul.

Az ördögkereskedő észak felé ment a lánnyal, ahol hat hónapig nem süt a nap. Megölni nem merte, azt gondolta, hogy napfény és szeretet nélkül úgy is hamarosan meghal. Azok a fiúk, akik északra indultak, hamar a nyomára bukkantak az utazóknak, mert sokan felfigyeltek a béna lányra, és útbaigazították a testvéreket.

A házra is hamar ráakadtak. Szerencsére az ördög nem volt otthon. A lány nagyon megörült testvéreinek, s elpanaszolta, ki tartja fogva. Először nem tudták, hogyan mentsék ki testvérüket úgy, hogy az ördög utol ne érje őket. Aztán kitalálták, hogyan csapják be őkelmét: felpakoltak a padlásra sok ennivalót, takarót s végül a húgukat. Ők pedig elindultak egy nyugati irányba vezető úton. Útközben sok holmit elpotyogattak: a lány kendőjét, cipőjét, az egyik fiú kalapját. Aztán visszatértek, és elbújtak a padláson mindannyian.

Amikor az ördög megérkezett, látta, hogy a lánynak hűlt helye. Kiszaladt, s meglátta a kendőt, kicsit arrébb a cipőjét. Gondolta: biztosan a testvérek jöttek el, és csak erre mehettek, semmi kétség. Siettükben vesztették el ezeket. Gyorsan elindult hát arrafelé, amerre találta a kendőt és a cipőt. A padlás ablakából mindent láttak. Ahogy eltűnt az ördög az úton, gyorsan lejöttek, és útnak indultak a helyes irányba.

Volt nagy öröm otthon. A többiek már rég otthon voltak, mert hamar kiderült, hogy ők rossz irányba indultak. Egy idő múlva az egyik fiúnak az a gondolata támadt, hogy ha összefognak, biztosan sikerül meggyógyítani beteg testvérüket. Az ötletnek mindenki megörült. A lány azt mondta nekik: mindenki írjon fel egy gyógynövénynevet, és amelyik a legtöbb cédulán szerepel, az lesz az ő orvossága. Így is tettek. Az eredmény azonban nagyon elkeserítette őket, mert csak két növényt találtak a papírokon, csalánt és csipkebogyót. Mindkettő ugyanannyi szavazatot kapott. A lány mosolyogva mondta, hogy akkor mindkettőt használni kell! No, ment, ki merre látott, csalánt, csipkebogyót szedni.

Ebben fürdették, ezzel itatták, ezzel mosták kezét-lábát, de még a haját is. A csipkebogyóból lekvárt készítettek, szörpöt, teát. A levegőben állandóan finom csipkebogyóillat terjengett.

A Jó Istennek nagyon tetszett ez a nagy szeretet. Elhatározta, hogy ő is csatlakozik a gyógyítók sorához, így aztán szép lassan épülni kezdett a lányka. Nemcsak a betegségéből, hanem a bénaságából is. Megtanult járni, játszani, kezét-lábát használni. Olyan ügyes lett, mintha sohasem lett volna béna.

A család persze azt hitte, hogy ez mind a csalánnak és a csipkebogyónak köszönhető. A Jó Isten nem árulta el magát, mint ahogy nem is szokta, bármennyi jót tesz.

Azóta lóg azon a kapun csalánkoszorú, csipkebogyóval színesítve. Mindig friss, üde zöld csalánból. Nem is olyan csúnya.

Dombi Zsuzsa

Idén ünnepeljük az egykori Savaria, a mai Szombathely szülöttje, Tours-i Szent Márton születésének 1700. évfordulóját. Szombathely városa ebből az alkalomból nyílt drámapályázatot írt ki. A beérkező pályaművek közül a szombathelyi Weöres Sándor Színház ***Szombath András*** (írói nevén publikáló) soproni barátunk darabját választotta. *Szivárvány havasán – Köpönyeg és palást* c. művét tavasszal több alkalommal is műsorra tűzték (ld. http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/11341/). A darabot Babarczy László rendezte, Martinus szerepében Jordán Tamást láthattuk. Az alábbiakban részleteket közlünk a drámából, amelynek központi cselekménye azon a zsinaton játszódik, amelyet az eretneknek minősített Priscillianus, a szegénységet hirdető, de dúsgazdag püspök és társai elítélésére hívtak össze.

Szivárvány havasán – Köpönyeg és palást

A közölt részletek szereplői:
MARTINUS – Turonum püspöke
SULPICIUS SEVERUS – Martinus tanítványa és életrajzának írója
MAGNUS MAXIMUS –„császár”, valójában trónkövetelő
HYDATIUS – Emerita püspöke, Lusitania provincia metropolitája
ITHACIUS – Ossonoba püspöke
INSTANTIUS – püspök, Priscillianus szövetségese
DELPHINUS – Burdigala püspöke
EVODIUS – praefectus, a vizsgálat vezetője

A főbb latin városnevek mai megfelelői:
Turonum = Tours, Burdigala = Bordeaux,
Treveri = Trier

I. felv., 2. kép *(Burdigala, a zsinat tanácsterme)*
[...]

ITHACIUS Tudod, mennyire tisztelünk, jó Martinus! Te egész életeddel tettél hitet Krisztus urunk mellett. De neked is látnod kell, hiába ítéltük el az eretnekséget. *(Instantiusék után mutat)* Ezek az arcunkba nevetnek!

HYDATIUS Házaknál tartják az összejöveteleiket, asszonyok és fiatal lányok társaságában. Fennhangon tanítónak nevezik magukat, holott csupán laikusok. Vasárnap is böjtölnek, pedig ezen a napon a szent öröm volna parancsolt feladatuk. Ráadásul a templomokba is mezítláb térnek be.

MARTINUS Ez tán nem oly nagy vétek.

ITHACIUS Zsinati határozat tiltja, ahogy a szemforgató, alázatoskodó viselkedést is.

MARTINUS Talán nem gondolták végig elég körültekintően azt a határozatot a püspök urak.

ITHACIUS Szentséged kétségbe vonja a zsinat kánonjait?

MARTINUS Én ilyet nem mondtam. Ám az elmúlt években, amerre megfordultam, mindenütt fel kellett hívnom a figyelmet a kísértés egy felettébb rút formájára. Arra, amit a hatalmasokkal való szövetség és az ezzel járó mérhetetlen és szégyenteljes meggazdagodás jelez.

ITHACIUS Attól tartok, nem értelek, Martinus.

MARTINUS Alig pár évtizede még katakombákba kényszerültünk. Ma katedrálisokat és palotákat építünk. Uralkodókat megszégyenítő királyi viseletben járunk. Mintha elfeledtük volna, hogy Krisztus útja az egyszerűség útja. Ha az egyház letér erről az útról, az egyszerű emberek elfordulnak tőle.

ITHACIUS Mit akarsz ezzel mondani?

MARTINUS Azt, hogy, vessünk el minden téves tanítást! De közben térítsük vissza testvéreinket az egyszerűség útjára!

ITHACIUS Én azonban azt mondom, tapossuk el! Az írmagját is ki kell irtani az eretnekségnek, még mielőtt terebélyes fává növekedne.

HYDATIUS Ki kell irtani!

MARTINUS Kiirtani? Mégis mit? Az eretnekséget vagy az eretnekeket?

HYDATIUS Az egykutya!

ITHACIUS Az írás világosan beszél: „Ne gondoljátok, hogy békét hozni jöttem a földre. Nem békét jöttem hozni, hanem kardot!”

MARTINUS Máshol viszont ezt olvashatod: „Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek.” Meg ezt: „Mindaz, ki kardot ragad, kard által vész el!”

DELPHINUS Martinus testvérem! Senki nincs közöttünk, aki az igaz hit védelmében annyit tett volna, mint szentséged. Milyen állásfoglalást tartanál helyesnek a zsinat részéről?

MARTINUS Priscillianus és követői hibáztak. Ehhez nem fér kétség. Tanaik egy része alkalmas arra, hogy megrendítse a hitet mindazokban, aki járatlanok a teológiában. Kevélységük sokakat felháborít. Hogy bűnösök-e, az Istenre és rájuk tartozik. Ha bűnösök, bűnhődni fognak. A mi feladatunk most mindössze annyi, hogy saját példánkkal igyekezzünk őket a helyes útra terelni. Amíg vissza nem térnek erre az útra, a templomok kapui maradjanak zárva előttük! Isten nevében, de nem Isten helyett kell döntenünk a sorsukról.

ITHACIUS A szentéletű Martinus püspök tanítása mindannyiunk számára fontos. Hála és tisztelet azért, hogy időt és fáradságot nem kímélve eljött közénk a messzi Turonumból, amiért mostantól imáinkba foglaljuk nevét. De kétségbe vonja-e bárki, hogy Priscillianusban az eretnekség ütötte fel fejét közöttünk?

HYDATIUS Nem! Nem! Eretnek!

DELPHINUS Türelem, testvéreim! Ne ítélkezzünk, amíg nem hallgattuk meg Priscillianust.

HYDATIUS De hol van Priscillianus?

Bejön Instantius, egy levéllel a kezében. Hallgat. Aztán a levelet szó nélkül átadja Delphinusnak.

HYDATIUS Egy levél? Mi áll benne?

DELPHINUS *(Delphinus kibontja, és némán átfutja a levelet, majd a püspökökhöz fordul)* Szeretettel köszönt minket, és a Magasságos kegyeibe ajánl... És nagyon sajnálja, hogy csupán lélekben lehet velünk.

ITHACIUS Ez meg mit jelent?

DELPHINUS Egyúttal tudatja, hogy ügyével a császári bírósághoz fordul.

HYDATIUS Azzal már elkésett a ravasz gazember, nem?

DELPHINUS Megteheti. Az eset szokatlan, de nem példátlan.

Hydatius Hiába áll minden bizonyíték a rendelkezésünkre, hiába tudjuk, hogy bűnös az eretnekség vádjában, ítéletet mégsem hozhatunk.

Delphinus Senkit sem lehet elítélni a távollétében.

Hydatius Akkor most mihez kezdünk?

Delphinus Mihez? A császárhoz kerül az ügy. Oda fellebbezett.

Hydatius Én nem aggódok. Végül is nem a császár lesz a bírája, hanem Isten.

Martinus Mit jelent ez, Hydatius?

Hydatius Nem kételkedhetünk Isten igazságosságában. Ahogy a zsinatokat felügyeli, éppen úgy van jelen a világi bíráskodásnál is.

Martinus *(gyanakodva)* Folytasd, kérlek!

Hydatius Nem kell kételkednünk abban, hogy igazságos ítélet születik majd.

Martinus Ha jól értem, azt mondja testvérem, hogy nyugodtan hagyatkozzunk a világi bíróságokra egyházi ügyekben is, merthogy az ítélet amúgy is garantáltan igazságos lesz?

Hydatius Jól érti szeretetreméltóságod, erre gondoltam.

Martinus Garantáltan igazságos ítélet... Valahogy úgy, mint Pilátusnál?

Hydatius láthatóan zavarba jön, Delphinus segíti ki.

Delphinus Más időket élünk. Az új szövetség népe vagyunk. Azok pogányok voltak, ma keresztény uralkodónk, és keresztény bíróságaink vannak.

Martinus *(csendesen maga elé)* Más idők, igen...

Ithacius Mi tehát az álláspontod?

Martinus Az álláspontom egyértelmű. Egyházi ügyekben, hit kérdésében nem dönthet világi bíróság! Csak a teljes egységben meghozott zsinati határozat fogadható el. És ez nem is lehet más, mint testvéri feddés.

Ithacius De hiszen nekünk is éppen ez volt a tervünk. Nem is értem szentségedet. Priscilliánus nem jelent meg előttünk. Meg sem adta a lehetőséget, hogy mi ítélkezzünk felette.

Martinus Nem tudok mást idézni, mint Jézust, aki azt mondta: „Ha vétkezik ellened testvéred, fedd meg őt négyszemközt. Ha nem hallgat rád, vigyél magaddal tanúkat. Ha azokra sem hallgat, vidd ügyedet az egyházközség elé.”

Ithacius Szentséged miért nem idézi tovább az írást? Engedelmével majd megteszem én: „És ha azokra sem hallgat, bánjál úgy vele, mintha pogány volna”! És mi most éppen ennél a fázisnál tartunk. Priscillianus tulajdonképpen maga magát nyilvánította pogánnyá azáltal, hogy elutasított minket!

Martinus De ha már idézünk, lépjünk tovább. Az oldás és kötés jogát, különösen a hit kérdéseiben mi kaptuk, és nem a világi bíróságok.

Ithacius *(lassan, tagolva beszél, igyekszik teljesen nevetségesé tenni Martinust)* Épp ezt mondom én is! De hát, ha egyszer nem fogadja el a fennhatóságunkat maga fölött ez az eretnek, arról csak nem mi tehetünk?

Martinus De talán részben mi is.

Delphinus Bocsáss meg, Martinus testvér, ezt nem teljesen értem.

Martinus Igen. Egyre kevésbé érthetők ezek a szavak. Le vannak írva, és mi mégis rosszul idézzük őket. Már nincsenek köztünk, akik ismerték Jézus Krisztust. Ma nekünk kell az Íráson keresztül megismernünk őt, és úgy hiszem, hogy az ő lelke átüt a szöveg minden betűjén. Azt mondja, békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek...

Hydatius *(türelmét veszítve)* Jaj, testvérem, mit jössz itt mindig azzal a Jézussal!

Delphinus *(megütközve)* Na de szentséged!

Hydatius Úgy értem... Bocsánatot kérek, persze. Nem úgy értettem. Csak azt látom, hogy szavakkal dobálózunk, miközben ez az eretnek állat meggyalázza Krisztus egyházát!

Delphinus Egyetértek Hydatius püspök úrral. Ám a szenvedély, bár teljesen érthető, mégsem célravezető ebben az ügyben. És megértem szent életű Martinus püspök úr aggodalmát is. Jobban megértem, mint hinné! De úgy gondolom, ha már a dolog az akaratunk ellenére világi útra terelődött, nem tehetünk semmit. Pontosabban egyet mégis: mi magunk is jelen leszünk.

Martinus Ezt hogy érted?

Delphinus Fontosnak tartom, hogy a vádat közülünk képviseljék. Ez a garancia arra, hogy az ortodoxia érvényesüljön a világi bíróságon is.

Martinus *(csendesen)* Nem, nem, nem. *(a többiek nem vesznek tudomást róla)* [...] Hát tényleg nem értitek testvéreim, micsoda gyalázatos precedenst teremtünk azzal, hogy világi bíróság ítéletére bízzuk hitbéli ügyeinket? Ha ezt egyszer megengedjük, soha nem lesz vége! Sutba dobhatjuk az Írást és a hagyományainkat! A paragrafusok fognak kormányozni helyettük! És a paragrafusok gazdái, a mammon szolgálói! Eljön majd az idő, amikor egy testvérgyilkos uralkodó választ püspököt, és ő szabja meg, hogy mi az igaz tanítás, és mi a hamis. Hát tényleg nem értitek? Nem érzitek ennek a veszélyét? Elveszítettétek a szemeteket a látásra? Hogy lehetséges ez?

Delphinus Ez is egy vélemény, amit mindannyian tiszteletben tartunk!

* * *

I. felv., 3. kép *(Martinus és Sulpicius szobája)*

[...]

Sulpicius gyorsan leír valamit.

Martinus Most meg mit művelsz? Mit írogatsz?

Sulpicius Hogy az Úr hajthatatlan.

Martinus Kihozol a béketűrésből! Vedd észre, most nem a bölcs mondásoknak van itt az ideje.

Sulpicius Értem én, Mester, de ezt nem én mondtam, én csak lejegyeztem. Csak azt nem fogom fel, hogy mit tudnánk mi tenni? A dolog elindult a maga útján, és Isten majd rendet vág a jog útvesztőjében.

Martinus Isten nem az angyalait fogja elküldeni a rendvágáshoz. Hát nem érted? Mi vagyunk a sarló az ő kezében.

Egy ideig csendben vannak.

Sulpicius Priscillianus nemde eretnek?

Martinus Látszatra az. Könnyen ráfogható. Nem ért egyet az egyház mai működésével. A meggazdagodással, a fényűzéssel. Ez az, ami nincs ínyükre a püspököknek. Likvidálni akarják.

Sulpicius Akkor sehogy sem értem a dolgot.

Martinus Mit nem értesz?

Sulpicius A püspökök így is, úgy is elérik azt, amit akarnak. Miért hagyunk itt csapot-papot, miért vesszük a nyakunkba télvíz idején a poros utakat, és miért szívjuk Treveri hideg levegőjét? Egy eretneknek tetsző, dúsgazdag püspök miatt, aki ráadásul a szegénységet hirdeti?

MARTINUS Nem érte tesszük. Jézusért tesszük, aki minden bárányát otthagyva sietett az egyetlen elveszett után. Jézusért, és az ő egyházáért tesszük, amelyet nem szolgáltathatunk ki a világi ítélkezésnek. Hová jutnánk?

SULPICIUS Add meg a császárnak, ami a császáré!

MARTINUS Na, na, na! Ez a császárok kedvenc helye az Írásban, idézik is elégszer, de rendszerint rosszkor, ahogy most te is. Az egyház nem az övék, bármennyire is igyekeznek úgy bánni vele, mintha az lenne. És a lelkek felett sincs hatalmuk, csak egyedül Istennek. Ha Priscillianus eretnek, azt egyedül nekünk van jogunk kimondani, nem a császárnak, és a büntetés mértékének kiszabása is a mi dolgunk. Ha önmagában nem volna elég büntetés neki az, hogy eretnek.

SULPICIUS Értem.

Martinus lefekszik. Kis idő után megszólal Sulpicius.

SULPICIUS Mester! Alszik már?

MARTINUS Igen.

SULPICIUS Én azt hiszem, a császári bíróság nem eretnekséggel fogja megvádolni Priscillianust.

MARTINUS Ugyan mi mással vádolnák?

SULPICIUS Mondjuk babonasággal, mágiával, varázslással, meg ilyenekkel.

Martinus kinyitja a szemét, és Sulpicius felé fordul.

MARTINUS Miért tennének ilyet? És miért lenne ez jobb?

SULPICIUS Nem jobb. Mármint Priscillianusnak, neki aztán végképp nem. Mert ha ezek a vádak beigazolódnak, akkor Priscillianust halálra is ítélhetik.

MARTINUS *(elgondolkodva)* Márpedig minden eszközük adva van ahhoz, hogy a vádakat bebizonyítsák.

SULPICIUS Kétségkívül.

MARTINUS De csak nem tesznek ilyet! Épp elég lesz, ha leteszik a püspöki székből, és eltávolítják a templomokból.

SULPICIUS De megteszik, Mester. Mert ebben az esetben minden vagyona a császárra száll.

Martinus felpattan az ágyból.

MARTINUS Teringettét! Igazad van, persze, hogy megteszik! Az új császárnak minden pénzre szüksége van, hogy végre bevehesse Rómát. Hát persze hogy megteszik! *(sietve kezdi összekapkodni a holmiját)* Nagyobb a baj, mint gondoltam, azonnal indulnunk kell!

SULPICIUS *(megrémülve)* Most? Az éjszaka közepén?

MARTINUS Most! Azonnal!

SULPICIUS De Mester, kocsist sem találunk ilyen időben!

MARTINUS Akkor majd te hajtasz!

SULPICIUS Gondolj az útonállókra!

MARTINUS Gondolok. Akkor majd én hajtok!

SULPICIUS Mester, kérlek, ne engedd, hogy a szenvedélyed elragadjon. Pont úgy, mint... mint Ithaciust.

MARTINUS A fenébe is! A pokolra jutok miattad, ember! *(kis szünet után, némiképp lehiggadva)* Jól van, jól van! *(maga elé)* Soha nem gondoltam volna, hogy ezt megérem. Hogy ilyen próbának vet alá az Úr. Jobb szerettem volna száz évvel korábban élni, és százszor inkább lennék üldözött, mint üldöző! Meg kell fékeznünk Maximust!

SULPICIUS Éppen most, amikor végre a császár és Róma püspöke egymással kiegyezve...

MARTINUS A császár? Maximus? Aki hitványul hátba szúrta a törvényes uralkodót, és csak Gratianus császár tetemére állva érte fel a trónt? Csak egy trónkövetelő. És Róma püspöke, aki a híveivel úgy ünnepelte meg a megválasztását, hogy száznál is több ember vérével festette vörösre Isten templomának kövezetét?

SULPICIUS Akkor hát rossz kezekbe került az egyház...

MARTINUS Soha nem volt az ő kezükben, és soha nem is lesz senki emberfia kezében. Püspököt és császárt bármikor, akár a kövekből is teremthet magának az Isten. De te is megteheted, csak fogj egy majmot, és nyomjál koronát a fejébe.

SULPICIUS Akkor hát mi a teendő?

MARTINUS Imádkozz, barátom! Imádkozz üldöztetésért, akkor majd a vér ismét elválik a sártól. És készülődj, mert amint hajnalodik, nyomban indulunk!

* * *

II. felv., 2. kép *(Treveri, a császár fogadóterme)*

ITHACIUS Felség! Mi lesz akkor, ha Priscillianus nem áll kötélnek, ha továbbra is tagadni fogja a vádakat?

MAXIMUS Szükségtelen aggódnod, arra még nem volt példa.

ITHACIUS Az jó. Úgy értem, megnyugtató. De felség, tartok tőle, nem elég csak Priscillianustól megszabadulni. Priscillianus rokonai és barátai között nagyon sok notabilitás, magas rangú ember van, akik osztják nézeteit.

MAXIMUS *(elgondolkodva)* Akiknek a vagyona ugyancsak a császárra szállana...

ITHACIUS Ez a törvény.

A császár egy darabig némán járkál a teremben, majd megáll a püspökök előtt.

MAXIMUS Ezt csak akkor tudnám megcsinálni, ha a klérus félreérthetetlenül és látványosan mellém állna ebben az ügyben.

ITHACIUS Erről biztosíthatlak, felség!

MAXIMUS Hydatius?

HYDATIUS Természetesen. De talán Martinus püspököt is meg kellene kérdezni, ha már egyszer órák óta vár odakinn. Az ő elismertsége óriási, nemcsak a nép, de a klérus körében is.

MAXIMUS Martinus? Turonum püspöke? [...] Ez még akár jól is jöhet.

[...]

MAXIMUS Martinus! Hajnalban, amikor kikeltem az ágyamból, valami kellemes bizsergést éreztem deréktájt. Tudtam, hogy ez egy ritka szerencsés nap lesz, és íme, így is lett. Minden megérzésem így teljesüljön be! Martinus, a császárok megszégyenítője!

MARTINUS Zavarba hoz, felség...

MAXIMUS Nem, nem! Ne exkuzáld magadat, kérlek. Ez így van rendjén. Néha igenis szükséges, hogy figyelmeztessenek bennünket, hogy ismét helyreálljon a rend a fejünkben, amit a körülöttünk lebzselő seggnyalók időnként összezavarnak. Ó, bocsánat a seggnyalóért, bizonyára megérted, hiszen én a szívem legmélyén még mindig egy egyszerű katona vagyok. Ahogy te is az maradsz életed végéig, ne is tiltakozzál.

MARTINUS Nem, én már nem, Maximus.

MAXIMUS Ugyan, ugyan! A szántóvető sem felejti el a kapálást, nem igaz? Ahogy a pap sem a kántálást, már elnézést! De az istenek a tanúim, akarom mondani, Isten a tanúm, gyakran gondolok arra, a legroszszabb dolog, ami velem történhetett, hogy császárrá választottak. Látod, ebben is rokon lelkek vagyunk!

Te az akaratod ellen lettél püspök, én meg az akaratom ellen császár.

MARTINUS Az ember akarata semmit se számít, egyedül Istené a fontos.

MAXIMUS Na, ezt én is pont így érzem, egyedül ez tartja bennem a lelket. Mert császárnak és püspöknek lenni csakis Isten akaratából lehetséges. Na persze leszámítva azt a csaló álpüspököt, azt a, na... hogyishíjjákot...

ITHACIUS Priscillianus, felség.

MAXIMUS Azt, azt! Szóval elhatároztam, ha már Isten császárrá tett, megtisztítom az ő egyházát, hogy ezentúl csakis az igaz hit virágozzék benne. Jól mondtam, Ithacius barátom?

ITHACIUS *(csaknem a földig hajolva)* Úgy legyen, felség!

MAXIMUS Úgy lesz. Hamarosan Rómába megyek, és leteszem Valentianust, a kölyköt, aki császárnak képzeli magát. [...] Lehet, hogy benézek Hispániába is, és körmére nézek annak az eretnek bandának. A római szenátus hitetlenek és eretnekek gyülekezetévé vált. Minden, ami annyira fontos volt nekünk, amiért te is egy életen át harcoltál, könnyen az ebek harmincadjára kerülhet. Csak egy hajszálon múlik, hogy a valódi keresztények ne váljanak újból üldözöttekké. De rám mindig számíthatnak az igazhitűek! Gyere velem Rómába, Martinus, és én a város püspökévé teszlek!

MARTINUS Köszönöm nagylelkűségedet, felség, de én már a turonumi püspöki hivatalhoz is kevés voltam. Róma pedig egyáltalán nem vonz.

MAXIMUS Jó. Erre még visszatérünk. Most azonban szükségem van rád. Semmi más motivációm nincs, mint a tiszta hit védelme. [...] *(két kézzel megragadja Martinus kezét)* Szövetségesek vagyunk, Martinus! Szövetségesek!

MARTINUS Igen, felség, az Úr ügyében feltétlenül. De engedd meg, hogy megjegyezzem, Priscillianus és a követőinek ügye sokkal inkább egyházi ügy, mint világi per.

MAXIMUS Igen?

MARTINUS Valójában hit és életviteli kérdés, ahol a helyes ítélet meghozatala körültekintést és jártasságot igényel.

MAXIMUS Na és? Csak nem azt akarod mondani, hogy nem vagyunk elég körültekintőek és jártasak?

MARTINUS A világi bíróság tudomásom szerint nem jártas ilyen ügyekben.

MAXIMUS Hát majd azzá tesszük. Éppen ezért képviselik püspöktársaid a vádat. Mindenre ügyeltünk, szükségtelen az aggodalom szentséged részéről.

MARTINUS Sohasem vonnám kétségbe a jóindulatát, felség! Mégis azt kell mondjam, nem helyes, ha világi bíróságok egyházi ügyekkel foglalkoznak.

MAXIMUS Nem helyes? Úgy teszek, mintha ezt meg sem hallottam volna. Az én személyem a garancia a tisztességes eljáráshoz. Egyszer még nagyon hálásak lesztek nekem azért, hogy megtisztítom a jeruzsálemi Jézus egyházát.

MARTINUS A názáretiét, felség.

MAXIMUS Názáret? Ha a nagy Martinus mondja, bizonyára úgy is van. Bízzál bennem, drága barátom. Mindennél fontosabb nekem az én Martinusom! Nem bocsátanám meg magamnak, ha csalódást okoznék neki.

Bejön Evodius.

EVODIUS Felség!

MAXIMUS Na, mi van?

EVODIUS Megmakacsolta magát.

MAXIMUS *(türelmetlenül)* Akkor tegyétek, amit tennetek kell!

EVODIUS Igenis, felség! *(el)*

MARTINUS Ez Evodius volt, ugye? A rettegett Evodius prefektus.

MAXIMUS Igen.

MARTINUS Ne onts vért! Ne szennyezd be a kezedet!

MAXIMUS *(nevetve)* De drága barátom, miről beszélsz? Nem értelek.

MARTINUS Ha már így kellett lennie, ha már így alakult, óvakodj a legrosszabbtól!

MAXIMUS A türelmem fogytán. Kérlek, ne tegyél próbára! Csak nem vonod kétségbe a hozzáértését? A legjobb a prefektusok között. Nem ma kezdte a szakmáját. Megbízhatsz a pártatlanságunkban.

MARTINUS *(némiképp megnyugodva, most Ithaciusra néz)* De az ő pártatlanságában nehéz volna hinnem.

ITHACIUS Én képviselem a vádat! Talán elfelejtette szentséged?

MARTINUS Hogy is felejthetném el ezt a szégyent?

MAXIMUS Nem értem, egy ilyen szent ember, mint te vagy, hogy lehet ennyire bizalmatlan! Itt vagyok én. Bennem, az én szavamnak csak hiszel? Ha én azt mondom, nem kell tartanod semmi törvénytelenségtől, csak elhiszed?

MARTINUS De mi van, ha rossz a törvény?

MAXIMUS Rossz a törvény? Ejnye, barátom!

MARTINUS Azt is csak emberek hozták.

MAXIMUS És emberek is alkalmazzák. Jó emberek, Martinus! Nincs okod az aggodalomra! És most menj, láthatóan téged is nagyon kimeríthetett ez a mai nap. Isten áldjon!

MARTINUS *(zavartan)* Igen... igen... Köszönöm felségednek!

* * *

II. felv., 3. kép (*Martinus és Sulpicius szobája*)

[...]

MARTINUS Felség, nem fogok magyarázkodni. Keresztényként nem érthetek egyet keresztények kivégzésével.

MAXIMUS Ezek szerint a püspöktársaid nem keresztények? A klérus egy emberként akarta Priscillianus fejét!

MARTINUS Nem, felség. Ez csak a klérusnak az a része, amelyik úgy gondolja, hogy a mindenkori császári udvarokban kell helytállnia ahelyett, hogy az őket megválasztó közösségeket szolgálnák.

MAXIMUS Vagy úgy! Csak a rossz püspökök, ugye?

MARTINUS Nem az én feladatom megítélni őket. És én nem értük aggódom, hanem azokért, akiket a halálba hajtanak.

MAXIMUS Engem egy cél vezérelt csupán. Megtisztítani az egyházat egy veszélyes eretnekmozgalomtól, és végre ráterelni a helyes útra az eltévedteket. Hiszed-e? *(Martinus nem felel.)* Hiszed-e, Martinus?

MARTINUS *(kis szünet után)* Nem, felség, nem hiszem.

MAXIMUS *(felemeli a hangját)* Nem? Hogy értsem ezt?

MARTINUS Felséged Róma bevételére készül. Meg kellett tehát mutatni az ortodox városnak, hogy Róma következő császára is az igazhitűek pártján áll. [...]

MAXIMUS Eh! Hagyd már. *(még egy darabig járkál, majd hirtelen megáll Martinus előtt)* Csakhogy tudd, hajlandó lennék eltekinteni a hispániai büntetőhadjárattól a kedvedért, ami életek százait kímélné meg.

MARTINUS Ha irgalmas leszel, az Isten meg fog áldani mindezért.

MAXIMUS Abban biztos vagyok. Már csak az a kérdés, hogy hogyan állunk a szentként tisztelt Martinus püspök áldásával?

MARTINUS Martinus püspök áldása kísérjen minden békességet szerzőt.

MAXIMUS Hát ez szép volt! Ha én ilyeneket tudnék mondani, Róma máris a lábam előtt heverne. De én csak a kardforgatáshoz értek. Szavak, szavak, szép szavak, Martinus, amik a tettek nélkül annyit érnek, mint lábszag a szélben. Én viszont szeretnék lehetőséget adni neked arra, hogy bebizonyítsd: amit állítasz, azt valóban úgy is gondolod.

MARTINUS Akkor nem értem. Mit kell tennem? [...]

MAXIMUS Csupán egy gesztust, vagy még annyit sem. Megjelenni a zsinaton, amely szentesíti a császári ítéleteket, csak a rend végett, amit nálam jobban senki sem áhít.

MARTINUS Azt nem lehet, felség! Nem vállalhatok közösséget a gyilkosokkal!

MAXIMUS Százak életéért cserébe, miért is ne?

MARTINUS Nem lehet! Ezt nem tehetem. Az életem... a hitem... Krisztus...

MAXIMUS Márpedig ez a határozott elvárásom. Ebből semmiféle körülmények között nem engedek. Ennyit akartam elmondani.

Maximus távozik.

MARTINUS Nem megyek, nem megyek, nem mehetek! *(ordítva)* Ezt nem tehetem meg!

* * *

Természetesen ezzel nincs vége a történetnek... A drámát novemberben ismét műsorra tűzi a színház.

Biztatjuk olvasóinkat, hogy ha tehetik, tekintsék meg az előadást.

A jegyiroda elérhetősége:
http://www.wssz.hu/tartalom/cikk/jegyiroda
E-email: jegy@wssz.hu – Telefon: 94/318-738
Nyitva tartás (hétfőtől-péntekig): 9-17 óra

A színház honlapján online jegyrendelésre is van lehetőség, de a telefonos is jól működik.

Félelem vagy szeretet?

Rendszerint egymás ellentéteként beszélünk a gyűlöletről és a szeretetről. Bennem azonban már régen tudatosult, hogy a szeretet ellentéte a félelem, és hogy a gyűlölet csak a félelem szélsőséges formája. A félelem odáig fokozódhat az emberben, hogy gyűlöletté válik.

Ez például így zajlik le: Új lakótárs jelenik meg a kommunában (vagy új dolgozó a cégnél). Őslakóként (vagy „törzsgárdatagként”) én a legjobb pozícióban vagyok, és nincs mit félnem tőle. De az újonc szimpatikus, és pont azon a területen tehetséges is, amelyet idáig egyedül uraltam. Többször is jobb javaslatot tesz, mint én. Felkapják őt, dicsérik, az én ötleteimet meg elvetik. Voltaképpen örülhetnék, hogy nem rám nehezedik minden teher. Együtt tehetnénk meg bizonyos dolgokat, összedolgozhatnánk. De ez nem megy, mivel a félelem, hogy egy napon ő lesz a jobb, hogy ő felemelkedik, engem pedig kiszorítanak, már nem teszi lehetővé az együttműködést. Ellenkezőleg. Gyanakvóan szemmel tartom őt. Magamban kritizálom, és sok hibát fedezek föl benne. Sőt kivetítek rá olyan hibákat, amelyek voltaképpen a sajátjaim, hogy azokat magamban ne kelljen elismernem, őt pedig lekicsinyelhessem. Magamban lehetetlenné teszem őt, és a róla alkotott képemet megpróbálom másoknak is tudtára adni. A többiek azonban nem így látják őt. Ez megerősíti a félelmemet és az ellenszenvemet.

Még rosszabbá válik a dolog, ha ő nem versenytársként tekint rám, és ridegségem ellenére barátságos marad, elhárításom ellenére felkínálja az együttműködést. Félelmemben ezt ügyes sakkhúzásként értelmezem, amellyel mattot akar adni nekem. Így aztán elkezdem gyűlölni. Temperamentumomnak megfelelően átnézek rajta, kiabálok vele vagy hirtelen nekirontok – ha a gyűlölettől már nem tudok uralkodni magamon. Legszívesebben agyonütném, abból a rettenetes félelemből fakadóan, hogy ha én nem teszem meg, ő teszi meg velem. Minél magasabbra emelkedik ő, annál mélyebbre zuhanok én.

Nem így, vagy hasonlóan van-e az élet sok területén? Miért valósággal telhetetlen az ember, ha hatalomról és birtoklásról, befolyásról és dicsőségről, pozícióról és biztonságról, elismertségről, és végső soron arról van szó, hogy szeretik-e őt? Igen, számomra úgy tűnik, hogy a gyűlölet végső oka a félelem, hogy nem fognak szeretni minket, legalábbis az a félelem, hogy csak képmutatásból fognak szeretni minket – ami persze pusztulást jelent a gyűlölködő számára, és gyakran a gyűlölt személy számára is. És csak egyetlen ellenszer létezik, a szeretet.

Ha Isten a szeretet, ahogyan a Biblia ismételten tanúskodik erről, főként az Újszövetségben, akkor Istenben szikrája sincs a gyűlöletnek, és Isten még csak nem is ismeri a félelem szót. Az első Jánoslevélben ezt olvassuk: „A szeretetben nincsen félelem, a tökéletes szeretet kiűzi a félelmet. A félelem ugyanis büntetéssel számol, és aki fél, annak a szeretete nem tökéletes. Szeressünk, mivel Isten előbb szeretett minket” (1Jn 4,18-19)!

Minél inkább sikerül szeretetben élnünk, annál inkább feloldódik bennünk a félelem, és csodálatos módon annál szabadabban fogunk viselkedni Istennel és minden teremtménnyel szemben, bizonyosak lévén abban, hogy minden baj ellenére – amitől senki sem mentesülhet – semmi sem választhat el minket Isten szeretetétől. Félelem vagy szeretet – ez tehát azt is jelenti: félelem vagy Isten.

Fritz Giglinger

Forrás: Francesco, 2002 Frühjahr

Most, nem majd valamikor!

Következményekkel terhes átfestés

Van olyan vékony máz is, amely nem árt sokat, mivel hamar el lehet tüntetni, de éppen szellemi vonatkozásban léteznek olyan vastag és makacs bevonatok, amelyek az egész „képet” tartósan elfedik. Ilyen vastag és makacs mázzal vonták be a Jézus-képet is, és azután azt állították róla, hogy elválaszthatatlanul hozzátartozik Jézus zsidó azonosságtudatához és az igazi keresztények azonosságtudatához egyaránt. Ennek épp az ellenkezője az igaz, és a valódi keresztény önazonosság megtalálásához fel kell ismerni és határozottan el kell távolítani ezt a mázat, nevezetesen meg kell szüntetni a Jézus-kép eszkatologikus átfestését.

Az *eszkatológia* azt jelenti: tanítás a végső dolgokról. Ez a Jézus korabeli zsidóság felfogásában ennek a világnak a végét és Isten országának a Messiás általi megvalósítását jelentette. A késői zsidóság kozmikus átalakulások izzó színeivel festette le ezt a végvárást, s ezt nevezzük *apokaliptikának.*

Az első keresztények átvették, és Jézusra alkalmazták ezt az élénk jövővárást. Ez mindenekelőtt Jézus kereszthalálának katasztrófája nyomán következett be, mert úgy tűnt, hogy az egy csapásra véget vetett minden hívő várakozásnak. Úgy gondolkodtak, hogy Jézus igehirdetésének középpontjában is Isten országa állt, illetve nem aludtak ki azok az elképzelések sem – különösen a zsidóságból érkezett keresztények körében –, hogy Jézus a zsidóság megváltására jött, tehát ő a várva várt Messiás. Az az ígéretbeteljesedés séma, amely szerint a - messiási beteljesedés Isten minden korábbi ígéretének beteljesedését jelenti, különösen a Máté-evangéliumra jellemző. A csalódásba torkollott várakozások azután hatásos és vigasztaló támaszt találtak az eleven zsidó végvárásban, és kialakult az új jelszó: Ha nem most, hát majd valamikor később, vagy éppen a közeli jövőben! Ennek a keresztény várakozásnak a középpontjában változatlanul Jézus állt. *Immár Jézus lett a Messiás*, aki köré minden forrón ápolt eszkatologikus remény fonódott. A továbbiakban tehát többé-kevésbé azonos jövővárás jellemezte a zsidókat és a keresztényeket, de a várakozások beteljesítőjét illetően már nem értettek egyet, hiszen a zsidók elutasították, és mind a mai napig elutasítják, hogy Jézus a Messiás.

Ez azonban nem akadályozta meg a keresztényeket abban, hogy ragaszkodjanak eszkatologikus elképzeléseikhez, még ha Jézusnak mint Messiásnak az eljövetele évszázadról évszázadra, egyre távolabbra tolódott is ki. Még a Hitvallásban is meggyökerezett: „onnan lészen eljövendő”! A kereszténység tehát megmaradt ennél a tételnél: Ha nem most, akkor majd valamikor! Ezt az értelmezést nevezem következményekkel terhes átfestésnek. Miért?

Ez az eszkatologikus értelmezés *meghamisította és megerőszakolta* Jézus önazonosságát. Ily módon ősrégi, pontosabban: elavult mitologikus elképzeléseket vetítettek ki Jézusra, aki pedig valami teljesen új elhozójának tartotta magát (vö. Mk 2,21-22). Ennek következtében Jézus teljesen eltűnt a Messiás mitológiai kulisszája mögött, s ugyanígy tűnt el az általa hozott újdonság is a múlt elavult várakozásai mögött. A Jézus-képnek ez az eszkatologikus átfestése kétségtelenül a legtorzítóbb, a legkönyörtelenebb, a legdurvább és a legtartósabb az összes átfestések között, mivel a Jézus-kép minden hasadékába és repedésébe behatolt. Ennek alapján értelmezték aztán Jézus minden szavát, minden példázatát, minden tettét – a bizonytalan, távoli jövőre vonatkoztatva azokat.

Ez az eszkatoligikus átfestés azért olyan könyörtelenül erőszakos, mivel nosztalgikus figurát csinál Jézusból, *teljesen megfosztva őt aktuális robbanóerővel bíró jelentőségétől.* A mai ember egészen más tudati szinten áll, mint az ókori, és semmit sem tud kezdeni az eszkatologikus régiségekkel, tehát az a benyomása, hogy Jézus sem más, mint elavult múlt. Joggal állapítja meg Walter Nigg: „Kevés személyiséget festettek át annyira a felismerhetetlenségig, mint Jézust. A világtörténelemben vele bántak el a leginkább, s így kereszthalála után újabb passión kellett keresztülmennie.”

Mindez azonban nemcsak Jézus közvetlen követőit érintette, hanem az összes későbbi nemzedékek önértelmezését, vagyis minden idők keresztény egyházát/egyházait is. *Ethelbert Stauffer* megfogalmazása szerint valamennyien judaizálták, pontosabban rejudaizálták Jézus üzenetét.

De mit jelent itt konkrétan a rejudaizálás? Azt, hogy Jézus helyett egy zsidó messiást kaptunk, akin később sokat csiszolgattak ugyan, de akivel kapcsolatban a nemzetközi kutatásnak az a legfontosabb megállapítása, hogy Jézus sosem tartotta magát messiásnak. Továbbá a jelenbeli kihívás helyett zsidó eszkatológiát, és azzal együtt semmire sem kötelező ködös dolgokat kaptunk. De mint ismeretes, a Messiás és az eszkatológia összetartozik, és az egyik bukásával a másik is elvész.

A jézusi Most

Minden jövőspekulációval ellentétben Jézus a jelen embere volt. Ebben a vonatkozásban egyetlen szó sem jellemzőbb rá, mint a „most". Ez a jelenre irányuló aktualitás újból és újból elérhetetlennek bizonyult a keresztények számára. Az Újszövetség egyik új fordítása például így fordítja Mk 1,15-öt: „Itt az idő! Isten országa érkezik!" Csakhogy egyáltalán nem ez áll az eredetiben. Ez a fordítás a mi szokásos beállítottságunkat tükrözi. Ténylegesen ez olvasható az evangéliumi szövegben: „Isten országa itt van!" Közvetlen jelen. Jézus mindig úgy beszél róla mint aktuális és konkrét történésről.

Emlékezzünk csak Jézus első názáreti fellépésére! Odaadják neki Izajás próféta tekercsét, amelyből fölolvas egy szakaszt, majd így kommentálja: „Ma teljesedett be az Írás szava, amelyet az imént hallottatok" (Lk 4,21).

Kétségbeesett helyzetében Keresztelő János követeket küld börtönéből Jézushoz, hogy kérdezzék meg, ő-e az, akinek el kell jönnie, vagy mást várjanak. Jézus ezt feleli: „Jelentsétek Jánosnak, amit láttok és hallotok: Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, és a szegényeknek hirdetik az evangéliumot" (Lk 7,22). Ez azt jelenti: Isten országa itt van (vö. Mt 12,28 / Lk 11,20).

Hol? Ott, ahol teljesül Isten akarata (vö. Mt 6,10)! Erre szólít föl Jézus. Ez az ő tulajdonképpeni és legsajátosabb vonala. „Isten országa rajtatok áll vagy bukik", mondja Jézus (Lk 17,21)!

Még a János-evangélium is megőrizte a jézusi jelenre irányultságnak ezt a hangsúlyát, amikor ezeket a szavakat adta Jézus szájába: „Eljön az óra, sőt már itt is van" (amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát)! És aki követi Jézus szavát, annak már most „örök élete van" (Jn 4,23; 3,36).

Ennek a kérlelhetetlenül sürgető jézusi Most-nak az ismétlődő zaklatása ellen igen hamar védekeztek, mégpedig kitartóan és alaposan, két módon is. Félretolták Jézust a jelen rivaldafényéből, és térben egyre magasabbra helyezték, a mennyei túlvilágba. Ez már a legkorábbi időkben megtörtént, magában az első tanítványi közösségben, amint ezt például a mennybemenetel története igazolja. E beszámoló szerint „felhő takarta el őt szemük elől" (ApCsel 1,9). Minél magasabbra viszi őt az isteni felemeltetés, annál távolabbra kerül a nyomatékos közvetlenség. A térbeli eltávolításnak felel meg aztán az időbeli. „Ismét eljön majd", áll ugyanabban a szövegben (ApCsel 1,11). Csakhogy ily módon a végidő messzeségébe tolták el Jézust, és senki sem tudja, mikor fog bekövetkezni a visszatérés „utolsó napja".

Aztán mindkét eltávolítást, a térbelit és az időbelit is dogmatizálták a Hitvallás ismert szavaival: „fölment a mennybe, ott ül az Isten jobbján, és onnan jön majd el". A jézusi Most így sokkal elviselhetőbben, de már csak tompán és közömbösítve szól hozzánk.

A nem-eszkatologikus Jézus

Támasszuk alá Jézusnak az eszkatológiával kapcsolatos álláspontját még egy másik nézőpontból is, nevezetesen a jellem következetességének szempontjából, ami mélypszichológiai vonatkozásban rendkívül fontos kategória, ha meg akarunk ragadni egy személyiséget. Ez itt konkrétan azt jelenti: A „Most, nem majd valamikor!" Jézusa föllépheteti-e egyidejűleg eszkatologikus távspekulációk képviselőjeként? Értelmes módon el lehet-e képzelni ezt? Nem, nem lehet. Ha ennek ellenére a kettő egymásmellettiségét akarnánk állítani róla, akkor ezzel skizofrén, vagy legalábbis skizoid személyiségszerkezetet fognánk rá. (De mielőtt ilyen diagnózisra jutna valaki, előbb mindig meg kellene kérdeznie, vajon nem ő maga vált-e skizoid kategóriák áldozatává, amelyeket azután kivetít Jézusra.)

Mindenesetre először is tény, hogy azok az eszkatologikus kijelentések, amelyeket nemcsak gazdagon, hanem túlságosan is torzító módon Jézus szájába adtak, mindenestül utólagos betoldások – úgyhogy az úgyszólván „eszkatologikusan terhelt" gondolkodók mind a mai napig elkötelezettjei maradtak az archetipikus-eszkatologikus tudati síknak, és ezért semmi mást nem képesek találni Jézusnál, csak eszkatológiát. Ezért éppen az eszkatológiával kapcsolatosan szeretnék rámutatni Jézus személyiségének következetességére: éppen e személyiség lényegi újdonságai zárják ki az eszkatologikus gondolkodásmódot.

Először is: Jézus fő gondolkodási kategóriái a következők: keletkezés, növekedés, kibontakozás, fejlődés. A megfelelő példázatokat és egyéb vonatkozásokat nem szükséges itt külön fölsorolnunk. Tehát kivétel nélkül organikus jellegű kategóriákról van szó. Ha mármost eszkatologizálják ezeket a kategóriákat, és az lesz a rendeltetésük, hogy egy remélt csodálatos jövő irreális spekulációit fejezzék ki, akkor mechanikussá válnak, és átkerülnek a mágia és a látványos csodák világába. Ez hamisítás és nagystílű kivetítés lenne. Olyan személyiség esetén, amely oly határozottan a Most-ra irányul, mint Jézus, értelmesen csak ennek az ellenkezőjét lehetne megállapítani, tudniillik hogy a keletkezés, a növekedés, az érés, a kibontakozás alapkategóriái kifejezetten nem eszkatologikus kategóriák. Látni kell, hogy ezek főképpen olyan kategóriák, amelyek segítségével Jézus arról az új tudati síkról beszél, amelyet ő vezet be. Hozzátehetjük: az eszkatológia a kényelmes út; kényelmesebb,

mint a változás karakteres, de hosszadalmas és nehéz útja.

Elbűvölően eredeti vonása Jézusnak a lényegi gondtalanság mindazzal szemben, ami ma, holnap vagy bármikor a jövőben megtörténhet, gondtalanság az élet minden kiszámíthatatlanságával szemben. Tág horizontot ölel föl ez a mondása: „Ne aggódjatok!" Így aztán az sem töltötte el őt aggodalommal, mi történhet „legvégül". A lényegi gondtalanság nem egy tulajdonság a sok közül, hanem az integrált személyiség alapmagatartása: mentesség a félelemtől, valóságközeliség, bizonyosság. Ezzel szemben az eszkatologikus elképzelés sterilnek, intellektuálisnak és mesterségesnek hat.

További, Jézusra mélységesen jellemző, de tökéletesen nem-eszkatologikus alapvonás az a nyomatékos mód, ahogyan az ember pozitív teremtői lehetőségeiről beszél. Elmondja példázatokban és egyedi szóképekben egyaránt, hogy az ember lehet okos vagy ostoba, türelmes vagy intézkedő, makacsul ragaszkodó vagy megtérő, megkérdezheti a szívét anélkül, hogy semmibe venné az értelmét. Elmondja, hogyan lehet békülékeny az ember csalódottság és megkeseredés nélkül, és hogyan teheti konkrét belső ösztönzéssé azt a magatartást, amelyet a „nyolc boldogság" olyan kihívóan ír le. Az irgalmas szamaritánus példabeszéde kapcsán ez a felszólítás hangzik el: „Menj, és tégy hasonlóképpen!" – hacsak félelemből és kényelmességből fakadóan az ember nem részesíti előnyben az illető pap vagy levita szerepét. Ezzel a cselekvésre felszólítással találkozunk lépten-nyomon, s a hangsúly mindig azon van, hogy képesek vagyunk erre: a képtelenségről sosem esik szó. Jézus úgy szólítja meg az embereket, hogy a lehetőségeikről beszél, és azáltal, hogy ezt teszi, a lehetőségek konkrét valósággá válnak. Akárcsak a „Most", a „Tedd ezt!" is totálisan nem-eszkatologikus mozzanat. Ha készségesen, hittel, bizalommal és lelkesedéssel fordulunk ama új és nagy emberségesség felé, amelyet Jézus hoz, akkor azok vagyunk, akik lehetővé teszik a lehetetlent, akik hegyeket mozgatnak, akik a világ világosságává és a föld sójává válhatnak.

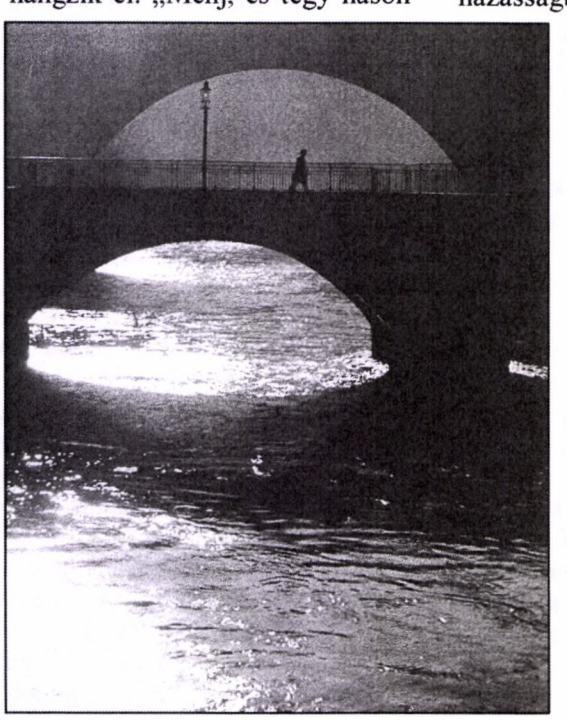

Jézus eszkatologikus értelmezésének ellentmond továbbá Jézus gyakorlati beavatkozásainak konkrétsága. Összehasonlításképp: Pált örökösen az ideiglenesség alaphangulata határozza meg. Egyenesen azt mondja, hogy jobb nem megházasodni, mivel az – mint sok más fontos dolog is – csak szükségtelen ballaszt, tudniillik a vég közelsége miatt. Jézusnál hiába keressük ezt az alaphangulatot. Az ő szemében ez a világ nem váróterem, amelyben csak az eszkatologikus vonat indulására várunk. Ellenkezőleg, alapvető nyilatkozatokat tesz házasságról és házasságtörésről, minden külső mozzanatot a belső tartásra és érzületre alapozva. Elvi jelentőséggel foglal állást a válás kérdésben, mindenekelőtt azért, hogy védje a nők jogait. Őszinteséget kíván a bíróságon, ami által szükségtelenné válik az eskü. És egyáltalán, olyasféle pozitív emberségességet akar, amely végső soron fölöslegessé teszi a bíróságokat és a pereket. Ért ahhoz, hogy nevén nevezze az öregekkel való rossz bánásmódot, valamint az elégtelen gondoskodást a rászorulókról és a gyerekekről. Pellengérre állítja a társadalmi igazságigazságtalanságot és a pénzimádatot. Beszél az adózásról és a felebarátért végzett segélyszolgálatról, de az adósság okozta bajokról és a munkanélküliség problémájáról is, és még sokáig folytathatnánk. – A hétköznapok konkrétumai vagy az élet apróságai Jézusnál sosem öltik az ideiglenesség vagy a jelentéktelenség jellegét, ti. hogy ezek már nem számítanak, ahogyan ez megfelelne az eszkatologikus magatartásnak. Viszont aki ennyire szívén viseli a konkrétumokat – a létező embert a maga valóságos helyzetében, vagyis végső soron az egész társadalmat, annak minden vonatkozásában –, az nyilvánvalóan nem ismeri az eszkatológiának az adott helyzetet közömbösítő, az ideiglenességet hangsúlyozó alapállását, ellenkezőleg: az ilyen embert az emberi élet megújítása és a jobb konkrét jövő érdekli.

Ha azonban Jézus az általánosan érvényes patriarchális tudatsíkkal szemben egy új, magasabb, egész jellegű, integrált tudatsíkot mutatott be személyében, és nyitott meg ily módon elvileg mindenki számára, akkor ez kozmikus méretű jövőprogramot jelent számtalan nemzedék számára, tág térben és hosszú időre vonatkozóan. Tekintettel erre a kozmikus Jézus-alakra, csak egy teljesen elfogult, a saját kis történetéhez tapadó látásmód beszélhetett vele kapcsolatban a közeli vagy a távoli vég várásáról. Azok a méltatások, amelyek egy kicsi, vallásos keleti nép e világi aspirációinak beteljesítőjét látják Jézusban, egyenesen provinciálisnak és kispolgárinak hatnak, éppen spirituális és erkölcsi szűkösségük és korlátoltságuk miatt. Jézus fellépése óta a világ állandóan tágult, a problémák korábban nem ismert dimenziókat öltöttek, ennek ellenére megállapíthatjuk, hogy ennek az egyetemes, nem-eszkatologikus Jézusnak a mindenkori jelennel kapcsolatos aktualitása és provokatív szakítóereje semmit sem csökkent.

Hanna Wolff

Forrás: H. W., Neuer Wein – alte Schläuche, RadiusVerlag 1981

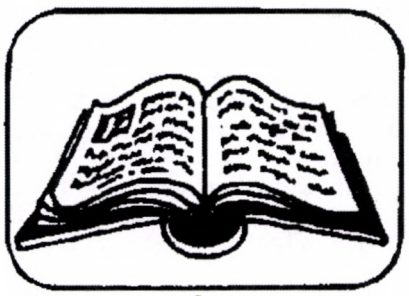

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket a budapest-sashalmi közösség tagjai készítették (sorrendben Áts András, Biró Géza és Lívia, Bisztrai Gyuri és Évi, Dénes Zoltánné Zsuzsa, Topál Ildikó), a novemberieket Kovács László (Budapest).

Október 2. – Évközi 27. vasárnap – Lk 17,5-10 – „...amivel úgyis tartoztunk”

Érdekes hatású a mai evangélium. Többször át kellett olvasnom, mire felfogtam, hogy miről is szól.

A tanítványok kérik, hogy Jézus növelje bennük a hitet (bizalmat) Istenben. Jézus erre először lényegében azt mondja: Ha csak olyan csekély, de elegendő bizalmatok volna Istenben, mint az apró mustármag, akkor földöntúli csodás dolgokra lennétek képesek. Majd a fentieket tovább finomítja egy példabeszéddel: A munkából fáradtan hazatérő szolgától elvárjuk, hogy előbb minket szolgáljon ki a vacsorával, csak utána törődjön a saját igényeivel, éhségével. Sőt azt is mondja, hogy ez természetesnek vesszük, meg sem köszönjük, mert ez így járja, hiszen neki ez a szolgálat kötelezettsége, amit úgyis köteles volt, tartozott megtenni.

Miről szól ez nekünk. Arról, hogy nem jár köszönet azért, mert betartjuk a parancsolatokat, például a tízparancsolatot, hiszen annak betartása kötelességünk, így tartozunk azt megtenni. Akkor járunk Isten kedvében, akkor fog növekedni a hitünk, ha ezt meghaladva teljes bizalmunkat Isten kezébe helyezzük. Vagyis nem biztonsági játékot játszunk, nemcsak a feleslegből adunk a rászorulóknak, nemcsak a barátainkat szeretjük, hanem még az ellenségeinkkel is jót teszünk, méltányosak vagyunk az embertársainkhoz, nem kezdünk el azonnal mérlegelni, hogy méltó-e a figyelmünkre, áldozatunkra, időnkre. Vagyis az Ószövetség szemet-szemért gondolkodását meghaladva új, szeretetelvű életet vár tőlünk a mindenkit szerető Isten.

Pont a mai napra írtak ki népszavazást a migrációval kapcsolatban. A menekültek – mint minden embertársunk – véleményem szerint Isten által szeretett, Istennek kedves embertársaink, embertestvéreink. Vajon a fenti evangélium alapján mit jelent az az elvárás, hogy az átlagember számára előírt parancsokat meghaladó bizalmat kell adnunk Istennek, és a parancsokon felülemelkedve kell hasznos szolgálatokat tenni nekik, hogy ezáltal túllépjünk a haszontalan szolga kötelességből végzett szolgálatán, és földöntúli csodákra lehessünk képesek? Az persze előfeltétel, hogy legyen legalább egy mustármagnyi, azaz elegendő hitünk. Akkor, de csak akkor elnyerhetjük Isten barátságát, mert ő épp ilyen szeretetparancs szerint él: „felkelti napját a gonoszokra is”!

Mondd, barátom, te melyiket választod ma: a hasznos, dicsérendő, vagy a haszontalan szolgálatot?

Október 9. – Évközi 28. vasárnap – Lk 17,11-19 – Csak egy tért vissza...

Isten sokféle módon lép kapcsolatba velünk. Hallhatjuk szavát a Szentíráson keresztül, imádság vagy liturgia közben, szólhat hozzánk embertársaink szavaival, de az életünk hétköznapi eseményeiben is felismerhetjük őt. Akiben élő hit van, az nemcsak a jó dolgokban tud vele találkozni, hanem egy betegség, egy baleset, egy visszautasítás, egy komoly probléma is Isten felé fordítja őt.

Mert a hit tapasztalat. Tapasztalat arról, hogy Isten csak olyan dolgokat ad vagy enged meg az életünkben, amik a javunkra válnak. És hogy nem nézi tétlenül a szenvedésünket, hanem beavatkozik, és megment. Ha van erről tapasztalatunk, akkor nem kell állandó félelemben élnünk, hogy mit hoz a jövő, és biztosak lehetünk abban, hogy Isten a legnagyobb bajból is kiment. Sőt megerősít általa.

A történetben szereplő tíz leprás férfi tudta, hogy kihez kell fordulnia szorongatott helyzetében. És nem is csalódtak, mert Jézus, hitüket látva, meggyógyította őket. Kilencen nagy örömmel mentek tovább, hogy megszabadultak ebből a szörnyű betegségből. Meggyógyultak, de ez az esemény nem vitte őket közelebb Istenhez. A szívük olyan maradt, mint volt. Sok ilyen ember van, mi is sokszor belecsúszunk ebbe a hibába: arra használjuk Istent, hogy segítsen, hogy minden úgy történjen, ahogy mi elképzeljük. Használjuk Istent a céljaink eléréséhez.

Egyikük viszont visszatért. Ő mutatja, milyen az igazán hívő ember, akinek fontosabb a kapcsolat Istennel, mint maga a gyógyulás; nem tartja magától értetődőnek, ami vele történt; tud hálát adni, mert felismeri Istent az eseményekben. Erre mutat példát nekünk ez az ember.

Mert mit is jelent visszatérni? Az életünk folyamat, folyamatosan haladunk előre. Visszafelé nem tudunk menni, mindig csak egy irányba tartunk. De a visszatekintés, visszaemlékezés nagyon hasznos. Álljunk meg időről időre, és nézzünk vissza! Egy lelkigyakorlat, egy komoly fordulópont, egy-egy évforduló mind alkalom lehet erre.

Hol találkoztam Istennel az életem során? Mikor avatkozott be a javamra, miből gyógyított meg, honnan mentett ki? Honnan jöttem, és hova jutottam? Látom-e az ő kezét a történetemben? Hogy nem a saját erőmből, hanem az ő segítségével vagyok, aki vagyok? Hogy mennyi mindent köszönhetek neki? Érdemes visszatérni, és áldani az Istent! Egész más lesz így az út folytatása.

Október 16. – Évközi 29. vasárnap – Lk 18,1-8 – Hűség János tanításához

Egymásnak adtuk a „lehetőséget” Évivel, hogy „írd meg Te” az elmélkedést. Végül rám maradt a feladat, mert a családi élet Évit követelte.

Gondjaim: egy korrupt bírónál kilincsel, dühöng egy özvegyasszony, és keresi az igazát, s ezt a bírót nézve gondoljak én és az ÉV olvasók + egy milliárd hívő Istenre, és e példa nyomán szüntelenül imádkozzunk hozzá? Na ne!

Lukács valamit összekevert. Jó lenne, ha az özvegyasszony lenne a főszereplő, nem pedig a megveszte-

gethető bíró, az „igazságtétel" embere. Jézus Istene az irgalmas, nem büntető, hanem Szerető Isten. Tegnapi a hír – 2016. 07.16. –, hogy Törökországban 2745 bírót és ügyészt nemcsak elbocsátottak, hanem le is tartóztattak. Valószínű, hogy ítéleteik nem szolgálták az éppen aktuális hatalmat.

Özvegyünknek nem volt pénze megvesztegetni a bírót, hanem állhatatosan, szívósan a nyakára járt, hogy tegyen igazságot. Nem jó, ha Lukács ilyen istenképet sugall. Nem a kitartó, állhatatos, szűnni nem akaró imádság miatt lesz búzakalászt érlelő meleg és kukoricát öntöző eső, hanem „ …aki felkelti napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek egyaránt. …" „Hamarosan igazságot szolgáltat" – ez nem más, mint a közeli apokaliptikus világvég gondolata, amely nem szolgálja az Életet, hanem ismét csak büntetéssel fenyeget. „…talál-e hitet a földön?" Igen talál, és találni fog sok imádkozó, templomba járó vallásos embert, akik ugyanazt teszik, mint az Istent tagadó társaik, de előtte és utána próbálnak szüntelenül imádkozni. Hűséget kellene keresni, nem pedig hitet. De hűséget mihez? A jézusi tanításhoz.

Ez a mai is jézusi tanítás volt? Ehhez legyek hűséges?....

Október 23. – Évközi 30. vasárnap – Lk 18,9-14 – Tanítás az alázatról

Ha az alázatról, az alázatosságról kezdünk gondolkodni, eszünkbe jut, hogy Jézus az utolsó vacsorán megmosta tanítványai lábát. „Ha én megmostam a ti lábatokat, ti is tegyétek meg egymással!" „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű!" Szent Pál így magyarázta Krisztus megtestesülését: „Megalázta magát, és engedelmes lett a halálig. Ezért Isten felmagasztalta őt" (Fil 2,6).

Az átlagember így gondolkodik róla: Alázatos ember az, akit mindig félre lehet állítani; aki kisebbrendűségi gátlásokkal küzd és bocsánatot kér, hogy él; aki nem mer kezdeményezni, és semmire sem érzi magát képesnek. Szürke, névtelen egérke, csak hagyják őt békében.

Ezt a példát állította elénk Jézus, amikor példabeszédében a vámost elébe tette a farizeusnak? Egyáltalán nem! A példabeszéd alapján állíthatjuk: az alázatosság nem más, mint a gőg ellentéte.

A gőgös magával törődik, az alázatos mással. Hogy mennyi mindent megtesz, mennyire betartja az elvárásokat, mennyire nagy ember ő.

A farizeus csak saját erényeiről beszélt, a vámosnak az fájt, hogy embertársait becsapta. A farizeus és a vámos ma is erről ismerhető fel. Ha valaki felismeri, hogy mennyi rosszat tett az emberekkel, abból lehet elindulni egy jobb út irányába.

A kórteremben öten saját betegségüket mesélik a látogatóknak: „Jaj, de szerencsétlen vagyok! Mindenem fáj." A hatodik így szól: „De kedves, hogy eljött! Milyen sápadt, csak nincs valami baja?" Nehéz dolog elvonatkoztatni a saját problémánkról, de akkor is lehet úgy gondolkozni, hogy nem én vagyok a legfontosabb.

A gőgösnek egy a döntő: mit jelent ő az emberek szemében. Az alázatosnak pedig: mit jelent ő Isten szemében. Az alázatosság nem ismer falakat. Minden embert fontosnak és azonos rangúnak tart.

Segíts Istenem, hogy erőt merítsek Jézus alázatosságából! Ne legyek gőgös, ne legyek magammal eltelve, minden emberben felismerjem a Te képmásodat, és alakuljak a Te akaratod szerint! Ámen.

Október 30. – Évközi 31. vasárnap – Lk 19,1-10 – Zakeus és a fügefa?

A fügefa többször is előfordul a Bibliában. „Megtrágyázom, uram, és jövőre hátha hoz termést" – olvassuk. Amint látjuk a példázatban, ez esetben jó, hogy ott volt ez a fügefa, és pont ott volt, ahol kellett lennie, mert Zakeusnak szüksége volt rá. Megtermette gyümölcsét rajta keresztül, illetve általa és rajta. Igen, kellett a megtrágyázás, hogy ez a vámos megmutathassa, igenis jobb akar lenni, irgalmas akar lenni, nagyobb akar lenni a többieknél. Kellett a fügefa, hogy kíváncsiságát kielégítse, és betöltse feladatát rajta keresztül. „Bűnös vagyok, de ha láthatom Jézust, akkor jobb lesz nekem, mert ő az Isten küldötte, és én tanulni akarok tőle" – gondolhatta Zakeus. Ő elfogadta, befogadta Jézus üzenetét, meghívását.

Mi is legyünk kíváncsiak Jézusra, és Isten dolgaira. Legyünk kíváncsiak embertársaink gondolataira, lelkére, hogy megérthessük saját magunkat, és megérthessük Jézus üzenetét, szerető gondoskodását, simogatását.

Imádkozzunk azért, hogy észrevegyük a nekünk hiányzó szeretetet-erőt, a mindennapi apró örömöket, a nekünk rendelt „fügefát", amelyre ha felmászunk, tisztábban látunk. De ide nekünk kell felmászni. Legyünk nyitottak, hogy elfogadjuk embertársaink által a vigasztalást, a segítséget, a felénk nyújtott segítő kezet, amire szükségünk van, hiszen „az elménk meggyógyítására szolgáló lehetőségek mindenütt körülvesznek bennünket". Úgy legyen!

November 6. – Évközi 32. vasárnap – Lk 20,27-38 – Egy asszony hét férje

Kit nem foglalkoztat, hogy mi lesz velünk a halálunk után? Kit nem foglalkoztat, hogy egyáltalán van-e túlvilági élet? Igazat állít-e a temetéseken a pap, amikor azzal vigasztalja a hozzátartozókat, hogy odaát mindnyájan találkozunk?

1) A hitvita

Jézus korában vallási (egyben politikai) csoportok (pártok) különbözőképpen vélekedtek a túlvilági életről. A farizeusok hittek a holtak feltámadásában, az örök életben és az angyalok létezésében, a szadduceusok viszont tagadták ezeket: ők gúnyt űztek a farizeusi hitből, amire példa az „egy asszony hét férje" történet.

Ezzel a történettel a szadduceusok Jézust is bele akarták vonni hitvitájukba. Az evangélium szerzői (Lukács és Márk) szerint Jézus belement a vitába, és meg is oldotta a történetet azzal, hogy feltámadás és örök élet van, de a föltámadás után nincs férjhez menés és nősülés, hanem a házasok úgy élnek majd, mint az angyalok. A jelenlévő (farizeus párti) írástudó nyilvánvaló kárörömmel helyesli Jézus válaszát.

2) A válasz

A teljesebb válasz Jézus egész tanításából olvasható ki. Jézus nem foglalkozott a túlvilági élettel kapcsolatos vallási spekulációkkal, titkos tanok és apokaliptikus látomások terjesztésével. Ha valamit állított is a túlvilági életről, mindaz a maga istenképéből józan ésszel kikövetkeztethető és belátható (égi haza, atyai ház stb.). Tanításának lényege a földi életünkre vonatkozik. Arról beszélt, hogy mit kell tennünk életünkben, hogy a halál bekövetkezte után is bizalommal hagyatkozhassunk a mi Istenükre.

– Tehát elég nekünk a Szeretet-Isten hite és a jézusi szeretet, mert ez az Út, amely az Életbe vezet (Jn 14,6). A túlparti részletek nem tudhatók, de azok ismerete nem is szükséges!

November 13. – Lk 21,5-19 – Évközi 33. vasárnap – Világvég

Sokakat foglalkoztat ma is, hogy mikor lesz vége a világnak. Vallási közösségek központi témája az *apokaliptika*, a végidő közeli eljövetelének várása, sőt az időpont meghatározása. Az evangéliumok (Lukács, Márk) is foglalkoznak a kérdéssel, mert Jézus tanítványait is izgatta nemcsak a Szentváros, Jeruzsálem sorsa, hanem a világ pusztulásának kérdése is.

1) A világvég jelei

Egyes szentírástudósok szerint maga Jézus is ilyen világvégváró volt, aki az időpont meghatározását elhárította, de Jeruzsálem és a világ pusztulásának előjeleit pontosan megjövendölte. Ilyen jelek a Város pusztulásáról: lázadások, háborúk, nemzetek és országok egymás ellen fordulása. A világ végét pedig földrengések, éhínség, dögvész, valamint félelmetes égi tünemények és rendkívüli jelek előzik meg.

Nem kétséges számunkra, hogy világunknak bármikor vége lehet. Mi emberek többszörösen képesek vagyunk felrobbantani vagy tönkretenni azt.

Az apokaliptikusokra azonban nagyon haragszom. Főleg azért, mert állandó félelemben és rettegésben tartják híveiket, és ezáltal hatalmukban is tartják őket. De azért is, mert éppen azt a Jézust vonják be vallási manipulációjukba, aki meg akarta szabadítani az embert a félelemtől, és aki a szeretet prófétája volt.

2) Az üldözések „megjövendölése”

Külön bosszantó az evangéliumszerkesztők részéről, hogy a világvég előjelei közé sorolják Jézus tanítványainak üldözését is. Tény, hogy Jézus követőire, akik Mesterüket követve felemelik szavukat a gazdagság, hatalom és erőszak világa ellen, ugyanaz a sors várhat, mint őreá. Tény, hogy mindez a világban lévő gonoszságnak jele lehet, ami megpecsételheti a világ sorsát. De ehhez egyrészt nem kell jövendölés, másrészt mindez nem a félelemkeltés kategóriájába tartozó jézusi figyelmeztetés, hanem a hűséges barátok bátorítása és erősítése az Örömhír félelem nélküli továbbadására. Lelkesítés, hogy a letartóztatást, a börtönt is inkább alkalomnak tartsák a tanúságtevésre, mint valami tragédiának. Még a legközelebbi hozzátartozók és barátok árulása se rettentse el őket, amikor a halálos gyűlölettel találkoznak. Isten Szeretet-Lelkének ereje erősebb minden erőszaknál és gonoszságnál!

– A világvég-félelemnek sötétségébe beragyog harsogva a sokszor hallott jézusi szó:

„Ne féljetek! Ne féljetek, én legyőztem a világot!” (Jn 16,33)

November 20. – Lk 23,35-43 – Krisztus király vasárnapja – Gúnyirat

A nagy emberek élettörténetét szeretjük kiszínezni. Már születésüktől az életük különböző eseményein át a halálukig, az égig tudjuk magasztalni őket. Haláluk után pedig szinte istent és istenszobrot faragunk belőlük. Bizony, ilyenek vagyunk mi emberek!

1) Gúnyirat

Jézus ellenségei, akik keresztre juttatták, gúnyiratot függesztettek a megfeszített feje fölé: *„A názáreti Jézus, a zsidók királya!”*

Egy angol szentírástudós (F. Taylor) megszámolta Jézus neveit az újszövetségi iratokban, és mintegy ötvenfélét talált. A Krisztus név ötszázszor, az Úr háromszázötvenszer, az Emberfia nyolcvanszor, az Istenfia hetvenötször fordul elő. A protestáns és katolikus biblikusok szinte egyöntetű véleménye, hogy ezek közül Jézus egyetlen krisztológiai címre sem tartott igényt. Leginkább egyszerűen a kisbetűs emberfiának mondta magát.

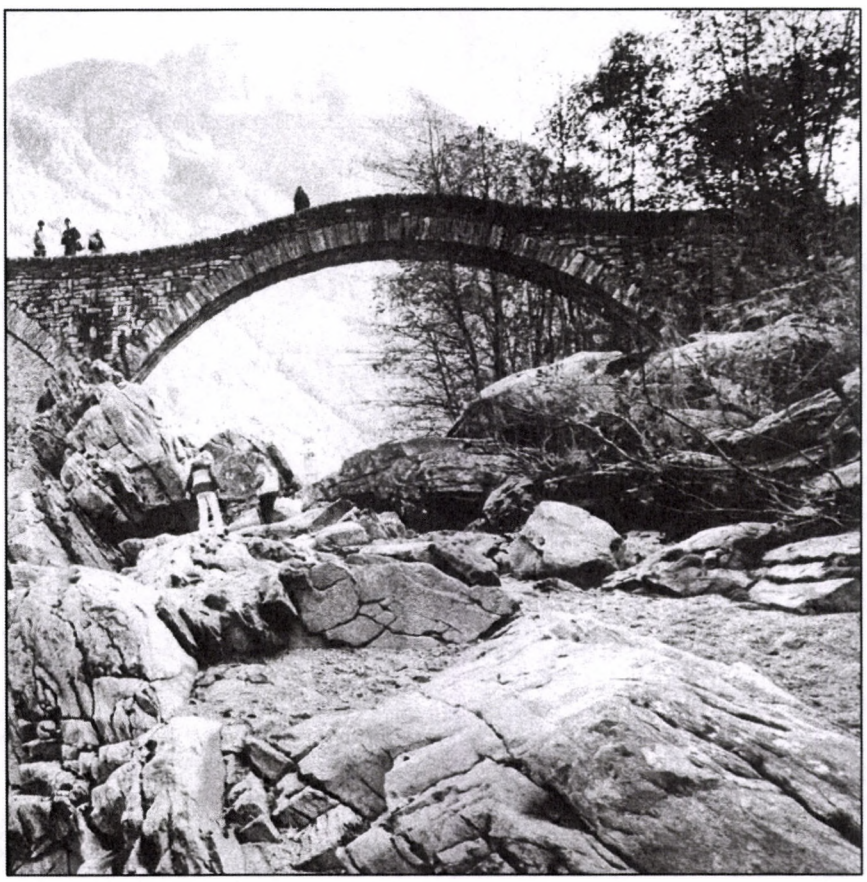

2) Királyi cím

A fenti címeket a Jézus-esemény hírének továbbadói adták a Názáretből jött ácsnak, aki vándorprédikátorként járta Izrael földjét. A zsidó messiásvárók Messiásnak, Messiás-királynak tartották, a római birodalom Jézust követő tagjai, a császárt is Isten fiának gondoló emberek között, Jézust is Isten fiának nevezték.

Tudjuk, hogy Jézus elmenekült, amikor a nép királlyá akarta tenni a pusztában. Pilátus előtt ráhagyta a kérdezőre a vádat, hogy királynak tartja magát, és világossá tette, hogy nem pályázik politikai méltóságra.

Tudjuk, hogy Jézus szoros egységben érezte magát a felismert Istennel, az Atyával, akinek fiaként akart élni, teljesítve annak akaratát. Ebben az értelemben valóban Isten kedves fia volt, és erre nekünk is példát adott.

Tudjuk azt is, hogy a történelem folyamán a Jézus-hívők ennek az atyai akaratnak teljesítése helyett Jézus személyét állították a köz-

pontba, és a különféle címvédők egymást gyilkolták halomra a szeretet prófétájának személye körüli vitában (Lásd Madách: „Az ember tragédiája”, *homoiusios – homousios* vita: Jézus Istenhez hasonló vagy Istennel egylényegű?).

XIII. Leo pápa 1900-ban a 20. század királyának hirdette meg Krisztust, XI. Pius pápa pedig 1925-ben vezette be Krisztus király ünnepét. Ma ez az ünnep „Krisztus, a mindenség királya”-ként szerepel a direktóriumban.

– Elgondolkodtató, hogy a címek, rangok, méltóságok megszállottjaiként miért vagyunk rabjai a személyi kultusznak. Jézus a kortársak közt egy egyszerű ács volt, és vándorútján hajléktalan, aki nem tudta, hol hajtsa le a fejét. Tanítását csak akkor fogadjuk el hitelesnek, ha vallási és politikai méltósággal ruházzuk fel? Nem az ő tanítása és életpéldája számít? Ki érti ezt? Te, kedves olvasó, érted?

November 27. – Mt 24,37-44 – Advent 1. vasárnapja – Úrjövet

Az egyházi év lezárult a világvég-történettel és a „Mindenség királyának” ünnepével. Mivel kezdődhet az új év? A liturgia embereinek fejével gondolkodva csakis az Úrjövettel, mely a világ végén érkezik el.

1) Az Emberfia eljövetele

Három Úrjövetről szól az Írás: Jézus születése karácsonykor, kinek-kinek az Úrral való találkozása az ember halálakor, és az Emberfia visszatérése a világ végén.

Ez utóbbi az ószövetségi Hénok könyvben szereplő Emberfia, aki a végítélet végrehajtója az egész emberiség felett. Ő a Máté evangéliumában a dicsőséges trónjára ülő Király, a juhok (jók) és kosok (gonoszok) szétválasztója, és a mennybe, illetve a pokolra küldője (Mt 25,31-46).

Az apokaliptikus esemény ebben az evangéliumi részletben új képpel bővül, hasonlatként a vízözön borzalmas pusztításának képét idézi. Pontosabban a vízözön előtti felelőtlen viselkedést, ami olyan, mint Noé napjaiban volt. Miközben Noé bárkát épít, a nép éli a maga gondtalan életét, és csak akkor kapnak észbe, amikor jön a vízözön, és elsodorja őket, valamennyit. Erre elhangzik a felszólítás: „Virrasszatok tehát, mert nem tudjátok, mely napon jön el Uratok!”

2) Tolvaj?

Új, furcsa kép is szerepel a történetben, az Emberfia eljövetelének összehasonlítása a tolvaj képével. „Ha tudná a házigazda, mikor jön a tolvaj, nem engedné betörni őt”. A figyelmeztetés: az Emberfia érkezését sem tudja senki, ezért mindig készen kell állni érkezésére.

A félelemkeltés zavar engem az apokaliptikus képben, és ebben a tolvajképben is. Féljetek, rettegjetek, állandó félelemben éljetek, mert érkezik az örök bíró, aki elvégzi a végső leszámolást rajtatok.

3) A szerető Isten

Ugye mindannyian tudjuk, hogy Jézus nem erről a vérengzős, igazságosztó és bosszúálló Istenről beszélt nekünk? Az örömhír prófétája és tékozló fiú apjának képe messze távol áll ettől a borzadálytól!

Kérdezem: A halálunk óráján, akár a világ végén miért is változna meg a Szeretet Istene velünk szemben? És az ő követe, a názáreti Jézus, aki azért jött, hogy bűnösöket megmentse, mitől változna át ítélő bírává?

Az én Istenem, az én Jézusom nem a tolvajként érkező apokaliptikus, végítélkező Isten, hanem a Jó Pásztor.

– Emlékezzetek az elbitangolt bárányra és a Pásztorra, aki utánamegy az elkóboroltnak. És megtalálva azt, nyakába veszi bárányát, hogy visszavigye a közös akolba! (Lk 15,3). Vagy stílusosan fogalmazva, odaviszi báránykáját a betlehemi Gyermek jászlához!

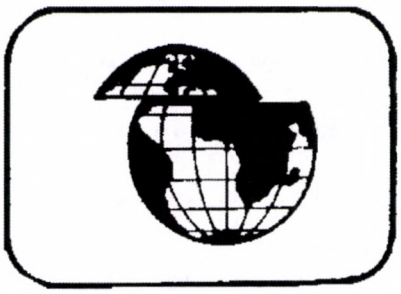

Földrablás Kambodzsában

Őserdők, ritka vadak, halban gazdag vizek, kis farmok és faluközösségek – Kambodzsában semmi sincs már biztonságban az ipari mezőgazdaság ültetvényeitől és a bányászattól. De egyre többen védekeznek elűzetésük és életforrásaik tönkretétele ellen. Az egyedülálló mélyföldi erdő, Prey Lang lakosai azért küzdenek, hogy védelem alá helyezzék a természetet.

A faóriás lombsátrában egy csapat sapkás gibbon kuksol, és lesz tanúja annak, hogyan tűnik el körös-körül a vadászterületük. A munkások láncfűrészeitől minden 10. percben egy fa a földre dől; a majmok számára csak a menekülés marad. A dzsungel zajai csak az alkonyattal térnek vissza az éjszaka idejére Boeng Perben, ezen a 241 000 hektárnyi védett területen. Ez a szíve Kambodzsában a *Prey Lang* nevű esőerdőnek, amely a legnagyobb összefüggő, örökzöld mélyföldi erdő a dél-kelet-ázsiai szárazföldön. Rendkívül sokszínű, eredeti ökoszisztémája sok olyan növénynek és állatnak az otthona, amely a veszélyeztetett fajok vörös listáján szerepel. Közéjük tartoznak elefántok, ködpárducok, sziámi krokodilok és a sapkás gibbonok éppúgy, mint az itt nap mint nap kivágott fák legtöbbje. Értékes fájukat paliszanderként, merantiként vagy balauként hajók viszik szét a világba, kerti bútorrá vagy padlóvá feldolgozva.

A Mekong-parti királyság azon van, hogy megsemmisítse természeti tőkéjét – hogy növekedjék a gazdagság, és csökkenjen a szegénység, ahogyan a *Cambodia Daily* idézi *Hun Szen* miniszterelnököt. Csakhogy az emberek egyre szegényebbekké válnak, mert az ő földjeiket és életforrásaikat bocsátják áruba – nemzeti és nemzetközi konszernek, mindenekelőtt ipari jellegű ültetvényeket és bányákat birtokló cégek számára. A *Licadho* nevű kambodzsai emberjogi szervezet dokumentumokkal igazolja, hogy magánvállalkozások időközben 3,9 millió hektár földre szereztek koncessziót, ez több, mint egész Kambodzsa 22%-a. Ezek a koncessziók egyre gyakrabban a védett őserdőkben helyezkednek el, amelyeket elsősorban kaucsukültetvények számára irtanak ki.

A tarvágás normává vált

„Néhány pozitív múltbeli lépés ellenére Kambodzsa ismét a földrablás és az erdőpusztítás cégtáblájává vált”, mondja *Marcus Hardtke*, aki több mint tíz éve Kambodzsában él és dolgozik – környezetvédelmi és emberjogi szervezetek független tanácsadójaként, például a bielefeldi ARA Esőerdő- és Fajvédelmi Munkaközösség számára, amely sok éve támogatja Prey Lang lakosságát. „Az 1999 és 2004 közötti erdészeti reform először véget vetett a nagy területeket érintő ipari fakivágásnak. Az erdővédelem új kezdeményezései jelentek meg, mint például a települések általi megművelés. De a famaffia a hatóságok korrupt elemeivel együtt sajnos új utakat talált.”

Az erdészeti törvény szerint erdőterületen tilos, tehát illegális földeket koncesszióba adni. Az érintettek tehát trükkhöz folyamodnak: a kormány hivatalosan koncessziót ad például egy kaucsukültetvény számára, a cég kiirtja az őserdő fáit, hogy előkészítse a szántóföldet. Így jut hozzá a földhöz és az értékes fához. „Az ipari mezőgazdasági ültetvények átruházása kb. 2010 óta kívül esik az ellenőrzésen, és azóta ez jelenti a legnagyobb veszélyt az ország erdőire, különösen az utolsó mélyföldi erdőkre.”

„Prey Lang” azt jelenti: „A mi erdőnk”

Prey Lang a maga hét különböző ökoszisztémájával, illetve azok különleges faunájával és flórájával nem csupán a zoológusok és a botanikusok számára jelent nagy értéket: ez a kereken 3600 km^2 nagyságú, a Mekong és Stung Sen-folyó közti erdőterület négy tartományra terjed ki – és 200 000 ember otthona is. Legtöbbjük a *kuy* nevű bennszülött törzshöz tartozik. Falvaik körülveszik Prey Langot, amely ellátja őket mindennel, amire szükségük van az élethez, beleértve az ivóvizet is.

„Ez az erdő a mi bevételi forrásunk”, mondja a Spong nevű faluból való *Prum Lom*. „Azért tudunk életben maradni, mert létezik ez az erdő, ugyanis felhasználjuk és eladjuk a termékeit: a rattant, a mézet, a fák mézgáját, a vadakat és a gyógynövényeket.” A nagy fák, amelyekből a *kuy*k a mézgát csapolják, a családok legértékesebb javai közé tartoznak – felhasználásuk nemzedékről nemzedékre öröklődik. De a fadöntők és az üzletkötők számára az őserdei faóriásoknak más, sokkal nagyobb értékük is van: nemes faanyagot szolgáltatnak a nyugati világ számára – ablakkeret vagy luxusbútor lesz belőlük.

Ezek a fafajok szigorúan védettek Kambodzsában, mégis egyik teherautó a másik után gurul velük a szomszédos Vietnamba, ahol a gyárak mindent előállítanak, amit csak megkívánnak a fizetőképes felhasználók. Így aztán az ültetvényes és bányászati társaságok egyre jobban behatolnak az utolsó őserdőkbe – a magas rangú katonák és a korrupt hivatalnokok közreműködésével.

„Gyermekeinktől kölcsönöztük az erdőt...”

„Túl sok erdő tűnt már el”, mondja Stung Treng faluból való *Vong Phan*. „Már egyet sem veszíthetünk el, főleg olyat nem, amely annyira fontos, mint a Prey Lang.” Az 56 éves nagymama ezzel azt mondja ki, amit a legtöbb itteni bennszülött közösség gondol. Az emberek nem akarták többé elfogadni, hogy brutálisan elűzzék őket földjükről, és elpusztítsák az ő és gyermekeik életének alapját – ezért *Chut Wutty* természetvédő vezetésével megalakult a *Natural Resource Protection Group* nevű környezetvédő csoport [Természeti Erőforrásokat Védő Csoport]. Hálózatuk hamar szétterjedt a településeken. Hogy megállítsák a bűnöző fakitermelőket, Chut Wutty őrjáratokat állított össze a falvakban. A férfiak aztán ismételten elkoboztak motorfűrészeket, amelyek gyakran a helyi hivatalnokok tulajdonában voltak. Chut Wutty fáradhatatlanul gyűjtötte az adatokat és bizonyítékokat, és nyilvánosságra hozta a bűncselekményeket. 2012. április 26-án két újságírónővel volt úton a Kardamom-hegyekben, hogy lefényképezze az illegális fadöntőket. Mivel megtagadta a filmek átadását, egy katonai rendőr egyszerűen lelőtte. Környezetvédő aktivisták, de újságírók is gyakran az életüket kockáztatják, amikor felderítik és publikálják a kormány és a hadsereg összefonódását az illegális faüzletekben.

Forrás: www.regenwald.org – 2013/1

TARTALOM

Tanulmány
Gromon András: Túl az igazságosságon 2-6
Karl Herbst: A János-evangélium Jézus-képei 11-15
Hanna Wolff: Most, nem majd valamikor 24-26
Meditáció
Zámbó Zoltán: Álom egy másfajta temetőről 9
Lanza del Vasto: Igazságosság és igazságszolgáltatás 10
Fritz Giglinger: Félelem vagy szeretet? 23
Interjú
Ottmar Fuchs: Igazságosságot az áldozatoknak 7-9
Mese
Leszkay András: Nagymama halála 16-17
Dombi Zsuzsa: Csalánkoszorú 18
Színdarab
Szombath András: Szivárvány havasán – Köpönyeg és palást 19-23
Elmélkedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 27-30
Környezetvédelem
Ismeretlen szerző: Földrablás Kambodzsában 31

Hibajavítás

Sajnálatos tévedés folytán különböző címmel, de ugyanazt az írást közöltük júniusi számunk 10-12. lapján (Mámorító pillanatok) és augusztusi számunk 7-8. lapján (Az igazság gyalog jár). A tévedés okát még nem sikerült megtalálnunk, olvasóink elnézését kérjük. – A Szerk.

Nemrég jelent meg:
Gromon András
Isten országa rajtatok áll vagy bukik!
Vázlatok Jézus arcképéhez
Ára: 2.500,- Ft (+ postaköltség)
Megrendelhető a szerzőtől:
gromonandras@gmail.com; 06-26/334 155

Tunyogi Csapó Gábor

1956. november 4.

Vasárnap volt. Felhőtlen, tiszta égre
kúszott a gyöngyházszínű pirkadat.
Az alvó városnak szép álmokat
szőtt még a szebb és jobb világ reménye:

Lehetne élni tágas és szabad
mezőkön, szinte égig érve
okos fejünkkel, Istent nem kísértve –
imádva őt, mint boldog szolgahad.

Álmunk világra szólt. A messzi népek
csodálva hajtottak fejet meg térdet:
a Kárpátok fölött új nap ragyog!

Aztán egyszerre megfagyott a hajnal,
elindultak a tankok vad robajjal,
s a nagyvilág dermedten hallgatott...

Zalaszabar, 2006. november

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVII/5. (159.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály,
a rovat-emblémákat és a Moha-mesék
illusztrációit
Garay Dóra készítette.
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok,
ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében
szerzői honoráriumot
nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az
nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét
fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg,
s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.
The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2016-ra (postaköltséggel):
Belföldre: **2900,– Ft**
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.
Köszönjük az adományokat
és a terjesztők munkáját.
A lap esetleges jövedelmét
a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata

XXVII. évf. 6. szám

2016. december

275,– Ft

Karácsonyi novella

Hitvestársak, sorstársak

Hogyan bánjunk a gyerekeinkkel?

Interjú a gyereknevelésről

Gondolatok a nagyszülői szerepről

Levél a Bokor archívumából

Moha-mese Gyerekrovat indul

Etikatanítás mesével

Szentté avatták Teréz anyát

Ferenc pápa és a szegénység

Vasárnapi szentírási elmélkedések

A zokni

(karácsonyi novella)

Azt mondják, hó nélkül nem is igazi a karácsony. Sokáig én sem hittem, hogy lehet ennél fontosabb a szeretet ünnepén. Gyerekként nem szerettem, sőt szinte utáltam a karácsonyt. A szentmiséket viszont áhítattal hallgattam végig, fiatal ministránsként testközelből tapasztalhattam meg az advent minden apró szépségét. A hajnali misék után hazafelé menet hógolyóztunk, hóembert építettünk, és lelkem mélyén azt akartam, hogy soha ne legyen szenteste. Pedig aznap délután már feldíszítettük a fát, szorgosan aggattuk rá ódivatú díszeinket. Ilyenkor csodálva néztem a szüleimet, akiknek arcáról szeretet és boldogság tükröződött.

Nekem az egész karácsonyi készülődés évenkénti „muszájmertmindenkieztcsinálja" dolognak tűnt. Gyűlöltem a gyertyafényt, gyűlöltem a karácsonyfát, gyűlöltem a mákos gubát, de legjobban mindig azokat a nyamvadt zoknikat utáltam, amiket karácsonyi ajándékként kaptam. Szegények voltunk, másra nem tellett. Azt soha nem vettem észre, hogy több ajándék nincs a fa alatt. A szüleim részére nem volt ott semmi, mégis boldogan nézték a gyertya pislákoló fényét. Ünnepek után az osztálytársaim büszkén mutogatták az új, divatos kabátot, a több színben pompázó távirányítós autót vagy éppen a legmodernebb kvarcjátékot.

– Arthur! Te mit kaptál karácsonyra? – kérdezték tőlem többen is.

Úgy tettem, mint aki nem hallja, inkább a tankönyveimet bújtam.

– Biztos megint zoknit kapott – nevetett fel valaki az osztályterem másik felében.

– Zoknis Madsen!– harsogták többen is, amit lenéző, gúnyos kacaj követett. Kívülről közöny látszott rajtam, de belül keservesen sírtam, és azt kívántam, hogy bárcsak sose született volna meg Jézus Krisztus.

December huszonnegyedike van. Újra. Sok-sok év telt már el a gyermekkori karácsonyok óta, de az érzés nem változott. Egyszerűen képmutatásnak tartom az egészet: karácsonyfástul, csillagszóróstul, mindenestül. Az életemben sok minden változott. Megöregedtem, családom sosem volt. Egészen fiatalon kerültem a városba. Rég volt, nagyon rég. Most is ugyanott lakom, a szürke bérház negyedik emeletén tengetem silány életemet.

A mai reggelen viszont feltűnően frissen ébredtem. Iszonyú mehetnékem volt, így kora délelőtt már a belvárosban sétálgattam. Nem sokan jártak az utcán, rajtam kívül csak pár ember lődörgött céltalanul. Néhány bolt még ma is kinyitott, de szinte kongtak az ürességtől. Séta közben friss kalács illata csapta meg az orromat. Éhes voltam, ezért betértem az agyondíszített péküzletbe, és vettem egy szép, barnára sült buktát. Isteni illata volt. Erre mondják, hogy összefut az ember szájában a nyál. Már indulni készültem kifelé, amikor az eladó utánam szólt:

– Uram! Van itt még egy kiló szaloncukor, vigye el! – kínálta nyájasan. – Elfér az még a fáján, olcsón adom.

– Nekem nincs is fám! – mondtam majdnem, de inkább magamban tartottam. – Csomagolja be! – böktem ki nagyvonalúan, majd kifizettem, és komótosan távoztam.

Gondolataimba mélyedve botorkáltam az elnéptelenedett utcákon, gyerekkori karácsonyfánk képe jelent meg előttem. Egyedül csak a színe tetszett. Gyönyörű, zöld színe, ami szinte ontotta magából a természet minden csodáját. Még a göcsörtös ágak, a csonkának látszó tűlevelek és az ósdi fa- és papírdíszek sem tudták elcsúfítani ezt az egyszerű bájt. Volt üvegdíszünk is, egy fehérruhás angyalka, amelyet szüleim mindig a girhes kis fenyőfa pöttömnyi csúcsára tűztek. Szaloncukorról álmodni sem mertünk. Még most, öreg koromban is idegenül szorongattam a halványbarna papírzacskóba gyömöszölt finom édességet.

– Bácsi! Vegye meg ezt a fát! – zavarta meg elmélkedésemet egy csilingelő gyerekhang. Odafordultam, és megilletődve néztem a hétéves forma, aranyszőke hajú kislányra. Kék szemei mosolyogva tündököltek, ártatlan arcát pirosra csípte a decemberi hideg. Már nem voltam messze otthonomtól, szemem sarkából láttam is koromsötéten ásítozó utcai ablakomat.

– Hát te? Miért nem vagy otthon? – morogtam rá bizalmatlanul.

– Apukád már biztosan keres.

– Nekem nincs apukám – felelte a kislány, és leheletével melengetni kezdte apró kezecskéit. – Anyukám otthon fekszik, beteg – folytatta halkan, de a hangjából életerős dac áradt. – Ha eladom a fát, a pénzből veszek neki gyógyszert. Az lesz a mi karácsonyi ajándékunk.

A kislány szavai hallatán először kirázott a hideg, majd még soha nem érzett melegség öntötte el a szívemet. Ösztönösen cselekedtem. Azonnal megvettem a fát, és a pénz mellé a kislány kezébe nyomtam a zacskó szaloncukrot is. Hálásan nézett fel rám, de törpének éreztem magam mellette.

– Az előbb találkoztam a Jézuskával, ezt neked küldi – rebegtem, és remegő kézzel nyújtottam feléje a buktát.

– Bácsi! Ha legközelebb beszéltek, mondd meg neki, hogy gyógyítsa meg az anyukámat! – kért meg a kislány, mire én elfordultam, hogy ne lássa a könnyeimet.

– Siess haza édesanyádhoz! – szólaltam meg enyhén köhécselve.

– Boldog karácsonyt, bácsi! – nézett rám édesen, és megsimogatta a kezemet.

Ezután magamhoz vettem az apró, girhes fenyőfát, és elindultam hideg, magánytól fuldokló lakásom felé. Otthon előkapartam a régi, ócska díszeket, és felraktam őket a fára. A fehérruhás üvegangyalkát finom mozdulatokkal ráerőltettem a csonka csúcsra, majd az utcai ablakhoz vonszoltam magam. Mélabúsan bámultam a halott utcát, és őszintén irigyeltem a szemközti házban a karácsonyfa köré gyűlt, boldog családokat.

Igen, ez volt az a pillanat. Ekkor értettem csak meg szüleim boldogságát a pislákoló gyertya fényénél. Lomha, darabos mozgással vánszorogtam el a karácsonyfámig, amelyet gyönyörűnek láttam. Leültem a tövébe, és remegő kézzel simogattam meg a hófehér üvegangyalkát. Szinte tökéletes volt minden körülöttem, csak egy valami hiányzott. Nem, nem a hó. Azok a csodálatos emberek hiányoztak, akik a nyamvadt zoknit, a világ legszebb ajándékát odatennék félhomályban tündöklő, kicsiny karácsonyfám alá.

Arthur Madsen

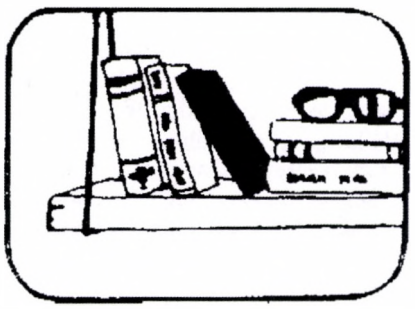

Király Ignácz

Hitvestársak, sorstársak...

Mottó: Egymás irgalmára és támaszára szorulunk!

Nincs menekvés. ***Emberhez méltóan élni kötelesség.*** Akár házasságon kívül, akár házasságban. Házastársi, hitvestársi álmaink és álmodozásaink nem egészen a valóságra épültek, épülnek. Házasságkötéskor igent mondtunk arra, hogy boldogok akarunk lenni. Hogyan? Úgy, hogy a párom értem éljen? Úgy, hogy érte éljek? Úgy, hogy Istenünkért éljünk együtt? Ezekre a kérdésekre adott válaszaim mutatják házasságom alapjait. A mindennapok sokkal nyersebbek, mint legártatlanabb álmaink, sokkal durvábbak, mint elringató ábrándjaink... Kritikus helyzetben rádöbbenhetek, hogy álmaimban mennyi a káros önámítás („manikűrözött önkép” – Bishop), és arra is, hogy döntéseimben mennyi a fejlődést segítő realitás. A házasság, a család minden ember természetes élettere. Családból jövünk, családba megyünk. Magunk választottunk, magunk döntöttünk. „Sose nevesd ki a társad döntéseit, te is ezek egyike voltál” – figyelmeztet egy bölcs mondás.

Vegyük a házasságot kritikus, segítő szándékú nagyító alá. Túl ***sok a zátonyra futott és elsüllyedt házasság*** ahhoz, hogy nyugodtan megüljünk a magunk ilyen-olyan rendezettségű házasságaiban. A sorstársi segítés mindenkit épít: a romokban lévőt és a segítőt egyaránt. Akik házasságban élünk, olyan kihívásokkal találkozunk, amelyek keményen próbára teszik természetes erényeinket. Különösen nagy kihívása ez égbe kapaszkodó hitünknek-hűségünknek. A mindennapok üzemelésében vizsgázunk: a kitűnő osztályzattól a bukásig. Házasságban nincs *summa cum laude* (örökös kitűnő). Az eszmény azért eszmény, hogy belássuk: eszményien nem sikerül megvalósítanunk, de ez irányú igyekezetünk sosem hiábavaló. Sóhajtozhatunk: Jaj, azok a hétköznapok, azok a mindennapok mennyire próbára teszik időnként rózsaszínű ünnepeinket! Addig simán mennek a dolgok, míg egymás autonómiáját elfogadva, segítve, azt lehetővé téve szolgálunk. Ki-ki a neki juttatott és/vagy választott területiumán munkálkodik úgy, hogy társa ezt elfogadja, igényli. Az élet bonyolódása azonban nem kényeztet el függetlenségekkel, világos és kölcsönösen tolerált autonómiákkal. Ami ma működik, lehet, hogy holnapra már új kihívással teszi próbára rugalmasságunkat.

A házasság olyan, mint egy ***bonyolult forgalmi helyzet*** a közlekedésben. Minden mindennel összefügg, minden közlekedésben résztvevő figyelmére és szabályismeretére épül. Vita támad az előnyszabályokat illetően, a sorrendiséget illetően, az alkalmasságot illetően. Az összeütközések szükségszerűek, ha nem is mindig fizikailag, de szavakban, gesztusokban, morgásokban az élet velejárói. Sok esetben egymás figyelmén múlik, hogy ne történjék tényleges karambol. A békességes megoldás ki van szolgáltatva akkori, ottani szeretetünk életképességének, önfegyelmünknek. Rontja a békesség esélyeit, ha valamelyik közlekedő fél még a közlekedési rendőr, a karmester, a főnök szerepét is a maga „szolgálati” feladatának érzi, és éli meg, szerettei minden ellenvéleménye, sőt tiltakozása ellenére. Az alá-fölé rendeltségi helyzetek veszélyek forrásai, ha nem közös megegyezésen alapulnak, és nem rugalmasan alakíthatóak az elviselő, türelmes szeretet jegyében. A közösen elfogadott szabályokon túl minden forgalmi gördülékenység alapja az udvariasság. Minden házasság olaja az előzékeny szolgálat. Ennek legnagyobb veszélyeztetője a türelmetlen uralkodás: az agresszív, félresöprő, tolakodó közlekedés a család belső útjain. „De hát nem lehet úgy élni, hogy az alamuszi társ tempójához igazodjunk, amikor talpraesetten is lehet, fele annyi idő alatt is lehet, minőségi szinten is lehet...” – például ahogyan azt éppen elképzelem.

Az üzemelés ügye felfalhatja a hitvestársi köteléket. „Nincsenek természettől fogva vademberek, csak elvadultak” (Baader). Az ügy fölfalhatja az embert. A gyengébb akaratú teljesít, ahogy tud. Fogcsikorgatva és rosszabb hatásfokkal, mintha biztató hátszelet kapna elvárás helyett. Az erősebb akaratú teljesít a „majd én megmutatom” magabiztosságával. Társa helyett teljesít, és nem a társáért. A megadásra hajlamos karakter igazodik ehhez a megoldásnak látszó üzemeléshez. A folyton tűrő, igazodó egy idő után besokallhat, és robban. Jöhet a megdöbbenés hangja: „Ez a szelíd ember hogyan válhatott ilyen szeretetlenné?” Az irányító, a lehengerlően teljesítő egy idő után ugyanúgy besokallhat, és robban. Jöhet a megdöbbenés sóhaja: „Ez a talpraesett ember hogyan vesztette el ennyire határozott egyéniségét, és vált házsártos, kiállhatatlan emberré?” Így lesz a szeretetszövetségre hivatott házasságból hadiállapot. A jó ember minden lényegtelenből enged. De mi a lényegtelen? Mi a lényeges? Ki határozza meg? Lehetséges a lényegesnek és a kevésbé lényegesnek közös megfogalmazása. „A konszonancia a megérett disszonancia” (József A.: Bartók védelmében). Ne a hangerő, ne a határozottabb karakter döntse el azt, ami közös megfogalmazás kell, hogy legyen. Egyfelé nézésünkből, közösen elfogadott elveinkből akkor fakadnak egy irányba haladásunkat segítő közös döntések, ha belső dialógusunk folytonosan él és működik. A megbeszélést hitvestársi szentségként kellene kezelnünk. Igen, ehhez néha le kell állni a folyton rohanó életformával, a magam fontosságát kifejezni akaró pörgéssel. Alkalom kell, amelyben lehetőség van egymás szemébe nézni, a magam szempontjai mellett a társam megértésére törekedni. Odafigyelés, megértés gyümölcsözi az egyetértést. Ha szövetségben gondolkodom házasságomat illetően, akkor van esély ***szövetségmegújításokra,*** akkor és úgy, amikor és ahogyan az élet megkívánja tőlünk. Előregyártott megoldások nincsenek. Irányelvek és jóra törekvő igyekezetek vannak, és legyenek is.

Igazodási képességem véges. Nem érdemes végletekben gondolkodnom. Nem kötelességem mindig és mindenben igazodni a békesség kedvéért. A békesség nem cél, hanem következmény: rendeződéseink gyümölcse. Amikor a békesség céllá emelkedik, akkor a problémák megoldásának folyamatában egyre több szőnyeg alá söprés mutatkozik, mindez a „békesség kedvéért”. Fejünk lehajtása, önkritikus befelé fordulásunk realitásra segíthet bennünket. Ha hajlamos vagyok az önjelölt főnökségre, akkor jobb, ha belátom, hogy nem én vagyok az a tökéletes ember, aki irányításával köteles megváltani, megmenteni szerettei

életét, ráadásul szeretetnek álcázva az uralkodási törekvést. Ha hajlamos vagyok a vezetettség felelősséget áthárítani akaró magatartására, akkor jobb, ha beismerem, hogy a folytonos elviselés, a „nyelés” kapcsolatsorvasztó, és aránytévesztett állapotokat kövületté merevítő, élettelen házasságot hoz létre. Van, amikor ideje van az igazodásnak, és van, amikor ideje van az irányításnak. Minden valamire való emberi lelkiismeret jelzi, hogy igazodásom mikor nem helyénvaló, és irányításom mikor szolgálatnak álcázott uralkodás. Van határa a tűrésnek, van határa az önfegyelmezésnek. A határhelyzetnek első vészcsengője, amikor világos ténymegállapító mondataink végén nem pont van, hanem „de”. „De”-vel folytatott mondataink az önigazolás mondatai.

Egy házasság soha nem jutna ***hadiállapotig***, ha a házastársak nem akarták volna megátalkodottan megmagyarázni a maguk viselkedését, szemben társuk magyarázatával. Létezik az egymás melletti elbeszélés. Létezik a másik agyonbeszélése. A problémák jelentkezésekor megoldáskeresés helyett problémanövelő önigazolások szoktak születni. Minél többször magyarázom ki magamat, annál edzettebb, megszokottabb, magabiztosabb, annál gördülékenyebb és csiszoltabb lesz az önideológiám. Profi önideologizáló kövületté merevedhet az ember. Miért van, hogy minden támadásként megélt kritika nyomán hajlamosak vagyunk azonnal önvédelmi állásba merevedni? Azért, mert a dolgainkat ért kritikákat személyiségünk fellegvárát ért támadásként éljük meg. Minden önigazoló megátalkodottságom háborúra készülő, tudatalatti fegyverkezésem.

Házasságok is lehetnek ***diplomáciai alkukon*** alapuló szerződések. A szerződés érdekkapcsolat. A mi hívő, jézusi tájékozódású szövetségi álmunk viszont egymásért élni akaró kapcsolatot jelent házasságainkban is. Sajnos a szövetség is visszaminősülhet szerződéssé. Ennek a sorvadásnak ismérvei közé tartozik az egyéni harci állások kialakulása, az erőegyensúlyon alapuló működés. Ismerjük egymás erős és gyenge pontjait. Ez utóbbiakat rendre elő is vesszük, ha helyére kívánjuk tenni házastársunkat. Ez viszont a házastársak egyéni önvédelmi és támadó fegyverkezési versenyét is jelenti. Amiben ma alulmaradtam, ahhoz holnapra új önvédelmi és támadó fegyverzetet kell találnom. Bizony ide is alkalmazható Jézus szava: „Aki kardot ragad, kard által vész el.” Aki erődemonstrációkkal akarja működtetni házasságát, az kardot ragadott…

Sok házasságra ***hidegháborús állapot*** jellemző, amely állapot képes évtizedekig is tartani: látszatra olyanok, mintha hitvestársak lennének; kifelé jól álcázott szövetségben élnek, befelé érzékeny riasztórendszerekkel és belefáradt kövületekkel működnek. Aki besokall, és a házasságából kimenekülésre fogja a dolgot, az elismeri vereségét ebben a harcban. Aki kiszerelmesedik, az megfutamodik a problémák elől, a megoldáson fáradozás helyett. Az esetek többségében viszi magával és magában megoldatlanságait, és ezzel az újabb konfliktusok csíráit. Ha már csak két rossz közül lehet választani, akkor persze még mindig jobb vesztesnek lenni, mint egy életen át vertnek lenni, örök vesztesnek, lúzernek. De ki gondolja, hogy a házasság kisebb-nagyobb csaták és békekötések dialektikája? Sokan. Olyanok is, akik kezdetben még nem így gondolták. Tudjuk, hogy minden kimenekülés és minden elüldözés önzés. Kimenekülés: „Mentem az irhámat, és végességem beismerése igazolni is tudja szövetségtörésemet (’nem bírom tovább’).” Elüldözés: „Széttárom kezemet, hiszen végül is nem én üldözöm el őt, hanem ő nem vállalja a velem együtt működés szent kötelességét. Én nem kiállhatatlan vagyok, hanem következetes. Aki ezt nem fogadja el, azt sajnálom.”

Amikor az egy légtérbeli szótlan lét is vibrálóan negatív erőtérré torzul, akkor jön a végleges ***szakítás kísértése***. Vannak persze, akiknek a látszatházasság fontosabb, mint a bűnbánattartás. Vannak, akiknek minden történés újabb önigazoló adalék hadállásuk igazolásához. Vagyis a baj újabbakat szül, és még mélyebbre süllyeszt a szakadékban. A vallásosak mindezt kegyes bűnbevallás látszatába is be tudják öltöztetni kifelé: „Én is vétkeztem, de…” Végességem azonban még nem bűn. Szeretetlenségem a bűn. Megideologizált szeretetlenségem pedig súlyos bűn. A fejlehajtó összekapaszkodásban van minden remény. Az összekapaszkodásból pedig ismét összeölelkezés születik. Az ölelésből pedig élet, hitvestársi, gyermeki élet… Élet.

Jó, ha tudom, hogy kertemben mely növények rokon természetűek, és melyeket kell távolabb ültetnem egymástól. Ha ezt figyelmen kívül hagyom, akkor gazdai munkálkodásom ellenére elmarad a termés, vagy silány lesz. A paprikát előnyös párban palántázni a megporzás miatt. Házasságunkban ***összepalántáztuk magunkat***. Magamat is ilyen paprikapalántának ismertem meg. Ha túl közel vagyunk, akkor egymás elől szívjuk el a tápanyagot? Egymás elől takarjuk el a napfényt? Jut mindkettőnknek, ha magamat úgy nevelem, hogy valamit valamiért: termésért önkorlátozást, gyümölcsért együttműködést. Házasságunkban összefonódó, közös gyökértáplálkozásra vagyunk utalva. Rivalizáló lökdösődéssel leverem a virágainkat, megsebesítem a már megfogant gyümölcsöket. Mennyi gyermek szenved szülei bűnei miatt! Ha nem házasság mellett döntöttem volna, akkor sem kerülhetném ki a másokhoz igazodás kihívásait. Ha lecserélném páromat, akkor sem kerülhetném ki az igazodás kötelezettségét. Élni és élni hagyni, ez így tisztességes. Éltetni, ez több ennél. Ez a Jézusra figyelő emberhez méltó hozzáállás.

Hívő vagyok, tehát azonnal bekapcsol a magyarázat: Értük teszem még a lökdösődést is… Értük viselem a kritikákat, értük keresem rendszerünkön kívül az erőforrásokat… Értük akarok még egy megélhetési forrást, értük homorítok embertelen követelmények szorításában. Értük, értük: többet anyagiakban, biztosabbat a mindennapokban, kiszámíthatót a jövőben. Drámai mártírszerepről álmodó színészként könnyen tragikomikus bohóccá válhatok… A házasság, a család stabilitása a jó elvekre, nem pedig a jó bankszámlákra épül. Amikor önmegvalósításban, egyéni sikerben, önkibontakozásban gondolkodtam a magam feje szerint, megtréfált (fejbe kólintott) az élet. Kiderülhet, hogy amit megélhetésemért tanultam, az majd megélhetésre alkalmatlannak bizonyul. „A mai ember atlétai erőfeszítéseket tesz, hogy megelőzze saját orrát” (Chesterton). Túl rövid ez a földi élet ahhoz, hogy szakképesítések megszerzésével rohanjak az újabb megélhetési lehetőségek felé: mire végzek, új helyzet dönti romba előre gyártott álmaimat. Ehhez inkább a sokoldalú talpraesettség képesítését kellene megszereznem. Ami szerint élni akarok, annak kell meghatároznia azt is, amiből élni akarok. Azt tapasztaltam, hogy amikor a hivatásom (nem a foglalkozásom!) jézusi irányulásában gondolkodtam, helyükre rendeződtek a dolgok: szakma (teológus, asztalos), megélhetési rugalmasság (kereskedő, asztalos, műszaki üzemeltető), felebaráti kapcsolatrendszerek (haveroktól a testvérbarátságok felé), közérzetjavító igényeim (kikapcsolódás, hobby)… Jaj, csak ne tartsam magam olyan formában istenképűnek, hogy kisistent játszom! Bízom testvérbarátaim csilingelő szeretetében, vagyis a jelzésekben, a segítőkész belém karolásokban, a hibáimmal, bűneimmel való szembesítésekben. Így lehet a ***kisistenségből istenkép esélyű ember***, hitvestárs.

Ilyen az ember. Végtelenbe nyúló vágyakat, és itt és most megtapasztalható szeretettség vágyát hordozom.

Ilyen az Isten Országa is: ***önszeretetünkre épül*** (Máté 7,12). Amit magamnak szeretnék… „Jót kell tennem, hogy velem is jó dolgok történjenek” (Slaugther). Szeretném, ha szolgálnának, megértenének, elviselnének, kényeztetnének? De mennyire! És mennyire teszem magam is mindezt a hitvestársam felé? Könnyebb mások felé így viselkednem, mert velük nem vagyok egy életre összezárva. Őket adagolva tudom beengedni az életembe, s amikor telítődöm, kihúzódhatok, magamra csukhatom az ajtót.

Az ember nem tud ***szívhangok*** nélkül élni. Szeretném, hogyha szeretnének. Ha házasságom ezt nem adja meg annyira, amennyire szeretném, akkor beindulnak a fantáziálások, a menekülési mechanizmusok. A fantáziálásból munkahelyi bizalmas összemosolygások, flörtölések indulnak. A házasságomból kifagyott melegségek innen-onnan való begyűjtései indulnak meg. Ördögöt kiáltsunk? Embert kiáltok. Sodródó embert. Vágyódó embert. Teljesítésben törpét, vágyaiban (elvárásaiban) óriást. Sodródásra is, de talpra állásra is képes embert kiáltok. Jaj, csak mi ne sodródjunk! Jaj, csak én ne… Milyen „jó”, hogy a világ fiai a maguk szétdobált életével elrettentő példát is mutatnak számunkra: Csak ezt ne, csak így ne! Akkor mit és hogyan?

Nekem ***kellenek a levegővételek***, a kikapcsolódások, a „húzd meg, ereszd meg” ritmusok. A baj akkor jelentkezik, ha ezt a társam nem akkor és nem úgy gondolja számomra, ahogyan én igényelném. Rugalmasságom és az ő rugalmassága vizsgázik. Egymás igényeinek ismerete, rendezése nem bízható a véletlenre. Határok között tartott igények teljesíthetők, még úgy is, ha piaci szempontok rendezik: Te ezt kéred, ezért én azt kérem. Ha alkuinkban bukásra állunk, az rugalmatlanságaink miatt van. Ekkor a magam bizonyítványát elemezzem, ő meg az övét. Még akkor is, ha könnyebb lenne mindegyikünknek a másikét kritizálni. Fegyelem és kegyelem. Fegyelem az igényeimben, kegyelem a társam igényeinek kezelésében. „Igényeink növekedését illetően határtalanul fejlődő állatfaj vagyunk” – írja Galgóczy Erzsébet az emberről. Amikor kérem a tanácsot, akkor kapjam. Ne akkor, amikor társamnak éppen csak vádbeszédre futja. Amikor a tanácsomat kéri, akkor adjam, ne akkor, amikor szökőáramat (cunami) éppen rá akarom zúdítani. Fel kell zárkóznunk egymás befogadó, feldolgozó képességéhez. Az érzelmi habokkal torzított valóság ritkán hoz reális megoldásokat. Jaj, a személyi szabadság parttalan, gáttalan árvízében kapálódzóknak! Fölhabzó árvízben a jó úszók is fulladoznak. Aki már fulladozik, az lehúzza azt is, akibe kapaszkodhat, sőt azt is, aki mentené. Az életösztön a legtöbb halál okozója. Mi az éltető jézusi ösztönre (ösztönzőre) kötöttünk szövetséget.

A házasság is megfogan, kihordjuk, felcseperedik, felnőtté érik, és minden betegséget, balesetet, krízist megél, és túl kell élnie. Jó lenne, ha túlélne. Túlélés? Van, amikor nincs másra esély, csak a túlélésre. Ez is jobb, mint a megfutamodás, a kimenekülés. Valahogy ki kell húzni addig, míg erőt nem gyűjtünk a megújulásra. Ezért a megfutamodás helyett szóba állok a stratégiai visszavonulással. Egyszer valaki három napra bekérezkedett családunkba, hogy erőt gyűjthessen konfliktusuk kezeléséhez. Egy adott teherhez megfelelő erőnlét szükséges. Távolságot a lehiggadásért, a tárgyilagos értelmezhetőségért. Lenyugodni, felmérni, erőt gyűjteni. Lehetséges, hogy ez egy időre két ágyra cseréli a hitvesi ágyat, az egy hálószoba helyett a két helyiségben alvást jelenti. Vajon ez elmehet odáig is, hogy egyikük külön házba költözik (szülőkhöz, albérletbe), megtartva a családi napi üzemelési együtt működést? Ezt is jelentheti, bár családban élve ez már inkább a haldoklás jele. Minden közösen eldöntött, elfogadott távolságtartás az újjászületés reményét munkálhatja .

Szusszanásnyi esélyt adunk és kapunk ahhoz, hogy összeszedjük magunkat. Értem és magunkért, nem ellened. A lelkigyakorlatban is az a jó, amikor néhány napra elvonulunk, hogy kísértésünk se lehessen korrekciós megtérésünk helyett a mindennapi üzemelésekbe menekülni.

Utolsó életjelenségként a házasság is megöregszik… meghal. A felek elhunytával. Sajnos egymás gyilkolásával is exitálhat. Életfogytiglani lelkiismeret-furdalás a büntetés, a vallásosak szerint ennél is súlyosabb: kárhozatnak mondják. A magunk gyártotta „rács mögött” már hiába kántálom bizonyítványom magyarázatait, magamon kívül kit érdekel? Milyen nagy sikerélmény viszont egy ***eredményes újraélesztés!*** Szakembernek is, testvérbarátnak is, hát még az érintetteknek. Hiszek a szeretet feltámadásában. Hiszek a megroppant házasságok új életre kelésében.

A házasságban a felek vagy mártírok (elszenvedők), vagy szentek (éltetők) lesznek. Mindkettő üdvösség esélyű eredmény, de törekednünk az életszentségre kell…

„Rajtad nem múlik!”

Hogyan bánjunk a gyerekeinkkel?

NE HIGGY EL MINDENT, AMIT GONDOLSZ! Mert sok olyasmit gondolunk, ami egyáltalán nem a mai, itteni és mostani aktuális helyzetből fakad – és a múltból származó gondolkodási mintákkal és érzelmekkel reagálunk a jelenre. Ha meg akarjuk tudni, mennyire állunk gondolataink és érzelmeink igézetének hatása alatt, akkor éppen hétköznapi konfliktusaink, túlzott reakcióink, érzelmi kitöréseink tudnak segíteni a nyomkeresésben. Különösen is a saját gyerekeinkkel való kapcsolatunkra érvényes ez, mert sok minden, amit magunkról és másokról gondolunk, vagy tudattalanul érzékelünk, saját gyerekkorunkból származik, és akkor jön felszínre, amikor belebújunk a szülői szerepbe.

Egyik gyerekem talán kétéves volt, amikor a konyhában leejtett egy tányért, amely darabokra tört. Úgy megrettentem, hogy hangosan szitkozódni kezdtem. A kicsi egyáltalán nem tudta, hogy ezzel olyasmit adtam tovább, amit gyerekként én magam gyakran átéltem: A háború utáni Németországban anyámat mélységesen fölzaklatta minden, ami eltörött a bombázások során, úgyhogy csekély ok is elég volt ahhoz, hogy halálra rémüljön – még akkor is, ha az csak egy törött tányér volt. Ily módon a háborús és a háború utáni nemzedék sok tagja saját traumatikus tapasztalatait adta tovább mint magatartásmintát, tudattalan félelmet vagy életstratégiát, többnyire persze anélkül, hogy erre reflektált vona.

MINÉL MÉLYEDBBRE ZÁRJA VALAKI tudattalanjának pincéjébe a félelmeit, sérüléseit, traumatikus élményeit, annál inkább irányítják őt olyan impulzusok, amelyeket nem tud ellenőrzése alatt tartani. Ehhez elegek látszólag ártalmatlan adottságok. Minél érzékenyebb valaki – és a gyerekek egészen különleges módon azok –, annál inkább érzékeli környezetének légkörét, nevezetesen hogy az fényes és barátságos-e, vagy hideg és tele van elusítással, forr-e az agresszivitástól, vagy tele van a félelem vagy a szomorúság sötét felhőivel. Sokan kutatták, hogyan érzékelik már az egészen kicsi gyerekek környezetük és a hozzájuk közel álló személyek rezdüléseit. Két amerikai terapeuta, *Mary és Robert F. Goulding – Eric Berne* pszichiáterrel közösen – az 1960-as/1970-es években megpróbálta rendszerezni és megnevezni azoknak a zavaroknak és károsodásoknak a gyökereit, amelyek rendelőjükbe vezették az embereket. Kis katalógust állítottak össze a korai, meghatározó destruktív mintákról („injunkciókról”). A mesék nyelvén „megigéző” vagy „elvarázsló” üzeneteknek is lehetne nevezni ezeket, amik akadályozzák az életutat, megbűvölik vagy elvarázsolják a hőst (az Én-t), és amiktől előbb meg kell szabadítani az embert.

Ezeknek a destruktív üzeneteknek – amelyeket legtöbbször akaratlanul és tudattalanul, érzelmi hullámzásaink síkján közlünk – a legrosszabbika ez: „Jobb lenne, ha egyáltalán meg sem születtél volna!” A szülők természetesen ritkán mondanak ki ilyesmit közvetlenül, hanem olyan gesztusok és reakciók által adják tovább ezt az üzenetet, amelyekre éppen a túlterheltség szakaszaiban nyúlnak vissza. Olyan üzenet ez, amelyet valószínűleg ők maguk sem helyeselnének, amely azonban belőlük tör föl, például akkor, ha a terhességet nem kívánták, esetleg megerőszakolás következménye volt, vagy akkor, ha az életkörülmények – háború, szegénység, menekülés, betegség, erőszak – elviselhetetlennek tüntették föl gyermek érkezését. A gyerekek válasza az ilyen „fű alatt” továbbadott üzenetre természetesen mindig egyéni jellegzetességet mutat, de gyakran két szélsőség között mozog: vagy túlzottan alkalmazkodnak, hogy jelenlétük ne tűnjék kellemetlennek, vagy éppenséggel különösen feltűnően viselkednek, olykor veszélyesen kockázatkedvelő módon, azzal a jelszóval, hogy: „Most megmutatom mindnyájatoknak, hogy itt vagyok! Jogom van élni, még ha rámegyek is!” Gyakran hosszú terápiás útra van szükség, amíg fölfedezik, hogy egy nagyobb erő hívta életre őket, és hogy – mint a mesékben – képesek megfosztani hatalmától a rossz igézetet, és eközben éppenséggel (a vallási nyelvben angyaloknak is nevezett) jó tündérek állnak az oldalukon.

SOK ILYEN, AZ ÉLETET GÁTLÓ, BÉNÍTÓ üzenet létezik, amelyeket tudattalanul adunk tovább. A „Ne légy te magad!” üzenetet is képes magáévá tenni a gyerek, ha azt érzi, hogy túlságosan sok szülői elvárásnak kell eleget tennie. „Tulajdonképpen fiúnak kellett volna születned!”, hallotta már sok kislány, és értelmezte ezt leértékelésként; a föld sok országában ma is kemény valóságként tapasztalják ezt a lányok, amikor megtagadják tőlük az oktatást és az önmeghatározás lehetőségét. De a testvéreivel vagy másokkal való finom összvetések is kialakíthatják a gyerekben ezt a meggyőződést: „Úgy, ahogy vagyok, nem vagyok jó. Ahhoz, hogy szeretetreméltó legyek, másmilyennek kell lennem: bátrabbnak, szebbnek, okosabbnak, karcsúbbnak...” Egy másik igéző üzenet így hangzik: „Ne tartsd magad fontosnak!” A felnőttek határozzák meg, ki a fontos. Az a gyerek, akinek a saját szükségleteit állandóan leértékelik és nem veszik tekintetbe, akinek nincs befolyása és beleszólási joga a családban, azt szűrheti le: „Rajtam nem múlik semmi. Én nem vagyok elég fontos.” És adott esetben erre a következtetésre jut: „Ha egyszer nagy leszek, a többiek táncoljanak majd úgy, ahogy én fütyülök!” Vagy – gyakran ez volt a női változat –: „Egy életen át Hamupipőke maradok, mindig csak mások fontosak!” „Eh, sose leszel képes rá!” – ez a „varázsüzenet” az „Erőltesd meg magad!” állandó nyomásának hatására olyan magasra teheti a lécet, hogy a gyerek semmire sem tartja képesnek magát, és örökös vesztesként később is ezt a magáévá tett tételt igazolja majd. Mert ha a gyerekek ilyen üzeneteket fogadnak be, és építenek be önazonosságukba, akkor hajlamosak lesznek arra, hogy újból és újból bizonyítsák azok helytálló voltát. Mert mindent elhisznek, amit gondolnak.

Rossz üzenetek még: „Ne mutass érzelmeket!”, vagy: „Ne is érezd!” Ezzel azt mondják a gyereknek: „Hiszen nem is fáj!” Vagy: „Egy indián nem érez fájdalmat!”

Ha dühös a gyerek, és azt mondják neki: „De hiszen semmitől sem kell félned!”, akkor megtanulja, hogy ő „rossz”, s talán rá fognak ordítani és meg fogják verni. Ha pedig vidám és csintalan, akkor talán azt hallja: „Maradj csöndben! Úgy látszik, túl jó dolgod van!”, és amikor azt szeretné, hogy fölvegyék, megvigasztalják és megértsék, akkor nincs ott senki. A gyerek így megtanulja: az érzelmek veszélyesek, és el fogja felejteni, hogy legyenek érzelmei. Ez egy egész nemzedéket, egy egész országot érinthet. És ha még társul hozzá, hogy „Ne gondolkodj – főképpen önállóan ne!”, akkor ez elvezethet az embertelenség afféle szolgai követéséhez, amit a nemzetiszocializmusban éltünk át, ma pedig más diktatórikus rendszerekben tapasztalunk.

TÖBBÉ NEM ELHINNI MINDENT, amit gondolunk – ez az első lépés ahhoz, hogy megtörjük a magunkévá tett minták igézetét. Lépjünk ki az áldozati viselkedésből, és fedezzük fel saját erőnket, amellyel képesek vagyunk újraalakítani az életünket! Ez nem mindig megy szakszerű támogatás nélkül, de meggyőződésem, hogy maga az élet is nagy terapeuta.

Végezetül bibliodrámás munkámból szeretnék egy kis történetet elmesélni. A bibliodrámában játékos, és gyakran nagyon személyes módon bibliai történeteket jelenítünk meg azáltal, hogy követjük a szövegek alapmozgásait vagy belebújunk a cselekvő személyek és erők szerepébe. Az egyik hétvégén a Jézus-hagyománynak azzal az ismert történetével foglalkoztunk, amely elmeséli, hogy gyerekeket akartak Jézushoz vinni, de tanítványai megpróbálták ezt megakadályozni. Jézus azonban azt mondta: „Engedjétek hozzám jönni a gyerekeket!” Majd azt olvassuk, hogy karjába vette, és megáldotta őket.

Előzetesen megkértem a szeminárium résztvevőit, hogy hozzák magukkal egyik kisgyermekkori fényképüket. Most együtt ülünk a fényképek körül, nézegetjük őket, és találgatjuk, hogy ki kicsoda. Valamennyien kapcsolatba kerülnek azzal a gyerekkel, aki egykor ők voltak. A következő napon meditációs gyakorlatot ajánlok nekik. Valamennyien a földön fekszenek, egy takarón. Arra ösztönzöm őket, hogy teremtsenek kapcsolatot „belső bölcsességükkel”, ezt a kérdést téve fel: „Melyik gyereket szeretnéd Jézushoz vinni? Milyen korú, mire van szüksége?” Az egyik nő – akiről tudom, hogy súlyos depressziós időszak van mögötte – igen meghatató dolgot él át, és így meséli el: „Először nem vagyok képes semmilyen gyereket látni. Aztán hirtelen kicsi embrióként látom magamat az anyaméhben. És ekkor meglepő dolog történik: Jézus jelenik meg, odamegy az anyámhoz, és bátorítja őt. Aztán hozzám jött, a kis embrióra tette a kezét, és sok-sok aranyszínű fény áradt a kezéből...” A hölgy később elmeséli, mindig azt gondolta, hogy anyja nem akarta őt, mivel túl volt terhelve. A belső képek megnyitották számára az ajtót ahhoz, hogy életét többé ne tegye függővé régi hittételektől és elképzelésektől – és anyját se vádolja többé. Ma ismét ajándékként fogadja el az életét. És tudja, hogy egy nagyobb erő védelme alatt áll.

Hannelore Morgenroth

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. november

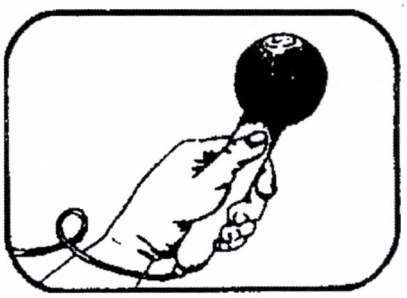

A gyerekeknek szükségük van határokra

Interjú *Jan-Uwe Rogge* családi tanácsadóval

Rogge úr! Fiatal szülők számára tartott előadásaiban ön szívesen meséli el egy kisfiú, Jonas történetét. A négyéves gyerek délben hazaérkezik az óvodából, csönget, aztán így köszön az anyjának: „Szia, seggfej!” Miért tesznek ilyesmit a gyerekek?

Mivel ez fontos kísérlet számukra. A gyerek a nagyobbaktól szedte föl ezt a szót az óvodában, és sejti, hogy szenzációs hatása lehet. Nagy butaságnak tartaná, ha nem próbálná ki. A gyerekeknek természetesen joguk van ahhoz, hogy kipróbálják a határokat. Hiszen azt akarják tudni, mi történik majd.

És hogyan reagáljon az anya?

Számomra kedvesebb az az anya, aki ilyenkor idegrohamot kap, mint az, aki ebben a helyzetben lenyeli bosszúságát, és gyengéd pedagógiai oktatásba fog. Mert a dühös anyák hitelesek, és ezt ez a gyerek is érezni fogja. Mert hisz sejtette, hogy ezzel a szóval átlép egy határt, és most világosan megtapasztalja, hogy ráhagyatkozhat az érzéseire. A gyerekek szeretik azokat a szülőket, akik kimutatják heves érzelmeiket! Olyan apát és anyát akarnak, akibe beleköthetnek.

És a másik esetben...

... a kis Jonas kettős üzenetet kap. Anyja kifelé nyugodt és fegyelmezett marad, de a gyerek megérzi azt a bosszúságot és bizonytalanságot is, amely a bőbeszédű magyarázatok mögött rejtőzik. Ismételten megállapítottam már, hogy ezek a modern, pedagógiai szemponból figyelmes anyák gyakran óriási dühtartalékokat hordoznak magukban.

Azért, mert nem szabad szidniuk a gyereket?

Azért, mert úgy vélik, hogy pedagógiai tudásukkal irányítani tudják gyermekeik egész fejlődését, és eleve ki tudják zárni a konfliktusokat. Ebben a felfogásban a pedagógiai mindenhatóság hite rejlik, amely figyelmen kívül hagyja a gyerekek anarchikus életérzését, és ez végül csak kudarcélményekhez vezet. A gyerekek ugyanis az ilyen szülők esetében is keresni fogják a határokat, amelyeket kipróbálhatnak és átléphetnek.

Miért van szükségük a gyerekeknek határokra?

A határok támasztékot adnak. Kicövekelik azokat a tereket, amelyekben a gyerekek szabadnak és biztonságban érzik magukat. Határok nélkül a gyerekeknek nincsen védett terük, szabad mozgásterük sem.

És hogyan tűzzük ki ezeket a határokat? Szabályokkal? Tilalmakkal? Vagy büntetéssel?

Ez nem olyan technika kérdése, amely meghatározott eszköztárral dolgozik, hogy előre meghatározott nevelési célokat érjen el. A határok megszabása filozófiai magatartás: azokban az értékekben és viselkedésmódokban nyilvánul meg, amelyeket a család a hétköznapokban megél. Támasztékot nyújtó motívumként mindenekelőtt a rituálékban mutatkoznak meg a határok: Mindennap együtt reggelizünk. Az asztalnál minden gyereknek megvan a maga helye. A gyerekek meghatáorozott időben mennek aludni, és bízhatnak abban, hogy elalvás előtt a szüleik mesét mondanak nekik.

Én azt hittem, hogy a határok követelménye mindenekelőtt nevelői szankciókat jelent.

Minél magától értetődőbbek a határok, annál kevesebb izgalommal lehet tiszteletben tartani őket. Ezért világosan meg kell fogalmazni a határokat: „Szeretném, ha hétre itthon lennél." Vagy: „Evés előtt mi imádkozunk." A nevelés alapját nem olyan taktikai sakkhúzások alkotják, amelyek elérik a gyerek kívánatos magatartását, hanem az a kapcsolat, amelyet a szülők és a gyerekek a hétköznapok során megélnek, minden pillanatban.

Ez nehéz feladatnak hangzik.

Nem. Ellenkezőleg. Az effajta nevelés egyszerűen elfogadja azokat a határokat, amelyek természetes módon adódnak a szülők és a gyerekek számára egyaránt. Ez a nevelés el tudja fogadni, hogy az a gyerek, aki „csigaként" jött a világra, éppenséggel lassú gyerek, és pedagógiai trükkökkel nem tehető gyorsvonattá. És ugyanígy tiszteletben tartja a másik gyereket, aki szédületes gyorsasággal jött a világra. Ez a magatartás realista emberképen alapul; tudatában van annak, hogy apaként vagy anyaként is megvannak az erősségeim és a gyengeségeim, hogy pedagógiai tevékenységem is korlátozott – és hogy a nevelés eredménye nem számítható ki, hatása bizonytalan.

Anyaként hogyan ismerhetem föl, hogy milyen határokat szabjak a gyerekeimnek?

Úgy, hogy a job b kezét a hasára teszi, és megkérdezi önmagát: Mit mond a belsőm? Az ember általában nem fog mellé, ha arra hallgat. Persze fontos, hogy én magam két lábbal álljak a földön, és jól lehorgonyzott legyek a világban. És jól kell ismernem a gyerekemet is, meg kell értenem, mi játszódik le benne.

És akkor a gyerekek elfogadják a szüleik által megszabott határokat?

Természetesen nem! A gyerekek lázadnak a határok ellen. Szeretik azt a földet, amely a határokon túl van, mert tudják, hogy ott olyan életet lehet megkóstolni, amelyet még nem ismernek; olyan világot, amely érdekes és kalandos, de éppenséggel veszélyes is. A gyerekeknek azért van szükségük határokra, hogy tudhassák, hová tartanak: Eddig elmehetek, eddig a határig biztonságban vagyok. Megpróbálhatom átlépni a határt, de akkor ez egyedül az én felelősségem – és akkor esetleg történik valami.

Ön 1992-ben jelentette meg A gyerekeknek szükségük van határokra c. könyvét. Négy hónap alatt 400000 példány fogyott el belőle, azóta pedig már három millió anya és apa könyvespolcán van meg, és a bölcsődétől a gimnáziumig minden szülői értekezleten arról vitáznak, hogyan szabjunk határokat a gyerekeknek. Milyen ideget érintett ön ezzel a könyvvel?

Nem én találtam föl a határok emlegetését, de igen támadóan vezettem be a pedagógiai diskurzusba. A határok témája ősrégi téma a pedagógiában, már Rotterdami Erasmus is beszélt róla, aztán Pestalozzi, Maria Montessori, és később Rudolf Dreikurs is.

Miért választotta ezt a címet a könyvének?

Mert egy határozott vonalat ír le. A kiadó illetékesei először ellene voltak, mert a kemény, tekintélyi pedagógia képzetét keltette bennük. És tényleg sokan így gondoltak rám e cím miatt. Aki azonban elolvassa a könyveimet, megtudja: számomra nem a felnőttek hatalma a lényeg, hanem az, hogy a gyerekeknek biztos, kiszámítható tereik legyenek.

Húsz éve már, hogy keresztül-kasul utazik Németországban, és az emberek mindenütt özönlenek az előadásaira. Milyennek találja a mai szülőket?

Csodálatosak. Soha nem létezett még olyan szülői nemzedék, amely ennyire kész lett volna arra, hogy foglalkozzék önmagával és a gyerekeivel. Ez a nemzedék kritikus és önkritikus, kész arra, hogy megkérdőjelezze a felfújt nevelési elméleteket.

A gyerekeknek szükségük van határokra: Amikor ön elmagyarázza ezt a szülőknek, egészen másként viselkedik, mint vártam volna. Nem áll szónoki emelvényen, és nem tart hosszú előadásokat, hanem ide-oda járkál a színpadon, ingben és farmerben, mikrofonnal a kezében. Csipkelődik a szülőkkel és a gyerekekkel, egymás után adja elő az élvezetes poénokat. Mint egy komédiás. A hallgatóság pedig pompásan szórakozik.

A nevelés nem jóga, nem tönkölyzsömle élteti, hanem a rugalmas élet és a tiszta adrenalin. A gyerekek kis anarchisták, akiknek szenvedélyes szülőkre van szükségük! Olyan emberekre, akik készek kétségbeesni, de nevetni is! Ezt az üzenetet nem lehet száraz előadásokkal közvetíteni, hanem leginkább olyan történetekkel, amelyek tükröt tartanak a szülők elé, úgyhogy azok nevetni tudnak magukon.

Mint Jonas és az ő „seggfeje"?

Igen, és jó, ha a szülők ilyenkor bevetik azt a humort és higgadtságot, amelyre a leginkább szükségük van a nevelésben.

Eva Baumann-Lerch

Forrás: Publik-Forum Extra, 2012/2

Detlef Träbert

El a poroszos vakfegyelemtől!

Az 1970-es években mondta egyik barátom apja: „Ha titeket, hosszú hajú majmokat látlak, elfog a félelem és az aggódás a nyugdíjam miatt!” Akkoriban a hosszú haj, ma a tetoválás és a piercing – az ifjúság mindig keresi azokat a divat- és viselkedésbeli jelképeket, amelyek által elhatárolódhat az idősebb nemzedéktől. Manapság nehezebb ez az elhatárolódás, mivel a fiatalosság mindenkinek az ideálja: a társadalom szereti a fiatalságot, de nem mindig szereti a fiatalokat.

Egykor és ma is igaz: Ha a fiatalok elhatárolódásra törekszenek, viselkedésüket bírálat éri. Nyilvánvaló, hogy mindig is így volt: „A fiatalság ma a luxust szereti, rossz modorú, megveti a tekintélyt és nem tiszteli az idősebb embereket” – panaszolta 2400 évvel ezelőtt feltehetően *Szókratész* az ókori Görögországban. „A fiatalság már nem becsüli a kort” – hangzott el kereken 3500 évvel ezelőtt *Egyiptomban*. További ezer évvel régebbi az a felirat, amelyet egy *babiloni* agyagtáblán találtak: „A mai fiatalság mindenestül romlott, gonosz, istentagadó és lusta.”

A felnőttek tiszteletlennek tekintik a fiatalok viselkedését és szóhasználatát, érintkezési formáikat és kifejezésmódjaikat. A tanárok panaszkodnak, hogy diákjaik már tekintik tekintélynek őket, amint ez néhány évtizeddel ezelőtt még szokásos volt, és nem ismerik az udvariasságot.

De valóban hiányzik-e belőlük a tisztelet? Az udvariasság olyan viselkedési norma, amely az „udvarokban” keletkezett. Azt írta le, alattvalóként hogyan kell viselkednie az embernek a fejedelmével szemben, vagyis a társadalmi „fent” és „lent” elismerését fejezte ki.

Demokratikus polgári társadalmunkban azonban ellaposodtak a hierarchiák: egyenjogú személyekként egyenrangú módon viselkedünk egymással. Elnökök és magas egyházi méltóságok adott esetben még igényelhetik a különleges protokollt. Lejárt annak a „vertikális tiszteletnek” az ideje, amelyet egyoldalúan alulról fölfelé kell kimutatni, és amely inkább „félő tisztelet”, mint valódi megbecsülés. Többé nem támaszthatunk igényt rá, de éppenséggel kiérdemelhetjük.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy szabad barátságtalanul bánnunk egymással. A „horizontális tisztelet” inkább a figyelmességnek, a másik figyelembevételének felel meg. Ez mindenkinek jogos igénye, függetlenül kortól, nemtől, tehetségtől vagy testi/szellemi korlátoktól. Ezért a gyermekeket éppúgy megilleti a tisztelet, mint a felnőtteket.

A hétköznapi életben akkor mutatkozik meg a horizontális tisztelet, ha az egyik ember tekintettel van a másik szükségleteire. Egy hölgyre fölsegíteni a kabátját udvarias dolog lenne – de ezt némely emancipált nők gyakran felháborodottan visszautasítják. Ha férfiak és nők kölcsönösen fölsegítik egymásra a kabátot, akkor ez a figyelmesség megnyilvánulása. A tanítónőnek kinyitni az ajtót udvarias dolog lenne, és a diáktársak talán „nyalizásként” ítélnék el; de kívánatos megtartani az ajtót, ha a tanítónő táskával és füzetekkel megpakolva érkezik, és nincs szabad keze.

Mindenki rá van utalva mindenkire; a barátságosság és a szolgálatkészség lényeges a kölcsönös bánásmódban, hogy jól érezzük magunkat. A tiszteletteljes együttélés ezért alapvető nevelési cél, mind otthon, mind az iskolában, és annak a kifejeződése, amit az etika aranyszabálya mond: „Úgy bánjatok az emberekkel, ahogyan akarjátok, hogy ők bánjanak veletek – ez a törvény és a próféták tanításának lényege” (Mt 7,12). Ez a vezérelv minden világvallásban megtalálható.

Mivel jó példánk nélkül nem lehet elérni a nevelési célokat, nekünk, felnőtteknek azon kell fáradoznunk, hogy éppoly barátságosan és szolgálatkészen bánjunk gyerekeinkkel, ahogyan elvárhatjuk tőlük. A tisztelet nem egyoldalú kötelezettség, hanem társadalmi életelv.

A poroszos fegyelem utóhatásai

Miért fog el rossz érzés sok embert, ha elhangzik a „fegyelem” szó? Ennek biztosan köze van a „poroszos” fegyelemhez, amelyet a hadseregben vittek tökélyre, és amely a drákói büntetésen nyugodott. Aztán alkalmazták a családi életre is, ahol az apának mint családfőnek nemcsak joga, hanem egyenesen kötelessége is volt a gyerekek megfenyítése: „Mert akit az Úr szeret, megfenyíti azt...” (Zsid 12,6). Ennek a magatartásnak hosszú utóhatását mutatja, hogy a német férjek a törvény szerint 1928-ig még a feleségüket is megfenyíthették, és a gyerekeknek nálunk csak 2000 óta van joguk az erőszakmentes nevelésre.

Ennek ellenére a fegyelem nagy jelentőségű az ember számára. A latin *disciplina* szónak tág jelentésköre van, és a „fegyelem, fegyelmezés” vagy „szigorú nevelés” mellett mindenekelőtt azt jelenti: műveltség, ismeret, tudás, tudomány, módszer. A tudományokat és a művészeteket diszciplínákra osztjuk fel – és viselkedési fegyelemre van szükség ahhoz, hogy tudásra és jártasságra tegyünk szert bennük.

A fegyelem bizonyos magatartási normák betartása meghatározott helyzetekben: a biztonsági előírásoké a munkahelyen, a közlekedési szabályoké a forgalomban, a házirendé az iskolában. És megszoktuk, hogy a kihágásokat figyelmeztetéssel, pénzbírsággal vagy az iskolában „nevelési és rendszabályozási intézkedésekkel” torolják meg. A gyermekekkel való bánásmódban nem ritkán azt is megkísérljük, hogy elcsábítsuk őket a fegyelem megtartására: piros ponttal, pecsétekkel és matricákkal a jól elvégzett házi feladatért, vagy jutalommal, ha nem használnak szitokszavakat. De akár kaláccsal, akár korbáccsal nevelünk, az ilyen intézkedések mindig az idegen irányítás megnyilvánulásai. Fegyelmezetten viselkedni azért, hogy jutalmat kapjunk vagy elkerüljük a büntetést, még nem fegyelem.

Alkalmazkodás, alárendelődés, engedelmesség ez – és így nem egyéni felelősségvállalás, nem tisztelet abban az értelemben, hogy felismernénk mások szükségleteit, nem a személyes vagy társadalmi szükségszerűségek belátása.

Várakozás a habos tortára

Az iskolában szerzett jó érdemjegyeknek csak részben van közük az intelligenciához. *Walter Mischel* amerikai pszichológiaprofesszor kereken ötven évvel ezelőtt a habos torta-teszttel kutatta a gyerekek „jutalomhalasztását". A négy- és ötévesek kaptak egy szelet habos tortát azzal az útmutatással, hogy kapnak még egy szeletet, ha az eszegetéssel megvárják, amíg a kísérletvezető visszatér. Csak a gyerekek egy része bírta ki a teljes 15 percet. Az átlag 8 perc volt, egyesek néhány másodpercet sem bírtak ki. Amikor ezek a gyerekek 13 évesek lettek, kiderült, hogy annál nagyobb teljesítményre voltak képesek az iskolában, minél tovább voltak képesek várni a jutalmazásra óvodás korukban. Aki tud várni a jutalomra, és nyugodt tud maradni kudarc esetén, az többet tud kihozni az intelligenciájából, mint mások.

A kudarctűrés – tehát az a megtanulható képesség, hogy bánni tudjunk a csalódásokkal vagy elhalasszuk szükségleteink kielégítést anélkül, hogy agresszív módon kiborulnánk vagy sírásban törnénk ki – lényeges ismeretőjegye az önfegyelemnek. A gyerekek akkor szerzik meg ezt a képességet, ha a természetben játszanak, mert a természet türelemre és kitartásra kényszeríti őket. De megtanulják a társasjátékokban is, mivel ott egyik a másik után következik, igazodniuk kell a játékszabályokhoz, és megtapasztalják, hogy az ember gyakrabban veszít, mint nyer. Megszerzik a családi vagy iskolai tanácsban is, ahol kompromisszumkészségre van szükség.

Az önfegyelemnek összességében igen sok köze van az önbecsüléshez, ami akkor jön létre, ha a gyerekek saját tapasztalatokat szerezhetnek sikerről és kudarcról. A kudarcok erőssé tesznek, ha fokról fokra megtanuljuk legyőzni őket. Az a gyerek, akit bátorítanak, könnyebben megtanulja a kitartást. A tanulásban elért apró sikerek tudatosítása erősíti a gyereknek azt a készségét, hogy hosszú távon nagyobb célok érdekében is tegyen erőfeszítéseket.

A fegyelem, a tisztelet és a jó osztályzatok három központi nevelési eszközt kívánnak meg: a felnőtteknek a gyerekkel folytatott, világos álláspontok alapján zajló párbeszédét, a gyerek jó kötődését szüleihez, illetve a nevelők és tanárok helyes pedagógiai viszonyulását a gyerekhez, végül bizalmukat a gyerek képességeiben és tehetségében. A vakfegyelem, a szigor és a teljesítménynyomás ellenben legjobb esetben is csak félelmet és alkalmazkodást eredményez. Ki akarja még ezt korunkban?

A szerző 1953-ban született, nevelési tanácsadó, számos pedagógiai témájú könyvet írt.

Forrás: Publik-Forum, 2013/24

Létezel

Jóságos tekintet hív életre minket

AZ EMBER ELDOBHATJA AZ ÉLETET, de nem adhatja önmagának. Nem fabrikálhatja meg. „Másoknak köszönhetően" élünk, mondja egy helyütt *Kurt Marti*: *Mások által / vagyok, ami vagyok. / Másoknak köszönhetően / hiszem, amit hiszek. / Így van ez. / Minden lélegzetvétellel / barátságos kegyelemből / születik az élet.*

Nem vagyunk kötelesek önmagunk urának lennünk. Az emberi lét kegyelmi szerkezetű. Az élet ajándék. Azt, amiből valóban élünk, nem tudjuk szavatolni magunk számára, sem születésünket, sem a barátságokat, sem a megbocsátást. Nem tudunk hinni magunknak, ha senki sem hisz nekünk. Nem tudjuk elfogadni magunkat, ha senki sem fogad el minket. Nem tudjuk szépnek találni magunkat, ha senki sem talál szépnek minket. Azért élünk, mert egy jóságos tekintet életbe hívott minket. Idézem *Hilde Domin* egyik versét: *Az a helyed / Ahol szemek tekintenek rád / Ahol szemek találkoznak / ott keletkezel // Elestél / De már nem esel el / Szemek fognak fel // Azért létezel / Mert szemek akarnak téged / Rád tekintenek és azt mondják / Hogy létezel.*

Az ember másokra szoruló lény. Ez nem szégyeníti meg, hanem felszabadítja. Megszabadítja attól a kényszertől, hogy állandóan magáról töprengjen és önmagára irányuljon. Az önmagunkra irányultság csaknem mindig szerencsétlenséget jelent. Ha szeretnek engem, akkor a szeretet boldogságában megfeledkezhetem magamról. Ha megbocsátanak nekem, és el tudom fogadni a megbocsátást, akkor nem vagyok bebörtönözve a hátrafelé, az eljátszott múltba vetett tekintetbe. Ha élvezem a ki nem érdemelt barátság boldogságát, akkor megfeledkezem a magam iránti érdeklődésről. Önzetlenné válok, persze nem a szó erkölcsi értelmében: kikerülök az önmagam körül forgás és az önmentési kísérletek fogságából. Átadjuk magunkat az élet ajándékának, amit mások biztosítanak számunkra, és abba a tekintetbe menekülünk, amely gazdagabbnak talál minket, mint amilyenek vagyunk, és amely életet ajándékoz nekünk.

Elmesélek egy történetet, amelyet vonaton utazva nem régen éltem át. Egy fiatal, körülbelül 25 éves fekete férfi ül szemben egy idős nővel. Nyilvánvalóan rosszul érzi magát. Hirtelen öklendezni kezd, majd hány, és alaposan bemocskolja az idős hölgy ruháját. Megdöbben, és hosszú időre tenyerébe rejti az arcát. Szeretne nem jelen lenni, szégyenében szeretne elsüllyedni. A szégyen tehetetlenné teszi. Végül a nő melléje ül, és a vállára teszi a karját. A férfi csak ekkor veszi el kezét az arca elől, és félénken rámosolyog a hölgyre. A varázs megtört, fel tudja emelni a tekintetét. Az idős nő bájos jósága visszaadta büszkeségét. Már nem

kell elrejtőznie. Két szépség: az idős nő, aki semmit sem vesz rossz néven tőle, a fiatal fekete, aki ismét felnyitja a szemét, és megszabadult szégyenétől. Olyan az egész, mint egy szerelmi játék kettőjük között.

Kérdezem: Mi kerül többe? Az idős hölgy jósága, vagy ennek a jóságnak az elfogadása a fiatalember részéről? A nő marad a történés ura. Neki csak ruhája kitisztításába kerül a jóság. Azt hiszem, hogy a fekete férfi nagyobb művészetről tett bizonyságot. Ismét felnyitotta a szemét, és a nő nagylelkűségébe rejtőzött. A megbocsátás művészete elég nehéz, de könnyebb, mint az a művészet, hogy megadjuk magunkat. Életet ajándékozni könnyebb, mint elfogadni az élet ajándékát. Adni könnyebb, mint kapni. Kapni nagyobb boldogság, mint adni, mondhatnánk ebben az esetben.

MEGADNI NAGUNKAT NEHÉZ MŰVÉSZET, és nemcsak háború idején. Nem könnyű lemondani arról, hogy teljesen kézben tartsuk az életünket. „Az erős van a leginkább egyedül", áll *Schiller* Tell Vilmosában. Ennek a tételnek könnyebb hinni, mint annak az igazságnak, hogy a „barátságos kegyelem" tesz erőssé és szabaddá minket. Hiszen az embernek le kell mondania arról, hogy kézben tartsa magát, ha inkább másokra hagyatkozik, mint önmagára. Lemondani az önrendelkezésről, és belevetni magunkat a szerelembe, barátságba, megbocsátásba vagy kegyelembe azt jelenti, hogy legyőzzük az idegen jóságba történő zuhanás félelmét. Minél nagyobb az életfélelem, annál nagyobb a kísértés, hogy önmagunkba kapaszkodjunk. Csak nehezen tudjuk megfékezni életfélelmeinket, ezért menekülünk olyan könnyen abba, hogy végzetesen mi irányítsuk az életünket.

Barátságos kegyelemből élünk; azért élünk, mert megadták nekünk az életet. Különben a kegyetlenség éppolyan hatékony, mint a kegyelem. Bele lehet halni azokba a pillantásokba, amelyek a halált látják belénk. A New York-i gettó egyik fekete fiatalja Mi vagyok én? címmel írt levelet a tanárának, ebből származnak a következő sorok: *„Úgy neveltetek engem, hogy gyűlöljem fivéreimet és nővéreimet. Mi vagyok én? Boy-nak, mocskos hímprostinak neveztek engem. Mi vagyok én? A bűneitek összege. A hulla a pincétekben. Mindenekelőtt, ahogyan oly leplezetlenül mondjátok: a ti niggeretek."*

A fekete fiút az az érzés tölti el, hogy nem azonos önmagával. A többiek az emberi méltóság nélküli boy-t, a hímprostit látják bele, és így azzá válik, amit azok már régóta láttak, a niggerré. Az ellenséges tekintetek megszállták a gondolatait és a szívét, lerombolják a szabadságát. Mert nemcsak azok vagyunk, akik vagyunk, hanem azok is, akiknek látnak minket, jóban-rosszban. „A többiek a te bíróságod", írja Éjszakai vonat Lisszabonba c. művében *Pascal Mercier*, majd így folytatja: „Nem vagyunk szobrászai arcvonásainknak, és nem vagyunk rendezői komolyságunknak, nevetésünknek és sírásunknak." A társadalom a maga közömbösségében és irgalmatlanságában már régóta megalkotta ennek a fiúnak a modelljét, s a fekete fiú a társadalom szemével látja magát, vállalja annak halálos ítéletét: Én vagyok a hulla a pincétekben, én vagyok a ti niggeretek. A társadalom nem életet, hanem halált ajándékozott neki. Nem vagyok a végzetes automatika szószólója, mintha a fiú elkerülhetetlenül és örökre a gonosz tekintetek zsákmánya lenne. De bizony igencsak nehéz megszabadulni mások bírságától. Az élettel kapcsolatos bizonyosságunk és önbecsülésünk attól függ, milyennek tapasztaljuk az életet, és hogyan bánnak velünk.

Az is nehezére fog esni ennek a fiúnak, hogy megértse a vallási értelemben vett kegyelemről szóló hírt, arról a kegyelemről, amely által Isten teljesebbnek, szebbnek és gazdagabbnak lát minket, mint amilyenek vagyunk. Ezt a feketét veszélyesebbnek, csúnyábbnak és fölöslegesebbnek látják az emberek, mint amilyen. Életében annyira az evangéliumi hír ellenkezőjét tapasztalta, és ez a tapasztalat annyira beléje fészkelhette magát, hogy már semmi másban nem képes hinni. Akit érdekel az evangélium hirdetése, azt azoknak a társadalmi állapotoknak is érdekelniük kell, amelyek hallhatóvá teszik az evangéliumot.

VÉGEZETÜL EGY IDŐS EMBER AGGÓDÓ KÉRDÉSEI arra vonatkozóan, hogy vajon milyen életajándékokat hagyunk gyermekeinkre és unokáinkra. Tulajdonképpen mit hagyományoztunk gyermekeinkre? Ez nemcsak az én személyes kérdésem, hanem a nemzedékemhez intézett kérdés is. Bűnbánati jellegű kérdés hozzánk, idősekhez. Az ember olyan lény, aki ismeri nagyszülei nevét, és gondoskodik unokáiról. Miről gondoskodtunk előre gyermekeink és unokáink számára? Mit vontunk meg tőlük? Nem azt kérdezem, hogy milyen javakat hagyok utódaimra, hanem azt, hogy milyen világot örökölnek tőlünk. Lesz tiszta ivóvizük? Műtrágyával nem mérgeztük-e túl, és tettük-e tönkre annyira a talajt, hogy megbetegszenek a föld gyümölcseitől? Településeinkkel nem tördeltük-e annyira szét a tájat, hogy már nem ismerhetik a természet vigaszát? Lakható helyet hagyunk rájuk? Ismét Merciert idézem: „Már annak puszta gondolatától is reszketek, hogy nem tervezett és ismeretlen, mégis kikerülhetetlen és feltartóztathatatlan nyomással nem hagynak-e a szülők olyan nyomokat gyermekeikben, amelyeket az égési sebekhez hasonlóan többé nem lehet eltörölni." Utódaink bírósága vagyunk azokkal a terhekkel, amelyeket rájuk hagyunk és kirovunk rájuk. Csődjeink és bűneink bűvkörének foglyaivá teszszük őket. „Elődeink vétkeztek, ők már nem élnek, de nekünk kell viselnünk a következményeket", panaszkodik Jeremiás próféta.

Unokáinknak meg kell bocsátaniuk nekünk. Mi okozzuk nehézségeiket, mert eljátszottuk azt, amit örökölniük kellene. Ezt tudni a legfőbb előfeltétele annak, hogy békében éljünk velük. Az archaikus társadalmakban, amelyekben az öregek védtelenek voltak, kiszolgáltatva fiatalok kegyének, az etikai parancsok mellettük szóltak: „Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy azon a földön, amelyet az Örökkévaló, a te Istened ad neked!" – áll a Tízparancsolatban. Korunkban, amikor a következő nemzedékek élete oly bizonytalan, a megfelelő parancsnak így kell hangzania: Tiszteld gyermekeidet és unokáidat, akiket az Örökkévaló adott neked, hogy olyan földet találjanak, ahol lélegezni és dolgozni tudnak, ahol boldogok lehetnek és imádhatják Istent! Gondoskodj róluk, és ne viselj háborút saját utódaid ellen! A mai vetés a holnap kenyere. És fordítva is igaz: A mai romlott mag a holnap éhezése.

Fulbert Steffensky

Forrás: Publik-Forum Extra, 2014. november

Örökre

A nagyszülői szerepről

AZ ELMÚLT ÉV ŐSZÉN eladtam vidéki házamat a nagy kerttel együtt. Búcsúünnepséget tartottunk. Tizenegy éves Tamás unokám vigasztalhatatlan volt, amikor a következő napon utoljára vette szemügyre a házat az udvari bejárat felől. „Nem tudom elhinni”, mondta, „hiszen ez a *te* házad, Nagyi!” Ugyanakkor azt is gondolta, hogy az *ő* háza és a *mi* házunk, amint ez ugyancsak tizenegy éves Leonie lányunokám kérdésében is kifejeződött: „És ezután hol tudunk fára mászni, húsvéti tojásokat elrejteni, százszorszépet szedni és hangyákat megfigyelni?” Hangjában tanácstalanság rezgett. Felnőtt gyerekeim – unokáim szülei – sóhajtottak, és átöleltek engem.

Mostantól az vonatkozik erre a házra, hogy „egykor létezett”. Sok évvel ezelőtt vásároltam meg, amikor befejeztem külföldi munkámat, és világos volt, hogy néhány hónap múlva három unoka nagymamája leszek. A ház beteljesítette álmomat, hogy találkozóhelyet teremtsek a család számára, megfelelő nagyságú és hangulatos térrel minden családtag részére, és elegendő hellyel a családi ünnepek számára. A védettség érzését akartam közvetíteni, de egyidejűleg gondoskodni akartam a nyitottságról is, arról, hogy túllássunk a saját tányérunk peremén. Most meg lehetett hívni a szomszédokat, szállást lehetett adni a világ minden részéről érkező barátoknak. Igazi családi ház lett belőle, és mindnyájan jól érezhettük magunkat benne.

„Olyan jó nagyiillat van nálad, Nagyi”, hallottam gyakran az unokáktól, akik időközben öten lettek. Megfőztem a kedvenc levesüket, nekiestek a vastag csokoládéöntettel készített banános süteménynek, mindenki meghallgathatta a kedvenc CD-jét, és a kertben tombolhattak, de próbára is tehették magukat. A fűnyírást nem mindig élvezték, a gazolást sem, de meg kellett történnie, ha valaki jutalmat akart.

Hiszen nem lehetett szó mindennapos együttlétről, unokáim nem a következő sarkon laktak. Nem tartozom a német nagyszülők azon szűk 60%-ához, akik – a statisztika szerint – rendszeresen gondozzák unokáikat. De szükséghelyzetben gyakran álltam rendelkezésre. Németországban minden második nagyszülői pár legalább szórványosan gondot visel az unokáira, például a szülők elfoglaltsága vagy a kicsik betegsége esetén. Az egyetemista bébiszitterek aligha ilyen rugalmasak, és a szomszédasszony sem, pláne ha még dolgozni jár. Ehhez társul, hogy a kicsik nagy bizalmat és bensőséges kapcsolatot alakítanak ki a nagyszülőkkel, hiszen azok a család részét alkotják. Nem túlzás azt mondani, hogy ha nem léteznének a nagyszülők, akkor a szülőknek és az önkormányzatoknak eurómilliókat kellene pótlólagosan fordítaniuk a gyerekek gondozására. És a nagyszülők minden állami támogatásnál jobban megkönnyítik az ifjú pároknak az első vagy a többedik gyerek vállalását. Amit ezen túlmenően is tesznek az unokák nemzedékéért, azt nem lehet számokkal mérni.

EZ MÁR AKKOR IS MEGMUTATKOZIK, ha röviden visszapillantunk az emberiség történelmére. Az emberiség előtörténetének fejlődésével kapcsolatos kutatások bizonyítják, hogy a korai őskőkor idején Európában hirtelen ötször annyi olyan ember létezett, aki csak – az akkori viszonyok között magas – harminc éves kor fölött halt meg. Ez azt jelenti, hogy a korábbi időkkel ellentétben most lehetővé vált, hogy az emberek olyan kort érjenek meg, amelyben még láthatják unokáikat. A tudomány feltételezi, hogy a várható életkor növekedése e korszak kulturális haladásának volt köszönhető. Erre sok adat van, például az első műalkotások vagy új szerszámok megjelenése. A több idősebb ember jelenléte kétségtelenül kedvezően hatott az életkörülményekre, véli a *Central Michigan University* paleontológusa, *Rachel Caspari*. A nagyszülők feltehetően erejük szerint támogatták felnőtt gyermekeiket, ez viszont lehetővé tette azok számára, hogy több utódot hozzanak világra. Egyúttal nőttek az unokák túlélési esélyei. A népesség növekedett, a gének terjedtek – így gondoskodtak a nagyszülők az emberek döntő evolúciós előnyéről. *Rachel Caspari* úgy okoskodik, hogy az őskőkor nagyszülői még sokkal többet teljesítettek: Élettapasztalatukkal és életbölcsességükkel feltehetőleg lényegesen hozzájárultak ahhoz, hogy az új kulturális fejlemények tovább is adódtak, és széles körben elterjedtek az emberek között. „A nagyszülők révén kulturális ugrás következett be”, mondja Caspari. A következő korszakok időugrásaiban a nagyszülői nemzedékek a kultúra őrzőiként és áthagyományozóiként, illetve az emberi fejlődés támogatóiként stabil, alapvető támaszt jelentettek.

Közép- és Nyugat-Európa iparosodás előtti társadalma még ápolta azoknak az idős parasztoknak és mesteremberekneknek a képét, akiknek nagy foglalkozásbeli tapasztalata mindenütt keresett volt, és akiknek a tudására az unokák nemzedéke sikeresen tudott visszanyúlni. A modern ipari korszak kezdetével azonban egyre inkább „tegnapiakként” bélyegezték meg az idősebbeket. Ez a negatív kép mindenekelőtt a nincstelenekre és a nehéz testi munkából élő alsó rétegre, s ezáltal a népesség túlnyomó részére vonatkozott. Az idősekről alkotott kép megváltozását és differenciálódását csak a 20. század hozta meg a maga gazdasági, tudományos és társadalmi változásaival, valamint új szervezeti keretfeltételeivel (például a nyugdíjba vonulás korának meghatározásával vagy az időseknek a médiumokban való megjelenésével). Manapság a kevés pozitív tartalmú kép él a köztudatban az idősekről, de ezek egyike a nagyszülői szerepet ábrázolja.

Kétségtelen, hogy a nagyszülők életmódja és normái minden korszakban mértékadóan alakítják az ifjúságot. És minden nemzedék más-más tapasztalatokat és beállítottságokat ad tovább.

Még háromszáz évvel ezelőtt is mindenki csodálkozott volna a mai bensőséges nagyszülő-unoka kapcsolatokon, mondja például a Bécsi Egyetem családtörténésze, *Erhard Chvojka*. Véleménye szerint az iparosodás előtti társadalomban az unokák nemigen építhettek volna ki szoros kapcsolatott nagymamájukkal és nagypapájukkal – ha azok egyáltalán éltek még –, mert a várható átlagos élettartam még akkoriban sem volt túl magas, és az embereknek nem születtek olyan fiatalon

gyerekeik, mint feltehetően az őskőkorban. A gyerekek korán elhagyták a szülői házat, hogy tanoncnak, szolgának vagy szolgálólánynak szegődjenek el. Nem létezett még autó és vasút a hétvégi gyors látogatásokhoz (a hétvége különben is csak a szabad vasárnapból állt), nem is beszélve mobiltelefonokról vagy *iPad*ekről. Ráadásul általános feltételezés, hogy a nagyszülők hatása csak akkor igazán hatékony, ha az unokákkal egy háztartásban, vagy legalábbis azonos településen élnek.

PETER HÄRTLING ÍRÓ és nyolc unoka nagyapja más véleményen van. Ő úgy találja, nem feltétlenül szükséges, hogy állandóan lássák egymást: „Bizonyos távolság egyenesen hasznos lehet: hozzájárul ahhoz, hogy az érintettek levegővételhez jussanak.” Ugyanis az, hogy a kamaszodó unokának már nincs kedve vasárnap délután meglátogatni a nagymamát, még messze nem jelenti azt, hogy már tudni sem akar az „öregekről”. A legtöbb tudományos kutató egyetért abban, hogy a nemzedékek közötti kapcsolatok feltehetően csak a most zajló 21. század folyamán váltak igazán jóvá. Hiszen a feltételek is most a legjobbak. Az emberek idősebbekké válnak, mint valaha, és közben hosszabb ideig maradnak testileg és pszichikailag is egészségesek. És hosszú időre visszatekintő élettapasztalatuk nagyobb higgadtságot tesz lehetővé számukra az unokáikkal való bánásmódban. Manapság a szülők úgy látják, hogy hallatlan nevelési követelményeknek vannak kitéve, olyanoknak, amelyek korábban nem léteztek. A nagyszülők viszont már egy nemzedékkel odébb vannak, és tudják, hogy nem omlik össze a világ, ha az unoka egyest visz haza matematikából. És mivel ezt a nézetet a szülőkkel szemben is képviselik, az unokák megbíznak bennük.

A családban dől el az is, hogyan viszonyulnak a gyerekek az idősekhez. A nagyszülők révén teljesen mellékesen megtanulják, mit jelent öregedni és nagyszülőnek lenni. „Gyakran kívántam, hogy bárcsak ismerhettem volna a nagyszüleimet. Annyi mindent akartam volna kérdezni, látni, hogyan élnek, mit gondolnak, s talán mit örököltem tőlük”, mondja egy 34 éves hölgy, akinek a nagyszülei balesetben meghaltak, amikor ő hároméves volt. Itt nemcsak az örökölt génekről és anyagi dolgokról meg emléktárgyakról van szó, hanem sokkal értékesebbekről: a nagyszülők jelentik a hidat a család múltjához; ők mutatják meg nekünk, honnan jövünk; ők gondoskodnak arról, hogy a családi történetek és hagyományok továbbadódjanak. A 14 éves Isabel meséli: „Családunkban mindig imádkozunk étkezés előtt. Ez mindennapos rituálé, jóllehet a szüleim külsőbben nem vallásosak. De anyám ragaszkodik hozzá, mivel a nagymamám és nagypapám számára fontos; ők pedig szintén a szüleiktől vették át.” A nagyszülők útmutatók a jövőbe is: megmutatják, mi lehetséges; hiszen már egy egész élet van mögöttük, ők jelenítik meg az élettapasztalatot.

A NAGYMAMÁK KÖZVETÍTHETIK az unoka számára például azt is, hogy nőnek lenni manapság sokféle életformát jelenthet. Ez a közvetítés nem mesemondás formájában történik, hanem a nagymamák saját valóságos életének látványa által. Hiszen gyakran maguk is új családi együttállások sokféleségében élnek, elváltak, újraházasodottak vagy éppen nem azok. Az a nagymama például, aki „vadházasságban” él egy új, ráadásul nála fiatalabb partnerrel, ma már nem r itkaság, de biztosan újdonság a történelmünkben. A nagyszülők ily módon lehetővé teszik unokáik számára, hogy rápillantsanak egy olyan világra is, amely talán különbözik a szülőkétől. És ez fontos, mivel a különböző távlatok megismerése lehetővé teszi a gyerekek számára, hogy más látásmódokat is tudomásul vegyenek. „Magatartásukkal a nagyszülők tudattalanul is sok mindent továbbadnak”, mondja *Axel Schölmerich* fejlődéspszichológus. Ha a nagymama együtt tölti az unokával a délutánt, magyarázza a szakember, akkor automatikusan közvetít bizonyos beállítottságokat. Egészen hétköznapi helyzetekről van szó: „Például ha a nagymama megmutatja a gyereknek, hogy különleges dolog, ha félénk cicája megengedi neki, hogy megsimogassa, akkor az állatokkal való gyengéd bánásmódra tanítja.” Ha hozzávágná az újságot az állathoz, hogy az ne karmolja a bútort, akkor természetesen teljesen más beállítottságot közvetítene. És miközben az egyik nagymama ad valamit a koldusnak, a másik talán nagyon is ügyel a távolságtartásra. A pszichológus tudja, hogy a gyerekek úgy tanulják meg a különféle hozzáállásokat és értékeket, ahogyan beszélni tanulnak: erőfeszítés nélkül, egyszerűen a kapcsolatok által. A nagyszülőknek esélyük van arra, hogy a múlt iránti tiszteletet és a jövőre irányuló bátorságot adják útravalóul az unokáknak. Az, hogy az unokák hogyan lesznek képesek alakítani jövőjüket, attól is függ, mennyire élik meg jó példaképnek a nagyszüleiket.

MIKÖZBEN A GYEREKEK ÉS AZ UNOKÁK búcsúüneplésünk után elköszöntek családi házamtól, értelmes, vidám, optimista nagymamának mutatkoztam. Szomorkodni később és egyedül akartam.

Mónika, a barátnőm hasonló helyzetben a következő üzenetet adta útravalóul kisunokájának, hogy ezzel enyhítse számára (és a maga számára is) az elválás fájdalmát: „Ne arra gondolj, amit veszítesz, hanem mindarra a csodálatos dologra, amit ebben a házban közösen éltünk át! Arra mindig visszaemlékezhetünk.” És a „mindig” nem csupán a közös életidőt jelenti. Mónika unokája ugyanis most, nagymamája halála után is emlékszik annak szavaira, és továbbmeséli a gyerekeinek. Annak következményei, amit teszünk és megélünk, tovább hatnak, örökre, valóban.

Ursula Richter

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. november

Az esztergomi bazilika felszentelésének 125. évfordulója alkalmából, 1981. szeptember 6-án elmondott beszédében Lékai László bíboros síkraszállt az általa „rendezett erőnek" nevezett katonai erőszak alkalmazásának jogossága mellett. Kovács László káplán a hajósi búcsún elhangzott prédikációjában tiltakozott az ellen, hogy a katonáskodás tárgyában a bíboros kollaborál az állammal, mire a bíboros felfüggesztette őt papi tisztségéből.

A korabeli sajtó tudtunkra adta, hogy 1979. november 13-án az USA egyházait tömörítő társadalmi szervezet a tárgyévben Lékai László bíboros, esztergomi érseknek adományozta „A Lelkiismeret Embere" Díjat. Ez indította Merza Józsefet az alábbi levél megírására, amelyet a 35. évforduló alkalmából közlünk.

1981. szeptember 25.

Tisztelt Bíboros, Prímás, Érsek Úr!

„Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen kezdetben, most és mindörökké."

Még ma is hallom ezeket a szavakat, amelyekkel Bíboros Úr lezárta négyünk közös imáját. Két testvéremmel kerestem fel akkor Önt, talán három évvel ezelőtt, hogy egy számunkra fontos kérdésről beszéljünk azzal a testvérünkkel, akit Jézus Krisztus egyházmegyénk legfőbb Pásztorának rendelt. Azt gondoltuk, hogy a keresztények tanácskozásának imádsággal kell kezdődnie, és Bíboros Úr magáévá tette kérésünket.

Imádkoztunk.

Az egyik imádkozó Kovács László volt, és arra is emlékszem, hogy első szavai azt fejezték ki, mennyire örül, hogy együtt imádkozhat főpásztorával.

Az ember az emlékeiből is él, s amikor e levelem írásához hozzáfogtam, önmagamnak is válaszolnom kellett a kérdésre: Bolond remény volt-e az, amikor néhány évvel ezelőtt azt hittük: megindul majd a beszélgetés a Főpásztor és hívei között arról, hogy miképpen tudják közelíteni nézeteiket egymáshoz, s egymással együtt Jézushoz, szeretetben és kölcsönös megértésben? Bolond remény-e továbbá az, hogy még ma is levéllel fordulok ahhoz a Testvéremhez, akinek kemény szavai újból világossá teszik számomra, hogy a párbeszédnek csak egy fajtáját hajlandó önszántából gyakorolni: azt, amelyikben autoritatíve ő mondja meg, mi az igazság? Tehát értelmes dolog-e kérni, figyelmeztetni, tolakodni, kellemetlenkedni, amikor már jól tudhatnám, hogy nemkívánatos álláspontot képviselek az Ön számára?

Pál testvérünktől azt tanultam meg, hogy a keresztény*ség* bolondság, *mória*.

Bolondul bízni kell az emberi lelkiismeret – kortól független – megújulni tudásában, és bolondul bízni kell Jézusban, akinek Ön papja, és akinek örömhírét kezében tartja. Amíg *egy* Atya gyermekeinek valljuk magunkat, *egy* Példánk van, akit utánozunk, *egy* Lélekre figyelünk, aki tanácsot ad nekünk, *egy* a Szentírásunk és egyként vállaljuk történelmi örökségünket, addig mindig van remény, hogy szót érthetünk. Igen, megérthetjük egymást, alakíthatjuk egymást igazságban és szeretetben.

Miután most megvallottam Önnek hitemet, reményemet és szeretetemet, elmondok valamit abból, amit ma igaznak és fontosnak látok, azzal a felelősséggel, amire a Zsinat után minden keresztény kötelezve van.

Kovács László személyében Ön az egyik legjobb papját tiltotta el az evangélium hirdetésétől, azaz a „katonai rend" kifejezésével élve: Ön olyan hadvezér, aki legjobb katonáit veti fogságba, és így teszi harcképtelenné seregét.

Kovács László ügyének elbírálásakor alapvetően idegen, nem egyházi szempontok határozták meg döntéseit, nem „Isten tervei szerint" gondolkodott.

Kovács László megbüntetését úgy határozta el, hogy nem adott helyet bírósági tárgyalásnak, nem hallgatta meg őt személyesen, s ezzel súlyosan megsértette emberi jogait. Az elmúlt két évben ötször álltam bíróság előtt, és most azt látom, hogy az ateista elvekre épült állami törvényhozás méltányosabb a vádlotthoz, mint az irgalmas szívű Jézus alkotmányára épült egyházi jogrend egyik alkalmazója.

Kovács László elleni eljárásával Bíboros Úr olyan precedenst teremtett, amelyre hivatkozva törvényt és Istent sértő határozatok sora születhet meg a magyar egyház nagy kárára.

A fenti állítások bizonyítás nélkül sorakoznak fel. Ha Ön nem akarja megváltoztatni álláspontját, akkor kár bizonykodni. Ha viszont tényleg érdeklik a bizonyítások, akkor bármikor pótolhatom. Nem szaporítom az állítások sorát sem, mert annak is csak akkor van értelme, ha meghallgatásra talál. Levelem célja nem az, hogy tanítgassam Önt. Mint ahogy nem bírálom az esztergomi beszédben kifejezett gondolatait sem. Végtére is, ha egy sokat utazó idős főpap úgy fogalmaz, mintha hallatlanba venné az egész keresztény és nemkeresztény világban áramló gondolatokat, akkor csak arra következtethetek, hogy ez a testvérem, valami okból, nem akar látni és hallani. Vagy lát és hall, de azt valami okból nem akarja elmondani. Ezért más a levelem célja.

Ön a Lelkiismeret Embere.

Mindenki, aki valamelyest is próbálgatta Jézus útját, tudja, hogy e helyen van üdvösségünk legsebezhetőbb pontja. Lophatunk és verekedhetünk, paráználkodhatunk vagy rosszat kívánhatunk másoknak, mindez többékevésbé bűntudatot ébreszt bennünk. De életveszélyes helyzetbe kerülünk, ha módszeresen átformáljuk lelkiismeretünket: nem fogjuk tudni felismerni hibáinkat, és Istennek tetsző dolognak fogjuk tartani, ha likvidáljuk Isten embereit. Nem lenne baj, ha tőlünk függetlenül alakult volna ki ilyen látásunk, de halálos a veszedelem, ha mi kötöztük volna meg Isten bennünk lakó Szent Lelkét. Találóan hívja ezt a bennünk lakó Lelket sok nyelv lelki*ismeret*nek. Igen, így van, a Lélek tárgyi ismereteket is birtokol, amikor jó tanácsokat ad a jézusi okosságra. S most megkérdem Öntől: Hogyan merészelt *ex constientia informata* dönteni, amíg gondos atyai szeretettel, egyéni beszélgetések sorozatával meg nem

győződött arról, hogy mi van bűnösnek vélt másik testvére lelkiismeretében? A keresztény élettel kapcsolatos kérdések mind lelkiismereti kérdések. Itt lélektől lélekig érő vonatkozások vannak. Itt a segítő testvérnek el kell jutnia a segíteni kívánt testvér lelkéig. Bíboros Úr, teljesítette Ön ezt a legalapvetőbb pásztori kötelességét? Még a legegyszerűbb szentképen is úgy ábrázolják Urunkat, mint aki sziklákon és tövisek között nyúl ki a veszélybe került bárányért. Fel tudja Ön mérni, mit jelentett volna Jézusért magát holtfáradtra dolgozó papja számára az, ha Ön kopogtat lakása ajtaján, és megkérdi tőle: „Fiam, eljöttem hozzád, miben segíthetek?”

Most újból visszatérek levelem céljára. Nem vitairatot készítettem, nem akartam dialógust folytatni, mert ahhoz két ember kell, s az elmúlt öt év azt mutatja, hogy Ön nem kíván beszélni egyes híveivel. Ön semmit nem tesz azért, hogy megértés születhessék, helyette elítélő nyilatkozatokat fogalmaz, és felnőtt világiakat néz senkinek. Akármelyik állami hivatalhoz fordulok – legyek bár vádlott –, meghatározott időn belül választ kapok folyamodványomra. Milyen vezetési stílust honosít meg Ön a szolgáló Jézus egyházában, ha még annyit sem tesz meg, mint egy profán közhivatalnok?

Nem vitáznom kell vagy ismereteket közölni, mert Ön birtokában van az összes szükséges ismeretnek. Az én dolgom az, hogy az emberhez szóljak, és újból kérjem: ne keményítse meg szívét. Valamilyen eleve elvállalt koncepció alapján ne akarja megbilincselni a magyar egyház újjáalakulását. Ha a csendes hang nem elég, akkor bolond módjára akarok kiabálni és sikoltozni: „László testvérem, magyar népem prímása, vigyázz, tönkre ne tedd a lelkiismeretedet!”

Lehet, hogy nem is kellett volna többet írni az utolsó mondatnál, de tudom, hogy a túl rövid közlések félreérthetők. Azért beszélek bővebben, hogy Ön két dolgot világosan megértsen. Először azt, hogy az Ön „ellenzéke” *szereti Önt*, testvérének tartja Jézus egyházában, és nem akar szektát alapítani. Másodszor: szeretetünkből fakadóan viszont leplezetlenül szemébe mondjuk Önnek azt, amit igaznak tartunk, mert Jézus Egyháza nem a szembe mosolygó, hátul pedig egymást megszóló emberek gyülekezete. Egészen biztos vagyok benne, hogy ha egyszer Ön megérti ezt az álláspontunkat, és bízik bennünk, akkor az összes, ma áthatolhatatlannak látszó elméleti és gyakorlati akadály könnyen félretolható az útból. Ha egyszer megmelegedett a szíve, Ön tudni fogja, mit kell tennie.

Legyen dicsőség az Atyának, aki vár minket Országába, a Fiúnak, aki életével írta elénk az odavezető Utat, és Tanácsadónknak, a Léleknek, akinek nincs nagyobb vágya, mint hogy a mi utunk is hasonló legyen a Fiú Útjához.

Dicsőség a Szentháromságnak, és békesség a jóakaratú embereknek!

Kérem, hogy fogadja soraimat jó szívvel.

Ebben a reményben tisztelettel köszönti:

Merza József

Szent vagy szenteskedő?

„Aki húszéves koráig nem szép, harmincig nem erős, negyvenig nem okos, ötvenig nem gazdag, hatvanig nem szent, az aztán sosem lesz az” (*Dugonics András*, 1741-1818).

Egy amerikai író, *Philip Yancey* írta: „Minden nagylelkű, megbocsátó keresztény ismerősömre jut egy büszke, rosszindulatú, ítélkező hívő. Sok buzgó, aki jobb akar lenni másoknál, ahelyett, hogy igazzá válna, képmutató lesz belőle” (Kerülő utak a boldogsághoz, 179).

Mélyen érintett ez a gondolat, mert a valóság ilyen. De lehet, hogy még rosszabb.

Nem kell nagy tévedés, csak egy kicsi, és az eredmény egészen más lesz, mint amire várunk. Egy óceánjáró tengerész mondta: a legkisebb pontatlanság a navigációban súlyos hibákat, tévedéseket eredményez, mert több ezer mérföld után egészen máshova érkeznek, mint ahová tervezték.

Aki elindul az igazzá válás nagy kalandjára, csak akkor ér célba, ha jó segítői, útmutatói vannak.

Útmutatókból korunkban nincs hiány. De sok útmutató vak, szélhámos vagy rosszindulatú.

Müller Péter, aki szellemi írónak tartja magát, és aki állítja, hogy őt magasabb szellemi erők irányítják, azt írta: „Légy erős, öntörvényű és szabad. Ne függj senkitől – tőled függjenek, mert te vagy az erősebb. Ha pedig nem, légy az!”

Jézustól tanult gondolkodásmódunkba ilyen célt tévesztett gondolatok nem férnek bele. Ha ilyen gondolatokon nevelkedik a magyarság elitje, közel van a katasztrófa. Az öntörvényű, uralkodó típusú ember soha nem lesz közösségi gondolkodású és életű.

„Aki csak magára gondol, annak problémái vannak, aki azonban másokra, annak izgalmas feladatai.”

A hőzöngő, indulatos, türelmetlen embereknek mondta egy tanár: „Az asztalt könnyebb verni, mint megteríteni…”

„Ne azt nézd, milyen kereszted van, hanem milyen sorsot, sorsokat tudsz még felvállalni” – írta egy lelki író.

Ha a Jézus-követésünk eltér az általa adott normáktól, akár a legkisebb módon is, akkor elveszti nevelő jellegét. Ferenc pápa mondta el, hogy papsága kezdetén ezt az útmutatást kapta: ’Ha előre akarsz lépni, világosan kell gondolkodnod, és homályosan kell fogalmaznod.’ Ez közvetlen felhívás a képmutatásra. Ezzel a magatartással szakítani kell.

Ha Jézus tanításának megtartása közben az öntudatunk jobban növekszik, mint az alázatunk, ha azt tartjuk, hogy a mi utunk, módszerünk az egyedül üdvözítő, akkor nehezen elviselhető okoskodók leszünk, és fellépésünk szembenállást, ellenszenvet szül.

Ahhoz, hogy ne csak szenteskedők, hanem szentek legyünk, kell:

– az örömhír utáni vágyakozás
– a mindennapos szellemi-lelki élet
– jó közösség
– jó vezető
– szellemi-lelki kontroll (lelkivezetés)
– elköteleződés, megtérés.

Ha mindez megvalósul, akkor nem a képmutatásig jutunk el, hanem igaz emberek leszünk a mi Urunk által.

Vincze József

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Vadóka

A műharag néha jó

Huszonkét esztendős korom körül nagyon szerettem fölsétálni a Törpeháza előtti hegytetőre, ahonnan gyönyörű kilátás nyílt a mélyben hömpölygő kék Dunára és a túloldalon emelkedő pilisi hegyekre.

Egy nyári délutánon, kezemben egy verseskötettel, ott üldögéltem a pihenőpadon, és néztem a gyönyörű tájat, meg olvasgattam. Egyszerre csak lépéseket hallok, lenézek, s az egyik útkanyarban megpillantom Vadókát, a kis törpét, amint lépeget fölfelé az ösvényen. Az utat nézte. A következő pillanatban már el is kaptam róla a tekintetemet. Vadóka ugyanis mialatt ballagott, az orrához emelte a kezét, és – na, hogy is mondjam csak – zsebkendő nélkül tisztogatta az orrát. Csodálkoztam, hogyan lehetséges, hogy ez a gyönyörű kilátás, a pompás nyári erdő, az út szélén a rengeteg virág nem tartja vissza attól, hogy ilyen csúnyát cselekedjék. Vagy tíz perc múlva elém ért a kanyargós úton. Köszöntöttük egymást, leült mellém, és kérdezte: „Mit olvas, Moha bácsi?” Mondtam, hogy Petőfit. Minthogy tudtam Vadókáról, hogy élénk eszű és lelkesedő természetű, fel is olvastam neki a verset, amelynél éppen nyitva volt a könyv. Az első versszakot elmondom nektek is:

Sors, nyiss nekem tért,
hadd tehessek
Az emberiségért valamit!
Ne hamvadjon ki haszon nélkül e
Nemes láng, amely úgy hevít.

Miután végigolvastam a verset, Vadóka egyszeriben észrevette a gyönyörű kilátást. Átnézett a Duna fölött a Pilis-hegységre, teleszívta a tüdejét levegővel, és így szólt: „Bárcsak én is tehetnék már valamit az emberiségért!” Csodálkozva kérdeztem: „Miért mondod ezt ilyen sóhajtósan? Ha csakugyan tenni akarsz, rengeteget tehetsz, akár rögtön is.” Felugrott a padról: „Rengeteget? Mint gyerek? Itt Törpeházán?”

Bólintottam. Rengeteget, bárhol és minden pillanatban. Már vissza is ült: „Tessék megmondani gyorsan, hogy mit!” Bizalmatlanul pislogtam rá: „Hát persze, nem könnyű teendő. Kérdés, hogy lesz-e akaraterőd hozz á?” Felugrott: „Lesz! Van! De mi az?”

Most aztán nagyot nézett. Válaszom ugyanis így hangzott: „Ettől a pillanattól kezdve csakis zsebkendővel tisztogasd az orrodat!” Nemcsak nagyot nézett, de el is vörösödött. „Sohase szoktam másként!” Elgondolkoztam: „Tehetnéd még azt is az emberiségért, hogy sohase hazudj! Mert hiszen láttam az előbb! De elég egyelőre, ha azt meg bírod tenni, amit tanácsoltam.” Hebegett: „De hát én nem ilyesmire, hanem valami hőstettre gondoltam, ami nagyon nehéz! Ez könnyű, és nem is használok vele az emberiségnek!”

„Mondok majd később hőstetteket is. Nehéznek éppen elég nehéz ez is. Majd meglátod! Az emberiségnek igenis rengeteget használsz vele. Eléred, hogy az emberiség egyik tagja – vagyis te magad – tiszteletben tartsa és megszeresse a jó ízlés törvényeit. De ha megijedsz ettől a feladattól, akkor hagyjuk. De akkor ne kérdezd tőlem soha többé, mit tehetnél az emberiségért!”

Vadóka ismét elvörösödött, de most már indulatában. „Nem ijedek meg a feladattól! Nincs is miért megijednem, mert hiszen ez semmi. Ettől a pillanattól kezdve mindig zsebkendőt használok. Akár máris mondhatná Moha bácsi a következő feladatot.”

„Újabb feladatot csak holnap kaphatsz, ha látom, hogy ezzel már megbirkózol. Gyere ide ugyanebben az időben. Ha én még nem lennék itt, ülj le, és várj!”

Másnap már egy órával előbb ott voltam. Felmásztam a pad mellett álló fára, és elbújtam a lombjai között. Vadóka megjött, leült, várakozott. Aztán egyszerre csak az orrához emelte a kezét, dörzsölgette egy kicsit az orrát, és szétnézett, nem közeledem-e valamerről. Ugyanazt cselekedte, mint az előző napon, én pedig megszólaltam a fán: „Halló! Halló! Itt a becsapott emberiség beszél! Azt ígérted, hogy összességünk egyik tagját jó ízlésűvé teszed. No ugye, hogy nem olyan könnyű még ez az állítólagos semmiség sem!”

Vadóka zavarban is volt, nevetett is. Miután lemásztam a fáról, így szólt: „Hagyjuk ezt, Moha bácsi, csakugyan. Ez olyan jelentéktelen feladat, hogy nem tud lelkesíteni engem. Különben is most történt utoljára. Olyan feladatot tessék adni nekem, amellyel nem önmagamnak használok, hanem másoknak.”

Bólintottam, és megindultam vele hazafelé. Útközben. mintegy játékból, lecsippentettem egy szem gyümölcsöt egy vadalmafáról, és odaadtam Vadókának: „Dugd zsebre, őrizd meg, amúgy is erről kaptad a neved.” Bevezettem a kertembe, hátra a gyümölcsfáim közé, és megálltam vele legszebb terméső almafám, az asztaháni piros alatt. „Tudod-e, milyen gyümölcsből nemesedett ilyen gyönyörűvé ez az almafajta itt?” Felmutatta a kicsiny, zöld vadókát: „Ilyen volt az őse!” „Ilyen bizony, de nem egyik napról a másikra lett ám ebből ilyen gyönyörű piros alma. Sok-sok parányi

változás kellett hozzá. Évszázadokon, évezredeken át. S azzal a sok-sok parányi változással nemcsak önmaguknak használtak azok a régesrégi piciny vadókák, hanem az egész almanemzetségnek. Ez az asztaháni piros annak köszönheti ízességét, hogy az ősrégi, fanyar vadókák nem mondták: 'Jelentéktelen feladat, hogy gyarapodjam ízességben, azzal csak önmagamnak használok'!"

Ekkor Vadóka lelkesülten felkiáltott „Moha bácsi, tekintsük úgy, hogy a zsebkendő-üggyel már meg is birkóztam. Tessék újabb feladatot adni." Feladat helyett azonban néhány szép példány asztaháni pirosat adtam neki. „Várjunk holnapig, mert hátha mégsem birkóztál meg vele. Holnap ugyanott találkozunk. Na! Most pedig menj haza, nézegesd a gyümölcsfáitokat, és gondolkozzál azon, amit mondtam."

Vadóka elköszönt, elment, de még a kertem ajtaján sem lépett ki, amikor már át is másztam hátul a kerítésen. Futottam a kertek mögött, bemásztam Vadókáék gyümölcsösébe, és lehasaltam az egresbokrok mögé.

Másnap ismét vittem a Petőfi-kötetet. Sétáltam egyet, azután leültem a padra, és olvastam. Nemsokára lelkendezve odafutott hozzám Vadóka: „Kérem az új feladatot, Moha bácsi, most már igazán kérem! Azzal a másikkal már megbirkóztam, győztem!"

Csöndesen feleltem: „Várjunk még egy napot. Láttalak tegnap a kertetekben az egresbokrok közül."

Vadóka ismét elvörösödött, de most sem zavarában, hanem az indulattól: „Jaj, Moha bácsi! Hagyjuk már azt! Különben is éppen akkor, amikor látni tetszett, az jutott az eszembe, hogy nem is jó a vadalma hasonlat. A vadóka ízesedése, megnemesedése csak a későbbi nemzedékeknek használ!"

Rábámultam: „Hát aztán? A későbbi nemzedék tán nem is emberiség?" Ingerülten kiáltotta: „De én a most élőknek akarok használni!" Ekkor huncut ábrázattal intettem neki, hogy hallgasson csak egy kicsit, ne áruljuk el, hogy itt vagyunk. „Úgy hallom, jön valaki lentebb az úton." Jól hallottam. Egy törpeházi kislány, a nyolcéves Dalocska bandukolt fölfelé. Dalocska hiú is volt, fecsegő is, a kistörpék Locskának szólították Dalocska helyett, és gyakran ingerkedtek vele. Igen nagy piros szalagcsokor volt most is a hajában, és ravaszkásan kacsintva megkérdeztem Vadókától: „El tudnád-e találni innen görönggyel azt a csokrot?" Vadóka gyorsan és örömmel intette: „De még mennyire!" – s már kereste is vigyorogva az alkalmas göröngyöt.

Ekkor megfogtam a karját, és bólogatva mondtam: „Milyen igazad van, ha olyan feladatot akarsz, amellyel most élő embereknek használhatsz. Ezt kell majd megtanulnod csakugyan. Íme, most is majdnem ártottál Dalocskának, használás helyett. Meg kell tehát tanulnod választani a cselekvések között. Finom ítélőképességre és jó ízlésre van szükséged, hogy például ilyen esetben a 'dobni' és a 'nem dobni' közül a 'nem-dobni'-t tudd választani. S hogy jóízlésed fejlődjék, legelőször is okvetlenül rá kell szoknod a zsebkendő használatára."

Most már dühbe gurította Vadókát, hogy megint ide kanyarodtunk vissza. „Jaj, hát Moha bácsi még mindig az orromról beszél? Tessék már megérteni, hogy torkig vagyok az orrommal. Nem ilyen apróságot akarok tenni az emberiségért, hanem valami nagy dolgot, ami dicsőséggel jár." Miután ezt elszónokolta, visszaült a padra, azaz csak akart volna, mert rászóltam: „Én ültem előbb a padon, foglalt! Ne ülj le mellém, te csibész!"

Elhűlve bámult rám. Nem tudta, hogy én így is tudok beszélni. Pedig még folytattam is: „Az vagy bizony! Csibész, képmutató! Fanyalogsz a tanácsomra, hogy először az emberiség egyetlenegy tagján, önmagadon segíts, végül pedig kiderül, hogy nem akarsz te használni sem a jövendő nemzedéknek, sem a mostaninak, hanem igenis egyedül önmagadnak. Azt mondja Petőfi: *„Ne hamvadjon ki haszon nélkül e nemes láng, mely úgy hevít."* De Petőfi az emberiség javát értette a haszon szón, te meg a magad javát, a dicsőséget. Nem nemes tehát a lángod sem, mert csak a dicsőséged lakomáját szeretnéd megfőzni, megsütni rajta."

Ekkorára már felért hozzánk Dalocska is, és ámuldozva, de mosolyogva hallgatta, hogy szidok valakit. Intettem neki, hogy üljön le, ne ijedjen meg tőlem. Vadókára meg rákiáltottam: „Nem ez a Petőfi-vers való egy ilyen mihasznának, mint te vagy, hanem az: „Mit háborgattok? Takarodjatok innen!"

Vadóka szégyenkezve elfutott, én elmosolyodtam, Dalocska meg elnevette magát, és így szólt: „Tudtam én, hogy csak úgy tesz Moha bácsi, mintha haragudnék, nem is féltem egy cseppet sem."

Az viszont bámulatos, hogy amit magyarázattal és érvekkel nem tudtam elérni, műharaggal elértem. Körülbelül egy hónap múlva bejött egy reggel a kertembe Vadóka, és ezt mondta: „Ne tessék már haragudni rám, Moha bácsi! Azt én már – tetszik tudni mit, azt én már régóta nem teszem!"

Gyakorlatom van benne, hogy arckifejezésből, hangból megállapítsam, igazat mond-e valaki. Vadóka igazat mondott. Hát persze jobb lett volna, ha az érvek győzik meg, nem pedig az indulatom hat rá. Bár az is lehetséges, hogy mégiscsak az érvek munkálták ki benne ezt az eredményt, csak idő kellett hozzá. Ezt még maga Vadóka sem tudhatja. Nem is kérdem tőle.

Hajtások

Hajtások címmel új rovatot indítunk gyerekeknek, mégpedig a Bokor Közösség családjaiba tartozó gyerekek közreműködésével. Másokat is buzdítunk, hogy kisebb írások vagy rajzok beküldésével, vagy egyszerűen csak ötletekkel vegyenek részt e rovat alakításában. (Anyagokat beküldeni Kollár Gabriella címére lehet: osa.gabi.62@gmail.com.)

A három fenyő

Három fenyőfa állt egy dombtetőn.

A legnagyobbik fa szép és egyenes volt, erős, messze nyúló ágai voltak. A kisebbik fenyő nem volt olyan terebélyes, de napról napra fejlődött és növekedett. A harmadik fenyő azonban igazán kicsi volt, vékony törzsű és egészen alacsony.

– Bárcsak olyan nagy és erős lennék, mint a Legnagyobb fenyő! – sóhajtotta ez a kicsike fa.

Nagyon hideg tél volt ebben az esztendőben. A földet belepte a hó. Karácsony közeledett.

– Bárcsak eljönne értem Télapó, és elvinne karácsonyfának ! – sóhajtott a Legnagyobb fenyő.

– Bárcsak engem vinne! – mondta a Kisebbik fenyő.

– Bárcsak engem választana! – kívánta a Harmadik Fácska.

Egy napon fázós kismadár jött szökdécselve feléjük. Megsérült a szárnya, s ezért nem tudott repülni.

– Kérlek, Legnagyobb fenyő, itt maradhatnék az ágaid közt? – szólította meg félénken a kismadár a fát.

– Nem lehet! – mondta a Legnagyobb fenyő. – Nem használhatok madarakat az ágaim közt, mert éppen karácsonyfának készülök.

– Pedig úgy fázom – panaszolta a kismadár, a Legnagyobb fenyő azonban nem is válaszolt.

Így hát a törött szárnyú kismadár odább ugrált a Kisebbik fenyőhöz.

– Kedves Kisebbik fenyő, megengednéd, hogy itt maradjak az ágaid között? – kérdezte.

– Nem! – felelte a Kisebbik fenyő. – Nem ringathatok semmiféle madarat az ágaim között, mert hátha éppen most vinne el valaki karácsonyfának.

Ekkor szegény didergő kismadár tovább ugrált a Harmadik Fácskához.

– Drága kicsi fenyő, itt maradhatnék az ágaid között? – kérdezte.

– Hogyne maradhatnál, kismadár – felelte a Harmadik Fácska. – Búj csak egészen hozzám! Majd megmelegítelek, amennyire csak tőlem telik.

A kismadár felugrott a Harmadik Fácska ágai közé, ott nyomban el is aludt. Hosszú idő múlva a Harmadik Fácska édes, halk csengettyűszót hallott. A hangok egyre közeledtek, már egészen ott hallatszottak a dombon. Elhagyták a Legnagyobb fenyőt, elhaladtak a Kisebbik fenyő előtt is, de amikor a Harmadik Fácska elé értek, elhallgattak. Mind a három fácska látta az apró csengettyűket. Egy rénszarvas húzta szép, kicsi szánkón csüngtek, amelyből most kiszállott az utasa.

– Télapó vagyok – mondta –, karácsonyfát keresek egy nagyon kedves kicsi gyermek számára…

– Vigyél engem! – kiáltotta a Legnagyobb fenyő.

– Engem vigyél! – ágaskodott a Kisebbik fenyő.

A Harmadik Fácska azonban meg sem szólalt.

– Te nem szeretnél eljönni? – kérdezte tőle a Télapó.

– Dehogynem! Nagyon szeretnék – felelte a Harmadik Fácska. – De hát itt kell maradnom, hogy vigyázzak erre a beteg kismadárra. Éppen elaludt.

– Kicsike fa – mondta a Télapó –, te vagy a legszebb fácska a világon! Téged viszlek magammal.

Azzal gyöngéden kiemelte őt a földből, olyan óvatosan, hogy az ágai közt megbúvó kismadár fel sem ébredt. Aztán szánkójába állította a csöpp fenyőt a kismadárkával együtt, majd maga is beült mögéjük. És a kicsi szánkó ezüstös csengettyűszóval tovasuhant velük a karácsonyi havon…

B. Radó Lili

PÁLYÁZAT!

A legszebb karácsonyi ajándékom címmel pályázatot hirdetünk.

Pályázni lehet: fogalmazással, verssel, rajzzal, festménnyel – a számodra legszebb karácsonyi élményedről, aminek eddig a legjobban örültél. Ez nem feltétlenül tárgy, hanem lehet esemény, meglepetés, gesztus vagy bármi, ami neked örömet okozott.

A legjobb alkotások megjelennek az „Érted vagyok” újság Hajtások rovatában, és meglepetésjutalomban is részesülnek.

Beküldési határidő: 2017. január, Vízkereszt napja.

A pályaműveket, ha lehet, elektronikus úton küldjétek az osa.gabi.62@gmail.com címre, vagy lezárt borítékban a fenti határidőig adjátok le a Bokorportán, ráírva: HAJTÁSOK Pályázat.

Kreatív karácsonyi ötletajánlónk:

http://kovacsneagi.qwqw.hu/?modul=oldal&tartalom=1201709

Kollár Gabriella

Etikatanítás mesével

Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika

Egy mese remek tükör lehet, hogy megmutassa a valódi énünket, s amint Lázár Ervin *A csodapatika* c. írásából is tudjuk, legjobban másokon ismerjük fel egyes betegségeink, lelki sérüléseink tüneteit. Aztán ha a mesét még humorral is fűszerezik, és azt látjuk, hogy nincs szégyenkezni való abban, ha nem vagyunk tökéletesek, mert mások sem azok, akkor könnyebb is elfogadni a tanítást. A szerző *Szegény Dzsoni és Árnika* című meseregénye különösen is nagyszerű terep lehet az etikai értékek továbbadására, mert a mindennapjainkat érintő problémákról van szó benne, és a megbocsátó szeretet erejéről tanít.

Lázár Ervin számos történetében a kettős mesemondás jelensége valósul meg, hiszen a felnőtt egyszerre mesél és meséltet: a mesefonál a felnőtt kezében van, de a gombolyítást a gyermek végzi. A mesevilág a gyermeki képzelet, a gyermeki játék szabályai szerint működik. A mesemondás így válik aztán közös játékká: a gyerek és a felnőtt együtt írja a mesét, így nemcsak a mesei történések feszültsége marad meg mindvégig, hanem a párbeszédek kapcsán mintha szabadon ki-be járhatnánk mese és valóság között, és ez mérhetetlen szabadságot és játékosságot eredményez.

Maga a történet valódi tündérmesei dramaturgia alapján bonyolódik, vagyis a népmesei hagyományból varázsol igazi lázárervines mesét, amilyet csak ő tud, vagyis egymást érik a meglepetések. Kezdetnek máris itt vannak a címben a nevek: Hogy kerül egy angol név egy ízig-vérig magyar mesébe? Nem kapunk rá magyarázatot. „A szegény Dzsoni az a szegény Dzsoni, és kész.” Árnika neve viszont a gyógyító, balzsamos hatású virágról kaphatta a nevét, amely egyben jellemzi is viselőjét.

Ebben a mesében a szeretet és az akarat összekapcsolásával bontja ki az író a valakihez tartozás, a másokért élés boldogító voltát, az önmegvalósítás egyedüli reális módját. A mese dramaturgiáját felhasználva fölfedezhetjük benne az életfeladatokat, mintát kaphatunk a konfliktusok békés rendezésére, miközben megerősödünk abban a bizonyosságban, amelyet a mélyen belénk írt természettörvényre adott visszhang jelent: jónak kell lenni.

Elkezdve a mesét, már az első oldalon elvarázsolódunk, és összeáll minden kellék, ami egy igazi tündérmeséhez kell: öreg király, királykisasszony és gonosz boszorkány, aki ártani készül. Hamarosan megjelenik a hős is, aki – amint állandó jelzőjéről megtudjuk – egyrészről szegény, másrészről viszont gazdag, hiszen a világ legszabadabb embere... Hogy miben áll a szabadsága? Alighanem ez a mese egyik legizgalmasabb kérdése, de haladjunk csak sorjában!

1. Kommunikáció, az indulatok kezelése

– Írjál nekem egy mesét.

– Miről?

– A kacsakirályról meg a kacsa-királykisasszonyról.

– Két kacsáról?

– Igazából nem kacsák ám!

– Hanem?

– Valódi király meg valódi királykisasszony. Csak a gonosz boszorkány elvarázsolta őket.

– Miért varázsolta el őket?

– A szegény Dzsoni miatt.

– Ez a szegény Dzsoni egy angol?

– Dehogy angol! A szegény Dzsoni az a szegény Dzsoni, és kész. Nincsen neki semmije, vándorol a világban, és fütyörészik.

– És miért kellett e miatt a szegény Dzsoni miatt elvarázsolni a királyt meg a királykisasszonyt?

– Mert a gonosz boszorkány nem akarja, hogy a szegény Dzsoni feleségül vegye Árnikát.

– Ki az az Árnika?

– Hát a királykisasszony, ki volna más!

– Ja, tudom már! Árnika királykisasszony, aki olyan kedves volt, hogy a mosolyától megszelídültek a farkasok meg a medvék; még a szélvihar is elcsendesedett, ha Árnika elmosolyodott. Szerette is mindenki Östör király lányát.

A mese színjátékszerűen kezdődik, bemutatva a szereplőket: Dzsonit, a világ legszabadabb emberét, Árnikát, a kacsa-királykisasszonyt, Östör királyt és a többieket. Aztán „felmegy a függöny”, és elvarázsolódunk: „ hegyen innen, völgyön túl...” – már látjuk is, ahogy jön szegény Dzsoni, és halljuk, ahogy fütyörészik...

Itt megtudhatjuk, hogy milyen az ideális szülőgyerek kapcsolat. Először is az alighanem elfoglalt szülő nem zárkózik el a gyerek kérésétől, amely egyrészt arra vonatkozik, hogy most van igénye egy kis figyelemre, másrészt mesét szeretne hallani, olyat, amelyik éppen az aktuális konfliktusaira válaszol. Egy empatikus szülő ezt kódolja, és igyekszik ráállni gyermeke hullámhosszára. Erre jók a puhatolódzó kérdések: „Miről meséljek?” A gyermek, ha érzi a figyelmet, elmondja, hogy olyan mesét szeretne, amelyben kiderül, hogy belőle is lehet még igazi király(kisasszony), akkor is, ha egyelőre sete-suta kacsának érzi magát. Szeretne biztatást kapni arra, hogy érdemes küzdeni, mert megéri.

Ahogy a mese szereplőit megismerjük, Lázár Ervin megrajzolja az ideális (vágyott) apa képét Östör király alakjában, aki bölcs és igazságos, és bár időnként méregbe gurul (mert ez a legjobbakkal is megesik), de dühében soha nem parancsol semmit. Nevében valószínűleg az „ostor” bújik meg, amely csattog ugyan, de jó esetben nem üt meg senkit. Ezzel azt is mondja, hogy nem baj, ha érzelmeink, indulataink vannak, hiszen ez egy biokémiai folyamat, amiről nem tehetünk, viszont fontos, hogy mit kezdünk velük. Eluralkodnak-e rajtunk az indulatok, vagy képesek vagyunk kordában tartani őket? Hogy is mondja Östör király? „Most akármit mondok, ne törődjetek vele! Haj, de mérges vagyok...”

Vagyis tudatosítja, hogy milyen állapotban van, és mentesíti a következményektől a környezetét (elvonul). Tehát a jó minta: tudatosítás+elvonulás, amíg elmúlik az indulat.

A királylánynak pedig nem a szépsége a legfőbb vonzereje, hanem kedves mosolya. Ez bizony énerősítő motiváció a mai kor gyermekeinek is, amikor a médiumokból az sugárzik felénk, hogy csak a tökéletes külső, a szabályos vonalak, a vakítóan fehér, hibátlan fogsor fogadható el. Vagyis világi szempontból úgy tűnik, hogy a külső a lényeg, a mesében viszont a belső kisugárzás fontosabb: „Árnika királykisasszony olyan kedves volt, hogy a mosolyától megszelídültek a farkasok meg a medvék; még a szélvihar is elcsendesedett, ha Árnika elmosolyodott. Szerette is mindenki Östör király lányát."

Östör király gondolkodása cseppet sem királyi: igaz, Lázár Ervin meséiben a király nem attól lesz uralkodó, hogy nagy hatalma van, és képes mindenkit legyőzni, hanem hogy bölcsen meg tudja látni a saját korlátait. A tündérmesei világot képviselő lovagok szemére is vetik a királynak, hogy gondolkodása nem királyhoz méltó, mire Östör király dühös válasza csak ennyi: „Nem királyi, emberi!" – vagyis az utóbbinak felül kell múlnia az előbbit, ha az érték (a szeretet) ütközik a tradícióval.

2. Kísértéseink: szabadság, gazdagság, hatalom

A második fejezet tulajdonképpen egy kamasz fiú egészséges leválási folyamatával kezdődik, mint a legtöbb mesében: a hős elindul világot látni. Bizony váltakozó a kedve, mert az élet küzdelmes, és nem is mindig vidám valami. Ezt felismerni és vállalni már a lelki érettség haladó fokozata. Dzsoni dilemmái kapcsán fölvetődik a kérdés: Mit jelent szabadnak lenni? Lehet-e valaki a szabadságának a rabja? Ez ma is izgalmas kérdés, nemcsak a diktatúrákban. *Wass Albert* ezt mondja a szabadságról: „Nem az a szabadság, hogy úgy élhetsz, mint egy diktátor, és kedved szerint érvényesítheted a benned felgyülemlett gyűlöletet. Szabadság az, hogy nincs diktátor fölötted más, csak a Teremtő Rend. És hogy a gyűlölet ellen megvédelmezheted magadat a szeretettel" (Te és a világ).

Ezek a sorok teljességgel fedik Lázár Ervin világképét is, azt, amelyet meséiben képvisel. A fenti gondolat érdekes megvilágításba kerül, ha belegondolunk

abba, hogy az író abban a történelmi korban volt kénytelen leélni élete nagy részét, amelyet a vasfüggöny és a kommunista diktatúra jellemzett. A szabadságvágy mindenkiben ott élt, de a legtöbb emberben mélyen elnyomva, vagy alkoholba, vagy más pótcselekvésbe fojtva. A szabadság igénye a diktatúra enyhülésével irányt tévesztve a szabadosság felé korcsosult, ennek esszük manapság is keserű gyümölcseit. Fiataljaink a hamis liberalizmus veszélyeinek vannak kitéve. A *Benjamin Spock* nevével fémjelzett gyereknevelési elv szerint nem szabad korlátozni a csecsemőt – s később a kisgyermeket sem – semmilyen ösztönös viselkedésében, mert azzal visszafordíthatatlan traumát okozunk neki. Ez a felfogás nagy károkat okozott, és okoz ma is a társadalomban, mert sorra ledöntötte az évszázadok során keletkezett és kialakult együttélési szokásokat. Megszűnt az a biztonságos közeg, amely meghatározta az egyén helyét a környezetében. A XX. század végére a feje tetejére állt a családmodell: sok helyen a gyerek igényei irányítják a szülőket.

A Százarcú Boszorka – a kísértő – neve arra utal, hogy bizony sokféle alakban tör az emberre a gazdagság, hatalom és a dicsőség iránti vágy. Jézust is ezzel a három kísértéssel próbálta meg eltéríteni küldetésétől a Sátán. Érdekes lehet végigvinni a példán, hogyan áll ellen sikeresen Jézus? Fontos mondat a történet végén, amit Lukács evangélista ír: „Miután az ördög minden kísértést végbevitt, egy időre elhagyta Jézust" (Lk 4,13). Tehát nem örökre, csak egy időre. Ez azt üzeni, hogy időről időre meg kell küzdenünk a kísértővel. Viszont ha sikerül legyőznünk, akkor megerősödve mehetünk tovább (ld. Lk 4,14).

Fölvetődhet: Hogyan viszonyuljon a ma embere a kísértésekhez? Mi jelent valódi csábítást az életünkben? Honnan ismerhetem föl, hogy mi a helyes döntés?

Igazi önismeretet igényel e kérdések megválaszolása. Nem lehet sematikusan, mindenkire érvényes válaszokat adni.

Ha odafigyelünk, észrevesszük, hogy ebben a mesében – a Százarcú (kísértő) egyben sérülékeny is: elveszítheti a varázserejét, amelynek hatása nem végtelen: hét (!) évenként fondorlattal el kell csábítania egy embert ahhoz, hogy varázsereje megmaradjon. Sebezhetőségét az is mutatja, hogy neki is vannak indulatai, amelyeket nem tud kezelni, ezért aztán le is lepleződik ártó szándéka: Szegény Dzsoni gyanút fog. Ezért hősünknek itt és most sikerül elmenekülnie a veszélyes helyzetből. Ez arra ad biztatást, hogy nekünk is sikerülhet, ha törött lábbal is...

Érdekes a felnőtt-gyerek dialógus a fejezet végén. Ebből kiderül: nem mindig ennyire világos, hogy kísértéssel állunk szemben. Lehetnek ártatlan vágyaink, vagy segítő szándékunk egy-egy választás mögött. Néha meg kell állnunk, és elgondolkodnunk azon, mi az ára ragaszkodásunknak ahhoz, hogy egy tervünk megvalósuljon. Mi az, amit érdemes föláldozni, és mi az, amit nem. Ez a tudás nagyban hozzájárul önmagunk megismeréséhez. A jutalom: lelkünk békéje.

3. Párválasztás, a döntés és következményei

Jutalmul a helytállásért, vándorunk a harmadik fejezet elején már találkozhat is a királylánnyal. Nagyon szép, ahogyan alakul ez a párkapcsolat: a segítő részvét fordítja a királylány szemét és szívét a bajba jutott fiú felé, és azáltal, ahogy szeretetével körülveszi, a Boszorka befolyása megszűnik. Tehát a gyűlölet, rosszakarat hatalma szertefoszlik a szeretet hatására. Árnika meg-

gyógyítja a törött lábat (mert egy ügyes királylány ehhez is ért, különben a neve is predesztinálja erre), majd a fiatalok rájönnek, hogy milyen nagy kincset kaptak a másik személyében. Dzsoni értelme eleinte méltatlankodik, és perlekedik az érzéseivel, féltve szabadságát, amit a szülői házból kiszakadva épp csak megízlelt, de végül győz a mindent felülíró szerelem, megszületik a döntés: megkéri Árnika kezét.

Östör király most is bölcs apának bizonyul: időt akar még adni a fiataloknak az elköteleződés megfontolásához. Nem azt javasolja, hogy akkor költözzetek össze, és majd kiderül, illetek-e egymáshoz, hanem elküldi Szegény Dzsonit világot látni, tapasztalatokat szerezni, hogy éretten, felelősséggel vállalhassa a családfő szerepét, és megfelelő távolságból láthassanak rá kapcsolatuk erősségére, konfliktustűrő képességére. Az állhatatosságra, hűségre, küzdeni tudásra ugyanis egész életükben szükségük lesz, ezt ő már jól tudja.

Tehát fontos, hogy megerősítsük a döntés képességét és az áldozatok (próbatételek) szükségességének tudatát. Ma mindkettő válságban van. A fiatalok szívesen halogatják életre szóló döntéseiket, és – sajnos – ebben szüleik is sok esetben partnerek, mondván, a mai világban semmit sem lehet kiszámítani... Az igazi ok ilyenkor a felnőtt éretlensége is lehet, aki nem kész még elengedni gyermekét, vagyis ragaszkodik a szülői szerephez. Jól szeretni azt jelenti: azt akarom, ami neked jó. Szabadon szeretni csak nyitott tenyérrel lehet, amely nem fog vissza, de megtart, amikor kell.

A döntés akadálya lehet az egoizmusunk is: „Az önmegvalósítást szorgalmazó világban a nagy döntés (ugrás) mintha önelvesztést jelentene, csak akkor meri az ember odaadni magát, ha előre látja a nyereségét, a helyét. Pedig az egoista ember éppen a lényegről marad le... Önmagát véti el, mert görcsösen önmagát akarja” (Papp Miklós).

Az író a közjáték-párbeszédekben is bölcsen türelemre int, amikor a gyerek kérdéseire így reagál: „Majd kiderül”, vagy „Várjunk egy kicsit, majd talán rájön ő is”. A történéseket nem lehet siettetni, mindennek rendelt ideje van.

A vágy késleltetésének pszichológiai hatását régóta kutatják a pszichológusok, és arra a következtetésre jutottak, hogy minél fejlettebb a gyermek ezen a területen, annál jobbak lesznek a boldogulási esélyei mint önálló felnőtt személyiségnek. *Walter Mischel* a mára legendássá vált pillecukor-teszt alapján írt könyvében állítja, hogy a sikeres élethez elengedhetetlen a várakozni tudás: aki kellő önuralommal rendelkezik, az várhatóan magasabb pontszámot ér el az egyetemi felvételin, szilárdabb lesz az önbecsülése, könnyebben kezeli a stresszt, eredményesebben valósítja meg célkitűzéseit, és jobban birkózik meg a fájdalmas érzésekkel. Szemben tehát a ma divatos nézettel, amely az „Adj, uram, de rögtön!” követeléssel jellemezhető, és lelki sérülés okozásával riogatja a jószándékú szülőket, ha tiltani vagy késleltetni akarnának valamit a gyermekeiknek, itt azt tanulhatjuk meg, hogy néha bölcsebb várni, és a felébredt ösztönös vágyakat elterelni, késleltetni. Tehát nem kell szükségszerűen azonnal (vagy egyáltalán) kielégíteni a felmerülő igényeket.

A várakoztatás tehát fontos nevelőeszköz. Nagy ajándék lehet az adventi idő együttes mély megélése, vagy a Nagyböjt mint lehetőség a fejlődésre családban és iskolai közösségben egyaránt.

4. Bűn és bűnhődés: botlás és következmény

A bűn és bűnhődés témáját nagyon sokan földolgozták már a világirodalomban. Dosztojevszkij regényhőséhez képest Szegény Dzsoni jóhiszeműen sodródik bele a próbatételbe. Mi is életünk tipikus kísértése? Ha elhisszük, hogy nem érdemes „küzdeni erőnk szerint a legnemesebekért”, mert van könnyebb út is a boldogsághoz. A hét főbűn közül a lustaság avagy a jóra való restség sokak szerint a legnagyobb akadálya fejlődésünknek. Ha ehhez járul az elrontott nevelésből fakadó felelősségáthárító viselkedés, akkor nehéz, majdnem lehetetlen elmozdulnunk a jó irányba. A „miért pont én...”, „más sem...”, illetve „más is...” gyakorta előforduló érv, ha hibázunk.

Ebben a fejezetben újból megerősítést kapunk arra is, hogy a nemi szerepek különbözőek: Dzsoni az, aki elmegy, Árnika pedig türelmesen és kitartóan vár. Egyikük sem hibátlan. Árnika egy icipicit türelmetlen, Dzsoni szeretete egy icipicit megrendül. De lássuk, mi lesz a következmény:

Szegény Dzsoni ismét elindul hát bolyongani a világban, de egyszer csak elfáradva megszomjazik és... majdnem elcsábul. Ki is a csábító? Hát persze, hogy a Százarcú, aki szép lány képében elhiteti vele, hogy álmai nem érhetők el. Elégedjen meg az itt és most megkapható élvezettel, ne várjon, ne küzdjön tovább. Ugyanez a motívum jelenik meg Lázár Ervin *A molnár fia zsák búzája* meséjében is még nagyobb hangsúllyal: a fiú nem elég kitartó, és hamar föladja a neki való „szántóföld” keresését; ott tragédia lesz a következmény, itt hősünk kap még jóvátételi lehetőséget. Bár kacsává vált az egész udvar, megszabadíthatja őket, de csak önmaga feláldozásával. Ráadásul vállalnia kell az egész udvar népe előtt, hogy ő a felelős a bajért, ami rájuk szakadt. Tehát kell hozzá alázat vállalni, és bátorság bevallani, hogy hibát követtünk el, csak ezután jön a jóvátétel.

Nagyon szép és sokat mondó motívum, hogy mindjárt segítőtársa is akad, amint megbánja tettét: Árnika sorsközösséget vállal vele, melléáll a bajban, segít elviselni az áldozatot. Nem törődnek bele, hogy elválasztották őket, elindulnak a reménység útján, a közös, küzdelmes úton a megváltás felé, a szeretet világába (a Hétfejű Tündérhez), ahol megszabadulhatnak a gonoszság hatalmától.

Nagyon szép és sokat elárul Lázár Ervin értékrendjéről az alábbi párbeszéd:

– Szegény Dzsoni meg tudja őket szabadítani?

– Remélem.

– De amikor nincs neki varázsereje? Akkor hogyan szabadítja meg őket?

– A szeretetével. Ha nagyon szereti Árnikát, akkor meg tudja őket szabadítani.

– A szeretet olyan, mint a varázslat?

– Olyan.

– De csak a mesében, igaz?

– Nem. Nemcsak a mesében. A valóságban is olyan.

Aztán ismét előkerül a kísértés és a kísértő a Százarcú Boszorkány képében. Szinte befészkelődik tudatunkba a rossz gondolat, aztán észre sem vesszük, már benn is van, és azon igyekszik, hogy megvalósulhasson. Érdemes tehát itt elidőznünk a gondolati 'bűnöknél' és az ilyen kérdéseknél: Mi az, aminél nagyon észnél kell lennem, nem szabad szóba állnom vele? Ha mégis elbuktam, mi a teendő? Felelősséget tudok-e vállalni tetteimért? Van bátorságom bevallani, ha rossz útra tértem?

Merek-e módosítani, irányt változtatni, ha kiderül, hogy utat tévesztettem? Hűséges vagyok-e a meglátott jóhoz?

5. Pályaválasztás, tehetség, siker

Útjuk során sok mindenre rájönnek a szereplők, egyre jobban megismerik egymást és önmagukat, kibontakoznak képességeik. (Ez a jegyesség idejének értelme.) Szegény Dzsoni rácsodálkozik párja éles eszére és áldozatos szeretetére. Árnika megbizonyosodhat arról, hogy Dzsoni mellett biztonságban érezheti magát, mert amikor baj van, kimenti őt szorult helyzetéből, és bátran szembeszáll a „gonosszal", aki ártani akarna szerelmének.

Találkoznak hát Ipiapacs, a hírhedett rablóvezér bandájával, és noha bátran küzdenek, Ipiapacs elfogja, és börtönbe csukja őket. Vagyis úgy látszik, végük van. Szegény Dzsoni hajlamos rá, hogy elkeseredjen, de Árnika tartja benne a lelket, és azt is kitalálja, hogyan menekülhetnek meg. Amikor a rablóknál egymás után kibújnak a rácson, elkötelezettségüket, feltétlen bizalmukat is bizonyítják egymásnak.

Szép jelenet, ahogy Dzsoni ráébreszti a rablóbanda tagjait rejtett tehetségükre és a játék felemelő voltára. Nem várt – mesében ritka – folytatás tehát, hogy a 11 fős rablóbandát Dzsoni focicsapattá alakítja azáltal, hogy ráébreszti őket saját képességeikre. Ezután Ipiapacs, a „hírhedett" rablóvezér, aki először rémületet kelt és rabol, fosztogat, erőszakoskodik, belátja, hogy sokkal boldogabb érzés becsülettel helytállni, és még kifizetődőbb is küzdeni jó célért. Igaz, a játékszabályokat neki is be kell tartania, mert azok mindenkire vonatkoznak, ez életre szólóan fontos szabály! Ez először meghökkenti a fővezért, de mert nem tehet mást, vállalja. Ez ugyan kicsit idealisztikusan hangzik, de egy mesébe igazán belefér... Ebben is tetten érhetjük Lázár Ervin hitét a szeretet erejében, ami képes jó irányba terelni még egy egész rablóbandát is, vezérestül.

Itt lehetőség nyílik arra, hogy elgondolkodjunk az előítéleteinkről: Mennyire határozza meg véleményemet a másik ember múltja, külseje vagy viselkedése? Tudom-e módosítani az első benyomás képét? Nyitott, kíváncsi vagyok-e igazán másokra? Tudok-e tiszta szívből örülni mások sikereinek (vagy én vagyok a tékozló fiú bátyja)?

6. Énképünk

Hőseink tehát boldogan haladnak tovább útjukon, egyre szebb vidékekre érve, amikor örömüket beárnyékolja egy önbizalomhiányos bozontos ember: az örökké megsértődő Rézbányai Győző. Olyan emberrel találkozunk most, aki mindig mindent kötelességből tesz, semminek nem tud örülni, és nagyon érzékeny arra, hogy mások mit gondolnak róla. Mivel alacsony az önértékelése, állandóan elégedetlen önmagával, de a külvilággal is. Ezek, amint tudjuk, összefüggnek: csak akkor vagyok képes elfogadni és szeretni a másikat, ha magamat el tudom fogadni. A főparancs második fele így szól: Szeresd felebarátod, mint magadat (nem jobban, nem kevésbé)!

Érdemes elidőznünk ezen a virágos réten: Mennyire illenek ránk a fenti megállapítások? Elfogadjuk-e magunkat és környezetünket? Tudunk-e, merünk-e boldogan élni mások jóváhagyása nélkül? Mennyire büntetjük magunkat mások véleményével? Mások elvárásai szerint élünk, vagy tudatosan megyünk a meglátott cél felé?

Itt is érdekes dolgokat tudnak meg egymásról a jegyesek: Dzsoni türelmetlenül szabadulna a kellemetlenkedő alaktól, és céltudatosan igyekezne tovább, Árnika azonban nem akarja otthagyni „sértődötten, fájó szívvel, búskomoran, bánatosan, nekikeseredetten". Meg akarja vigasztalni. Ez viszont nem megy egyik napról a másikra. Nem, mert először is rá kell ébreszteniük az önmagával eltelt embert, hogy ki kell lépnie megszokott perspektívájából ahhoz, hogy változni tudjon az élete. Vagyis szemléletváltásra van szüksége.

A személyiségfejlődésében megrekedt figura Füles személyében megjelenik *Milne* Micimackójában is. Mi az, ami közös bennük? Az, hogy nem látnak túl saját magukon. Erre jön rá, és próbál megoldást találni Árnika, akinek mentő ötlete támad: „ellensértődéssel" próbál tükröt tartani a magába fordult embernek. Rézbányai végre rájön, hogy egyedül ő a felelős magányáért. Amint változtatni tud hozzáállásán, már nem kerülik el nagy ívben az emberek. Felismeri, hogy ha felhagy önző életmódjával, és megpróbál mások felé fordulva segíteni, megosztani azt, amije van, ez százszorosan megtérül, és határtalan örömben lesz része.

Az író-gyerek párbeszédben előkerül az önzés, a helytelen énkép, a sértés és sértődés fogalma. Itt nem mindenben értek egyet a leírtakkal: szerintem az „igazi sértéstől" sem kell megsértődni, inkább tisztázni, helyretenni kell a nézeteltérést, ha szükséges, aztán továbbmenni. A megőrzött harag, rossz érzés mérgez. Pál apostol leírása az igazi szeretetről így szól: „A szeretet türelmes, a szeretet jóságos, a szeretet nem féltékeny, nem kérkedik, nem gőgösködik, nem tapintatlan, nem keresi a magáét, haragra nem gerjed, a rosszat föl nem rója..." (1Kor 13,4-5), vagyis nem ismeri a sértődöttséget. Sem a jo gost, sem a jogtalant. A sértődöttség azt jelenti: hatalmat adok neked, hogy rossz érzést kelts bennem. Az igazi szeretet – az érett személyiség – azonban azt mondja: Megengedem neked, hogy azt gondold rólam, amit akarsz, de nem teszem ettől függővé azt, hogyan vélekedem magamról vagy rólad. Az előbbi a bizonytalan énképpel rendelkező magatartása, utóbbi az (ön)tudatos felnőtté. Sokat tanulhatunk e téren *Anthony de Mello* jezsuita szerzetestől, aki azt mondja: ha megkísért a megbántódás érzése, vizsgáld meg, hogy a lelked milyen sérülésére tapintottak rá? Mivel segítetted azt, aki megbántott?

Ez érdekes, új megvilágításba helyezi a negatívnak gondolt érzelmet. Sokat megtudhatunk önmagunkról és ennek elemzésével új esélyt kaphatunk rendezni a viszonyt környezetünkkel.

7. Empátia, a beleérzés művészete

Ebben a fejezetben az önzés tunyaságát legyőző, cselekvő szeretetnek kitűnő példája a „tizenkét nagyon testvér” esete: immár nemcsak együtt sopánkodni tudnak, hanem Árnika segítségével rájönnek, mennyivel boldogabb lehetne az életük, ha megosztanák egymással a terheket, gondokat, bajokat, no meg az örömöket is: „Akármelyikőtök beleesne a folyóba, biztos lehetne benne, hogy a többi tizenegy utána ugrik, és kihúzza…Nagy bizalom és szeretet lehetne bennetek” – tanítja őket a királylány, és mert megfogadják a tanácsát, hamarosan meg is tapasztalják annak gyümölcseit. Vagyis az összefogás, egymás segítése képes igazán boldogságot adni nemcsak a 12 testvérnek, hanem mindenkinek, hiszen ezáltal juthatnak el hőseink is a Hétfejű Tündérhez.

Nagyon érdekes a „Kinek milyen srófra jár az esze?” mint felmerülő kérdés. Mai érdek- és anyagias szemléletű világunkban tudunk-e elvonatkoztatni a megtérüléstől? Merünk-e önzetlenek lenni? Egyáltalán, mikor vagyok önző? Jó-e az, ha felelősek vagyunk egymásért? Izgalmas kérdések, amelyeknél érdemes elidőzni. Így eljuthatunk a közösségbe tartozás ajándékaihoz, ami individualista társadalmunkban egyre kevésbé nyilvánvaló, pedig a régi közmondás ma is igaz: A megosztott öröm dupla öröm, a megosztott bánat fele bánat!

Ezt a mesét 1980-ban írta Lázár Ervin, de a 12 testvér 25 évvel később még egyszer aláhúzva és megkettőzve újra előkerül – nem sokkal halála előtt – *Az élet titka* című meséjében. Abban a történetben szinte ötvözi *A Hétfejű tündért* és a *Szegény Dzsoni és Árnikát*: a rácegresi és pácegresi 12-12 gyerekes család párhuzamba állításával még egyszer bevési, mi a követendő magatartás, illetve annak következménye: az egyik csapatnak, amelyik össze tudott fogni, kitárul a kapu, a veszekedős, széthúzós másik a közelébe sem ér az Üveghegynek.

Olyan ez, mintha végrendeletében összefoglalta volna az esszenciáját annak, amit egész életében próbált továbbadni: csak összeadódva, egymást segítve leszünk képesek eljutni utunk céljához.

8. A megbocsátás fontosságáról

Az út lassan véget ér, jön a feloldozás. Az utolsó feladat: a főszereplőknek meg kell fogalmazniuk a kérésüket. Ez fontos tanítás: ha nem tudom, mire vágyom, nem lehet teljesíteni. Fontos az, ahogyan Szegény Dzsoni megfogalmazza a kérését: „Egyformák szeretnénk lenni, akár kacsák, akár emberek, ahogy akarod... ahogy megérdemeljük...” – és a hála, a köszönet is fontos: elsősorban nem annak, aki kapja, hanem annak, aki adja.

A hazafelé tartó szerelmesek olyan boldogok, hogy még a jajongó Százarcú sem tudja elrontani az örömüket, sőt őrá is kisugárzik ez a megtisztító fény, és „megtér”. Az ifjú párnak eszébe sem jut bosszút állni a sok sérelemért, ami érte őket, hiszen az mind a fejlődésüket eredményezte. A megbocsátás elengedhetetlen része az útnak, hiszen aki erre képtelen, az saját magát változtatja kővé, megreked a saját útján. Ezért érdekes az utolsó párbeszéd Szegény Dzsoni és a Százarcú között, ahogy összemérik, kinek mi okoz örömet, melyik ér többet:

– Mit átkozódik, öreganyám? – mondta neki szegény Dzsoni. – Nem unja állandóan rémítgetni az embereket, nem unja a sok gonoszságot, árményt, kétszínűséget, hepciáskodást, kackiáskodást, üvöltözést, süvöltözést? Soha nem jutott eszébe, hogy meg is szerethetne végre valakit, sohasem jutott eszébe, hogy végre segítsen valakin?

– Ó, te ostoba, jószívű ember, te érzelemmel megvert! Tudod te, milyen öröm rémült arcokba bámulni? Tudod te, milyen érzés viharként cibálni az erdőt? Farkasként ordítani, füstként gomolyogni? Mit tudsz te?!

– Lárifári – mondta szegény Dzsoni –, szerette már magát valaki?

– Nem – mondta Százarcú.

– S maga szeretett már valakit?

– Nem – mondta a Százarcú.

– Na látja! Akkor fogalma sincs, mennyivel többet ér az mindenféle seprűnyélen röpködésnél.

Meggyőzve tehát, utolsó erejével a Százarcú még jóváteszi a sok rosszat, amit az emberek ellen elkövetett, és elfogadja sorsát, már nem hadakozik az öregedés, az elgyengülés, a „hatalomvesztés” ellen, és a végén belátja: „Tudod, kis Dzsoni, seprűnyélen lovagolni is jó volt, denevérként röpködni is jó volt, viharként száguldani se volt kutya, de hogy te ilyen bizalommal meg szeretettel mosolyogsz rám, azt semmiért nem adnám!”

A mese befejezése a klasszikus, a „Minden jó, ha jó a vége” formula, ami nem minden Lázár Ervin-mesére jellemző:

– Ebben a mesében minden jóra fordult.

– Miért, baj?

– Dehogyis. Éppen az a jó benne… A valóságban is minden jóra fordul?

– A valóságban? Nem. Sajnos nem.

– Akkor ez egy nem igaz mese volt?

– Dehogynem. Azt jelenti, hogy mi mind a ketten nagyon-nagyon akarjuk, hogy a valóságban is minden jóra forduljon.

– Én is nagyon-nagyon akarom. Te mondtad, hogy nagyon-nagyon kell akarni. Akkor is, ha nem biztos, hogy sikerül.

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2017. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés ***1650,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

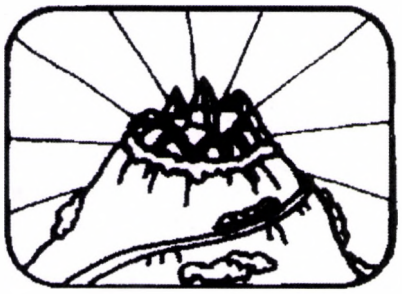

Christian Feldmann

Teréz anya: egy angyal, aki pokolra szállt

2016. szeptember 4-én Ferenc pápa szentté avatta Kalkuttai Teréz anyát, a Szeretet Misszionáriusai rend alapítóját.

JÓ POLGÁRI CSALÁDBA SZÜLETETT 1910-ben az akkor török, később jugoszláv Szkopjéban *Agnes Gonxha Bojaxhiu*, ahogyan leánykori nevén hívták. Apjának építészirodája volt. Fiatalkori fényképei kifejezetten csinos, álmodozó szemű lányt mutatnak. Ágnes középiskolába járt, ami a lányokat illetően szokatlan volt környezetében, és zenei tehetségről tett bizonyságot.

Tizennyolc éves korában azonban úgy döntött, hogy a bengáliai misszióban fog élni. Belépett az Angolkisasszonyokhoz, és Dublinban tanítónővé képezték. Teréz nővér, ahogyan mostantól hívták, a kalkulttai *St. Mary's High School*-ban éveken át földrajzot tanított, és az igazgatóságig vitte. Az iskola 500 diákja Kalkutta szűk polgári felső rétegéből jött össze.

De rögtön a gimnázium falai mögött terül el egy hatalmas nyomornegyed, s a nyomor pestisszaga behatol a kollégium területére. Teréz nővér maga mellé vesz néhány diáklányt, jóddal és kötszerekkel fegyverkezik fel, bejárja a nyomornegyedet, fölfedezi a szegényeket, segít, ahol tud – és rossz a lelkiismerete, amikor visszatér szépen b útorozott kolostorába.

1946-ban, harminchat évesen elhatározza, hogy még egyszer „kiszáll”, és a kemény szerzetesi lét melletti döntéshez még keményebbet társít: „El kellett hagynom a kolostort, és úgy kellett segítenem a szegényeknek, hogy köztük élek. Hallottam a hívást, hogy mindenről mondjak le, és kövessem Krisztust a nyomornegyedekbe, hogy a szegények legszegényebbjei között szolgáljam őt.”

Patnában Teréz alapfokú higiéniai és betegápolási tanfolyamot végez az *American Medical Missionary Sisters* szervezésében, majd a kalkuttai nyomornegyed közepén egy kunyhót bérel, összeszed néhány gyereket, és az abc-re tanítja őket: bottal karcolja a betűket a döngölt padlóba. Megmutatja a kicsiknek, hogyan kell mosakodni. Koldulni jár, hogy félholtra éhezett családoknak ennivalót vihessen. Betegeket ápol, kórházakat látogat.

SZÍVÓS ENERGIÁI ELLENÉRE Teréz talán nem tartott volna ki, ha nem csatlakoztak volna hozzá fiatal lányok, és nem harcoltak volna vele az ínség ellen, amely minden utcasarkon feléjük kiáltott. A lányok többsége Teréz egykori gimnáziumi diákja volt. Felöltötték a fehér szárit, és 1950-ben megalakult a Szeretet Misszionáriusainak új rendje. Időközben európaiak, amerikaiak, afrikaiak is beléptek. Rendszerint tanulnak valamilyen szakmát, némelyek orvostudományt vagy jogot hallgatnak – mindezt azért, hogy jobban tudjanak segíteni a szegényeken.

Miből fakadt ennek az alacsony növésű, sovány, mindig kissé hajlottan járó nőnek az energiája? Halkan, pátosz nélkül beszélt az imádságról, a szegénységről és a Jó Istenről, olyan egyszerűen, mint egy öreg parasztasszony, de egyetemeken és kongresszusi központokban is biztos lehetett abban, hogy elragadtatott figyelem kíséri. Beszélgetőtársait meghökkentette gyors és talpraesett válaszaival. Egy amerikai újságírónak, aki megfigyelte őt egy üszkös, bűzlő seb ellátása közben, és rémülten megvallotta: „Egymillió dollárért sem csinálnám ezt!”, nevetve

válaszolta: „Én sem!” – Istenért csinálta.

Teréz anyának olyan kapcsolata volt Istennel, mint egy gyereknek az apjával. Nem filozófiai világmodellekben vagy misztikus élményekben találta meg Istent, hanem szoros testközelben, minden útjába kerülő emberben. Alighanem ez volt a titka. Szenvedélyes szeretete a szegények, az erőtlenek, a tönkretettek iránt, ez volt a válasza arra a szeretetre, amelyet maga ő maga érzett, és amelyből élt. „Love as I loved you”, „Úgy szeress, ahogyan én szerettelek!” – a hajléktalanoknak megnyitott minden házában ez a felirat áll a kereszt alatt.

Szép prédikációk és némi jótékonykodás keveset használ azoknak, akik az állásokért, pénzért és élettérért folyatott társadalmi küzdelemben alulmaradnak. Teréz anya ezért soha nem hagyott kétséget az iránt, hogy a szeretet kemény ügy. „Addig kell adnunk, amíg már fáj”, szokta mondani. „Az igazi szeretnek fájnia kell!” Üzletembereknek, akik egy banketten gyűjtést rendeztek számára, ezt a szekptikus tanácsot adta: „Remélem, nemcsak a fölöslegükből adnak! Olyasmit kell adniuk, ami kerül valamibe önöknek.”

Indián kívül csak akkor kezdtek el beszélni Terézről és nővéreiről, amikor ismertté vált a haldoklók melletti elkötelezettsége. Alultáplált gyerekeket kicsit feltáplálni, szegény embereknek rizst és kenyeret vinni, ez sokak számára nem tűnt különösebbnek. De egy reménytelenül túlnépesedett országban otthonokat építeni olyan embereknek, akik különben is halálra szántak voltak, és már csak óráik vagy napjaik volt hátra...? Az, hogy Teréz feltétel nélkül megbecsülte a mégoly nyomorúságos emberi életet, sehol sem ütközött össze oly fájdalmasan a polgári mércékkel, mint ezen a terülten.

A Szeretet Misszionáriusai az első huszonöt évben egyedül Kalkuttában 36 000 embert vittek az utcáról házaikba. Ezek közül több mint 16 000-en meghaltak, szeretetteljes ápolás és gondoskodás után. Néhány órányi vagy napi emberi törődés, melegség, néhány mosoly egy örömtelen és vigasztalan élet után – Teréz számára nem jelentett értelmetlen fáradozást: „Úgy éltek, mint az állatok. Legalább emberként haljanak meg!”

Amikor 1979-ben megkapta a Béke Nobel-díjat, Oslo lakossága fáklyásmenettel üdvözölte. A Hotel Continentalban tartandó, hagyományos ünnepi bankettet Teréz anya lemondatta, s az így megtakarított pénzt – azzal a 170 000 euróval együtt, amivel a Nobel-díj akkoriban járt – elvitte Kalkuttába, hogy fiatal leprások családjainak segíthessen házat építeni. „Személy szerint méltatlan vagyok rá”, tisztázta, „a díj egyedül a szegények emberi méltóságának elismerése”.

Aztán az Oslói Egyetem aulájában megszégyenítő dorgálóbeszédet tartott a Nyugatnak: „A béke legnagyobb tönkretevője ma az ártalan, meg nem született gyermekek kiáltása... Az én szememben azok a legszegényebb országok, amelyek törvényesítették az abortuszt. Ezek félnek a kicsiktől, félnek a meg nem született gyerekektől.” Azt kérte hallgatóitól, védelmezzék a meg nem születetteket, ne ejtsék a szegényeket. „Mert ha önök a hátukat fordítják a szegények felé, akkor Krisztusnak fordítanak hátat. Ő éhezővé, mezítelenné, otthontalanná tette magát, hogy önöknek is, és nekem is legyen alkalmam szeretni őt.”

Az élet esély – használd ki!
Az élet szép – csodáld meg!
Az élet álom – valósítsd meg!
A élt kihívás – fogadd el!
Az élet értékes – kezeld gondosan!
Az élet gazdagság – őrizd meg!
Az élet rejtély – fejtsd meg!
Az élet egy dal – énekeld el!
Az élet kaland – vállalkozz rá!
Az élet szeretet – élvezd!

Teréz anya

Teréz anya és barátságos nővérei nem tettek-e veszélyes szolgálatot a szociális nyomor okozóinak? Ő és segítői nem a tüneteket gyógyítgatták-e hatalmas költségráfordítással, ahelyett hogy tudatosították volna az ínség okait?

Az éles nyelvű amerikai televíziós újságíró, *Christopher Hitchens* már a nyolcvanas évek kezdetén azt a szemrehányást tette, hogy a vallásos emberek „szent tehene”, értsd Teréz anya, valójában „demagóg, a felvilágosodás ellensége és világi hatalmak szolgálója”. Mérges filmjeivel megpróbálta megfosztani Teréz anyát a dicsfénytől; az egyiknek ezt a címet adta: A pokol angyala.

Rengeteg dolgot szemére lehetne vetni Kalkutta mintaszerű katolikus nőjének. Például azt a lelki nyugalmat, amellyel az indiai iparváros, Bhopal vegyi katasztrófája után azt tanácsolta a megöltek, megmérgezettek, szemük világát veszített ezrek hozzátartozóinak, hogy „megbocsátani, megbocsátani, megbocsátani”! Egytelen vádló szót sem ejtett az amerikai multicégről, a Dow Chemicalról, amely profithajhászó gondatlanságával a katasztrófát okozta.

Szemére lehet vetni, hogy számtalan útja során naivan hagyta, hogy despoták és diktátorok propagandacélokra használják fel őt. Ahelyett hogy fölpanaszolta volna az emberi jogok megsértését, kitüntetést és adományt fogadott el olyan zsarnokoktól, mint „Baby Doc” Duvalier volt Haitin.

Olyan katolikusok is, akik lelkesedtek a Teréz anya által haldoklóknak és AIDS-betegeknek létrehozott házakért, sóhajtoztak nőképe és alázateszménye miatt. Egyik teológiailag is problematikus elhajlása vált nyilvánvalóvá, amikor túlságosan is könnyedén a megfeszített Krisztus kegyelmi ajándékaként értelmezte az emberi szenvedést: Egy őrületes fájdalmak által kínzott rákos betegbe azzal az érvvel próbált lelket önteni, hogy Jézus bizonyára nagyon szereti őt: „Fájdalmaid Jézus csókjai.” Mire a halálos beteg mogorván így felelt: „Anya, akkor kérd meg Jézust, hogy ne csókolgasson tovább!”

Jó érvekkel rótták meg azért is, hogy a haldoklóknak létrehozott házaiban lemondott a professzionális orvosi kezelésről. Így tett például *Jack Preger* brit orvos, aki előbb szorosan együtt dolgozott Teréz anyával, de aztán megvált tőle, és olyan utcai klinikákat rendezett be Kalkuttában, ahol ugyanazt az ellátási szintet akarják biztosítani a nyomorultaknak, mint a gazdagoknak a kórházakban. Értelmes az a javaslat is, hogy azt a becslések szerint 50 millió USA-dollárt, amit Teréz anya utolsó éveiben kapott adományként a közösség, optimálisan kidolgozott projektekre összpontosítsák ahelyett, hogy ezer hevenyészett segítő akcióra szivárogtatnák el.

Mindez igaz lehet. De kérdés, hogy azok, akik olyan jól ismerik a szociális nyomorúságból kivezető utat, arra is képesek lennének-e, hogy csak egyet is megérintsenek Teréz anya bűzlő, férgek által

megrágott páciensei közül, és így megváltoztassák az emberek közti zavart viszonyt. Csak aki megosztja a nyomort, képes megszabadítani a nyomorgókat, állította az önfejű emberbarát, Teréz anya, és ellenkérdéssel idegesítette kritikusait: „Hogyan nézhetnék a szegények szemébe, hogyan mondhatnám nekik, hogy szeretlek és megértelek titeket, ha nem élek úgy, mint ők?”

Lángoló szózatok helyett tessék egyszerűen gyakorlatilag meggyőződni a dolgokról! Tessék személyesen nekifogni, ahelyett hogy csak hangosan igazságosság után kiáltunk! Sok mindent megértett az az ausztrál üzletember, aki látván Kalkutta nyomornegyedeit, igen magas összegről kiállított csekket nyomott Teréz anya kezébe, majd azt mondta, egyáltalán nem elégedett magával, hiszen semmit sem adott önmagából. Teréz anya tanácsára naponta kezdett járni a haldoklók házába, hogy megborotválja azokat a férfiakat, akik túlságosan gyengék voltak már ahhoz, maguk tegyék meg, és hogy beszélgessen velük.

Az idős Teréz anya szívesen tett finom megkülönböztetéseket. Például azt mondta: a szokványos „szeretet” valamilyen célt szolgál, bizonyára tiszteletreméltó és szükséges célt, a keresztények szeretete azonban egy konkrét személyt szolgál. Egy orvosnő, aki a nővérekkel együtt dolgozott a haldoklók házában, „hihetetlen kiváltságnak” tartotta, hogy ott segédkezhet. Azt mondta, ezzel óriási szakadékot hidalnak át: „Tudja, ekkor már nem a milliónyi szegény emberről van szó, hanem valakiről, akit az ember maga érintett meg.” És Teréz anya makacsul leszögezte, hogy számára mindig az egyes emberről van szó. Ahhoz, hogy megérthessünk és szerethessünk egy embert, szoros kapcsolatba kell kerülnünk vele. A nagy számokban csak elveszünk. Másképp kifejezve: „A szegénység problémáját ésszerűen felismerni még nem jelenti azt, hogy az ember meg is érti. Bele kell merülnünk a szegénységbe, meg kell élnünk, és meg kell osztanunk a többiekkel.”

Szemére vetették, hogy sohasem érinti a társadalmi és gazdasági struktúrákat, hanem arra korlátozódik, hogy a személyes életstílusra hívja föl a figyelmet. Hiányolják, hogy segélyprogramjait nem kapcsolta össze átfogó politikai, a nyomor *okait* kiiktató fejlesztési stratégiával. Utalnak olyan sokat ígérő, alternatív modellekre, mint az ún. „szociális akciócsoportok”, amelyekben frissen végzett diplomások szintén nyomornegyedek lakóival, földbérlőkkel, kaszton kívüliekkel élnek együtt, és az a céljuk, hogy hatékony önsegélyező intézményeket építsenek föl, például rizsbankokat, vagy egészségügyi alapszolgáltatásokat nyújtsanak, illetve támogassák a nincsteleneket a hatóságokkal és a nagybirtokosokkal folytatott tárgyalásokon.

Azt mondják: ahelyett, hogy csak továbbadnák az adományokat, és halat nyújtanának az éhezőknek, a Szeretet Misszionáriusainak inkább meg kellene tanítaniuk őket horgászni – akkor a jövőben saját maguk tudnának segíteni magukon. „Nem rossz”, szokta felelni Teréz anya: „De azok az emberek, akiket fölszedünk az utcáról, és otthonainkba visszük őket, túlságosan gyengék ahhoz, hogy csak egy horgászbotot is kézben tudnának tartani! Amikor halat adok nekik, ahhoz az erőhöz segítem őket, amelyre holnap szükségük lesz a horgászáshoz.”

Azt is felsorolhatta volna a szkeptikusoknak, hogy a haldoklók házába vittek közül hányan maradtak életben, hányan kaptak szállást otthonaikban és rehabilitációs központjaikban, vagy hányan kaptak munkát az ő közvetítésükkel. Koldusszegény özvegyek hány és hány gyerekét taníttatták meg valamilyen biztos mesterségre, és milyen sikereket értek el az általuk propagált „természetes családtervezéssel” (Kalkutta népességének növekedése egyetlen év alatt több mint 30 000 születéssel csökkent).

De Teréz anya sosem képzelte be magának, hogy megszüntetheti a nyomornegyedeket. Több mint 4000 nővére a föld 130 országában egyszerűen megpróbál személyes választ adni arra szükségre, amelybe belebotlanak. Nincs idejük arra, hogy nagy politikai programokon gondolkodjanak. A magában az emberben meglévő hiányosságokra összpontosítanak: az egoizmusra, a birtoklás- és hatalomvágyra, a közömbösségre. Ódivatúan kifejezve: a teljesen személyes bűnökre.

Ez a jelzés persze, hogy a birtokolni akarás nem az emberi lét egyetlen lehetősége, és ráadásul nem is tesz igazán boldoggá, lehet éppenséggel politikai jellegű is: Aki a nővérekhez hasonlóan nekiront minden polgári magától értetődőségnek, és a vagyontalanságot, az erőszakmentességet, a védtelen bizalmat teszi meg új mércévé, az talán tartósabban veszélyezteti a társadalom felosztását urakra és szolgákra, mint minden harcias forradalmár, mivel abszurdnak tünteti föl ezt a felosztást. És a szegénység, ahogyan Teréz anya közössége megéli, szükségszerűen annak a luxusnak az ítéletévé válik, amelyhez kevesen jutnak hozzá, sokak rovására.

Forrás: Kirche In, 2016/9

Ferenc pápa és a szegénység

Úgy tűnik, a „Ferenc pápa Rajongói Klub”-nak csökken a tagsága. Legalábbis a Gallup közvéleménykutató ezt állítja. Tudható volt, hogy népszerűsége nem fog sokáig tartani. Ez a szegénykérdéssel foglalkozás az emberek idegeire megy. Ugyanis a legtöbb ember, aki hallgatja Ferenc szavát, gazdag.

A szegényeknél nincs áram. A szegényeknek nincsenek menő mobiljaik és komputereik. Nincs televíziójuk vagy rádiójuk. A szegényeknek nincsenek könyveik és újságjaik.

Azt mondod: A mi háztömbünkben is élnek szegények, és van nekik mobiljuk, számítógépük, TV-jük, rádiójuk, könyveik és újságjaik.

Tévedsz! A mélyszegénységben élők nem a te környékeden élnek. Nem a te háztömbödben. Ők kalyibákban, kunyhókban, sőt barlangokban laknak. Elhagyott épületek fészereiben húzzák meg magukat. Ha módjuk van rá, potyáznak a szemétdombokon, hogy megszerezzék a szükséges dolgokat: ruhát, bútort, néha élelmet. Halásznak, vadásznak vagy megtermelik az élelmet. Azt használják fel, ami elérhető számukra a környezetükben. Az erdőben van fa, kő és föld. A városokban a gazdagok (vagy legalábbis a gazdagabbak) szemete: műanyagtörmelék, amellyel a modern kor a fát és a követ helyettesíti.

Tehát amikor a pápa a szegényekről beszél, az őt hallgató emberek többségének fogalma sincs arról, hogy miről van szó. Az őt hallgató emberek többsége – viszonylag – gazdag. Itt vannak az adatok: a világ népességének fele kevesebb, mint 2,5 dollárból él naponta. Ez legalább három milliárd embert jelent. Hát lehet, hogy a világ legszegényebb részein – Brazília favelláiban, az afrikai dzsungel falvaiban, India nagyvárosainak szélén, Malajzia és a Fülöp-szigetek tengerpartjain – el lehet boldogulni ennyiből, az ottani gazdaság szintjén. De gondold végig, hogy mire elég, és mire nem napi 2,5 dollár!

Az emberek – az úgynevezett – fejlett országokban egy csomó olyan dologhoz hozzáférnek, amelyekről az igazi szegények nem is álmodnak. Vannak szupermarketek, áruházak, csemegeüzletek. Vannak repülők, vonatok, buszok és autók. Vannak kórházak, klinikák és gyógyszertárak. Vannak egyetemek, főiskolák, folyamatos tanulási lehetőségek. Van tiszta víz, tiszta föld és tiszta levegő.

Legtöbben, akik ezt a cikket olvassuk – magamat is beleértve – el sem tudjuk képzelni az életet ezek nélkül. Néha-néha valamelyik hiányzik. De többnyire elérhető közelségben vannak.

Hát akkor mi van a szegényekkel? Megkeseredetteknek kellene lenniük, de a semmit sem birtokló emberek, akiknek az élete tényleg csak egymástól függ, gyakran boldognak tűnnek még nyomorukban is. Vajon miért?

Azt gondolom, Ferencnek megvan a válasza. Ő végül is jezsuita pap. A jezsuiták a Szent Ignác-i lelkigyakorlaton életükben legalább kétszer teljes 30 napot imádkoznak: először a noviciátusba való belépéskor, másodszor az úgynevezett „harmadkorszakban”, amikor életük közepe felé közelednek.

E lelkigyakorlatok célja, hogy felszabadítsa az egyént, hogy teljesen Isten gondviselésére bízza magát. Ez annak megértését jelenti, hogy minden ajándék, amink van, és hálásan kell használnunk mindent, amit birtokolunk a magunk és mások javára.

Ez Ferenc misztériuma, amit a világ – benne jó néhány jobboldali gondolkodásúval is – nem képes megérteni. Jezsuitaként ünnepélyes esküjét követve, ő valóban nem birtokol semmit. Mint pápa, próbál biztatni mindannyiunkat arra, hogy megértsük a „semmi birtoklását”.

Ferenc azt tanítja: aggodalmaink abból adódnak, hogy szükségét érezzük annak, hogy vagyonunkat, pénzünket, sőt még az időjárást is mi befolyásoljuk. Természetesen felelősen vigyáznunk kell arra, amink van: otthonunkra, munkánkra, megtakarításainkra. De nem kellene ennyire kötni magunkat a tulajdonhoz, ahhoz, hogy mindent ellenőrzésünk alatt tartsunk, mert így életünk lassan visszarendeződik a dickensi zsugoriságba. A dolgokat ugyanúgy nem tudjuk hatalmunk alatt tartani, mint az időjárást.

Ferenc azt mondja az egyéneknek és a népeknek: „Könnyíts a csomagjaidon!” Nincs szükséged olyan sok mindenre. Nincs mindenre szükséged, amit birtokolsz. Oszd szét, és szét is kell osztanod, mert valójában nem tudsz, és nem is tudhatsz „birtokolni” semmit. Ha meghalsz, meghalsz.

Vajon az emberek most azért tartanak Ferenctől, mert elítéli a kapitalizmust? És rájönnek arra, hogy – csakúgy, mint korábban más pápák – kritizálja a kapitalizmus mértéktelenségét és gonoszságát, de magát a rendszert nem? Talán azért fordulnak el tőle az emberek, mert – amint egy konzervatív szakértő írta – belefáradtak a „leszidásba”, s rájöttek, hogy Ferenc – mint régebben Szent Ignác – arra mutat rá, hogy minden ajándék?

Senki sem mondja, hogy könnyű így élni. Nem könnyű. De talán nem is olyan nehéz.

Phyllis Zagano
Ford.: Kőszeginé Melinda

A szerző a Hempsteadi Hofsra (New York állam) egyetemének kutatója.

Forrás: National Catholic Reporter, 2015. július 29.

BIBLIA

A decemberi elmélkedéseket Garay András (Dunakeszi), a januáriakat Kálmán Márta és Kiss József (Budapest) írta..

December 4. – Advent 2. vasárnapja – Mt 3,1-12 – Első üzenet: új felismerés

A próféta üzenete ez: aki Istent be szeretné fogadni, annak új felismerésre kell térnie. Mert a régi nem működik. A régi hittel, elképzelésekkel, vallási gyakorlatokkal nem lehet már Istent követni. Vagy nem a valódi Istent. Nekünk meg azt kell megkérdeznünk magunktól – itt, ebben a bűnbánó időben –: Érezzük-e azt, hogy befogadtuk Istent, vagy hogy Isten él bennünk? És a valódi Isten él-e a bennünk?

Nehéz itt eligazodni, hogy milyen Isten a valódi. Hiszen Istenről sok mindent hitt, gondolt, beszélt és hitetett el az ember, a vallások, az egyházak. Isten a csipkebokorban így határozta meg önmagát: „Vagyok, aki vagyok.” Nem vagyok más, csak önmagam. Nem vagyok: uralkodó, király, varázsló, gazdag ember, bíró. Csak önmagam vagyok, aki a szeretet. Mi pedig uralkodónak, királynak, varázslónak, ítélkező bírónak akarjuk látni és láttatni őt. Hogy miért? Talán mert magunkból indulunk ki, és a tapasztalatokból. Aki nagy, hatalmas, az csak Úr lehet.

Megtérni csak abban lehet, hogy Istenről azt gondoljuk és *csak* azt gondoljuk, hisszük és hagyjuk megtapasztalni, ami valóban Ő. Amikor Jézus bevonult Jeruzsálembe, nem a laktanyák előtt prédikált az erőszakmentességről, nem a bordélyok előtt moralizált, és nem a gazdagok palotáinak ajtaját törte be. Egyedül a templomban okozott ribilliót. Pontosan tudta, ha ott rend van, magyarán a valódi Isten lesz a középpontba, akkor megoldódik, helyére kerül a katonák, utcalányok és gazdagok sorsa is. Ha Isten a helyén van az ember életében, minden más is a helyére kerül.

Növeld bennünk a hitet! – kérik Jézust Lukács evangéliumában a tanítványok. Hiszen ők is az új felismerést akarják: többet, teljesebbet, igazabbat. Ma már ez is aktuális: követhetőbbet. Ezzel kifejezik minden ember alapvető vágyát: egyre közelebb szeretnénk kerülni Istenhez. Viszont azt látjuk, hogy ez nem igaz, az emberek nem akarnak Istenhez közel kerülni. Legalábbis az arányok egyre rosszabbak.

Miért? Alapvetően azért, mert az embernek kettős természete van, egy égi és egy földi. Az égi természete szeretné átalakítani (Istennek tetszővé tenni) a földit, a földi ember meg védekezik ez ellen. Sőt egyre jobb védekezési mechanizmusokat dolgoz ki, természetesen nemcsak önmaga, hanem számos embert meghatározó tényezőn (agymosásokon) keresztül.

Az égi ember (a teremtett isteni rész bennünk) azt akarja, hogy a földi énünk – ahogyan élünk – az égi énünket tükrözze. A földi énünk pedig kifejlesztette a védekezés mechanizmusait. Ez az egó bennünk. Bármit tesz az égi énünk, visszapattan az egó páncélján. Nem az egó a rossz, hanem ahogyan ma és egyes emberekben működik.

Az tér új felismerésre, aki hajlandó rést ütni a saját személyisége kulturálisan és vallásilag is meghatározott páncélján. Levenni a páncélt nagyon nehéz, de ki lehet nyitni, és engedni, hogy beáradjon Isten teremtő Lelke. A próféta nagyon vallásos embereket szólított fel erre: akiknek az élete Isten és a törvény körül forgott, s akik gondosan vigyáztak arra, hogy ne vétsenek az előírásokkal ellen. Tehát ez a felszólítás nem a hitről szól, hogy idáig ebben hittél, most pedig higgy ebben és ebben. Hanem változtasd meg a gondolkodásodat, tudatosodj. Ez a folyamat nem víz, hanem tűz az ember életében.

December 11. – Advent 3. vasárnapja – Mt 11,2-11 – Második üzenet: új világ

A próféta felforrósította a langyos vallási közéletet. Még hogy megváltozni? Ez kemény dió mindenkinek, és ő is elbizonytalanodott. Vajon Jézus, akinek ő az előfutára, valóban az, akinek ő beharangozta? Akinek előkészítette az útját, akit megkeresztelt, aki felett ő is hallotta Isten igenjét? És ott a börtönben – mert könnyen börtönbe kerül, aki a vallási és világi rend és a hatalmasok által felügyelt emberi hitek felett ítéletet mer mondani – nem tudta, mi is történik valójában odakinn a városokban és a falvakban. Van-e változás, vagy minden szépen visszakerült a régi kerékvágásba?

És Jézus változást hozott. Nemcsak az emberi szívekben, hanem megmutatta azt is, hogy milyen lesz az élet, ha az ember leveti a páncélját az Isten teremtő ereje előtt. „Teremts bennem tiszta szívet, ó Uram!” – óhajtjuk a közösségi énekben, és kifejezzük a vágyat, hogy teremtésünk nem befejezett, most is történik. Ha hagyjuk! Az ember istenélménye ott kezdődik, ha megérti: teremtése zajlik, és aktív részese lehet. Hiszen Jézus azt is üzeni: Legyetek tökéletesek, mint Mennyei Atyátok tökéletes! Tehát van mód a változásra, az új felismerésre! Ebben sem vagyunk egyedül, magunkra hagyva. A dolog működik, és az élet minden területét érinti. Épül a város a hegyen!

Mert Jézus világa új világ. Jézus is hangsúlyozza, Pál is új teremtésről beszél. Mi Jézus új világa? Mi az amiről ő beszél?

1. Természet: a természet bukott állapotából visszatér a tökéletesbe. A Paradicsom újra a földre költözik, és az Éden kapui újra megnyílnak.
2. Társadalom: a háborúk, viszályok megszűnnek. Az emberek Isten kegyelmén alapuló közösségekben élnek, ahol nem lesz szükség törvényekre és büntetésre.
3. Kapcsolatok: az emberek lélektől lélekig kapcsolódnak egymáshoz, vagyontól és társadalmi rangtól függetlenül.
4. Pszichológia: az egyéneket elsősorban az Isten iránti szeretet és az Isten gyermekei iránti szeretetből fakadó méltóságérzés motiválja majd.

5. Érzelmek: a harag, a félelem és a kétely helyett az emberek közvetlenül érzékelik majd a feléjük áradó szeretetet és azt, hogy biztonságban és áldásban van részük.
6. Viselkedés: Az emberek nem bánnak többé rosszul egymással. Viselkedésük békés és szeretetteljes lesz, nem csupán a közvetlen családtagokkal, hanem az idegenekkel is.
7. Biológiai: a pszichoszomatikus betegségek megszűnnek, a halálfélelem átadja helyét a várakozás és a találkozás izgalmának.
8. Metafizika: Isten nem tartja magát többé távol a világtól és az emberi történésektől, hanem jelen lesz a földön.

Micsoda távlatok ezek, szinte követhetetlenek. De kell róla álmodoznunk, hiszen mindig a következő lépést kell megtennünk mindehhez. Ahogy Dombi Feri bácsi mondta az Isten Országáról: „Nappal érte dolgozom, éjjel róla álmodom.”

December 18. – Advent 4. vasárnapja – Mt 1,18-24 – Harmadik üzenet: a nyitott emberben megszületik Isten

Mária egy egyszerű, kedves lány volt. Szeretetben nevelték a kor szokása szerint, és természetesen arra a női szerepre, amely a férj és az anyaság körül forgott mint egyedüli szerep ott és akkor egy nő számára, az élet természetes rendjeként. Ebbe a vágyott rendbe váratlanul kívülről beleszóltak, ha úgy tetszik, kibillentették őt a földi rendből és megszokásból. Erre az emberek általában rosszul reagálnak. Mária nagysága abban is rejlik, hogy ebben a kibillent rendben is megtalálta a nagyszerűt, azaz hogy fia lesz. Nem harcolt ellene, nem szégyenkezett, elfogadta és befogadta. Ahogy a szöveg is írja: Isten Lelkét. Mária így archetipusa annak, hogy milyennek kell lennünk, ha kibillen bennünk a megszokott, vágyott rend. Nyitottnak, várakozónak kell lennünk – ahogyan ő volt.

Mit kellett tennie Máriának ehhez a befogadáshoz. Le kellett bontania a szokások, félelmek páncélját. És akkor a Lélek „birtokba” vette őt. A mi életünk is ezen fordul. Birtokba tud-e venni bennünket a Lélek? És ha nem, miért nem? Képes-e az ember túllépni jelenkori önmagán? Azt hiszem a kereszténységnek – és az egész emberiségnek – az tenne a legjobbat, ha ki-ki ott, ahol van, erről beszámolna, és egymást erősítenénk ebben. Nézd! Nekem így sikerült előbbre lépnem.

Olcsó lenne azt mondani, hogy az önzést kell elhagynunk. Ez az út sokkal mélyebb, egzisztenciálisabb, és sokkal tudatosabb belső utazást kíván. Az ember az önérvényesítés és az önazonosság kettős vágyának szorításában él. Miért utasítja el Jézus a kereszten a légiónyi angyalt? Pont ezért, mert az önérvényesítés (Isten vagyok, mindent megtehetek) és az önazonosság (vagyok, aki vagyok) kettős szorításában ez utóbbit lehet csak választani. Tehát *először* meg kell fogalmaznunk a saját önazonosságunkat.

Másodszor fel kell ismernünk, hogy az az érzelmi nyereség, amit mások kritizálása, másokban hibák, folyamatos ellenségkép keresése, panaszkodás jelent, sehova sem vezet. Ugyanakkor önmagam felmentése, önmagam felértékelése is ennek a hamis útnak a része. „Én nem olyan vagyok, mint az a szegény asszony” – mondjuk, érezzük mi is az élet számos szituációjában.

Jézusnak a János-evangéliumban kifejtett isten- és emberképe egészen más. Isten nem különül el tőlünk, és mi sem egymástól. A teremtettség által minden egy. Legyünk mindannyian egyek! Ez az egység kultúrája. Az elkülönülés kultúrája – az önzés kultúrája – a mai kor találmánya, és egyben tragédiája. Légy atomizált, adja ki a parancsot a fogyasztói világ – minden természetes egységbe (család, közösség, nemzet) bele kell hatolni, és atomizálni kell. Az atomizált egyedeket aztán lehet manipulálni.

Harmadszor. Nem lehet tagadni, hogy vannak olyan dolgok, amelyek rosszul esnek, amelyekről azt érzem, hogy bántanak, meghatároznak, amelyeknek áldozata vagyok. *Tolle* úgy fogalmaz, hogy egy fájdalomzsákot cipelünk életünk során, és örömmel pakoljuk bele a fájdalmainkat, szenvedéseinek, és azonosulunk ezzel a zsákkal (sokszor a kereszténységre jobban jellemző ez). Amíg a fájdalomzsákot le nem teszszük, ugyancsak kevés esélyünk marad a Lélek befogadására. És nem mi nem férünk be a szűk kapun (vagy át a tű fokán), a zsákunk miatt akadunk fenn.

Mária önazonos maradt, megvalósította az egységet, és letette a fájdalomzsákját.

December 25. Karácsony – Lk 2,15-20 – Negyedik üzenet: a Föld és az Ég összeér

Isten közénk jövésének lényegét legszebben talán Weöres Sándor fogalmazta meg:

Örömöm sokszorozódjék a te örömödben.

Hiányosságom váljék jósággá benned.

Egyetlen parancs van, a többi csak tanács:

igyekezz úgy érezni, gondolkozni, cselekedni,

hogy mindennek javára legyél.

Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás:

Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.

Az igazság nem mondatokban rejlik, hanem a torzítatlan létezésben.

Az öröklét nem az időben rejlik, hanem az összhang állapotában.

(Szembefordított tükrök)

Ezen a napon a föld és az ég összeér. Isten nem tud máshogy jönni a világba, csak úgy, hogy egyszerre mutatkozik meg ez a két világ. (És úgy meghalni sem tud, hogy ez két világ össze ne érjen). Ezért van a csillag, az angyalok, az ígéret, és

ezért a jászol, a kisded. Jézus egész életét a „torzítatlan létezés" jellemezte, az „összhang állapota".

Ezt élte meg Mária, ezt élték meg a pásztorok, és mindazok, akiknek ezt elmondták. És ezt érzi meg – nyilván sokszor nem tudatosan – a Karácsony előtt sütő-főző, karácsonyfát díszítő, ajándékok után koslató, ügyetlenül ajándékot becsomagoló, vendéglátó ember. Valami más ez nap, ez az éjszaka. Ha nem vagyunk is vallásosak, valahogy mégis érezzük, hiszen a villamosok sem járnak, alig vannak az utcákon, minden elcsendesedik. Valami történik, valami lesz. Valami van.

Hajlandók vagyunk kicsit lenézni a konzumemberek Karácsonyát. Egyfajta vallási gőggel, a tuti biztos tudatában. És persze a saját örömünket is. Nem vittük túlzásba ezt? Még Karácsony este sem zavar bennünket önmagunk hozzáállása. És a szegények, és a rászorulók…

A Karácsony olyan, mint amikor Mária Magdolna megkeni Jézus lábát. Drága, felesleges, színpadias. És mégis a legemberibb, mert a kiáradó szeretet áttöri a racionalitás, az önanalizálás korlátait, és árad. Ahogy Isten Lelke árad a világban a teremtés végtelen idején. Ahogy áradni tud a szeretet, az öröm, a hála.

Ne fosszuk meg magunkat ettől az élménytől, hogy belépünk a racionalitáson túli világba. Ahogy Jézus is belépett. Ahol nem méricskélünk, nem számítgatunk, csak vagyunk, létezünk. És akkor észrevesszük, hogy a föld és az ég közé kifeszített létrán megtettünk egy lépést felfelé.

Január 1. – Újév – Lk 2,16-21 – Van-e szabad tárhelyünk?

A Menny követe kire bízta a jó hírt? Főpapokra, politikai vezetőkre? Értelmiségiekre, írástudókra? Nem, nem. Egyszerű, természetközeli emberekre, akik fogékonyak voltak az égi üzenetre. Olyan emberekre, akiknek az életében, szívében, lelkében van még hely; akik nincsenek még telítve ezernyi más dologgal. Mert ugye, akinek már zsong a feje a sok információtól, aki már oly annyira „tele" van, hogy már ki is borult, az nem képes meglátni, felfogni elhinni, elindulni, továbbadni az Úr angyalának örömhírét.

Most, Karácsony és Szilveszter után maradt-e hely az életünkben a jó hírnek? Mindenhonnan rossz hírrel bombáznak bennünket. Telítve vagyunk étellel, itallal, ijesztő hírrel, panasszal. Maradt e hely bennünk az örömhírre? Tegyünk róla, hogy maradjon! Védekezzünk, és védjük meg gyermekeinket, unokáinkat a „telítettségtől": Azzal, hogy mértéket tartunk: ételben, italban, szennyezett információdömpingben! Azzal, hogy megelégszünk. Azzal, hogy nem akarunk mindent tudni. Azzal, hogy szelektálunk, hogy fontossági sorrendet tartunk; hogy különbséget teszünk (például fontos és sürgős dolgok között); hogy megtanulunk nemet mondani, vagy ha arra van szükség, igent; elvállalni és elindulni.

Tanuljunk meg csendet teremteni, mert a zajban nem lehet tisztán hallani!

A pásztorok élete egyszerű volt. A természetközelség megteremtette az istenközelséget is. Ezért tudták rögtön befogadni az örömhír lényegét, és elindulni, megtapasztalni, majd továbbadni.

Azt olvassuk ebben az igeszakaszban, hogy Mária elraktározta a pásztorok szavait, és szívében gyakran forgatta őket. Bárcsak mi is tudnánk a szívünkkel gondolkodni, így 2017 elején!

Ilyenkor gyakran kívánunk Boldog Új Évet. Kívánok hát pásztorlelkű, nyitott szívet, és örömhírtovábbadó képességet mindnyájunknak!

Január 8. – Jézus megkeresztelkedése – Mt 3,13-17 – Egység és Jézusra hallgatás

„Csak annyi kell, hogy felborzold / a bőrök holtág vizét idéző simaságát, / Hogy versed nyomán legyen angyal vagy ördög indulatú / az egykezű puhányság" (Baranyi Ferenc). Valami ilyet gondolt Jézus is. Szemünket felnyitni, felrázni, kizökkenteni, elindítani.

A mai szentírási rész hangsúlyos részei: hagyomány, forma, tartalom, engedékenység, illendőség, igazság, mennyei látás, Isten Lelke, mennyei hang, Atya-Fiú kapcsolat. Mindezek külön-külön is megérdemelnének egy-egy lelkigyakorlatos egységet. Itt és most csak két dolgot emelnék ki, nagyon röviden, és főleg gondolatébresztőnek.

1. EGYSÉG. Égi – földi, hagyomány – újítás, Föld – Ég, víz alatt – víz felett, külső hang – belső meggyőződés. Ezen egységet jól szemlélteti, amikor egy-egy szentírási részt a költészet is alátámasztja. Fogadjatok el erre három példát!

Tükör által homályosan itt még, de ott majd színről-színre, biztat a biblia, s a költő megerősíti: *„A világ Isten szőtte szőnyeg, / mi csak a visszáját látjuk itt, / De néha, legszebb perceinkben / a színéből is valamit"* (Reményik Sándor).

A Biblia Jézus által reményt ad: „Ég és Föld elmúlik, de az én Igéim el nem múlnak." A költő lelke erre így rezonál: *„Elfolyik minden, el az idő is, / messze múlt lesz a messze jövő is. / Mi e földön van, az menthetetlen, / elfolyik minden, csak a meder nem."*

A biblia több fordításban, de remélem, hogy egybehangzóan kijelenti: „Isten Országa bennetek, köztetek van, rajtatok fordul." A költő röviden, ütősen markánsan egyesíti a szakrálist a profánnal: *„Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra"* (Weöres Sándor).

2. ŐT HALLGASSÁTOK! Számomra itt a Biblia keményen aláhúzza, hogy nyugodtan tegyem zárójelbe az Ószövetség haragvó–büntető–igazságosztó Istenét, és szintén kapjon másodlagosságot a levelek Jézusétól eltérő istenképe. Tisztán hallatszik a Mennyei szó: Mindig az evangéliumok Jézusának hangjára figyelmezzünk, arra a hangra, amely mindig hűséges volt Istenhez!

Január 15. – Évközi 2. vasárnap – Jn 1,29-34 – Küldetésed van!

Vajon ki adott küldetést Keresztelő Jánosnak? Úgy képzelem el, hogy az Úr angyala beszélt vele is, amint Jézus születése körül a pásztorokkal. Azt látjuk a történetben, hogy János hitelt adott a szavának, elfogadta a felkérést, és teljes lelkesedéssel gyűjtött maga köré tanítványokat. Főleg azzal, hogy beszédeket tartott, és a kíváncsi nép utána ment. Elmondása szerint arra kapott küldetést, hogy előkészítse az Úr Jézus útját.

Ő maga nem ismerte, nem találkozott vele. Valahonnan mégis tudta, hogy ő az igazi, a megígért, akit már régóta vár a népe. Az angyal mondhatta neki, de kellett, hogy legyen belső bizonyossága is, hogy ez így van. Különben nem tudott volna ilyen karizmatikusan megtérésre hívni ennyi embert, és ilyen

alázatosan, belső főhajtással felismerni, elismerni, hogy Jézus az Isten Fia.

Nekünk sem kisebb a feladatunk, mint Jánosnak. Mi is felszólítást kaptunk erre a nemes feladatra, hogy készítsük az Úr útját. Mennyivel könnyebb dolgunk van, hiszen mi már tudhatjuk, kicsoda az Úr Jézus, mi már „találkozhattunk vele”. Jó esetben templomainkban, közösségeinkben, családjainkban, a természetben és megannyi helyen. De leginkább a szívünkben, a lelkünkben. Minden első áldozáskor, bérmálkozáskor/konfirmációkor megkapjuk saját küldetésünket. Jánosnál sem lett volna elég, ha nem találkozik a küldés a belső meggyőződéssel. Nem tudta volna véghezvinni feladatát, ha nincs öntudatos hite, ha nem köteleződik el az ügynek.

Az a kérdés, hogy nekem van-e, neked van-e ilyen mélységű, öntudatos hited, elköteleződésed? Csináljuk-e, amire felszólíttattunk?

Mivel egyikünk sem tökéletes, ne elégedjünk meg azzal a válasszal, amit kapásból adunk az iménti kérdésekre, hanem kutassunk magunkban, és higgyünk abban, hogy amikor kell, megvilágosodik előttünk, mit kell tennünk. Mert hogy dolgunk van, az biztos.

Január 22. – Évközi 3. vasárnap – Mt 4,12-23 – A stafétabot átvétele

Jánost börtönbe vetik, és Jézus nem megy utána, nem szervez tüntetést a börtön elé, hanem visszavonul. Nem ez a küldetése, s ezt nem véti szem elől, viszont átveszi a stafétabotot, átveszi Jánsotól a szót. Történelmen átívelő korszakváltás ez: János kivonul a pusztába, és odamennek hozzá az emberek, hogy meghallgassák, Jézus viszont utána megy az embereknek. János túlmutat önmagán, Jézus viszont magára, ill. magán keresztül Istenre utal, amikor arról beszél, hogy benne eljött és valóságosan jelen van Isten Országa.

Jézus egyenként szólítja meg a tanítványait. Emberileg szinte képtelenségnek tűnik, hogy elhívottakból tanítványokká lesznek. Számomra elgondolkodtató, hogy nem az érettebb gondolkodású apákat hívja el, hanem a siheder fiatalokat. Ha ez most játszódna le, nekem biztosan rosszul esne, csendben pufognék: „Uram, miért nem engem? Lassan 60 éves leszek, annyi mindenre rájöttem, sok minden letisztult bennem. Én aztán rögtön megértenélek, nem kellene elölről kezdened velem...”

Jézus úgy látja jónak, hogy fiatalokkal kezd. Olyanokkal, akik még „lélekben szegények”, akiket még nem rontott el semmilyen eszme, akik még csak most ébredeznek.

Jézus ügye mindig közösségi ügy. Tanítványai különböző emberekből álló közösséggé lettek, és azért tudtak együtt maradni, mert Jézussal együtt éltek. Ez élet- és sorsközösséget is jelentett.

Ennek a résznek a kérdő üzenete: Magányosan vagy közösségben éled utadat? Tudsz- e háttérben maradni, ha nem téged választanak? Túl tudsz e mutatni életeddel önmagadon? Mit jelent túlmutatni önmagunkon?

Január 29. – Évközi 4. vasárnap – Mt 5,1-12 – Hegyi Beszéd – A Beszéd kihegyezése

„Amint a kenyér és a só ínyemet betölti, / Amint a vas taglót fogom a barmokat leölni, / Amint a lakoma után reám permetez a kölni, / Az ÖRÖKLÉTBEN úgy hiszek, mintha nem volnék földi” (Szécsi Margit).

Már megint egység–kapcsolat párhuzam. Igen. Jézus azért jött, hogy Isten – ember, Ég – Föld, szakrális – profán kapcsolatát bemutassa, érvényesítse, hitelesítse.

Golgotai halála pillanatában a templom kárpitja kettéhasadt. Ekkor lett nyilvánvaló, hogy Isten az emberé, és az ember az Istené. Már akkor eltörölte a papok és kedves hívek két csoportját. Baráti és egyházi körökben gyakran felmerül a kérdés, hogy melyik a Biblia kulcsmondata, legfontosabb része. Néhány sematikus válasz: 1. János 3,16. – 2. A teljes Biblia – 3. A Tízparancsolat – 4. A főparancs. – 5. Mindenkinek más, csak szeressük egymást…

Az elméletek gyümölcseit nézve, meggyőződésem szerint a Biblia nagyon hangsúlyos része a most tárgyalt NYOLC BOLDOGSÁG. A nyolcból csak hármat emelek ki szelídség, irgalmasság, békességszerzés. Tudom, szép szavak. Honnan veszem a bátorságot, hogy ezekkel a fogalmakkal, ilyen könnyen dobálózzak? Egyik mentségem, hogy remélem, minden szó rám is visszaüt, földi utam végén majd elmondhatom: *„Köszönöm élet, áldomásidat, / ez jó mulatság, férfi munka volt.”* Másik mentségem, hogy munkám során az élet sűrűjében forgolódom, napi 10 órát autózom. No, itt aztán lehet bizonyítani. Én is emberből vagyok, de meggyőződésem, hogy a kikerülés–megbocsátás–elkerülés gyakorlata komolyan véve jól mintázza az említett három boldogság járható útját.

Mennyire földhözragadt mondatok! Reményem és bizodalmam, hogy a Mester is gyakran beszélt halászati, magvetői, talentumos, lámpás példázatokban. Remélem, hogy Ő is érthető volt, én is érthető voltam.

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2017. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés ***1650,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft***.

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok” és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

TARTALOM

Novella
Arthur Madsen: A zokni 2
Tanulmány
Király Ignácz: Hitvestársak, sorstársak 3-5
Hannelore Morgenroth: „Rajtad nem múlik!" 6-7
Detlef Träbert: El a poroszos vakfegyelemtől! 9-10
Fulbert Steffensky: Létezel 10-11
Ursula Richter: Örökre. 12-13
Kollár Gabriella: Etikatanítás mesével 19-23
Interjú
Jan-Uwe Rogge: A gyerekeknek szükségük van határokra 7-8
Gyerekeknek
Leszkay András: Vadóka 16-17
B. Radó Lili: A három fenyő 18
Meditáció
Vincze József: Szent vagy szenteskedő 15
Phyllis Zagano: Ferenc pápa és a szegénység 27
A Bokor archívumából
Merza József: Levél Lékai bíboroshoz 14-15
Életpélda
Teréz anya: egy angyal, aki pokolra szállt 24-26
Elmékedések
Vasárnapi szentírási elmélkedések 28-31

ELŐFIZETÉS

Tisztelettel kérjük Olvasóinkat, hogy legkésőbb ***2017. január 31-ig*** újítsák meg előfizetésüket. A lap ára nem változik, az egyes számok ára 275,- Ft, az éves előfizetés ***1650,- Ft*** lesz, illetve annak, aki postán kéri, *a postaköltséggel együtt* ***3000,- Ft.***

Többletbefizetéseket vagy adományokat ezután is szívesen elfogadunk.

Kérjük, hogy a belföldi rózsaszín postautalvány címzésében az „Érted vagyok" és Kovács László nevét egyaránt tüntessék föl (1076 Budapest, Thököly út 11. I/6).

Puszta Sándor

Örökké karácsony

Amikor elhallgat az angyalok éneke,
Amikor az égről eltűnik a csillag,
Amikor a pásztorok nyájukhoz visszatérnek,
Amikor a királyok hazamennek,
Megkezdődik a karácsony:
Megtalálni az elveszettet,
Begyógyítani a sebeket,
Etetni az éhezőket,
Kiszabadítani a rabokat,
Békét vinni a testvérek közé
És ujjongó dalt fakasztani a szívben.

„Érted vagyok"

(Exodus 3,14)

A jézusi tájékozódás folyóirata
XXVII/6. (160.) szám
Megjelenik évente hatszor
Alapította: Simonyi Gyula
Szerkesztőbizottság:
Bajnok Dániel
Deliné Szita Annamária
Demeczky Jenő
Garay András
Garay Zsófia
Gromon András főszerkesztő
(Tel.: 06-26/334-155)
Kovács László
Schanda Beáta
A címlap emblémáját Magyar Mihály, a rovat-emblémákat és a Moha-mesék illusztrációit Garay Dóra készítette.
Laptulajdonos: Család Alapítvány
Felelős kiadó: Vincze Endre
Szerkesztőség:
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.
Internet: www.ertedvagyok.hu
E-mail: gromonandras@gmail.com
A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok" (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.
Minden írásért szerzője felelős, és az nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok"-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.
Készült: FÉBÉ Ev. Szeretetszolgálat, Piliscsaba
Tördelő: Szitár Zsolt
Felelős vezető: Dávid István
ISSN 0865-8021 (Nyomtatott)
HU ISSN 1588-0400 (Online)

Bimonthly newspaper of „Family Foundation for communities and families", about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

The materials published by „Érted vagyok" can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

ELŐFIZETÉS ÉS TERJESZTÉS:
Kovács László („Érted vagyok")
1076 Budapest, Thököly út 11. I. 6.

Előfizetést *belföldi rózsaszín postautalványon* a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, címzésében a Kovács László és az „Érted vagyok" név egyaránt szerepeljen, a hátán, a közleményben pedig világosan legyen leírva, hogy a feladó mire küldte a pénzt.

Előfizetési díj 2017-re (postaköltséggel):
Belföldre: **3000,– Ft**
Szociális előfizetés:
a szerkesztőséggel történt egyeztetés szerint
Külföldre:
Itthon forintban előfizetve: 5000,– Ft
Nyugaton előfizetve: 20,- Euro

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját. A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.